

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri

Proje Yöneticisi

Prof. Dr. Celalettin Vatandaş

Proje Koordinatörü

Hanefi Mahitapoğlu

Araştırmacılar

Prof. Dr. Burhanettin Can

Prof. Dr. Mustafa Aydın

Prof. Dr. İ. Mete Doğruer

Doç . Dr. Mustafa Tekin

Abdulvahap Yaman

Şemsettin Özdemir

Gürsel Ulukır

Metin Alpaslan

Cevat Özkaya

İSTANBUL, EYLÜL 2013

TAKDİM

TÜRKİYE'DE GENÇLİK

Gençliğin Özellikleri, Sorunları, Kimlikleri ve Beklentileri

Proje Yöneticisi

Prof. Dr. Celalettin Vatandaş

Proje Koordinatörü

Hanefi Mahitapoğlu

Araştırmacılar

Prof. Dr. Burhanettin Can, Prof. Dr. Mustafa Aydın, Prof. Dr. İ. Mete Doğruer, Doç. Dr. Mustafa Tekin, Abdulvahap Yaman, Şemsettin Özdemir, Gürsel Ulukır, Metin Alpaslan, Cevat Özkaya

SEKAM Yayınları: 5

Yayınevi Sertifika No

Grafik Tasarım

PROJESANAT

Tanıtım ve Organizasyon

0 212 640 20 90

Baskı

Umut Kağıtçılık San. ve Tic. Ltd. Şti.

Tel: 0 212 637 04 11

© SEKAM Yayınları, 2013

Bu yayının tüm hakları saklıdır. Yayının hiçbir bölümü SEKAM (Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Tic. ve Paz. Ltd. Şti.)'nin izni olmaksızın, elektronik veya mekanik ortamda (fotokopi, kayıt veya bilgi depolama vb.) çoğaltılamaz.

İskenderpaşa Mah. Yeşil Tekke Sok. No:4 34091 Fatih - İSTANBUL

Tel: 0 212 635 42 52 • Fax: 0 212 534 88 88

www.sekam.org.tr • iletisim@sekam.org.tr

Gençlik, yapısal olarak çok dinamik olup toplumsal değişimlerden, sorunlardan ve bunalımlardan en çok etkilenen kesimdir. Tarihimizin son 200 yıllık dönemi, gençliğin kişilik ve kimlik arayışının en yoğun ve en çalkantılı olduğu bir dönemdir. Bu çalkantıların şiddetini artırarak devam ettiği bir dönemde bu çalışma, gençlik üzerinde yapılan son ve kapsamlı olmasından dolayı önemlidir.

Gençlik üzerinde değişik zamanlarda yapılmış çalışmalar mevcuttur: **Gençlik Gençliği Anlatıyor Araştırması(2004)**, **Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması (Üniversite Öğrencileri, 2008)**, **Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması (Ergen profili, 2008)**, **Türkiye Gönüllüleri Vakfı Üniversite Gençlerinin İhtiyaçları Araştırması(2009)**, **SEKAM Aile Araştırması(2010)**, **Aile Ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Araştırması (2010)**, **Türkiye Uyuşturucu Raporu (2010)**, **İstanbul Narkotik Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü(2010)**, **TUIK İstatistikleri(2010)**, **İSMMM(2010)**, **Maltepe Üniversitesi Liseli Gençlik Araştırması(2011)**, **Apaçi Gençlik , Doktora Tezi, Yalova Üniversitesi, Açılım Yayınları (2013)**. **Gençlik Ve Sosyal Medya, Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi(2013)**, **SEKAM Türkiye'de Gençlik(2013)**,

Bütün bu çalışmalardan yararlanarak gençliğin mevcut durumunu, istatistikî bilgilere girmeden, aşağıdaki gibi özetleyebiliriz:

- *Sigara, alkol, kumar, uyuşturucu kullanma eğiliminde artış, bunları meşru görme,*
- *Fuhuş-eşcinsellik-lezbiyenliği meşru görme,*
- *Şiddete eğilim gösterme,*
- *Bilgisayar ve internet bağımlılığında artış*
- *Bireyselleşme-yalnızlaşma, sanallaşma,*
- *Davranış bozukluğu, psikolojik olarak gel-git yaşama,*
- *Parçalanmış kimlik-kişilik, kendine belirlediği kimlikle, düşünce ve davranışlarının uyusmaması, tezatlı davranış, şizofren kimlik*
- *Din algısında zedelenme, laikleşme-sekülerleşme*
- *Toplumsal değerlere yabancılaşma, değer yargılarında zedelenme*
- *Kavramsal kargaşa, zihinsel kirlenme: din, laiklik- sekülerlik, ateizm, ahlak, iffet, haya, vefa, aile, mahremiyet, nikah, nikahsız birliktelik, zina, eşcinsellik, aşk*
- *Başkalarına karşı güven kaybı, kendisine karşı güvenme ile güvenmeme arasında gidip gelme*

- Her şeyi bilir psikolojisinde olma
- Gelecek korkusu ve ülkeden göç etme isteği
- Kendisini sorumlu hissetmeme; fakat başkalarını sorumlu tutma, sorumluluk ve yükümlülük duygusu ile alay etme; tersin,e çevresini kendisine karşı sorumlu sayma,
- Birlikte yaşadıklarını kendine mecbur saymak, kendini kimseye karşı mecbur saymamak.
- Kendini ifade edebilecek meramını anlatabilecek tarzda dile hâkim olamama,
- Herşeye sahip olma hakkını kendisinde görmek; buna hakkım var mı gibi bir soruyu sormamak; köşe dönmece zihniyet, maddiyatçılık eğilimi,
- Sahip olduğu şeylerin kıymetini bilmemek ve umursamamak.
- Sınırsız bir tüketici ve kullanıcı özelliği sergilemek, marka tutkusu, gösteriş
- Elde etmek istedikleri ile haklı olmak arasında bir ilişki kurmamak. Elde etmek istediklerinde kendini haklı saymak.
- Anormal giyim tarzı,
- Aşırı uyku uyuma,
- Erken ergenleşme,
- Günlük ve anlık yaşamak, geleceğe yönelik plan yapmamak,
- Bilgiye kendi çıkarı için ilgi duymak, bilgiyi paylaşmamak,
- Rol modelleri; bilim adamları, düşünürler, din adamları, siyasetçiler değil, sanatçılar ve sporculardır.

Bütün bunlar, henüz bir sosyal problem boyutuna ulaşmamıştır. Hastalık, başlangıç aşamasındadır. Vakit varken, acilen tedbir alınması gerekmektedir.

Gençliğimizin böyle bir değişim göstermesi normal midir? Gençlik kendi kültür medeniyetinden, kendi değerlerinden niçin kopmakta ve yabancılaşmaktadır? Niçin sanallaşmakta, bireyselleşmektedir? Ailenin, kentleşme ve göç politikalarının Türkiye'nin medeniyet tercihinin, sistemin öngördüğü yaşam tarzının, eğitim sisteminin, medyanın, toplumsal değerlerdeki çözülmenin bunda bir payı var mıdır? Bu ve buna benzer soruları sormak ve cevaplarını bulmak zorundayız. Gençlik ile ilgili yapılmış çalışmalardan, devlet ricalinin değişik zamanlarda yaptığı açıklamalardan ve yayınlanmış anılardan yararlanarak gençliğe olumsuz olarak etki eden faktörleri, aile içi ve aile dışı faktörler olarak iki sınıfta toplayabiliriz:

I- Aile İçi Faktörler:

- Aile ortamının etkisi
- Ailenin parçalanması-yıkılması
- Evin otelleşmesi
- Sorunların konuşulmaması
- Çocuklara ilgisizlik
- Yanlış aile içi eğitim
- Sevgi, şefkat eksikliği
- Doğru iletişim kurulmaması
- Akraba çevresinin etkisi
- Cinsellik konusunda yanlış bilgilendirme
- Ekonomik sıkıntılar
- Dini eğitim yetersizliği

II- Aile Dışı Faktörler:

- Küresel güçlerin saldırısı: siyonizm, abd, ab, yabancı istihbarat örgütleri
- Büyük medyanın saldırısı: diziler, filmler, özel programlar
- İnternet ve sosyal medya saldırıları
- Feminist hareketin etkisi
- Hıristiyanlaştırma faaliyetleri
- Satanizmin etkisi
- Ateizmin etkisi
- Türkiye'nin yanlış kültür ve medeniyet tercihi: seküler batı kültür ve medeniyet tercihi
- İki kültür ve medeniyet değerlerinin çatışması ile oluşan şizofreni
- Yanlış eğitim politikası
- Yanlış kentleşme politikası
- Yanlış tarım/sanayi /hayvancılık politikası
- İşsizlik: iş bulamama korkusu
- Okuyamama korkusu

Bu faktörlerin çatışmasının meydana getirdiği ortam, gençlikte kimlik ve kişilik krizine sebebiyet vermiştir. Araştırmada, gençliği bütün boyutları ile ele almış olmakla birlikte, özellikle değerler ve kimlik tanımlanması üzerinde özenle durulmuştur. Gençliğin kimliği, 3 ana grupta çerçevesinde ele alınmıştır:

1. Gruplama:

- Modern
- Geleneğe bağlı
- Biraz modern, biraz geleneksel

2. **Gruplama:**

- Müslüman
- İnsan
- Türk
- Kürt
- Alevi
- TC vatandaşı
- Diğer

3. **Gruplama:**

- Müslüman
- Dindar
- İslâmcı
- Muhafazakâr
- Milliyetçi
- Ülkücü
- Liberal
- Devrimci
- Demokrat
- Sosyalist
- Atatürkçü
- Komünist
- Ateist
- Kemalist
- Laik
- Sosyal demokrat
- Feminist
- İlerici

Hangi sınıflandırma olursa olsun, gençlerin, değerlerle ilgili sorulara verdikleri cevaplarla, seçtikleri, benimsedikleri kimlikleri arasında çok ciddi tutarsızlık olduğu görülmektedir. Gençlerin verdiği cevaplara bakıldığında, gençlerde çok ciddi kavram kargaşası olduğu, kavramların muhtevasının ne olduğunu bilmedikleri ve kavramların içini boşaltarak kullandıkları gerçeği ile karşılaşmaktayız.

“Yayınlanmış birçok eserde teorik olarak tanımlanan, öngörülen gençlikle, kendisini bu kimlikle tanımlayan, pratikte var olan, yaşayan gençlik arasında nasıl bir ilişki vardır” sorusu henüz araştırılmış değildir. Teorik olarak öngörülen nesille, pratikte var olan nesil arasındaki ilişki, ilk defa bu çalışmada, belli

boyutları ile araştırılarak ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu açıdan bu çalışma, çok özgün bir özelliğe sahip olup, birçok ezberi bozacak, gençlikle ilgili alışlagelen kalıpların kullanılmasının yanlışlığını ortaya koyacak ve bize yeni sorumluluklar yükleyecektir. Özet olarak ifade etmek istersek; araştırmanın özü, gençlikle “ilgili zarf ile mazrufun birbirini tutmadığı” gerçeğini ortaya çıkarmış olmasıdır.

Gençler genel bilgiye sahip olmadıkları gibi, kendi kimlikleri için zaruri olan bilgilere de sahip değillerdir. Bu da, eğitim sistemimizin toptan gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Araştırma sonuçlarından, Teknolojiyi çok iyi kullandıkları, bir kısmında teknoloji kullanma bağımlılığı meydana gelmeye başladığı anlaşılmaktadır. Sosyal medya ve internetten ciddi bir şekilde etkilenmektedirler.

Yeni neslin en temel vazgeçilmez özelliği, ben merkezli oluşu ve en vazgeçilmez değeri de, özgürlüktür. Önem sırasında *din-ahlâk*ın dördüncü sırada yer almış olması, gelecekte çok ciddi sıkıntı ile karşı karşıya kalacağımız anlamına gelmektedir. Bununla beraber önceki çalışmalarda birinci öncelikli olan para ve zenginliğin, altıncı sırada yer almış olması gelecek açısından sevindirici bir durumdur.

Gençlik dönemini, biyolojik, psikolojik, ahlâki ve sosyal açıdan gelgitlerle dolu bir arayış, bir değişim, gelişim, olgunlaşma, bir dünya görüşü, bir hayat felsefesi, bir değer sistemi arama, bir kimlik ve kişilik inşa etme dönemi olarak tanımlayabildiğimize göre, araştırma sonuçları, gençlerimize sağlam bir dünya görüşü, bir değer sistemi ve bir kimlik kazandıramadığımızı ortaya koymaktadır. Diğer araştırmalarda kısmen görülen bu olgu, çalışmamızda çok daha bariz bir şekil almıştır.

Nesil meselesi, bir kültür ve medeniyet davasıdır. Nesil, bir ülkenin, bir milletin ve bir devletin geleceğidir. Neslin kaybı, ülkenin, milletin ve devletin kaybı demektir. O nedenle nesil meselesi, sadece ailenin meselesi olmayıp, topyekûn bir milletin, siyasetin ve devletin meselesidir. Siyasetin, kısır meselelerle uğraşmaktan kurtulup, geleceğimiz olan neslin inşasına yönelmesi, şarttır, elzemdir ve zorunludur. Bu noktada siyasetin sorumluluğu büyüktür.

Bu araştırma ile biz Türkiye’de ki gençliğin MR’ını, Tomografisini, Röntgenini çekmiş bulunmaktayız. Bu nedenle Araştırma projesi kitabında, gençlikle ilgili sorunların çözümüne ilişkin herhangi bir öneri yer almamaktadır. Ancak Araştırma Projesinin her bir bölümü, ayrı kitaplar haline getirilip, SEKAM olarak çözüm önerilerimizi tartışmaya açacağız.

Gençlik meselesini, toplumun çok farklı kesimleri ile tartışarak ortak bir yol haritası ve ortak politika oluşmasını sağlamak istiyoruz.

Projeyi büyük bir fedakârlık ve yetkinlikle yürüten Prof. Dr. Celalettin Vatandaş'a, Proje Koordinatörü Hanefi Mahitapoğlu'na ve Araştırma Grubuna, hem araştırma sorularını, hem de bulgularını tartışarak onlara derinlik ve zenginlik katan SEKAM Yüksek İstişare Kurulu üyelerine, kitaplaştırılmasında katkıda bulunan, Aşkın Özcan'a, Elif Yaman'a, İlhan Gündoğdu'ya ve diğer emeği geçenlere teşekkürü bir borç biliriz.

Prof. Dr. Burhanettin CAN
SEKAM Yönetim Kurulu Başkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	V
İÇİNDEKİLER	XI
TABLolar LİSTESİ	XV
ŞEKİLLER LİSTESİ	XXXV
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

GENÇLİK VE GENÇ	7
1.1. Gençlik Nedir, Genç Kimdir?	9
1.2. Gençlik Tipolojileri	14
1.3. 68-78 Kuşağı	16
1.4. 80 Kuşağı	19
1.5. 90 Kuşağı	23
1.6. Milenyum Kuşağı	25
1.7. Müslüman Gençlik, İslam Gençliği, Kuran Gençliği/Nesli	34
1.8. Türkiye'de Gençlik Politikaları	36
1.9. Araştırmanın Kimliği ve Katılımcılar	39

2. BÖLÜM

GENÇLİK VE KİMLİK	45
2.1. Modern-Gelenek Bağlamında Gençlerin Kendilerini Tanımlayışları	47
2.2. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Aile Değerleri	53
2.3. Modern-Gelenek Bağlamında Dini Değerler	57
2.4. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Dini-Siyasi-İdeolojik Kimlikler ve Konular	62
2.5. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Ahlâki Değerler ve Konular	65
2.6. Modern-Gelenek Bağlamında Tüketim ve Moda	68
2.7. Modern-Gelenek Bağlamında Bireysel Rol Model	70
2.8. Kimlikler ve Aidiyetler Bağlamında Bireysel Rol Modeller	76
2.9. Gençler ve Aidiyetleri	80
2.10. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimlikler ve Gençler	85

2.11. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklerin Faktör Analiziyle İlişkileri.....	90
2.12. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Özellikler ve Konular	92
2.13. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Dini Değerler ve Konular.....	95
2.14. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Aile Değerleri ve Konuları	104
2.15. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı "Ötekiler".....	113
2.16. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Siyasi Konular	117
2.17. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Bireysel ve Toplumsal Konular	125
2.18. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Güven Sorunu.....	134
2.19. Genel Bir Değerlendirme:.....	135
3. BÖLÜM	
GENÇLİK VE SORUNLARI	139
3.1. Gençler ve Sorunları	141
3.2. Gençlik ve Güven	147
3.3. Gençlik ve Bireysel Gelecek	162
3.4. Gençlik ve Yaşam Memnuniyeti	164
3.5. Gençlik ve Alkol Kullanımı	170
3.6. Gençlik ve Uyuşturucu Kullanımı	175
3.7. Gençlik ve Sigara Kullanımı.....	180
3.8. Gençlik ve Depresyon	189
3.9. Gençlik ve Şiddet.....	195
3.10. Gençlik ve Çalışma Hayatı.....	203
4. BÖLÜM	
GENÇLİK VE AİLE	211
4.1. Ailenin Önem ve Anlamı	213
4.2. Nikâh ve Önemi	220
4.3. Eşle İlk Tanışma.....	241
4.4. Eş Seçimi: Eşler Arası Uyum ve Farklılık	244
4.5. Evlilik	261
4.6. Evlenme Biçimi	262
4.7. Evlenirken kıydırılan nikâh.....	263
4.8. Evlilikten Memnuniyet.....	265
4.9. İdeal Evlilik Yaşı.....	268
4.10. Toplumsal Cinsiyet.....	270
4.11. Aile Değerleri ve Cinsellik	288
4.12. Cinsel Bilgi	303
4.13. Boşanma.....	307
4.14. Gençler ve Aileye-Evliliğe İlişkin Diğer Bazı Konular	314

5. BÖLÜM

GENÇLİK VE DİN	327
5.1. Gençlik ve Din.....	329
5.2. Gençlik ve İbadet.....	339
5.3. Gençlik ve Sekülerlik.....	351
5.4. Gençlik ve Dini Bilgi.....	408

6. BÖLÜM

GENÇLİK VE SİYASET	413
6.1. Siyasetin Anlam ve İşlevi.....	415
6.2. Gençliğin Siyasal Gündemi	417
6.4. Gençlik ve Siyasal Değerler - Anlayışlar	435
6.5. Gençlik ve Siyasal Davranış	452
6.6. Gençlik ve Siyasal Görüşlerin Referansları.....	460
6.7. Gençlik ve Bazı Siyasal Sorunlar	464

7. BÖLÜM

GENÇLİK VE TÜKETİM	473
7.1. Tüketim Kültürü ve Gençler	475
7.2. Tüketim Kültürü ve Moda.....	478
7.3. Modanın Önemi	482
7.4. Tutumlu Olmak.....	484
7.5. Alışveriş Tercihleri.....	487
7.6. Bazı Ekonomik Değişkenlere Göre Bireysel-Toplumsal Konular	491

8. BÖLÜM

GENÇLİK VE BOŞ ZAMAN	497
8.1. Boş Zaman Faaliyetleri.....	499
8.2. Boş Zaman ve Cep Telefonu	521
8.3. Boş Zaman ve Kitap.....	524
8.4. Boş Zaman ve TV.....	530
8.5. Boş Zaman ve İnternet	536
8.6. Boş Zaman ve Gazete	538
8.7. Boş Zaman ve Uyku	544

9. BÖLÜM

GENÇLİK VE BİLGİ	549
-------------------------------	-----

10. BÖLÜM

GENÇLİK VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI	577
10.1. Kitle iletişim araçları ve Bireysel-Toplumsal Değerler	581
10.2: Kitle İletişim Araçları ve Aile Değerleri.....	590
10.3. İnternet ve Gençlik.....	593
10.4. İnternet ve Bağımlılık.....	599
10.5. İnternet ve Kontrol	606
10.6. Kitle İletişim Araçları ve Rol Model.....	612

11. BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	629
KAYNAKÇA	635

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo:1.1 : Araştırma Bölgeleri.....	41
Tablo:1.2 : Araştırma Bölgeleri ve Şehirler	41
Tablo:1.3 : Araştırmanın Yürütüldüğü Şehirler	42
Tablo:1.4 : Katılımcıların Cinsiyetleri.....	42
Tablo:1.5 : Katılımcıların Öğrenim Düzeyleri.....	42
Tablo:1.6 : Katılımcıların Yaşları	42
Tablo:1.7 : Katılımcıların Doğdukları Yer	43
Tablo:1.8 : Katılımcıların Yaşadıkları Yer	43
Tablo:1.9 : Katılımcıların En Çok Yaşadıkları Yer	43
Tablo:1.10 : Katılımcıların Aile Aylık Gelirleri	43
Tablo:1.11 : Katılımcıların Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları	43
Tablo:1.12 : Katılımcıların Aylık Gelir-Sosyo-Ekonomik Değerlendirme İlişkileri	43
Tablo:1.13 : Katılımcıların Medeni Durumları	43
Tablo:2.1 : Gençlerin, Modern-Gelenek Açısından Kendilerini Tanımlayışları	48
Tablo:2.2 : Farklı Değişkenler Açısından Gençlerin, Modern-Gelenek Ekseninde Kendilerini Tanımlayışları -1.....	49
Tablo:2.3 : Farklı Değişkenler Açısından Gençlerin, Modern-Gelenek Ekseninde Kendilerini Tanımlayışları -2.....	50
Tablo:2.4 : Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ	76
Tablo:2.5 : Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Necati Şaşmaz	77
Tablo:2.6 : Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak A. Necdet Sezer	78
Tablo:2.7 : Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Abdullah Gül.....	78
Tablo:2.8 : Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Hz. Ömer	79
Tablo:2.9 : Toplumsal Aidiyetlere Göre Rol Model Olarak Hz Ali	80
Tablo:2.10 : Toplumsal Aidiyetlere Göre Rol Model Olarak Osman Baydemir	80
Tablo:2.11 : Toplumsal Aidiyet (TERCİH-1)	81
Tablo:2.12 : Toplumsal Aidiyet (TERCİH-2)	81
Tablo:2.13 : Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -1 (Tercih-1) (%).....	82
Tablo:2.14 : Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -2 (Tercih-1) (%).....	83
Tablo:2.15 : Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -1 (Tercih-2) (%).....	84
Tablo:2.16 : Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -2 (Tercih-2) (%).....	85

Tablo:2.17 : Ülkücü Kimliği.....	86
Tablo:2.18 : Muhafazakâr Kimliği.....	86
Tablo:2.19 : Liberal Kimliği.....	86
Tablo:2.20 : Sosyal Demokrat Kimliği.....	87
Tablo:2.21 : Milliyetçi Kimliği.....	87
Tablo:2.22 : Sosyalist Kimliği.....	87
Tablo:2.23 : Atatürkçü Kimliği.....	87
Tablo:2.24 : Dindar Kimliği.....	88
Tablo:2.25 : Müslüman Kimliği.....	88
Tablo:2.26 : Komünist Kimliği.....	88
Tablo:2.27 : Ateist Kimliği.....	88
Tablo:2.28 : Kemalist Kimliği.....	89
Tablo:2.29 : Laik Kimliği.....	89
Tablo:2.30 : Devrimci Kimliği.....	89
Tablo:2.31 : İslâmcı Kimliği.....	89
Tablo:2.32 : Demokrat Kimliği.....	90
Tablo:2.33 : Feminist Kimliği.....	90
Tablo:2.34 : İlerici Kimliği.....	90
Tablo:2.35 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimliklerin Faktör Analizi.....	91
Tablo:2.36 : Faktör Analizine Göre Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlik Grupları.....	91
Tablo:2.37 : Cinsiyete Göre Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikler.....	93
Tablo:2.38 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kendinizi nasıl tanımlarsınız? (%).....	94
Tablo:2.39 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce.....	95
Tablo:2.40 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Allah'a İnanma Durumu.....	96
Tablo:2.41 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Namaz Kılma Durumu.....	97
Tablo:2.42 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu.....	98
Tablo:2.43 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Oruç Tutma Durumu.....	99
Tablo:2.44 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Alkol Kullanma Durumu.....	100
Tablo:2.45 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkilemesi (%).....	101
Tablo:2.46 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Dinin Tutum ve Davranışları Etkilemesi (%).....	102

Tablo:2.47 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Laikliği Önemli Bulma Durumu.....	103
Tablo:2.48 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur.....	104
Tablo:2.49 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Zinanın Ne Olduğu (%).....	105
Tablo:2.50 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kadının bekareti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir.....	106
Tablo:2.51 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir.....	107
Tablo:2.52 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir.....	108
Tablo:2.53 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Genç bir kız ile erkek istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler.....	109
Tablo:2.54 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı? (%).....	110
Tablo:2.55 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Evli birisinin nikâh dışı cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı? (%).....	110
Tablo:2.56 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Eşcinselliğin Değerlendirilişi (%).....	111
Tablo:2.57 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir.....	112
Tablo:2.58 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Dindar İle Arkadaş Olmak İsteği (%).....	113
Tablo:2.59 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Farklı Irktan Birisi İle Arkadaş Olmak İsteği (%).....	114
Tablo:2.60 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Eşcinsel İle Arkadaş Olmak İsteği (%).....	115
Tablo:2.61 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Homoseksüel İle Arkadaş Olmak İsteği (%).....	116
Tablo:2.62 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Siyasetçiye güvenilmez.....	117
Tablo:2.63 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir.....	118
Tablo:2.64 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur.....	119
Tablo:2.65 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kamu kurumlarında çalışanların başörtü takmasına izin verilmelidir.....	120

Tablo:2.66 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Üniversitelerde başörtüsü serbest olmalıdır.....	121	Tablo:3.12 : Farklı Değişkenler Açısından “Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir” Görüşünün Değerlendirilmesi - 2.....	152
Tablo:2.67 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Başka bir ülkede yaşamak ister misiniz? (%).....	122	Tablo:3.13 : Çözümü Zor Bir Sorunla Karşılaştığınızda Kimden Destek Alırsınız?	153
Tablo:2.68 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikler Açısından Türkiye'nin En Önemli Sorunu (%).....	123	Tablo:3-14 : Farklı Değişkenlere Göre “Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız?” -1.....	154
Tablo:2.69 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Türkiye'yi Bir Arada Tutan En Önemli Unsur	124	Tablo:3.15 : Farklı Değişkenlere Göre “Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız?” - 2.....	155
Tablo:2.70 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bireysel Geleceğin Nasıl Görüldüğü (%).....	125	Tablo:3.16 : Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?	156
Tablo:2.71 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir	126	Tablo:3.17 : Farklı Değişkenlere Göre “Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?” -1.....	157
Tablo:2.72 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Her ne varsa eskide var, yenilikler bizi bozuyor.....	127	Tablo:3.17 : Farklı Değişkenlere Göre “Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?” -1.....	158
Tablo:2.73 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Tv dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir.....	128	Tablo:3.18 : Farklı Değişkenlere Göre “Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?” -2.....	159
Tablo:2.74 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından İnternette kontrol olmalı mı? (%).....	129	Tablo:3.19 : Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?	159
Tablo:2.75 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Yılda ortalama kaç kitap okursunuz? (%).....	130	Tablo:3.20 : Farklı Değişkenler Açısından “Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?”-1	160
Tablo:2.76 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Arkadaşlar Arasındaki Sohbet Konusu (%).....	131	Tablo:3.21 : Farklı Değişkenler Açısından “Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?”-2.....	161
Tablo:2-77 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından uğruna en çok mücadele etmeye değer şeydir? (%).....	132	Tablo:3.22 : Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?.....	162
Tablo:2.79 : Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Güven Sorunu	134	Tablo:3.23 : Farklı Değişkenlere Göre “Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?”-1.....	163
Tablo:2.80 : Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Güven Sorunu	135	Tablo:3.24 : Farklı Değişkenlere Göre “Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?”-2	164
Tablo:3.1 : Gençliğin En Önemli Sorunu Nedir? (1.TERCİH)	143	Tablo:3-25 : Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?.....	165
Tablo:3.2 : Gençliğin En Önemli Sorunu Nedir? (2.TERCİH)	144	Tablo:3.26 : Farklı Değişkenlere Göre “Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” - 1.....	166
Tablo:3-3 : Gençliğin en önemli sorunu nedir? (3.TERCİH)	144	Tablo:3.27 : Farklı Değişkenlere Göre “Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” - 2	167
Tablo:3.4 : Bazı Değişkenlere Göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-1.....	145	Tablo:3-28 : “Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?”	168
Tablo:3.5 : Bazı Değişkenlere Göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-2.....	146	Tablo:3-29 : Farklı Değişkenler Açısından Yaşam Memnuniyeti-1.....	168
Tablo:3.6 : Bölgelere göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-3	146	Tablo:3-30 : Farklı Değişkenler Açısından Yaşam Memnuniyeti -2.....	169
Tablo:3.7 : İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünceniz Nedir?	148	Tablo:3.31 : Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?	172
Tablo:3.8 : Bazı Değişkenlere Göre İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce -1.....	148	Tablo:3.32 : Farklı Değişkenlere Göre Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir? - 1.....	172
Tablo:3.9 : Bazı Değişkenlere Göre İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce -2.....	149	Tablo:3.33 : Farklı Değişkenlere Göre Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir? - 2.....	173
Tablo:3-10 : “Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir”	150	Tablo:3.34 : Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?.....	174
Tablo:3.11 : Farklı Değişkenler Açısından “Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir” Görüşünün Değerlendirilmesi - 1.....	151	Tablo:3.35 : Farklı Değişkenlere Göre “Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?” - 1.....	174

Tablo:3.36 : Farklı Değişkenlere Göre "Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 2.....	175
Tablo:3.37 : Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?.....	177
Tablo:3.38 : Farklı Değişkenlere Göre "Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 1.....	178
Tablo:3.39 : Farklı Değişkenlere Göre "Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 2.....	179
Tablo:3.40 : Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?.....	184
Tablo:3.41 : Farklı Değişkenlere Göre "Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 1.....	185
Tablo:3.42 : Farklı Değişkenlere Göre "Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 2.....	186
Tablo:3.43 : Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?.....	186
Tablo:3.44 : Farklı Değişkenlere Göre "Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 1.....	187
Tablo:3.45 : Farklı Değişkenlere Göre "Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 2.....	188
Tablo:3.46 : Ne Sıklıkla, Umutsuzluk, Hüzün, Bunaltı, Çökkünlük Gibi Olumsuz Duyulara Kapılırsınız?.....	190
Tablo:3.47 : Farklı Değişkenlere Göre Genel Psikolojik Durum -1.....	191
Tablo:3.48 : Farklı Değişkenlere Göre Genel Psikolojik Durum -2.....	192
Tablo:3.49 : "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?".....	193
Tablo:3.50 : Farklı Değişkenler Açısından "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"-1.....	193
Tablo:3.51 : Farklı Değişkenler Açısından "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"-2.....	194
Tablo:3.52 : Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?.....	196
Tablo:3.53 : Kimin Fiziksel Şiddetine Maruz Kaldınız ?.....	196
Tablo:3.54 : Farklı Değişkenlere Göre "Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?" - 1.....	197
Tablo:3.55 : Farklı Değişkenlere Göre "Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?" - 2.....	198
Tablo:3.56 : Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?.....	198
Tablo:3.57 : Kime Fiziksel Şiddet Uyguladınız?.....	198
Tablo:3.58 : Farklı Değişkenlere Göre "Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?"- 1.....	199
Tablo:3.59 : Farklı Değişkenlere Göre "Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?"- 2.....	200
Tablo:3.60 : "Söz Dinlemeyenin, Nasihatten Anlamayanın, Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötek (Dayak) midir?.....	201
Tablo:3.61 : Farklı Değişkenlere Göre "Söz Dinlemeyenin, Nasihatten Anlamayanın, Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötek (Dayak) midir?" - 1.....	201
Tablo:3.62 : Farklı Değişkenlere Göre "Söz Dinlemeyenin, Nasihatten Anlamayanın, Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötek (Dayak) midir?" - 2.....	202
Tablo:3.63 : Katılımcıların Çalışma Durumları.....	205
Tablo:3.64 : Kadınların Çalışması.....	205
Tablo:3.65 : Farklı Değişkenler Açısından Kadınların Çalışması-1.....	206

Tablo:3.66 : Farklı Değişkenler Açısından Kadınların Çalışması-2.....	207
Tablo:3.67 : Erkeklerin İstihdamda Önceliği.....	208
Tablo:3.68 : Farklı Değişkenler Açısından Erkeklerin İstihdamda Öncelikli Oluşu-1.....	209
Tablo:3.69 : Farklı Değişkenler Açısından Erkeklerin İstihdamda Öncelikli Oluşu-2.....	210
Tablo:4.1 : Uğrunda En Çok Mücadele Etmeye Değer Şeyler.....	214
Tablo:4.2 : Evlilik Modası geçmiş bir kurum mudur?.....	215
Tablo:4.3 : Evliliğin önemine ilişkin görüşler.....	215
Tablo:4.4 : Farklı değişkenler açısından evliliğin değerlendirilişi-1.....	216
Tablo:4.5 : Farklı değişkenler açısından evliliğin değerlendirilişi-2.....	217
Tablo:4.6 : Farklı değişkenler açısından evliliğin önemi ve anlamı-1.....	218
Tablo:4.7 : Farklı değişkenler açısından evliliğin önemi ve anlamı-2.....	219
Tablo:4.8 : Evlilik öncesi cinsel ilişki.....	220
Tablo:4.9 : Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi cinsel ilişki-1.....	221
Tablo:4.10 : Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi cinsel ilişki-2.....	222
Tablo:4.11 : Çapkınlığın değerlendirilmesi.....	223
Tablo:4.12 : Çapkınlığı değerlendirmeye göre bekârların cinsel ilişkileri.....	223
Tablo:4.13 : Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı?.....	224
Tablo:4.14 : Evlilik dışı cinsel ilişki - Bekârların cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç olup olmaması.....	224
Tablo:4.15 : Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz ne yaparsınız?.....	224
Tablo:4.16 : Farklı değişkenler açısından evlenilecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-1.....	225
Tablo:4.16 : Farklı değişkenler açısından evlenilecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-1.....	226
Tablo:4.17 : Farklı değişkenler açısından evlenilecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-2.....	227
Tablo:4.18 : Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler.....	228
Tablo:4.19 : Farklı değişkenler açısından bekâr kız ve erkeğin aynı evde yaşamasını değerlendirme-1.....	229
Tablo:4.20 : Farklı değişkenler açısından bekâr kız ve erkeğin aynı evde yaşamasını değerlendirme-2.....	230
Tablo:4.21 : Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir.....	231
Tablo:4.22 : Farklı değişkenler açısından erkeğin bekaretinin önemi-1.....	232
Tablo:4.23 : Farklı değişkenler açısından erkeğin bekaretinin önemi-2.....	233
Tablo:4.24 : Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir.....	234
Tablo:4.25 : Farklı değişkenler açısından kadının bekâretinin önemi-1.....	235
Tablo:4.26 : Farklı değişkenler açısından kadının bekâretinin önemi-2.....	237

Tablo:4.27 : Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir.....	238
Tablo:4.28 : Farklı değişkenler açısından evlilik dışı çocuğun değerlendirilmesi-1.....	239
Tablo:4.29 : Farklı değişkenler açısından evlilik dışı çocuğun değerlendirilmesi-2.....	240
Tablo:4.30 : Eş adayı ile tanışma.....	241
Tablo:4.31 : Eşle Tanışma Biçimine Göre Evlilikten Memnuniyet	242
Tablo:4.32 : Eşle Tanışma Biçimine Göre Evliliğin Değerlendirilmesi.....	243
Tablo:4.33 : Eşle Tanışma Biçimine Göre Aile Kurumunun Anlamı.....	243
Tablo:4.34 : Eş adayları arasındaki din farklılığı evliliğe engel mi?(%).....	248
Tablo:4.35 : Eş adayları arasındaki mezhep farklılığı	250
Tablo:4.36 : Eş adayları arasındaki etnik köken farklılığı.....	251
Tablo:4.37 : Eş adayları arasındaki uyruk farklılığı	252
Tablo:4.38 : Eş adayları arasındaki yakın akrabalık durumu.....	254
Tablo:4.39 : Eş adayı erkeğin işsizliği.....	255
Tablo:4.40 : Eş adayı kadının işsizliği.....	255
Tablo:4.41 : Eş adaylarından birisinin borçlu olması	255
Tablo:4.42 : Eş adaylarından birisinin hastalığı.....	256
Tablo:4.43 : Eş adaylarından birisinin mahkûmiyeti	256
Tablo:4.44 : Eş adaylarından birisinin bedensel özrü.....	257
Tablo:4.45 : Eş adaylarından birisinin çocuk yapamayacak olması	257
Tablo:4.46 : Eş adaylarından birisinin sorumsuzluğu.....	258
Tablo:4.47 : Eş adaylarından birisinin cimri olması.....	258
Tablo:4.48 : Eş adaylarından birisinin savurgan olması.....	258
Tablo:4.49 : Eş adaylarından birisinin asabi-sinirli-hırçın olması	259
Tablo:4.50 : Eş adaylarından birisinin anne-babasıyla birlikte yaşama durumu.....	259
Tablo:4.51 : Eş adaylarından erkeğin daha önce evlenmiş olması	260
Tablo:4.52 : Eş adaylarından kadının daha önce evlenmiş olması.....	260
Tablo:4.53 : Katılımcıların medeni durumu.....	261
Tablo:4-54 : Evlilik süresi	261
Tablo:4.55 : Evlenme biçimi	263
Tablo:4.56 : Evlenirken kıydırılan nikâh	264
Tablo:4.57 : Evlilikten memnuniyet	266
Tablo:4.58 : Farklı değişkenler açısından evlilikten memnuniyet-1.....	267
Tablo:4.59 : Farklı değişkenler açısından evlilikten memnuniyet-2.....	268
Tablo:4.60 : Erkek için ideal evlilik yaşı.....	269
Tablo:4.61 : Kız için ideal evlilik yaşı.....	270
Tablo:4.62 : Ev kadını olmanın anlamı	276
Tablo:4.63 : Farklı değişkenler açısından ev kadını olmanın anlamı-1.....	276
Tablo:4.64 : Farklı değişkenler açısından ev kadını olmanın anlamı-2.....	277

Tablo:4.65 : Çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi.....	278
Tablo:4.66 : Farklı değişkenler açısından Çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi-1.....	278
Tablo:4.67 : Farklı değişkenler açısından çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi-2	279
Tablo:4.68 : Kadının Sorumluluğu TERCİH-1.....	280
Tablo:4.69 : Kadının sorumluluğu TERCİH-2.....	280
Tablo:4.70 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-1.....	281
Tablo:4.71 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-2	282
Tablo:4.72 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-3	282
Tablo:4.73 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-1.....	283
Tablo:4.74 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-2.....	283
Tablo:4.75 : Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-3.....	284
Tablo:4.76 : Erkeğin Sorumluluğu (TERCİH-1).....	284
Tablo:4.77 : Erkeğin Sorumluluğu (TERCİH-2).....	285
Tablo:4.78 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-1.....	285
Tablo:4.79 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-2.....	286
Tablo:4.80 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-3.....	286
Tablo:4.81 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-1.....	287
Tablo:4.82 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-2.....	287
Tablo:4.83 : Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-3.....	288
Tablo:4.84 : Zina nedir	290
Tablo:4.85 : Farklı değişkenler açısından zinanın anlamı-1.....	291
Tablo:4.86 : Farklı değişkenler açısından zinanın anlamı-2	292
Tablo:4.87 : Evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki.....	293
Tablo:4.88 : Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki-1	293
Tablo:4.89 : Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki-2	294
Tablo:4.90 : Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi	295
Tablo:4.91 : Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi-1.....	295
Tablo:4.92 : Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi-2.....	296
Tablo:4.93 : Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisinin yasalar açısından suçluğu.....	297
Tablo:4.94 : Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suçluğu-1.....	297
Tablo:4.95 : Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suçluğu-2.....	298
Tablo:4.96 : Üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamaları	299
Tablo:4.97 : Farklı değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamalarını değerlendirme-1.....	299
Tablo:4.98 : Farklı değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamalarını değerlendirme-2.....	300

Tablo:4.99 : Bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınla) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi.....	301
Tablo:4.100 : Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınla) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-1.....	301
Tablo:4.101 : Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınla) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-2.....	302
Tablo:4.102 : Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınla) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-3.....	303
Tablo:4.103 : Cinsellikle ilgili bilgi düzeyi	304
Tablo:4.104 : Farklı değişkenler açısından cinsellikle ilgili bilgi düzeyi-1.....	304
Tablo:4.105 : Farklı değişkenler açısından cinsellikle ilgili bilgi düzeyi-2	305
Tablo:4.106 : Cinsel bilginin kaynağı	306
Tablo:4.107 : Bazı değişkenler açısından cinsel bilginin kaynağı.....	306
Tablo:4.108 : Boşanmanın en önemli nedeni (1.TERCİH)	311
Tablo:4.109 : Boşanmanın en önemli nedeni (2.TERCİH)	311
Tablo:4.110 : Boşanmanın en önemli nedeni (3.TERCİH)	312
Tablo:4.111 : Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-1)-1	312
Tablo:4.112 : Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-1)-2.....	313
Tablo:4.113 : Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-2)-1.....	313
Tablo:4.114 : Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-2)-2.....	314
Tablo:4.115 : Eşin anne-babasıyla aynı evde yaşamak.....	315
Tablo:4.116 : Farklı Değişkenler Açısından Eşin Anne-Babasıyla Aynı Evde Yaşamak-2	315
Tablo:4.117 : Farklı Değişkenler Açısından Eşin Anne-Babasıyla Aynı Evde Yaşamak-1.....	316
Tablo:4.118 : Evli Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması.....	317
Tablo:4.119 : Farklı Değişkenler Açısından Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması-1.....	317
Tablo:4.120 : Farklı Değişkenler Açısından Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması-2	318
Tablo:4.121 : Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi.....	319
Tablo:4.122 : Farklı Değişkenler Açısından Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi-1.....	319
Tablo:4.123 : Farklı Değişkenler Açısından Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi-2.....	320
Tablo:4.124 : Evliliğin Değerlendirilmesi	321
Tablo:4-125 : Farklı Değişkenler Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi-2	321
Tablo:4.126 : Farklı Değişkenler Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi-1	322
Tablo:4.127 : TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi	323
Tablo:4.128 : Farklı Değişkenler Açısından TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi-1	323
Tablo:4.129 : Farklı Değişkenler Açısından TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi-2	324
Tablo:4.130 : İdeal Çocuk Sayısı.....	325
Tablo:4-131 : Ailede Karar Veren.....	325
Tablo:5.1 : Allah İnancı.....	330

Tablo:5.2 : Farklı Değişkenlere Göre Allah İnancı	331
Tablo:5.3 : Dini Bilgi Düzeyi.....	332
Tablo:5.4 : Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilgi Düzeyi.....	333
Tablo:5.5 : Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi	334
Tablo:5.6 : Farklı Değişkenler Açısından Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi	335
Tablo:5.7 : Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi.....	335
Tablo:5.8 : Farklı Değişkenler Açısından Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi.....	336
Tablo:5.9 : Dindarlık Durumu.....	337
Tablo:5.10 : Farklı Değişkenler Açısından Dindarlık Durumu.....	338
Tablo:5.11 : Namaz Kılma Durumu	339
Tablo:5.12 : Farklı Değişkenler Açısından Namaz Kılma Durumu	340
Tablo:5.13 : Cuma Namazı Kılma Durumu.....	341
Tablo:5.14 : Farklı Değişkenler Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu.....	342
Tablo:5.15 : Oruç Tutma Durumu	343
Tablo:5.16 : Farklı Değişkenler Açısından Oruç Tutma Durumu.....	344
Tablo:5.17 : Dua Etme Durumu.....	345
Tablo:5.18 : Farklı Değişkenler Açısından Dua Etme Durumu.....	346
Tablo:5.19 : Kur'an Okuma Durumu	347
Tablo:5.20 : Farklı Değişkenler Açısından Kur'an Okuma Durumu	348
Tablo:5.21 : Hac-Umre İbadeti.....	349
Tablo:5.22 : Farklı Değişkenlere Göre Hac-Umre İbadeti	350
Tablo:5.23 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dine İnanan Kişinin Dinin Gereklere Yerine Getirmesinin Önem Ve Anlamı.....	353
Tablo:5.24 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Gücü.....	354
Tablo:5.25 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Tutum Ve Davranışları Etkilemesi.....	355
Tablo:5.26 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireysel Durum	355
Tablo:5.27 : Namaz Kılma Durumuna Göre Alkol Kullanma Durumu.....	356
Tablo:5-29 : Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Kızlı-Erkekli Aynı Evde Yaşamalarını Değerlendirme	358
Tablo:5.30 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evlilik Öncesi Veya Dışı Cinsel İlişki-Namus İlişkisi Konusunda Görüş	358
Tablo:5.31 : Namaz Kılma Durumuna Göre Zinanın Anlamı.....	359
Tablo:5.32 : Namaz Kılma Durumuna Göre Çapkınlığın Anlamı.....	360
Tablo:5.33 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bir Kişinin Kendi Cinsinden Birisi İle (Erkeğin Erkekle, Kadının Kadınla) Cinsel İlişkisi Konusundaki Görüş.....	361
Tablo:5.34 : Namaz Kılma Durumuna Göre Erkeğin Bekareti Ve Sadakati.....	362
Tablo:5.35 : Namaz Kılma Durumuna Göre Kadının Bekâreti Ve Sadakati.....	363
Tablo:5.36 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bekâr Birisinin Cinsel İlişkisinin Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme	364

Tablo:5.37 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evli Birisinin Eşi Dışında Birisiyle Cinsel İlişkisi Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme	365	Tablo:5.68 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Birisiyle Arkadaş Olmak	393
Tablo:5.38 : Namaz Kılma Durumuna Göre "Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir" Görüşünü Değerlendirme	366	Tablo:5.69 : Namaz Kılma Durumuna Göre Çarşafılı/Cüppeli Birisi İle Arkadaş Olmak	394
Tablo:5.39 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evlenmeyi Düşündüğünüz Kişinin Birisiyle cinsel İlişkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne yaparsınız	367	Tablo:5.70 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dekolte/Mini Giyinen Birisi İle Arkadaş Olmak	395
Tablo:5.40 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evliliğin Anlamı	368	Tablo:5.71 : Namaz Kılma Durumuna Göre Ürün Satın Alma Nedeni	396
Tablo:5.41 : Namaz Kılma Durumuna Göre Aile Kurumu Hakkındaki Görüş	369	Tablo:5.72 : Namaz Kılma Durumuna Göre Satın Alına Üründe Öncelenen Özellik	396
Tablo:5.42 : Namaz Kılma Durumuna Göre "Genç Bir Kız İle Erkek İstedikleri Şartlarda Aynı Evde Yaşayabilirler" Görüşünü Değerlendirme Görüşü Karşılaştırması	371	Tablo:5.73 : Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takip	397
Tablo:5.44 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olmanın Önemi.....	372	Tablo:5.74 : Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takibin Önemi	398
Tablo:5.45 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olarak Tanınmanın Anlam ve Değeri.....	373	Tablo:5.75 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bedensel Güzellik Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinmenin Değerlendirilmesi	399
Tablo:5.46 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Vefalı Olmanın Anlam Ve Değeri.....	374	Tablo:5.76 : Namaz Kılma Durumuna Göre Sinemaya Gitme Sıklığı.....	400
Tablo:5.47 : Namaz Kılma Durumuna Göre Fırsatçı Olmanın Önemi.....	375	Tablo:5.77 : Namaz Kılma Durumuna Göre Tiyatroya Gitme Sıklığı.....	400
Tablo:5.48 : Namaz Kılma Durumuna Göre Kişisel Menfaati Önemsemenin Önemi	376	Tablo:5.78 : Namaz Kılma Durumuna Göre Müzik Dinleme Sıklığı.....	401
Tablo:5.49 : Namaz Kılma Durumuna Göre Başkalarının Problemlerine Duyarlı Olmanın Önemi.....	377	Tablo:5.79 : Namaz Kılma Durumuna Göre Operaya/Baleye Gitme Sıklığı.....	401
Tablo:5.50 : Namaz Kılma Durumuna Göre Onurlu Olmanın Önemi	378	Tablo:5.80 : Namaz Kılma Durumuna Göre Konferanslara/Panellere Gitme Sıklığı	401
Tablo:5.51 : Namaz Kılma Durumuna Göre Ahlâklı Olmanın Önemi	378	Tablo:5.81 : Namaz Kılma Durumuna Göre Müzeye Gitme Sıklığı.....	401
Tablo:5.52 : Namaz Kılma Durumuna Göre Tutumlu Olmanın Önemi	379	Tablo:5.82 : Namaz Kılma Durumuna Göre Müzik Konserine Gitme Sıklığı.....	401
Tablo:5.53 : Namaz Kılma Durumuna Göre Popüler Olmanın Önemi	380	Tablo:5.83 : Namaz Kılma Durumuna Göre Resim/Heykel Sergisine Gitme Sıklığı.....	401
Tablo:5.54 : Namaz Kılma Durumuna Göre Zenginliğin Önemi.....	380	Tablo:5.84 : Namaz Kılma Durumuna Göre Spor Yapma Sıklığı.....	401
Tablo:5.55 : Namaz Kılma Durumuna Göre Güzel/Yakışıklı Olmanın Anlam Ve Değeri	381	Tablo:5.85 : Namaz Kılma Durumuna Göre İçkili Eğlence Mekanlarına Gitme Sıklığı	402
Tablo:5.56 : Namaz Kılma Durumuna Göre Laik Olmanın Önemi	382	Tablo:5.86 : Namaz Kılma Durumuna Göre Radyo Dinleme Sıklığı	402
Tablo:5.57 : Namaz Kılma Durumuna Göre Laikliğin Anlamı	383	Tablo:5.87 : Namaz Kılma Durumuna Göre Telefonla Mesajlaşma Sıklığı	402
Tablo:5.58 : Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversitede Başörtüsü Serbestliğini Değerlendirme.....	384	Tablo:5.88 : Namaz Kılma Durumuna Göre Turistik Gezilere Katılma Sıklığı.....	402
Tablo:5.59 : Namaz Kılma Durumuna Göre Türkiye ve Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip	385	Tablo:5.89 : Namaz Kılma Durumuna Göre İçkisiz Kahvehane ve Kafelere Gitme Sıklığı.....	402
Tablo:5.60 : Namaz Kılma Durumuna Göre Siyasi Açından Ülkenin Gidişatını Değerlendirme	386	Tablo:5.90 : Namaz Kılma Durumuna Göre Boş Zamanları Değerlendirme Tarzı.....	403
Tablo:5.61 : Namaz Kılma Durumuna Göre "Tv Dizileri Ahlâki Değerleri Tahrip Etmektedir" Görüşünü Değerlendirme	387	Tablo:5.91 : Namaz Kılma Durumuna Göre Sahip Olunan Boş Zaman Süresi.....	403
Tablo:5.62 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Bir Cemaatin Toplantılarına Katılma	388	Tablo:5.92 : Namaz Kılma Durumuna Göre TV İzleme Süresi.....	403
Tablo:5.63 : Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Namaz	389	Tablo:5.95 : Namaz Kılma Durumuna Göre TV'de İzlenen Program Türü.....	405
Tablo:5.64 : Model Alınan Kişiye Göre Düzenli Namaz Kılma Oranı	389	Tablo:5.96 : Namaz Kılma Durumuna Göre Yılda Okunan Kitap Sayısı	405
Tablo:5.65 : Namaz Kılma Durumuna Göre Eşcinsel Birisi İle Arkadaş Olmak	390	Tablo:5.97 : Namaz Kılma Durumuna Göre İnternet Kullanma Sıklığı.....	406
Tablo:5.66 : Namaz Kılma Durumuna Göre Homoseksüel İle Arkadaş Olmak	391	Tablo:5.98 : Namaz Kılma Durumuna Göre İnternete Girilen Mekan	406
Tablo:5.67 : Namaz Kılma Durumuna Göre Farklı Dinden Birisiyle Arkadaş Olmak.....	392	Tablo:5.99 : Namaz Kılma Durumuna Göre İnternet Kullanma Amacı.....	406
		Tablo:5.100 : Namaz Kılma Durumuna Göre İnternette Kontrol.....	406
		Tablo:5.101 : Namaz Kılma Durumuna Göre İnternette Kontrol Gerekçesi	406
		Tablo:5.102 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kendisini Tanımlama Tarzı	407
		Tablo:5.103 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindarlık Durumu	408
		Tablo:5.104 : Namaz Kılma Durumuna Göre Annenin Dindarlık Durumu.....	408
		Tablo:5.105 : Dini Bilginin Kaynağı-1.....	409
		Tablo:5.106 : Dini Bilginin Kaynağı-2	409

Tablo:5.107 : Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilginin Kaynağı (Tercih-1)-1.....	410
Tablo:5.108 : Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilginin Kaynağı (Tercih-2)-2	411
Tablo:6.1 : Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal/Siyasal/Ekonomik Konuları Takip Durumu.....	418
Tablo:6.2 : Farklı Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip-1.....	419
Tablo:6.3 : Farklı Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip-2	420
Tablo:6.4 : Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takibe Göre Gazete Okuma Sıklığı	420
Tablo:6.5 : Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takibe Göre Kitap Okuma Sıklığı	421
Tablo:6.6 : Siyasi Açısından Ülkenin Genel Gidişatı.....	421
Tablo:6.7 : Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -2	422
Tablo:6.8 : Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -1.....	423
Tablo:6.9 : Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -3	423
Tablo:6.10 : On Yıl Sonrının Türkiye'si	424
Tablo:6.11 : Farklı Değişkenler Açısından On Yıl Sonrının Türkiye'si -1.....	425
Tablo:6.12 : Farklı Değişkenler Açısından On Yıl Sonrının Türkiye'si - 2.....	426
Tablo:6.13 : Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum (Tercih-1)	427
Tablo:6.14 : Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum (Tercih-2)	427
Tablo:6.15 : Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum- 1.....	428
Tablo:6.16 : Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum- 2.....	429
Tablo:6.17 : Türkiye'nin AB Üyeliği	430
Tablo:6.18 : Farklı Değişkenler Açısından Türkiye'nin AB Üyeliği-1.....	431
Tablo:6.19 : Farklı Değişkenler Açısından Türkiye'nin AB Üyeliği-2.....	432
Tablo:6.20 : Başka Ülkede Yaşama İsteği.....	433
Tablo:6.21 : Farklı Değişkenlere Göre Başka Ülkede Yaşama İsteği-1	433
Tablo:6.22 : Farklı Değişkenlere Göre Başka Ülkede Yaşama İsteği-2	434
Tablo:6.23 : Yaşamak İstenen Ülke.....	435
Tablo:6.24 : Demokratik Yönetim	436
Tablo:6.25 : Farklı Değişkenler Açısından Demokratik Yönetim-1.....	436
Tablo:6.26 : Farklı Değişkenler Açısından Demokratik Yönetim-2	437
Tablo:6.27 : Laiklik-Din İlişkisi	438
Tablo:6.28 : Farklı Değişkenler Açısından Laiklik-Din İlişkisi Görüşü-1	438
Tablo:6.29 : Farklı Değişkenler Açısından Laiklik-Din İlişkisi Görüşü-2.....	439

Tablo:6.30 : “Laiklik din karşıtlığıdır” Görüşünü Değerlendirme Tarzına Göre Dinin Duygu ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi.....	440
Tablo:6.31 : “Laiklik din karşıtlığıdır” Görüşünü Değerlendirme Tarzına Göre Dinin Tutum ve Davranışları Etkileme Düzeyi	440
Tablo:6.32 : Siyasetçiye Güven	441
Tablo:6.33 : Farklı Değişkenler Açısından Siyasetçiye Güven-1.....	441
Tablo:6.34 : Farklı Değişkenler Açısından Siyasetçiye Güven-2.....	442
Tablo:6.35 : Türk'ün Dostu.....	443
Tablo:6.36 : Farklı Değişkenler Açısından Türk'ün Dostu-1.....	443
Tablo:6.37 : Farklı Değişkenler Açısından Türk'ün Dostu-2.....	444
Tablo:6.38 : Geleneğin Önemi.....	445
Tablo:6.39 : Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Önemi-1.....	446
Tablo:6.40 : Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Önemi-2	447
Tablo:6.41 : Geleneğin Olumsuzluğu	448
Tablo:6.42 : Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Olumsuzluğu-1	448
Tablo:6.43 : Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Olumsuzluğu-2	449
Tablo:6.44 : Değişime Uymanın Önemi	449
Tablo:6.45 : Farklı Değişkenler Açısından Değişime Uymanın Önemi-1	450
Tablo:6.46 : Farklı Değişkenler Açısından Değişime Uymanın Önemi-2.....	451
Tablo:6.47 : Seçimde Takınılacak Tutum.....	453
Tablo:6.48 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimde Takınılacak Tutum-1.....	453
Tablo:6.49 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimde Takınılacak Tutum-2.....	454
Tablo:6.50 : Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1).....	455
Tablo:6.51 : Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2).....	455
Tablo:6.52 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1)-1.....	456
Tablo:6.53 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1)-2.....	457
Tablo:6.54 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2)-1.....	458
Tablo:6.55 : Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2)-2.....	459
Tablo:6.56 : Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyasetin Konu Olması.....	460
Tablo:6.57 : Farklı Değişkenler Açısından Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyaset-1.....	461
Tablo:6.58 : Farklı Değişkenler Açısından Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyaset-2.....	462
Tablo:6.59 : Siyasi Bilgi ve Tercihin Kaynağı (Tercih-1)	463
Tablo:6.60 : Siyasi Bilgi ve Tercihin Kaynağı (Tercih-2)	463
Tablo:6.61 : Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması.....	464
Tablo:6.62 : Farklı Değişkenler Açısından Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması Hakkındaki Görüşler-1.....	465
Tablo:6.63 : Farklı Değişkenler Açısından Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması Hakkındaki Görüşler-2.....	466

Tablo:6.64 : Üniversitelerde Başörtüsü.....	466
Tablo:6.65 : Farklı Değişkenler Açısından Üniversitelerde Başörtüsü -1.....	467
Tablo:6.66 : Farklı Değişkenler Açısından Üniversitelerde Başörtüsü -2.....	468
Tablo:6.67 : Anadilde Eğitim.....	468
Tablo:6.68 : Farklı Değişkenler Açısından Anadilde Eğitim Hakkındaki Görüşler-1.....	469
Tablo:6.69 : Farklı Değişkenler Açısından Anadilde Eğitim Hakkındaki Görüşler-2.....	470
Tablo:6.70 : ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni.....	471
Tablo:6.71 : Farklı Değişkenlere Göre ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni-1.....	471
Tablo:6.72 : Farklı Değişkenlere Göre ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni-2.....	472
Tablo: 7.1 : Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	476
Tablo: 7.2 : Farklı Değişkenlere Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	476
Tablo: 7.3 : Gelir Düzeyine Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	477
Tablo: 7.4 : Modanın Önemine Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	477
Tablo: 7.5 : Modayı Takibi Değerlendirmeye Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	477
Tablo: 7.6 : Tutumlu Olmayı Değerlendirmeye Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni.....	478
Tablo: 7.7 : Ürün Satın Alma Nedenine Göre Bir Ürünü Tercih Nedeni.....	478
Tablo: 7.8 : Modanın Anlamı.....	479
Tablo: 7.9 : Farklı Değişkenlere Göre Modanın Anlamı.....	480
Tablo: 7.10 : Zenginliği Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı.....	480
Tablo: 7.11 : Güzel/Yakışıklı Olmayı Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı.....	481
Tablo: 7-12 : Arkadaşlarla Sohbet Konusuna Göre Modanın Anlamı.....	481
Tablo: 7-13 : Giyinme Türüne Göre Modanın Anlamı.....	481
Tablo: 7.14 : Modayı Takip Etmeyi Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı.....	482
Tablo: 7-15 : Birey Açısından Modanın Önemi.....	482
Tablo: 7.16 : Bazı Değişkenlere Göre Birey Açısından Modanın Önemi.....	483
Tablo: 7.17 : Tutumlu Olmak.....	484
Tablo: 7.19 : Dindarlığı Önemsemeye Göre Tutumlu Olmanın Önemi.....	485
Tablo: 7.20 : Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkileme Düzeyine Göre Tutumlu Olmanın Önemi.....	485
Tablo: 7.21 : Dinin Tutum ve Davranışları Etkileme Düzeyine Göre Tutumlu Olmanın Önemi.....	486
Tablo: 7.22 : Kimliklere Göre Tutumlu Olmanın Önemi.....	486
Tablo: 7.23 : Ürün Satın Almada Temel Ölçüt (TERCİH-1).....	487
Tablo: 7.24 : Ürün Satın Almada Temel Ölçüt (TERCİH-2).....	488
Tablo: 7.25 : Farklı Değişkenlere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt (TERCİH-1).....	488
Tablo: 7.26 : Farklı Değişkenlere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt (TERCİH-2).....	489
Tablo: 7.27 : Mesleği Değerli Kılan Özelliklere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt.....	490
Tablo: 7.28 : Modayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt.....	490
Tablo: 7.29 : Popüler Olmayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt.....	490
Tablo: 7.30 : Zengin Olmayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt.....	491

Tablo: 7.31 : Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Gündemini Takip.....	491
Tablo: 7.32 : Bazı ekonomik değişkenler açısından ülkenin siyasal gidişatını değerlendirme ..	492
Tablo: 7.33 : Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Bireysel Durumu Değerlendirme.....	492
Tablo: 7.34 : Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Gençliğin Sorunları (TERCİH-1).....	494
Tablo: 7.35 : Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Gençliğin Sorunları (TERCİH-2).....	494
Tablo: 7.36 : Bazı ekonomik değişkenler açısından arkadaş sohbetlerinin temel konusu (TERCİH-1).....	495
Tablo: 7.37 : Bazı ekonomik değişkenler açısından arkadaş sohbetlerinin temel konusu (TERCİH-2).....	495
Tablo:8.1 : Sahip Olunan Boş Zaman Miktarı.....	501
Tablo:8.2 : Farklı Değişkenlere Göre Sahip Olunan Boş Zaman Miktarı.....	502
Tablo:8.3 : Boş Zamanlarda En Çok Zaman Ayrılan Şey/Kişi.....	503
Tablo:8.4 : Farklı Değişkenler Açısından Boş Zamanlarda En Çok Zaman Ayrılan Şey/Kişi.....	503
Tablo:8.5 : Konferansa/Panellere Gitme Durumu.....	504
Tablo:8.6 : Müzeye Gitme Durumu.....	504
Tablo 8.7 : Tiyatroya Gitme Durumu.....	505
Tablo:8.8 : Resim, Heykel, Vb. Sergilere Gitme Durumu.....	505
Tablo:8.9 : Turistik Gezilere Katılma Durumu.....	505
Tablo:8.10 : Operaya/Bale Gösterisine Gitme Durumu.....	505
Tablo:8.11 : Spor Yapma Durumu.....	505
Tablo:8.12 : Müzik Konserlerine Gitme Durumu.....	506
Tablo:8.13 : Müzik Dinleme Durumu.....	506
Tablo:8.14 : Sinemaya Gitme Durumu.....	506
Tablo:8.15 : TV İzleme Durumu.....	506
Tablo:8.16 : Radyo Dinleme Durumu.....	507
Tablo:8.17 : Telefonla Mesajlaşma Durumu.....	507
Tablo:8.18 : İçkili Eğlence Mekânlarına Gitme Durumu.....	507
Tablo:8.19 : İçkisiz Kahveye Ya Da Kafelere Gitme Durumu.....	507
Tablo:8.20 : Farklı Değişkenler Açısından Konferansa/Panellere Gitme Durumu.....	508
Tablo:8.21 : Farklı Değişkenler Açısından Müzeye Gitme Durumu.....	509
Tablo:8.25 : Farklı Değişkenler Açısından Operaya/Bale Gösterisine Gitme Durumu.....	513
Tablo:8.29 : Farklı Değişkenler Açısından Sinemaya Gitme Durumu.....	517
Tablo:8.30 : Farklı Değişkenler Açısından Radyo Dinleme Durumu.....	518
Tablo:8.31 : Farklı Değişkenler Açısından İçkili Eğlence Mekânlarına Gitme Durumu.....	519
Tablo:8.32 : Farklı Değişkenler Açısından İçkisiz Kahveye Ya Da Kafelere Gitme Durumu.....	520
Tablo:8.33 : Farklı Değişkenler Açısından Telefonla Mesajlaşma Durumu.....	522
Tablo:8.34 : Cep Telefonunun Anlam Ve Önemi.....	523
Tablo:8.35 : Farklı Değişkenlere Göre Cep Telefonunun Anlam Ve Önemi.....	523

Tablo:8.36 : Kitap Okuma Durumu.....	526	Tablo: 9.16 : 27 Mayıs İhtilali.....	565
Tablo:8.37 : Farklı Değişkenlere Göre Kitap Okuma Durumu.....	526	Tablo: 9.17 : 12 Mart Askeri Müdahalesi	566
Tablo:8.38 : Okunan Kitap Türü (TERCİH-1).....	527	Tablo: 9.18 : Bazı Değişkenlere Göre 12 Mart Askeri Müdahalesi.....	567
Tablo:8.39 : Okunan Kitap Türü (TERCİH-2).....	527	Tablo: 9.19 : 12 Eylül İhtilali.....	567
Tablo:8.40 : Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (1. TERCİH) -1.....	528	Tablo: 9.20 : Bazı Değişkenlere Göre 12 Eylül İhtilali	568
Tablo:8.41 : Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (1. TERCİH) -2.....	529	Tablo: 9.21 : 28 Şubat Darbesi.....	568
Tablo:8.42 : Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (2. TERCİH) -1.....	529	Tablo: 9.22 : Bazı Değişkenlere Göre 28 Şubat Darbesi.....	569
Tablo:8.43 : Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (2. TERCİH) -2.....	530	Tablo: 9.23 : Kıbrıs Barış Harekâtı.....	570
Tablo:8.44 : Farklı Değişkenler Açısından TV İzleme Durumu	533	Tablo: 9.24 : Bazı Değişkenlere Göre Kıbrıs Barış Harekâtı.....	571
Tablo:8.45 : TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-1).....	534	Tablo: 9.25 : Yürürlükteki Anayasanın Kabul Tarihi	572
Tablo:8.46 : TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-2).....	534	Tablo: 9.26 : Bazı Değişkenlere Göre Yürürlükteki Anayasanın Kabul Tarihi.....	573
Tablo:8.47 : Farklı Değişkenlere Göre TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-1).....	535	Tablo:9.27 : Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Birinci Cumhurbaşkanı'nın Seçilme Tarihi %574	
Tablo:8.48 : Farklı Değişkenlere Göre TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-2).....	536	Tablo:9.28 : Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre 28 Şubat Darbesinin Tarihi %.....	574
Tablo:8.49 : İnternet Kullanımı.....	537	Tablo:9.29 : Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Demokrat Partinin İktidar Yılları %	575
Tablo:8.50 : Gazete Okuma Sıklığı.....	539	Tablo:10.1 : Zenginliğin Önemi.....	585
Tablo:8.51 : Farklı Değişkenler Açısından Gazete Okuma Sıklığı.....	540	Tablo:10.2 : Medya-Zenginliğin önemi.....	586
Tablo:8.52 : Gazete Okunan Yazıların Niteliği (Tercih-1)	541	Tablo:10.3 : Fırsatçı Olmak	586
Tablo:8.53 : Gazete Okunan Yazıların Niteliği (Tercih-2).....	541	Tablo:10.4 : Medya-Fırsatçı Olmak.....	587
Tablo:8.54 : Farklı Değişkenler Açısından Gazetede Okunan Yazı -(Tercih-1).....	542	Tablo:10.5 : Kişisel Menfaati Öncelemek.....	587
Tablo:8.55 : Farklı Değişkenler Açısından Gazetede Okunan Yazı -(Tercih-2).....	543	Tablo:10.6 : Medya-Kişisel Menfaati Öncelemek.....	588
Tablo:8.60 : Farklı Değişkenlere Göre Uyuma Süresi -2	545	Tablo:10.7 : Popüler olmanın önemi.....	588
Tablo:8.61 : Farklı Değişkenlere Göre Yatağa Gitme Saati.....	546	Tablo:10.8 : Faklı Değişkenler Açısından Popüler Olmanın Önemi.....	589
Tablo:8.62 : Farklı Değişkenler Açısından Geç Saatte Yatma Nedeni.....	547	Tablo:10.9 : Güzelliğin-Yakışıklılığın Önemi	589
Tablo: 9.1 : İkinci Meşrutiyetin İlan Tarihi	554	Tablo:10.10 : Medya ve Güzelliğin-Yakışıklılığın Önemi.....	590
Tablo: 9.2 : Bazı Değişkenlere Göre 2. Meşrutiyetin İlan Tarihi	554	Tablo:10.11 : Medya - Genç Bir Kız İle Erkeğin İstedikleri Şartta Aynı Evde Yaşamaları.....	591
Tablo: 9.3 : TBMM'nin İlk Açılış Tarihi.....	555	Tablo:10.12 : Medya - Üniversite Öğrencilerin Kız-Erkek Aynı Evde Yaşamaları.....	591
Tablo: 9.4 : Bazı Değişkenlere Göre TBMM'nin İlk Açılış Tarihi.....	556	Tablo:10.13 : Medya - Bakire Olmayan Birisiyle Evlenmek.....	592
Tablo: 9.5 : Erzurum Kongresinin Tarihi	557	Tablo:10.14 : Medya - Eşcinsel İlişkiyi Değerlendirme.....	593
Tablo: 9.6 : Bazı Değişkenlere Göre Erzurum Kongresinin Tarihi.....	557	Tablo:10.15 : İnternet Kullanma Amacı (TERCİH-1)	596
Tablo: 9.7 : Cumhuriyetin İlan Tarihi.....	558	Tablo:10.16 : İnternet Kullanma Amacı (TERCİH-2)	596
Tablo: 9.8 : Bazı Değişkenlere Göre Cumhuriyetin İlan Tarihi.....	559	Tablo:10.17 : İnterneti Kullanma Amacı (TERCİH-1).....	597
Tablo: 9.9 : Türkiye'de İlk Cumhurbaşkanı'nın Seçilme Tarihi.....	560	Tablo:10.18 : İnterneti Kullanma Amacı (TERCİH-2).....	598
Tablo: 9.10 : Bazı Değişkenlere Göre Türkiye'de İlk Cumhurbaşkanı'nın Seçilmesi Tarihi.....	560	Tablo:10.19 : İnternet Kullanma Sıklığı.....	602
Tablo: 9.11 : Atatürk'ün Ölüm Tarihi.....	561	Tablo:10.20 : Farklı Değişkenlere Göre İnternet Kullanma Sıklığı	603
Tablo: 9.12 : Bazı Değişkenlere Göre Atatürk'ün Ölüm Tarihi.....	562	Tablo:10.21 : İnternetin Kullanıldığı Mekân.....	604
Tablo: 9.13 : Demokrat Partinin İktidar Yılları	563	Tablo:10.22 : Farklı Değişkenlere Göre İnternetin Kullanıldığı Mekân	605
Tablo: 9.14 : Bazı Değişkenlere Göre Demokrat Partinin İktidar Yılları	563	Tablo:10.23 : İnternette Kontrol	607
Tablo: 9.15 : Menderesin Başbakanlık Yılları	564	Tablo:10.24 : Farklı Demografik Özelliklere Bağlı Olarak İnternette Kontrol.....	608

Tablo:10.25 : İnternette kontrol alanları (TERCİH-1)	609
Tablo:10.26 : İnternette kontrol alanları (TERCİH-2)	609
Tablo:10.27 : Farklı Demografik Değişkenlere Bağlı Olarak İnternette Kontrol Alanı (TERCİH-1). 610	
Tablo:10.28 : Farklı Demografik Değişkenlere Bağlı Olarak İnternette Kontrol Alanı (TERCİH-2). 611	
Tablo:10.30 : Medya-Bir Model Olarak Hz Ömer	613
Tablo:10.31 : Bir Model Olarak Hz Ali.....	614
Tablo:10.32 : Medya-Bir Model Olarak Hz Ali.....	614
Tablo:10.33 : Bir Model Olarak Fatih Sultan Mehmet.....	615
Tablo:10.34 : Medya-Bir Model Olarak Fatih Sultan Mehmet.....	615
Tablo:10.35 : Bir Model Olarak Abdullah Gül	616
Tablo:10.36 : Medya-Bir Model Olarak Abdullah Gül	616
Tablo:10.37 : Bir Model Olarak Ahmet Necdet Sezer	617
Tablo:10.38 : Medya-Bir Model Olarak Ahmet Necdet Sezer	617
Tablo:10.39 : Bir Model Olarak İsmet İnönü.....	618
Tablo:10.41 : Bir Model Olarak Mehmet Öz.....	619
Tablo:10.42 : Medya-Bir Model Olarak Mehmet Öz	619
Tablo:10.43 : Bir Model Olarak Türkan Saylan.....	620
Tablo:10.44 : Medya-Bir Model Olarak Türkan Saylan	620
Tablo:10.45 : Bir Model Olarak Uğur Mumcu	621
Tablo:10.46 : Medya-Bir Model Olarak Uğur Mumcu	621
Tablo:10.47 : Bir Model Olarak Beren Saat	622
Tablo:10.48 : Medya-Bir Model Olarak Beren Saat	622
Tablo:10.49 : Bir Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ.....	623
Tablo:10.50 : Bir Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ.....	623
Tablo:10.51 : Bir Model Olarak Necati Şaşmaz	624
Tablo:10.52 : Bir Model Olarak Necati Şaşmaz	624
Tablo:10.53 : Bir Model Olarak Osman Baydemir.....	625
Tablo:10-54 : Medya-Bir Model Olarak Osman Baydemir	625
Tablo:10.55 : Bir Model Olarak Şivan Perez.....	626
Tablo:10.56 : Medya-Bir Model Olarak Şivan Perez.....	626
Tablo:10.57 : Bir Model Olarak Ogün Samast.....	627
Tablo:10.58 : Medya-Bir Model Olarak Ogün Samast	627
Tablo:10.59 : Bir Model Olarak Hirant Dink	628
Tablo:10.60 : Medya-Bir Model Olarak Hirant Dink	628

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil:2.1 : Modern-Gelenek Açısından Bazı Bireysel Özellikleri Önemsene/Uygun Bulma Durumu (%)	51
Şekil:2.2 : Modern-Geleneksel Açısından Geleneklere bağlı kalmak, gericiyildir Yargısına Katılma Durumu (%)	52
Şekil:2.3 : Modern-Geleneksel Açısından Her ne varsa eskilerde var, yenilikler bizi bozuyor Yargısına Katılma Durumu (%)	52
Şekil:2.4 : Modern-Geleneksel Açısından Nasıl olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir Yargısına Katılma Durumu (%)	53
Şekil:2.5 : Modern-Geleneksel Durumuna Göre Toplumsal Aidiyet.....	53
Şekil:2.6 : Modern-Gelenek Açısından Aile Kurumunun Değerlendirilmesi (%).....	54
Şekil:2.7 : Modern-Gelenek Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi (%).....	54
Şekil:2.8 : Modern-Geleneksel Açısından Çapkınlığı Değerlendirme (%).....	54
Şekil:2.9 : Modern-Geleneksel Açısından Bekârın Cinsel İlişkisi (%).....	55
Şekil:2.10 : Modern-Gelenek Açısından Evlilik Öncesi-Dışı Cinsel İlişki İle Namus bağlantısı (%) 55	
Şekil:2.11 : Modern-Gelenek Açısından Bekarların Nikahsız Cinsel İlişkilerinin Yasalar Açısından Suç Olup-Olmaması (%).....	55
Şekil:2.12 : Modern-Gelenek Açısından Evli Birisinin Nikahsız Cinsel İlişkisinin Yasalar Açısından Suç Olup-Olmaması (%).....	56
Şekil:2.13 : Modern-Gelenek Açısından Zinanın Ne Olduğu (%).....	56
Şekil:2.14 : Modern-Gelenek Açısından Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%).....	56
Şekil:2.15 : Modern-Gelenek Açısından Çocuk yapmak için ille de evlenmek şart değildir (%)....	57
Şekil:2.16 : Modern-Geleneksel Açısından Allah'ın Varlığına İnanma (%)	58
Şekil:2.17 : Modern-Geleneksel Açısından Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkilemesi (%).....	58
Şekil:2.18 : Modern-Geleneksel Açısından Dinin Tutum ve Davranışları Etkilemesi (%).....	58
Şekil:2.19 : Modern-Geleneksel Açısından Dinin insan hayatındaki yeri önemlidir Görüşünü Değerlendirme (%).....	59
Şekil:2.20 : Modern-Geleneksel Açısından Namaz Kılma Durumu (%).....	59
Şekil:2.21 : Modern-Geleneksel Açısından Oruç Tutma Durumu (%).....	60
Şekil:2.22 : Modern-Geleneksel Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu (%).....	60
Şekil:2.23 : Modern-Geleneksel Açısından Dindar Kimliğini Benimseme (%)	60

Şekil:2.24 : Modern-Geleneksel Açısından Dindar olarak tanınmak iyidir (%).....	60	Şekil:2.54 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Türkan Saylan (%).....	72
Şekil:2.25 : Modern-Geleneksel Açısından Eşçinsellik (%).....	61	Şekil:2.55 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak İsmet İnönü (%).....	72
Şekil:2.26 : Modern-Geleneksel Açısından Muhafazakâr Kimliğini Benimseme (%).....	62	Şekil:2.56 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Osman Baydemir (%).....	73
Şekil:2.27 : Modern-Geleneksel Açısından Kemalist Kimliğini Kabullenme (%).....	62	Şekil:2.57 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Ahmet Necdet Sezer (%).....	73
Şekil:2.28 : Modern-Geleneksel Açısından İslâmcı Kimliğini Kabullenme (%).....	62	Şekil:2.58 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Abdullah Gül (%).....	73
Şekil:2.29 : Modern-Geleneksel Açısından Devrimci Kimliğini Kabullenme (%).....	63	Şekil:2.59 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Uğur Mumcu (%).....	73
Şekil:2.30 : Modern-Geleneksel Açısından Müslüman Kimliğini Kabullenme (%).....	63	Şekil:2.60 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Mehmet Öz (%).....	74
Şekil:2.31 : Modern-Geleneksel Açısından Laik Kimliğini Kabullenme (%).....	63	Şekil:2.61 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Fatih Sultan Mehmet (%).....	74
Şekil:2.32 : Modern-Geleneksel Açısından Demokrat Kimliğini Kabullenme (%).....	63	Şekil:2.62 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hz. Ali (%).....	74
Şekil:2.33 : Modern-Geleneksel Açısından Liberal Kimliğini Kabullenme (%).....	63	Şekil:2.63 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hz Ömer (%).....	75
Şekil:2.34 : Modern-Geleneksel Açısından Türkiye'nin AB Üyeliğini Değerlendirme (%).....	64	Şekil:2.64 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hırant Dink (%).....	75
Şekil:2.35 : Modern-Geleneksel Açısından Üniversitelerde başörtüsünün serbest olmalıdır Görüşünü Değerlendirme (%).....	65	Şekil:2.65 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Ogün Samast (%).....	75
Şekil:2.36 : Modern-Geleneksel Açısından Kamuda çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir Görüşünü Değerlendirme (%).....	65	Şekil:5.1 : Allah İnancı.....	330
Şekil:2.37 : Modern-Geleneksel Açısından Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir mi? Görüşünü Değerlendirme (%).....	66	Şekil:5.2 : Dini Bilgi Düzeyi.....	332
Şekil:2.38 : Modern-Geleneksel Açısından Bir genç kız ile erkek, aralarında cinsellik olmadan aynı evde yaşayabilirler Görüşünü Değerlendirme (%).....	66	Şekil:5.3 : Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi.....	334
Şekil:2.39 : Modern-Geleneksel Açısından Bir genç kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler Görüşünü Değerlendirme (%).....	67	Şekil:5.4 : Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi.....	336
Şekil:2.40 : Modern-Geleneksel Açısından Üniversite öğrencilerinin kız-erkek aynı evlerde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez Görüşünü Değerlendirme (%).....	67	Şekil:5.5 : Dindarlık Durumu.....	337
Şekil:2.41 : Modern-Geleneksel Açısından TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir Görüşünü Değerlendirme (%).....	67	Şekil:5.6 : Namaz Kılma Durumu.....	339
Şekil:2.42 : Modern-Geleneksel Açısından TV dizileri gençlerin davranışları üzerinde olumlu etkiye sahiptir Görüşünü Değerlendirme (%).....	68	Şekil:5.7 : Cuma Namazı Kılma Durumu.....	341
Şekil:2.43 : Modern-Geleneksel Açısından Bir Ürün Alırken Etkili Olan Kişisel Özellik (%).....	68	Şekil:5.8 : Oruç Tutma Durumu.....	343
Şekil:2.44 : Modern-Geleneksel Açısından Bir Ürün Alırken Etkili Olan Ürün Özelliği (%).....	69	Şekil:5.9 : Dua Etme Durumu.....	345
Şekil:2.45 : Modern-Geleneksel Açısından Modanın Anlamı (%).....	69	Şekil:5.10 : Kur'an Okuma Durumu.....	347
Şekil:2.46 : Modern-Geleneksel Açısından Bedensel Güzelliğin Herkes Tarafından.....	69	Şekil:5.11 : Hac-Umre İbadeti.....	349
Şekil:2.47 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Beren Saat (%).....	70	Şekil:5.12 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dine İnanan Kişinin Dinin Gereklerini Yerine Getirmesinin Önem Ve Anlamı.....	354
Şekil:2.48 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Müslüm Gürses (%).....	70	Şekil:5.13 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Gücü%.....	354
Şekil:2.49 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Arda Turan (%).....	71	Şekil:5.14 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Tutum Ve Davranışları Etkilemesi%.....	355
Şekil:2.50 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Sezen Aksu (%).....	71	Şekil:5.15 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireysel Durum.....	356
Şekil:2.51 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ (%).....	71	Şekil:5.16 : Namaz Kılma Durumuna Göre Alkol Kullanma Durumu %.....	356
Şekil:2.52 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Şivan Perez (%).....	71	Şekil:5.17 : Namaz Kılma Durumuna Göre Sigara Kullanma Durumu.....	357
Şekil:2.53 : Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Necati Şaşmaz (%).....	72	Şekil:5.18 : Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Kızlı-Erkekli Aynı Evde Yaşamalarını Değerlendirme.....	358
		Şekil:5.19 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evlilik Öncesi Veya Dışı Cinsel İlişki-Namus İlişkisi Konusunda Görüş %.....	359
		Şekil:5.20 : Namaz Kılma Durumuna Göre Zinanın Anlamı.....	359
		Şekil:5.21 : Namaz Kılma Durumuna Göre Çapkınlığın Anlamı.....	360
		Şekil:5.22 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bir Kişinin Kendi Cinsinden Birisi İle (Erkeğin Erkekle, Kadının Kadınla) Cinsel İlişkisi Konusundaki Görüşler.....	361

Şekil:5.23 : Namaz Kılma Durumuna Göre Erkeğin Bekareti Ve Sadakati	362
Şekil:5.24 : Namaz Kılma Durumuna Göre Kadının Bekâreti Ve Sadakati	363
Şekil:5.25 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bekâr Kişilerin Cinsel İlişkileri Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme %	364
Şekil:5.26 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evli Birisinin Eşi Dışında Birisiyle Cinsel İlişkisi Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme %	365
Şekil:5.27 : Namaz Kılma Durumuna Göre “Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir” Görüşünü Değerlendirme	366
Şekil:5.28 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evlenmeyi Düşündüğünüz Kişinin Birisiyle cinsel İlişkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne yaparsınız %	367
Şekil:5.29 : Namaz Kılma Durumuna Göre Evliliğin Anlamı	368
Şekil:5.30 : Namaz Kılma Durumuna Göre Aile Kurumu Hakkındaki Görüş %	369
Şekil:5.31 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Kız-Erkeğin Diledikleri Şartta Aynı Evde Yaşamaları %	370
Şekil:5.32 : Namaz Kılma Durumuna Göre Çocuk Yapmak İçin Nikâhın Gerekliliği %	371
Şekil:5.33 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olmanın Önemi %	372
Şekil:5.34 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olarak Tanınmanın Anlam Ve Değeri %	373
Şekil:5.35 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Vefalı Olmanın Anlam Ve Değeri %	374
Şekil:5.36 : Namaz Kılma Durumuna Göre Fırsatçı Olmanın Önemi %	375
Şekil:5.37 : Namaz Kılma Durumuna Göre Kişisel Menfaati Önemsemenin Önemi %	376
Şekil:5.38 : Namaz Kılma Durumuna Göre Başkalarının Problemlerine Duyarlı Olmanın Önemi%	377
Şekil:5.39 : Namaz Kılma Durumuna Göre Onurlu Olmanın Önemi %	378
Şekil:5.40 : Namaz Kılma Durumuna Göre Ahlâklı Olmanın Önemi %	379
Şekil:5.41 : Namaz Kılma Durumuna Göre Tutumlu Olmanın Önemi %	379
Şekil:5.42 : Namaz Kılma Durumuna Göre Popüler Olmanın Önemi %	380
Şekil:5.43 : Namaz Kılma Durumuna Göre Zenginliğin Önemi %	381
Şekil:5.44 : Namaz Kılma Durumuna Göre Güzel/Yakışıklı Olmanın Anlam Ve Değeri %	381
Şekil:5.45 : Namaz Kılma Durumuna Göre Laik Olmanın Önemi %	382
Şekil:5.46 : Namaz Kılma Durumuna Göre Laikliğin Anlamı %	383
Şekil:5.47 : Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversitede Başörtüsü Serbestliğini Değerlendirme	384
Şekil:5.48 : Namaz Kılma Durumuna Göre Türkiye Ve Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip %	385
Şekil:5.49 : Namaz Kılma Durumuna Göre Siyasi Açından Ülkenin Gidişatını Değerlendirme %	386
Şekil:5.50 : Namaz Kılma Durumuna Göre “Tv Dizileri Ahlâki Değerleri Tahrip Etmektedir” Görüşünü Değerlendirme %	387

Şekil:5.51 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Bir Cemaatin Toplantılarına Katılma %	388
Şekil:5.52 : Namaz Kılma Durumuna Göre Eşcinsel Birisi İle Arkadaş Olmak	390
Şekil:5.53 : Namaz Kılma Durumuna Göre Homoseksüel İle Arkadaş Olmak %	391
Şekil:5.54 : Namaz Kılma Durumuna Göre Farklı Dinden Birisiyle Arkadaş Olmak %	392
Şekil:5.55 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Birisiyle Arkadaş Olmak	393
Şekil:5.56 : Namaz Kılma Durumuna Göre Çarşafılı/Cüppeli Birisi İle Arkadaş Olmak%	394
Şekil:5.57 : Namaz Kılma Durumuna Göre Dekolte/Mini Giyinen Birisi İle Arkadaş Olmak %	395
Şekil:5.58 : Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takip %	397
Şekil:5.59 : Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takibin Önemi %	398
Şekil:5.60 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bedensel Güzellik Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinmenin Değerlendirilmesi %	399
Şekil:5.61 : Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kendisini Tanımlama Tarzı %	407

GİRİŞ

GİRİŞ

Gençlik, sosyal bir kategoridir. Eğitim/öğretim süreci ile çalışma hayatına başlama-
daki değişmelere paralel olarak başlangıç ve bitiş yaşları sürekli değişen bu sosyal
kategori, birçok bakımdan araştırılması gereken önemli bir olgu olarak anlam kazan-
maktadır. Zira, en azından toplumun ve ülkenin geleceği gençlikle ilgilidir. Dolayısıy-
la geleceğin muhtemel toplumsal nicelik ve niteliğini belirlemek ve bu bağlamda ülke
ölçeğinde geleceğin planlanmasının gerçekleştirilebilmesi, gençliğin mevcut özellik-
lerini bilmekten geçmektedir. Üstelik mevcut nüfusunun önemli bir kesimi genç ka-
tegorisinde olan Türkiye için, gençlik araştırmaları daha da bir önem kazanmaktadır.
**Çünkü Türkiye İstatistik Kurumu'nun, tespitine göre 75.627.386 olan Türkiye
nüfusunun 18.862.319'u 15-29 yaş grubunda yer almaktadır¹. Bu rakamlar dik-
kate alındığında, mevcut Türkiye nüfusunun %24,94'ünün gençlerden oluştuğu
anlaşılmaktadır. Bu da Türkiye bağlamında, mevcut gençliğin özelliklerini, so-
runlarını ve beklentilerini tespit etmenin; hem mevcut şartlara ilişkin değer-
lendirmeler yapabilmek ve hem de geleceğin Türkiye'si hakkında tahminlerde
bulunmak açısından ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.**

Araştırmamız, en genel anlamıyla gençliği konu edinmektedir. Toplumsal, kül-
türel, siyasal, ekonomik ve teknolojik açıdan hızla değişen Türkiye'de, gerçekleşen
değişim gençliğin durum ve özelliklerini etkilediği gibi, gençliğin özellik ve bek-
lentileri de gerçekleşen değişimde önemli bir faktör olarak anlam kazanmaktadır.
**Gerçekleşen değişimin toplumsal, dini ve ahlâki boyutu ise, çoğu araştırma-
larda yeterince dikkate alınmayan veya göz ardı edilen bir özelliktir.** Hâlbuki
gerçekleşen değişimin toplumsal, dini ve ahlâki değerler üzerinde etkisinin olacağı
açıktır ve bunları bilmeden gençliğin mevcut durumunu ve gelecekteki durumunu
kestirmek mümkün olmayacak; mümkün görünen boyutuyla da bir yığın eksiklik-
lere sahip olacaktır.

Araştırmamız on bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde konu kuramsal çerçevede ele alınmış, **genç'in kim, gençlik'in ne
olduğu** sorularının cevapları verilmiştir. Ayrıca

Türkiye bağlamında gençlik politikalarının niteliği de ele alınan konu başlıkların-
dan birisini teşkil etmiştir.

¹ TÜİK, Aralık 2012.

İkinci bölüm, Gençliğin kimliği ve kimlik sorunları ile ilgilidir. Ayrıca kimlik tercihine göre bireysel-toplumsal, dini-ahlâki, Dünya-Türkiye ölçeğinde birçok konu ve duruma ilişkin tutum ve tavırların neler olduğunun incelenmesi yapılmıştır.

Üçüncü bölüm, her zaman önemli ve popüler bir konu olan **gençliğin sorunları** ile ilgilidir. Bizzat gençlerin kendilerinin, gençliğin sorunları konusundaki görüş ve düşünceleri belirlenmiş, sorunlar bağlamında diğer bazı faktör ve durumların veya başta demografik özellikler olmak üzere, gençlerin özelliklerine göre sorunlarının niceliğinin ve niteliğinin analizleri yapılmıştır.

Dördüncü bölüm, gençlik bağlamında **aile ve aile değerleriyle** ilgilidir. Aile kurumunun anlam, önem ve işlevine ilişkin gençliğin tutum ve tavırları belirlenmeye ve bu bağlamda aile değerlerine ilişkin eğilimlerin ve kanaatlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken yine başta demografik özellikler olmak üzere, gençlerin özelliklerine göre aile kurumuna ve aile değerlerine ilişkin tutum ve tavırların niceliğinin ve niteliğinin analizleri yapılmıştır.

Beşinci bölüm, dinin anlam ve önemine ilişkin tutum ve tavırlarla, gençlerin dini değerlerle ve pratiklerle ilgili durum ve duruşlarıyla ilgilidir. Gençliğin dini değer ve pratiklerle ilgili düzeyleriyle diğer bireysel-toplumsal konulara ilişkin tutum ve tavırları arasındaki ilişki de incelenecek konu başlıklarını teşkil etmiştir.

Altıncı bölüm, siyaset kurumuyla, **siyaset ekseninde şekillenen** tutum ve tavırlarla ilgilidir. Siyaset kurumunun anlam, önem ve işlevine ilişkin gençliğin tutum ve tavırları belirlenmeye ve bu bağlamda siyasal değere ilişkin eğilimlerin ve kanaatlerin neler olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu yapılırken, yine başta demografik özellikler olmak üzere, gençlerin özelliklerine göre siyaset kurumuna ve siyasetin değerlerine ilişkin tutum ve tavırların niceliğinin ve niteliğinin analizleri yapılmıştır.

Yedinci bölüm, yaşadığımız dünyada her geçen gün gündemdeki yeri daha da büyüyen ve başlı başına bir araştırma konusu olacak kadar önem kazanmış olan **tüketime ilişkin tutum ve tavırlarla** ilgilidir. Gençliğin tüketime ilişkin anlayış ve davranışlarla ilgili tutum ve tavırlarının yanı sıra, tüketim olgusunun sebep ve sonuçları durumunda olabilecek faktörlerle ilişki düzeyleri incelenecek konu başlıklarını teşkil etmiştir.

Sekizinci bölüm, birçok araştırmanın başlı başına bir konusu olmuş, önemi nedeniyle olmaya da devam edeceği kesin görünen **boş zaman faaliyetleriyle** ilgilidir. Konu bağlamında gençlerin boş zamana ilişkin görüşleri ve değerlendirmeleri, boş zamanı değerlendirme faaliyetlerinin niteliği ve niceliği belirlenmeye çalışılmıştır.

Dokuzuncu bölüm, Türkiye gençliğinin **bilgi düzeyi** ile ilgilidir. Ancak konu geniş ve genel tutulmamış, Türkiye'nin yakın dönem tarihi bağlamında ele alınmıştır. Çünkü Türkiye'nin yakın dönem tarihini bilme-bilmeme durumu, gençliğin kimlik tercihlerinden, sorunlarına ve gelecek beklentilerine kadar birçok farklı alanla ilişkisi

bulunan önemli bir konudur. Bu nedenle gençlerin Türkiye'nin yakın dönem tarihini ne kadar bildikleri, bilen veya bilmeyenlerin demografik durumlarının neler olduğu, bölümdeki cevabı aranan konu başlıklarını teşkil etmiştir.

Onuncu bölüm, her zaman önemli ve etkili olmuş, önem ve etki gücünü her geçen gün daha da artıran **kitle iletişim araçlarıyla** ilgilidir. Gençlerin kitle iletişim araçlarından etkilenme düzeyleri ve kitle iletişim araçlarına ilişkin tutum ve tavırları ele alınan konu başlıklarını teşkil etmiştir. Özellikle de *internet, TV ve gazete* alt konu başlıklarını teşkil etmiştir.

1. BÖLÜM

GENÇLİK VE GENÇ

- 1.1. Gençlik Nedir, Genç Kimdir?
- 1.2. Gençlik Tipolojileri
- 1.3. 68-78 Kuşağı
- 1.4. 80 Kuşağı
- 1.5. 90 Kuşağı
- 1.6. Milenyum Kuşağı
 - 1.6.1. İnternet Gençliği
 - 1.6.2. Cool Gençlik
- 1.7. Müslüman Gençlik, İslâm Gençliği, Kur'an Gençliği/Nesli
- 1.8. Türkiye'de Gençlik Politikaları
- 1.9. Araştırmanın Kimliği ve Katılımcılar

GENÇLİK VE GENÇ

1.1. Gençlik Nedir, Genç Kimdir?

Bundan çok da uzun sayılmayacak bir süre öncesine kadar, insan hayatının hiçbir evresi, diğer dönemlerden nitelik olarak tamamen farklı bir dönemin ismi anlamında *gençlik* olarak adlandırılmıyor; bugün genel kabul görmüş biçimiyle dahi hiçbir dönem *genç* olunmuyor ya da *genç* kalınmıyordu. Gençlik, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren önemli bir etken olmuştur. Kur'an-ı Kerim, Peygamberlerin gençlik dönemlerine ilişkin kıssalar anlatarak onları gençliğe rol modeller olarak sunmaktadır. Ayrıca Ashab-ı Kehf gibi peygamber olmayan gençleri de rol model olarak taktım etmektedir*. Bununla birlikte Toplumsal bir kategori olarak gençlik, modern zamanlarda ortaya çıkmış bir durumdur. Moderniteye özgü bir kavram olarak gençlik ancak 19. yy. ortalarında bir sosyal kategori olarak kullanılmaya başlanmış, dönemin gazete ve dergilerinde *genç* kadınlar ve adamların problemlerinden bahsedilmeye başlanmış, sadece gençliğe hizmet eden kurum ve kuruluşlar ilk defa bu dönemde ortaya çıkmış, gençliği anlamaya yönelik ilk akademik çalışmalar da yine bu yüzyılın sonunda atılmıştır¹. Bir başka ifadeyle, gençlik, endüstri toplumu öncesinde, örneğin Ortaçağ Avrupa'sında bir toplumsal kategori olarak görülmemiştir. Geleneksel toplumlarda gençlik, bugünkü kadar uzun bir süreye yayılmamış ve son derece kısa sürmüştür. Yaygın bir şekilde kullanılmaya başlandıktan sonra dahi gençlik kavramının karşılık geldiği yaşlar ya da onu tanımlayan kültürel ve psikolojik vasıflar (tez canlılık, heyecanlılık, dinamizm vs.) zaman ve mekâna göre sürekli değişim göstermiştir. Dolayısıyla şunu ifade etmek gerekir ki, *gençlik*, dilsel bir varlık olan insanın dünyayı ve hayatı anlamlandırma sürecinde kullandığı pek çok kavram gibi belirli bir tarihsel döneme ait, yapay, dolayısıyla da geçici ve sürekli yeniden tanımlanma ihtiyacında olan bir kavramdır².

1 B. Can, *Geleceğin Dünyasını İnşa Edecek Bir Nesil: Kur'an Nesli ve Genç Öncüler*, Umran Dergisi, 223, Mart 2013, s: 24-30

Mark K. Smith, 'Youth Work: An Introduction', *The Encyclopedia Of Informal Education*, Www.Infed.Org/Youthwork/B-Yw.Htm

2 Bekir S. Gür, İbrahim Dalmış vd., *Türkiye'nin Gençlik Profili*, Ankara, 2012, s. 15; Çebi, Sezgin ve Yelda Sahin Akıllı, "Türkiye'de Gençliğin İnternet Üzerinden Katılımı Özelinde Genç Siyasallığı ve Müzakereci Demokrasi", (Derleyen) Aslı Telli Aydemir, *Katılımın "E-Hali": Gençlerin Sanal Âlemi* İçinde, İstanbul, 2011, s.207

Modern/ulus devletlerin inşa sürecinde anlam ve değer kazanan gençlik, hem devletin inşa ettiği bireyler, hem de yeni toplumu inşa eden aktörler olarak önem kazanmıştır. Gençlik kavramının modern toplumlarda ortaya çıkmış olmasının ardında, endüstri toplumlarında genel yeteneklerle donatılmış bir iş piyasasına duyulan ihtiyaç ve bu ihtiyacı karşılamak üzere bu toplumlarda ortaya çıkan *kitle eğitim sistemleri* yatmaktadır. Literatürde, gençlikten yetişkinliğe geçişi belirleyen iki gösterge bulunmaktadır: Bunlardan birincisi aile sorumluluğu üstlenmek, diğeri ise iş sorumluluğu üstlenmektir. Modern toplumlarda, eğitim yaşı arttıkça, aile sorumluluğu ve iş sorumluluğunun üstlenildiği yaş ilerlemektedir. Gençlik, ekonomik, sosyal ve siyasal değişim ya da dönüşümlerden hızlı bir şekilde etkilenmektedir³.

Günümüz toplumlarında insanlar yaşam sürelerinin önemli bir bölümünü eğitim kurumlarında geçirmekte ve bu süreçte devlet, aile, sivil toplum kuruluşları gibi modern toplumun temel kurumlarınca desteklenmektedirler. Bugün İngiltere'de zorunlu temel eğitim süresi 11 yıl, Türkiye'de ise 12 yıldır. Günümüzde üniversite mezunu olan bir insan, ömrünün yaklaşık 16 yılını, lisansüstü çalışmalara devam edenler ise 18-20 yılını eğitime ayırabilmektedir. İnsanların, kitleler halinde bunca yılı ağırlıklı olarak eğitime ayırdığı düşünüldüğünde, bunun, yeni bir toplumsal grubun doğuşuna zemin hazırladığı görülmektedir. Modern toplumlarda toplumun fiziksel olarak yetişkinliğe ulaşmış önemli bir bölümü gün geçtikçe daha da uzayan zaman dilimleri içinde, bu süreçlere katılmaya hazır hale getirilmek adına, toplumsal yaşantının devamını sağlayan üretim süreçlerinden ve bununla ilgili sorumluluklardan uzak bir yaşam sürmeye yönlendirilmiş; bu *ara geçiş* evresi de gençlik olarak adlandırılmıştır⁴.

Sosyal bilimlerde gençlik olgusu daha çok 20. yy'ın ikinci yarısında özel bir araştırma konusu haline gelmiş, bu araştırmalar da özellikle iki farklı dönemde yoğunluk kazanmıştır. Bunlardan ilki siyasal ve toplumsal hareketliliğiyle dikkati üstüne çeken 68 kuşağının da etkisiyle, gençliği, sistem dışı hareketlerin öncüsü olarak ele alan araştırmaların yoğunlaştığı 60'ların sonu ve 70'lerin başı; ikincisi ise, genç istihdama yoğun ihtiyaç duyan Batı Avrupa ülkelerinin, dışarıdan gelen göçmenleri toplumlarına entegre etmekte sorunlar yaşadığı ya da bu sorunların daha çok gündeme geldiği 1980'lerin sonundan günümüze kadar gelen dönemdir⁵.

Gençliğin tam olarak ne olduğu, neyi ifade ettiği konusunda sosyal bilimlerde yerleşik bir yargı bulunmamakla birlikte, gençlik üzerine gerçekleştirilen sosyolojik çalışmaların çoğu, öncülüğünü Herbert Marcuse, Pierre Bourdieu ve François Dubet'in yaptığı üç temel yaklaşımdan yararlanmaktadır. Bunlar *biyolojik yaklaşım*, *sosyo-ekonomik yaklaşım* ve hem biyolojik hem de sosyo-ekonomik faktörleri dikkate alan üçüncü *sentezci yaklaşım* olarak sıralanabilir⁶.

i. Biyolojik yaklaşım

Biyolojik yaklaşım gençliği belirli bir yaş aralığında olan insanlar olarak tanımlayarak gençliğe kuşak bakışını benimser. Biyolojik yaklaşımda, Kentel'in ifadesiyle *zaman toplumsal farklılaşmanın ve bölünmelerin faktörü* olarak belirir. Çünkü bu yaklaşım kendine özgü global ve yerel özellikleriyle belirli bir zaman dilimini paylaşan, o zaman diliminde yetişkinliğe adım atan insanların diğer gruplardan farklılaşacak ölçüde birbirlerine benzeyeceği fikrine dayanır⁷.

Biyolojik yaklaşım kapsamında olmak üzere demografik özellikler, gençlik tanımlanırken dikkate alınan en yaygın ölçütlerden birisini oluşturmaktadır. **Demografik gençlik** tanımları daha çok da resmi kaynaklarda karşımıza çıkmaktadır. *Kalkınma Planları* bu açıdan önemlidir. Türkiye'de planlı kalkınma dönemine girildikten sonra, gençliğin kalkınma planlarında dikkate alındığı ve tanımlandığı görülmektedir. **II. Beş Yıllık Kalkınma Planında gençlik, 14-25 yaş arası nüfus olarak tanımlanmıştır. III. Kalkınma Planında 14-22, IV. ve V. Kalkınma Planında 12-24 ve VI. Plan döneminde 15-24 yaş grupları olarak tespit edilmiştir. VII. Plan döneminde ise böyle bir belirleme söz konusu değildir. I. Gençlik Şurasında ise gençlik 12-24 yaş arası nüfus olarak tanımlanmıştır.** Milli Eğitim Bakanlığı'nın gençlik tanımına bakıldığında ise, buluş çağına erme nedeni ile biyo-psikolojik bakımdan çocukluğun sonu ile toplum hayatında sorumluluk alma dönemi olan çocukluk ile genç yetişkinlik arasında kalan, 12-24 yaşları arasındaki grubu ifade eden bir kavram olarak belirtildiği görülmektedir.

Birleşmiş Milletler, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu ve Dünya Bankası, 15-24 yaş aralığındaki kişileri genç olarak tanımlamaktadır. Avrupa Birliği'nin bazı raporlarında da gençler 15-29 yaş aralığındakiler olarak tanımlanmaktadır. Yine Unesco'nun farklı bir tanımında; genç, öğrenim yapan ve hayatını kazanmak için çalışmayan, kendine ait konutu bulunmayan kişi olarak anlam kazanmakta ve kişilik özellikleri ise büyük hayal gücüne sahip; cesaretin, çekingenliğe; macera isteğinin, rahata üstün geldiği insan olarak tanımlanmaktadır⁸.

Gençliği belirli bir yaş grubu olarak tanımlayanlar arasında alt ve üst yaş sınırı üzerinde bir anlaşma bulunmamaktadır. **Güncel çoğu araştırmalarda gençlik yaş grubunun 15-30 olarak sınırlandırıldığına rastlanmaktadır⁹. Yine Avrupa Komisyonuna bağlı olarak, Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerde yürütülen *Gençlik Programları 2007-2012 yeni döneminde gençlik, 15-30 yaş grubu olarak tanımlanmıştır*¹⁰.**

3 Bekir Gür, İbrahim Dal vd., *Türkiye'nin Gençlik Profili*, SETA, Ankara, 2012, s.XXII

4 Ernest Gellner, *Nations And Nationalisms*. New York, 1983, s. 28.

5 Yörük Kurtaran, 'Türkiye'de Gençlik Alanında Devletin Rolü', (Editör) Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemetli, *Türkiye'de Gençlik Çalışması ve Politikaları* içinde, İstanbul, 2008, s.129

6 G. Demet Lüküslü, '1960'lardan 2000'lere Gençlik Tipleri: Maddecici Başarıcı Manager Tipten Yuppie ve Tiki'ye', *Birikim*, s. 196, 2005, s.35

7 Ferhat Kentel, 'Türkiye'de Genç Olmak: Konformizm Ya Da Siyasetin Yeniden İnşası', *Birikim*, S. 196, 2005, s.13

8 İbrahim Armağan, *Gençlik Gözüyle Gençlik*, İstanbul, 2004, s.6.

9 The Gallup Organization, *Young Europeans: Survey Among Young People Aged Between 15- 30 in The European Union*, Flash Eurobarometer Series 202,

10 T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, *Gençlik Programları*, [Http://www.ua.gov.tr/youth/docs/tur/yenigenclik_programi.doc](http://www.ua.gov.tr/youth/docs/tur/yenigenclik_programi.doc)

Bazı araştırmacılar gençliği tanımlarlarken diğer bazı niteleme ve isimlerden hareket etmişlerdir. Bunun bir örneği olarak, Gökçe'nin yaklaşımı dikkate alınabilir. Gökçe, gençliği farklı biçimlerde tanımlarken, bu tanımlarından birisinde de toplumda gençlik çağı için sıklıkla kullanılan *delikanlı* ve *ergen* kavramlarını dikkate almıştır. Bu bağlamda *ergenliği*, insan gelişiminde buluşa erme ile başlayan fizyolojik ve psikolojik değişmeyi karakterize eden 12 veya 13-19 veya 20 yaşlar arasında yer alan bir dönem olarak, *delikanlılığı* ise yaş bakımından ergenlik dönemini karşılayan, sosyal gelişmeyi içeren; fakat sosyal gelişmenin tamamlandığı daha uzun bir dönemin ismi olarak tanımlanmaktadır¹¹. İslâm alimlerine göre gençlik, ergenlikle başlayıp 40 yaşla son bulan bir evredir¹¹. Bu iki kavramdan yola çıkarak *gençliği*, bireyi sosyal olgunluğa hazırlayan *ergenlik* ve *delikanlılık* özelliklerinin bir arada görüldüğü daha geniş kapsamlı bir kavram olarak ifade etmiştir¹². Gençliği çocukluk ile yetişkinlik arasında bir geçiş dönemi olarak belirten Kasatura, 12-15 yaş arası dönemde ergenlik gelişmesi ve ilk gençlik döneminin başladığını, 15-25 yaş arası dönemin ise gençlik dönemi olarak devam ettiğini ifade etmektedir¹³.

Özellikle resmi tanımlamalar gençliği demografik bir kategori olarak nitelerken, sosyal bilimciler daha çok davranış ve tutumların toplamı olarak kabul etmektedirler. Bunun bir örneği olarak Yumul'un tanımı dikkate alınabilir. Yumul, gençliği, **insanların hayatlarının belli bir döneminde kendilerini ve diğer insanları nasıl algıladıklarını tanımlayan, toplumsal olarak kurgulanmış ve çelişkili anlamlar ile bezenmiş bir sosyal kategori olarak tanımlanmaktadır**¹⁴. Gençlik çağı bir süreç olarak ele alınırsa, görülen değişimler şu şekilde tanımlanabilir; *Gençlik çağının başlangıcında hızlanan bedensel değişme, sonraları yavaşlamakta ve durmaktadır. Bunu ruhsal ve toplumsal gelişme takip etmektedir*¹⁵. Dolayısıyla, gençlik döneminin başlangıç evresini belirlemede yaş ve biyolojik özelliklerin öncelikli etkenler olduğu söylenebilir; ancak dönemin sonunu belirlemede evlilik, çocuk sahibi olma, iş, kariyer, ev sahipliği gibi yetişkin rollerinin alındığı çok daha farklı etkenler rol oynayabilmektedir.

11 Burada konuya ilişkin düşünce ve görüşlere bir ufuk açması açısından İslâm kültüründeki bireyin gelişim evreleriyle ilgili anlayışı hatırlamak yerinde olacaktır. Öncelikle şunu vurgulamak gerekiyor ki, gençlik modern dönemlere ait bir olgu olarak karşımıza çıkıyor olmasına ve bu anlamıyla daha çok inşai bir durumu ifade etmesine karşılık, İslâm'da gençliğin başlı başına bir halin/dönemin ismi olarak anlam kazandığını görüyoruz. Örneğin ahirette hesaba çekilecek durumlardan birisinin "gençliğin nerede tüketildiği" (Tirmizi, Kıyame 1) konusu olması önemli ve anlamlıdır. Kur'an'da genç ve gençlikle ilgili tanımlamalar dikkate alındığında, gençlik döneminin ayrıntılı bir şekilde alt kategorilere de ayrıştırıldığı görülmektedir. Konu dâhilinde bkz: Günay, İlhami, *Kur'an'da Gençlik ve Gençler*, İstanbul, 2010, s. 26-33

12 Birsen Gökçe, *Ortaöğrenim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, Ankara, 1984, s.21.

13 İlkay Kasatura, *Gençlik ve Bağlılık*, İstanbul, 1998, s. 27

14 A. Yumul, "Kuştepe'de Gençlik Algılamaları", Gülten Kazgan, *Kuştepe Gençlik Araştırması İçinde*, İstanbul, 2002, s.109.

15 Kemal Çakmaklı; *Aileler İçin Sosyal Hizmet*, Ankara, 1983, s. 164

ii. Sosyo-Ekonomik Yaklaşım

Gençlik tanımlamasında ölçüt olarak *sosyo-ekonomik durumu alan yaklaşımın*, biyolojik/demografik yaklaşıma oldukça sert itirazları vardır. Bu yaklaşımı savunanlar yaş faktörünü dikkate alarak yalnızca *kuşaklar arası* farklılaşma üzerine odaklanan bir bakış açısının, *kuşaklar içi* farklılaşmalara duyarsız kalacağını, hâlbuki *kuşak içi* farklılaşmanın son derece önemli olduğuna dikkat çekmişlerdir. Örneğin, İstanbul gibi bir metropolde üniversitede okuyan 26 yaşında bir gençle, aynı şehirde fabrikada çalışan bir gencin ya da Anadolu kırsalında yaşayan evli ve 2 çocuk sahibi bir gencin, aynı yasta olsalar dahi, bu günün dünyasında genç olma deneyimini farklı farklı yaşadıklarına dikkat çekilmiştir. Michael de Saint Pierre'ye göre *gençlik bir yaş değil, haldir*¹⁶. Yani gençlik, sadece biyolojik yaşla değil, bu yaşın etkisi olan sosyal konumla da ilgilidir. Çünkü özünde biyolojik olan bu kavram, insan söz konusu olduğunda, toplumsal bir hâl almaktadır¹⁷. Yine bu bağlamda olmak üzere, farklı koşullar altında bulunan genç bir erkeğin ve genç bir kadının deneyimleri de farklılaşacaktır. Gençlerin içinde buldukları farklı sosyo-ekonomik koşullara dikkat çeken *Bourdieu* ise bu anlamda gerçekte *gençlik* değil *gençliklerin* var olduğunu, gençlik kavramının kendisinin toplumu homojen göstermek için kurgulanan dilsel bir olay, bir manipülasyon olduğunu iddia etmiştir. Temel belirleyici faktörün toplumsal sınıf olduğunu ileri süren *Bourdieu* bu sefer ekonomik indirgemecilikle eleştirilmiştir¹⁸.

iii. Sentezci Yaklaşım

Hem tarihsel bağlamı, hem de toplumsal ve sosyo-ekonomik faktörleri analiz içine dâhil eden son yaklaşım ise *F. Dubet*'nin orta yollu, *sentezci yaklaşımıdır*. Bu yaklaşım, aynı yaş grubuna mensup kişilerin ortak deneyimlerden geçeceğini; fakat bu deneyimleri kendi buldukları yerden, yani dâhil oldukları farklı sosyal grupların deneyimleri içinden yaşayacaklarını kabul etmektedir. Gençliğe bu sentezci yaklaşımın ışığında baktığımız zaman bir dönemin kendine özgü yerel ve global dinamiklerinin dönemin gençliğe ait söylem ve pratikleri içinden farklı toplumsal aidiyetlere mensup gençlerce nasıl deneyimlendiğini anlamaya çalışmak gençlik çalışmalarının başlıca konularından bir tanesi gibi görünmektedir¹⁹.

Gençlik için belirlenen yaş sınırlarının değişik ülke ve toplumlarda farklılık gösterdiği dikkatlerden kaçmamaktadır. Dolayısıyla gençliği tanımlarken kültürel ölçütleri dikkate almak gerekmektedir. Bu bakımdan da *gençlik, toplumdaki topluma*

16 DPT, *Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 1983, s.12

17 Birsen Gökçe, *Orta Öğretim Gençliğinin Beklenti ve Sorunları*, İstanbul, 1984, s. 4

18 Ferhat Kentel, 'Türkiye'de Genç Olmak: Konformizm Ya Da Siyasetin Yeniden İnşası', *Birikim*, S. 196, 2005, s.13

19 Sezgin Çebi ve Yelda Sahin Akıllı, "Türkiye'de Gençliğin İnternet Üzerinden Katılımı Özelinde Genç Siyasallığı ve Müzakereci Demokrasi", (Derleyen) Aslı Telli Aydemir, *Katılımın "E-Hali": Gençlerin Sanal Alemi İçinde*, İstanbul, 2011, s.210

değişiklik arz eden faktörlerle tanımlanan, kendi kriterlerine göre bir düzen ve anlam empoze etmeye çalıştığı, zaman ve mekânda süreklilik göstermeyen, yaş grupları ve nüfus istatistikleri ile tanımlanamayacak derecede karmaşık bir kavramdır²⁰. Böyle olduğu için de literatüre bakıldığında örneklerini zikrettiğimiz tanımların yanı sıra daha özel olarak gençliğin, yerleşim birimlerine, içinde buldukları koşullara, eriştikleri olanaklara göre de sınıflandırılarak tanımlandığı görülmektedir. Yerleşim birimlerine göre sınıflandırılmış gençlik, *kent gençliği*, *kırsal kesim gençliği* ve *gecekondu gençliği* olmak üzere üç başlık altında ele alınmaktadır. Gençlik kesimini sınıflandırmada kullanılan bir diğer ölçüt ise, *okuyan ve okul dışı gençlik* ayrımıdır. Okuyan gençlik; *ortaöğretim gençliği* ve *yükseköğretim gençliği* olarak ele alınırken, *okul dışı gençlik* kesimini ise; *çalışan gençlik*, *işsiz gençlik* ve *asker gençlik* grubu oluşturmaktadır. İçinde buldukları koşullar göz önüne alındığında ise gençliğin, *özel durumlu gençlik* adı altında, *fiziki-zihni özürü olan gençlik* ve *hükümlü-tutuklu gençlik* olarak sınıflandırıldığı görülmektedir.

1.2. Gençlik Tipolojileri

Tüm dünyada gençliğe ilişkin çok farklı tipolojiler geliştirilmiştir. Türkiye gençliği için ilk tipoloji çalışması *Nermin Abadan*'a ait olup, 1961 yılında yapılmıştır²¹. Yaygın olarak kabul gören bu tipolojinin çıkış noktasını üç farklı üniversitenin öğrencileri oluşturmuştur. Dolayısıyla Abadan'ın aslında yükseköğretim gençliğinin tipolojisini çıkarmaya çalıştığı söylenebilir. Abadan'ın tipolojisinde birinci grubu *Müstakbel İdareci – Önder Tip ya da “Yaratıcı”, Ülkücü Dinamik Tip* oluşturmaktadır. İlham kaynağını Ankara Üniversitesi Siyasal Bilimler Fakültesinin oluşturduğu bu tipin karakteristik özellikleri şöyle açıklanmıştır: *Milli ve siyasi problemlere önderlik tanurlar, amme olaylarının siyasi yönleriyle ileri derecede ilgilenirler. Fikir kalıpları Türk düşünce sisteminden kaynak almakla beraber, Batı dillerinden hiç değilse birini kendisine mal etmiş oldukları cihetle onu kullanabilir. Genel kültür seviyeleri bakımından entelektüel kategoriye mensupturlar, Atatürk devrimlerini benimsemişlerdir. Batı uygarlığına ulaşmanın lüzumunu sentezci bir görüşle savunurlar, çalışma alanlarını büyük bir ihtimal ile devlet hizmeti ve amme sektöründe görürler*²².

20 Özetle ifade edilecek olursa, *gençlik* kavramı ile anlatılmak istenen daha çok, sosyalleşme ve eğitim süreci devam eden, biyolojik gelişimini tam olarak tamamlayamamış, çoğunlukla kendi geçimini sağlayamayan, çocukluk ile yetişkinlik safhaları arasında yer alan yaş dilimlerindeki nüfus kesiminin işgal ettiği sosyal statü olmaktadır. Kimi kaynaklara göre sosyolojide gençlik, biyolojik bakımdan genç olma durumunu yansıtmaktan ziyade, atfedilmiş bir statü ya da toplumsal düzeyde kurgulanmış bir adlandırma olarak düşünülen bir terim olarak ifade edilmektedir (Marshall, Gordon, *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara, 1999, s.264).

21 A. Çağlar Deniz, “Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.115 vd.

22 Nermin Abadan, *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ankara Yüksek Öğretim Gençliği Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 1961, s.123.

Abadan'ın tipolojisinde ikinci kesim *Mesleğe Bağlı Tip ya da Gelenekçi, Tatbikatçı, Statik Tip* olarak tanımlanmış ve Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğrencileri ile resmedilmiştir. *Mesleğe Bağlı Tip ya da Gelenekçi, Tatbikatçı, Statik Tip* karakteristik özellikleri şunlardır: *Bu tipe dâhil olanlar, mesleki formasyonu ön planda tutarlar. Geçiş halinde bulunan bir toplumun problemlerini gelenekçi değer hükümleri yardımı ile çözmeye çalışırlar, amme meselelerini rasyonel düşünce ile değil, daha çok kitle haberleşme vasıtalarının telkin ettikleri yorumculara uygun tahlil ederler. Batı dil hazinesini lise seviyesinden ileri götürmemişlerdir, Atatürk devrimlerini ancak şeklen benimserler. İstikbalde karar vermeğe bağlılık, sorumluluk dolu mevkilerden çok, alışma ve tecrübe ile elde edilen emin bir mesleği düşünürler. Çoğunlukla yeni gelişmeğe başlayan yüz bin nüfuslu Anadolu şehirlerinden gelişirler ve kademe kademe ilerlemeğe sağlayan bir sosyal yükselişi gaye edinirler*²³.

ODTÜ öğrencileri üzerine yaptığı kavramsallaştırmalar, Abadan'ın üçüncü tipini dile getirmesini sağlamıştır. *Başarılı, Maddeci, Manager Tip ya da Dışarı Yönelmiş Tip* olarak isimlendirdiği bu tipi şöyle anlatmıştır: *Bu tipi temsil edenler, sosyal ilimler alanında öğretim görmeye beraber, ekonomik ve teknik problemlere öncelik tanurlar, faal siyasetle ilgisizdirler, özel hayatlarına yüksek derecede endüstrilemiş toplumlara has standart ve değer hükümlerini uygular, fikir kalıpları ile kanaatlerini öğretim gördükleri Anglo-Amerikan fikir hazinesinden olduğu gibi aktarırlar. Atatürk devrimlerini Batı uygarlığının tabii sonuçları olarak bilerek veya bilmeyerek benimserler, üniversite tahsilinden sonra kazanç sağlayan işlere değer verirler ve işadamlarına üstün prestij atfederler. Hemen hemen istisnasız orta sınıfın üst tabakasına mensup ailelerin çocukları bulunurlar ve istikbalde sürekli gayretler gerektiren bir kar(i)yerden pek, tatmin edici karşılığı sağlayan bir iş (job) tercih etmeye mütemayildirler*²⁴.

Gençlikle ilgili farklı tipolojiler de geliştirilmiştir²⁵. Bunların içerisinde en yaygın olanlardan birisi, 10'ar yıllık dönemler ekseninde şekillenen ve bu dönemler bağlamında gençlik kesiminin bazı karakteristik özelliklerini ön plana çıkaran yaklaşımlar en bilinenidir. 68-78 kuşağı, 80 kuşağı, 90 kuşağı ve *milenyum gençliği* kategorileri bu bağlamda anlam kazanmaktadır. Çoğu zaman küreselleşme bağlamında değerlendirilen ve gençliğin kişilik özelliklerini ön plana çıkaran *yuppie*, *tiki*, *cool*, *apaçi gençlik* tipolojisi her ne kadar çoğu zaman bir önceki tipolojiyle büyük oranda örtüşüyorsa da, birbirinden bağımsız başlıklar altında ele alınıp değerlendirmeye tabi tutulduğuna da sıklıkla rastlanabilmektedir.

23 Nermin Abadan, *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ankara Yüksek Öğretim Gençliği Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 1961, s.123

24 Nermin Abadan, *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ankara Yüksek Öğretim Gençliği Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 1961, s.124

25 Türkiye'de farklı dönemlerde farklı özellikler sergileyen gençlik kuşaklarının ortaya çıktığı görülmektedir; 50'lerde Rock'n Roll Gençliği, 60'larda Çiçek Çocukları, 70'lerde Devrimci Gençlik, 80'lerde Yuppie Gençlik, 90'larda Kayıp Kuşak gibi (Doğan, İsmail, *Sosyoloji (Kavramlar ve Sorunlar)*, İstanbul, 2000, 393-394).

1.3. 68-78 Kuşağı

Çoğu zaman tek başına *68 kuşağı* olarak isimlendirilen; ama benzerlikleri dik-kate alındığında, birleştirilip *68-78 kuşağı* olarak nitelenen gençlik kuşağı, hemen hemen tamamıyla okuyan gençlik ile ve daha çok da üniversite gençliği ile ilgili bir sınıflandırmadır. Çünkü 60'lı ve 70'li yılların siyasal, ekonomik, kültürel, yasal gündeminde baskın bir yer bulan ve yaklaşık 10-15 yılı diğer tüm zamanlardan ayıran karakteristik özellikler hemen hemen tamamıyla üniversite öğrencileriyle ilgilidir. Ayrıca *68 kuşağı* nitelemesi Dünya geneliyle ilgili olmasına karşılık, *78 kuşağı* Türkiye ile ilgilidir ve dolayısıyla *68-78 kuşağı* bir bütün olarak Türkiye bağlamında anlam kazanmaktadır.

Dünya ölçeğinde *68 kuşağı*, Türkiye ölçeğinde *68-78 kuşağı* denilince akla gelen ilk iki terim *gençlik* ve *başkaldırı*'dir. Dünya düzeyindeki oluşumunun temelinde kapitalizmin sahip olduğu yeni şartların ve özelliklerin etkisi vardır. Çünkü 1950'li yıllardan sonra kapitalist düzen bir takım değişikliklere uğramış, sömürgecilik tasfiye edilirken Amerika dünya pazarına güçlü bir şekilde girmiş, sermaye akışına ve bu akışın yönüne uluslararası bir boyut kazandırmıştır.

Kapitalizmin, II. Dünya Savaşı'nın ardından ABD önderliğinde düzenli bir büyüme ve istikrar dönemine girmesi ülkelerarası ekonomik rekabeti de giderek arttırmaktaydı. Ekonomideki bu değişiklik, ülkelerin ekonomik düzeylerini ciddi anlamda etkilemekteydi. Bu etkiler sonrasında toplumsal sınıflar içerisinde farklı bir yapılanma oluşmaya başladı ve siyasal-kültürel farklılaşmalar belirginlik kazandı. Gençlik ve daha çok da üniversite gençliği ise bu değişimden rahatsız olmakta ve yaşam alanının giderek daraldığına inanmaktaydı. Nitekim özgürlük konusunda hakların kısıtlandığı, üniversitelerde söz hakkı verilmediği gerekçesiyle düzene karşı başkaldırı kendini göstermeye başladı. 1968 ile 1970'li yıllarda ve özellikle Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya, Fransa gibi ülkelerde toplum içerisinde yaşanan sorunlar, gençlik tarafından *autopoiesis* (Toplumsal yaşamın idamesi için gerekli olan yenilenme, kendini yeniden üretme eylemi) gibi kavramlar temelinde yorumlanarak iktidara yönelik bir başkaldırı olarak kullanılmaya başlandı. Ancak siyasal otoritelerin buna karşı tavrı son derece sert oldu; zira gençlerin başkaldırıları devletlerin mevcut sistemlerini sarsacak, siyasal, ekonomik gidişatı temelden değiştirmeye aday olacak kadar sert ve güçlüydü. Kutuplaşma ile birlikte 1950'lerin değerlerine ve yaşam biçimlerine karşı geliştirilen radikal protestolar, boykotlar ve isyanlar 1960'ların sonuna doğru bir karşı kültür oluşumuna bile imkân sağladı. Tüm gençliği ve hatta üniversite gençliğini dahi temsil etmese bile bu karşı kültür dönemin önemli özelliklerinden birisi olarak anlam kazandı.

Bir kısım gençlik ekseninde oluşan ve dönemin önemli göstergelerinden birisi olan karşı kültürün karakteristik özelliklerini uyuşturucu kullanımı, doğu mistisiz-

mi hayranlığı, cinsel serbestlik, tuhaf giysiler giyinme ve uzun saçlara sahip olmak oluşturuyordu. 1960'ların ortalarında meydana gelen bu oluşuma *Hippi Kültürü* denildi²⁶. Kendilerine asla sınır koymayan, var olan tüm yetkilileri reddeden, komün hayatını savunan hippie hareketi. 1960'lı yıllarda dönemin komünist ve faşist yapılanmalarına karşı çıkan, özgürlüğün bireyin kendi içinde olduğunu savunan, ancak uygulamaları ile anarşist düşünce tarzından ayrılan düşünce biçiminin gerçek yaşama dönüştüğü bir yaşam tarzı olarak anlam kazandı. 1970'li yıllarda Türkiye hippiler için çok önemli yerlerden biri olmuştur. Birçok hippie, Katmandu, Tibet gibi yerlere giderken Türkiye'de özellikle de İstanbul Sirkeci'deki tek yıldızlı otellerde ve pansiyonlarda konaklamışlardır. O dönemde Türkiye'deki hippie hareketinin de temelleri atılmıştır. Birçok sol görüşlü insan bu kişilerle tanıştıktan sonra politikadan uzaklaşarak onlarla dünya turlarına çıkmıştır.

Hippiler ve onların bir türevi olan *yippiler*, II. Dünya Savaşı'nın bitiminden 70'lere kadar, özellikle ABD'de var olan toplumsal yapıya karşı başkaldırının zayıf, bütünlükten yoksun, ama etkili bir simgesi olmuştur. Karşı kültürle devrimciliği birleştiren Yippiler, toplumun yozlaşmış kurumlarının kökünden yok edilmesini ve sonsuz özgürlüğü savunurken mevcut bütün değerleri reddettiler. Tüm bunlarda gösteriyor ki, öğrenci eylemleri ile başlayan ve ortaya çıktığı ülkenin ekonomik, siyasal ve sosyal yapısına göre harekete katılan toplumsal sınıfların farklılık gösterdiği 68 olayları Cemil Meriç'in son derece önemli bir tespitiyle aslında *sürat ve iktidar sarhoşu olan ve buhran geçiren maddeci medeniyete indirilen ilk darbelere*²⁷.

Öğrencilerin öncülük ettiği 68 olaylarıyla birlikte birçok ülkede daha önce pasif olan toplumsal birçok sınıf ve grup siyasal ve toplumsal sahnenin düzenlenmesi ve işletilmesi ile ilgili etkin bir faaliyet göstermeye başlamıştır. Gelişmiş Batılı ülkelerde, sosyal hareketleri ekonomik ve siyasal alanda yaşanan yapısal değişimin bir yansıması olarak kabul eden klasik anlayış 1968 olayları sonrasında paradigma değişimi yaşamıştır. Bu dönemde ortaya çıkan ve yeni sosyal hareketler olarak nitelenen bu hareketlerin tepkisel, anomik ve köksüz hareketler olmadığı kabul görmeye başlamıştır²⁸. *Alain Touraine*²⁹ tüm bu gelişmeleri bir *sahne değişikliği* olarak değerlendirmektedir. Bu döneme kadar siyaset sahnesini daha çok ekonomik sorunlar işgal etmekte iken, 68 Mayısı ile beraber bu sahneye kültürel ve ahlâksal bir boyutta eklenmiştir.

1968 hareketi, gençlik hareketleri içerisinde en çok tartışılan hareketlerden birisidir. Gerçekleştirilen hareketin dünyanın her tarafında toplumun tüm kesimlerini

26 Feryat Bulut, "68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye'de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkcülük Anlayışı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, X/23, (2011/Güz), s.123 vd.

27 Cemil Meriç, *Umrandan Uygurluğa*, İstanbul, 2008, s.117

28 Kenan Çayır, *Yeni Sosyal Hareketler*, İstanbul, 1999, s.14,15

29 Alain Touraine, "Öznel ve Aktörler", *Cogito*, 68 Özel Sayısı, 1998, s.254

sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel yönlerden etkilemiş olmasından dolayı önemi daha da artmaktadır. O yıl, dünyanın dört bir yanında milyonlarca genç, setlerini yıkan nehirler gibi meydanlara akmışlar ve 20. yüzyılın en kalabalık, en coşkulu başkaldırısını gerçekleştirmişlerdir. Avrupa sokakları şiddetle tanışmış, üniversiteler işgal ve boykot edilmiştir. *Devrim*, devrin en popüler ve motive edici kavramlarından birisidir. Prag'dan Paris'e, Londra'dan Tokyo'ya, San Fransisco'dan Pekin'e, kurulu düzeni tehdit etmeye başlayan öğrenci ayaklanmalarının işçilere de sıçramasıyla, toplumsal hayat birçok ülkede felç olmuş ve 1968, insanlık tarihinde *başkaldırı yılı*³⁰ olarak anlam kazanmıştır. Daha önce, dünya üzerinde hem kapitalist sistemi, hem sosyalist düzeni toplumlar tarafından tehdit eden böyle büyük bir ayaklanma hiç yaşanmamıştı³¹. Var olan düzene karşı yapılabilecek değişikliklere olan inanç tüm başkaldırıların motivasyon kaynağıdır.

1960'lı yıllardan itibaren Avrupa'nın neredeyse tamamında ve Amerika'da oluşan gençlik başkaldırısı kısa sürede tüm dünyayı sardı. Bu isyanın, üçüncü dünyaya yansması çok daha şiddetli oldu ve *devrimci şiddet* bir anlamda kutsandı. Siyasi ve sosyal değişim istekleri dünyada olduğu gibi Türkiye'de de kısa süre içerisinde yankı buldu. Ancak Türkiye'deki gençlik eylemleri, Avrupa'da olduğundan daha farklı istek ve sloganlar içeriyordu. ABD ve Batı Avrupa'da 68 olayları daha çok *sosyal ve kültürel* içerikli yaşanmasına rağmen üçüncü dünya ülkelerinde bu süreç daha çok *siyasal* içerikli yaşanmıştı. Üçüncü dünya ülkelerinde 68 olayları, emperyalizme ve Batıya karşı çıkılması ve sosyalizm taraftarlığı çerçevesinde sürdürülmüştür. Bu yönüyle de Marksizm'in, Sovyet uygulaması sonrası geriye çekilme süreci tersine çevrilererek yeniden yaygın bir şekilde dünya gündemine girmesine imkân sağlanmıştır³².

Tarih boyunca, Avrupa'da yaşanan her devrimin ilk olarak başladığı ve daha sonra kısmen de olsa bittiği ülke, Fransa olmuştur. Demokrasi, özgürlük, eşitlik ve adalet gibi kavramların yine vücut bulduğu ve buradan dünyaya yayıldığı yer Fransa olarak kabul edilir. Bunun gibi 1968 olaylarına da, Fransa'da ortaya çıkan öğrenci olaylarının öncülük ettiği kabul edilmektedir. Akalın³³, 68 olaylarının asıl ortaya çıktığı yerin ABD olduğunu, ancak o yıllarda Türkiye'nin; ABD'ye daha uzak bir konumda olmasından dolayı, ABD'deki 68'in ikincil, Fransa'daki 68'in ise birincil dereceden Türkiye'yi etkilediğini belirtmektedir.

ABD'den Avrupa'ya sıçrayan 68 olayları, özellikle Paris'teki öğrenci ayaklanmaları üzerinden Türkiye'yi etkilemiştir. Türkiye'deki gençlik olayları da tıpkı diğer ülkeler-

de olduğu gibi, üniversitelerde çıkmıştır. 68 olayları Türkiye'de, eğitime daha fazla kaynak ayrılması ve öğrencilerin okul yönetiminde daha fazla hak sahibi olabilmek için yapılan eylemler olarak başlamıştır. Burada yönetime katılmak, gençlerin en büyük isteği olmuştur. Üniversitelerde gençler bu isteklerini, boykot ve işgallerle dile getirmişlerdir. Ancak olayların ilk olarak üniversitelerde ortaya çıkması, temel sebebin eğitim ya da öğrenci meselesi olduğu anlamına gelmemelidir. 68 kuşağının muhalefet hareketlerinde toplumun ekonomik, sosyo-kültürel ve siyasal sorunlarına paralel olarak artış yaşandığı görülmektedir. Avrupa'da yaşanan gençlik olaylarında olduğu gibi, Türkiye'deki 68 kuşağında da olaylar neredeyse aynı zamanda yaşanmıştır. Ancak nitelik olarak her iki hareketinde aynı hareket olduğu söylenemez. Çünkü batıdaki insanların sorunları çok daha farklıydı. Sanayi toplumunun bunalttığı kuşağı bunlar. Bizdeki ise geri kalmışlığı kendine yakıştıramayan bir gençliğin arayışlarıydı³⁴. Ülkedeki sosyal ve siyasal hayat, üniversite öğrencilerinin ajitasyonu ve artan şiddet nedeniyle, fabrika işçilerinin militanca davranışları ve grevlerle felç olmuştur. Türkiye'de 68 olaylarına katılanlar, kapitalist ekonomik sistemden kaynaklandıklarını iddia ettikleri sömürüyü ve Amerikan hayat tarzına muhalefeti temel almışlardır. Ayrıca uluslararası arenada ortaya çıkan hadiselerin de bu olayların yaygınlaşmasında önemli bir etkisi olmuştur.

68 olaylarına taraf olan ve katılanların sol karakterine karşılık tepkisel bir hareket olarak da *sağ hareketler* doğmuş ve iki kesim arasındaki çatışmalar 1970'li yıllara damgasını vurmuştur. Ancak şurası son derece önemlidir ki *68 militanlarının kendilerini zannettikleri şey ile gerçekte oldukları şey arasında uçurum vardı*³⁵.

1.4. 80 Kuşağı

80 Kuşağı olarak tanımlayabileceğimiz Türkiye'deki gençlik kesimleri, 1980 darbesinin politikaları kapsamında **apolitik bir gençlik jenerasyonu olarak anlam kazanmaktadır**. 80 Kuşağı, 68 ve 78 kuşaklarının aksine, siyasetten arındırılmış, maddeci değerlerin öncüsü olan bir gençliktir³⁶. Bir darbe sonucunda generaller iktidarı ellerine alır almaz, parlamento ve hükümetin varlıklarına son vermiş, siyasal partilerin faaliyetlerini durdurmuş, sonra siyasi partileri resmen kapatmış, siyasal partilerin liderlerine siyasal faaliyet yasakları getirmiş ve çeşitli sendikaları kapatmıştır. Daha da önemlisi, yasal-politik üst yapıda da köklü değişiklikleri gerçekleştirmek için yeni bir *anayasa* hazırlığına girişmiştir. 1982 Anayasası'nın hazırlanması oldukça keyfi koşullarda gerçekleştirilmiş, gerek hazırlık süreci, gerekse yürürlüğe konulduktan

30 M. Ali Birand, Can Dündar, Bülent Çaplı, *12 Mart İhtilalinin Gölgesinde Demokrasi*, Ankara, 2000, s.160

31 Feryat Bulut, "68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye'de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkcülük Anlayışı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, X/23, (2011/Güz), s.129

32 Zafer Toprak, "1968'i Yargılamak Ya Da 68 Kuşağına Mersiye", *Cogito*, 68 Özel Sayısı, 1998, s.156; Bulut, Feryat, "68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye'de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkcülük Anlayışı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, X/23, (2011/Güz), s.129

33 Cüneyt Akalın, *Düşler ve Gerçekler Tanıklarıyla Dünya'da ve Türkiye'de* 68, İstanbul, 1995, s.54

34 Feryat Bulut, "68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye'de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkcülük Anlayışı", *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, X/23, (2011/Güz), s.135

35 Mümtazer Türköne, *Darbe Peşinde Koşan Bir Nesil 68 Kuşağı*, İstanbul, 2008, s.77

36 Fazilet Ahu Özmen, "Politik Bir Gençlik Kuşağı: Post 80 Alevi Gençliği", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 3, No 1, 2011, s.17

sonraki süreçte, hem Anayasanın kendisi, hem de Anayasanın önderliğini üstlenen Milli Birlik Komitesi'nin, tüm eleştirilerden muaf tutulması için gerekli tüm yasal tedbirler alınmıştır³⁷. Darbeyi *meşrulaştıracak* koşulların olgunlaşmasını bekleyip 12 Eylül 1980'de iktidarı bir darbe ile ellerine alan generaller, toplumu *adam etmek* adına 1980-1983 yılları arasında son derece baskıcı, otoriter bir yönetim süreci inşa etmiş, takip eden yıllarda da sivil iradeyi kontrol altında tutmaya devam etmişlerdir. Darbe sonrasında, Genel Kurmay Başkanlığı'nın 1982'de yayınladığı istatistiksel verilere göre; **Aralık 1981 - Mayıs 1982 döneminde 14.086'sı solcu, 2.941'i ayrılıkçı ve 347'si sağcı olmak üzere 17.734 kişi hakkında örgüt davası açılmıştır**³⁸. 12 Eylül döneminin İnsan Hakları Derneği tarafından açıklanan kayıtlar ise çok daha çarpıcıdır: **Gözaltına alınanlar: 650 bin kişi, dava açılanlar 210 bin kişi, yargılananlar 230 bin kişi, fişlenenler ise 1.683.000 kişidir**³⁹. 12 Eylül'ün toplumun çeşitli kesimlerine olan etkilerini gösteren diğer bir istatistiksel bilgi ise şöyledir; 14 bin kişi siyasal haklarından mahrum bırakılmış, 2000'nin üzerinde basın davası yoluyla 3000 gazeteci mahkemeye verilmiş, 251 kitap yakılmış, 937 film ise yasaklanmıştır. Böylece, 13 gazete hakkında 303 dava açılırken, 458 süreli yayının yayımlanmasına izin verilmemiştir. Ayrıca bu dönemde 30 bin kişi de siyasi mülteci olarak İsviçre, Fransa, Belçika, Hollanda, Almanya ve Yunanistan gibi ülkeler başta olmak üzere, Avrupa'nın çeşitli ülkelerine iltica etmiştir. Yukarıdaki istatistiksel bilgiler gösteriyor ki, 12 Eylül 1980 askerî müdahalesi, Türkiye'de toplumsal ve siyasi yapının temelden sarsıldığı, silah zoruyla, dayatmalarla oluşan yeni bir düzenin temellerinin atıldığı bir kopma noktası olmuştur.

12 Eylül öncesinde sokakta egemen olan ve mal-can emniyetini ciddi anlamda tehlikeye sokan terörün bitirilişini başarı olarak takdim ederek, iktidarlarını toplum nezdinde meşru ve başarılı gösteren generallerin yönetimi, sokakta görünmeyen ama suçlu-suçsuz ayırmaksızın mahkemelerde, cezaevlerinde, karakollarda yaşanan boyutuyla, bazı araştırmacılar tarafından *Cumhuriyet tarihinin en kanlı dönemi*⁴⁰ olarak tanımlanmayı fazlasıyla hak etmiştir. Bunun yanı sıra bu dönem, bir toplumun her yönüyle politikadan azledildiği, basın yayının yasaklandığı, kitapların toplatılıp yok edildiği, entelektüellerin, akademisyenlerin gözaltına alınıp işkencelere maruz bırakıldığı, binlerce gencin zindanlarda çürütüldüğü bir dönem olmuştur.

1982 Anayasası ile yeni toplumsal yapının hukuksal çerçevesi çizilmiştir. Anayasa ile sendikal özgürlükler önemli ölçüde kısıtlanarak, sendikalara ve derneklere siyaset yasağı getirilmiştir. Toplu sözleşme ve grev hakkı sınırlanmış, ayrıca memurların sen-

dikadan sonra, dernek de kurmaları yasaklanmıştır. 1980 sonrasında toplumsal dokunun bütünü üzerinde yürütülen bu uygulamaların nedenleri ve sonuçlarıyla ilgili çarpıcı yaklaşımlar ileri sürülmektedir. Sendikalar, odalar, dernekler, üniversiteler, siyasal partilerin gençlik ve kadın kolları gibi örgütlenmeler, Anayasanın yasaklamalarından payını almışlardır. Siyasal katılımın kısıtlandığı bu apolitizasyon süreci sonunda siyasal katılım salt belli dönemlerde oy verme eylemine indirgenmiştir. Siyaset üretme ve aktif olarak siyasete katılma olasılığının ortadan kaldırılmasıyla siyaset büsbütün devlet merkezinde yoğunlaşmıştır. Siyasete de insanlar, merkezde biriken ranttan pay almak için girmişlerdir. Dar çıkar ilişkilerine dayalı bu siyaset anlayışı, toplumsal yozlaşmanın önünü açmıştır⁴¹. Toplumumuz, 1980 yılından sonra bir anlamda sindirilen, etkisizleştirilen ve toplum yaşamında yaratabileceği olağanüstü potansiyeli görmezlikten gelinen genç kuşaktan yoksun kalarak çok uzun yıllar geçirmiştir. Gençlere yetki vermemek, gençlerin enerjisini küçümsemek ya da görmezlikten gelmek, nerdeyse bir kuşak için toplum kültürümüzün parçası olarak benimsenmiştir⁴².

1983 yılından sonra görünüşte yönetim sivilere bırakılmakla birlikte, askeri ve sayet kesintisiz sürdürülmüş ve toplum 12 Eylül darbecilerinin zihniyetine göre şekillendirilmeye devam etmiştir. Bu dönemde uygulanan sosyo-ekonomik politikalar post-fordist dönemin göstergelerine sahiptir⁴³. Sosyal refah devleti anlayışı yerine piyasanın mutlak hâkimiyetine dayalı yıllar yaşanmış ve hemen sonrasında ticarete sınırların kalkmasıyla, çokuluslu şirketlerin devri başlamıştır. Dönem küresel markaların devridir. Toplum da *hedonik*⁴⁴ ihtiyaçları için tüketen tüketim toplumudur

41 Ayşe Öncü, "Sivil Toplum ve Katılım", Y. Fincancı (Ed.), *Sivil Toplum*, İstanbul, s.331

42 Nevzat Güldiken, Gazanfer Kaya, "Türk Siyasal Katılımında Bir Parametre: 12 Eylül 1980", *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 2004, s 105 vd.

43 *Post-fordizm*: Üretime odaklanarak insan faktörünü ihmal eden Fordist üretim örgütlenmesinde iş görenler, üretim hattı boyunca sürekli tekrar eden basitleşmiş belli bir iş yaparlar. İşin bu monoton ve tekdüze yapısının, iş görenler üzerinde psikolojik ve devimsel bazı olumsuz yansımaları olabilmektedir. Kırılması güç bir uyumsuzluk hali yaratan Fordist üretim örgütlenmelerinde yaşanan sorunları ve güçlükleri aşmak amacıyla, örgütteki insan faktörünü önleme iddiasında olan post-Fordist üretim örgütlenmesi geliştirilmiştir. İş görenlerin motorize kariyerler halinde çalıştığı, sorumluluk ve sınırlı özerkliğin tanındığı Post-Fordizm, kalite halkaları ve benzeri yollarla iş görenleri işle ilgili süreçlere katmayı öngörür. Böylelikle iş görenlerin ve dolayısıyla örgütün verimi ve üretimi artırılmaya çalışılır (Memduhoğlu, H. Basri, "Post-Fordist Üretim Örgütlenmeleri ve İşgörenler Üzerindeki Etkileri", *Üniversite ve Toplum*, Aralık 2007, Cilt 7, Sayı 4)

44 *Hedonizm*: Tüketici davranışlarını pek çok değişken etkilemektedir. Bu etkilerin sonucu olarak bazı tüketicilerin davranışlarında, ortalama bir tüketiciye göre farklılıklar olabilmektedir. Bazı tüketiciler sahip olduğu değerlerin etkisiyle kanaatkâr bir hayat sürmeyi tercih ederken, maddeci bir çevrede yaşayan bir tüketicinin satın aldığı ve tükettiği ürünler onun için birer sembol haline alabilmektedir. Benzer şekilde bazı mal ve hizmetleri tüketiyor olmak da bazı tüketiciler için diğerlerinden farklılaşmak anlamına gelmektedir. Bir ürünü tüketmekten haz almayı bir düşünce biçimi haline getiren tüketiciler, hedonik tüketiciler olarak tanımlanmaktadır. Tüketimden ya da alışverişten haz almayı sürekli olarak tekrarlamayı isteyen davranış tarzına hedonizm adı verilmektedir. Hedonizm, ister bir normal tüketici davranışı olarak tanımlansın, isterse tüketici davranışlarında değişik nedenlerle meydana gelmiş bir aşırılık olarak tanımlansın; işletme yöneticilerinin kimin hangi etkenlerle daha hedonik davrandığını bilmesinde fayda bulunmaktadır (Özdemir, Şuayip, Fikret Yaman, "Hedonik Alışverişin Cinsiyete Göre Farklaş-

37 Pınar Kaya Özçelik, "12 Eylül'ü Anlamak", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*, 66-1, s. 82, 83

38 Genel Kurmay Başkanlığı, *Terör ve Terörle Mücadele Durum Değerlendirmesi*, Ankara, 1983.

39 Seyfettin Gürsel, "1980'li Yıllar ve Sonrası", *Cumhuriyetin 75. Yılı*, İstanbul, s.812

40 A. Ömer Türkes, "Darbeler; Sözü Bittiği Zamanlar..." *Hece Dergisi*, *Hayat, Edebiyat, Siyaset Özel Sayısı*, S. 90/91/92, s.430

artık. Çünkü bu dönemde gelişen iletişim teknolojileriyle, çokuluslu şirketlerin markaları, tüketim alanı olarak insanların boş zamanlarını seçmiştir. Burada boş zamandan kastedilen iş dışında geçirilen zamandır. Bunu oluşturan en önemli rolü ise *Theodore Adorno*'nun kültür endüstrisi olarak ifade ettiği kültürel alan içinde faaliyet gösteren gazete, dergi, internet, reklam sektörü oluşturmaktadır⁴⁵. Üretim sürecini elinde bulunduran kapitalist süreç, üretim dışı süreçte de insanlara boş zamanlarında neler yapacaklarını empoze ederek, insanları tüketime yönlendirmektedir. Kültür endüstrileri, boş zamanlarında insanlara, ahşap boyama, maket uçak gibi hobiler ya da sağlıklı yaşam adı altında pilates veya yoga yapmalarını önererek ve bu öneriyi de yeni bir yaşam, hayata renk katma gibi soslarla süsleyerek tüketime teşvik etmektedir. İçinde bulunulan yüzyılda artık insanlar, ihtiyaçlarını gidermek için değil, haz duymak için tüketmektedir. Tüketim yaparak olmak istedikleri yaşam tarzını satın alma arzusu içindedirler. Tüketerek, yeni bir yaşam, yeni bir kimlik, yeni bir sınıfa sahip oldukları yanılgısını yaşamaktadırlar. Gazete, televizyon, radyo gibi geleneksel diyebileceğimiz kitle iletişim araçları, içeriklerinde yeni bir yaşam tarzını sunarken, internetle beraber gelen yeni iletişim teknolojileriyle, bilgi toplumu diye iyimser söylemlerle daha fazla bilgiye daha çabuk ulaşma vaadi sunulmaya başlanmıştır⁴⁶. Kişinin istediği içeriği istediği zaman ulaşmasını sağladığı için özgürleştirici de bulunmuştur, fakat kullanıcının girdiği her sitenin içeriğini izini sürme özelliğini taşıyan bu teknolojilerle de insan bir pazarlama hedefine indirgenmiş, hakkında bilgi toplanan, tasniflenen ve gruplandırılan *byte* olmuştur⁴⁷.

Dönemin hedeflenen ve oluşturulan tipik genç karakteri, *apolitik, bireyci, gösterişçi, tüketici* bir türdür. Bu tipin inşası özellikle ortanın üstü ve üst gelir grubunda kolaylıkla gerçekleştirilebilmiştir. Eğitimli ve orta-üst gelir düzeyine mensup ailelerin çocuklarını nitelemek için kullanılan isimler on yıllara göre değişiklik arz etmektedir. 1980'li yılların kuşağını tanımlamak için kullanılan isim *yuppie* olacaktır. *Yuppie* terimi, *Young Urban Professionals* (genç şehirli profesyoneller) ya da *Young Upwardly-mobile Professional* (Yüksek sosyal tabakadan gelen genç uzman) kelimelerinin kısaltması olarak ortaya çıkmıştır. *Yuppie* terimi ile, 80'lerden sonra yetişen, neoliberal politikalarından etkilenmiş, İngilizce eğitim veren üniversitelerin özellikle işletme, uluslararası ilişkiler, ekonomi gibi bölümlerini okumak için seçen, iş tercihini özel bir şirkette yönetici olmaktan yana koyan gençler ifade edilmiştir. *Yuppie*lerde, kapitalizmle birlikte sınıf atlamak amaçtır. Bu dönemde toplumsal hayatı neoliberal ekonomi politik uygulamalarıyla *dönüştüren* üç siyasetçi *Reagan, Thatcher*

ve *Özal*'dır. Bu liderlerin başını çektiği, topluma enjekte edilen ve davranış koduna dönüşen nitelikler saldırgan, acımasız, aşırı hırslı ve kurnaz olmuştur⁴⁸.

80 sonrası Türkiye'deki statü sembollerinin en önemli belirleyicisi medyadan yayılan *hazcılık ve yarışmacılık etiği* ile birlikte, kaynağı nasıl olursa olsun, *para* olmuştur. *Parası olmak* birincil statü sembolü haline dönüşmüş, toplumun tüm referans noktalarını ve geçerli olan statü sembollerini, *piyasa* belirler olmuştur. Paraya tahvil edilemeyen meziyetler küçümsenmiş, bencillik, yaşam mücadelesindeki insanlar için öncelikli değer olarak kabul edilmiştir. Bireycilik, bireyselliğin önüne geçmiş, 60'lı ve 70'li yılların oldukça etkili olan *dayanışma duygusu* kaybolmuş, *köşeyi dönenler* başarılı, dönemeyenler ise başarısız kişiler olarak kabul edilmiştir. Bu, tüketim toplumu sürecinin de temel paradigmasıdır. Bireyci ideoloji, tüketim toplumunun vazgeçilmezidir⁴⁹.

1.5. 90 Kuşağı

1980'deki dönüşüm ile Türkiye ekonomisinin dünya mali piyasalarıyla eklemlenmesi başlatılmıştır. Ancak bu dönüşüm o günlerle sınırlı kalmamıştır. 1989-1990'da da ulusal mali piyasaların serbestleştirilmesi ve uluslararası sermaye hareketleri üzerindeki kambiyo kontrollerinin kaldırılmasıyla⁵⁰ neo-liberalleşme süreci tamamlanmıştır. Türkiye, 1990'lı yıllarda tamamıyla dışa açık bir makroekonomik uyum süreci yaşamış ve ulusal ekonominin birikim ve büyüme ilişkileri de bu sürece uygun olarak yeniden biçimlenmiştir⁵¹. 1980'le birlikte gözle görülür bir şekilde Türkiye'de temelleri atılmış olan neo-liberal sistem, 1990'ların başında yasal düzenlemeleri ve uygulamaları ile tam anlamıyla yürürlüğe girmiştir. Ancak ulusal birikim stratejileri 90'larla önemini yitirip, küresel makroekonomik sistemlere doğru evrilerek, bir başka dönüşüm hikâyesi daha ortaya koymuştur. Bunun öncesinde, neo-liberalleşme sürecinin kendine ait *yeni* ahlâki boyutu, bu yeni olduğu iddia edilen sistemin devamlılığını sağlamak için bir kültür ortaya koymak adına içeriğini oturtmuştur⁵². Medya vasıtasıyla oluşturulmaya çalışan yeni kentli kimlik, bireyin içinde bulunduğu sınıfın değil, bir üst sınıfın değerlerinin benimsetilmesini içermektedir⁵³. Bu kimliğin

48 Hayri Kozanoğlu, *Yuppieler ve Bizim Kuşak*, İstanbul, 2003, s.10.

49 Bilal M. Arık, *İletişim Yazıları*, Konya, 2006, s. 127

50 Erinç Yeldan, "1980 Sonrası Türkiye'de Makroekonomik Uyum Süreçleri", *Birikim*, Sayı: 152-153, Aralık 2001-Ocak 2002, s. 146

51 Erinç Yeldan, "1980 Sonrası Türkiye'de Makroekonomik Uyum Süreçleri", *Birikim*, Sayı: 152-153, Aralık 2001-Ocak 2002, s. 146

52 Emine Sevde Yazıcı, *Türk Sinemasında 1983-1991 Yıllarında Çekilen Filmlerde Yeni Orta Sınıf Habitusu*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s. 68

53 S. Yağlı, "Gündelik Hayatımızda Akıl Tutulması: Medya Uygulamalarında Tüketim İdeolojisinin İzlerini Sürmek". S. İ. Akçalı, *Gündelik Hayat ve Medya Tüketim Kültürü Perspektifinden Okumalar* İçinde, Ankara, 2006, s. 16

ması Üzerine Bir Araştırma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi*, Ekim 2007, 2(2), s. 81

45 B. Dağtaş, ve E. Dağtaş, Tüketim Kültürü, "Yaşam Tarzları, Boş Zamanlar ve Medya Üzerine Bir Literatür Taraması", B. Dağtaş, ve E. Dağtaş, *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları* İçinde, Ankara, s. 53

46 Özgül Birsen, Şule Y. Öztürk, "Tüketim Kültürü Çerçevesinden Sağlık Haberleri", *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011, s. 4, 5

47 A. Aksoy, "Bilgi Devrimi: Toplumun Çözülüşü Mü?", *Birikim*, S.60, 1994, s. 45

oluşturulmasında da *yaşam tarzı haberciliği* önemli bir rol oynamaktadır. Medyada tüketim kültürünü körükleyen yaşam tarzı haberciliği, genellikle hafta sonu eklerinde yer almaktadır. Hafta sonu eklerinde tüketim mekânları olarak, yemek, eğlence, alışveriş mekânlarına yer verilmeye başlanmış; yemek ve içki kültürü, moda ve güzellik, sağlıklı yaşam ve spor, boş zamanı değerlendirme etkinlikleri bu eklerde özel bir yere sahip olmuştur. Gerçekleştirilmeye çalışılan şey, bir tek tipleşmeye gidisten başka bir şey değildir. Önceleri sadece üst sosyo-ekonomik kesimlere yönelik olarak hazırlanan bu sayfalar, daha sonraları, tüm kesimleri kapsayacak hale gelmiştir. Toplumun her kesimini bir üst sınıfa imrendirecek şekilde hazırlanan yeni haber içeriği, özellikle *sağlık* başlığında yayımlanan haberlerde kendini göstermiştir. Dönemle ilgili olarak Öztürk, kadınların beden algısına yönelik haberlerin sunumunu incelediği çalışmada, sosyo-ekonomik düzeyi düşük olan okuyucu kitlesini hedefleyen Posta, Takvim ve Güneş gazeteleri örnekleminde sağlık haberlerini incelemiştir. Çalışmada, önceleri üst sınıfa hedefleyen sağlık haberleri içeriğinin artık her kesimin hedeflediğini ortaya koymuştur. Öztürk'ün tespiti şöyledir: *Geçmişte genelde çalışan kadın, statü ve kariyer sahibi kadınlara yönelik olarak oluşturulan "ideal kadın" imajı, artık geleneksel kadın rolündeki kadınları da hedef kitlesi haline getirmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan gazetelerin hedef kitlesi bunu göstermektedir. Gazetelerin diyet ve güzellik haberlerini sağlık haberi kapsamında sunduğu bu haberlere özellikle sağlık sayfalarında yer verdiği gözlemlenmiştir. Tek tip ideal kadın imajının yerleştirilmesi için gerekli olan tüketim sürecine özendirme yer alan yazılarda vurgulanmaktadır. İdeal kadın imajına yönelik vurgu, kullanılan fotoğraflarla sağlanırken; bu ideal kadın hedefine ulaşılması konusunda izlenecek yol da yazıda aktarılmaktadır. Bu yazıların içeriği de kadını, o imaja kavuşması için tüketmesi gerektiği konusunda yönlendirmektedir*⁵⁴.

1990'lı yılların kuşağını tanımlamak için ise *tikky/tiki* kavramı ortaya atılmıştır. Hayatlarını genellikle ekonomik manipülasyonlarla kazanan yuppieler, küreselleşen dünyanın yeni iktidar ve iş odaklarına nüfuz edebilecek bir eğitimi haiz olan gençlerdi. On yıl sonra ise gençlerin yeni hali, yeni bir kelimeyi kavramsallaştırılacaktır. *Tikky* kalem markasından ilham alınarak 90'lı yılların gençliği arasında yoğun kullanıma sahip *tiki* kavramını kavramsallaştırmayı denemiştir. Tiki, dış görünüşe her şeyden çok önem veren, marka giymeye meraklı, tüketim toplumunun *pasif* bir izleyicisi, hatta *kölesidir*. Bu kelime, anti-tikiler, yani kendilerini tikilerden farklı

tanımlayan gençlik kesimi tarafından icat edilmiştir, negatif anlam taşır, kimse kendini tiki olarak tanımlamaz; ama yine de 90 gençliğinin imajı bellidir: *Tikilik*. Türk toplumunun tüketim toplumuyla tanıştığı bir dönemin gençleri olan bu kuşak, ister istemez tüketim toplumuyla özdeşleştirilir⁵⁵.

Tikilik tüketim kültürünü özümseyen gençliği ifade eden bir kavram olmuştur. Artık tüketim, ihtiyacı görmek için değil, toplumdaki yerini görünür kılmak veya üst statülere ait görünmek için kullanılan bir göstere halindedir. Tiki genç ise, yuppie öncüllerinin ardından ama bu kez daha yatay bir toplumsallık içinde *marka* kullanılarak markalaşmaya çalışan genç olmuş durumdadır. Hem yuppie hem de tiki gençlerin öne çıkan en önemli özellikleri, bireysel farklılıklarını lüks tüketime ulaşma üzerine kurmalarıdır. Lüks tüketimi görünür ve sürdürülebilir kıldıkça kendilerini gerçekleştirdikleri sanısına kapılmaktadırlar. Yuppier, 80'li yıllarda kendilerinin yuppie diye tanımlanmasından çok fazla rahatsız olmazken, 90'lı yıllarda tikiler tiki olarak tanımlanmayı çok hevesli bir şekilde kabullenmemektedirler⁵⁶.

1.6. Milenyum Kuşağı

2000'li yıllar *küreselleşen* yıllardır; isteklerin, tutkuların, ideallerin, yaşam tarzlarının, tüketim alışkanlıkların, bireysel ve toplumsal değerlerin... küreselleştiği yıllar. **Tüketmek, temel değerdir**; her şeyin tüketildiği bir dönem. Zira Kapitalist sistemin yoluna devam etmesi, üretimin sürekliliğinin sağlanması ile gerçekleşebilir. Üretimin sürekliliği ise, tüketimin sürekliliğine bağlıdır. Ancak günümüzdeki tüketim biçimi, kişilerin temel ihtiyaçlarının giderilmesinden çok, toplum içindeki yerlerini belirlemeye yarayan bir göstere niteliği taşımaktadır. Kişinin toplum içindeki konumu, tüketebildikleri ile ölçülmektedir ve toplum içerisinde geçerli bir konumun tüketim yoluyla elde edilebileceği kanısı aşılacaktır. Bu durum da reklamlarla sağlanmaktadır⁵⁷. Reklamcılık ise, ürünlerin reklamını yapmaktan çok, bir yaşam biçimi olarak tüketimi özendirme hizmeti vermektedir. Reklamcılık yalnızlık, rahatsızlık, yorgunluk ve cinsel doyumsuzluk gibi eskiden kalma hoşnutsuzluklara tüketimi bir çare olarak sunarken, modern çağa özgü yeni hoşnutsuzluk biçimleri yaratmaktadır. Reklamcılık, sanayi uygarlığının yarattığı huzursuzlukları bütün baştan çıkarıcılığıyla kullanır. Mesleğiniz sıkıcı ve anlamsız mı? Sizde bir işe yaramazlık ve bitkinlik duygusu mu uyandırıyor? Yaşantınız bomboş mu? Tüketim bu sancıyan boşluğu doldurma sözü vererek, metaları bir "romans aurası"yla, egzotik yerlere ve renkli deneyimlere ilişkin hatırlatmalar ve bütün nimetlerin oluk oluk aktığı kadın göğüsleri görüntüleriyle donatmaya girişir⁵⁸.

55 Demet Lüküslü, *Türkiye'de Gençlik Miti*, İstanbul, 2009, s. 124,125

56 A. Çağlar Deniz, "Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.122

57 Yalçın Çetinkaya, *Reklamcılık*, İstanbul, 1992, s. 85

58 Christopher Lasch, *Narsisizm Kültürü*, Ankara, 2006, s.125

54 Ş. Y. Öztürk, Analysis News Contents About Women Body Perception Which Is Represented In Posta, Gunes And Takvim Daily. *5th International Symposium Communication in The Millennium*, Usa Indiana University Bloomington. 2006, s.248

Temelinde kapitalizmin ruhu olan tüketim toplumunda, kültür endüstrisi araçlarıyla bireyin sürekli tüketim saikiyle davranması ve yaşaması önerilmektedir⁵⁹. Küreselleşme vasıtasıyla tüketim, bütün ülkelerde benzer hayat tarzları oluşturmaktadır. Küresel tüketim markaları, dünyanın her yerinde taklit de olsa bir statü aracı olarak kullanılmaktadır. Bireyler, toplumda kabul edilebilmek, iyi giyindiklerini kanıtlamak, moda uymak, günümüzün yaygın söylemiyle *trendy yakalamak* için sürekli tüketime yönelmektedir. Yaz modası, kış modası, bahar modası vb. gibi biteviye eskiyen ve yeni sezonun modalarıyla yenilenen modalar sürekliliği sağlamaktadır. Tüketime endeksli modern hayat tarzının evrenselleşmesinde televizyon başrol oynamaktadır. Modern reklamcılık, ihtiyaçları gidermeye değil, ihtiyaçlar oluşturmaya; eski kaygıları yatıştırmak yerine yenilerini üretmeye çalışır. Kitle kültürü, tüketiciyi iyi yaşam imgeleriyle kuşatarak, bu imgeleri şöhret ve başarının parıltısıyla birleştirerek, sıradan insanı sıra dışı beğeniler edinmeye, kendisini diğerleri karşısında ayrıcalıklı olan azınlıkla özdeşleştirmeye ve düşlemlerinde çok büyük bir rahatlık ve bedensel zarıflık içinde yaşayan bu azınlığa katılmaya özendirir⁶⁰.

Küreselleşen dünyanın bütün büyük kentlerinde aynı içerikte yapılan alışveriş merkezleri, başta küresel markalar olmak üzere kapitalist sistemin ürünlerini satmaktadır. Farklı dinlere mensup bireyler, nasıl ibadet için tapınaklarına giderlerse, tüketim toplumunda da alışveriş merkezleri metaforik anlamda *tüketim tapınağı* misyonunu üstlenmektedir⁶¹. Alışveriş yapmadan kimse mutlu olamamaktadır. Sosyal çevrenin baskısı ile dahi olsa, tüketim tapınağı olan alışveriş merkezlerini gezmek bir ritüele ve "sosyalleşme" mekânına dönüşmektedir⁶². Ancak, tüketim, salt

59 Türkiye'de alışveriş merkezleri (AVM) tutkusu, Turgut Özal ile birlikte başladı. İlk açılan yer olan Galleria'ya insanlar biraz da Mısır piramitlerine benzer bir huşu ile girerdi. Anadolu'dan kalkıp orayı görmek için gelenler vardı. 1980'ler orada yaşandı. Alt kattaki 'fast food' dükkanlarında yemek yemek bir 'prestij' meselesiydi. Sonra Etiler'de Akmerkez açıldı ve hikayenin ardı sökün etti. Bugün AVM'lerin 'klasi' insanların statüsünü belirliyor. Aynı zamanda, Anadolu'da bir şehrin statüsünü AVM'ler belirliyor ve insanlara yeni bir tüketim kültürü veriyor. Aslında Özal'ın tutkusu da bir tüketim toplumu yaratmaktı. Tüketicilik arayışı 'apolitik' bir toplum yaratma kaygısı içermektedir. AVM'ler bu arayışın bir uzantısıydı. Özal, apolitik bir toplum arıyordu. O nedenle AVM'ler de onu hazırlayan olanaklardan biri olarak değerlendirildi: Ne kadar çok AVM, o kadar çok dünyadan kopmuş, tüketimle başı dönmüş bir toplum. 1980'lerde neo-liberalizmle başlayan bu anlayış, 1990'larda gelişti ve nihayet 2000'lerde lüksün keşfinden öte, hayatı alt üst eden hamlesini izledi. Toplumlar, markayı statü sembolü olarak kabul etti. Elinde bilmem ne marka bir çanta olacak diye, insanlar, 'çakma' mallara bile etek dolusu para dökmeye başladı (Kahraman, Hasan Bülent, "Çağdaş Hapishaneler: AVM'ler", *Pazar Sabah*, 5 Haziran 2011).

60 Christopher Lasch, *Narsisizm Kültürü*, Ankara, 2006, s.283

61 Küreselleşen dünyanın bütün büyük kentlerinde aynı içerikte yapılan alışveriş merkezleri, başta küresel markalar olmak üzere kapitalist sistemin ürünlerini satmaktadır. Farklı dinlere mensup bireyler, nasıl ibadet için tapınaklarına giderlerse, tüketim toplumunda da alışveriş merkezleri metaforik anlamda "tüketim tapınağı" misyonunu üstlenmektedir. Alışveriş yapmadan kimse mutlu olamamaktadır. Sosyal çevrenin baskısı ile dahi olsa, tüketim tapınağı olan alışveriş merkezlerini gezmek bir ritüele ve "sosyalleşme" mekânına dönüşmektedir (Vehbi Bayhan, "Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu "Tüketiyorum Öyleyse Varım" ", *Sosyoloji Konferansları*, Sayı 43, 2011, s. 224).

62 Vehbi Bayhan, "Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu "Tüketiyorum Öyleyse Varım" ", *Sosyoloji Konferansları*, Sayı 43, 2011, s. 222, 223

reklam endüstrisini ve ticari çıkarların pasif izleyici kitlesini etkilemesiyle oluşan, modern tüketicilerin bir etkinliği olarak görülmemelidir. Bu olgu, hem kolektif ve hem de bireysel kimlik duygularının sembolik oluşumunu içeren etkin bir süreç haline dönüşmüştür. Kimlik duygusu, artık belirli bir ekonomik sınıfa ve sosyal statü grubuna üye olmakla veya doğrudan etnik köken veya cinsiyet yoluyla insanlara kazandırılan bir şey olarak düşünülmemelidir. Gittikçe daha çok sayıda insan kendi kimliğini kendisi oluşturmak durumunda kalmaktadır. Bu etkin kimlik oluşturma süreci içinde tüketim önemli bir rol oynamaktadır. Baudrillard, tüketicilerin, örneğin giyim eşyası, gıda, takı, mobilya ya da bir eğlence tarzını, kim olduklarıyla ilgili zaten var olan duygularını dışa vurmak için satın almadıklarını öne sürer. Aksine insanlar, kimlik duygularını, bu satın aldıkları şeyler aracılığıyla oluşturmaktadırlar. Örneğin, modern ve postmodern kapitalizmde bir insan kendiliğinden *cazip bir kadın* veya *yakışıklı bir erkek* olamaz. İnsanlar, kendi kimliklerini "yaratmalarına" yardımcı olacaklarını düşündükleri malları tüketerek, olmayı arzu ettikleri varlık gibi olmaya ve kendileriyle ilgili bu imajı, bu kimliği sürdürmeye çalışırlar. Giysiler, parfümler, otomobiller, yiyecek ve içeceklerin hepsi, bu süreçte rol oynayabilecek şeylerdir. Bütün bu kalemler, insanın kendisi ve kendisiyle aynı anlatım kodlarını ve aynı gösterge/ sembol sistemini paylaşan diğerleri için, o kişinin "x" veya "y" olduğunu gösterir. **Baudrillard'a göre, modern/postmodern toplumlarda tüketim, basit maddî nesnelere değil, gösterge ve sembollerin tüketilmesi anlamını içermektedir.** Dolayısı ile tüketiciler çoğunlukla, para biriktirip özlemini duydukları nesnelere satın aldıkları zaman bir boşluk duygusuna kapılabilirler. Tüketim yapma beklentisi içinde olmanın, tüketim eyleminin kendisinden daha eğlenceli bir duygu olması sık yaşanan bir deneyimdir. Baudrillard için tüketim, materyalist bir süreç değil idealist bir uygulamadır. Bunun anlamı tüketilenlerin nesnelere değil, düşünceler olduğudur. Tüketim bir idealist uygulama olduğu için, bir sona, fiziksel bir doyuma ulaşması mümkün değildir. Modern kapitalizmin geliştirdiği toplumsal yapılarda, tüketim mallarını ve deneyimlerini arzulamaya devam etmek kaderimiz haline gelmiştir⁶³.

Tüketimin etkisinin en fazla gençler üzerinde olduğu görülmektedir. Gelişen dünyanın şehir merkezlerinde hemen her köşede, uluslararası gençlik kültürünün belirtilerine rastlanabilmektedir. Besin, müzik ve moda alışverişi öylesine yoğun ki Osaka, Madrid ve Seattle'da yeni bir evrensel, uluslararası hayat tarzı hüküm sürmektedir. Söz konusu hayat tarzının itici gücü ise tüketicidir. Cappuccino ve Perrier içen, sushi yiyen, Benetton'dan giyinen, Hyundai marka arabası ile McDonald's'a doğru yol alırken Amerikan-İngiliz rock müziği dinleyen bir tüketici. İnternette

63 Robert Bocoock, *Tüketim*, Ankara, 1997, s. 74,75

“chat” (sohbet) yapan, bunalıma girdiğinde anti-depresan ilaç kullanan *Küresel İnsan*. Küreselleşme ile benzer hayat tarzları oluşmaktadır⁶⁴.

Dönem bağlamında gençlik dikkate alındığında 2000’li yılların gençleri için bir kavramsallaştırmaya gidilebilir mi? Bu konuda genel kabul görmüş bir kavramlaştırmanın olmadığını söylemekle birlikte, önceki dönem gençleriyle ilgili kavramlaştırmalar benzeri bir nitelemenin bu dönem için de dile getirildiğini biliyoruz. 2000’li yılların gençlerini tanımlamakta kullanılan niteleme öncelikle *internet gençliğidir*.

1.6.1. İnternet Gençliği

Küreselleşme ve Bilgi Toplumu gerçeğinin ısrarla vurgulandığı günümüzde, *Bilgi Otabanı, Siber Uzay, Sanal Âlem, Dijital Âlem, Dünyayı Saran Ağ* gibi yakıştırmalarla anılan internet, kültürel hayatın vazgeçilmez bir unsuru olmaya doğru hızla yol almakta ve herkesin günlük hayatını az ya da çok etkilemeye aday bulunmaktadır. *İnternet (International Network)*, *uluslararası ağ* kelimelerinden oluşan TCP/IP protokolü (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) ile birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. İnternet denilen ağ, ilk olarak 1969’da kurulmuş ve Pentagon’un İleri Araştırma Projeleri Kuruluşundan (Advanced Research Projects Agency) hareketle *ARPA Net* olarak adlandırılmıştır. ARPA, Amerika’nın farklı bölgelerindeki bilim adamlarının askeri amaçlı kaynaklarını birleştirmek ve kullanılan pahalı aygıtları paylaşmalarını sağlamak için oluşturulmuştu. 1980’lerin başlarına kadar askeri laboratuvarlar ile üniversitelerin bilgisayar bölümlerindeki bağlantılardan ibaret olan internet, 1987’ye gelindiğinde 28000 kullanıcı bilgisayara kadar genişlemiş, evlere bilgisayarların yayılmasıyla dışarıya taşınmış, ardından yayılmasında bir patlama yaşanmıştır. Türkiye’de internet teknolojisi için ilk adım 1991’de atılmış, 12 Nisan 1993’te ise internet, Türkiye’nin kullanımına sunulmuştur.

Temelleri 1960’lı yıllarda Amerika’da atılan internet, aradan geçen 50 yıl içerisinde tüm dünyaya hızla yayılmış ve 30 Haziran 2010 tarihli verilere göre tüm dünyada 1.966.514.816 kişiye ulaşmıştır. 2000-2010 yılları arasında % 444,8’lik bir artıştan söz edilmektedir. Türkiye’de de oldukça hızlı bir artış söz konusudur. Örneğin, 2005 yılında 7.270.000 kullanıcıya sahip olan Türkiye, 2010 Haziran ayında 35.000.000 kullanıcıya ulaşmıştır⁶⁵.

Pek çok yenilik gibi, internetin de taşınmasında ve yaygınlık kazanmasında genç kuşaklar önemli bir rol üstlenmektedirler. Yapılan araştırmaların çoğu, internetin daha çok gençler tarafından kullanıldığını ortaya koymaktadır. Durum bu olunca, internetin şu anda mevcut olan ve gelecekte meydana gelmesi muhtemel sosyal etki-

lerinin neler olduğunu anlamak için öncelikle gençlerin hayatında nasıl bir yer aldığını tespit etme ihtiyacı doğmaktadır. *İnternet gençliği*, yoğun biçimde bilgisayar ve internet kullanan, internette oyun oynayan, sohbet eden, sanal topluluklara katılan, elektronik olarak haberleşme, bilişim ve iletişim etkinliklerinde bulunan, internet ortamlarında sosyalleşen genç bireylerden oluşan kitle olarak tanımlanabilir⁶⁶.

İnternet kullanıcıları siber uzayda yaşamaktadır. Siber uzay, interneti oluşturan bilgisayarlardan oluşan küresel bir ağıncı biçimlendirdiği etkileşim mekânı anlamına gelmektedir. Siber alan veya siber uzay, fizikselliğın olmadığı yeni bir ‘yer’dir; öyle ki, ona girdiğimizde bedenlerimizi geride bırakmış oluruz⁶⁷. Siber uzayda kişiler artık insanlar olarak değil, birbirlerinin ekranındaki mesajlar olarak görünmektedirler. Kullanıcıların kimliklerini tanımadıkları e-postalar dışında, internette kimin gerçekten kim olduğu, cinsiyeti ya da dünyanın neresinde olduğu konusunda kimse emin olamamaktadır.

İnternet gençliğinin iki farklı kimliği vardır. Birincisi; özellikle sahip olmayı istemediği ya da gizlemek istediği özelliklerini de içeren *gerçek yaşam kimliği*, **ikincisi ise;** istediği ya da gerçek yaşamda sahip olamayıp da hayalini kurduğu vasıflara büründüğü *sanal yaşam kimliği*dir. Sanal yaşam kimliği, bireyin istek ve arzuları doğrultusunda şekillenebildiği için, birey tarafından daha çok kabullenilmektedir. İnternet ortamında yeni edinilmiş sahte ya da gizli kimlikleri ile bireyler yenilik arayışları, özgürlük istekleri, toplumsal baskı ve normlardan uzak duygu ve düşüncelerin ifade edildiği, farklı gruplara karışabildikleri vb. olanaklara sahiptir. Dolayısıyla birey sohbet odaları, tartışma forumları gibi çeşitli sanal ortamlarda kendi oluşturduğu sanal kimliği kullanabilmek için internette daha çok zaman geçirmektedir. Bu ise *internet bağımlılığı* denilen bir problemin oluşumuna yol açmaktadır.

İnternet bağımlılığı genel olarak, internet başında uzun zaman geçirmeyi ifade etmektedir. Başka bir ifade ile, internet kullanımının bağımlılık olarak ifade edilmesinde ve tanımlanmasında en büyük belirti ve etken, bireyin internet başında aşırı zaman harcamasından meydana geldiği söylenebilir. İnternet bağımlılığı her yaşta ve gruptan bireyin ortak problemi olmasının yanında, bağımlıların çoğu erkek ve gençlerden oluşmaktadır. Konu bağlamında birçok araştırmaya imza atmış *Young ve arkadaşları*⁶⁸ *internet bağımlılığını*; “sanal-seks bağımlılığı”, “sanal-arkadaşlık bağımlılığı”, “ağ tutkuları (saplantısal çevirim-içi kumar, çevirim-içi alış-veriş)”, “aşırı bil-

66 Mehmet Karaca, *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elâzığ Örneği*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ, 2007, s. 11.

67 Sayar, Kemal, *Özgürlüğün Baş Dönmesi*, İstanbul, 2002, s. 60

68 Kimberly Young, Molly Pistner, James O’M ara, and Jennifer Buchanan, ‘Cyber-Disorders: The Mental Health Concern for the New Millennium’, 2000, 3, (5), 475-479.

64 Vehbi Bayhan, “Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu “Tüketiyorum Öyleyse Varım””, *Sosyoloji Konferansları*, Sayı 43, 2011, s. 231

65 <http://www.internetworldstats.com>

gi yükleme (internette dolaşmak, veri tabanı araştırması)” ve “bilgisayar bağımlılığı (özellikle bilgisayar oyunu oynama)” şeklinde alt kategorilere ayırırken, *Peltoniemi*⁶⁹ ise; “çevirim-içi seks bağımlılığı”, “çevirim-içi sohbet bağımlılığı”, “sanal arkadaşlık bağımlılığı”, “çevirim-içi oyun bağımlılığı”, “çevirim-içi kumar bağımlılığı”, “çevirim-içi bilgi bağımlılığı” ve “internette dolaşma bağımlılığı” olarak sınıflandırmıştır. Hemen her yaşta görülebilecek olan bu yeni tanımlanan bağımlılık tipi, özellikle 12-18 yaş grubu açısından önemli bir risk unsuru haline gelmiştir. Ülkemizde de genç nüfusun yoğunluğu göz önüne alındığında internet bağımlılığı özellikle bağımlılıkla uğraşan klinisyenler tarafından tanınması gereken bir bozukluktur⁷⁰. Tipik bir internet bağımlısı, haftada 40-80 saat arasında bilgisayar başında kalmakta ve tek seferde hiç aralıksız 20 saate kadar bilgisayar başından kalkmayabilmektedir. Uyku döngüsü bozulan hasta, uyarıcı madde kullanmaya aşırı kahve ve kolalı içecekler tüketmeye başlayabilir, fiziki aktivitenin giderek azalmasına bağlı obesite, karpal tünel sendromu⁷¹, sırt ağrısı ve postür bozuklukları⁷² yaşayabilirler⁷³.

Kompulsif (takıntılı/bağımlı) internet kullanımı, bilgisayar bağımlılığı, internet aşırı kullanımı ve daha yaygın olarak internet bağımlılığı olarak tanımlanan bu tablo hakkında ilk yayınlar 1990'lı yılların ortalarından itibaren gözükmeğe başlamıştır. İnternet bağımlılığı artık bir hastalığın da ismidir: “hikikomori”. Japon psikiyatrist Tamaki Sait 'nin dünya tıp literatürüne kazandırdığı hastalık, Japonya'da sayıları 300 bini aşan genci etkisi altına almış durumda ve bunların sayısı her geçen gün katlanarak artıyor. Kelime anlamı *Elini ayağını çekmek* olan hikikomori hastalığına yakalanmış ve çoğunluğu gençlerden oluşan *hastalar* hayattan el ayak çekip odalarına kapanarak zamanlarının çoğunu bilgisayar başında geçiriyorlar. Yemeklerini burada

69 T. Peltoniemi, “Net addiction in Finland”, *First Prevnet Conference of Telematics in Addiction Prevention*, Athens, Greece, 2002.

70 Özgür Öztürk, Gürkan Odabaşoğlu ve dğr., ‘İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi’, *Bağımlılık Dergisi*, S. 8, 2007, s.36.

71 *Karpal tünel sendromu* medyan sinir üzerindeki bantın kalınlaşması ve tekrarlayıcı hareketlerin kombinasyonu neticesinde bilekte sinirin enflamasyonu sonucu ortaya çıkar. Özellikle 40-60 yaşlarındaki kadınlarda, piyanistler, kuaförler, bilgisayar operatörleri, bankacılar, dişçiler, heykeltıraşlar, ev hanımları gibi ellerini aşırı kullanan meslek gruplarında sıklıkla izlenir. Hamilelik, şeker hastalığı, tiroid hastalıkları, menapoz, bilekte kırılan yada yerinden kayan kemikler ve aşırı şişmanlık hastalığın görülme oranını artırır. Eller ile cisimlerin sık ve şiddetli şekilde tutulması, bileğin bükülmesi ve artrit benzer şekilde görülme oranlarını artırır (www.karpaltunel.com.tr/).

72 Normal postür (duruş) nedir?: İyi bir duruş için ayakta durma, oturma, yürüme gibi çeşitli aktiviteler sırasında baş, gövde, kollar ve bacakların birbirine oranla düzgün ve dengeli dizilimi gereklidir. Düzgün bir duruşa sahip olmak dengeli beslenme, egzersiz yapma ve düzenli uyuma kadar önemlidir. Dik durma ve düzgün oturma alışkanlığı, çocukluk döneminde kazanılır. İleri yaşta görülen bel, sırt ve boyun ağrılarının kaynağı, yıllar öncesinde edinilmiş olan kötü duruş alışkanlıklarıdır. Duruş bozukluklarının büyük bir bölümü yanlış pozisyonda oturma, yatma ya da çalışma alışkanlığı nedeniyle gelişir (www.florence.com.tr).

73 Özgür Öztürk, Gürkan Odabaşoğlu ve dğr., ‘İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi’, *Bağımlılık Dergisi*, S. 8, 2007, s.39

yaşıyor, hatta tuvalet ihtiyaçlarını bile odalarında gideriyorlar. Konuyla ilgilenen uzmanlar hikikomori'nin Türkiye'deki gençleri de tehdit ettiğini belirtiyorlar. Odalarından çıkmayan, sürekli bilgisayar oyunları oynayan bu gençler ileri düzeyde anti sosyalleşiyorlar. Hemen hemen hiç kimseyle konuşmayan ve tüm dünyasını bilgisayar ekranı oluşturan bu kimselerin ciddi anlamda tedaviye ihtiyaçları olduğu, yine konunun uzmanlarının tespitleri arasında yer alıyor. Hikikomorinin hastalık olduğunun kolaylıkla fark edilmediğini ifade eden uzmanların konuya ilişkin tespit ve görüşleri şöyledir: Sanal alemde kendilerini daha rahat hissediyorlar. Ancak hastalık ilerledikçe, saldırgan olup, sonu cinayetle biten tartışmalar bile yaşayabiliyorlar. Kötü bitmiş gençlik aşkları, sınav maratonu gibi problemler de hastalığı tetikliyor⁷⁴.

İnterneti daha çok kültürel açıdan değerlendirilen ve popüler kültürün bir aracı olarak gören Cairncross'a göre internetin dil ve kültürü çarpıcı biçimde Amerikan'dır ve Amerikan kültürünü yayma aracıdır: *Onun, hükümet kontrolüne karşı tutkulu direnç, eşitlikçilik ve bireyciliğin teknokratik tuhaf karışımının bütünü, yabancıların çoğuna özbe öz Amerikan görünmektedir. O Amerikan fikir ve davranış biçimlerinin dünyanın diğer bölgelerine ihracının güçlü bir aracıdır*⁷⁵.

Küresel kitle kültürü, kültürel üretimin modern araçlarının (görüntü, görsel ve grafik sanatlar, televizyon ve sinema, reklam gibi) egemenliğindedir. Bu tür bir küresel kültür bir yandan batı merkezlidir ve dili de İngilizcedir. Batının dışında yaşayanlar için merkezdekiyle özdeşim kurmayı sağlar. Tüketim aracılığıyla batı türü bir yaşantının, hayat tarzının etkilerinin duyulmasını sağlar⁷⁶. Başkaldırı, isyan, özgürlük, yaygınlaştırılan anlayışın temel kodlarını oluşturmaktadır. Birey, yerleşik toplumsal değerlere ve yaşam tarzına, bu değer ve yaşama tarzının referanslarına doğrudan itiraz etmeyi veya ilgisiz kalarak dolaylı bir şekilde itirazda bulunmayı olması gereken tutum ve davranış olarak değerlendirmeye başlamaktadır. Yerleşik toplumsal değerlere ilişkin tutumu *sen hâlâ annenin yağını mı kullanıyorsun?* anlayışında içselleşen bir yaklaşımla reddetmekte ve aşağılamaktadır. Böylelikle gündelik hayat bütünüyle gelip geçici zevklerin ve anlamların cirit attığı bir alana dönüşmektedir. Umursamazlık ve vurdumduymazlık bugünün tüm zevkleri için çıkış noktasını oluşturmakta, çilginca yaşanan veya yaşanma hayalleriyle hayatının tüm kurgusu yeniden dizayn edilen insan tüketim köleliği yaşamaktadır. Genel anlamda *popüler kültür* olarak isimlendirilen bu tutumlar, tavırlar, imajlar ve kabuller ülkeyi tepeden turnağa kuşatmaktadır. Çeşitli medyalar ise tüm bir ülkeyi söz konusu egemen kültüre bağımlı kılmayı sağlayan başlıca vasıtalar olarak işlev görmektedirler.

74 <http://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/7276911.asp?top=1> (Erişim tarihi: 15 Ekim 2012)

75 Cairncross, F., *The Death of Distance*, London, 1997. s. 95

76 Gönül İçli, “Küreselleşme ve Kültür”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2001 Cilt : 25, No: 2, s. 166

Şiddet, popüler kültürün temel unsurlarından birisi olarak anlam kazanmakta ve başta aile olmak üzere toplumsal yapının tüm birimlerini kuşatmaktadır. Çünkü şiddet kutsanmakta, birey için bir problem çözme aracına ve her türlü olumsuz durumdan çıkış kapısına dönüştürülmektedir. Örneğin bazı televizyon programlarında şiddet öyle ince işlenmektedir ki, özellikle *yansıtılmış şiddet* önemli derecede popüler hale getirilmektedir. Seçilmiş kadın ya da erkek kahramanlar o toplumun egemen değerlerini en iyi yansıtan örneklerle dönüştürülmektedir. Mesela Deli Yürek, Semra Kaynana, Rocky olarak Sylvester Stallone. Toplumdaki çatışmalara *Deli Yürek ilke ve kanunlarıyla* ve güçle karşı koyarken, Rocky, ırk ve sınıf ağırlıklı olarak adaleli vücudu ile karşı koymaktadır⁷⁷.

1.6.2. Cool Gençlik

Milenyum gençliğini tanımlamada kullanılan terimlerden birisi de *cool*'dur. Gençliği nitelemek için bu dönemde kullanılan *metroseksüel*, *mahalleli*, *emo* ve *apaçi* gibi her birisi başka bir gençlik halini ifade eden sıfatlar tedavüle sokulsa da, özellikle orta ile ortanın üstü ve yüksek gelir grubundaki eğitilmiş gençler için *cool takılmak* ilgi duyulan, önem verilen bir hayat tarzı haline gelmiştir.

Cool takılmak; hayata karşı heyecansız olmayı ifade etmekte, kelimenin İngilizcedeki anlamına uygun bir şekilde ne sıcak, ne soğuk; aksine serin bir yaşama tekbül etmektedir. Cool takılan birinin kendi yaştaşına verdiği ilk mesaj 'rahat' ve 'havalı' olduğudur. Bu yüzden de cool takılan genç, akranları arasında 'popüler'dir.⁷⁸ Yumul'un araştırmasında, cool gençlerin takıldıkları 'cool mekân'lara da değiniler bulunmaktadır. Tüketimin mabetleri diye nitelenebilecek alışveriş merkezleri bu mekânların önde gelenlerindedir. Aslında bir mekânı cool mekân yapan ilk faktör, cool gençlerin orada kendilerini rahat hissetmeleri ise, ikinci faktör cool gençlerce tercih edilme sıklığıdır⁷⁹.

Cool kavramı, gençlerle yapılan mülakatlar ve konuyla ilgili araştırmalar göz önüne alındığında, Nermin Abadan'ın 1960'larda tespit ettiği "başarılı-maddeci genç tipinin" evrilmiş bir halidir. Başarılı-maddeci tip bazı nüanslarla 1980'lerde yuppie, 1990'larda tikky-tiki olarak karşımıza çıkmıştır. Tabi ki her isimlendirme beraberinde farklılıkları da getirmektedir. Kavram, Amerikan kültür ürünleri ile günde-

lik hayatımıza girmiş ve yayılmıştır. Cool genç, en basit tabirle *havalı ve rahat*⁸⁰. Kâinatın hakikatini keşfetmiş izlenimi verir. Kendinden emin tarzı, giyim-kuşamına ve konuşmasına yansımıştır⁸¹.

Türkiye gibi ülkelerde, Batı'dan alınan moda trendlerinin, bu konuda belirlenmiş kalıpların ve markalaşmış bir tüketim alışkanlığının bilgisi, gençlere nasıl cool olabileceğinin bir diktesi olarak kitle iletişim vasıtalarınınca verilmektedir/dayatılmaktadır. Özünde biraz kendi kurallarına göre yaşam barındıran kendine has yaşamın, kişisel güvenin snob/s sofistike/entelektüel duruşla tamamlandığı, tarihte Elvis Presley, James Dean, Andy Warhol gibi isimlerle özdeşleşmiş cool olma hali, Türk gençliği tarafından başka markalar, hayatlar, isimler üzerinden tarif edilen bir yaşam biçiminden ibarettir. İyi, kötü yok; cool var. Güzel, çirkin yok; yine, cool var. Cool olma hali, olmak istediğimiz her şeyin toplamı, hayalinizde yarattığımız bir varoluş şekliyen artık markalar üzerinden tanımlanan bir yaşam tarifine dönüşmüş durumda. Türk gencinin de hayalinde yatan 'cool' bir yaşam var: 9-5 değil 'free-lance' iş; Cihangir de değil, Tünel/Galata'da ev; BMW değil, Mini Cooper; PC değil, MAC; Blackberry değil, Iphone kullanmak⁸²

Cool, tiki'den farklı olarak bazı gençlerin kendilerini içerisinde gördükleri bir kavram olması açısından da toplumsal kabule denk düşen bir tanımlamayı içermektedir. Cool, özellikle gençliğin beğenileri, ilgi alanları ve eğilimlerini anlatan *moda trendleri* anlamında da kullanılmaktadır⁸³.

80 Günümüz gençliğinin bir kesiminin mensubu olduğu, diğer çoğu kesimin de özendiği ve hayallerini süslediği bir yaşam biçiminin tipik örneği olarak kolej öğrencileri ile ilgili yapılmış bir araştırmanın bazı tespitleri milenyum kuşağının en azından ideallerini ve kitle iletişim araçları ile yaygınlaştırılmaya çalışılan boyutunu anlamak için yerinde olacaktır. "Örnekleme grubundaki öğrencilerin çevrelerindeki diğer bireyleri giyim tarzları, kullandıkları nesnelerin "marka"ları dolayımında değerlendirdikleri "fake", 'louser', 'tiki/tikican', 'jonjon', 'cipcop', 'paçoz /fason', 'punk' gibi ifadeleri gündelik yaşamlarında sıkça kullanmalarından anlaşılmaktadır. Bu ifadelerin anlamları: "Fake; sahte markaları kullananlar" "tiki /tikican; çok makyaj yapanlar, kullandıkları nesnelerin markalarıyla övünenler", "jonjon; hem bakımlı olan, hem de görüntüsünü çok fazla dert etmeyenler", "cipcop; her ortama ayak uyduranlar", "paçoz, fason; sahte giyinenler", "punk; aykırı giyinenler [kıyafetlerinde siyah rengi ağırlıklı olarak tercih edenler, farklı makyaj yapanlar]" olarak belirlenmiştir. Yapılan incelemede "Versace, Prada, Gucci, Armani, Dolce Gabanna, Lous Vuitton" gibi markaların tercih edilme ve bu bağlamda da önemsenme oranını yüksek olduğu anlaşılmıştır. İçinde bulunulan çevrede "çok tarz" olmanın popülerlikle ilişkilendirildiği, "çok tarz çocuk / kız" şeklindeki ifadeleri sosyal ortamlarında önemsedikleri insanları ifade etmek için kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Yine fiyat açısından standartların üzerinde "saç tasarımı" hizmeti veren "Paris Kuaför"ün özellikle tercih edildiği, platine dönük sarı rengi ifade eden "Bilkent sarısı"nın genç kızlar arasında rağbet gördüğü anlaşılmıştır... Eğlence merkezlerine gitmek, geceleri bu ortamlarda bulunmak örnekleme grubundaki gençlerin sosyal yaşamlarındaki en önemli etkinlikler arasında yer almaktadır. "Kopmak", "kopuyoruz bu akşam", "gecelere akmak", "patlayan partiler" şeklindeki kullanımların varlığı bu düşüncüyü temellendirmektedir. Sosyal ortamda popüler olmanın önemi "ortam çocuğu", "fırlama", "piyasa yapmak", "piyasa çocuğu olmak", "şekli olmak" gibi ifadelerin olumlanmasından anlaşılmaktadır". (Alp, Ruken, "Kolej Öğrencileri Arasında Oluşan Jargon Üzerine Bir İnceleme", *Milli Folklor*, 2006, Yıl 18, Sayı 71, s.7,9)

81 A. Çağlar Deniz, "Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.137.

82 *Milliyet Gazetesi*, Cadde Eki, Parti Ajansı; 30.06.2010.

83 A. Çağlar Deniz, "Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.122,123

77 Hasan Hüseyin Özkan, "Popüler Kültür ve Eğitim", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:14 No 1, Mart 2006, s. 33

78 A. Çağlar Deniz, "Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.126

79 A. Çağlar Deniz, "Eğitilmiş Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s.136

Medya, gençlerin uç ve yoğun deneyimler yaşama ihtiyacı olduğu bilgisini üretip yayarak, pahalı-çeşitli-gösterişçi ürünlerin reklamına zemin hazırlamaktadır. Böylece hem kendi sermayesi genişletilmekte, hem de tüketici yönü ağır basan gençlerin kapitalist ekonomiye eklenmesi süreci sağlanmaktadır. Sözde-ihtiyaçlar medya tarafından gençlere, kadınlara, erkeklere sunulmaktadır. Gençler, kadınlar, erkekler sözde-ihtiyaçlarının tatminini, medyanın da yönlendirmesiyle, arzu eder hale gelmektedirler. Bu çalışma esnasında moda trendlerini ifade eden cool kavramından ziyade, bir gençlik kavramı olarak kullanılabilir/geliştirilebilecek olan *cool gençlik* üzerinde yoğunlaşılacaktır⁸⁴.

1.7. Müslüman Gençlik, İslam Gençliği, Kuran Gençliği/Nesli

Müslüman Gençlik, *İslam Gençliği*, *Kuran Nesli* tabirleri, dini hassasiyeti yüksek olan gençleri ifade etmek için kullanılan kavramlardır. Mehmet Akif'in 'Asımın Nesli', Necip Fazıl'ın 'Büyük Doğu Nesli', Sezai Karakoç'un 'Diriliş Nesli' tabirleri, dindar bir neslin özleminin dışı yansımalarından ibarettir. Bu tabirler, olması arzulan bir neslin özelliklerini ifade etmek için kullanılmıştır. Tarihsel süreç içerisinde gençlerin bir kısmı, kendilerini 'Dindar', 'İslamcı', 'Müslüman', 'Muhafazakâr' şemsiye kavramlarla nitelendirerek konumlandırmaya çalışmıştır. Bu şemsiye altında, yol boyu, "Mücadeleci", "Akıncı", "Milli Gençlik", "Milliyetçi Gençlik", "Anadolu Gençlik", "Ülkücü Gençlik", "MTTB'li", "Müslüman Genç", "Genç Öncüler", "Genç Doku", "Umut Gençlik", "Genç Hareket", "Anadolu Öğrenci Birliği" gibi alt kimlikler oluşmuştur. Bu kimliklere ilişkin özgün olarak yapılmış çalışmalar yoktur. Kendilerini bu şekilde tanımlamış olan gençlerin fiili hayattaki durumlarını ortaya koyan saha araştırmalarına rastlanmamaktadır. Yazılan eserler, genelde bir özlemin, zihinde tasarlanan bir neslin yazıya dökülmüş tasviri gibidir; bir özlemin kaleme alınmasıdır. Bu bağlamda yol boyu yazılmış birçok eser bulunmaktadır:

- 1- Yurtören, İ., *Genç Müslümanın Kitabı, Tan matbaası, 1947.*
- 2- Coşkun, H., *İslam Dini Münevver Gençliği Kucağına Nasıl çağırıyor?, Ankara, Güneş Matbaacılık, 1966,*
- 3- Gülal, H., *Maneviyatsız Gençlikte Ruhi Çöküntü, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1969.*
- 4- Akıncı, A.C., *Şahdamarından Yakın –Gençlere Dini Hikayeler, İstanbul, Sinan yayınevi, 1971*
- 5- Ülkücü Gençlik Vatan Seven gençliktir, *Niğde, 1972.*
- 6- Kayhan, B., *İslam gençliğinin Stratejisi, İstanbul, Sırdaş yayınları, 1975*
- 7- Genç, H.M., *İslamcı gence Notlar, İstanbul, Tek Yol yayınları, 1980*

⁸⁴ A. Çağlar Deniz, "Eğitimi Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, S. 2, 2012, s. 125

- 8- Yeken, F., *İslam gençliği, Konya, Davet yayınları, 1982*
- 9- Benna, H., *Gençlik, İman ve cihad, İstanbul, İslamoğlu yayınları, 1990*
- 10- Arabi, M., *Genç Müslüman'a Öğütler, İstanbul, Bedir yayınları, 1996*
- 11- Mahmut, A., A., *Müslüman Gençliğin Eğitimi, Konya, Uysal Kitabevi, 1997.*
- 12- Gündüz, T., *İslam, Gençlik ve Din Eğitimi, İstanbul, Düşünce Kitabevi, 2003.*
- 13- Öztürk, O., *Genç Adam: İmanı, Heyecanı, İdeali, Kimliği ve Hedefleri İle, İstanbul, Rağbet Yayınları, 2003,*
- 14- Çetin, İ., *İnançlı Gençlik Şuuru, Dilara Yayınları, 2008.*
- 15- Kisakürek, N.F., *İman ve Aksiyon/Özlediğimiz Nesil, İstanbul, Büyük Doğu Yayınları, 2008.*
- 16- Kara, S., *Peygamber Döneminde gençlik, Ağaç Kitabevi, 2009.*
- 17- Nasr, S.H., *Genç Müslümana Modern Dünya Rehberi, İstanbul, İz Yayıncılık, 2010*
- 18- Günay, İ., *Kuranda Gençlik ve Gençler, İstanbul, Pınar yayınları, 2010.*
- 19- Dereli, M., *Müslüman Gençliğin El Rehberi 1-2-3, Esra yayınları.*
- 20- El-Avde, S., *Müslüman Gençliğin Hayat Rehberi, İstanbul, Buruç Yayınları,*
- 21- Eşentüt, H.A., *Müslüman Gençliğin Eğitimi, İstanbul, Selamet Yayınları*
- 22- Kutup, M.A., *Hiz. Peygamberden Gençlere 50 Nasihat, İlke Yayıncılık. Gençlik Ve Din, Diyanet Vakfı*
- 23- Büyükkörükçü, T., *Mevlana'dan İslam Gençliğine, İslam, Ankara, 21, 1985, 30-31.*
- 24- Oralgün, Y., *Milliyetçi gençlik, Türk Edebiyatı, İstanbul, 139, 1985, 42-44.*
- 25- Kır, İ., *Mehmet Akif Ersoy'a Göre İdeal gençlik: Asımın nesli, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ, 2, 1990, 159-172*
- 26- Topbaş, M.T., *Mehmet Akif, Asım Ve Türk gençliği, Kültürel Etkinlikler, Tokat, 1994, 7-13.*
- 27- Kostaş, M., *İdeal Gençlik Geçmiş ile gelecek arasında köprü kurabilecek gençliktir, Diyanet, Ankara, 125, 2001, 26-29.*
- 28- Kalay, Ş., *Kuran-i Kerim'de Gençlik, Eğitim yazıları, İstanbul, 4(6), 2002, 131-167.*
- 29- Ay, M.E., *Kuran'da Gençler ve gençlik Değerleri, Gençlik Dönemi ve Eğitimi Kitabı II, İstanbul, 2003, 15-37.*
- 30- Yıldırım, N., *Necip Fazıl Kısakürek'in Gençlik Anlayışına Sosyolojik Bir Yaklaşım, Fırat Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, 1996, Lisans tezi.*
- 31- Yıldız, N., *Arşın Gölgesindeki Genç, Tahlil Yayınları, İstanbul, 2013.*
- 32- Can, B., *Geleceğin Dünyasını İnşa Edecek Bir Nesil: Kur'an Nesli ve Genç Öncüler, Umran Dergisi, 223, Mart 2013, s: 24-30*

Bu ve bunlara benzer eserlerde tanımlanan gençlikle, kendisini bu kimlikle tanımlayan gençlik arasında pratikte nasıl bir ilişki vardır sorusu henüz araştırılmış değildir. Teorik olarak öngörülen nesille, pratikte var olan nesil arasında nasıl bir ilişki vardır sorusunun cevabı, ilk defa bu çalışmada belli boyutları ile araştırılmaktadır. Bu açıdan bu çalışma, çok özgün bir özelliğe sahiptir. Birçok ezberi bozacak ve bize yeni sorumluluklar yükleyecektir.

Buradan, gençliğin dini duygu ve düşüncelerini öğrenmekle ilgili çalışma yapılmamıştır manası çıkmamalıdır. Genel olarak gençlerin, özelde de imam hatip, ilahiyat ve bazı lise öğrencilerinin dini değerlerine ilişkin bir çok çalışma vardır.

1.8. Türkiye'de Gençlik Politikaları

Literatürde *politika* kavramına ilişkin, *eylemin amaçsal yönelimi, hedeflerin, değerlerin ve uygulamaların tasarlanmış bir programı veya hükümetlerce belirlenmiş bazı hedeflere ulaşmak için tasarlanmış eylem planı* gibi birçok tanımlama bulunmaktadır⁸⁵. Açıkçası, politika kavramı, tasarlanan amaçlara ulaşmak için izlenecek yolu gösteren bir araç olarak tanımlanabilir. Politika, hedeflerimizin ne olduğunu ve nasıl ulaşabileceğimizi gösterir. Politika bazen bir belge şeklinde karşımıza çıkar bazen de sadece zihnimizde yer alan düşüncelerin bütünüdür⁸⁶. Bu dikkate alındığında *Türkiye'nin gençlik politikası var mıdır, var ise ne gibi özellikler taşımaktadır?* diye bir sorulacak olunursa öncelikle şu tespiti dile getirmek gerekiyor: Türkiye'de gençlik politikası üzerinde çalışan her kişinin söyleyebileceği gibi, Türkiye'de gençliğe ilişkin düzenlemelerin oldukça yüzeysel ve aynı zamanda dağınkı olduğu açıktır. Öyle ki Türkiye'de gençlik politikasına ilişkin somut bir çerçeve belge ya da düzenleme bulunmamaktadır. Politika tanımına geri dönersek, Türkiye'de gençlere ilişkin hizmetlerin/düzenlemelerin nasıl olması gerektiğinin yanıtını veren bir çerçeve belgeden söz etmek olanaklı değildir⁸⁷.

Türkiye'de gençliğe bakış ilk olarak Anayasa'da şekillenmektedir. Mevcut 82 Anayasasının 58 ve 59. maddeleri gençlikle ilgili olup, bu maddeler bağlamında Anayasa gençliğe büyük ölçüde koruyucu bir çerçeveden bakmakla birlikte, devlete,

gençlerin gelişimini sağlayacak hizmetler verme görevini yüklemektedir⁸⁸. Gençlere yönelik benzer göndermeler Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin 2007-2013 yıllarını kapsayan IX. Kalkınma Planında da görülmektedir⁸⁹. Ulusal hükümetin çeşitli kesimleri (eğitim, istihdam, spor, sağlık, sosyal hizmetler, kültür...), yerel yönetimler ve STK'lar kendi sorumluluk alanları ve örgütsel yapıları çerçevesinde çeşitli yaşlardan ergenlere ve gençlere bilgi ve hizmet sunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim, Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü 7-19 yaş grubundan çocukları olan ana babalara yönelik çocuk yetiştirme eğitimi programı uygulamaktadır (bugün bu eğitim programı Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü eğitim çalışmalarına dahil edilmiştir). Ergenlere yönelik olarak da akrandan akrana yaşam becerileri temelli eğitim (YBTE) uygulanmaktadır. Bunlardan ikincisi özellikle ihtiyaçlara yöneliktir: özellikle dezavantajlı konumdaki ergenlerin kapasitesini kendilerini şiddet, istismar ve sömürden, HIV/AIDS ve cinsel ilişki yoluyla bulaşan diğer hastalıklardan, uyuşturuculardan ve sağlık risklerinden koruyacak biçimde güçlendirmeyi; mevcut hizmetler ve bilgilerden yararlanmalarını sağlamayı; aileleriyle iletişim kurmalarını; öfkelerini kontrol etmeyi öğrenmelerini; ihtilafları çözme becerileri edindirmeyi; stres ve akran baskılarıyla nasıl baş edileceğini göstermeyi; cinsellikle ilgili kendi doğru tercihlerini nasıl yapacakları, hakları ve toplumsal cinsiyet konularında bilgilendirmeyi ve geleceklerini planlamaya özendirme hedeflemektedir. Bu ve benzeri olumlu çabalara karşın, UNDP'nin "Türkiye'de Gençlik" başlıklı 2008 Ulusal İnsani Kalkınma Raporu şu sonuca varmaktadır: *Türkiye'nin bugünkü daha ziyade sorun temelli sektörel yaklaşımın ötesine geçip kapsamlı bir gençlik politikasına ve takibi sağlayacak kurumlara yönelmesi gerekmektedir*⁹⁰.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)'nin "Türkiye'de Gençlik" başlıklı 2008 Ulusal İnsani Kalkınma Raporu, 15-24 yaşlarında 3.322 genç arasında, tüm ülkeyi temsil eden 12 ayrı bölgede (İstanbul, Adana, Malatya, Ankara, İzmir, Bur-

88 "Madde 58: Devlet, istiklâl ve Cumhuriyetimizin emanet edildiği gençlerin müspet ilmin ışığında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda ve Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü ortadan kaldırmayı amaç edinen görüşlere karşı yetiştirme ve gelişmelerini sağlayıcı tedbirleri alır. Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır. Madde 59: Devlet, her yaştaki Türk vatandaşlarının beden ve ruh sağlığını geliştirecek tedbirleri alır, sorunlu kitlelere yayılmasını teşvik eder". (T.C. Anayasası).

89 Dokuzuncu Kalkınma Planı: "Giderek hızlanan dönüşüm süreci de aile ve toplum içindeki kültürel ve sosyal ilişkileri olumsuz etkilemiştir. Kitle iletişiminde çeşitlenme, aile içi iletişimde geleneksel yöntemleri bırakamama ve eğitim sistemindeki kimi aşılmaz sorunlar, gençlerin karşılaştıkları ailelerinden kopma, toplumsal sorunlara kayıtsızlık, umutsuzluk, kendine güvensizlik gibi sorunları daha da artırmış, böylece suça yatkınlık da artmıştır. Buna karşılık, iletişim fırsatlarının artması ve hükümet dışı kuruluşların yaygınlaşması sayesinde gençler kişisel talep ve isteklerini daha rahat dile getirebilmektedir. İşgücü piyasasında güçlüklerle karşılaşan kadınlara, gençlere, uzun süredir işsiz olanlara, engellilere ve eski mahkûmlara eşit fırsatlar sağlanacaktır. Gençlerin aileleriyle ve toplumla daha iyi iletişim kurmasını sağlayacak, özgüvenlerini geliştirecek, topluma aidiyet ve duyarlılıklarını artıracak ve karar süreçlerine katılımlarını sağlayacak önlemler alınacaktır."

90 www.unicef.org.tr

85 G. AYTÜRK, *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London, 2005.

86 Hakan Acar, "Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.5, S.1, 2008, s. 5

87 Hakan Acar, "Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.5, S.1, 2008, s. 5

sa, Tekirdağ, Diyarbakır, Samsun, Trabzon, Kayseri ve Erzurum) yürütülen *Gençliğin Durumu Araştırması*'nın ve *24'ü gençlerle, 4'de yetişkinlerle yapılan odak grup toplantılarından* yararlanarak elde edilen verilere dayanılarak Türkiye'deki gençliğin durumu ve sorunları *Eğitim, Sağlık, İşsizlik, Katılım* başlıkları altında ele alınmış ve önerilerde bulunulmuştur. Burada dikkat çeken en önemli husus, gerek Anayasa'da ve gerekse Dokuzuncu Kalkınma planında olduğu gibi İnsani Kalkınma Raporlarının da daha çok ve hatta neredeyse "gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi ve gençlerin sportif faaliyetlere katılımının sağlanması" gibi konular öne çıkmaktadır. **Gençleri ilgilendiren konular bir bütün içinde yer almamakta; ancak eğitim, sağlık, gibi sektör raporlarında ele alınmaktadır. Diğer bir deyişle, kalkınma planlarında da gençliğin sektörel temelli ele alındığı görülmektedir⁹¹".** Gençliğin kimlik ve kişilikleriyle, bir toplumun dini, ahlâki, kültürel değerleri açısından sahip olduğu problemlerle ilgili bir değerlendirme yer almamaktadır. Dolayısıyla Anayasası ve Kalkınma Planlarıyla gençliği ekonomik, eğitim, sağlık ve siyaset çerçevesinde değerlendiren Türkiye'nin gençlik politikaları da bu çerçevenin kapsamında şekillenmektedir. Hâlbuki yakın dönemde yaşanan ve hâlihazırda içinde bulunduğu özellikler ve şartlarda gençliğin bir kimlik probleminin olduğu ve gençlik politikalarının önemli bir ayağının bu olması gerektiği apaçık ortadır⁹². Üstelik bu tespitler Anayasa'daki, Kalkınma Planındaki ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programındaki baskın paradigmayla aynı kapsamda yer alan İsviçre-UNDP (S-UN) Fonu Gençlik Projesi Gençlik Katılımı ve Gençlik Politikaları İçin Öneriler-2010 raporunda bile dile getirilmiş bir gerçektir: **Ankete katılan gençlerin önemli bir kısmı Türkiye'deki gençlerin tarihlerini ve kültürlerini yeterince bilmediği; Gençler arasında amaçsızlık, ideallsizlik ve vurdumduymazlığın yaygın olduğu; Gençlerin ahlâki çöküntü içinde olduğu yönündeki önermelere katıldıklarını belirttiler⁹³**. Yine bu bağlamda bir başka araştırmanın bulguları son derece önemlidir. İstanbul Bilgi Üniversitesi Araştırma birimi tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak İstanbul'da, 15-24 yaş arası, eğitim gören/egitimine devam edecek olan 1014 gençle gerçekleştirilen *İstanbul Gençliği - Eğitim bir fark yaratıyor mu?* isimli çalışmada gençlerin aileleriyle ilgili bir beklentileri son derece dikkat çekici ve anlamlıdır. **"Gençlere göre ideal anne-baba, çocuklarına öncelikle dürüstlük, özgüven, dine bağlılık, çalışkanlık, saygılı olma ve bağımsız düşünme aşılama-**

lıdır. Tüm gençler için dürüstlük, anahtar bir değerdir⁹⁴". Unutulmamalıdır ki gençlik her bakımdan bir seçim yapma; öğrenim, meslek, dünya görüşü, siyaset, din vb. hayati konularda kararlar vermeyi gerektiren bir süreç olarak yaşanır. Kendi iç dünyasını düzene sokmaya çalışırken, içinde yaşadığı çevredeki tutarsızlık, belirsizlik ve hızlı değişimler gençte ciddi sarsıntılara yol açabilir. Tutunacak bir dal ve güvenilecek otoritelerin yoksunluğu, tutarlı ve tatmin edici toplumsal yapıların eksikliği gelecekle ilgili kaygıları ve kimlik bunalımını derinleştirir⁹⁵.

1.9. Araştırmanın Kimliği ve Katılımcılar

Türkiye'de Gençlik (Özellikleri ve Sorunları) araştırması, nicel bir alan araştırması olup, model olarak **"İlişkisel Tarama Modeline"** göre yürütülmüştür. **İlişkisel Tarama Modeli** iki veya daha fazla sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir modeldir. Ancak bu modelde bulunan ilişkiler gerçek bir neden-sonuç ilişkisi olarak yorumlanamaz; zira gerçek neden-sonuç ilişkisinin bilinebilmesi için etkilenim yönünün bilinmesi zorunluluğu vardır. Hâlbuki **İlişkisel Tarama Modeli**nde değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymakta; ama ilişkinin yönünü gerçek mahiyetiyle ortaya koymak mümkün olmamaktadır.

Araştırma, tanımlayıcı bir araştırmadır. Araştırma, konusunu *tanımlamak* amaçındadır; sebep-sonuç ilişkisi bağlamında *nasıl* sorusuna cevap olacak tespitlerde bulunma çabasına sahiptir.

Araştırmanın ilk aşamasında, konunun çerçevesini doğru belirlemek ve veri toplama aracı olarak seçilmiş anket tekniğine uygun gerekli ve yeterli sayıda soru tespiti gerçekleştirebilmek için bir ön (pilot) çalışma yapılmıştır. Pilot çalışma kapsamında olmak üzere öncelikle bir görüşme kılavuzu hazırlanarak 37 kişi ile konuya ilişkin ayrıntılı görüşmeler gerçekleştirilmiştir. **Görüşülen kişilerin 12'si genç kategorisinde olmayan, daha üst yaşlarda kimseler, diğerleri ise genç kategorisinde kişilerdir.**

Pilot çalışma sonrası hazırlanan soru kâğıdının amaca uygun çalışıp-çalışmadığını anlamak amacıyla, araştırmanın kapsamına giren yaşlara mensup 87 kişiye anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu ön uygulama sırasında konunun kapsamına girecek bilgiler, soruların anlamlandırılışı, sorular arasında çakışmalar olup-olmadığı, soruların doğru anlaşılıp-anlaşılmadığı, ilgiyle veya tepkiyle karşılanan sorular ve ifadeler, konunun içeriğini daha iyi açığa çıkaracak yaklaşımlar, anketörler tarafından ayrıntılı olarak kaydedilmiş ve daha sonra asıl soru kâğıdının hazırlanmasına geçilmiştir.

91 Hakan Acar, " Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.5, S.1, 2008, s. 6

92 "Türkiye'de gençlik ile ilgili mevcut düzenlemelerde göze çarpan başlıca iki unsur bulunmaktadır. Birincisi, Anayasa'dan başlayarak ilgili politika belgelerinde gençlerin *korunması gereken bir nüfus grubu olduğu*, ikincisi ise *gençlerin boş zamanlarının değerlendirilmesi sorununun çözümlenmesidir*" (Acar, Hakan, "Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.5, S.1, 2008, s. 6).

93 İsviçre-UNDP (S-UN) Fonu Gençlik Projesi Gençlik Katılımı ve Gençlik Politikaları İçin Öneriler-2010 Raporu, s. 5

94 Nurhan Yentürk, Yörük Kurtaran ve dğr., *İstanbul Gençliği – STK Üyeliği bir Fark Yaratıyor mu?*, İstanbul, 2006, s. 7

95 Hayati Hökekeklı, Celal Çayır, "Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 2006, s. 26

Araştırmanın soru kağıdı 120 ana sorudan oluşmaktadır. Bazı sorular, bir grup soruyu da kapsadığı için, anket dâhilinde yer alan soru sayısı 314'tür. Anketin uygulanması, Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümünde, Ahi Üniversitesi Eğitim Fakültesinde, Karadeniz Teknik Üniversitesi İİBF ve Eğitim Fakültesinin farklı bölümlerinde okuyan veya mezun olmuş 62 öğrenci tarafından yapılmıştır. Ayrıca halen Türkiye'nin farklı gölge ve yerleşim merkezlerinde öğretmenlik yapan 26 kişi anket uygulamasına destek vermiştir. Anket uygulayan öğretmenlerin tamamı Sosyoloji bölümü mezunlardır. Araştırmanın uygulaması 2013 yılı Ocak-Nisan aylarında gerçekleştirilmiştir. Anket tekniğinde öğretilip-egitilen anketörlerin büyük çoğunluğu, katılımcılar tarafından işaretlenmiş soru kağıtlarını posta yoluyla araştırmacıya ulaştırmışlardır. **Araştırma için anketörlere verilen soru kağıdı sayısı 6000, dönen soru kağıdı sayısı 5613'tür.** Ancak bazı soru kağıtları tespit edilen olgusal/mantıksal yanlışlıklar nedeniyle değerlendirmeye dâhil edilmemiştir. Bu şekilde değerlendirmeye dâhil edilmeyen soru kağıdı 72'dir. Bazı soru kağıtlarındaki olgusal sorularda işaretlenmeyenler bulunmakla birlikte, bu bir kusur olarak görülmemiş ve ilgili soru kağıtları araştırma dışı bırakılmamıştır. Bu tür soru kağıtlarıyla ilgili olarak kendileriyle görüşülen anketörlerden birçoğu, bu durumun nedeninin kendi dikkatsizlikleri olmadığını, katılımcılardan bazılarının bazı olgusal sorulara cevap vermekten kaçınmaları nedeniyle böylesi bir durum açığa çıktığını ifade etmişlerdir. Eğer bazı olgusal soruları cevaplanmayan soru kağıtları araştırma dışında bırakılsa idi, katılımcı sayısında %13'e varan bir azalma olacaktı. Hâlbuki buna karşılık, cevaplanmayan soruların sadece o sorudaki genel sonucu etkileme oranı en fazla %2 civarındadır. Dolayısıyla olgusal sorularından bazıları cevaplanmayan soru kağıtlarının sahip olduğu diğer verilerden yararlanmak daha uygun bulunmuştur.

Araştırmanın evrenini Türkiye'de yaşayan ve yaşı 15-28 arasında yer alan bireyler oluşturmaktadır. Bu evreni temsil özelliğine sahip örneklem tespiti için katmanlı *tesadüfi örneklem* tekniği tercih edilmiştir. Katılımcıların *cinsiyeti, yaşadıkları coğrafi bölge, en çok yaşadıkları yerin toplumsal niteliği, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi dikkate alınan katman ölçütlerini oluşturmuştur.* Örneklem evrenini temsil kabiliyetini sağlamak için dikkate alınan ölçütlerden birisi *bölgelerdir.* Türkiye evrenini temsil kabiliyetine sahip örneklem belirlemek için Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TUIK) belirlediği ve araştırmalarında kullandığı **bölge tasnifi** kullanılmıştır.

Anket, araştırmanın evrenini temsilen seçilen 81 şehirde ve demografik ölçekle *kent* kategorisine dâhil edilebilecek ilçeler dâhil 179 kentsel, 173 kırsal olmak üzere toplam 271 yerleşim biriminde 5541 kişiye uygulanmıştır. Katılımcıların *cinsiyeti, yaşadıkları coğrafi bölge, en çok yaşadıkları yerin toplumsal niteliği, yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyine ilişkin bilgiler,* Tablo 1.1-Tablo 1.13 ve Şekil 1.1'de verilmektedir.

Tablo:1.1: Araştırma Bölgeleri

	KATILIMCI SAYISI	%
İstanbul	706	12,7
Batı Marmara	339	6,1
Ege	455	8,2
Doğu Marmara	405	7,3
Batı Anadolu	445	8,0
Akdeniz	592	10,7
Orta Anadolu	393	7,1
Batı Karadeniz	594	10,7
Doğu Karadeniz	420	7,6
Kuzeydoğu Anadolu	424	7,7
Ortadoğu Anadolu	349	6,3
Güneydoğu Anadolu	419	7,6
TOPLAM	5541	100,0

Tablo:1.2: Araştırma Bölgeleri ve Şehirler

İstanbul	İstanbul
Batı Marmara	Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, Balıkesir, Çanakkale
Doğu Marmara	Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova
Ege	İzmir, Denizli, Aydın, Muğla, Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak
Batı Anadolu	Konya, Ankara, Karaman
Akdeniz	Antalya, Isparta, Burdur, Adana, Mersin, Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye
Orta Anadolu	Neveşehir, Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Kırşehir, Kayseri, Sivas, Yozgat
Batı Karadeniz	Kastamonu, Zonguldak, Karabük, Bartın, Çankırı, Sinop, Samsun, Tokat, Çorum, Amasya
Doğu Karadeniz	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane
Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum, Erzincan, Bayburt, Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan
Ortadoğu Anadolu	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Van, Muş, Bitlis, Hakkâri
Güneydoğu Anadolu	Mardin, Diyarbakır, Gaziantep, Adıyaman, Kilis, Şanlıurfa, Batman, Şırnak, Siirt

Tablo:1.3: Araştırmanın Yürütüldüğü Şehirler

KATILIMCI SAYISI	%	KATILIMCI SAYISI	%	KATILIMCI SAYISI	%	KATILIMCI SAYISI	%	
Adana	116	2,1	Edirne	71	1,3	Konya	56	1,0
Adıyaman	91	1,6	Elazığ	58	1,0	Malatya	71	1,3
Afyonkarahisar	80	1,4	Erzincan	83	1,5	Manisa	53	1,0
Ağrı	100	1,8	Erzurum	79	1,4	Kahramanmaraş	45	,8
Amasya	91	1,6	Eskişehir	34	,6	Mardin	68	1,2
Ankara	212	3,8	Gaziantep	93	1,7	Muğla	38	,7
Antalya	123	2,2	Giresun	208	3,8	Muş	30	,5
Artvin	156	2,8	Gümüşhane	132	2,4	Nevşehir	54	1,0
Aydın	70	1,3	Hakkâri	54	1,0	Niğde	54	1,0
Balıkesir	85	1,5	Hatay	48	,9	Ordu	55	1,0
Bilecik	54	1,0	Isparta	60	1,1	Rize	71	1,3
Bingöl	40	,7	İçel	56	1,0	Sakarya	43	,8
Bitlis	30	,5	İstanbul	587	10,6	Samsun	113	2,0
Bolu	56	1,0	İzmir	57	1,0	Siirt	71	1,3
Burdur	104	1,9	Kars	43	,8	Sinop	52	,9
Bursa	35	,6	Kastamonu	43	,8	Sivas	86	1,6
Çanakkale	75	1,4	Kayseri	40	,7	Tekirdağ	10	,2
Çankırı	115	2,1	Kırklareli	78	1,4	Tokat	44	,8
Çorum	44	,8	Kırşehir	59	1,1	Trabzon	187	3,4
Denizli	38	,7	Kocaeli	38	,7	Tunceli	44	,8
						TOPLAM	5541	100,0

Tablo:1.4: Katılımcıların Cinsiyetleri

	SAYI	%
Erkek	2722	49,1
Kadın	2819	50,9
TOPLAM	5541	100,0

Tablo:1.5: Katılımcıların Öğrenim Düzeyleri

	SAYI	%
İlköğretim	395	7,3
Lise	1864	34,3
Ön lisans	975	17,9
Lisans	1864	34,3
Lisansüstü	343	6,3
TOPLAM	5441	100,0

Tablo:1.6: Katılımcıların Yaşları

	SAYI	%
15	276	5,3
16	279	5,4
17	353	6,8
18	481	9,3
19	670	13,0
20	661	12,8
21	402	7,8
22	359	6,9
23	336	6,5
24	408	7,9
25	272	5,3
26	208	4,0
27	221	4,3
28	240	4,6
TOPLAM	5166	100,0

Tablo:1.7: Katılımcıların Doğdukları Yer

	SAYI	%
Köy/kasaba	758	14,1
İlçe	1929	35,9
Şehir	2685	50,0
TOPLAM	5372	100,0

Tablo:1.8: Katılımcıların Yaşadıkları Yer

	SAYI	%
Köy/kasaba	546	10,2
İlçe	1670	31,3
Şehir	3095	58,0
TOPLAM	5340	100,0

Tablo:1.9: Katılımcıların En Çok Yaşadıkları Yer

	SAYI	%
Köy/kasaba	881	16,4
İlçe	1769	32,9
Şehir	2723	50,7
TOPLAM	5373	100,0

Tablo:1.12: Katılımcıların Aylık Gelir-Sosyo-Ekonomik Değerlendirme İlişkileri

Ailenin aylık geliri (TL)	Ekonomik açıdan ailenizin genel durumunu Tanımlar mısınız? (%)					
	SAYI	Çok yoksul	Yoksul	Normal	Zengin	Çok zengin
0-750	792	2,7	8,8	88,3		,3
751-1000	1130	,4	4,9	94,8		,0
1001-1500	156	,1	,9	97,4	1,6	,0
1501-2000	1101		,5	95,3	4,1	,2
2001-3000	465			82,8	15,9	1,3
3001-5000	210	1,0		67,6	28,1	3,3
5001-üstü	78			38,5	48,7	12,8

Tablo:1.13: Katılımcıların Medeni Durumları

	SAYI	%
Bekâr	4517	87,4
Nişanlı/sözlü	152	2,9
Dul/boşanmış	37	,7
Evli	461	8,9
TOPLAM	5167	100,0

Tablo:1.10: Katılımcıların Aile Aylık Gelirleri

	SAYI	%
0-750 TL	794	14,8
751-1000 TL	1138	21,3
1001-1500 TL	1562	29,2
1501-2000 TL	1101	20,6
2001-3000 TL	465	8,7
3001-5000 TL	211	3,9
5001 üstü TL	78	1,5
TOPLAM	5349	100,0

Tablo:1.11: Katılımcıların Ailelerinin Sosyo-Ekonomik Durumları

	SAYI	%
Çok yoksul	29	,5
Yoksul	149	2,7
Normal	5064	91,9
Zengin	243	4,4
Çok zengin	27	,5
TOPLAM	5512	100,0

2. BÖLÜM

GENÇLİK VE KİMLİK

- 2.1. Modern-Gelenek Bağlamında Gençlerin Kendilerini Tanımlayışları
- 2.2. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Aile Değerleri
- 2.3. Modern-Gelenek Bağlamında Dini Değerler
- 2.4. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Dini-Siyasi-İdeolojik Kimlikler ve Konular
- 2.5. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Ahlâki Değerler ve Konular
- 2.6. Modern-Gelenek Bağlamında Tüketim ve Moda
- 2.7. Modern-Gelenek Bağlamında Bireysel Rol Model
- 2.8. Kimlikler ve Aidiyetler Bağlamında Bireysel Rol Modeller
- 2.9. Gençler ve Aidiyetleri
 - 2.10. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimlikler ve Gençler
 - 2.11. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklerin Faktör Analiziyle İlişkileri
- 2.12. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Özellikler ve Konular
- 2.13. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Dini Değerler ve Konular
- 2.14. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Aile Değerleri ve Konuları
- 2.15. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı “Ötekiler”
- 2.16. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Siyasi Konular
- 2.17. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Bireysel ve Toplumsal Konular
- 2.18. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Güven Sorunu

GENÇLİK VE KİMLİK

Her kimlik, bir tanımlamadır. Her tanım ise, *aynı/benzer ve farklı şeyleri dikkate alarak inşa olunan bir anlamsal çerçeveyi temsil eder*. Herhangi bir tanımın oluşturulması sırasında, bazı özellikler tanımlanan şeye dahil edilmek üzere içeri alınırken, diğer bazı özellikler başkalarına ait olmak üzere dışarıda bırakılır. Böylelikle, tanımlananı belirgin kılacak *sınır ve anlam alanı* oluşturulmuş olur. **Zaten tanımın başarısı da, tanımlananı ötekilerden ayıran sınır ve bu sınırın ayırıcılık özelliğiyle ilgilidir**. Sınırı net olmayan, anlam alanını belirgin şekilde oluşturamayan tanımlar başarılı kabul edilmezler; çünkü anlam karışıklıklarına neden olurlar. Bunun yanı sıra; bir tanımın oluşturulması sırasında, anlam alanına dâhil edilmek üzere içeri alınanlarla, dâhil edilmeyip dışarıda bırakılanlar farklı, hatta çoğu zaman *karşıt değerleri* temsil ederler. Bu ise, her tanımın, az-veya çok bir yanlı bakışı temsil ettiğinin önemli bir delilidir. Eğer tanımlanan birey veya toplum ise bu yanlılık hemen hiç değişmeyen temel bir özellik kazanır.

Bir tanımlama biçimi olan *kimlik*, öznesine ilişkin *kim/ne* sorusuna cevap verirken, öznesinin *ne olduğunun* yanı sıra; bazen üstü kapalı, bazen ise açıkça *ne olmadığı* da ifade eder. **Tanımın ayırıcı ve tanımlanana özgü anlam alanı oluşturan özeliğinin benzeri olmak üzere, kimlik de öznesi ile ötekini birbirlerine göre konumlandırır; değerlendirme ve anlamlandırmasını bu bağlamda yapar ve böylelikle öznesine değişmeyen bir öz kazandırır**.

2.1. Modern-Gelenek Bağlamında Gençlerin Kendilerini Tanımlayışları

Araştırma kapsamında gençlerin kimlikleri ve aidiyetleri tespit edilmek istenmiştir. Bu amaçla katılımcılara bir dizi soru yöneltilmiş ve kimliklerle/aidiyetlerle ilgili cevaplar başka değişkenlerle karşılaştırılarak bu kimlik ve aidiyetlere yüklenen anlamlar belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırma kapsamında katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi geleneksel-modern konumlanmayla ilgilidir (Tablo:2.1). Gençlerin modern-gelenek ekseninde kendilerini nasıl tanımladıkları, nasıl konumlandıkları tespit edilmek istenmiştir. Bu amaçla yöneltilmiş soruya alınan cevaplara göre gençlerin dörtte üçü kendisini *biraz modern, biraz geleneksel* olarak tanımlamaktadır. **Kabul etmek gerekir ki, bu**

son derece *melez* bir durumu temsil etmekte ve gençlerin *ne o, ne de bu* olabildikleri anlaşılmaktadır.

Tablo:2.1: Gençlerin, Modern-Gelenek Açısından Kendilerini Tanımlayışları

	SAYI	%
Modern	629	11,7
Geleneğe bağlı	868	16,1
Biraz modern biraz geleneksel	3891	72,2
TOPLAM	5388	100,0

Gençlerin kendilerini modern-gelenek bağlamında tanımlayışları ile olgusal özellikleri arasındaki ilişkilere bakıldığında (Tablo:2.2-2.3), **kadınların, erkeklere; nispeten üst yaşlarda olanların, alt yaşlarda olanlara oranla daha yüksek oranlarda bir kimlik karmaşası yaşadıkları; kendilerini daha yüksek oranlarda biraz modern-biraz geleneksel olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.**

Modern ve gelenek terimleri sosyal bilimlerin bünyesinde ayrıntılı olarak tanımlanmış, bu terimlerle ifade edilen zihniyet ve yaşam tarzlarının özelliklerini veya gereklerini açıklayan, anlatan, tartışan pek çok kitap ve makale yazılmıştır. Dolayısıyla sosyal bilimler literatüründe ve çağdaş felsefede modern ile gelenek terimlerinin ortalama bir anlamı kolaylıkla bulunabilir. **Ancak burada modern ve gelenek terimlerinin ne anlama geldiği, bireysel ve toplumsal açıdan neleri gerektirdiği gibi bir açıklamada bulunmak gibi bir amaca sahip değiliz. Araştırma açısından önemli olan gençlerin kendilerini *modern, geleneğe bağlı, biraz modern, biraz geleneksel* biçiminde tanımlarlarken bu tanımlamalara hangi anlamları yüklediklerini tespit etmektir.** Bunu gerçekleştirmek için kendisini bu üç farklı durumdan birisiyle tanımlayanların, araştırmanın diğer sorularına verdikleri cevapları gözden geçirmek gerekli ve yeterli olacaktır. Elbette ki araştırmada konu edilen farklı durumlara ilişkin tutumlar, tavırlar, anlayışlar, inançlar modern ve gelenek terimlerinin araştırma bağlamında gençler tarafından anlaşılma ve anlamlandırılmalarını ortaya koyacaktır. Bu anlamlar modern ve geleneğin sosyal bilimler literatüründeki anlamıyla **örtüşmeyebilir; ancak ifade edildiği üzere, araştırmanın konu bağlamında amacı, söz konusu iki terimin literatürdeki gerçek anlamını tespit etmek değil, gençler tarafından nasıl anlaşıldıklarını/anlamlandırıldıklarını belirlemektir. Araştırmanın konuya ilişkin bulgu ve tespitleri bu açıdan değerlendirilmelidir.**

Tablo:2.2: Farklı Değişkenler Açısından Gençlerin, Modern-Gelenek Ekseninde Kendilerini Tanımlayışları -1

	KENDİNİZİ NASIL TANIMLARSINIZ? (%)		
	Modern	Geleneğe bağlı	Biraz modern biraz geleneksel
CİNSİYET			
Erkek	12,7	21,2	66,1
Kadın	10,7	11,2	78,2
YAŞ			
15	26,5	16,2	57,3
16	23,1	18,3	58,6
17	19,6	14,8	65,6
18	12,3	14,2	73,6
19	11,6	15,0	73,4
20	9,5	12,6	77,9
21	2,0	15,7	82,2
22	9,1	11,4	79,5
23	8,4	11,7	79,9
24	8,4	14,6	77,0
25	8,8	29,8	61,4
26	18,0	20,0	62,0
27	3,8	24,9	71,4
28	10,2	23,6	66,2
ÖĞRENİM			
İlköğretim	5,5	34,2	60,3
Lise	17,9	16,6	65,5
Ön lisans	9,7	15,6	74,8
Lisans	7,3	11,2	81,5
Lisansüstü	14,4	21,9	63,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	8,1	22,8	69,1
İlçe	11,8	14,7	73,5
Şehir	12,8	14,7	72,5
AİLENİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul		50,0	50,0
Yoksul	9,7	13,8	76,6
Normal	10,7	16,4	72,9
Zengin	32,0	9,1	58,9
Çok zengin	29,6	14,8	55,6

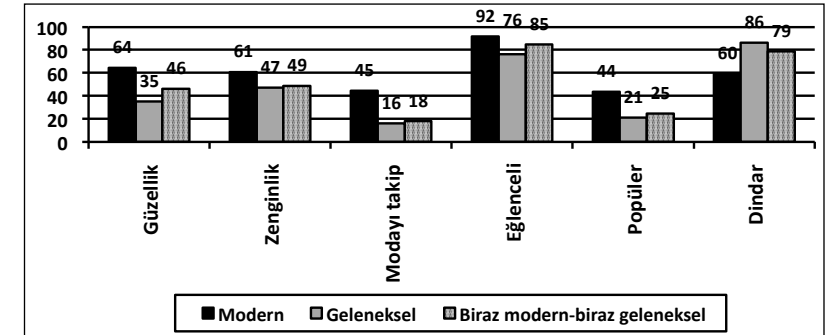
Tablo:2.3: Farklı Değişkenler Açısından Gençlerin, Modern-Gelenek Ekseninde Kendilerini Tanımlayışları -2

KENDİNİZİ NASIL TANIMLARSINIZ? (%)			
	Modern	Geleneğe bağlı	Biraz modern Biraz geleneksel
MEDENİ DURUM			
Bekâr	11,7	14,6	73,7
Nişanlı-Sözlü	19,1	21,1	59,9
Dul-Boşanmış	5,7	14,3	80,0
Evli	5,3	24,5	70,3
BÖLGE			
İstanbul	15,5	19,8	64,7
Batı Marmara	15,4	21,1	63,4
Ege	12,7	16,3	71,0
Doğu Marmara	14,0	11,7	74,3
Batı Anadolu	9,7	12,9	77,4
Akdeniz	14,6	9,0	76,4
Orta Anadolu	9,8	13,2	77,0
Batı Karadeniz	10,3	16,2	73,5
Doğu Karadeniz	12,0	12,3	75,7
Kuzey Doğu Anadolu	6,9	20,0	73,1
Ortadoğu Anadolu	10,6	12,9	76,5
Güneydoğu Anadolu	5,8	28,8	65,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 (TL)	7,1	19,7	73,2
751-1000 (TL)	7,0	21,2	71,8
1001-1500 (TL)	10,5	14,7	74,8
1501-2000 (TL)	16,1	15,4	68,5
2001-3000 (TL)	23,0	9,0	68,1
3001-5000 (TL)	15,9	7,7	76,4
5001 ve üstü (TL)	19,2	5,1	75,6

Gençlerin, durumlarını *modern* veya *geleneksel* olarak tanımlamalarıyla, araştırmanın diğer bazı sorularına verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler incelendiğinde birçok konuda kendisini *modern* veya *geleneğe bağlı* veyahut *biraz modern biraz geleneksel* olarak tanımlayanların arasında istatistiksel açıdan anlamlı, ilginç, farklı bir ayrışmanın bulunmadığı tespit edilmiştir. Örneğin: *İnsanlar hakkında ki genel düşünce, Sahip olunan yaşam kalitesi, Psikolojik desteğe ihtiyaç hissedip hissetmemek, TV izleme sıklığı, Kitap okuma oranı, Cinsel bilgi düzeyi, Gençlerin en önemli sorunu, Türkiye-Dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal/siyasal/ekonomik sorunlarla ilgilenme düzeyi, Türkiye'nin yakın tarihine ilişkin bilgi düzeyi, Türkiye'nin en önemli sorunu...* gibi konularda kendisini *modern, geleneğe bağlı veya biraz modern biraz geleneksel* olarak tanımlayan gençlerin durumlarında, tutum ve tavırlarında önemli bir farklılık gözlenmemektedir.

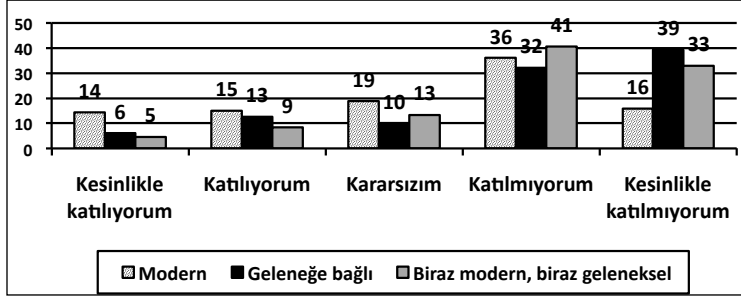
Dolayısıyla bundan hareketle *modern* ve *gelenek* terimlerine yüklenen anlamları tespit etmek mümkün olamamaktadır. Fakat diğer bazı sorulara verilen cevaplar, *modern* ve *gelenek* terimlerinin gençler tarafından anlaşılma/anlamlandırılma biçimleri hakkında önemli ipuçları vermektedir.

Gençlerin, bizzat kendileriyle ilgili tespitler arasında yer alan bazı özelliklere ilişkin değerlendirmeler *modern-gelenek* ayrımında ölçüt olabilecek niteliğe sahiptir. *Vefalı, onurlu, şefkatli, tutumlu, ahlâklı, laik olmak...* gibi özelliklerin değerlendirme biçimleri ve oranlarında *modern-gelenek* farklılığına ait kayda değer bir şeyler bulabilmek mümkün olmamıştır. Ancak, *güzel/yakışıklı, zengin, eğlenceli/espritüel, popüler, dindar olmak* ile *modayı takip* özelliklerinde *modern-gelenek* ayrımının yansımalarını görmek mümkün olmaktadır. Kendisini *modern* olarak tanımlayanlar *güzel/yakışıklı, zengin, eğlenceli/espritüel, popüler olmayı ve modayı takip etmeyi* daha fazla önemserlerken; *gelenekseller*, bu özellikleri daha az önemsemektedirler. *Dindar olma* konusundaki tutum ise bunların tam tersidir (Şekil:2.1).

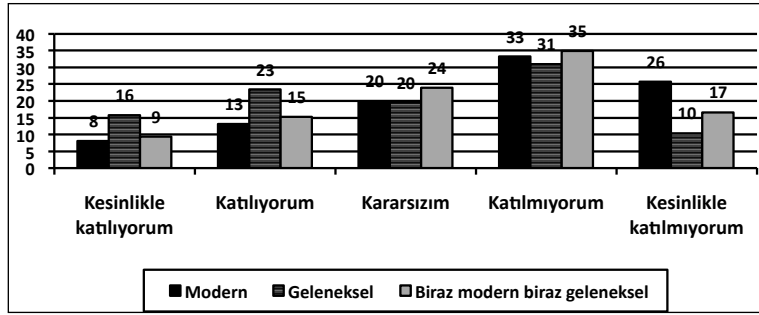

Şekil:2.1: Modern-Gelenek Açısından Bazı Bireysel Özellikleri Önemseme/Uygun Bulma Durumu (%)

Geleneğe yükledikleri anlamı tespit edebilmek amacıyla yöneltilmiş olan *geleneklere bağlı kalmak, gericiliktir* yargı cümlesine katılma durumları dikkate alındığında, gençlerin kendisini *modern-gelenek* bağlamında her nasıl tanımlarsa tanımlasın, bu yargıya ağırlıklı olarak itiraz ettikleri tespit edilmiştir (Şekil:2.2). Ama bu geleneksel olan değerli ve önemlidir anlamına gelmemektedir (Şekil:2.3).

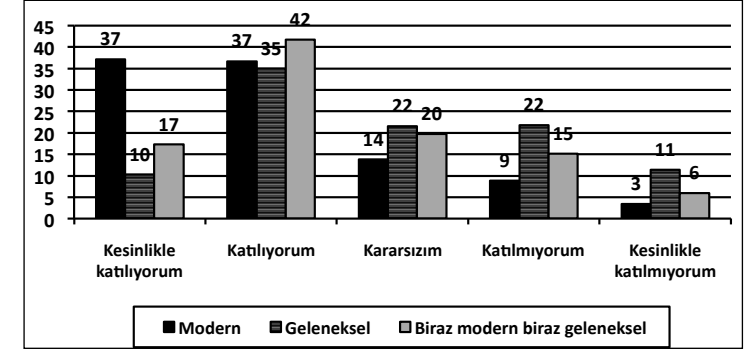
Şekil:2.2: Modern-Geleneksel Açısından Geleneklere bağlı kalmak, gericiiliktir Yargısına Katılma Durumu (%)

Şekil:2.3: Modern-Geleneksel Açısından Her ne varsa eskilerde var, yenilikler bizi bozuyor Yargısına Katılma Durumu (%)

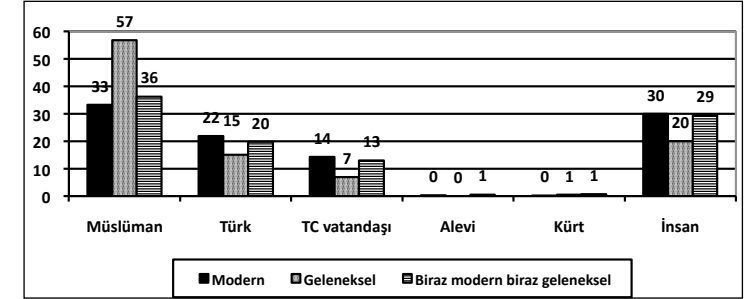
Daha da önemlisi ve yaşanan kimlik karmaşasını göstermesi açısından *nasıl olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir* yargısına katılma biçiminde karşımıza çıkmaktadır (Şekil:2.4). Çünkü ağırlıklı olarak geleneği gericiilik olarak görmeyen gençlerin ağırlıklı kesimi *her ne olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir* yargı cümlesine ağırlıklı bir oranda destek vermektedir. Hatta kendisini geleneksel olarak tanımlayanların %45'i bu desteği vermektedir.

Gençlerin, kendilerini *modern* veya *geleneksel* olarak tanımlamalarıyla toplumsal aidiyetleri arasındaki ilişki dikkate alındığında (Şekil:2.5), kendisini gelenekçi olarak niteleyenlerin önemli bir kesimi yine kendisini Müslüman (%57), insan (%20) ve Türk (%15) olarak tanımlarken, kendisini modern olarak niteleyenlerin önemli bir kesimi yine kendisini Müslüman (%33), insan (%30) ve Türk (%22) olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

Şekil:2.4: Modern-Geleneksel Açısından

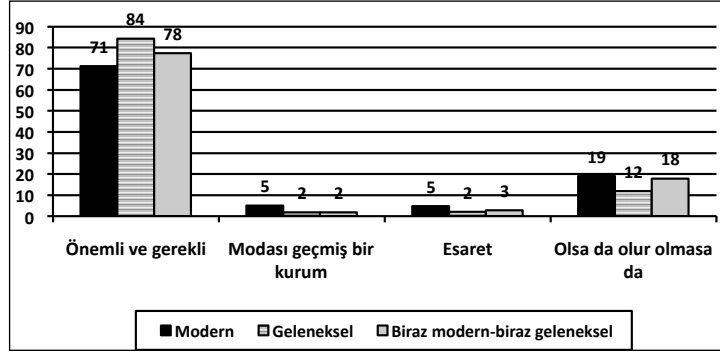
Nasıl olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir Yargısına Katılma Durumu (%)

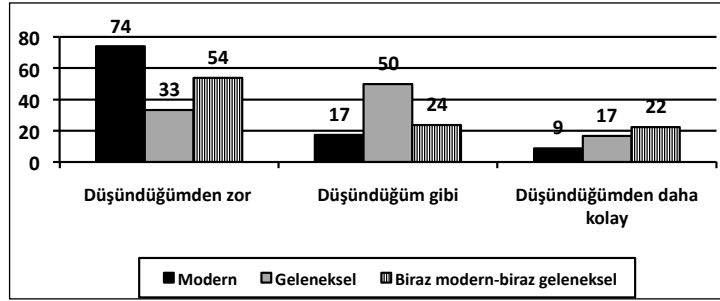
Şekil:2.5: Modern-Geleneksel Durumuna Göre Toplumsal Aidiyet

2.2. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Aile Değerleri

Aile kurumuna, aile değerlerine yönelik tutum ve tavırlar modern- gelenek ayırımında ve bu nitelermelerin anlamlandırılışında önemli farklılıkları ortaya koymaktadır (Şekil:2.6-2.15). Gençler, modern-gelenek bağlamında kendilerini nasıl tanımlarlarsa tanımlasınlar, ağırlıklı olarak aileyi önemli ve gerekli bir kurum olarak görmektedirler (Şekil:2.6). Katılımcılardan evli olup da modernliği önemseyenler, diğerlerinden oldukça yüksek oranda evliliği, *düşündüklerinden daha zor* bulduklarını ifade etmişlerdir (Şekil:2.7). Evliliği *düşündüğünden zor* bulduğunu söyleyen evli katılımcıların ortalama oranı %50,1 olmasına karşılık, kendisini *modern* olarak tanımlayanlardan evliliği, *düşündüğünden zor* bulduğunu söyleyenlerin oranı %74'tür. Anlaşıldığına göre bunların evliliğe ilişkin görüş ve kabulleriyle hâlâ birçok bakımdan gelenekselliğini sürdüren evlilik hayatı arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bundan dolayı kendisini modern olarak niteleyenler, diğerlerinden çok daha yüksek oranlarda olmak üzere aileyi *modası geçmiş bir kurum* olarak görmektedirler (Şekil:2.6).

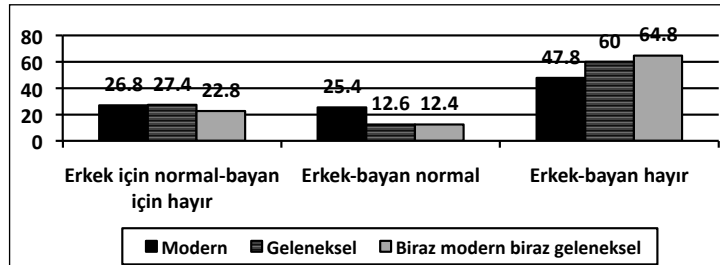

Şekil:2.6: Modern-Gelenek Açısından Aile Kurumunun Değerlendirilmesi (%)

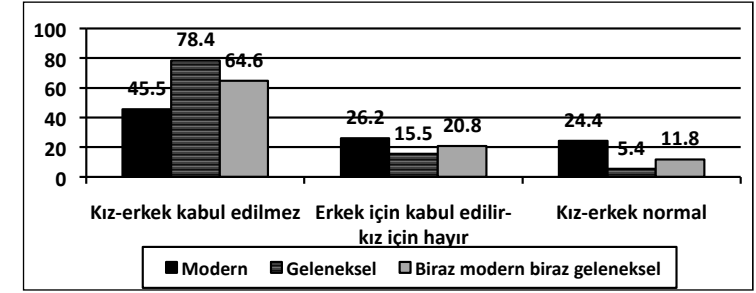

Şekil:2.7: Modern-Gelenek Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi (%)

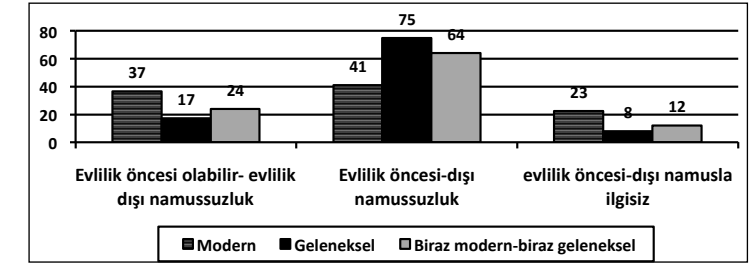
Söz konusu beklenti-olgu farklılığının ayrıntılarını aile değerlerine ilişkin tutum ve tavırlarda çok açık olarak görmek mümkün olabilmektedir. Kendisini modern olarak niteleyenler, diğerlerinin iki katını aşan oranda olmak üzere hem erkek, hem de kadın için *çapkınlığı* normal bulmaktadırlar (Şekil:2.8). Dolayısıyla bu anlayışla tutarlı olacak şekilde, bekârlar arasındaki cinsel ilişkiyi gelenekselin beş katına varan yüksek bir oranla *normal* bulurlarken (Şekil:2.9), evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişkiyi görece en düşük oranda *namussuzluk* olarak nitelendirmektedirler (Şekil:2.10).

Şekil:2.8: Modern-Geleneksel Açısından Çapkınlığı Değerlendirme (%)

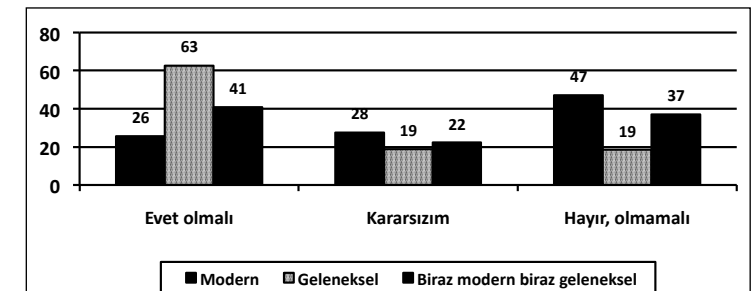

Şekil:2.9: Modern-Geleneksel Açısından Bekârın Cinsel İlişkisi (%)

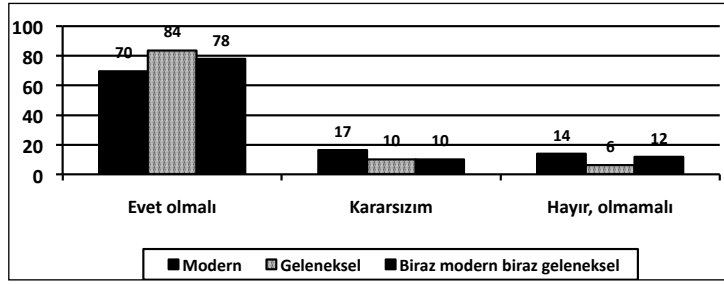

Şekil:2.10: Modern-Gelenek Açısından Evlilik Öncesi-Dışı Cinsel İlişki İle Namus bağlantısı (%)

Yine beklentiye uygun olarak, bekârların nikâhsız cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç kabul edilmesini en düşük oranda onaylayarak evlilik dışı cinsel ilişkinin yasalar açısından suç kabul edilmesine en yüksek oranda itiraz etmektedirler (Şekil:2.11). Evli birisinin, evlilik dışı cinsel ilişkisinin yasalar açısından suç olup olmaması gerektiği konusundaki yaklaşımda gençlerin genel eğiliminin *suç olmalı* şeklinde açığa çıkması, manidar bir durumdur (Şekil:2.12). Anlaşıyor ki evli olmak, dini ve ahlâki değerlerden de daha önemli görülen bir husus olarak anlam kazanmaktadır.

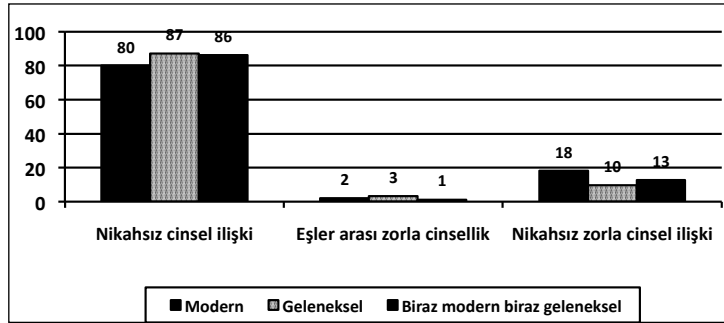
Şekil:2.11: Modern-Gelenek Açısından Bekarların Nikahsız Cinsel İlişkilerinin Yasalar Açısından Suç Olup-Olmaması (%)

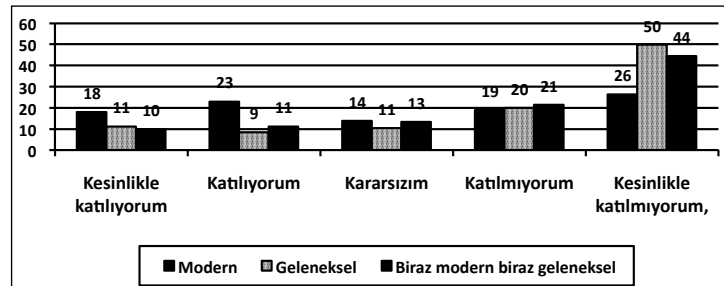
Şekil:2.12: Modern-Gelenek Açısından Evli Birisinin Nikahsız Cinsel İlişkinin Yasalar Açısından Suç Olup-Olmaması (%)

Gelenek-modern ayrışmasında önemli sayılabilecek diğer önemli bulgulardan birisi ise zina ile ilgilidir (Şekil:2.13). Gençler %80'lerin üzerinde oranda zinayı nikahsız cinsel birliktelik olarak tanımlamalarna karşılık, %10'u aşan bir kesimin ise zinayı nikahtan ayrı ele alıp, sadece zorla cinsel birliktelik olarak tanımladıkları tespit edilmiştir.

Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir yargı cümlesine katılanlar içerisinde kendisini *modern* olarak tanımlayanların oranı oldukça yüksektir (%41) hâlbuki bu görüşte olan geleneksellerin oranı %20'dir (Şekil:2.14).

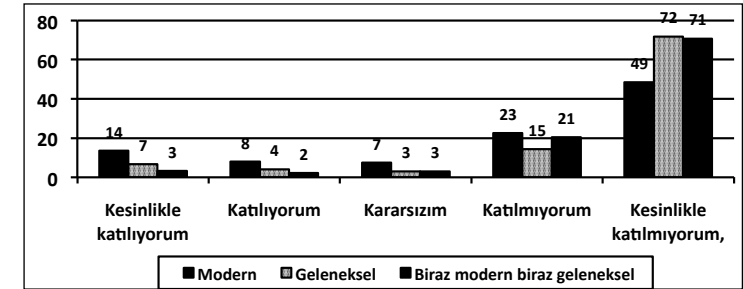

Şekil:2.13: Modern-Gelenek Açısından Zinanın Ne Olduğu (%)

Şekil:2.14: Modern-Gelenek Açısından Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)

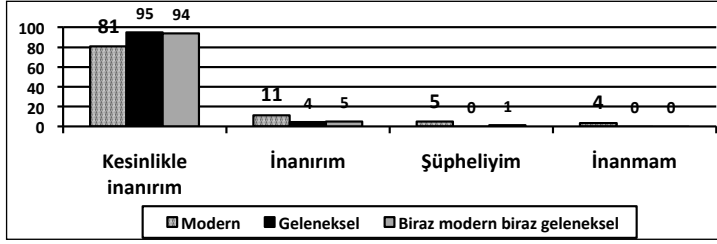
Aralarında dikkat çekici bir farklılık gözlemlense bile, hem *modern gençliğin*, hem de *geleneksel gençliğin* büyük oranda geleneksel aile değerlerini benimsediklerini, din-gelenek-geleneksel ahlak gibi değerlerin ve ölçütlerin her kesimde büyük oranda güç kaybettiğini gözlemliyoruz. Değişim sadece oranlardadır. Bu durumu *Çocuk yapmak için ille de evlenmek şart değildir* görüşünü değerlendirilmiştir ve katılma oranlarında izlemek mümkün olmaktadır (Şekil:2.15). Gençler, konu çocuk olunca biraz daha geleneksel değerleri önemsiyorlar ve çocuk sahibi olmak için evlenmeyi, diğer birçok duruma göre daha önemli buluyorlar. Bu kesimin içinde evliliği en düşük oranla gerekli bulanlar *modern gençlerdir*. Kendisini *geleneksel* olarak tanımlayan gençlerin de %11'lik kesimi çocuk sahibi olmak için evlenmeyi bir şart olarak görmeye başladığını ifade etmiştir.

Şekil:2.15: Modern-Gelenek Açısından Çocuk yapmak için ille de evlenmek şart değildir (%)

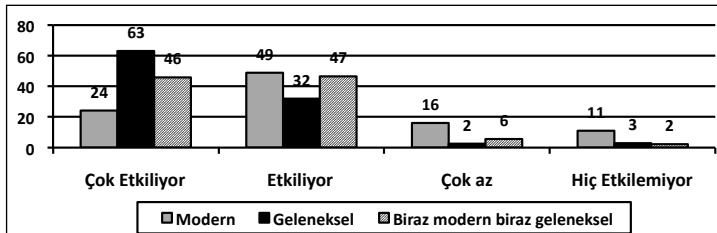
2.3. Modern-Gelenek Bağlamında Dini Değerler

Modern-gelenek terimlerinin anlamlandırılışını tespit etmek açısından dine ve dini değerlere ilişkin tutum ve tavırlar önemli imkânlar sağlamaktadır (Şekil:2.16-2.25). Bu konuda dikkate alınabilecek en temel verilerden *birisi Allah'a inançla ilgilidir* (Şekil:2.16). Kendisini *modern* olarak tanımlayan kesimin Allah'ın varlığına *kesinlikle inanırım* cevabındaki oranları, diğerlerine göre düşük düzeydedir. Gerçi bu kesimin Allah'ın varlığına *inanırım* cevabına katılma oranları diğerlerine göre yüksek olsa bile, inanmadaki *kesinlik* ile ilgili farklılık bu konuda önemli bir ayrıntı olarak gözükmektedir. Allah'ın varlığına ilişkin şüphe taşıyan veya inanmayanların içerisinde kendisini *modern* olarak tanımlayanların oranının yüksekliği dikkat çekicidir.

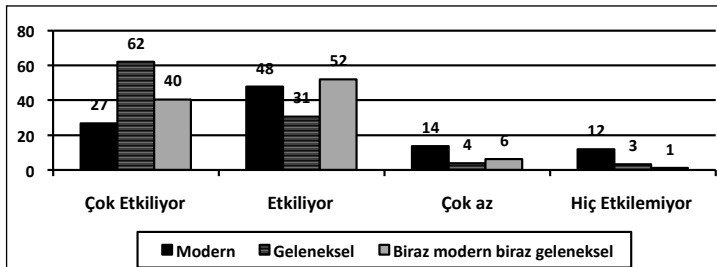

Şekil:2.16: Modern-Geleneksel Açısından Allah'ın Varlığına İnanma (%)

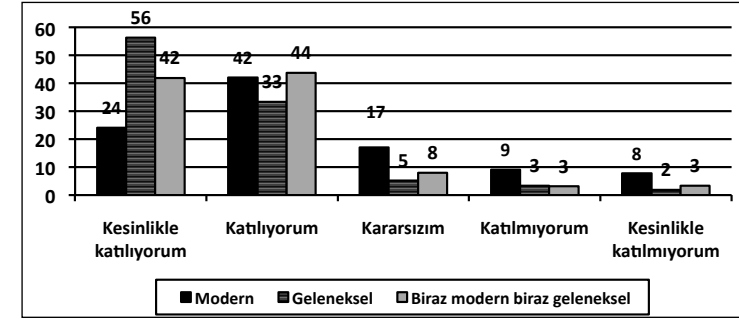
Dinin duygu ve düşünceleri veya davranışları etkilemesi de modern-gelenek ayırımında önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Şekil:2.17). Kendisini modern olarak tanımlayanların içerisinde dinin duygu ve düşüncelerini çok etkilediğini söyleyenlerin oranı geleneksellerin yaklaşık 1/3'ü, *çok az* etkilediğini söyleyenlerin oranı ise geleneksellerin sekiz katıdır. Dini duygu ve düşüncelerini hiç etkilemediğini söyleyenlerin oranı %11 gibi oldukça yüksek bir orana erişmektedir. Geleneksellerde bu oran %3'dür. Yaklaşık aynı oranlarda olmak üzere benzer durum ve farklılığı dinin tutum ve davranışları etkilemesinde de görüyoruz (Şekil:2.18). Benzer bir durumla, dinin insan hayatındaki yeri-önemi ile ilgili değerlendirmede karşılaşılmaktadır. Kendisini modern olarak tanımlayanların %66'sı dinin insan hayatındaki yerini önemli (Kesinlikle Katılıyorum + Katılıyorum)bulurken, kendisini geleneksel olarak tanımlayanların bu konudaki oranı %89'dur (Şekil:2.19).

Şekil:2.17: Modern-Geleneksel Açısından Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkilemesi (%)

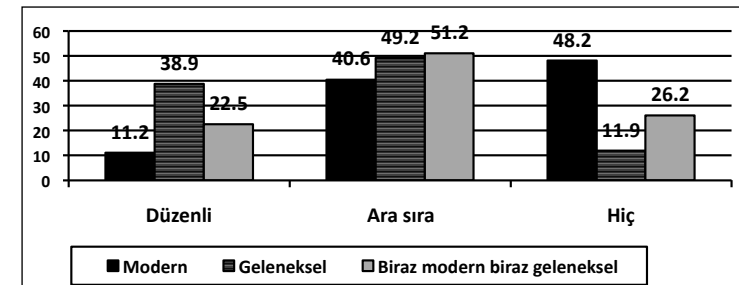

Şekil:2.18: Modern-Geleneksel Açısından Dinin Tutum ve Davranışları Etkilemesi (%)

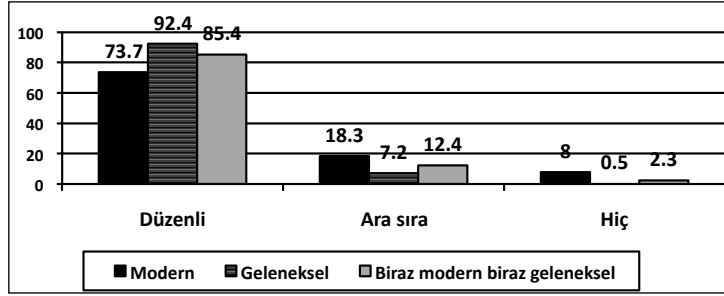

Şekil:2.19: Modern-Geleneksel Açısından Dinin İnsan Hayatındaki Yeri Önemlidir Görüşünü Değerlendirme (%)

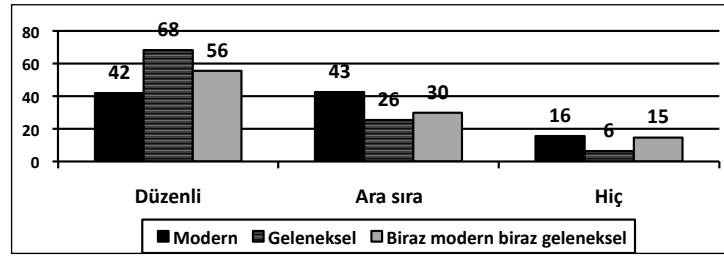
İbadetlere gelince, gençlerin namaz kılmak (Şekil:2.20), oruç tutmak (Şekil:2.21), Cuma namazı kılmak (Şekil:2.22) gibi ibadetleri gerçekleştirmeleri ile modern-geleneksel kimlikleri kabullenmeleri arasında görece önemli sayılabilecek bir ilişki olduğu söylenebilir. Çünkü kendisini modern olarak tanımlayanlar geleneksel olarak tanımlayanlara oranla söz konusu ibadetleri daha az gerçekleştirmektedirler. Ancak buna rağmen gençlerin ağırlıklı kesimin, kendisini modern-geleneksel ekseninde her ne biçimde tanımlarsa tanımlasın, bu ibadetleri gerçekleştirdikleri de araştırmanın önemli tespitlerinden birisi olarak anlam kazanmaktadır. Bu da dindar kimliğini benimseme durumunda karşımıza çıkan ilginç bir durum olarak anlam kazanmaktadır. Çünkü gençlerin ağırlıklı kesimi, dindar kimliğini kendisine uygun bulmaktadır (Şekil:2.23). Ama ilginçtir, dindar olarak tanınmaya verilen destek daha düşüktür (Şekil:2.24).

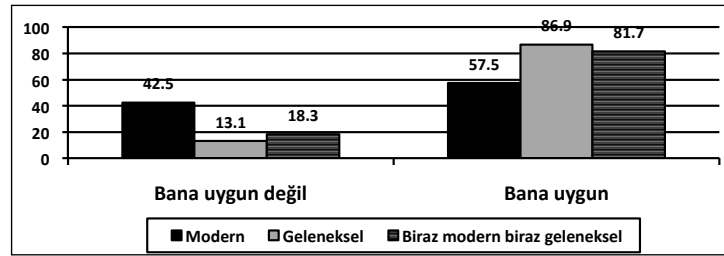
Şekil:2.20: Modern-Geleneksel Açısından Namaz Kılma Durumu (%)

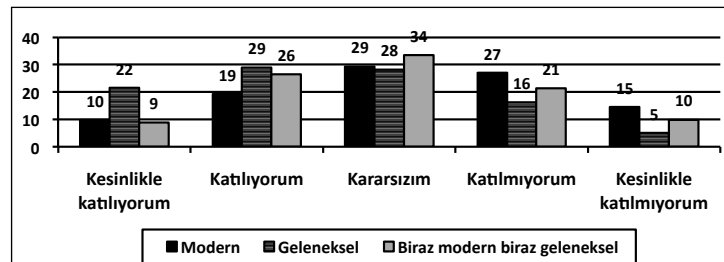
Şekil:2.21: Modern-Geleneksel Açısından Oruç Tutma Durumu (%)

Şekil:2.22: Modern-Geleneksel Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu (%)

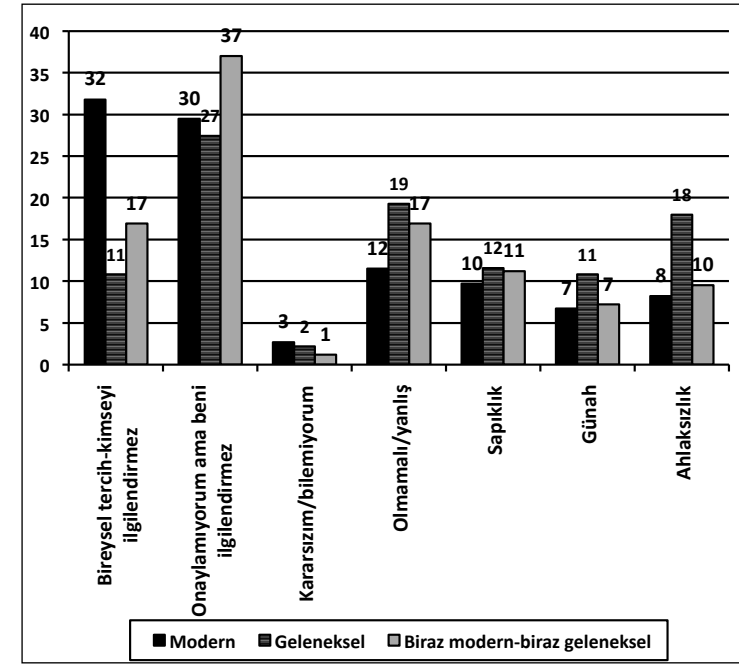

Şekil:2.23: Modern-Geleneksel Açısından Dindar Kimliğini Benimseme (%)

Şekil:2.24: Modern-Geleneksel Açısından Dindar olarak tanınmak iyidir (%)

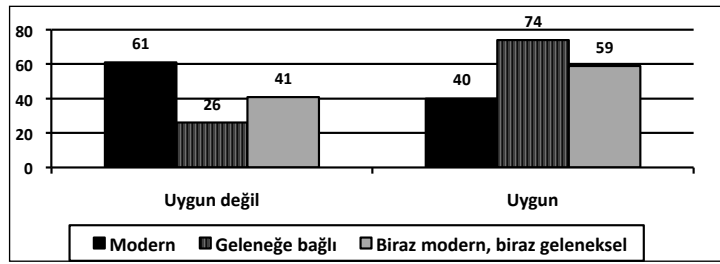
Eşcinsellik, aile değerleri ve ahlaki değerleri ilgilendirir bir konu olmasının yanı sıra, daha fazlasıyla, İslâm'la ve dolayısıyla dinle ilgili bir konudur. Gençlerin kendilerini modern-geleneksel bağlamda değerlendirişleriyle eşcinselliği değerlendirişleri arasındaki ilişki dikkate alınacak olursa (Şekil:2.25), gençlerin genel eğilimi, *eşcinselliğin kişisel bir tercih olduğu ve kimseyi ilgilendirmeyeceği* şeklinde özetlenebilir. Zira kendisini modern olarak niteleyenlerin %32'si *bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez*, %30'u ise *onaylamıyorum; ama beni ilgilendirmez* biçiminde görüş bildirmiştir. Kendisini geleneksel olarak niteleyenlerin %11'i *bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez*, %27'si ise *onaylamıyorum; ama beni ilgilendirmez* biçiminde görüş bildirmiştir. Modern-gelenek düzleminde kimlik kargaşası yaşayanlara gelince, bunların %17'si *bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez*, %37'si ise *onaylamıyorum; ama beni ilgilendirmez* biçiminde görüş bildirmiştir.

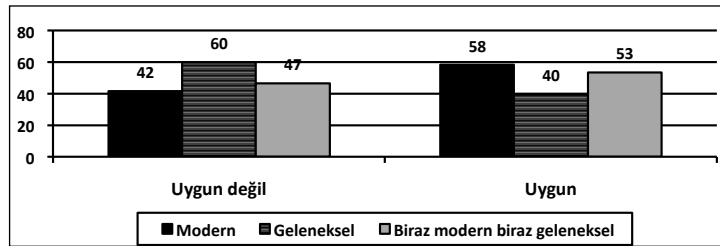
Şekil:2.25: Modern-Gelenek Açısından Eşcinsellik (%)

2.4. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Dini-Siyasi-İdeolojik Kimlikler ve Konular

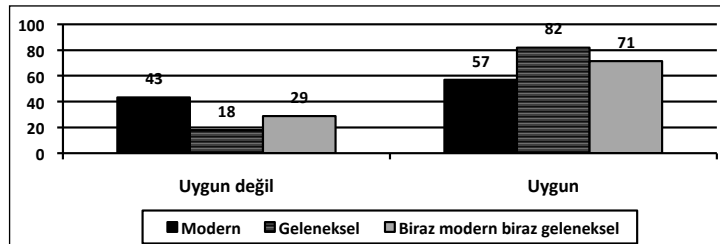
Gençlerin kendilerini modern-gelenek düzleminde konumlandırışlarına bağlı olarak bazı dini, siyasi ve ideolojik kimlikler açısından durumlarının ne olduğu incelendiğinde ilginç bir durumla karşılaşılmaktadır. Gençler, araştırma bağlamında kendilerine verilen 18 dini-siyasi-ideolojik kimlikten sadece dördünde farklı sayılabilecek bir tutum sergilemişlerdir. Diğer siyasi ideolojik kimliklerde benzer sayılabilecek tutumlarına karşılık *Muhafazakâr*, *Kemalist*, *İslâmcı*, *Devrimci* kimliklerinde büyük oranda farklılaşan tutumlara sahiptirler (Şekil:2.26-2.29). Buna karşılık gençlerin *Müslüman*, *Laik*, *Demokrat*, *Liberal* kimliklerde büyük oranda benzeştikleri; benzer tutum ve tavır içerisinde oldukları gözlenmektedir (Şekil:2.30-2.33).

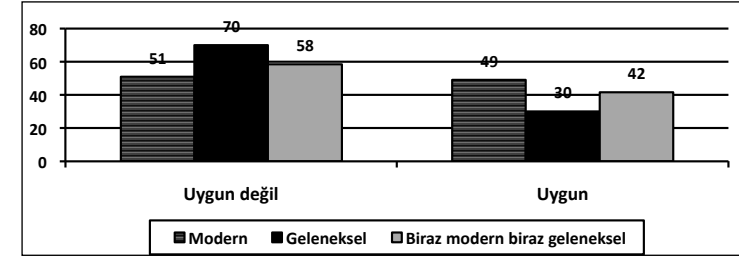
Şekil:2.26:Modern-Geleneksel Açısından Muhafazakâr Kimliğini Benimseme (%)

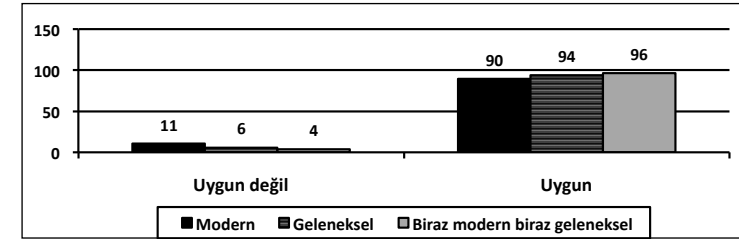
Şekil:2.27:Modern-Geleneksel Açısından Kemalist Kimliğini Kabullenme (%)

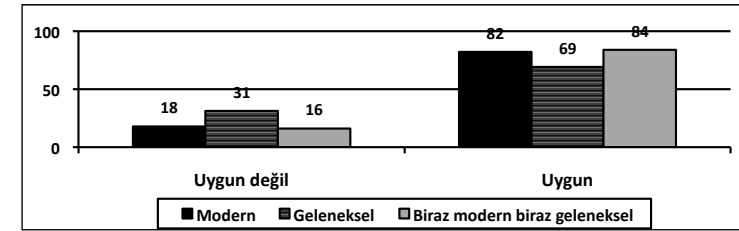
Şekil:2.28: Modern-Geleneksel Açısından İslâmcı Kimliğini Kabullenme (%)

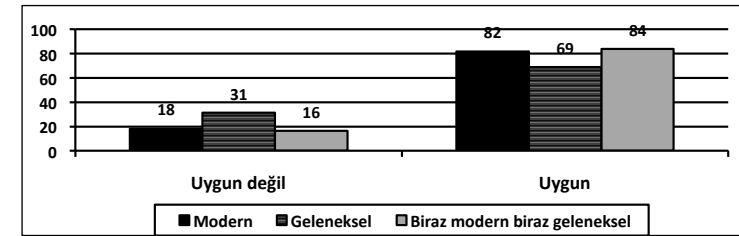
Şekil:2.29:Modern-Geleneksel Açısından Devrimci Kimliğini Kabullenme (%)

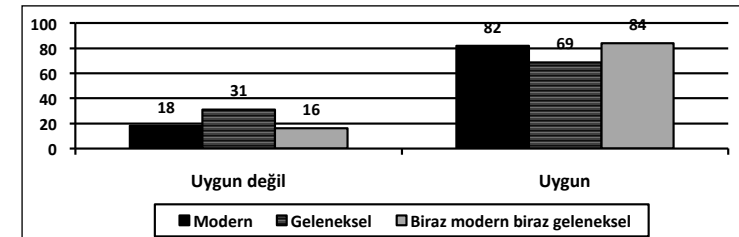
Şekil:2.30: Modern-Geleneksel Açısından Müslüman Kimliğini Kabullenme (%)

Şekil:2.31: Modern-Geleneksel Açısından Laik Kimliğini Kabullenme (%)

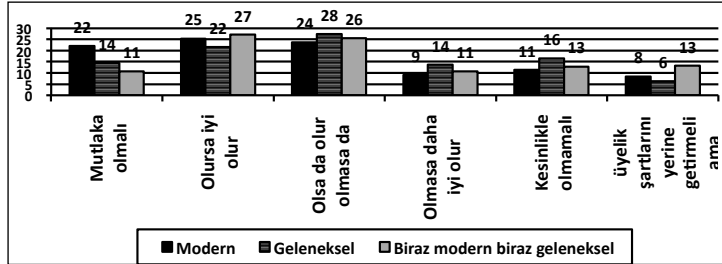
Şekil:2.32:Modern-Geleneksel Açısından Demokrat Kimliğini Kabullenme (%)

Şekil:2.33: Modern-Geleneksel Açısından Liberal Kimliğini Kabullenme (%)

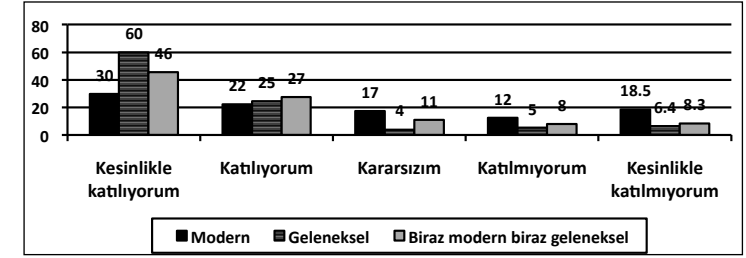
Bu durum gençlerin modern ve geleneksel ayrımında olmak üzere, kendilerini siyasi-ideolojik-dini konumlandırmaları açısından, aralarında önemli bir anlam farklılığına sahip olmadıkları gerçeğini ortaya koymaktadır. Bir diğer ifadeyle, gençlerin kendilerini modern veya geleneksel olarak nitelendirmelerinin yaşamın farklı alanlarındaki tutum ve tavırlarında literatürdeki anlamıyla modern-geleneksel ayrımın gerektirdiği farklılaşmalara yol açmadığını göstermektedir. Buradaki benzeşme, modern kimliğini benimseyen gençlerin *modern* olmayı yanlış anlamlandırmalarından daha çok, kendisini *geleneksel* tanımlayan gençlerin esasen büyük oranda gelenekten uzaklaşmış olmalarından kaynaklanması da son derece ilginç ve önemli bir durumdur.

Gençlerin kendilerini modern-geleneksel düzlemde tanımlayışlarıyla, bazı siyasi-ideolojik konulardaki tutum ve tavırları dikkate alınacak olursa; gençlerin, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği konusuna olumlu baktıkları, kendisini geleneksel olarak tanımlayanların önemli bir kesiminin (%36) bile bu eğilim içerisinde oldukları tespit edilmiştir (Şekil:2.34). Yaklaşık %25'lik bir kesimin ise kararsızlık yaşadıkları gözlenmektedir.

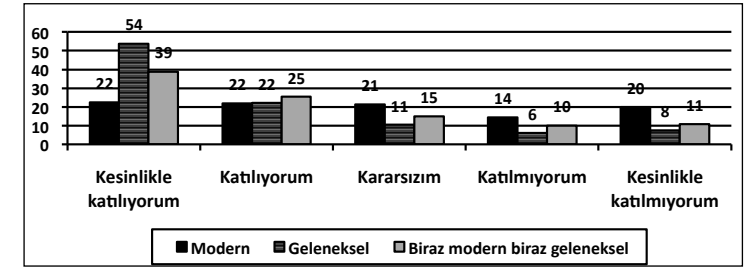

Şekil:2.34: Modern-Geleneksel Açısından Türkiye'nin AB Üyeliğini Değerlendirme (%)

Başörtüsü konusu daha çok üniversite bağlamında hep gündemde yer alan bir konu olmasına rağmen, memur olarak çalışan ve başörtüsü takmak isteyen bayanlar açısından da gündemdeki canlılığını sürdürmeye devam etmektedir. Gençlerin bu konulardaki eğilimleri modern-geleneksel düzleminde incelendiğinde; beklentiye uygun olarak, kendisini geleneksel olarak tanımlayanlar daha baskın bir tutum ve tavır olarak gerek üniversitede, gerekse kamuda çalışanlar açısından başörtüsüne özgürlük anlayışına sahip oldukları anlaşılmaktadır (Şekil:2.35-2.36). Ancak bunun yanı sıra kendisini modern olarak tanımlayanlar arasında önemli bir kesimin de benzer eğilim içerisinde oldukları gözlenmektedir.

Şekil:2.35: Modern-Geleneksel Açısından Üniversitelerde başörtüsünün serbest olmalıdır Görüşünü Değerlendirme (%)

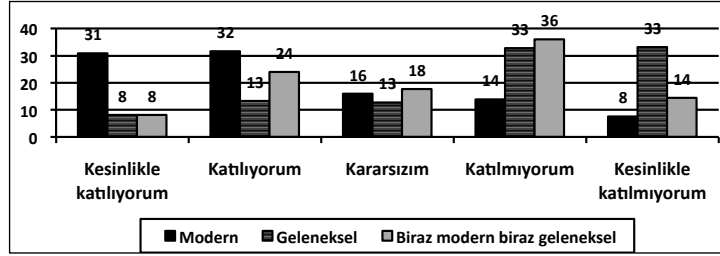

Şekil:2.36: Modern-Geleneksel Açısından Kamuda çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir Görüşünü Değerlendirme (%)

2.5. Modern-Gelenek Bağlamında Bazı Ahlâki Değerler ve Konular

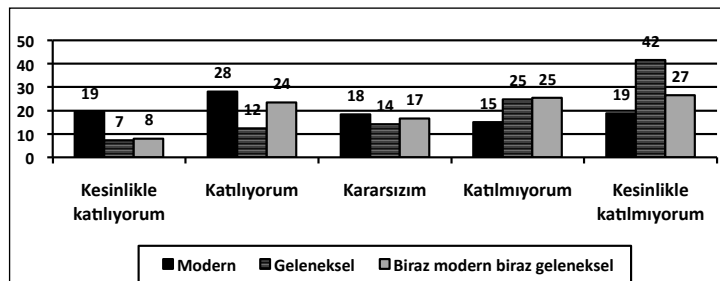
Ahlâki değerler içerisinde hiç kuşku yok ki kadın-erkek ilişkilerinin ayrıcalıklı ve önemli bir yeri vardır. Kadın-erkek ilişkileri tüm geleneksel toplumlarda üzerinde titizlikle durulmuş ve düzenlenmiş bir durum olarak anlam kazanır. Bu durum bizim toplumumuzda da böyledir. Evli olup-olmamak, nişanlı olup-olmamak gençlerin birbirleriyle ilişkilerinde önemli bir ölçüt olarak devreye girer. Geleneksel değerler, tüm bunları son derece titiz bir şekilde düzenlemiş ve kurallara bağlamıştır. Ancak geleneksel değerler karşılığında kendisini konumlandıran modern anlayış, kadın-erkek ilişkilerinde de geleneksel değerlere rağmen ve geleneksel kabullere karşıt bir tutum sergileyerek kadın-erkek ilişkilerini yeniden düzenlemiş ve bunu yaparken *kuralsızlık*, *serbestlik*, *ölçüsüzlük* bir ölçü haline getirilmiştir. Bu durumu araştırmamızın bir dizi sorusuna verilen cevaplarda izlemek mümkün olmaktadır (Şekil:2.37-2.42).

Genç kız ve erkeğin *birlikte dilediği gibi eğlenebilmelerini* onaylayanlar (Kesinlikle Katılıyorum + Katılıyorum) dikkate alındığında, kendisini *modern* olarak tanımlayan gençlerin oranının %63 olduğu görülüyor (Şekil:2.37). Ancak bu görüşte olan ve kendisini *geleneksel* olarak tanımlayan gençlerin oranının da %21 olması dikkat çekicidir.

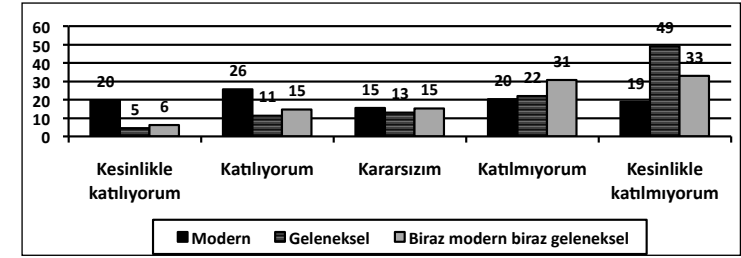

Şekil:2.37: Modern-Geleneksel Açısından Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilirler Görüşünü Değerlendirme (%)

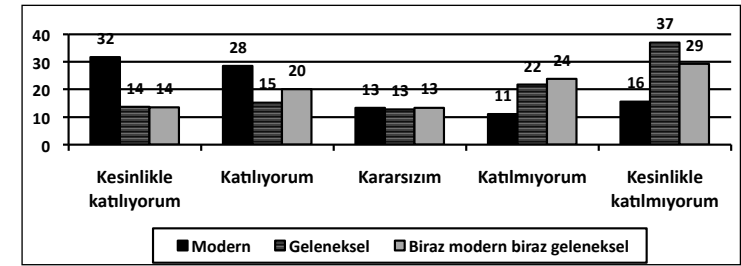
Genç kız-erkek arasındaki ilişkinin niteliği biraz değiştirilip de *aralarında cinsellik olmadan aynı evde yaşayabilirler* (Şekil:2.38) dönüştürülünce, oranlarda, *birlikte diledikleri gibi eğlenebilirler* göre kısmi bir düşüş gözleniyor olmakla birlikte *modern* gençlerin %47'si bu duruma onay vermekte, *geleneksel* gençlerin ise %19'u aynı doğrultuda görüş bildirmektedir. Durum *Bir genç kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* dönüştürüldüğünde (Şekil:2.39) *modern* gençlerin %46'sı bu duruma onay verirken, *geleneksel* gençlerin ise %16'sı aynı doğrultuda görüş bildirmektedir. Kız-erkek arasındaki ilişki durumu *Üniversite öğrencilerinin kız-erkek aynı evlerde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez* dönüştürüldüğünde (Şekil:2.40) ise bireyselleşmenin, geleneksel dini ve ahlâki değerlerden uzaklaşmanın yansımalarını çok açık olarak görmek mümkün olmaktadır. *Modern* gençlerin %60'ı bu duruma onay verirken, *geleneksel* gençlerin ise %29'u aynı doğrultuda görüş bildirmektedir. Bu oranlar diğer kız-erkek ilişkilerine göre yüksek ve farklı oranlardır. Bundan da anlaşıldığına göre *üniversiteli* olmak geleneksel dini ve ahlâki değerlerden kopmanın veya uzaklaşmanın *meşrulaştırıcı* bir faktörü olarak algılanmaktadır.

Şekil:2.38: Modern-Geleneksel Açısından Bir genç kız ile erkek, aralarında cinsellik olmadan aynı evde yaşayabilirler Görüşünü Değerlendirme (%)

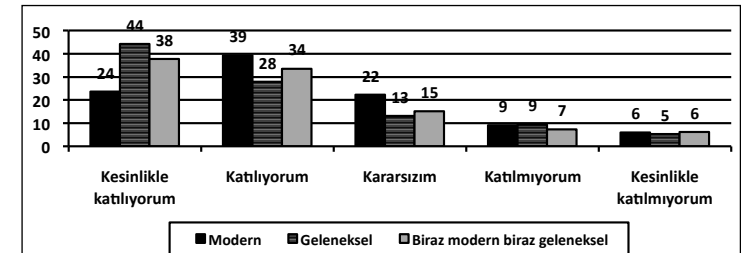

Şekil:2.39: Modern-Geleneksel Açısından Bir genç kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler Görüşünü Değerlendirme (%)

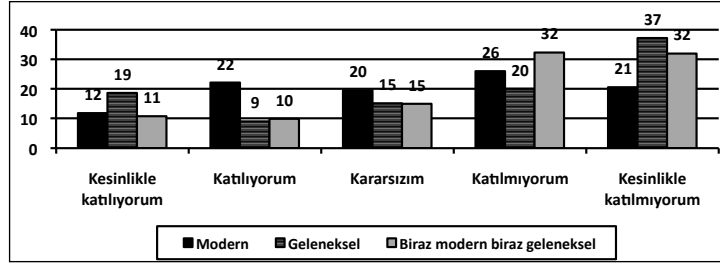

Şekil:2.40: Modern-Geleneksel Açısından Üniversite öğrencilerinin kız-erkek aynı evlerde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez Görüşünü Değerlendirme (%)

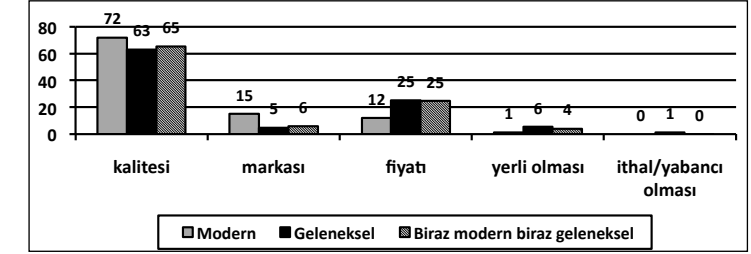
Araştırmaya katılan gençlerin ahlâki değerlerle ilgili tutum ve tavırlarını belirleme amacıyla yöneltilen sorular arasında, ahlâki yozlaşma-medya ilişkisi bağlamında bir grup soruya da yer verilmiştir. Bunlardan iki tanesini modern-geleneksel bağlamında dikkate almak gerekmektedir. Zira modern-geleneksel bağlamında bu iki soruya verilen cevaplar önemli görülmektedir. Söz konusu sorulardan birisi TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip edip-etmediğiyle ilgilidir (Şekil:2.41). İlginç ve önemlidir ki gençler kendilerini modern-geleneksel düzleminde nasıl tanımlarlarsa tanımlasınlar TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip ettiği konusunda ağırlıklı bir kanaate sahipler. Dolayısıyla TV dizilerinin gençlerin davranışları üzerinde olumsuz etkiye sahip olduğu görüşü de gençlerin modern-geleneksel bağlamında baskın görüşleridir (Şekil:2.42).

Şekil:2.41: Modern-Geleneksel Açısından TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir Görüşünü Değerlendirme (%)

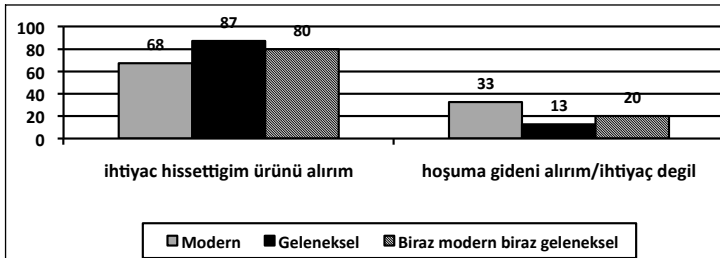
Şekil:2.42: Modern-Geleneksel Açısından TV dizileri gençlerin davranışları üzerindeki etkili etkiye sahiptir Görüşünü Değerlendirme (%)

Şekil:2.44: Modern-Geleneksel Açısından Bir Ürün Alırken Etkili Olan Ürün Özelliği (%)

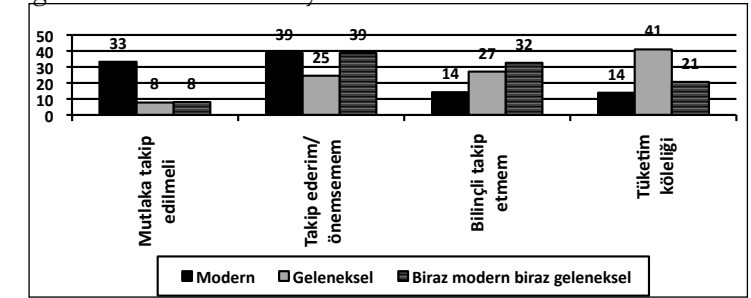
2.6. Modern-Geleneksel Bağlamında Tüketim ve Moda

Kuşkusuz bireylerin kendilerini modern-geleneksel bağlamında konumlandırışlarıyla tüketim eğilimleri ve moda ile ilgili tutum ve tavırları arasında ilişki bulunması beklenir. Bu amaçla gençlerin kendilerini modern-geleneksel düzleminde tanımlayış biçimleri ile, tüketim ve moda ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiyi dikkate almak gerekmiştir (Şekil:2.43-2.46). İlginç ve son derece önemli gördüğümüz bir tespit olarak ifade etmek gerekirse, gençlerin bir ürünü satın alırken sahip oldukları kişisel durumları ile ürünün özellikleri ile ilgili tercihleri, kendilerini modern-geleneksel düzleminde konumlandırışlarıyla kayda değer bir farklılığa, en azından beklentiye uygun bir farklılığa, yol açmamaktadır (Şekil:2.43-2.44). Bu da modern-geleneksel ayrımının tüketim eğilim ve tercihlerinde çok etkili olmadığını göstermesi açısından önemli bir bulgu olarak anlam kazanmaktadır. Eğer muhakkak bir farklılıktan bahsetmek gerekirse, kendisini modern olarak niteleyenler için ürünün beğenilmesi, kendisini geleneksel veya biraz modern-biraz geleneksel olarak tanımlayanlara oranla daha önem ifade etmektedir. Ayrıca kendisini modern olarak niteleyenler, diğerlerine oranla daha düşük oranda olmak üzere ürünün fiyatını dikkate almaktadırlar.

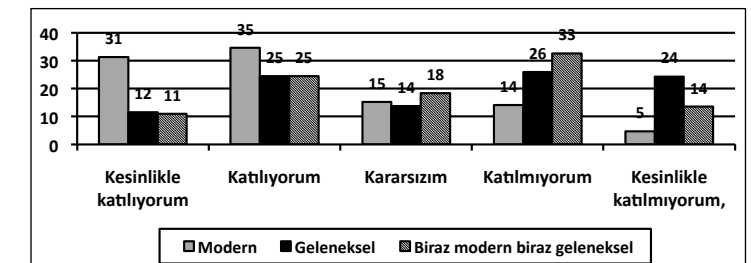
Şekil:2.43: Modern-Geleneksel Açısından Bir Ürün Alırken Etkili Olan Kişisel Özellik (%)

Moda konusundaki tutum ve tavırlara gelince, kendisini modern olarak niteleyenler görece daha yüksek oranlarda modayı takip ediyor ve etmeye değer buluyorlar (Şekil:2.45). Modanın bir tüketim köleliğini en yüksek düzeyde savunanlar ise kendilerini geleneksel olarak niteleyenlerdir.

Şekil:2.45: Modern-Geleneksel Açısından Modanın Anlamı (%)

Moda bağlamında olmak üzere giysinin niteliğiyle ilgili bir soruya da araştırma kapsamında yer verilmiştir. Katılımcılara *bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyinilmesi normaldir* yargı cümlesine katılıp-katılmadıkları sorulmuştur (Şekil:2.46). Kendisini modern olarak niteleyenler oldukça yüksek oranlarda (%66) söz konusu yargıya katıldıklarını ifade ederlerken, kendisini geleneksel olarak tanımlayanların %37'sinin de benzer görüşte olması dikkat çekicidir.

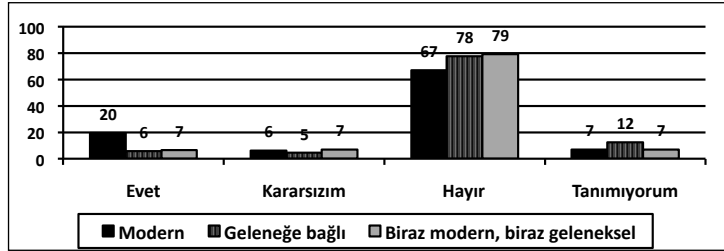

Şekil:2.46: Modern-Geleneksel Açısından Bedensel Güzelliğin Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinilmesi Normaldir Görüşünü Değerlendirme (%)

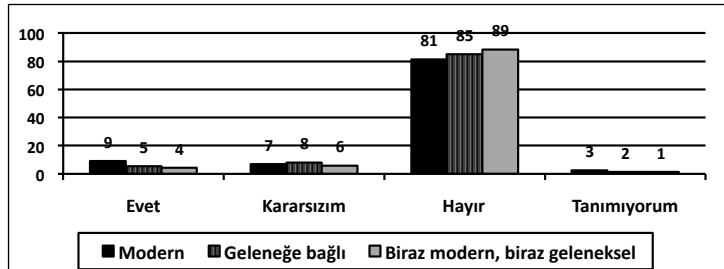
2.7. Modern-Gelenek Bağlamında Bireysel Rol Model

Gençlerin rol modelleri değişik vesilelerle oluşmakta ve bu kişilik gelişimi, toplumsallaşma şartları açısından bilinen, daha da önemlisi beklenen bir durumdur. Araştırma dâhilinde gençlerin rol model algıları ve bu konudaki tutum ve davranışları, takip eden bölümlerden birisinin konusu olacaktır. Ancak burada özellikle modern-gelenek düzleminde gençlerin kendilerini konumlandırırları bağlamında rol model durumunu dikkate almak gerekli görülmüştür. Araştırmaya katılan gençlere verilen ve kendisi gibi olmayı isteyip istemedikleri kişilerle ilgili cevapları modern-gelenek düzlemindeki kendilerini tanımlayışları açısından incelendiğinde bazı önemli tespitlere ulaşılmıştır (Şekil:2.47-2.65).

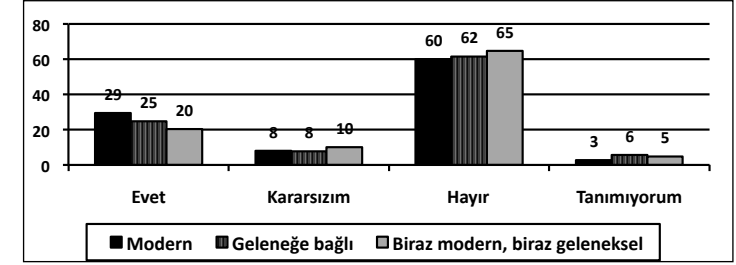
Araştırmaya katılanlara sunulan ve rol modeli olarak görüp-görmedikleri sorular kişiler arasında sanatçı ve sporcular bulunmaktadır. İlginç bir bulgu olarak ifade etmek gerekirse gençler, aralarında Beren Saat, Müslüm Gürses, Arda Turan, Sezen Aksu, Kıvanç Tatlıtuğ, Şivan Perez ve Necati Şaşmaz'ın bulunduğu sanatçı ve sporcuları genel bir eğilim olarak rol model olarak görmemektedirler (Şekil:2.47-2.53). Ancak modern-gelenek ayrımında bir inceleme yapıldığında çok önemli bir farklılık olmamakla birlikte, kendisini modern olarak tanımlayanlar, bu kişileri görece biraz daha yüksek oranda rol modeli olarak görmektedirler.

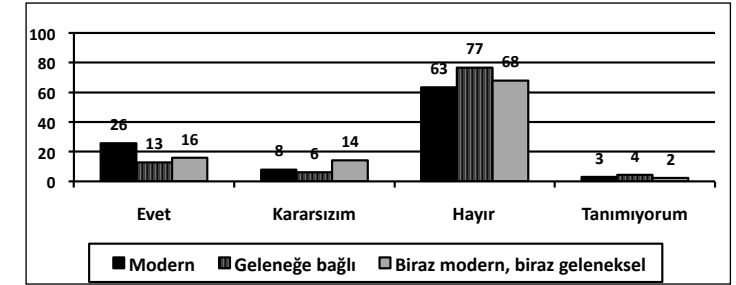
Şekil:2.47: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Beren Saat (%)

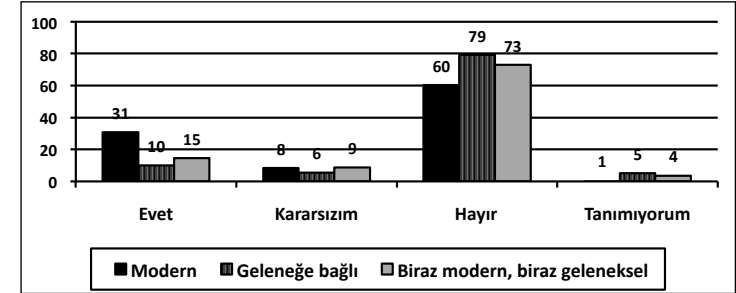
Şekil:2.48: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Müslüm Gürses (%)

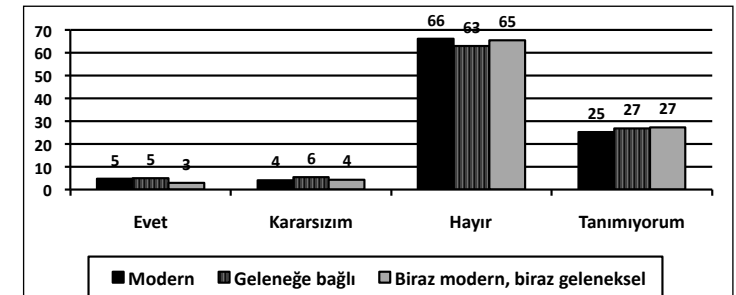
Şekil:2.49: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Arda Turan (%)

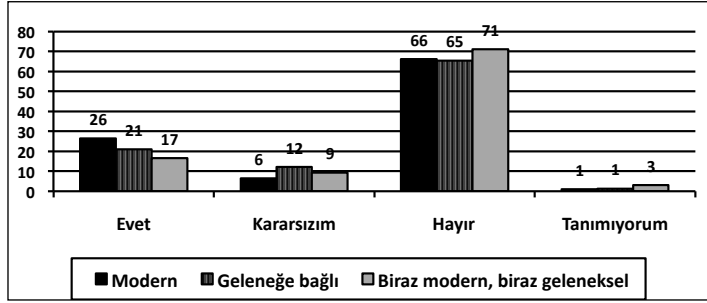
Şekil:2.50: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Sezen Aksu (%)

Şekil:2.51: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ (%)

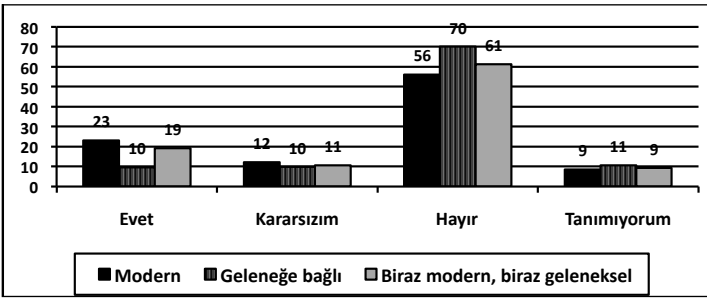

Şekil:2.52: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Şivan Perez (%)

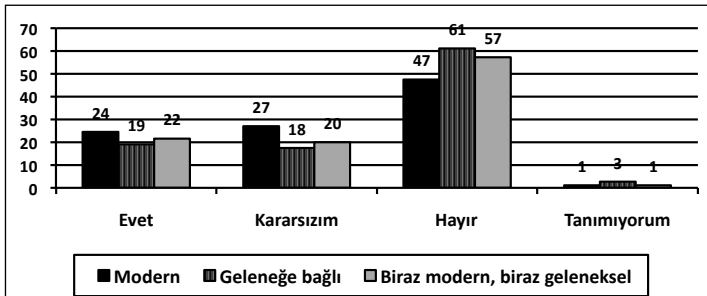

Şekil:2.53: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Necati Şaşmaz (%)

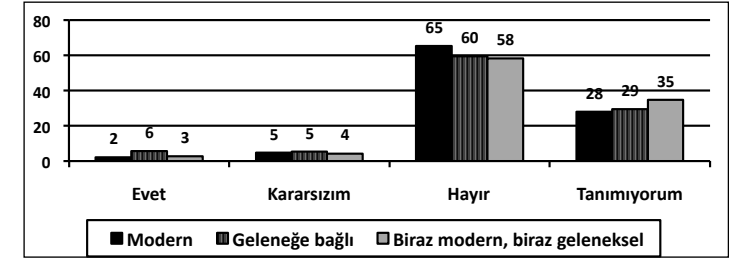
Araştırmaya katılanlara sunulan ve rol modeli olarak görüp-görmedikleri sorular kişiler arasında siyasetçi, ideolog ve devlet adamları bulunmaktadır. Türkan Saylan, İsmet İnönü, Abdullah Gül, Osman Baydemir, Uğur Mumcu, Ahmet Necdet Sezer araştırma dâhilinde rol modeli olarak görüp-görülmedikleri sorulan söz konusu şahsiyetlerdir. Türkan Saylan, İsmet İnönü, Osman Baydemir, Ahmet Necdet Sezer (Şekil:2.54-2.57) gençlerin ağırlıklı olarak rol modeli olarak görmedikleri kişiler olarak anlam kazanmaktadır. Ancak Abdullah Gül ve Uğur Mumcu (Şekil:2.58-2.59) diğerlerine oranla görece daha yüksek oranda rol modeli olarak görülmektedirler.

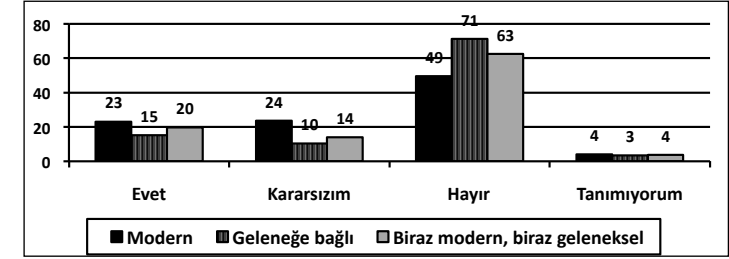
Şekil:2.54: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Türkan Saylan (%)

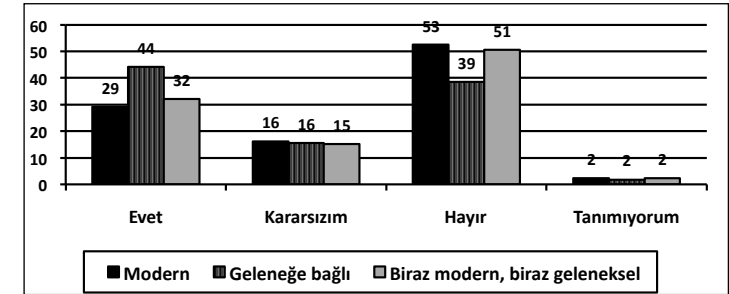
Şekil:2.55: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak İsmet İnönü (%)

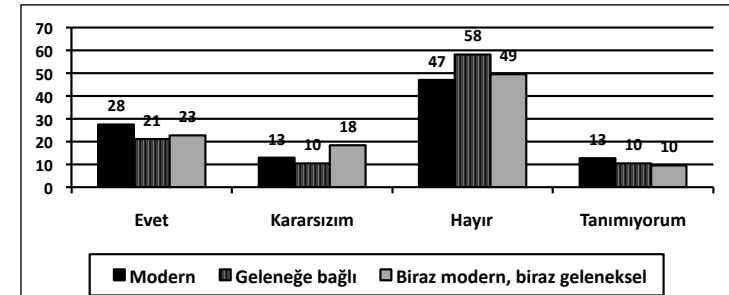
Şekil:2.56: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Osman Baydemir (%)

Şekil:2.57: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Ahmet Necdet Sezer (%)

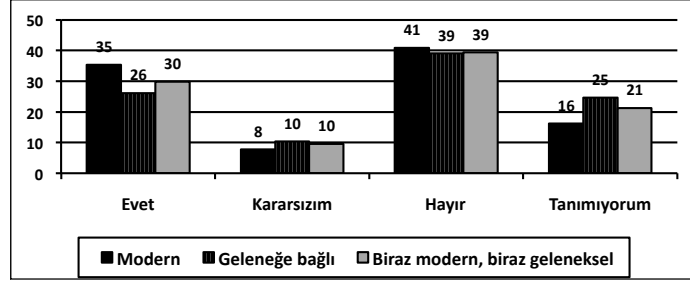
Şekil:2.58: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Abdullah Gül (%)

Şekil:2.59: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Uğur Mumcu (%)

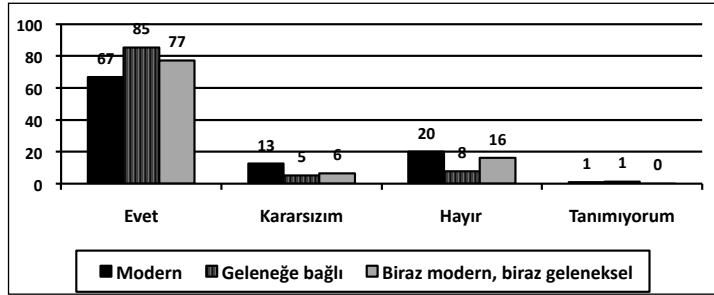
Mehmet Öz, popüler bir bilim insanıdır. Araştırma dâhilinde gençlere sunulan rol model şahsiyetler listesinde Mehmet Öz'de yer almaktadır. Gençlerin sanatçı ve

sporculara veya siyasetçi, ideolog ve devlet adamlarına oranla Mehmet Öz'ü görece daha yüksek oranda rol modeli olarak algıladıkları tespit edilmiş olmakla birlikte, Mehmet Öz'ü rol model olarak algılamayanların oranı yine de ağırlıklı görüş olarak anlam kazanmaktadır (Şekil:2.60).

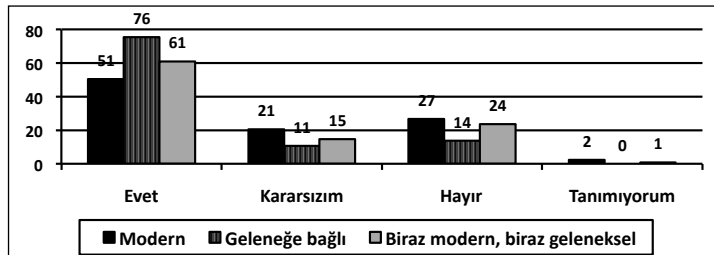

Şekil:2.60: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Mehmet Öz (%)

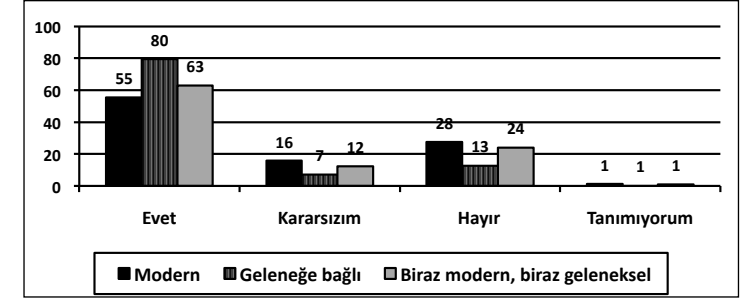
Araştırmaya katılanlara sunulan ve rol modeli olarak görüp-görmedikleri sorular kişiler arasında tarihi ve dini şahsiyetler de bulunmaktadır. Hz Ali, Hz Ömer ve Fatih Sultan Mehmet bu bağlamda sunulan listedeki şahsiyetlerdir. İlginç ve manidardır gençlerin en yüksek oranda rol modeli olarak gördükleri şahsiyetler de bunlardır. Gerçi kendisini modern olarak tanımlayanlar görece daha düşük oranlarda bu şahsiyetleri rol modeli olarak görüyor olsalar bile, modern-geleneksel düzlemde her üç şahsiyette de en yüksek oranda rol modeli olarak görülen kimseler olarak anlam kazanmışlardır (Şekil:2.61-2.63).

Şekil:2.61: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Fatih Sultan Mehmet (%)

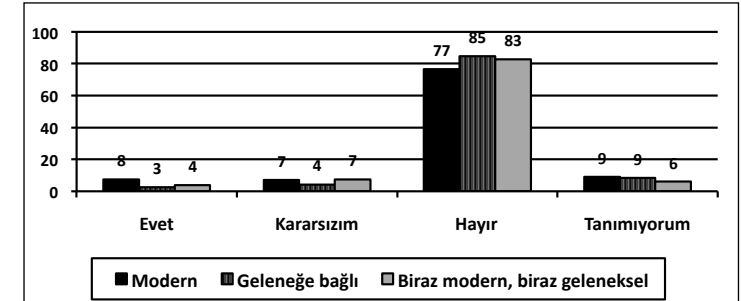

Şekil:2.62: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hz. Ali (%)

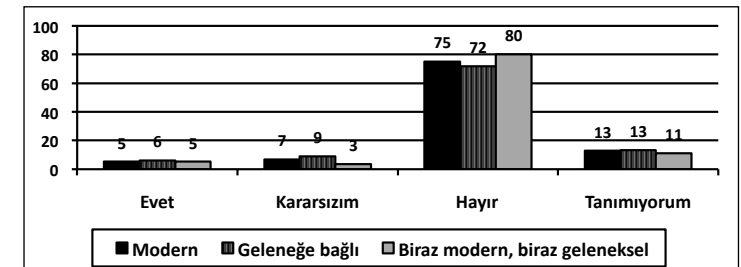

Şekil:2.63: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hz Ömer (%)

Araştırma dâhilinde gençlere sunulan rol model şahsiyetler listesinde, bir cinayetinin mağduru ve faili olarak isim yapmış olmalarına rağmen, daha sonra siyasal ve ideolojik bir ayrışmanın gereğine uygun olarak kendilerine farklı misyonlarda yüklenmiş olan Hıran Dink ve Ogün Samast'a da yer verilmiştir (Şekil:2.64-2.65). Her ikisinin de ağırlıklı olarak rol modeli olarak görülmedikleri görülmektedir.

Şekil:2.64: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Hıran Dink (%)

Şekil:2.65: Modern-Geleneksel Açısından Rol Model Olarak Ogün Samast (%)

2.8. Kimlikler ve Aidiyetler Bağlamında Bireysel Rol Modeller

Gençlerin dini, siyasi ve ideolojik kimlikleri esas alındığında rol modellerde ne tür bir değişme gerçekleşiyor; bunu anlamak için kendilerine verilen dini, siyasi ve ideolojik kimlikleri kendilerine uygun bulan gençlerin, yine kendilerine verilen bazı şahsiyetleri ne oranda rol modeli olarak gördüklerini tespit etmek gerekli bulunmuştur. Burada, tüm rol modeli listesi üzerinde bir inceleme yerine örnek seçimi tercih edilmiştir. Dikkate alınan listede Kıvanç Tatlıtuğ, Necati Şaşmaz, A. Necdet Sezer, Abdullah Gül ve Hz. Ömer vardır (Tablo:2.4-2.8).

Kıvanç Tatlıtuğ (Tablo:2.4) ve Necati Şaşmaz (Tablo:2.5), kitle iletişim araçlarının popüler ettiği iki şahsiyet olarak anlam kazanmaktadırlar. Araştırmaya katılan gençlerin dini, siyasi ve ideolojik kimliklerine göre bu her iki sanatçıyı da rol modeli olarak görme oranları görece düşük olmakla birlikte, Kıvanç Tatlıtuğ'u en yüksek oranda rol modeli olarak görenler kendisini *Ateist* olarak tanımlayanlar (%26,4), Necati Şaşmaz'ı en yüksek oranda rol modeli olarak görenler kendisini *İslâmcı* (%21,7), *Ülkücü* (%21,6) ve *Dindar* (%20,1) olarak tanımlayanlardır.

Tablo:2.4: Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ

Kıvanç Tatlıtuğ, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Ülkücü	15,1	7,6	74,4	2,8
Muhafazakâr	13,2	7,7	75,0	4,1
Liberal	15,9	12,4	68,0	3,7
Sosyal demokrat	16,9	8,5	70,8	3,8
Milliyetçi	15,3	9,0	72,6	3,1
Sosyalist	16,7	10,1	69,9	3,3
Atatürkçü	16,3	10,0	71,1	2,6
Dindar	15,3	9,1	71,7	3,9
Müslüman	15,0	8,8	72,4	3,7
Komünist	15,3	13,2	64,4	7,1
Ateist	26,4	17,6	51,2	4,8
Kemalist	14,9	10,7	71,0	3,3
Laik	15,9	9,5	71,6	3,0
Devrimci	17,4	9,6	69,1	3,9
İslâmcı	16,0	8,5	71,2	4,3
Demokrat	15,4	9,2	71,5	3,9
Feminist	16,4	8,2	73,4	2,0
İlerici	15,9	9,2	71,5	3,4

Tablo:2.5: Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Necati Şaşmaz

Necati Şaşmaz, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Ülkücü	21,6	11,5	65,5	1,3
Muhafazakâr	18,0	9,3	70,2	2,5
Liberal	16,5	11,3	69,8	2,5
Sosyal demokrat	17,7	10,8	68,9	2,6
Milliyetçi	17,9	10,6	69,1	2,4
Sosyalist	15,8	11,1	70,7	2,5
Atatürkçü	17,9	10,3	69,7	2,2
Dindar	20,1	9,1	68,6	2,2
Müslüman	18,4	9,7	69,4	2,5
Komünist	16,0	5,9	71,9	6,2
Ateist	16,3	7,3	69,9	6,5
Kemalist	14,3	9,9	73,4	2,3
Laik	17,7	10,3	69,5	2,4
Devrimci	16,7	11,7	67,8	3,8
İslâmcı	21,7	9,4	65,4	3,5
Demokrat	17,7	9,9	69,4	3,0
Feminist	10,4	7,1	79,8	2,7
İlerici	16,8	9,6	71,1	2,5

Ahmet Necdet Sezer (Tablo:2.6) ve Abdullah Gül (Tablo:2.7) yakın dönem devlet adamları olarak anlam kazanmaktadırlar. Araştırmaya katılan gençlerin dini, siyasi ve ideolojik kimliklerine göre bu her iki devlet adamını rol modeli olarak görme oranları görece düşük olmakla birlikte, Ahmet Necdet Sezer'i en yüksek oranda rol modeli olarak görenler kendisini *Ateist* (%33,3) ve *Komünist* (%33,1) olarak tanımlayanlardır. Ahmet Necdet Sezer'i en düşük oranda rol modeli olarak görenler ise kendisini *Muhafazakâr* (%14,9), *Ülkücü* (%15,4), *Dindar* (%16) ve *İslâmcı* (%16,1) olarak tanımlayanlardır.

Abdullah Gül'ü en yüksek oranda rol modeli olarak görenler kendisini *Muhafazakâr* (%41,6), *Dindar* (%38,5) ve *İslâmcı* (%38,2) olarak tanımlayanlardır. Abdullah Gül'ü en düşük oranda rol modeli olarak görenler ise kendisini *Ateist* (%13,2) ve *Komünist* (%16,4) olarak tanımlayanlardır.

Tablo:2.6: Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak A. Necdet Sezer

Ahmet Necdet Sezer, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Ülkücü	15,4	17,2	64,4	3,1
Muhafazakâr	14,9	12,0	69,0	4,1
Liberal	22,8	16,4	58,0	2,7
Sosyal demokrat	22,7	17,1	56,3	3,9
Milliyetçi	20,9	15,6	60,4	3,2
Sosyalist	23,0	19,9	53,9	3,2
Atatürkçü	22,7	16,1	58,5	2,7
Dindar	16,0	13,0	66,4	4,6
Müslüman	18,3	14,8	62,9	4,0
Komünist	33,1	15,3	48,7	2,8
Ateist	33,3	22,0	40,7	4,1
Kemalist	28,4	17,8	51,4	2,4
Laik	21,4	16,7	58,7	3,2
Devrimci	28,1	17,3	50,4	4,2
İslâmcı	16,1	14,2	65,0	4,8
Demokrat	21,4	15,4	59,7	3,4
Feminist	21,6	19,5	55,8	3,0
İlerici	21,1	15,9	60,1	2,9

Tablo:2.7: Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Abdullah Gül

Abdullah Gül, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Ülkücü	31,8	18,5	47,8	1,9
Muhafazakâr	41,6	16,4	40,1	1,8
Liberal	36,0	17,6	44,8	1,6
Sosyal demokrat	34,3	14,1	49,7	1,9
Milliyetçi	33,2	16,1	49,0	1,7
Sosyalist	29,8	15,1	53,6	1,5
Atatürkçü	31,5	15,9	51,1	1,6
Dindar	38,5	16,3	42,8	2,4
Müslüman	33,3	15,9	48,7	2,2
Komünist	16,4	13,2	67,4	3,0
Ateist	13,2	24,0	62,0	,8
Kemalist	23,4	15,6	60,0	1,1
Laik	32,0	16,6	50,3	1,1
Devrimci	25,2	15,6	57,3	1,9
İslâmcı	38,2	17,1	42,6	2,1
Demokrat	34,5	15,7	48,4	1,4
Feminist	27,1	18,8	52,5	1,6
İlerici	32,3	16,0	49,8	1,9

Hz. Ömer, dini ve tarihi şahsiyet olarak anlam kazanmaktadır. Araştırmaya katılan gençlerin dini, siyasi ve ideolojik kimliklerine göre Hz Ömer'i rol model olarak görme durumları incelendiğinde (Tablo:2.8), Hz Ömer'i rol modeli olarak görme oranları görece yüksektir. Hz Ömer'i en yüksek oranda rol modeli olarak görenler kendisini *Muhafazakâr* (%75,4), *İslâmcı* (%72,4), *Dindar* (%71,7) ve *Ülkücü* (%71) olarak tanımlayanlardır. Hz Ömer'i en düşük oranda rol modeli olarak görenler ise kendisini *Komünist* (%43) ve *Ateist* (%44,5) olarak tanımlayanlardır.

Tablo:2.8: Dini, Siyasi, İdeolojik Kimliklere Göre Rol Model Olarak Hz. Ömer

Hz Ömer, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Ülkücü	71,0	12,2	16,4	,4
Muhafazakâr	75,4	8,7	15,6	,3
Liberal	67,4	13,5	18,4	,7
Sosyal demokrat	63,5	13,9	21,8	,8
Milliyetçi	67,3	11,3	20,9	,5
Sosyalist	61,5	14,0	23,8	,6
Atatürkçü	62,2	12,9	24,0	,9
Dindar	71,7	10,4	17,2	,7
Müslüman	65,7	11,7	21,7	,8
Komünist	43,0	21,3	34,9	,8
Ateist	44,5	12,5	43,0	
Kemalist	57,1	14,4	27,9	,6
Laik	63,7	12,5	23,2	,6
Devrimci	55,8	15,6	27,6	,9
İslâmcı	72,4	9,9	17,2	,6
Demokrat	65,9	11,8	21,6	,7
Feminist	55,9	12,9	30,9	,3
İlerici	64,6	13,0	21,7	,7

Hz. Ali, dini ve tarihi şahsiyet olarak anlam kazanmaktadır. Ancak aynı zamanda alt kültür olarak anlam kazanan Alevi kültüründe ayrıcalıklı bir öneme sahiptir. Bunun özellikle gençler açısından böyle olup-olmadığını anlamak için araştırmaya katılan gençlerin toplumsal aidiyetlerine göre Hz Ali'yi rol model olarak görme durumlarını inceleme gereği duyulmuştur. Gençlerin toplumsal aidiyetlerine göre Hz Ali'yi rol model olarak görme durumları incelendiğinde (Tablo:2.9), Hz Ali'nin en yüksek oranda (%90,7) kendisini *Alevi* olarak tanımlayan gençler tarafından rol modeli olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo:2.9: Toplumsal Aidiyetlere Göre Rol Model Olarak Hz Ali

Hz Ali, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Müslüman	73,5	11,0	15,0	,5
Türk	52,5	15,7	31,4	,4
TC vatandaşı	50,5	23,2	25,3	1,1
Alevi	90,7	3,7	5,6	
Kürt	75,3	7,5	12,9	4,3
İnsan	53,5	17,7	27,7	1,1
Diğer	55,6	44,4		

Osman Baydemir, siyasi bir şahsiyet olarak anlam kazanmaktadır. Ancak aynı zamanda Kürt etnik kökenine mensup bir siyasetçidir. Kürt etnik kökenine mensup gençlerin Osman Baydemir'i rol modeli olarak görme düzeylerini anlamak için araştırmaya katılan gençlerin toplumsal aidiyetlerine göre Osman Baydemir'i rol model olarak görme durumlarını inceleme gereği duyulmuştur. Gençlerin toplumsal aidiyetlerine göre Osman Baydemir'i rol model olarak görme durumlarını incelendiğinde (Tablo:2.10), Osman Baydemir'i en yüksek oranda (%37,9) kendisini *Kürt* olarak tanımlayan gençler tarafından rol modeli olarak görüldüğü tespit edilmiştir.

Tablo:2.10: Toplumsal Aidiyetlere Göre Rol Model Olarak Osman Baydemir

Osman Baydemir, kendiniz için model aldığınız birisi midir? (%)				
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
Müslüman	2,6	4,3	60,8	32,3
Türk	1,7	4,1	66,8	27,5
TC vatandaşı	3,5	5,2	50,6	40,7
Alevi		4,4	64,4	31,1
Kürt	37,9	2,3	35,6	24,1
İnsan	1,9	4,8	57,9	35,3
Diğer		22,3	55,6	22,2

2.9. Gençler ve Aidiyetleri

Bireyin kendisini ne olarak hissettiği sorusuna alınan cevap, bireyin toplumsal aidiyeti hakkında önemli bilgiler verir. Gençlerin kendilerini toplumsal kimlikler düzeyinde nasıl konumlandıklarını, toplumsal düzeyde ne tür bir aidiyete sahip olduklarını tespit etmek ise gençlikle ilgili bir araştırmada göz ardı edilemeyecek öneme sahiptir. Bu amaçla katılımcı gençlere *Kendinizi daha çok ne olarak hissediyorsunuz?* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların bu soru bağlamında farklı düzeyde olmak üzere iki tercihte bulunmaları istenmiştir (Tablo:2.11-2.12). Birinci düzeyde-

ki tercihler (Tablo:2.11) dikkate alındığında gençlerin %39,4'ünün kendisini *Müslüman* olarak hissettiği/tanımladığı, %27,9'unun da kendisini *İnsan* olarak hissettiği/tanımladığı tespit edilmiştir. Birinci tercih düzeyinde öne çıkan dört aidiyet/kimlik sırasıyla *Müslüman*, *İnsan*, *Türk*, *TC vatandaşıdır*. Çok küçük oranlarda olmak üzere *Kürt*, *Alevi* aidiyetleri/kimlikleri de ifade edilmiştir. İkinci düzeydeki aidiyetler/kimlikler dikkate alındığında (Tablo:2.12) birinci tercihlere göre sadece sıralamalarda farklılık gerçekleşmiştir. İkinci tercihler arasında *Türk* aidiyeti/kimliği %37'lik oranda birinci sırada *İnsan* aidiyeti/kimliği ise %14,8'lik oranda dördüncü sıradadır. Bu veriler hangi düzeyde olursa olsun gençlerin dört aidiyeti/kimliği önceliğini göstermektedir.

Tablo:2.11: Toplumsal Aidiyet (TERCİH-1)

KENDİNİZİ DAHA ÇOK NE OLARAK TANIMLARSINIZ?		
	SAYI	%
Müslüman	2068	39,4
İnsan	1464	27,9
Türk	1015	19,3
TC vatandaşı	637	12,1
Alevi	24	,5
Kürt	36	,7
Diğer	11	,2
TOPLAM	5255	100,0

Tablo:2.12: Toplumsal Aidiyet (TERCİH-2)

KENDİNİZİ DAHA ÇOK NE OLARAK TANIMLARSINIZ?		
	SAYI	%
Türk	1642	37,0
Müslüman	1084	24,4
TC vatandaşı	940	21,2
İnsan	658	14,8
Alevi	62	1,4
Kürt	16	,4
Diğer	37	,8
TOPLAM	4439	100,0

Bireylerin hissettikleri aidiyet ile olgusal özellikleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde şöyle bir durumla karşılaşmaktadır: Birinci düzeydeki aidiyetler dikkate alındığında (Tablo:2.13-2.14) erkeklerin, kadınlara oranla kendilerini daha çok *Müslüman* olarak hissettikleri, kadınların ise erkeklere oranla kendilerini daha çok *Türk* ve *İnsan* olarak hissettikleri anlaşılmaktadır. Bireylerin öğrenim düzeyleri yükseldikçe kendilerini *Türk* ve *İnsan* hissetme oranları artmakta, *Müslüman* hissetme oranları düşüş göstermektedir. Bu durum aynı biçimiyle en çok yaşanan yerin niteliğindeki

değişmelerde de görülmektedir. En çok yaşanan yerleşim merkezinin büyümesine paralel olarak kendisini *Türk* ve *İnsan* hissedenenlerin oranında artış görülürken, *Müslüman* hissedenenlerin oranında azalma görülmektedir. Bölgeler dikkate alındığında kendini en yüksek oranda *Müslüman* hissedenenler, Batı Marmara ve Güney Doğu Anadolu'da yaşayanlardır. En yüksek oranda *Türk* hissedenenler, Ege Bölgesinde *insan* hissedenenlerin bulunduğu bölgeler ise Batı Karadeniz ve Doğu Karadeniz'dedir.

Tablo:2.13: Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -1 (Tercih-1) (%)

	Kendinizi Daha Çok Ne Olarak Tanımlarsınız? (1. TERCİH) %						
	Müslüman	Türk	TC Vatandaşı	Alevi	Kürt	İnsan	Diğer
CİNSİYET							
Erkek	46,7	17,9	11,5	,5	1,2	21,7	,4
Kadın	32,3	20,6	12,7	,4	,1	33,7	,0
YAŞ							
15	63,4	9,5	7,8		,4	19,0	
16	53,5	15,4	10,0	,4	,4	20,0	,4
17	54,7	17,3	4,6			23,4	
18	38,0	16,5	12,6	,9	,4	31,7	
19	36,0	17,9	11,5	,3		33,5	,6
20	34,7	23,4	14,8			27,1	
21	36,6	27,2	11,0	,5	2,1	21,5	1,0
22	34,1	23,3	8,0	1,7		33,0	
23	35,0	17,8	16,9			29,7	,6
24	29,8	13,0	14,5		1,0	41,6	
25	42,6	26,0	7,8	1,6	1,6	20,5	
26	30,0	20,0	8,0		8,0	34,0	
27	21,6	29,3	27,4			21,6	
28	54,2	7,4	13,9			24,5	
ÖĞRENİM							
İlköğretim	49,3	13,1	13,6	,9		23,1	
Lise	50,2	15,9	10,6	,2	,2	22,8	,1
Ön lisans	45,2	17,1	14,3		,6	22,7	
Lisans	25,9	23,9	12,1	1,0	1,5	35,3	,4
Lisansüstü	26,7	26,4	12,9			34,0	
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	43,8	18,6	11,5	,5	,7	24,7	,1
İlçe	44,5	17,0	12,3	,5	1,4	24,2	
Şehir	34,2	21,1	12,4	,4	,2	31,3	,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU							
Çok yoksul	38,5	26,9				34,6	
Yoksul	37,9	7,1	24,3		2,9	27,9	
Normal	39,5	19,4	11,2	,5	,7	28,5	,2
Zengin	37,0	24,8	21,8			16,4	
Çok zengin	44,0		48,0			8,0	

Tablo:2.14: Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -2 (Tercih-1) (%)

	Kendinizi Daha Çok Ne Olarak Tanımlarsınız? (1. TERCİH) %						
	Müslüman	Türk	TC Vatandaşı	Alevi	Kürt	İnsan	Diğer
MEDENİ DURUM							
Bekâr	36,7	19,6	12,7	,5	,8	29,4	,3
Nişanlı-Sözlü	33,6	19,7	11,2			35,5	
Dul-Boşanmış	54,3	25,7	17,1	2,9			
Evli	53,3	18,2	8,7			19,9	
BÖLGE							
İstanbul	37,4	16,5	14,3	,4	1,2	30,1	
Batı Marmara	53,8	18,7	9,5	1,2	1,2	15,6	
Ege	36,2	24,9	9,9		3,7	25,1	,2
Doğu Marmara	38,0	20,1	11,6	1,0	,3	28,8	,3
Batı Anadolu	32,7	22,4	15,0		,2	29,7	
Akdeniz	42,2	20,6	10,6	,2		26,2	,2
Orta Anadolu	34,8	21,7	11,8	1,1		30,2	,5
Batı Karadeniz	31,8	20,4	11,8	,7		35,3	
Doğu Karadeniz	32,3	18,8	14,3			34,1	,5
Kuzey Doğu Anadolu	44,1	15,7	14,7		1,5	24,1	
Ortadoğu Anadolu	42,4	13,6	11,2			31,5	1,2
Güneydoğu Anadolu	54,8	17,8	9,0	1,1		17,3	
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	46,0	13,6	9,7	,9	3,0	26,7	,1
751-1000 TL	39,7	20,8	12,6	,6	1,0	25,4	
1001-1500 TL	41,5	18,2	12,0	,2	,1	27,8	,3
1501-2000 TL	36,3	23,4	10,4	,4	,2	28,9	,4
2001-3000 TL	30,0	18,4	16,2	,9		34,1	,4
3001-5000 TL	31,7	20,5	11,7			36,1	
5001 ve üstü TL	25,6	30,8	25,6			17,9	

İkinci düzeydeki tercihler dikkate alındığında (Tablo:2.15-2.16) kadınlar erkeklerle oranla kendilerini daha çok *Müslüman* hissetmekte, erkekler de kadınlara oranla daha çok *Türk* hissetmektedirler. Gençlerin öğrenim düzeyi yükseldikçe kendisini Müslüman hissedenenlerin oranı artmakta *Türk* hissedenenlerin oranı azalmaktadır. En çok yaşanan yerleşim merkezi büyüdükçe kendisini *Türk* hissedenenlerin oranı azalmakta *TC vatandaşı* hissedenenlerin oranı artmaktadır. Bölgeler dikkate alındığında kendisini *Türk* hissedenenlerin oranı en yüksek oranda bulunduğu bölge Kuzey Doğu Anadolu, *Müslüman* hissedenenlerin en yüksek oranda bulunduğu bölge Doğu Karadeniz, yine en yüksek oranda *insan* hissettiği bölgeler Ege ve Akdeniz'dir.

Tablo:2.15: Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -1 (Tercih-2) (%)

	Kendinizi Daha Çok Ne Olarak Tanımlarsınız? (2. TERCİH) %						
	Müslüman	Türk	TC vatandaşı	Alevi	Kürt	İnsan	Diğer
CİNSİYET							
Erkek	21,9	38,6	20,4	2,2	,6	15,9	,4
Kadın	26,9	35,4	21,9	,6	,1	13,8	1,3
YAŞ							
15	15,0	46,8	13,3			24,9	
16	17,4	39,7	17,4	1,8		22,4	1,4
17	23,0	41,0	18,0			17,0	1,0
18	23,5	38,8	22,0	,5	,5	13,8	1,0
19	24,4	42,2	21,1	,4		10,4	1,5
20	31,3	34,8	18,6	1,1	,7	13,4	
21	23,2	32,3	25,6		,6	17,1	1,2
22	34,0	41,7	12,5		2,1	9,0	,7
23	16,1	37,5	22,2	2,3	,8	21,1	
24	25,5	29,1	29,7	1,8		13,8	
25	18,1	38,1	31,4	3,5		8,8	
26	23,3	18,6	32,6	11,6		14,0	
27	37,7	24,6	8,7			21,9	7,1
28	18,3	44,7	24,9			12,2	
ÖĞRENİM							
İlköğretim	14,9	41,6	21,2	6,7		9,7	5,9
Lise	20,9	41,5	17,3	1,6	,4	17,8	,5
Ön lisans	19,5	39,3	25,1	,7		14,6	,7
Lisans	30,8	30,6	23,3	,9	,7	13,2	,5
Lisansüstü	33,9	32,9	18,8			14,4	
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	23,2	41,3	15,7	5,1		14,8	
İlçe	22,4	39,7	18,8	,6	,1	17,0	1,3
Şehir	25,9	33,8	24,6	1,0	,6	13,4	,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU							
Çok yoksul	39,1	34,8	26,1				
Yoksul	33,6	34,4	18,0		1,6	10,2	2,3
Normal	24,3	37,5	21,2	1,5	,3	14,4	,8
Zengin	18,4	27,6	22,2		1,1	30,8	
Çok zengin	10,5	52,6	15,8			10,5	10,5

Tablo:2.16: Farklı Değişkenler Bağlamında Toplumsal Aidiyet -2 (Tercih-2) (%)

	Kendinizi Daha Çok Ne Olarak Tanımlarsınız? (2. TERCİH) %						
	Müslüman	Türk	TC Vatandaşı	Alevi	Kürt	İnsan	Diğer
MEDENİ DURUM							
Bekâr	25,0	36,8	21,1	,9	,4	15,2	,6
Nişanlı-Sözlü	27,7	32,3	17,7	6,2		16,2	
Dul-Boşanmış	15,4	34,6	42,3				7,7
Evli	22,5	37,3	20,9	5,3		10,6	3,4
BÖLGE							
İstanbul	19,8	37,9	22,9	4,4	,4	13,9	,7
Batı Marmara	19,0	37,2	26,0	1,7		16,1	
Ege	25,5	31,3	19,2		,5	23,2	,3
Doğu Marmara	24,8	34,2	20,6	2,4		17,1	,9
Batı Anadolu	24,1	39,1	23,5	1,2	,6	10,4	1,2
Akdeniz	25,8	34,0	17,1	,4		22,7	
Orta Anadolu	25,6	38,3	24,9		,6	9,9	,6
Batı Karadeniz	23,3	35,9	21,5	3,6		12,5	3,2
Doğu Karadeniz	32,6	33,7	18,5			14,3	,8
Kuzey Doğu Anadolu	24,1	47,6	13,7		,7	13,4	,7
Ortadoğu Anadolu	26,5	39,2	23,5	,7	1,5	7,8	,7
Güneydoğu Anadolu	23,3	39,2	25,0		,6	11,9	
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	24,4	37,6	20,3	2,5	,3	14,4	,5
751-1000 TL	25,3	36,2	18,9	,9	,2	16,9	1,6
1001-1500 TL	24,9	37,0	20,2	1,5	,5	15,5	,6
1501-2000 TL	27,9	37,0	23,2	,7		10,6	,7
2001-3000 TL	16,8	32,1	25,3	1,5	1,0	21,7	1,5
3001-5000 TL	25,3	37,7	31,8			5,2	
5001 ve üstü TL	15,6	45,3	25,0			14,1	

2.10. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimlikler ve Gençler

Araştırmada, gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimlik tercihleri dikkate alınan ve önemsenen bir konu başlığı olmuştur. Katılımcılara 18 farklı siyasi, ideolojik ve dini kimlik listesi verilerek bunları kendilerine ne kadar uygun bulup-bulmadıklarını belirtmeleri istenmiştir (Tablo:2.17-2.34). Uygun bulma durumu *çok uygun* ve *uygun* başlıklarıyla iki seçenekli, uygun bulmama durumu da *hiç uygun değil*, *uygun değil* başlıklarıyla iki seçenekli olarak belirlenmiştir. *Çok uygun* bulunan ve benimsenen ilk 5 siyasal/ideolojik kimlikler listesi ve oranları şu şekilde belirlenmiştir: *Müslüman* (%42,9), *İlerici* (%30,8), *Atatürkçü* (%28,8), *Laik* (23,4), *İslâmcı* (%22,3). *Uygun* bulunan ve benimsenen ilk 5 siyasal/ideolojik kimlikler listesi ve oranları ise şu şe-

kilde belirlenmiştir: *Dindar* (%60,1), *Milliyetçi* (%58,9), *Laik* (%57,6), *Demokrat* (%57,5), *Atatürkçü* (%53,6).

Gençlerin *Hiç uygun değil* olarak niteledikleri ve benimsemedikleri ilk 5 siyasal/ideolojik kimlikler listesi ve oranları şu şekilde belirlenmiştir: *Ateist* (%73,6), *Komünist* (%59,2), *Feminist* (%43,2), *Ülkücü* (%35,6), *Devrimci* (30,8). Gençlerin *Uygun değil* olarak niteledikleri ve benimsemedikleri ilk 5 siyasal/ideolojik kimlikler listesi ve oranları ise şu şekilde belirlenmiştir: *Liberal* (%36,4), *Feminist* (%35,9), *Ülkücü* (%30,5), *Komünist* (%30,4), *Devrimci* (%28,5).

Tablo:2.17:Ülkücü Kimliği

ÜLKÜCÜ tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	1677	35,9
Uygun değil	1428	30,5
Uygun	1206	25,8
Çok uygun	366	7,8
TOPLAM	4677	100,0

Tablo:2.18:Muhafazakâr Kimliği

MUHAFAZAKÂR tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	758	16,7
Uygun değil	1144	25,2
Uygun	2207	48,7
Çok uygun	426	9,4
TOPLAM	4535	100,0

Tablo:2.19:Liberal Kimliği

LİBERAL tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	628	15,7
Uygun değil	1460	36,4
Uygun	1685	42,1
Çok uygun	233	5,8
TOPLAM	4006	100,0

Tablo:2.20: Sosyal Demokrat Kimliği

SOSYAL DEMOKRAT tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	558	13,3
Uygun değil	1041	24,8
Uygun	2102	50,0
Çok uygun	500	11,9
TOPLAM	4201	100,0

Tablo:2.21: Milliyetçi Kimliği

MİLLİYETÇİ tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	354	7,8
Uygun değil	511	11,2
Uygun	2688	28,9
Çok uygun	1008	22,1
TOPLAM	4561	100,0

Tablo:2.22: Sosyalist Kimliği

SOSYALİST tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	537	13,1
Uygun değil	1066	26,0
Uygun	1878	45,8
Çok uygun	615	15,0
TOPLAM	4096	100,0

Tablo:2.23: Atatürkçü Kimliği

ATATÜRKÇÜ tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	296	6,4
Uygun değil	521	11,3
Uygun	2475	53,6
Çok uygun	1329	28,8
TOPLAM	4621	100,0

Tablo:2.24: Dindar Kimliği

DİNDAR tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	276	6,1
Uygun değil	645	14,4
Uygun	2699	60,1
Çok uygun	868	19,3
TOPLAM	4488	100,0

Tablo:2.25: Müslüman Kimliği

MÜSLÜMAN tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	96	2,0
Uygun değil	150	3,1
Uygun	2501	52,0
Çok uygun	2060	42,9
TOPLAM	4807	100,0

Tablo:2.26: Komünist Kimliği

KOMÜNİST tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	2504	59,2
Uygun değil	1286	30,4
Uygun	290	6,9
Çok uygun	149	3,5
TOPLAM	4229	100,0

Tablo:2.27: Ateist Kimliği

ATEİST tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	3188	73,6
Uygun değil	981	22,7
Uygun	99	2,3
Çok uygun	62	1,4
TOPLAM	4330	100,0

Tablo:2.28: Kemalist Kimliği

KEMALİST tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	1203	28,5
Uygun değil	829	19,7
Uygun	1440	34,1
Çok uygun	745	17,7
TOPLAM	4217	100,0

Tablo:2.29: Laik Kimliği

LAİK tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	419	9,2
Uygun değil	445	9,8
Uygun	2617	57,6
Çok uygun	1062	23,4
TOPLAM	4543	100,0

Tablo:2.30: Devrimci Kimliği

DEVRİMCİ tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	1299	30,8
Uygun değil	1199	28,5
Uygun	1148	27,3
Çok uygun	566	13,4
TOPLAM	4212	100,0

Tablo:2.31: İslâmcı Kimliği

İSLÂMCI tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	454	10,3
Uygun değil	816	18,5
Uygun	2150	48,8
Çok uygun	984	22,3
TOPLAM	4404	100,0

Tablo:2.32: Demokrat Kimliği

DEMOKRAT tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	402	9,1
Uygun değil	498	11,3
Uygun	2534	57,5
Çok uygun	971	22,0
TOPLAM	4405	100,0

Tablo:2.33: Feminist Kimliği

FEMİNİST tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	1811	43,2
Uygun değil	1503	35,9
Uygun	652	15,6
Çok uygun	225	5,4
TOPLAM	4191	100,0

Tablo:2.34: İlerici Kimliği

İLERİCİ tanımlaması size ne kadar uyar?		
	SAYI	%
Hiç uygun değil	335	7,4
Uygun değil	445	9,8
Uygun	2347	51,9
Çok uygun	1391	30,8
TOPLAM	4518	100,0

2.11. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklerin Faktör Analiziyle İlişkileri

Araştırmada yer verilen 18 siyasi, ideolojik ve dini kimlikle ilgili cevaplar üzerinde faktör analizi yapıldığında bu kimliklerin 5 ayrı grupta toplanabilecekleri tespit edilmiştir. Faktör analizi ile elde edilen bulgulara göre *Atatürkçü*, *Kemalist*, *laik*, *İlerici* kimlikleri kendi aralarında bir grup oluşturmaktadırlar. Bu gruba en uzak kimlik *Muhafazakâr* kimliğidir (Tablo:2.35-2.36).

Faktör analizi ile tespit edilen ikinci kimlik grubunda *Liberal*, *Sosyal Demokrat*, *Sosyalist* ve *Demokrat* kimlikleri yer almaktadır. Bu gruptaki kimliklere en uzak kimlik *Dindar* kimliğidir (Tablo:2.35-2.36).

Üçüncü kimlik grubunda *İslâmcı*, *Dindar* ve *Müslüman* kimliği yer almaktadır. Bu kimlik grubuna en uzak kimlikler *Kemalist*, *Ateist* ve *Komünist* kimlikleridir (Tablo:2.35-2.36).

Faktör analizi ile tespit edilen dördüncü kimlik grubunda *Komünist*, *Ateist*, *Feminist* ve *Devrimci* kimlikleri yer almakta, bunlara en uzak kimliğin ise *Müslüman* kimliği olduğu görülmektedir (Tablo:2.35-2.36).

Faktör analizi ile tespit edilen beşinci kimlik grubunda *Ülkücü*, *Milliyetçi* ve *Muhafazakâr* kimlikleri yer aldığı tespit edilmiş. Bu kimliklere en uzak kimliğin ise *Devrimci* olduğu görülmüştür (Tablo:2.35-2.36).

Tablo:2.35: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimliklerin Faktör Analizi

KİMLİKLER	1	2	3	4	5
Ülkücü	,092	,021	,101	,104	,810
Muhafazakâr	-,211	,362	,436	-,064	,531
Liberal	,018	,732	,020	,023	,314
Sosyal demokrat	,285	,783	,019	,093	,020
Milliyetçi	,431	,220	,242	-,107	,587
Sosyalist	,372	,618	,016	,255	,023
Atatürkçü	,839	,079	-,006	,031	,171
Dindar	-,051	-,001	,799	-,048	,237
Müslüman	,274	,062	,663	-,234	,012
Komünist	,082	,223	-,130	,769	-,168
Ateist	-,065	,015	-,169	,786	,128
Kemalist	,656	,140	-,255	,299	,086
Laik	,796	,201	,027	,058	,056
Devrimci	,428	,283	-,008	,486	-,307
İslâmcı	-,058	,064	,840	,037	,080
Demokrat	,453	,552	,260	,091	-,119
Feminist	,201	,011	,090	,665	,090
İlerici	,555	,304	,238	,061	-,105

Tablo:2.36: Faktör Analizine Göre Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlik Grupları

ÖRTÜŞEN KİMLİKLER				
1.GRUP	2.GRUP	3.GRUP	4.GRUP	5.GRUP
Atatürkçü	Liberal	İslâmcı	Komünist	Ülkücü
Laik	Sosyal demokrat	Dindar	Ateist	Muhafazakâr
Kemalist	Sosyalist	Müslüman	Devrimci	Milliyetçi
İlerici	Demokrat		Feminist	
YAKIN KİMLİKLER				
Milliyetçi	İlerici	Muhafazakâr	Kemalist	Liberal
UZAK KİMLİKLER				
Muhafazakâr	Dindar	Kemalist	Müslüman	Devrimci
		Ateist		
		Komünist		

2.12. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Özellikler ve Konular

Siyasi, ideolojik ve dini kimliklerin tercih durumları katılımcıların demografik özellikleri açısından incelendiğinde demografik özelliklerin bu kimlikleri kabullenme veya reddetmeye kayda değer bir etkisinin bulunmadığı tespit edilmiştir. Tüm demografik özellikler arasında bahse değer tek farklılık, katılımcıların öğrenim düzeylerinde karşımıza çıkmaktadır; o da sadece bir kimlikle ilgilidir. Kendisini *Ateist* olarak niteleyenlerden lise düzeyine sahip olanlar çok farklı bir oranla (%50,6) diğer kimliklerden ayrılmışlardır. Diğer kimliklerin lise ortalaması %30 civarındadır. Ateistlerin lisans düzeyindeki oranları da %7,5 ile çok farklı bir düzeyi temsil etmektedir. Çünkü diğer kimliklerden lisans düzeyinde öğrenime sahip olanların ortalaması %18 civarındadır.

Siyasi, ideolojik ve dini kimlikler katılımcıların cinsiyetleri açısından incelendiğinde; *Feminist* kimliğini kadın katılımcıların, erkek katılımcılara oranla çok daha yüksek düzeyde *uygun* bulduğu tespit edilmiştir. Esasen kadın katılımcıların *Ülkücü*, *Liberal*, *Sosyal Demokrat*, *Milliyetçi*, *Sosyalist*, *Atatürkçü*, *Dindar*, *Müslüman*, *Kemalist*, *Laik*, *Devrimci*, *İslâmcı*, *Demokrat*, *İlerici* kimliklerini de erkeklere oranla kendilerine daha *uygun* buldukları görülmektedir(Tablo:2.37).

Tablo:2.37: Cinsiyete Göre Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikler

Kimlikler	 Kimliği size ne oranda uyar? (%)			
		Hiç uygun değil	Uygun değil	Uygun	Çok uygun
Ülkücü	Erkek	35,9	29,6	24,8	9,8
	Kadın	35,8	31,6	26,9	5,7
Muhafazakâr	Erkek	17,4	23,4	48,5	10,7
	Kadın	16,0	27,2	48,9	8,0
Liberal	Erkek	18,7	35,7	39,8	5,8
	Kadın	12,2	37,3	44,7	5,8
Sosyal Demokrat	Erkek	15,3	25,8	45,5	13,4
	Kadın	11,0	23,7	55,0	10,3
Milliyetçi	Erkek	8,5	12,8	54,7	23,9
	Kadın	7,0	9,5	63,4	20,1
Sosyalist	Erkek	16,2	28,5	39,8	15,5
	Kadın	9,6	23,3	52,7	14,5
Atatürkçü	Erkek	7,7	13,8	49,5	29,0
	Kadın	5,0	8,6	57,8	28,5
Dindar	Erkek	5,9	14,9	57,6	21,7
	Kadın	6,5	13,8	62,8	16,9
Müslüman	Erkek	2,0	3,5	50,5	44,0
	Kadın	2,0	2,8	53,6	41,7
Komünist	Erkek	60,7	28,6	7,3	3,3
	Kadın	57,6	32,3	6,3	3,7
Ateist	Erkek	73,7	22,3	2,5	1,6
	Kadın	73,5	23,1	2,1	1,3
Kemalist	Erkek	31,6	20,6	30,4	17,4
	Kadın	25,1	18,7	38,3	18,0
Laik	Erkek	11,5	10,8	54,5	23,1
	Kadın	6,8	8,7	60,8	23,7
Devrimci	Erkek	35,3	26,6	24,6	13,5
	Kadın	26,0	30,5	30,1	13,4
İslâmcı	Erkek	10,8	18,0	45,4	25,8
	Kadın	9,7	19,1	52,6	18,6
Demokrat	Erkek	9,2	12,2	55,4	23,2
	Kadın	9,1	10,3	59,8	20,9
Feminist	Erkek	55,4	33,5	8,3	2,8
	Kadın	30,4	38,3	23,2	8,1
İlerici	Erkek	9,0	10,4	48,4	32,2
	Kadın	5,8	9,3	55,6	29,3

Siyasi, ideolojik ve dini kimlikler katılımcıların modern-gelenek düzleminde kendilerini tanımlayışları açısından incelendiğinde, kendisini en yüksek düzeyde modern olarak niteleyenler *Ateist* (%30,8), *Devrimci* (%15), *Feminist* (%14,4), *Sosyalist* (%13,5) kimliğine sahip olanlardır. Kendisini en yüksek düzeyde *geleneğe bağlı* olarak niteleyenler *Muhafazakar* (%19,3), *Ülkücü* (%18,7) ve *İslâmcı* (%18,2) kimliğine sahip olanlardır. Kendisini en yüksek düzeyde *biraz modern biraz geleneksel bağlı* olarak niteleyenler, *Ateist* (%53,5) kimliğini kabullenenler hariç diğer tüm kimlik mensuplarıdır (Tablo:2.38).

Tablo:2.38: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kendinizi nasıl tanımlarsınız? (%)

Kimlikler	KENDİNİZİ NASIL TANIMLARSINIZ?		
	Modern	Geleneğe bağlı	Biraz modern biraz geleneksel
Ülkücü	11,7	18,7	69,7
Muhafazakâr	8,2	19,3	72,5
Liberal	11,5	12,4	76,1
Sosyal demokrat	12,0	13,1	74,9
Milliyetçi	10,8	15,1	74,1
Sosyalist	13,5	12,8	73,7
Atatürkçü	12,3	13,4	74,4
Dindar	8,8	17,6	73,6
Müslüman	10,9	16,0	73,1
Komünist	18,1	9,0	72,9
Ateist	30,8	15,7	53,5
Kemalist	14,2	12,0	73,8
Laik	12,3	13,3	74,4
Devrimci	15,0	11,2	73,8
İslâmcı	9,5	18,2	72,3
Demokrat	11,8	13,5	74,7
Feminist	14,4	10,7	74,9
İlerici	12,3	14,1	73,7

Siyasi, ideolojik ve dini kimlikler katılımcıların insanlar hakkındaki genel düşünceleri açısından incelendiğinde, neredeyse tüm gençlerin insanlara dair bir *güven sorunu* yaşadıkları ve genel anlamda insanları *güvenilmez* buldukları tespit edilmiştir (Tablo:2.39).

Tablo:2.39: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce

Kimlikler	İnsanlar hakkındaki genel düşünceniz nedir? (%)				
	SAYI	Çok Güvenilir	Güvenilir	Güvenilmez	Hiç Güvenilmez
Ülkücü	1553	,9	32,6	57,5	8,9
Muhafazakâr	2590	,3	32,0	57,6	10,0
Liberal	1891	1,0	28,4	61,9	8,7
Sosyal demokrat	2563	1,1	29,1	60,9	9,0
Milliyetçi	3653	1,1	29,1	61,1	8,7
Sosyalist	2445	1,4	26,5	62,9	9,3
Atatürkçü	3744	1,0	27,6	61,7	9,6
Dindar	3520	1,0	31,6	58,0	9,4
Müslüman	4500	,9	29,6	59,8	9,6
Komünist	431	,5	31,9	58,3	9,3
Ateist	160		36,1	50,3	13,5
Kemalist	2150	,3	26,9	63,6	9,2
Laik	3631	,8	28,1	61,8	9,3
Devrimci	1687		27,2	61,6	11,2
İslâmcı	3086	1,0	31,4	58,7	8,9
Demokrat	3459	,8	28,6	61,4	9,3
Feminist	865	,4	26,3	62,4	10,9
İlerici	3681	,9	30,1	58,9	10,1

2.13. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Dini Değerler ve Konular

Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimliklere göre dini değerlere ve konulara ilişkin tutum ve tavırlarını, inanç ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla konuya ilişkin veriler incelendiğinde (Tablo:2.40-2.49), beklentiye uygun durum ve özellikler tespit edildiği gibi, manidar tespitlere de ulaşılmaktadır. Örneğin, Allah'ın varlığına olan inanç konusu bunlardan ilk dikkate alınabileceklerden birisidir (Tablo:2.40). Gençler, birbirinden farklı birçok siyasi, ideolojik ve dini kimliğe mensubiyetlerine rağmen, ortalama %95-%100 düzeyinde Allah'ın varlığına ilişkin bir inanca sahip olmalarına karşılık, **ilginç ve manidar olan kendisini Ateist olarak niteleyenlerin de Allah'ın varlığına ilişkin bir inanca sahip olmalarıdır.** Kendisini Ateist olarak

niteleyenler arasında, Allah'ın varlığına *inanmayanların* oranı %61, *kuşku duymaksızın* inananların oranı ise %17,6'dır. Kendisini Ateist olarak niteleyenler arasında Allah'ın varlığına inanmadığını ifade edenlerin oranı %8,8, Allah'ın varlığı konusunda kuşkuya sahip olduğunu ifade edenlerin oranı %12,6'dır.

Tablo:2.40: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Allah'a İnanma Durumu

Allah'ın varlığına inanma durumunuz nedir? (%)					
Kimlikler	SAYI	Kesinlikle inanırım	İnanırım	Şüpheliyim	İnanmam
Ülkücü	1553	95,5	3,4	1,1	
Muhafazakâr	2590	97,5	2,1	,5	
Liberal	1891	92,6	5,6	1,3	,5
Sosyal demokrat	2563	92,3	5,3	2,0	,3
Milliyetçi	3653	93,6	4,9	1,2	,3
Sosyalist	2445	89,7	7,5	2,1	,7
Atatürkçü	3744	92,1	6,0	1,6	,4
Dindar	3520	97,4	2,0	,5	,1
Müslüman	4500	94,0	4,9	1,1	,1
Komünist	431	76,0	16,5	5,7	1,8
Ateist	160	61,0	17,6	12,6	8,8
Kemalist	2150	89,7	7,9	1,8	,6
Laik	3631	91,4	6,3	1,9	,5
Devrimci	1687	86,8	8,5	3,3	1,4
İslâmcı	3086	96,6	2,5	,9	,1
Demokrat	3459	92,2	5,9	1,5	,5
Feminist	865	90,4	5,6	2,7	1,3
İlerici	3681	91,8	5,8	1,7	,6

Kabul etmek gerekir ki, bu, literatürdeki anlamıyla örtüşmeyen, ilginç bir ateizmdir. Daha doğru bir ifadeyle, bu ateizmin sadece isimsel olduğu, içeriğinin literatürdeki evrensel anlamıyla örtüşmediği söylenebilir; aynen *Dindar*'lığın da birçok alanda ve konuda isimsel olması gibi. Zira araştırmamızın Din ile ilgili bölümünde ayrıntılı olarak inceleneceği üzere, kendisini Dindar olarak niteleyen gençlerin tutum ve tavırlarda dindarlıklarının son derece tartışılabilir olduğu gözlenmektedir.

Allah'ın varlığına inançla ilgili ilginç ve manidar olan durum, diğer bazı dini konu ve alanlarda da karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında beş vakit namaz kılmayı ilk planda hatırlamak mümkündür (Tablo:2.41). Çünkü kendisini *Ateist* olarak niteleyenler arasında düzenli beş vakit namaz kılanlara (%13,3) rastlandığı gibi, kendisini *Dindar* olarak isimlendiren; ama beş vakit namaz kılmayanlara da (%17,6) rastlanmaktadır. İlginçtir kendisini *Dindar* olarak niteleyenler arasında düzenli beş vakit namaz kılanların oranı, sadece %28,6'dır.

Tablo:2.41: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Namaz Kılma Durumu

Namaz Kılma Durumunuz nedir? (%)			
Kimlikler	Düzenli	Ara sıra	Hiç
Ülkücü	24,2	54,4	21,4
Muhafazakâr	28,7	53,4	17,9
Liberal	19,9	51,7	28,4
Sosyal demokrat	20,5	48,9	30,6
Milliyetçi	22,4	51,4	26,2
Sosyalist	18,4	47,8	33,8
Atatürkçü	19,2	50,5	30,3
Dindar	28,6	53,9	17,6
Müslüman	24,5	49,9	25,6
Komünist	9,8	43,6	46,5
Ateist	13,3	33,6	53,1
Kemalist	15,9	47,1	37,0
Laik	19,6	49,8	30,5
Devrimci	13,6	49,7	36,7
İslâmcı	28,1	54,1	17,8
Demokrat	21,9	49,8	28,3
Feminist	19,1	49,6	31,3
İlerici	21,8	47,7	30,4

Cuma namazı kılma ile ilgili durum da beş vakit namaz kılma durumundan çok farklı değildir (Tablo:2.42). Çünkü kendisini *Ateist* olarak niteleyenler arasında hem de oldukça yüksek sayılabilecek bir oranda olmak üzere düzenli Cuma namazı kılanlara (%42,9) rastlandığı gibi, kendisini *Dindar* olarak isimlendiren ama Cuma namazı kılmayanlara da (%10,1) rastlanmaktadır. İlginçtir, kendisini *Dindar* olarak niteleyenler arasında düzenli Cuma namazı kılanların oranı %65,9'dur.

Tablo:2.42: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu

Cuma Namazı Kılma Durumunuz Nedir? (%)			
Kimlikler	Düzenli	Ara sıra	Hiç
Ülkücü	58,3	29,7	12,0
Muhafazakâr	67,5	21,9	10,6
Liberal	54,4	30,0	15,5
Sosyal demokrat	48,9	36,8	14,3
Milliyetçi	56,9	30,1	13,0
Sosyalist	46,9	36,6	16,5
Atatürkçü	50,7	33,6	15,7
Dindar	65,9	24,1	10,1
Müslüman	57,9	29,8	12,3
Komünist	38,6	37,2	24,2
Ateist	42,9	31,2	26,0
Kemalist	44,7	37,1	18,1
Laik	50,7	33,1	16,2
Devrimci	44,0	34,9	21,1
İslâmcı	63,0	24,8	12,1
Demokrat	55,1	30,7	14,3
Feminist	36,3	22,2	41,5
İlerici	52,1	31,9	16,0

Oruç ibadetindeki durum, namaz ibadetindeki durumdan daha ilginçtir (Tablo:2.43). Çünkü kendisini *Ateist* olarak niteleyenler arasında hem de oldukça yüksek sayılabilecek bir oranda olmak üzere düzenli Ramazan orucu tutanların (% 58,6) bulunduğu tespit edilmiştir. Kendisini Komünist olarak niteleyenler arasında düzenli Ramazan orucu tutanların (% 65,7) oranı da son derece yüksektir. Kendisini *Dindar* olarak niteleyenler arasında düzenli Ramazan orucu tutanların oranı %90,8'dir.

Tablo:2.43: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Oruç Tutma Durumu

Oruç Tutma Durumunuz Nedir? (%)			
Kimlikler	Düzenli	Ara sıra	Hiç
Ülkücü	89,3	9,3	1,3
Muhafazakâr	92,6	6,0	1,5
Liberal	86,4	11,6	2,0
Sosyal demokrat	82,3	15,1	2,6
Milliyetçi	85,4	12,4	2,2
Sosyalist	80,0	16,2	3,9
Atatürkçü	83,8	13,3	2,9
Dindar	90,8	8,1	1,1
Müslüman	86,1	11,8	2,1
Komünist	65,7	24,0	10,3
Ateist	58,6	20,4	21,1
Kemalist	80,0	15,8	4,2
Laik	82,9	13,9	3,2
Devrimci	77,2	17,0	5,9
İslâmcı	90,4	8,3	1,3
Demokrat	83,4	13,7	2,9
Feminist	82,8	12,8	4,4
İlerici	83,4	13,3	3,3

Dinin emirleri kapsamında yer alan beş vakit namaz, Cuma namazı, oruç ibadetlerinin yanı sıra, bir de dinin yasakları kapsamında yer alan ibadetler vardır. *Alkol kullanma yasağı* bunlar arasında en bilinenidir. Bu yasağa uyma ile ilgili durum da ilginç ve manidardır (Tablo:2.44). Zira kendisini *Dindar* olarak niteleyenler arasında %7,1'lik bir kesim *alkol kullandığını ve bırakmak istemediğini*, yine *Dindar*'lar arasında %3,8'lik bir kesim ise *alkol kullandığını> ama bırakmak istediğini* ifade etmiştir.

Tablo:2.44: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Alkol Kullanma Durumu

Alkol kullanma konusunda durumunuz nedir? (%)					
Kimlikler	SAYI	Kullanmıyorum- zararlı	Kullanmıyorum- karşı değilim	Kullanmıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanmıyorum- bırakmak istemiyorum
Ülkücü	1556	77,6	11,1	3,3	8,1
Muhafazakâr	2599	83,6	7,4	2,9	6,1
Liberal	1891	71,3	12,2	4,1	12,5
Sosyal demokrat	2559	71,0	11,6	3,7	13,7
Milliyetçi	3653	73,0	11,2	4,7	11,1
Sosyalist	2456	68,6	13,5	3,5	14,4
Atatürkçü	3748	70,1	12,2	4,7	13,0
Dindar	3520	80,7	8,4	3,8	7,1
Müslüman	4500	75,2	10,4	4,2	10,3
Komünist	434	49,6	21,9	4,5	24,0
Ateist	160	55,3	16,0	6,0	22,7
Kemalist	2150	62,8	14,2	4,7	18,3
Laik	3631	70,6	11,3	4,9	13,2
Devrimci	1687	63,7	12,3	4,8	19,1
İslâmcı	3086	83,0	6,8	4,8	5,5
Demokrat	3459	72,1	11,4	4,2	12,3
Feminist	865	67,1	16,7	3,9	12,2
İlerici	3692	69,6	12,0	5,0	13,5

Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimliklerine göre dini değerlere ve konulara ilişkin tutum ve tavırları kapsamında dinin duygu ve düşünce veya tutum ve tavır düzeyindeki genel etki durumunu tespit etmek gerekirse; bu bağlamda öncelikle *din duygu ve düşüncelerinizi ekiler mi* sorusuna verilen cevapları incelemekte yarar var (Tablo:2.45). Genel bir değerlendirmeyle ifade etmek gerekirse, gençler *duygu ve düşünce düzleminde* dinden büyük oran da etkilenmektedirler. Bu konuda ilginç bir örnek olması açısından, kendisini Ateist olarak niteleyenler dikkate alınabilir. Kendisini *Ateist* olarak niteleyenler arasında dinin duygu ve düşüncelerini *çok etkilediğini* ifade edenlerin oranı %34,6, *etkilediğini* ifade edenlerin oranı ise %32,6'dır. Dinden duygu ve düşünce düzeyinde *hiç etkilenmediğini* ifade eden *Ateist*'lerin oranı ise sadece %23,9'dur.

Tablo:2.45: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkilemesi (%)

Din duygu ve düşüncelerinizi ne kadar etkiler?					
Kimlikler	SAYI	Çok etkiler	Etkiler	Çok az etkiler	Hiç etkilemez
Ülkücü	1556	47,4	44,8	5,7	2,1
Muhafazakâr	2599	55,1	39,5	3,7	1,8
Liberal	1891	45,3	45,1	5,6	4,0
Sosyal demokrat	2559	42,8	47,2	5,7	4,3
Milliyetçi	3653	44,2	46,8	5,8	3,2
Sosyalist	2456	41,0	46,4	7,3	5,4
Atatürkçü	3748	41,3	47,6	6,8	4,3
Dindar	3520	52,9	41,3	4,4	1,4
Müslüman	4500	46,2	44,8	6,1	2,9
Komünist	434	30,2	46,0	7,8	16,0
Ateist	160	34,6	32,1	9,4	23,9
Kemalist	2150	37,8	49,7	7,1	5,4
Laik	3631	41,5	47,3	6,9	4,2
Devrimci	1687	38,2	47,7	7,6	6,5
İslâmcı	3086	54,3	39,7	4,4	1,5
Demokrat	3459	42,8	46,9	6,4	4,0
Feminist	865	42,8	45,7	5,6	5,8
İlerici	3692	43,0	47,0	5,8	4,2

Dinin, bireylerin tutum ve davranışlarını etkileme durumuna ilişkin veriler incelendiğinde de benzer durumlarla karşılaşmaktadır (Tablo:2.46). Bu konuda da ilginç bir örnek olması açısından kendisini Ateist olarak niteleyenler dikkate alınabilir. Kendisini *Ateist* olarak niteleyenler arasında dinin tutum ve davranışlarını *çok etkilediğini* ifade edenlerin oranı %34,2, *etkilediğini* ifade edenlerin oranı ise %34,8'dir. Dinden tutum ve davranış düzeyinde *hiç etkilenmediğini* ifade eden *Ateist*'lerin oranı ise sadece %24,8'dir.

Tablo:2.46: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Dinin Tutum ve Davranışları Etkilemesi (%)

Din tutum ve Davranışlarınızı ne kadar etkiler?					
Kimlikler	SAYI	Çok Etkiler	Etkiler	Çok Az	Hiç Etkilemez
Ülkücü	1542	43,3	48,5	6,4	1,8
Muhafazakâr	2551	51,0	43,5	3,9	1,6
Liberal	1827	39,1	49,7	7,1	4,0
Sosyal demokrat	2546	38,3	51,5	6,4	3,7
Milliyetçi	3625	40,0	50,4	7,1	2,5
Sosyalist	2422	37,1	50,5	7,1	5,3
Atatürkçü	3721	37,2	51,7	7,4	3,7
Dindar	3567	48,8	46,3	3,8	1,1
Müslüman	4554	42,3	48,7	6,8	2,2
Komünist	433	29,8	47,6	7,7	14,8
Ateist	167	34,2	34,8	6,2	24,8
Kemalist	2163	33,3	54,5	7,9	4,4
Laik	3646	37,1	51,3	7,7	3,9
Devrimci	1640	34,5	51,7	8,2	5,6
İslâmcı	3089	49,2	45,2	4,4	1,1
Demokrat	3459	38,7	51,1	6,3	3,8
Feminist	860	36,4	52,5	5,8	5,4
İlerici	3647	38,4	51,6	6,4	3,6

Konu bağlamında *laiklikle* ilgili düşünceleri tespit etmek anlamlı olacaktır. Katılımcı gençlere *kişilik ve hayatınız açısından laik olmak ne kadar önemlidir* sorusu yöneltilmiştir. Bu soruya alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.47), son derece ilginç ve manidar bir durumla karşılaşmakta ve laikliğin büyük oranda tüm kesimler tarafından içselleştirildiğine tanık olunmaktadır. Çünkü kendisini Dindar olarak niteleyen gençlerin %32,7'si laik olmanın kişilik ve hayatı açısından *çok önemli* olduğunu ifade ederken, bu kesimin %43,8'i ise laik olmanın *önemli* olduğunu ifade etmiştir.

Tablo:2.47: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Laikliği Önemli Bulma Durumu

Kişilik ve hayatınız açısından Laik olmak ne kadar önemlidir? (%)					
Kimlikler	Sayı	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Ülkücü	1554	34,3	43,8	18,1	3,8
Muhafazakâr	2598	31,9	43,6	19,7	4,9
Liberal	1891	37,2	42,6	15,0	5,1
Sosyal demokrat	2559	40,8	44,0	12,1	3,2
Milliyetçi	3650	35,3	45,7	15,8	3,3
Sosyalist	2456	39,2	46,1	12,2	2,5
Atatürkçü	3747	39,0	46,9	12,0	2,2
Dindar	3524	32,7	43,8	18,4	5,1
Müslüman	4500	34,0	44,6	17,2	4,3
Komünist	438	40,0	44,5	11,7	3,8
Ateist	160	39,5	41,4	7,9	11,2
Kemalist	2150	41,3	45,6	11,5	1,6
Laik	3636	40,0	47,6	10,7	1,7
Devrimci	1687	40,6	46,2	11,0	2,2
İslâmcı	3086	33,1	43,2	18,8	4,8
Demokrat	3453	36,7	45,8	13,6	4,0
Feminist	865	41,9	44,0	11,8	
İlerici	3690	36,4	45,0	14,4	4,3

2.14. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Aile Değerleri ve Konuları

Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimliklere göre bazı aile değerlerine ve konularına ilişkin tutum ve tavırlarını, inanç ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla konuya ilişkin veriler incelendiğinde (Tablo:2.48-2.57), beklentiye uygun durum ve özellikler tespit edildiği gibi, manidar tespitlere de ulaşılmaktadır. Örneğin aile kurumunun önemine ilişkin soruya verilen cevaplar bu bağlamda değerlendirilebilir (Tablo:2.48). Gençlerin genel ve baskın eğilimi aile kurumunun *modası geçmiş bir kurum olmadığı* biçimindedir. Gençler genel ve baskın bir eğilim olarak aile kurumunu önemsediklerini ifade ederlerken, aile kurumunun geleneksel işlev ve önemini de kabul ediyor gözükümler. Bunun böyle olup-olmadığını anlamak için aile kurumuna ve değerlerine ilişkin diğer bazı sorulara verilen cevapları incelemek yararlı olacaktır. Bu bağlamda zinanın anlamına ilişkin soruya verilen cevaplar dikkate alınabilir (Tablo:2.49). Bu konuda da gençlerin genel eğiliminin zinanın nikahsız cinsel birliktelik olduğu ve bu görüşleriyle de geleneksel aile değerlerine uygun düşündükleri söylenebilir. Ancak gençler arasında %10-%20 düzeylerinde yer alan bir kesimin zina ile nikahsızlık arasındaki bağı devre dışı bırakıp, *zorla* gerçekleşen cinsel birlikteliği zina olarak değerlendirmeye başladığı anlaşılmaktadır. Hiç kuşku yok ki bu durum zina ile ilgili geleneksel anlayışın dışındadır; zira bu anlayış, nikahsız gönüllü cinsel birlikteliği zina olarak nitelememektedir.

Tablo:2.48: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur

Kimlikler	Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	5,4	4,9	5,4	27,9	56,4
Muhafazakâr	3,4	3,5	3,9	25,3	63,8
Liberal	4,2	3,5	4,5	29,3	58,4
Sosyal demokrat	3,5	5,7	4,6	30,2	55,9
Milliyetçi	3,7	4,6	4,6	29,2	57,9
Sosyalist	3,9	6,1	5,1	30,8	54,1
Atatürkçü	3,7	5,6	5,3	29,7	55,8
Dindar	3,9	4,0	4,5	26,8	60,8
Müslüman	3,6	4,9	5,2	29,0	57,3
Komünist	5,0	10,1	7,8	33,3	43,9
Ateist	12,0	16,0	17,3	18,7	36,0
Kemalist	3,5	6,8	4,8	32,8	52,1
Laik	3,9	5,5	5,0	28,9	56,7
Devrimci	4,6	8,1	6,2	28,5	52,6
İslâmcı	4,0	5,1	5,3	25,1	60,5
Demokrat	3,8	4,6	5,2	29,2	57,2
Feminist	6,7	6,4	6,1	25,6	55,2
İlerici	3,8	4,2	4,9	30,2	56,9

Tablo:2.49: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Zinanın Ne Olduğu (%)

Kimlikler	Size göre zina nedir?		
	Nikahsız cinsellik	Eşler arası zorla ilişki	Nikahsız zorla ilişki
Ülkücü	85,5	1,0	13,5
Muhafazakâr	87,9	1,7	10,4
Liberal	83,4	1,8	14,8
Sosyal demokrat	82,3	2,2	15,4
Milliyetçi	85,5	1,7	12,8
Sosyalist	82,7	2,1	15,2
Atatürkçü	83,4	1,8	14,8
Dindar	86,6	1,5	11,9
Müslüman	86,5	1,4	12,1
Komünist	76,2	3,2	20,6
Ateist	76,1	5,2	18,7
Kemalist	83,3	1,2	15,5
Laik	83,4	2,0	14,7
Devrimci	80,6	2,0	17,4
İslâmcı	85,3	2,0	12,8
Demokrat	84,4	1,8	13,8
Feminist	82,9	2,3	14,8
İlerici	85,5	1,7	12,7

Aile değerleri arasında *sadakat* ayrıcalıklı bir önemi vardır. Sadakat konusu kadın ve erkek bağlamında ayrı ayrı incelemeyi gerektirdiği gibi, evlilik öncesi-sonrası bağlamında da ayrıca değerlendirmeyi gerektirmektedir. Bu kapsamda yer alan sorulardan birisi *kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* yargı cümlesi biçiminde verilmiş ve katılımcı gençlere bu yargıya katılıp-katılmadıkları sorulmuştur. Söz konusu yargı ile ilgili cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.50), kadınlar açısından evlilik öncesi nikâhsız cinsel ilişkiyi yadırgamayan anlayışın gençler arasında %20-%30 düzeyinde kabul gördüğünü ortaya koymaktadır. Konu erkek açısından değerlendirildiğinde ise söz konusu anlayış ortalama %60'lar düzeyine çıkmaktadır (Tablo:2.51).

Tablo:2.50: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir

Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	11,2	10,4	12,0	19,6	46,9
Muhafazakâr	9,5	8,7	10,1	21,7	50,0
Liberal	10,3	10,7	10,5	23,2	45,3
Sosyal demokrat	11,7	13,3	11,1	21,8	42,1
Milliyetçi	9,8	11,8	11,5	22,6	44,3
Sosyalist	12,2	13,1	11,0	23,0	40,8
Atatürkçü	10,6	12,8	11,8	22,3	42,5
Dindar	11,1	11,5	11,7	21,2	44,5
Müslüman	10,3	11,6	12,6	20,6	44,8
Komünist	15,4	16,6	8,6	21,2	38,2
Ateist	25,2	23,3	13,2	10,7	27,7
Kemalist	9,2	13,0	10,3	24,2	43,3
Laik	10,6	12,4	11,4	21,0	44,6
Devrimci	12,0	13,9	13,6	21,2	39,3
İslâmcı	10,6	10,5	12,1	20,9	45,9
Demokrat	10,3	13,5	11,2	21,0	43,9
Feminist	14,1	10,9	10,6	23,9	40,5
İlerici	10,2	12,6	11,4	21,2	44,7

Tablo:2.51: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir

Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	32,5	23,8	12,0	13,5	18,2
Muhafazakâr	27,4	26,1	11,0	14,4	21,2
Liberal	29,8	30,6	12,0	10,2	17,4
Sosyal demokrat	31,6	29,8	11,9	11,0	15,6
Milliyetçi	30,0	28,9	11,1	13,7	16,3
Sosyalist	29,5	30,3	12,4	11,3	16,4
Atatürkçü	30,7	28,8	12,5	12,2	15,8
Dindar	28,0	25,6	13,7	14,4	18,3
Müslüman	29,4	27,6	12,8	13,4	16,8
Komünist	33,3	39,4	8,7	8,7	9,9
Ateist	30,8	28,9	17,6	10,7	11,9
Kemalist	30,3	29,1	10,8	13,2	16,7
Laik	31,0	29,0	11,2	12,4	16,4
Devrimci	33,8	30,8	11,7	10,4	13,3
İslâmcı	28,5	26,1	12,9	13,7	18,8
Demokrat	30,2	29,2	12,5	11,7	16,4
Feminist	29,9	21,2	14,3	12,8	21,8
İlerici	29,8	29,0	11,2	12,1	18,0

Aile değerlerini doğrudan ilgilendiren bir konu olarak araştırmada *çocuk yapmak için evlenmek şart değildir* yargı cümlesi verilmiş ve katılımcılardan buna ilişkin görüşlerini ifade etmeleri istenmiştir. Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimlikleri açısından *çocuk yapmak için evlenmek şart değildir* yargı cümlesine ilişkin cevapları incelendiğinde (Tablo:2.52), çocuk konusunun hassas bir konu olduğu ve gençlerin genel eğiliminin bu durumda nikâhı önemsemek biçiminde açığa çıktığı gözlenmektedir. Çocuk yapmada nikâhı en üst düzeyde önemsemeyenler kendilerini *Ateist* olarak niteleyenlerdir (%29,6).

Tablo:2.52: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir

Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir? (%)					
Kimlikler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	5,0	3,1	2,9	16,0	73,0
Muhafazakâr	3,8	2,4	2,6	15,6	75,6
Liberal	5,2	2,5	4,0	23,1	65,2
Sosyal demokrat	4,3	3,7	3,0	21,6	67,4
Milliyetçi	4,1	2,7	2,9	20,3	69,9
Sosyalist	4,4	4,0	4,0	21,4	66,1
Atatürkçü	5,2	2,7	3,7	21,6	66,9
Dindar	4,1	2,6	3,0	17,6	72,7
Müslüman	4,2	2,8	3,1	20,2	69,7
Komünist	9,7	7,7	9,4	21,0	52,2
Ateist	17,8	11,8	12,5	10,5	47,4
Kemalist	3,9	4,1	4,6	23,2	64,1
Laik	4,7	3,1	3,7	21,5	67,0
Devrimci	4,9	4,6	5,5	22,2	62,9
İslâmcı	4,8	3,2	2,4	17,8	71,8
Demokrat	4,6	3,0	3,5	19,9	68,9
Feminist	5,6	3,2	4,2	17,1	69,8
İlerici	4,5	3,2	3,4	20,6	68,4

Gençler, eğer konu çocuk ile ilgiliyse, nikâhı genel olarak önemsemelerine karşılık, çocuğun söz konusu olmadığı durumlarda nikâhı önemseme düzeyleri ciddi bir azalış göstermektedir. Bu açıdan *genç bir kız ile erkek istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler* yargı cümlesine katılma biçimleri dikkate alınabilir (Tablo:2.53). Gençler, genel bir eğilim olarak, kabullendikleri siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, ortalama %20-%25 düzeyinde söz konusu görüşe katılmaktadırlar.

Hatta kendisini Dindar olarak niteleyenler arasında bile *genç bir kız ile erkek istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler* yargı cümlesine katılanların oranı %20,8'dir.

Tablo:2.53: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Genç bir kız ile erkek istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler

Genç bir kız ile erkek istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler (%)					
Kimlikler	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	9,1	15,4	16,1	26,7	32,7
Muhafazakâr	5,7	14,5	12,8	27,5	39,5
Liberal	9,2	18,0	14,2	29,5	29,1
Sosyal demokrat	7,2	17,8	16,7	30,1	28,2
Milliyetçi	7,1	15,7	14,9	29,4	32,9
Sosyalist	8,8	18,8	16,4	28,2	27,9
Atatürkçü	8,4	17,2	15,8	29,8	28,7
Dindar	5,8	15,0	13,6	28,5	37,1
Müslüman	6,8	15,3	14,7	28,3	34,8
Komünist	16,8	28,9	11,1	26,8	16,4
Ateist	21,7	27,0	12,5	24,3	14,5
Kemalist	8,6	19,0	15,7	29,5	27,2
Laik	8,8	16,4	15,5	28,9	30,3
Devrimci	10,3	20,6	17,9	27,1	24,1
İslâmcı	6,3	14,9	12,9	27,7	38,2
Demokrat	7,6	16,9	15,7	28,7	31,0
Feminist	10,2	18,7	16,2	28,3	26,6
İlerici	7,4	16,7	15,5	29,5	30,9

Bireyler zina anlayışına sahiplerse, yani bir şeyi zina olarak niteliyorlarsa, bir şeyi suç olarak görüyorlar demektir. Bunun böyle olup-olmadığını anlamak için iki ayrı soruya verilen cevapları konumuz bağlamında incelemek yararlı olacaktır. Bunlardan birisi, bekar birisinin nikahsız cinsel ilişkisinin yasalar açısından suç kabul edilip-edilmemesiyle ilgilidir (Tablo:2.54). Gençlerin ağırlıklı görüşleri, kabul ettikleri siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, %40-%50 düzeyinde olmak üzere „söz konusu durumun *yasalar açısından suç olarak kabul edilmemesi* biçimindedir. Ancak söz konusu durum evli birisiyle ilgili olunca, görüşte önemli bir değişim gerçekleşiyor ve gençlerin baskın eğilimi, kabul ettikleri siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, %70-%80 düzeyinde olmak üzere ilgili eylem *yasalar açısından suç olarak kabul edilmeli* biçimine dönüşüyor (Tablo:2.55).

Tablo:2.54: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı? (%)

Kimlikler	Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı?%		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Ülkücü	44,7	20,1	35,2
Muhafazakâr	48,8	19,9	31,3
Liberal	37,4	22,5	40,1
Sosyal demokrat	39,7	22,3	37,9
Milliyetçi	40,7	21,6	37,7
Sosyalist	37,6	22,2	40,2
Atatürkçü	38,8	21,6	39,6
Dindar	47,3	20,4	32,3
Müslüman	42,3	22,2	35,5
Komünist	26,3	21,5	52,2
Ateist	36,3	24,8	38,9
Kemalist	35,0	22,3	42,6
Laik	38,0	22,0	40,0
Devrimci	34,0	22,3	43,7
İslâmcı	49,9	19,5	30,7
Demokrat	40,8	21,0	38,2
Feminist	42,1	22,3	35,6
İlerici	40,7	20,0	39,4

Tablo:2.55: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Evli birisinin nikâh dışı cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı? (%)

Kimlikler	Evli birisinin nikâh dışı cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı?%		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Ülkücü	78,8	10,8	10,5
Muhafazakâr	81,7	7,5	10,8
Liberal	76,6	10,0	13,4
Sosyal demokrat	77,1	9,5	13,4
Milliyetçi	78,7	9,7	11,6
Sosyalist	76,3	10,8	12,9
Atatürkçü	77,5	9,9	12,5
Dindar	81,3	9,2	9,5
Müslüman	78,6	10,5	11,0
Komünist	69,8	11,2	19,0
Ateist	64,8	17,6	17,6
Kemalist	75,4	10,0	14,5
Laik	76,6	10,6	12,8
Devrimci	75,4	10,1	14,5
İslâmcı	81,2	9,0	9,8
Demokrat	78,4	9,1	12,5
Feminist	79,4	8,6	12,1
İlerici	78,4	9,5	12,1

Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimliklere göre bazı aile değerlerini ve konularını ele alırken dikkate almakta yarar bulduğumuz iki konu daha var. Bunlardan birisi eşcinsellikle ilgilidir (Tablo:2.56). Gençler ortalama %10-%20 düzeyinde olmak üzere eşcinsellik konusunu bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez biçiminde değerlendirmelerine karşılık, yine ortalama %30-%40 düzeyinde olmak üzere de onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez biçiminde değerlendirmektedirler. Bu konuda kendisini Dindar olarak isimlendirenlerin oranı %13,7 ile bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez biçiminde, %33,6 ile de onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez biçimindedir.

Tablo:2.56: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Eşcinselliğin Değerlendirilişi (%)

Kimlikler	Bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle, kadının kadınla) cinsel ilişkisi konusunda ne düşünüyorsunuz?						
	Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	Kararsızım/bilemiyorum	Olmamalı/yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlaksızlık
Ülkücü	14,7	33,5	1,7	17,9	15,0	7,7	9,7
Muhafazakâr	12,3	34,0	1,5	19,0	12,8	9,6	10,9
Liberal	18,9	35,0	1,5	15,6	11,6	8,4	9,1
Sosyal demokrat	18,5	36,7	,9	17,1	10,8	7,4	8,7
Milliyetçi	17,3	34,9	1,1	17,5	11,9	7,5	9,8
Sosyalist	21,3	36,5	1,3	16,7	11,2	5,9	7,2
Atatürkçü	19,7	34,7	1,3	17,1	11,1	6,9	9,1
Dindar	13,7	33,6	1,6	18,0	11,9	10,0	11,3
Müslüman	16,6	34,9	1,5	17,6	11,1	8,1	10,2
Komünist	30,9	40,7	3,7	6,4	6,6	4,1	7,6
Ateist	27,4	26,8	7,0	13,4	12,7	2,5	10,2
Kemalist	22,0	38,6	1,5	15,2	11,3	4,7	6,7
Laik	19,9	36,1	1,2	16,6	11,1	6,5	8,6
Devrimci	25,2	35,0	1,9	14,3	10,5	4,9	8,2
İslâmcı	13,0	32,0	1,4	18,6	11,8	10,3	12,9
Demokrat	18,3	34,8	1,3	16,4	11,5	7,2	10,4
Feminist	19,4	43,9	2,4	14,0	8,9	5,1	6,3
İlerici	19,5	35,8	1,0	16,3	10,6	7,8	9,0

Gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimliklere göre bazı aile değerlerini ve konularını ele alırken dikkate almakta yarar bulduğumuz bir diğer konu da karı-koca ilişkisiyle ilgilidir. Araştırma kapsamında *kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir* yargı cümlesine yer verilmiş ve katılımcılara buna katılıp-katılmadıkları sorulmuştur. Gençlerin genel ve baskın eğilimleri bu yargıya *katılmamak* biçimindedir. Örneğin kendisini *Dindar* olarak isimlendirenlerin %39,9'u bu yargı cümlesine *katılmadığını*, %29,8'i ise *kesinlikle katılmadığını* ifade etmiştir (Tablo:2.57).

Tablo:2.57: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir

Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ülkücü	7,1	11,3	12,0	38,0	31,6
Muhafazakâr	6,9	10,6	10,5	39,8	32,3
Liberal	7,3	13,7	11,3	39,4	28,3
Sosyal demokrat	7,0	13,5	14,0	39,7	25,8
Milliyetçi	6,6	12,1	12,4	41,3	27,6
Sosyalist	7,6	12,9	14,5	39,7	25,3
Atatürkçü	7,3	13,5	13,0	40,5	25,7
Dindar	7,1	10,9	12,3	39,9	29,8
Müslüman	6,8	12,8	12,1	39,7	28,6
Komünist	9,6	17,1	13,3	39,8	20,1
Ateist	21,4	11,0	8,4	42,9	16,2
Kemalist	7,2	14,7	12,1	41,2	24,8
Laik	7,0	13,2	12,7	39,8	27,2
Devrimci	9,2	15,9	12,3	38,5	24,1
İslâmcı	7,8	11,0	12,5	38,4	30,3
Demokrat	7,1	13,7	12,0	40,3	26,9
Feminist	12,2	19,5	15,7	38,3	14,3
İlerici	7,0	13,1	12,9	39,3	27,7

2.15. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı "Ötekiler"

Her kimliğin *ötekisi* vardır; çünkü her kimlik kendisini *ötekisini* inşa ederek oluşturur. Dolayısıyla araştırmamız kapsamında önem kazanan ve özellikleri incelenen siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında muhtemel bazı ötekileri dikkate almak; en azından bu bazı kişi veya anlayışların söz konusu kimlikler açısından öteki olup-olmadığı incelemek yararlı olacaktır. Böylelikle araştırmamız dâhilinde önem kazanan siyasi, ideolojik ve dini kimlik mensuplarının mevcut durumlarını daha bir ayrıntılı tespit etmek mümkün olabilecektir. Bu bağlamda ilk dikkate alınabilecek örnek *Dindar* kimselerle ilgilidir. Gençlere *dindar birisi ile arkadaş olmak isteyip-istemeyecekleri* sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.58), *dindar birisi ile en üst düzeyde (%64,3) arkadaş olmak isteyenlerin*, beklentiye uygun bir şekilde, kendisini *Dindar* olarak isimlendirenler olduğu tespit edilmiştir. *Dindar birisi ile en düşük düzeyde arkadaş olmak isteyenler kendisini Komünist (%36,6) ve Ateist (%38,1) olarak niteleyenlerdir.*

Tablo:2.58: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Dindar İle Arkadaş Olmak İsteği (%)

Dindar birisi ile arkadaş olmak ister misiniz?			
Kimlikler	İsterim	Olabilir	İstemem
Ülkücü	59,9	36,1	4,0
Muhafazakâr	64,0	32,5	3,5
Liberal	54,3	41,2	4,5
Sosyal demokrat	54,5	37,7	7,9
Milliyetçi	54,9	38,9	6,2
Sosyalist	52,1	40,4	7,5
Atatürkçü	50,9	42,0	7,2
Dindar	64,3	32,7	3,0
Müslüman	55,8	38,6	5,6
Komünist	36,6	47,4	16,0
Ateist	38,1	33,1	28,8
Kemalist	47,4	43,6	8,9
Laik	52,1	41,2	6,7
Devrimci	49,2	39,6	11,2
İslâmcı	63,5	32,4	4,0
Demokrat	53,6	39,9	6,5
Feminist	52,7	39,1	8,2
İlerici	53,5	40,1	6,3

Farklı ırktan birisi ile arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili soruya alınan cevaplar yine siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.59); farklı ırktan birisi ile arkadaş olabileceğini ifade edenler kimlikleri ne olursa olsun ortalama %40 civarındadır. Farklı ırktan birisi ile arkadaş olmak istemediğini ifade edenler arasında en yüksek oran (%21,5) kendisini Ateist olarak niteleyenlere aittir.

Tablo:2.59: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Farklı İrktan Birisi İle Arkadaş Olmak İsteği (%)

Farklı ırktan birisi ile arkadaş olmak ister misiniz?			
Kimlikler	İsterim	Olabilir	İstemem
Ülkücü	43,9	46,2	9,9
Muhafazakâr	42,3	43,5	14,2
Liberal	48,9	42,9	8,2
Sosyal demokrat	43,4	45,6	11,1
Milliyetçi	40,2	46,8	13,0
Sosyalist	41,9	45,0	13,1
Atatürkçü	41,2	45,5	13,3
Dindar	40,8	43,3	15,9
Müslüman	40,7	44,9	14,4
Komünist	36,7	46,7	16,6
Ateist	40,5	38,0	21,5
Kemalist	42,7	46,6	10,7
Laik	42,2	46,5	11,3
Devrimci	44,9	43,6	11,6
İslâmcı	40,3	43,6	16,1
Demokrat	42,8	45,9	11,3
Feminist	45,7	42,6	11,7
İlerici	43,7	45,6	10,7

Katılımcılara eşcinsel birisi ile arkadaş olmak isteyip-istemeyecekleri sorulmuştur. *Eşcinsel* birisi ile arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili soruya alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.60); kendisini Ateist olarak tanımlayanlar en yüksek düzeyde bir oranla (%12,6) söz konusu soruya olumlu cevap vermişlerdir. *İstemem* cevabında en yüksek oran, kendisini Muhafazakâr (%88,6) ve İslâmcı (%86,9) olarak niteleyenlere aittir.

Tablo:2.60: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Eşcinsel İle Arkadaş Olmak İsteği (%)

Bir Eşcinsel ile arkadaş olmak ister misiniz?			
Kimlikler	İsterim	Olabilir	İstemem
Ülkücü	4,2	10,0	85,8
Muhafazakâr	3,1	8,3	88,6
Liberal	5,6	15,2	79,2
Sosyal demokrat	4,2	12,2	83,6
Milliyetçi	3,6	11,8	84,7
Sosyalist	4,5	12,5	83,0
Atatürkçü	4,0	12,9	83,2
Dindar	3,5	10,1	86,4
Müslüman	3,7	11,7	84,6
Komünist	6,8	21,0	72,3
Ateist	12,6	15,1	72,3
Kemalist	4,4	15,4	80,3
Laik	4,6	13,0	82,4
Devrimci	5,9	14,4	79,7
İslâmcı	3,2	9,8	86,9
Demokrat	4,6	11,8	83,6
Feminist	7,7	17,4	74,9
İlerici	4,6	13,2	82,2

Esasında, yukarıdaki örnekte de görüldüğü üzere, katılımcılara eşcinsel birisi ile arkadaş olmak isteyip-istemeyecekleri sorulmuştu. İsimde bir değişiklik yapılarak söz konusu soru homoseksüel biçiminde tekrar sorulmuş, alınan cevaplarda kayda değer bir değişikliğe rastlanmamıştır (Tablo:2.61). Bu da, eşcinsel ile homoseksüel kavramlarının/isimlerinin aynı görüldüğünü göstermektedir.

Tablo:2.61: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bir Homoseksüel İle Arkadaş Olmak İsteği (%)

Bir homoseksüel ile arkadaş olmak ister misiniz?			
Kimlikler	İsterim	Olabilir	İstemem
Ülkücü	3,0	11,9	85,1
Muhafazakâr	2,6	10,3	87,1
Liberal	5,2	15,9	78,9
Sosyal demokrat	3,4	14,9	81,7
Milliyetçi	3,3	13,2	83,4
Sosyalist	4,1	14,3	81,6
Atatürkçü	3,5	14,6	81,9
Dindar	2,9	11,6	85,5
Müslüman	3,5	13,7	82,8
Komünist	8,9	23,2	67,9
Ateist	12,6	24,5	62,9
Kemalist	3,7	17,3	79,0
Laik	4,4	14,4	81,2
Devrimci	4,5	16,3	79,2
İslâmcı	2,9	11,1	86,0
Demokrat	4,2	13,6	82,3
Feminist	8,0	21,0	70,9
İlerici	4,0	15,2	80,8

2.16. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Siyasi Konular

Gençlerin siyasal durumlara ve konulara ilişkin tutum ve tavırlarıyla ilgili tespitler ileride özel bir bölümün konusu olacak. Ancak siyasete ilişkin bazı konuları gençlerin siyasi, ideolojik ve dini kimlikleri bağlamında incelemek, kimlik sorununun ele alındığı bu bölümde dikkate almak yararlı olacaktır. Bu bağlamda dikkate almaya gerek duyulan verilerden birisi *siyasetçiye güvenle* ilgilidir.

Katılımcılara yöneltilen *siyasetçiye güvenilmez* yargısına ilişkin görüşler siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.62), gençlerin genel bir kararsızlık içerisinde olduğu ve siyasetçiye güven-güvensizlik arasında gelgit yaşadıkları gözleniyor. *Siyasetçiye güvenilmez* görüşüne en yüksek düzeyde(%25,7) kesinlikle katılıyorum diyenler, kendisini *Ülkücü* olarak tanımlayanlardır; *güvenilmez* cevabında en yüksek oran ise kendilerini *Muhafazakâr* (%26,8) ve *Milliyetçi* (%26,9) olarak tanımlayanlardır.

Tablo:2.62: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Siyasetçiye güvenilmez

Siyasetçiye güvenilmez (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	25,7	22,5	26,9	16,2	8,7
Muhafazakâr	19,4	26,8	27,9	17,2	8,7
Liberal	20,2	23,4	26,5	20,7	9,2
Sosyal demokrat	18,3	25,0	28,3	18,8	9,5
Milliyetçi	21,3	26,9	26,2	17,2	8,3
Sosyalist	20,9	25,0	26,4	17,3	10,4
Atatürkçü	20,1	26,1	28,1	16,3	9,4
Dindar	19,1	27,5	27,9	16,5	9,0
Müslüman	20,8	26,2	28,5	15,8	8,7
Komünist	22,1	20,5	25,7	19,0	12,6
Ateist	18,7	21,3	21,9	19,4	18,7
Kemalist	21,1	24,9	27,2	17,2	9,7
Laik	20,0	25,0	28,0	17,2	9,8
Devrimci	22,7	20,2	26,8	20,4	10,0
İslâmcı	20,5	24,9	28,1	17,6	8,9
Demokrat	19,9	25,7	27,0	17,4	10,0
Feminist	22,0	23,8	24,5	19,0	10,8
İlerici	20,2	25,7	27,6	17,3	9,2

Anadilde eğitim konusu Türkiye'nin köklü siyasi sorunlarından birisidir. Konunun taraftarlarının ve karşıtlarının düşünsel düzlemdeki yoğun tartışmaları hala devam ediyor. Bu konu araştırma kapsamında gençlere de soruldu. Alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.63), gençlerin, kimlikleri her ne olursa olsun, daha baskın görüşlerinin anadilde eğitimi onaylamak biçiminde olduğu anlaşılıyor. Görüşlerin oranı, tüm kimliklerde yaklaşık aynı sayılabilecek düzeydedir.

Tablo:2.63: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir

Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ülkücü	26,4	21,5	14,1	16,4	21,6
Muhafazakâr	29,6	22,9	13,6	16,1	17,8
Liberal	29,0	23,2	11,7	18,0	18,1
Sosyal demokrat	32,9	22,8	11,1	16,2	16,9
Milliyetçi	28,3	22,1	12,5	17,6	19,6
Sosyalist	32,6	23,2	11,7	15,0	17,5
Atatürkçü	28,6	22,6	12,2	17,6	19,0
Dindar	29,9	23,0	13,3	16,7	17,1
Müslüman	29,3	23,7	13,1	16,4	17,5
Komünist	32,7	19,1	13,6	15,5	19,1
Ateist	29,6	21,1	16,4	11,8	21,1
Kemalist	25,5	20,9	11,3	19,3	23,0
Laik	29,1	23,3	11,2	17,4	19,0
Devrimci	35,7	21,0	10,8	13,7	18,8
İslâmcı	32,3	24,7	12,7	15,0	15,3
Demokrat	31,2	23,1	11,0	16,7	18,0
Feminist	33,0	19,7	10,6	21,6	15,1
İlerici	30,3	23,2	11,4	16,7	18,3

Türk'ün, Türk'ten başka dostu yoktur söylemi, Türkiye siyasetinde önemli yere sahip olan söylemlerden birisidir. Bu konuya ilişkin görüşler siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde, söz konusu anlayışı en yüksek düzeyde (%73,2) savunanların (Kesinlikle Katılıyorum + Katılıyorum) kendilerini *Ülkücü* olarak tanımlayanlar olduğu anlaşılıyor. En düşük düzeyde savunanların ise kendilerini *Devrimci* (%56,7) ve *Feminist* (%58,6) olarak tanımlayanlar olduğu anlaşılmaktadır (Tablo:2.64).

Tablo:2.64: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur

Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ülkücü	56,3	16,9	8,7	12,6	5,4
Muhafazakâr	44,6	19,8	9,8	16,8	9,0
Liberal	40,4	20,7	10,8	18,1	9,9
Sosyal demokrat	41,8	20,1	11,3	16,8	10,1
Milliyetçi	45,9	19,5	10,4	16,2	8,0
Sosyalist	41,1	20,5	10,7	17,6	10,2
Atatürkçü	43,8	19,9	11,0	16,4	8,8
Dindar	42,8	19,3	10,6	17,4	9,9
Müslüman	42,8	19,1	11,7	16,4	10,1
Komünist	28,5	16,5	17,2	14,8	23,1
Ateist	24,2	14,0	13,4	21,0	27,4
Kemalist	47,0	18,2	10,6	16,2	8,1
Laik	43,4	19,2	10,7	16,6	10,1
Devrimci	39,2	17,5	11,4	16,5	15,4
İslâmcı	42,9	20,1	10,9	16,7	9,4
Demokrat	42,0	19,9	10,4	16,4	11,2
Feminist	39,3	19,3	10,7	20,5	10,2
İlerici	43,1	19,1	10,8	16,7	10,4

Değer yüklü cümlelere katılıp-katılmama durumları siyasi/ideolojik kimlikler açısından incelendiğinde gözlenen ilginç bulgulardan birisi, söz konusu yargı cümleleri içerisinde bir tanesinin siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından baskın bir önem kazandığıdır. Bu *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir* yargısıdır (Tablo:2.65). Bu yargının değerlendirilme tarzının önem kazandığı kimlikler *Muhafazakâr, Sosyalist, Atatürkçü, Dindar, Komünist, Kemalist, Laik, Devrimci, İslâmcı* kimlikleridir. Bu kimliklerden *Sosyalist, Atatürkçü, Komünist, Kemalist, Laik, Devrimci* kimliğine mensup olanlar, kendi aralarında benzeşik bir tutum sergileyerek kamuda çalışanların başörtüsü takmalarına izin verilmesine karşı çıkarırken; *Muhafazakâr, Dindar, İslâmcı* kimliğine mensup olanlar ise, kendi aralarında benzeşik bir tutum sergileyerek kamuda çalışanların başörtüsü takmalarına izin verilmesini olumlu karşılamakta ve desteklemektedirler. Söz konusu taraftarlık ve karşıtlıkla ilgili örnek olarak *Atatürkçü* ve *Dindar* kimlikleri ile ilgili veriler dikkate alınabilir. Kendisini Atatürkçü olarak tanımlayanların %25,1'i *kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir* yargısına karşı çıkarırken, kendisini *Dindar* olarak tanımlayanların %73,2'si *kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir* yargısına taraftardır.

Tablo:2.65: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK

UYGUN Bulanlar Açısından Kamu kurumlarında çalışanların başörtü takmasına izin verilmelidir

Kamu kurumlarında çalışanların başörtü takmasına izin verilmelidir (%)

Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	42,8	27,3	13,5	9,4	7,0
Muhafazakâr	49,6	26,2	12,1	6,5	5,7
Liberal	39,3	25,0	14,1	10,4	11,2
Sosyal demokrat	36,8	23,6	13,5	11,0	15,0
Milliyetçi	37,0	26,3	14,4	10,3	10,0
Sosyalist	31,6	26,2	14,2	12,7	15,5
Atatürkçü	31,6	27,4	15,9	11,2	13,9
Dindar	45,8	27,4	13,7	6,3	6,8
Müslüman	40,1	25,1	14,3	9,5	11,1
Komünist	19,7	18,0	13,2	17,7	31,4
Ateist	20,4	19,7	19,0	11,6	29,3
Kemalist	25,4	23,5	15,8	14,5	20,7
Laik	33,4	25,4	15,9	11,1	14,3
Devrimci	28,1	22,7	15,6	12,7	20,8
İslâmcı	46,8	26,7	13,2	6,7	6,5
Demokrat	37,5	25,7	13,7	10,2	13,0
Feminist	35,0	22,8	17,5	11,9	12,8
İlerici	35,4	25,7	14,6	10,6	13,7

Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir yargısını değerlendirme tarzında *Liberal, Sosyal Demokrat, Müslüman, Ateist, Demokrat* kimlikleri önemli bir ayrıştırıcı faktör olarak anlam kazanmazken, *Ülkücü, Milliyetçi* kimliklerinin de ayrıştırıcı bir faktör olarak anlam kazanmaması ilginç bir tespit olarak anlam kazanmaktadır.

Üniversite öğrencilerinin başörtüsü takması-takmaması konusu da Türkiye siyasetinin önemli sorunlarından birisini oluşturmaktadır. Bu konuda gençlerin genel eğiliminin üniversite öğrencilerinin başörtüsü takmasına izin verilmesi biçiminde olduğu görülmektedir (Tablo:2.66).

Tablo:2.66: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Üniversitelerde başörtüsü serbest olmalıdır

Üniversitelerde başörtüsü serbest olmalıdır (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	49,7	30,4	8,0	5,6	6,2
Muhafazakâr	57,1	25,6	7,4	4,4	5,5
Liberal	46,6	27,2	9,5	7,9	8,8
Sosyal demokrat	42,4	27,2	9,9	8,9	11,6
Milliyetçi	43,7	28,6	9,6	8,1	10,0
Sosyalist	39,3	28,5	11,2	8,6	12,4
Atatürkçü	39,6	29,3	11,3	9,1	10,7
Dindar	54,4	26,5	9,1	4,9	5,1
Müslüman	47,6	25,9	10,1	7,4	9,0
Komünist	30,6	19,9	11,9	13,8	23,8
Ateist	24,2	28,1	15,0	5,9	26,8
Kemalist	34,0	27,6	11,8	11,5	15,1
Laik	42,0	27,8	10,7	8,9	10,5
Devrimci	37,4	24,8	12,1	9,5	16,2
İslâmcı	54,8	25,4	8,8	5,3	5,6
Demokrat	46,0	26,3	9,0	8,5	10,2
Feminist	42,3	27,8	11,1	9,2	9,6
İlerici	44,2	27,0	10,2	8,4	10,3

Gençlerin Türkiye’de yaşamayı isteyip-istememeleri birçok değişkenden etkile-neceği açıktır. Sebepler üzerinde durmadan ifade etmek gerekirse, siyasi bir tercih tarafı olduğu da söylenebilir. Bu konu araştırma kapsamında ele alındığında, genç-lerin siyasi, ideolojik ve dini kimlikleri her ne olursa olsun, genel anlamda bir tercih sorunu ile karşı karşıya oldukları anlaşılıyor (Tablo:2.67). Ancak *çok isterim* ceva-bında kendisini *Komünist* olarak tanımlayanların farklı bir tavır içerisinde olduğu ve en yüksek oranı temsil ettikleri (%29,3) görülüyor. *Ateist*’ler de benzer durumdadır (%22,6).

Tablo:2.67: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Başka bir ülkede yaşamak ister misiniz? (%)

BAŞKA BİR ÜLKEDE YASAMAK İSTER MİSİNİZ?					
Kimlikler	Çok isterim	İsterim	Kararsızım	İstemem	Hiç iste-mem
Ülkücü	11,4	24,7	15,3	28,9	19,7
Muhafazakâr	10,8	24,7	15,2	32,0	17,4
Liberal	13,4	30,5	15,4	26,2	14,5
Sosyal demokrat	14,0	26,9	15,6	28,4	15,1
Milliyetçi	11,3	27,2	15,6	30,1	15,8
Sosyalist	15,4	25,9	15,1	28,6	15,0
Atatürkçü	12,5	27,4	15,8	29,7	14,6
Dindar	12,0	23,7	16,2	31,0	17,1
Müslüman	12,3	25,9	16,3	30,3	15,2
Komünist	29,3	29,3	12,8	20,8	7,8
Ateist	22,6	26,4	22,6	20,8	7,5
Kemalist	12,4	28,6	15,7	29,4	13,9
Laik	12,4	26,9	16,7	29,6	14,4
Devrimci	18,0	28,2	14,4	26,9	12,5
İslâmcı	13,3	24,6	16,7	29,6	15,9
Demokrat	13,0	26,8	16,0	29,6	14,6
Feminist	17,0	27,5	14,8	26,6	14,2
İlerici	12,6	26,8	16,3	30,1	14,3

Gençlere Türkiye’nin en önemli sorunu nedir sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevap-lar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.68), ifade edilen siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, gençlerin ön plana çıkar-dıkları sorunlar önem sırasına göre *terör*, *işsizlik*, *yolsuzluk*, *ahlâki yozlaşma* olarak belirlenmektedir.

Tablo:2.68: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikler Açısından Türkiye’nin En Önemli Sorunu (%)

Sizce Türkiye’nin en önemli sorunu nedir?															
Kimlikler	Sayı	Terör	Yolsuzluk	Rüşvet	İrtica	Eğitim	Bağımsızlık	Ahlâki yozlaşma	İssizlik	Halkın aşağılanması/	Kürt Sorunu	Bölgeler arası dengesizlik	İnsan hakları ihlalleri	Adaletsizlik	Diğer
Ülkücü	1540	59,8	6,0	1,0		8,1	1,8	5,7	9,9	,1	3,9	,4	,5	1,6	1,1
Muhafazakâr	2556	58,0	6,2	1,1		8,1	1,0	6,4	10,0	,2	4,6	,3	1,0	2,2	,9
Liberal	1824	53,1	6,3	,9	,2	11,1	1,0	6,1	10,5	1,1	4,8	,1	1,2	3,0	,8
Sosyal demokrat	2557	56,1	5,2	1,4	,4	10,4	1,8	4,8	10,6	,7	4,2	,4	1,1	2,3	,7
Milliyetçi	3633	57,8	5,7	1,0	,3	9,7	1,2	5,1	10,5	,2	4,4	,3	,7	2,3	,6
Sosyalist	2424	54,4	5,4	1,2	,3	10,5	2,0	4,0	12,3	,5	4,5	,7	1,1	2,5	,6
Atatürkçü	3714	57,6	6,6	1,1	,5	10,0	1,3	3,6	10,3	,6	4,5	,3	,8	2,4	,5
Dindar	3529	59,0	6,7	1,2	,1	8,9	1,1	6,1	8,4	,1	4,7	,3	,5	2,2	,7
Müslüman	4506	57,0	6,2	1,3	,3	9,5	1,3	5,1	10,0	,5	4,8	,5	,9	2,2	,5
Komünist	430	49,5	11,3	2,1	1,4	10,1	1,6	1,6	9,4	1,4	7,6	,5	,5	2,1	,9
Ateist	162	45,9	10,1		2,5	12,6	1,3	3,8	11,3	2,5	3,8		1,3	5,0	
Kemalist	2154	52,7	6,9	,9	1,0	10,6	2,0	4,1	10,4	,9	6,3	,4	,9	2,6	,3
Laik	3651	56,3	6,3	1,0	,6	10,2	1,3	4,7	10,5	,6	4,3	,3	,7	2,5	,6
Devrimci	1645	53,2	7,4	1,0	1,0	9,7	1,7	2,9	12,1	1,2	4,8	,9	1,1	2,8	,4
İslâmcı	3075	59,4	6,9	1,3	,1	8,4	1,0	6,4	8,7	,3	4,1	,2	,8	1,9	,6
Demokrat	3450	55,8	5,6	1,0	,2	9,8	1,1	5,4	10,2	,7	5,3	,5	1,0	2,5	,8
Feminist	862	55,9	8,3	,9	,9	9,6	1,9	3,9	9,3	,9	3,8		1,6	2,6	
İlerici	3644	54,7	6,9	1,2	,5	9,5	1,4	5,7	9,7	,6	5,0	,6	1,0	2,6	,6

Gençlere Türkiye bağlamında yöneltilen sorulardan birisi de *Türkiye'yi bir arada tutan en önemli unsur nedir* sorusudur. Söz konusu soruya alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.69), ifade edilen siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, gençlerin ön plana çıkardıkları en önemli özellik *toprak/vatan birliğidir*. Kimlikler arasında söz konusu özellikteki oranlar birbiriyle örtüşecek kadar birbirine yakındır. İkinci düzeyde ifade edilen faktör ise *milliyet duygusudur*. Üçüncü düzeyde ifade edilen unsur ise, çoğu kimliklerde *dini değerlerdir*.

Tablo:2.69: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Türkiye'yi Bir Arada Tutan En Önemli Unsur

Sizce Türkiye'yi bir arada tutan en önemli unsur nedir? (%)								
Kimlikler	SAYI	Toprak/vatan birliği	Dil birliği	Tarih birliği	Dini değerler	Vatandaşlık bağı	Milliyet duygusu	Atatürkçülük
Ülkücü	1540	44,0	5,3	5,8	10,1	2,9	28,0	3,9
Muhafazakâr	2556	48,2	4,7	5,3	14,4	3,0	21,6	2,8
Liberal	1824	48,5	5,2	5,5	11,4	4,3	19,7	5,4
Sosyal demokrat	2557	49,5	5,8	5,2	10,4	3,2	19,6	6,3
Milliyetçi	3633	48,3	5,2	5,2	10,7	2,4	22,4	5,7
Sosyalist	2424	48,3	5,6	4,9	9,2	4,2	20,8	7,0
Atatürkçü	3714	48,4	5,5	5,0	8,7	3,3	22,2	6,9
Dindar	3529	49,6	5,8	5,3	13,2	2,9	19,1	4,0
Müslüman	4506	49,7	5,6	5,6	11,0	3,2	19,6	5,3
Komünist	430	43,3	5,1	6,5	8,4	11,4	17,0	8,4
Ateist	162	42,7	17,2	3,8	8,9	8,9	11,5	7,0
Kemalist	2154	48,5	6,0	3,7	9,1	3,7	21,6	7,3
Laik	3651	49,0	5,7	5,2	9,3	3,3	21,2	6,3
Devrimci	1645	46,2	5,4	6,3	9,4	4,1	21,0	7,6
İslâmcı	3075	47,5	5,8	5,2	13,9	2,9	19,9	4,8
Demokrat	3450	48,7	5,6	5,6	11,2	3,3	20,5	5,1
Feminist	862	42,3	5,9	5,6	8,6	4,7	27,5	5,4
İlerici	3644	47,7	5,7	5,7	10,9	3,5	20,9	5,7

2.17. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Bazı Bireysel ve Toplumsal Konular

Gençlerin bireysel anlamda geleceklerini nasıl gördükleri önemli bir konu başlığıdır. Bu bağlamda araştırmada bir soruya yer verilmiş ve alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelenmiştir (Tablo:2.70). Gençlerin, kendilerini niteledikleri siyasi, ideolojik ve dini kimlikleri her ne olursa olsun, genel bir iyimserliğe sahip oldukları ve geleceklerini büyük oranda *iyi* olarak gördükleri tespit edilmiştir. İyi cevabında ortalama oran %70-%80 civarındadır. Çok iyi olarak cevap verenler de bütün kimliklerde %10-%15 civarında seyretmektedir.

Tablo:2.70: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Bireysel Geleceğin Nasıl Görüldüğü (%)

Genel anlamda geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?					
Kimlikler	SAYI	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
Ülkücü	1542	13,4	77,9	7,5	1,1
Muhafazakâr	2551	13,7	77,8	7,3	1,2
Liberal	1827	15,9	74,9	7,2	2,0
Sosyal demokrat	2546	13,7	77,4	7,2	1,8
Milliyetçi	3625	13,4	78,1	7,3	1,2
Sosyalist	2422	15,4	75,3	7,3	1,9
Atatürkçü	3721	14,2	77,0	7,2	1,6
Dindar	3567	14,1	78,3	6,5	1,1
Müslüman	4554	13,1	78,4	7,2	1,3
Komünist	433	13,0	71,5	10,0	5,6
Ateist	167	15,1	67,9	9,4	7,5
Kemalist	2163	14,2	76,6	7,3	1,9
Laik	3646	14,1	77,2	6,9	1,7
Devrimci	1640	15,0	73,6	8,6	2,8
İslâmcı	3089	12,3	77,7	8,7	1,4
Demokrat	3459	15,0	76,8	6,8	1,3
Feminist	860	15,6	74,5	7,7	2,2
İlerici	3647	14,2	76,5	7,7	1,6

Değişim, önemli bir bireysel ve toplumsal bir konudur. Değişme olumlu anlam yükleyip, *gelişme* biçiminde anlaşılabilir gibi, olumsuz anlam yükleyip *bozulma* biçiminde de anlaşılabilir. Değişime özel bir anlam yüklenmeden araştırma kapsamında *nasil olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir* biçiminde bir yargı cümlesi verilmiş ve katılımcılardan bunu değerlendirmeleri istenmiştir. Söz konusu yargı kapsamında alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.71) değişimin gençler tarafından, tercih edilen kimlik her ne olursa olsun, olumlu bulunduğu ve önemsendiği tespit edilmektedir. Kimlik mensupları arasında kayda değer bir farklılık gözlenmemektedir.

Tablo:2.71: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir

Nasil olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	18,4	40,1	19,2	16,3	6,0
Muhafazakâr	18,5	38,7	19,9	15,2	7,6
Liberal	18,6	44,2	15,1	15,8	6,4
Sosyal demokrat	17,8	43,8	19,0	14,8	4,6
Milliyetçi	17,6	41,2	18,2	16,7	6,3
Sosyalist	20,0	45,1	16,9	13,1	5,0
Atatürkçü	19,4	41,3	18,3	15,3	5,7
Dindar	16,8	38,3	21,1	16,1	7,7
Müslüman	17,5	40,0	19,8	15,8	7,0
Komünist	19,5	52,9	16,6	9,9	1,2
Ateist	19,2	47,3	19,2	12,3	2,1
Kemalist	18,6	42,2	19,1	16,4	3,7
Laik	20,1	40,2	17,6	15,8	6,3
Devrimci	21,9	43,8	15,9	12,6	5,8
İslâmcı	17,1	37,8	20,4	16,6	8,1
Demokrat	18,7	41,3	19,4	14,8	5,8
Feminist	19,5	44,8	17,1	13,3	5,3
İlerici	19,0	41,9	16,9	15,7	6,5

Değişime bir değer yükleyip, *olumsuz* anlamda kullanıldığında gençlerin daha çok buna itiraz ettikleri, değişimi *olumlu* anlamda düşündükleri anlaşılmaktadır. Bu konuda sunulan soru *her ne olursa olsun, yenilikler bizi bozuyor* yargı cümlesidir (Tablo:2.72). Gençler bu yargı cümlesine daha çok katılmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo:2.72: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Her ne varsa eskide var, yenilikler bizi bozuyor

“Her ne varsa eskide var, yenilikler bizi bozuyor” (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Ülkücü	13,0	15,7	24,0	32,8	14,4
Muhafazakâr	9,9	17,4	23,1	34,8	14,8
Liberal	9,7	13,8	19,9	38,4	18,3
Sosyal demokrat	9,8	18,6	18,6	36,1	16,8
Milliyetçi	10,5	16,2	21,9	36,1	15,3
Sosyalist	9,4	15,9	21,1	36,8	16,8
Atatürkçü	9,1	15,4	21,4	36,4	17,7
Dindar	10,3	17,9	23,3	33,9	14,5
Müslüman	10,3	16,5	23,0	34,7	15,5
Komünist	8,4	9,1	19,0	40,6	22,8
Ateist	6,8	20,4	15,0	29,9	27,9
Kemalist	8,7	16,6	19,4	37,7	17,6
Laik	9,2	15,7	20,5	35,7	18,8
Devrimci	9,8	15,3	19,8	35,3	19,8
İslâmcı	11,5	17,1	23,8	32,9	14,7
Demokrat	9,0	15,6	20,8	37,6	17,0
Feminist	9,6	15,0	15,2	39,4	20,8
İlerici	9,2	16,0	20,4	36,7	17,8

TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip ettiği yargısı, gençlerin konuya ilişkin görüşlerini tespit etmek amacıyla yöneltilen yargı cümlelerinden birini oluşturmaktadır. İlginç ve manidardır gençler, hangi kimliği kabul ediyorsa etsin, bu yargı cümlesine destek vermişler ve TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip ettiği görüşüne sahip olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo:2.73).

Tablo:2.73: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Tv dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir

TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir (%)					
Kimlikler	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
Ülkücü	40,6	32,5	14,6	6,2	6,1
Muhafazakâr	45,0	31,2	11,8	6,7	5,3
Liberal	37,7	34,1	14,2	8,2	5,8
Sosyal demokrat	33,5	36,3	15,2	8,5	6,5
Milliyetçi	38,2	34,9	13,4	7,6	5,9
Sosyalist	33,1	36,1	16,0	8,4	6,4
Atatürkçü	34,6	35,0	15,5	8,5	6,3
Dindar	42,2	32,5	13,2	6,3	5,8
Müslüman	38,4	33,9	14,2	7,4	6,1
Komünist	31,7	34,6	13,9	8,7	11,1
Ateist	25,5	34,2	21,5	6,7	12,1
Kemalist	30,4	37,4	16,6	9,4	6,2
Laik	35,6	35,6	14,7	8,1	6,0
Devrimci	31,0	36,1	17,7	8,1	7,1
İslâmcı	42,8	30,6	13,4	6,6	6,7
Demokrat	38,1	33,9	13,8	7,9	6,2
Feminist	32,8	36,7	13,3	8,9	8,3
İlerici	37,8	34,4	14,6	7,6	5,7

İnternet günümüz yaygın kitle iletişim araçlarından birisi olarak anlam kazanmaktadır. Etkileri nedeniyle de üzerinde en yoğun yazılan-konuşulan konulardan biridir. Olumsuz etkileri nedeniyle de internette kontrol konusu sıklıkla gündeme gelmektedir. Bu durum gençlere sorulmuş ve internette kontrol olup-olmaması gerektiği yönündeki görüşleri tespit edilmek istenmiştir. Alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.74), yaygın ve genel eğilim, kontrol olması gerektiği biçimindedir. Bu görüşe en yüksek oranda destek verenler %76,1'lik oranla kendisini Muhafazakar olarak niteleyenler, en düşük düzeyde destek verenler ise %53,5'lik oranla kendisini Komünist olarak tanımlayanlardır.

Tablo:2.74: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından İnternette kontrol olmalı mı? (%)

İNTERNETTE KONTROL OLMALI MI?			
Kimlikler	Evet	Bilemiyorum-Kararsızım	Hayır
Ülkücü	73,3	14,9	11,8
Muhafazakâr	76,1	13,3	10,7
Liberal	68,8	14,5	16,6
Sosyal demokrat	71,2	15,3	13,5
Milliyetçi	74,2	13,7	12,2
Sosyalist	72,5	13,3	14,2
Atatürkçü	72,6	14,5	12,9
Dindar	75,1	13,0	11,9
Müslüman	73,2	13,8	13,1
Komünist	53,5	21,0	25,5
Ateist	60,9	18,6	20,5
Kemalist	71,8	14,2	14,0
Laik	71,6	14,8	13,6
Devrimci	67,3	15,1	17,6
İslâmcı	74,6	13,1	12,4
Demokrat	71,9	14,1	14,0
Feminist	71,9	15,4	12,7
İlerici	72,5	13,6	13,9

Kitap okumanın önemi reddedilemez. Hayatı tanımak, iletişim dilini geliştirmek, ifade yeteneklerini zenginleştirmek gibi diğer birçok etkileri nedeniyle kitap okumak gençler açısından çok daha fazla önem kazanmaktadır. Ancak bu beklenti ve temen-niye karşılık olgunun ne olduğu daha başka düzlemde, daha başka önem kazan-maktadır. Gençlere yöneltilen *yılda ortalama kaç kitap okursunuz* sorusuna verilen cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.75), ortalama her dört gençten birisinin yılda 1-3 kitap okuduğu, yine her dört gençten birisinin de yılda 4-7 kitap okuduğu, hiç kitap okumayanların da ortalama %5-%10 civarında olduğu anlaşılmaktadır. Kitap okuma miktarları kimliklere göre önemli bir değişikliğe sahip olmamaktadır.

Tablo:2.75: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Yılda ortalama kaç kitap okursunuz? (%)

YILDA ORTALAMA KAÇ KİTAP OKURSUNUZ? (Ders kitapları hariç)					
Kimlikler	1-3	4-7	8-10	11 ve üstü	Hiç okumam
Ülkücü	26,2	28,1	19,1	13,6	12,9
Muhafazakâr	30,5	25,3	18,1	14,7	11,3
Liberal	29,3	29,6	16,4	16,5	8,3
Sosyal demokrat	28,7	29,4	17,1	15,0	9,8
Milliyetçi	28,8	28,2	17,4	14,0	11,6
Sosyalist	29,4	30,6	16,1	14,2	9,6
Atatürkçü	29,6	29,3	16,7	14,2	10,2
Dindar	29,1	27,6	17,3	15,5	10,5
Müslüman	28,8	28,0	17,4	15,1	10,8
Komünist	31,6	31,1	13,7	15,8	7,8
Ateist	20,1	28,9	22,0	21,4	7,5
Kemalist	29,1	28,5	15,3	16,2	10,9
Laik	28,6	29,0	16,9	14,5	10,9
Devrimci	28,7	27,4	16,6	16,4	10,9
İslâmcı	30,3	27,6	16,6	14,9	10,6
Demokrat	29,5	29,3	17,0	14,9	9,4
Feminist	22,2	29,5	20,7	20,3	7,4
İlerici	28,4	29,2	16,5	15,4	10,5

Gençlere yöneltilen sorulardan birisi de *arkadaş sohbetlerinde sıklıkla yer alan konunun ne olduğuyla* ilgilidir. Alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.76), gençlerin sohbetlerinde daha çok *okul so-runları*, takiben *kız-erkek konuları* ve *spor-sanat-aktüel konuları* yer aldığı anlaşılmaktadır.

Tablo:2.76: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Arkadaşlar Arasındaki Sohbet Konusu (%)

Arkadaşlarınızla bir araya geldiğinizde en çok neler konuşursunuz?									
Kimlikler	SAYI	Ailevi	Siyasi	Ülke Sorunları	Okul Sorunları	Spor/sanat/aktüel konular	Kız-erkek konuları	Ekonomi	Başka
Ülkücü	1556	12,2	10,3	9,5	29,0	13,9	20,6	3,3	1,2
Muhafazakâr	2599	12,9	11,1	7,0	29,2	14,1	20,8	3,0	1,9
Liberal	1891	11,4	10,6	7,5	30,1	13,5	22,2	3,1	1,6
Sosyal demokrat	2559	11,4	9,8	6,6	31,5	13,3	20,1	4,9	2,4
Milliyetçi	3653	13,0	9,1	7,9	30,2	14,1	20,1	3,7	1,9
Sosyalist	2456	13,5	8,3	6,9	31,4	11,8	23,1	3,6	1,5
Atatürkçü	3748	12,1	7,8	6,8	31,6	13,3	22,6	3,8	1,9
Dindar	3520	12,0	9,8	7,1	30,7	14,9	20,1	3,0	2,3
Müslüman	4500	12,4	9,4	7,4	29,9	14,8	20,5	3,5	2,1
Komünist	434	10,2	17,6	8,6	20,6	11,6	29,2	1,9	,5
Ateist	160	10,6	16,8	8,7	24,8	10,6	24,8	2,5	1,2
Kemalist	2150	10,7	9,5	7,6	29,5	14,5	22,4	4,1	1,7
Laik	3631	11,7	8,8	7,4	30,3	14,8	21,4	3,8	1,8
Devrimci	1687	11,1	11,8	7,7	29,3	13,1	23,1	3,0	1,0
İslâmcı	3086	13,2	9,9	7,3	30,1	14,4	20,1	3,0	2,1
Demokrat	3459	10,5	9,6	7,3	30,3	15,0	20,8	4,2	2,3
Feminist	865	11,7	6,8	4,7	30,1	12,4	28,6	3,7	2,0
İlerici	3692	11,7	9,5	7,5	29,3	15,0	21,2	3,7	2,1

Bireysel anlamda düşünüldüğünde *uğrunda mücadele etmeye değer en önemli şeyin* ne olduğu konusu bir soru olarak gençlere yöneltilmiştir. Alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.77), gençlerin, kimlikleri ne olursa olsun, uğrunda mücadele etmeye değer buldukları en önemli şey olarak *özgürlük-barış-eşitlik* dedikleri anlaşılmaktadır. Bu görüşü, kendisini *Komünist* veya *Ateist* olarak tanımlayanlar görece daha yüksek oranda dile getirmektedirler.

Tablo:2-77: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından uğrunda en çok mücadele etmeye değer şeydir? (%)

Uğrunda en çok mücadele etmeye değer en önemli şeydir?								
Kimlikler	Özgürlük / barış/eşitlik	Adalet Hak Hakikat	Meslek Kariyer	Aile Çocuklar Gelecek	Para/ ekonomik imkânlar	Din Ahlâk	Tuttuğum spor kulübü	Sevgilim
Ülkücü	34,1	14,7	7,1	22,0	2,8	16,0	1,2	2,1
Muhafazakâr	35,7	16,1	6,1	19,0	1,4	19,2	,5	2,0
Liberal	39,5	16,0	6,7	19,5	3,0	12,8	,7	1,7
Sosyal demokrat	45,2	14,4	5,7	18,3	2,7	11,3	,3	2,1
Milliyetçi	38,3	15,2	6,9	20,2	3,3	13,7	,5	1,9
Sosyalist	43,8	14,3	6,0	19,7	3,1	11,1	,4	1,7
Atatürkçü	41,1	15,5	7,4	19,6	3,1	10,7	,5	2,1
Dindar	36,2	15,4	7,2	18,4	2,8	17,6	,4	2,1
Müslüman	38,3	15,7	7,1	18,7	3,2	14,6	,4	2,0
Komünist	59,1	12,4	9,4	10,8	2,3	3,9	,7	1,4
Ateist	65,2	13,0	6,2	8,1	1,2	3,7	1,2	1,2
Kemalist	43,3	15,6	5,5	20,2	3,9	9,3	,5	1,7
Laik	40,6	16,1	6,7	19,9	3,2	11,0	,5	1,9
Devrimci	47,3	17,0	6,1	15,3	3,8	7,6	1,0	1,9
İslâmcı	38,0	14,7	7,2	16,6	2,2	18,4	,6	2,4
Demokrat	40,2	15,3	6,9	19,6	2,9	12,9	,6	1,6
Feminist	44,3	14,4	7,4	18,5	1,4	12,8	,5	,9
İlerici	40,6	15,2	6,5	18,7	3,1	13,6	,5	1,8

Kişiyeye değer katan en önemli özelliğin ne olduğu konusu bir soru olarak gençlere yöneltilmiştir. Alınan cevaplar siyasi, ideolojik ve dini kimlikler bağlamında incelendiğinde (Tablo:2.78), gençlerin, kimlikleri ne olursa olsun, en çok *eğitim-bilgi* cevabını verdikleri tespit edilmektedir. *Aile* ikinci sırada, *din ve ahlâk* ise üçüncü sırada önem kazanmaktadır.

Tablo:2.78: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Kişiyeye Değer Katan En Önemli Özellik (%)

Hayatta kişiyeye değer kazandıran en önemli özellik nedir?									
Kimlikler	SAYI	Eğitim-Bilgi	Para Zenginlik	Çalışma Çalışma azmi	Aile	Din-Ahlâk	Şöhret Ün	Güçlü-Ünlü tanındık	Toplumsal çevre-Mezhep-Siyasi çevre
Ülkücü	1553	49,2	8,0	3,0	22,0	15,8	,3	,5	1,3
Muhafazakâr	2590	46,8	5,4	4,9	20,9	20,8	,1	,6	,6
Liberal	1891	49,7	5,9	4,0	22,6	15,5	,3	,8	1,0
Sosyal demokrat	2563	52,9	6,2	3,6	22,3	13,6	,0	,5	,9
Milliyetçi	3653	50,0	6,2	4,1	23,0	15,2	,2	,4	,9
Sosyalist	2445	52,3	6,8	4,1	22,1	13,5	,1	,4	,7
Atatürkçü	3744	51,7	6,7	4,3	23,6	12,3	,1	,4	,8
Dindar	3520	49,9	5,4	4,2	20,7	18,5	,2	,5	,6
Müslüman	4500	50,5	5,7	4,3	21,8	16,3	,2	,4	,8
Komünist	431	57,0	10,6	2,5	22,4	6,5		,5	,5
Ateist	160	59,1	10,1	4,4	20,1	5,0			1,3
Kemalist	2150	51,5	7,3	4,7	25,6	9,9	,1	,3	,6
Laik	3631	51,1	6,4	4,3	23,7	13,1	,2	,4	,8
Devrimci	1687	54,4	8,6	3,8	23,1	8,7	,1	,4	,9
İslâmcı	3086	49,0	5,9	5,0	19,6	19,4	,1	,5	,4
Demokrat	3459	50,5	6,4	4,4	22,1	15,3	,1	,5	,7
Feminist	865	46,8	5,0	5,1	25,7	15,6		,2	1,6
İlerici	3681	50,4	5,8	4,4	23,1	14,7	,1	,5	1,0

2.18. Siyasi, İdeolojik, Dini Kimliklere Göre Güven Sorunu

İnsan, toplumsal bir varlıktır. Diğer insanlarla bir arda hayatını sürdürür ve insani özelliklerini kazanır. İnsanın, insani özelliklerini doğru kazanabilmesi ve gereklerini doğru yerine getirebilmesi, toplumsal hayatın gerektirdiği birlikte yaşama koşullarının en asgari şartlarda da olsa sağlanmasıyla mümkündür. Güven konusu bu aşamada önem kazanmaktadır. Herkesin birbirinin kurdu olduğu bir toplumsal yaşam düşünülemez. Dolayısıyla güven önemli ve olmazsa-olmaz bir gerekliliktir. Kabul etmek gerekir ki insan normal şartlarda en çok ve en doğal biçimiyle yakınlarına; annesine-babasına, eşine, çocuğuna... güvenir; güvenmek durumundadır. Bu durum kültür tarafından "babaya güven" biçiminde formüle edilmiştir.

Araştırma kapsamında katılımcıların güven sorunu yaşayıp-yaşamadıkları ve güvenle ilgili durumlarının dini, ideolojik, siyasi kimliklere göre durumunu tespit etmek istedik. Genel sonuç dikkate alındığında (Tablo:2.79), gençlerin %36'sı yaşamakta ve içinde bulunmaktadır.

Tablo:2.79: Dini, İdeolojik, Siyasi Kimlikleri Kendisine UYGUN+ÇOK UYGUN Bulanlar Açısından Güven Sorunu

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	796	15,5
Katılıyorum	1057	20,5
Kararsızım	1083	21,0
Katılmıyorum	1453	28,2
Kesinlikle katılmıyorum,	757	14,7
TOPLAM	5146	100,0

Güvenle ilgili durum kimlikler açısından incelendiğinde (Tablo:2.80), kimlikler açısından güven sorununun yaygın bir sorun olduğu, kimlikler arasında kayda değer bir farklılık olmadığı gözlenmektedir. Buna rağmen bir ayrıma gidilecek olursa, güven sorununu en ciddi boyutta *Feministlerin* (%43,4) ve *Komünistlerin* (%41,5) yaşadıkları söylenebilir. Güven sorununu görece en düşük düzeyde yaşayanlarında *Dindarlar* (%33) olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo:2.80: Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Güven Sorunu

Kimlikler	"Bu günün dünyasında babana bile güvenmeyeceksin"				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum,
Dindar	14,4	18,6	21,3	29,3	16,4
İslâmcı	15,3	19,4	21,0	28,0	16,3
Müslüman	14,9	19,1	21,0	29,4	15,6
Muhafazakâr	15,5	18,6	20,8	28,2	16,9
Ülkücü	17,3	21,2	19,5	23,5	18,4
Milliyetçi	15,3	19,4	19,2	29,5	16,6
Demokrat	15,2	18,8	20,0	29,4	16,7
İlerici	14,6	19,8	20,2	29,2	16,2
Sosyal Demokrat	15,3	20,0	18,6	29,6	16,5
Liberal	16,3	19,7	18,5	29,3	16,2
Laik	16,2	20,2	19,1	28,6	15,9
Atatürkçü	14,9	21,3	19,1	29,2	15,5
Feminist	20,8	22,6	19,4	23,8	13,3
Sosyalist	15,9	21,7	19,1	26,7	16,5
Kemalist	15,8	21,8	19,0	28,1	15,3
Devrimci	18,4	20,9	18,7	26,8	15,3
Ateist	23,6	14,0	20,4	21,7	20,4
Komünist	21,1	20,4	17,3	27,6	13,7

2.19. Genel Bir Değerlendirme:

Araştırmada, katılımcılara 32 farklı yargı cümlesi verilmiş ve bu yargılara katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Söz konusu yargı cümlelerinde aile değerlerine, insanların haklarına, çalışma hayatına, bireysel özgürlüklere, erkek-kadın ilişkilerine, kitle iletişim araçlarının bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerine, ideolojilere ilişkin değerlendirmelere yer verilmiştir. Örneğin bunlar *Siyasetçiye güvenilmez, Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur, Genç bir kız ile erkek aralarında cinsellik olmadan aynı*

evde yaşayabilirler, TV dizileri ahlâki değerleri yıpratmaktadır, Laiklik din karşıtlığıdır, Demokrasi en iyi yönetim biçimidir... gibi yargı cümleleridir. Bu yargı cümlelerine katılma biçimleri siyasi/ideolojik kimliklere göre incelendiğinde önemli ve ilginç durumlar tespit edilmiştir. Bazı önemli tespitleri ifade edecek olursak;

Liberal, Sosyal Demokrat, Müslüman, Ateist, Demokrat kimlikleri açısından söz konusu değer yüklü yargı cümlelere katılma-katılmama biçimlerinde kayda değer bir farklılık gözlenmemiştir. Yani *Liberal, Sosyal Demokrat, Müslüman, Ateist, Demokrat* kimliklerini kendisine uygun bulanlarla, uygun bulmayanların değer yüklü yargı cümleleri karşısındaki tutumları bir benzeşme içerisindedir. Bunu şöyle anlamak da mümkündür; *Liberal, Sosyal Demokrat, Müslüman, Ateist, Demokrat* kimlikleri bu kimlikleri kendisine uygun bulanlar veya bulmayanlar açısından bir farklılaşmaya yol açmamaktadır. **Bu da bu kimliklerin tutum ve tavırlar üzerinde etkisiz olduğu anlamına gelmektedir.**

Ülkücü ve Milliyetçi kimliğinin benzeştiği önemli özelliklerden bir diğeri de her iki kimliğin de verilen yargı cümlelerinden sadece bir tanesinde ayrıştırıcı bir niteliğe sahip olmalarıdır. Bu yargı cümlesi *Türk'ün, Türk'ten başka dostu yoktur* yargısıdır. Her iki kimliğin de mensupları bu yargı cümlesine diğer kimlik mensuplarına göre en üst düzeyde katılmakta ve doğru bulmaktadırlar.

Sosyalist ve Devrimci kimliğinin araştırmada verilen 32 yargı cümlelerine katılıp-katılmama oranlarında sadece *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir* yargısını değerlendirmede ayrıştırıcı bir faktör olduğu tespit edilmiştir. Bu bir başka söyleyişle *Sosyalist* ve *Devrimci* kimliğinin diğer 31 yargıdan hiç birinde genel eğilimden farklı bir tutuma yol açmadığı, hassas oldukları tek konunun kamuda başörtüsü serbestliğine itiraz biçiminde açığa çıktığıdır.

Muhafazakâr kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri altı tanedir. Bunlardan *Bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyilmesi normaldir, Bir genç kız erkek arkadaşıyla dilediği gibi eğlenebilir* yargılarına daha çok katılmama yönünde bir tutum sergilenirken, *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır, Dinin insan hayatındaki yeri çok önemlidir, Dine inanan kişi, dinin gereklerine de uymalıdır* yargılarına ise daha çok katılma yönünde bir tutum sergilemişlerdir.

Atatürkçü kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri dört tanedir. Bunlardan *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır* yargılarına daha çok katılmama yönünde bir tutum sergilenirken, *Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalış-*

malıdır, Laiklik din karşıtlığıdır yargılarına ise daha çok katılma yönünde bir tutum sergilemişlerdir.

Dindar kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri yedi tanedir. Bunlardan *Bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyilmesi normaldir, Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargılarına daha çok katılmama yönünde bir tutum sergilenirken, *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır, Dindar olarak tanınmak iyidir, Dinin insan hayatındaki yeri çok önemlidir, Dine inanan kişi, dinin gereklerine de uymalıdır* yargılarına ise daha çok katılma yönünde bir tutum sergilemişlerdir.

Kemalist kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri beş tanedir. Bunlardan *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır, Dindar olarak tanınmak iyidir* yargılarına daha çok katılmama yönünde bir tutum sergilenirken, *Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalışmalıdır, Laiklik din karşıtlığıdır* yargılarına ise daha çok katılma yönünde bir tutum sergilemişlerdir.

Laik kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri iki tanedir. İkisi de daha çok karşı olma biçiminde tutum sergilenen *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Laiklik din karşıtlığıdır* yargılarıdır.

İslâmcı kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümleleri beş tanedir. Beşi de daha çok taraftar olma biçiminde tutum sergilenen *Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir, Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır, Dindar olarak tanınmak iyidir, Dinin insan hayatındaki yeri çok önemlidir, Dine inanan kişi, dinin gereklerine de uymalıdır* yargılarıdır.

Feminist kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümlesi bir tanedir; o da daha çok taraftar olma biçiminde tutum sergilenen *Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalışmalıdır* yargısıdır.

İlerici kimliğinin ayrıştırıcı bir nitelikte anlam kazandığı yargı cümlesi bir tanedir; o da daha çok karşı olma biçiminde tutum sergilenen *Laiklik, din karşıtlığıdır* yargısıdır.

3. BÖLÜM

GENÇLİK VE SORUNLARI

- 3.1. Gençler ve Sorunları
- 3.2. Gençlik ve Güven
- 3.3. Gençlik ve Bireysel Gelecek
- 3.4. Gençlik ve Yaşam Memnuniyeti
- 3.5. Gençlik ve Alkol Kullanımı
- 3.6. Gençlik ve Uyuşturucu Kullanımı
- 3.7. Gençlik ve Sigara Kullanımı
- 3.8. Gençlik ve Depresyon
- 3.9. Gençlik ve Şiddet
- 3.10. Gençlik ve Çalışma Hayatı

GENÇLİK VE SORUNLARI

Gençlik gündeme geldiğinde üzerinde öncelikle durulan ve hatta durulması gereken bir konu **gençliğin sorunlarıdır**. Gençliğin sahibi olduğu veya potansiyel olarak sahibi olabileceği sorunlar **genel, geçer, geleneksel ve güncel sorunlar** olmak üzere ana kategoride değerlendirilebilir. Çünkü bazıları gencin yapısından, geleneksel durumlardan veya sürecin ve tarafların doğasından kaynaklanırken, diğer bir kısmı ise yaşanan, hâlihazırda gündemi belirleyen durumlardan kaynaklanmaktadır.

Birinci kategoride, psiko-fizyolojik, cinsel, ekonomik, eğitim, aile içi ve kuşaklar arası çatışma, madde bağımlılığı, ideolojik, işsizlik ve istihdam, barınma, beslenme, sağlık ve kültürel gibi sorunlar yer alırken; **güncel sorunlar** arasında, toplumsal değişmeye bağlı değerlerde değişme, madde bağımlılığı, statükoya karşı çıkma, gelecek korkusu, yabancılaşma, kimlik, tüketim, anomie, özgürlük, işsizlik vb. problemler, güven bunalımı, kaygı, stres, yalnızlık, iletişimsizlik, işe yaramama hissi vb sosyo-psikolojik sorunlar ve çağdaş iletişim araçlarıyla gelen koşullandırılma, kültürsüzleştirilme, yozlaştırılma, yabancılaşma, boş zamanlar gibi sorunlar yer almaktadır.

3.1. Gençler ve Sorunları

Genç işsizlik oranlarının, birçok dünya ülkesinde toplam işsizlik oranının üstünde olduğu görülmektedir ve hatta bu oranının bir kattan fazla olduğu gözlemlenmektedir. **Genç işsizliğinin toplam işsizliğe göre daha yüksek olmasının nesnel nedenleri var olmakla beraber, en önemli nedeninin ise gençlerin büyük kısmının ilk kez iş aramasıdır**. Gençler arasındaki yüksek işsizliğin sebeplerini açıklamak, diğer yaş grupları ile karşılaştırıldığında daha karmaşıktır. **Geleneksel olarak işsizlik; konjonktürel, geçici ve yapısal olmak üzere üç kategoriye ayrılmaktadır**. Çoğu yaş grupları için konjonktürel ve geçici işsizlik tipleri hâkimdir ve yapısal işsizlik temel bir faktör değildir. Genç yaş grubu için ise üçü de önemlidir. Bu yüzden genç işsizliğini sınıflandırmak çok daha zor olmaktadır.

Küreselleşmeyle birlikte işsizlik ve özellikle **genç işsizlik sorunu** tüm dünyanın gündeminde yer almış ve önemli bir yer işgal etmiştir. **Bu sorunun çözümünde ise istihdam, eğitim ve istikrarlı büyüme gibi önemli üç faktör ile birlikte kullanıl-**

maktadır. Türkiye'nin sahip olduğu yoğun genç nüfus, birçok Avrupa ülkesi karşısında önemli bir silahtır. Fakat Türkiye'de işsizlik en çok gençleri etkilemektedir. Bu genç nüfus için oluşturulacak istihdam alanlarının artırılması, ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunacağı gibi, aynı zamanda da işsizliğin getirdiği sosyal ve psikolojik sorunların çözümüne de yardımcı olacaktır¹. Şu var ki, genç işsizliğinin nedenlerinin incelenerek iyi anlaşılması, gelecekte genç işsizliği ile mücadelede doğru politikaların oluşturulması ve uygulanması için büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'de eğitim sisteminin öteden beri süregelen ve bir türlü çözülmemeyen çeşitli sorunları vardı. Bunlara bir de yirminci yüzyılda bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim ve dönüşümler sonucu ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar ve küreselleşme olgusu eklenince, sistem daha da etkisiz ve verimsiz bir hale gelmiştir. **Eğitim sorununun önemli bir nedeni, Türkiye'de hiçbir zaman partiler üstü bir eğitim politikasının oluşturulamamış olmasıdır.** Hükümetten hükümete değişen politikalar yüzünden sistem bir türlü oturmamış, eğitim politikalarında süreklilik sağlanamamıştır. Bu uygulamalar, ayrıca, büyük kaynak israfına da sebep olmuştur. Değişen iktidarlar, sistemi bir yaz-boz tahtası haline getirmişlerdir. **Eğitim sisteminin niteliği de bir başka önemli eğitim sorunudur. Genel olarak eğitim sistemimizde ezbercilik egemendir.** Geçer not alma kaygısı ile ezberlenen bilgi kalıcı olmamakta, kısa bir süre sonra hafızadan silinmektedir. Hâlbuki sistem öğrencilere çok sayıda bilgiyi ezberletmek yerine, az fakat işlevsel bilgiyi özümsetmelidir. **Amaç bilgi yüklemek değil, bilgiye ulaşmanın yollarını ve kazanılan bilginin fonksiyonel bir biçimde nasıl kullanılacağını öğretmek olmalıdır².**

Gençliğin bizzat kendisinin önemli bir gençlik sorunu olarak ifade ettiği *ahlâki yozlaşma* konusu toplumsal değerlerle ilgilidir. **Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan ölçütlerdir. Değerler, neyin, hangi ve nasıl davranışların iyi, güzel, doğru ve kutsal; neyin, hangi ve nasıl davranışların da böyle olmadığına dair inanç ve kabuller olarak tanımlanabilir.** Değerler, birey için gideceği yönü belirleyen pusulalardır. Ne giydiğiniz, nerede yaşadığınız, kiminle evleneceğiniz, yaşamak için ne yaptığınıza kadar her şey değerlerin etkisindedir. Ayrıca neleri yapıp, neleri yapmamanız gerektiğini söyleyen de değerlerdir.

Değerler, davranışlarımıza rehberlik yapar, eylemlerimizi, yargılarımızı, anlamlı hedeflerimizi daha üst hedeflere taşıyarak nasıl olmamız, nasıl davranmamız gerektiğini bize bildirir. Değerler, hem bireyin, hem de toplum kültürünün önemli bir parçasını oluşturur, toplumlara ve zamana göre değişiklik gösterir. Değerlerin değişmesi mümkün ise de bu zaman alıcı ve zor bir durumdur. Zamanla karşılaşılan yeni durumlar ve kültürler birtakım değerleri silikleştirip, yeni başka birtakım değerlerin oluşumuna sebep olabilirler. Kişisel tecrübeler değerleri şekillendirir veya

değiştirir. Değerler, kişilerin düşünce, tutum ve davranışlarında birer ölçüt olarak ortaya çıkarlar ve toplumsal yaşamın vazgeçilmez bir ögesini oluştururlar. Değerler, bir gruba ya da topluma mensup olanların uymak durumunda oldukları veya dikkate almaları beklenen genelleşmiş ahlâki inançlar olarak kavramlaştırılabilir. Örneğin, adam öldürmenin, hırsızlık yapmanın ve tembelliğin, yanlış ve kötü; insan hayatına değer vermenin, dürüstlüğü ve çalışkanlığın, doğru ve iyi olduğuna inanmamızı sağlayan etken, sosyalleşme sürecinde edindiğimiz değerlerdir. Bir toplumun ya da grubun yaşamında her şey, değerlere göre algılanır ve kavranır. Kişiler, içinde yaşadıkları toplumların veya grupların değerlerini benimseyerek, bunları düşünce tutum ve davranışlarında birer ölçüt olarak kullanırlar. Böylece daha iyi, daha doğru, daha uygun, daha güzel, daha önemli ve daha adil gibi genel yargılara ulaşma imkânı bulurlar.

Araştırma kapsamında gençliğin problemlerinin neler olduğu ve bu problemlerin düzeyinin ne olduğu konuları üzerinde ayrıntılı bir şekilde duruldu. Katılımcı gençlere yöneltilen **Gençliğin en önemli sorunu nedir?** sorusuna önem sırasına göre iki cevap vermeleri istendi (Tablo:3.1-3.3). Alınan cevaplar **birinci düzey, ikinci düzey ve üçüncü düzey** sıralamasına göre incelendiğinde; **birinci düzeyde** gençliğin en önemli ilk beş sorununun *eğitim, ahlâki yozlaşma, meslek edinme, iş bulamama ve aile tarafından anlaşılammamak* olduğu tespit edildi. **İkinci düzey** cevaplar açısından gençliğin sorunları incelendiğinde en önemli beş sorunun *meslek edinme, eğitim, ahlâki yozlaşma, iş bulamama ve uyuşturucu kullanımı* olduğu tespit edildi. **Üçüncü düzey** sıralamasında da en önemli ilk beş sorun, *iş bulamama, ekonomi, eğitim, ahlâki yozlaşma ve meslek edinme* olarak belirlenmiştir. **Bu cevaplar dikkate alındığında gençliğin bizzat kendi cevapları ile sorunlarının daha çok iş, eğitim, ahlâki değerler kapsamında yer aldığı anlaşılmıştır.**

TABLO:3.1: Gençliğin En Önemli Sorunu Nedir? (1.TERCİH)

	SAYI	%
Eğitim	1783	32,9
Ahlâki yozlaşma	912	16,8
Meslek edinme	777	14,3
İş bulamama	651	12,0
Aile tarafından anlaşılammamak	374	6,9
Uyuşturucu kullanımı	278	5,1
Cinsellik	180	3,3
Alkol	144	2,7
Ekonomik	143	2,6
Arkadaş grubuyla sorunlar	94	1,7
Askerlik	40	,7
Sağlık	40	,7
Ekonomik nedenlerle evlenememe	8	,1
TOPLAM	5424	100

1 Muhteşem Kaynak, *İşsizlik ve Emek Kalitesi*, TİSK Akademi, Özel Sayı:1, 2007, s.76

2 Tokay Gedikoğlu, "Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, S. 1, Haziran 2005, s. 75

TABLO:3.2: Gençliğin En Önemli Sorunu Nedir? (2.TERCİH)

	SAYI	%
Meslek edinme	936	17,7
Eğitim	748	14,1
Ahlâki yozlaşma	709	13,4
İş bulamama	539	10,2
Uyuşturucu kullanımı	486	9,2
Ekonomi	460	8,7
Alkol	366	6,9
Aile tarafından anlaşılammak	343	6,5
Arkadaş grubuyla sorunlar	273	5,2
Cinsellik	228	4,3
Askerlik	97	1,8
Sağlık	65	1,2
Ekonomik nedenle evlenememe	44	,8
TOPLAM	5294	100,0

TABLO:3-3: Gençliğin en önemli sorunu nedir? (3.TERCİH)

	SAYI	%
Eğitim	597	11,8
Meslek edinme	490	9,7
Uyuşturucu kullanımı	392	7,7
Alkol	314	6,2
Sağlık	94	1,9
Askerlik	68	1,3
Aile tarafından anlaşılammak	338	6,7
Cinsellik	206	4,1
Ahlâki yozlaşma	550	10,8
Arkadaş grubuyla sorunlar	420	8,3
Ekonomik	607	12,0
İş bulamama	819	16,1
Ekonomik nedenle evlenememe	179	3,5
TOPLAM	5074	100,0

Konu bağlamında araştırmanın bulgularına dönmek gerekirse, gençlerin sorunları konusunda verilen birinci düzey cevaplar farklı değişkenler açısından incelendiğinde, katılımcıların kadın veya erkek olmalarının sorunların sıralamasında ve oranında kayda değer bir değişime yol açmadığı gözlenmiştir. Ancak yaş faktörü dikkate alındığında eğitim sorununun en yüksek oranda (%50,5) 28 yaşında ki katılımcılar tarafından, meslek edinme sorununun (%29,9) 27 yaşındaki katılımcılar tarafından, uyuşturucu kullanımı sorununun ise (%13,1) 15 yaşındaki katılımcılar tarafından dile getirildiği gözlenmiştir (Tablo:3.4-3.6).

TABLO:3.4: Bazı Değişkenlere Göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-1

	SAYI	Eğitim	Meslek edinme	Uyuşturucu kullanımı	Alkol	Sağlık	Askerlik	Aile tarafından anlaşılammak	Cinsellik	Ahlâki yozlaşma	Arkadaş grubuyla sorunlar	Ekonomik	İş bulamama	Ekonomik nedenle evlenememe
CİNSİYET														
Erkek	2678	34,8	15,5	5,3	3,4	,6	1,1	4,9	4,4	14,9	1,3	2,9	10,9	,1
Kadın	2746	31,0	13,2	5,0	2,0	,9	,4	8,9	2,3	18,6	2,2	2,4	13,1	,1
YAŞ														
15	259	35,5	15,1	13,1	,8	3,5	,8	11,2	8,1	3,1	3,9	1,2	3,9	
16	275	44,0	11,3	8,7	3,3	4,7	,4	13,1	4,0	4,0	2,5	,7	3,3	,
17	345	37,1	13,6	3,5	3,2	1,7	2,3	10,4	6,7	10,7	4,6	2,3	3,8	
18	475	30,7	16,2	5,9	3,6	,8	1,3	10,3	4,8	14,5	1,9	2,5	7,4	
19	657	29,5	16,3	4,9	2,4			7,5	2,1	17,0	,9	2,9	16,4	
20	663	30,6	12,3	2,1	4,6	,3		6,7	2,5	21,7	2,1	4,6	12,1	,3
21	394	32,5	13,2	2,0	5,6	,5	,5	7,1	5,6	15,7	2,0	1,0	13,7	,5
22	352	29,5	14,8	2,3	,6			6,3	2,8	21,0	1,7	2,3	18,8	
23	336	28,9	11,3	4,5		,6		5,7	1,2	28,3	,6	1,2	17,9	
24	404	27,0	11,1	9,9	3,0		1,0	3,0	3,0	25,5	2,0	3,2	10,4	1,0
25	272	24,6	11,8	6,3	1,5		1,5	6,6	1,5	25,0	1,5	6,6	13,2	
26	200	48,0	20,0	4,0	4,0			4,0	4,0	12,0			4,0	
27	221	27,6	29,9				3,6			10,9		3,6	24,4	
28	216	50,5	9,3	1,9				3,7	1,4	12,0			21,3	,0
EN ÇOK YAŞANAN YER														
Köy	854	33,6	18,3	5,5	2,5	1,5	1,1	6,7	3,3	11,4	2,5	3,4	10,0	,5
İlçe	1726	31,0	15,8	6,4	2,3	1,0	,6	7,4	3,5	17,1	1,6	2,4	10,8	,1
Şehir	2697	33,9	12,2	4,3	3,0	,2	,7	6,6	3,0	17,9	1,4	2,7	13,9	,1

TABLO:3.5: Bazı Değişkenlere Göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-2

	SAYI	Eğitim	Meslek edinme	Uyuşturucu kullanımı	Alkol	Sağlık	Askerlik	Aile tarafından anlaşılammak	Cinsellik	Ahlâki yozlaşma	Arkadaş grubuyla sorunlar	Ekonomik	İş bulamama	Ekonomik nedenlerle evlenememe
MEDENİ DURUM														
Bekâr	4454	31,5	14,7	4,5	2,4	,6	,7	7,0	3,3	18,1	1,8	2,5	12,7	,2
Nişanlı-sözlü	152	30,9	5,3	5,9	5,3			5,3	5,3	15,8		13,8	12,5	
Dul-boşanmış	37	37,8	10,8	24,3	5,4				13,5	8,1				
Eveli	436	43,8	15,6	6,9	2,1	,2	1,8	3,0		13,3		1,4	11,9	
ÖĞRENİM														
İlköğretim	368	39,7	13,6	3,5	1,6	,8	1,6	4,9	2,4	12,0		2,4	17,4	
Lise	1826	36,3	14,1	7,8	3,8	1,3	1,2	8,6	4,1	12,0	2,8	1,9	6,0	,1
Ön lisans	569	32,8	15,8	2,2	2,2	,3		8,4	1,5	16,7	1,5	2,2	16,4	
Lisans	1840	30,2	12,6	4,5	1,7	,4	,4	5,2	3,3	22,1	1,3	3,6	14,3	,3
Lisansüstü	335	21,2	19,7	3,6	4,8		1,2	4,8	4,5	23,0	,6	3,6	13,1	
AİLENİN AYLIK GELİRİ (TL)														
0-750	774	43,3	10,9	4,9	2,1	1,7	1,0	9,4	2,5	12,3	1,8	3,1	6,8	,3
751-1000	1106	28,8	18,3	5,9	3,3	,6	1,1	6,1	1,8	13,0	2,6	3,6	15,0	
1001-1500	1543	30,3	13,4	3,6	2,5	1,0	,8	7,2	2,7	21,8	1,4	2,2	13,0	,1
1501-2000	1081	28,2	16,7	5,9	2,7	,2	,4	6,2	5,6	17,7	2,1	1,8	12,3	,4
2001-3000	459	35,1	11,5	5,9	2,8			5,4	3,1	17,4	1,3	3,1	14,4	
3001-5000	209	39,2	9,1	8,6	1,0		1,9	8,1	8,6	13,9		,5	9,1	
5001 üstü	74	59,5	12,2	2,7					5,4	14,9		2,7	2,7	

TABLO:3.6: Bölgelere göre Gençliğin Sorunları (1. TERCİH SIRALAMASINA GÖRE)-3

	SAYI	Eğitim	Meslek edinme	Uyuşturucu kullanımı	Alkol	Sağlık	Askerlik	Aile tarafından anlaşılammak	Cinsellik	Ahlâki yozlaşma	Arkadaş grubuyla sorunlar	Ekonomik	İş bulamama	Ekonomik nedenlerle evlenememe
BÖLGE														
İstanbul	703	36,1	17,1	3,3	,6	,7	,9	5,8	1,7	14,1	,7	1,4	17,6	
Batı Marmara	339	29,5	20,9	8,0	1,8	1,2	2,9	7,1	7,7	11,5	2,1	3,2	4,1	
Ege	449	33,4	12,0	4,0	3,8	,9	,0	5,6	1,6	20,3	1,1	3,8	13,6	
Doğu Marmara	386	32,6	13,7	6,2	1,6	1,3	1,3	9,3	3,4	15,8	3,6	4,7	6,5	
Batı Anadolu	442	33,5	11,1	4,3	2,9	,2	1,8	8,1	3,6	12,9	2,3	3,2	15,6	,5
Akdeniz	570	29,1	16,0	8,8	4,2	,2	,4	9,6	2,1	11,9	3,0	2,5	12,3	
Orta Anadolu	376	30,6	16,0	2,4	2,7		1,1	5,9	2,9	21,0	2,1	2,7	12,2	,5
Batı Karadeniz	580	32,6	15,0	5,9	4,1	,3	,2	6,2	1,9	18,6	,3	1,2	12,9	,7
Doğu Karadeniz	412	32,5	11,2	3,6	2,7	1,2	,0	7,8	3,6	20,9	1,7	2,7	12,1	
Kuzey Doğu Anadolu	411	32,6	16,1	4,1	3,6	1,2	,5	6,6	3,2	17,0		2,9	12,2	
Ortadoğu Anadolu	345	31,9	7,8	2,3	2,0	2,0	,3	2,6	5,2	26,7	3,5	1,7	13,9	
Güneydoğu Anadolu	411	38,2	12,9	8,3	1,7	,2	,2	7,5	6,3	15,1	1,7	3,2	4,6	

3.2. Gençlik ve Güven

Uyum, birey açısından ele alındığında bireyin hem kendisi, hem de çevresi ile iyi ilişkiler kurabilmesi ve bu ilişkileri sürdürülebilirlik derecesi olarak tanımlanabilir. Bu bağlamda uyum, dinamik bir süreçtir ve bireyin çevresinde yer alan değişikliklere karşı geliştirdiği tepkilerle sağlanır. Ancak uyum, sadece toplumsal çevrenin beklentilerine uygun tutum ve davranış geliştirme şeklinde düşünülmemelidir. Çünkü bireyin birbiriyle iç içe geçmiş devamlı etkileşim halinde bulunan **biyolojik, psikolojik ve toplumsal bir hayatı vardır**. Bireyin yaşamı tüm bunların düzenli bir ilişkiler sistemi içerisinde bir araya gelmesi ile oluşmaktadır. Bunlar arasındaki düzenli işleyiş uyum olarak ifade edilebilir. Farklı gruplara uyum gösterebilme, toplumca istenen tutum ve davranışları sergileyebilme ve toplumda kurulan ilişkilerden yeterince doyum sağlayabilme gibi ölçütler, çocuğun ya da gencin, toplumsal uyum düzeyini anlamada yardımcı olabilir. Dolayısıyla aile içerisinde çocukların kendilerini özdeşleştirecekleri modeller zayıf ve yetersizse, ev dışındaki toplumsal uyumları ciddi bir biçimde engellenebilir. Özellikle de gençliğin ilk yıllarını teşkil eden ergenlik içinde bulunulan gelişim ve değişim evresinin getirdiği doğal zorluklara, yakın çevrenin olumsuz etkileri katıldığında, çocukta bunlara tepki olarak çoğunlukla duygusal düzeyde bozukluklar görülebilir. Bu olumsuz tepkiler ise daha çok uyum bozukluklarıdır.

Uyum sorunu yaşayan genç, güvensizdir; kendisi ve insanlar hakkında karmaşık duygu, düşünce ve çelişkiler içine girer. Hiç kimsenin kendisini sevmeyi istemediği kuşkusuna kapılabilir, hatta özellikle büyüklerin ilgisini çekmek için gereksiz davranışlara yönelebilir ve bir müddet sonra da bu davranışlar, gencin çevreye uyumunu hepten bozar. Yaşanan ve yerleşik hale gelmeye aday olan uyum bozuklukları ise daha çok sürekli hırçınlık, sinirlilik, geçimsizlik, yalancılık, kavgacılık, söz dinlememe, kaygı ve korku hali biçiminde kendini gösterir. Yaş büyüdükçe, bu tür davranışlar çevreye ve topluma uyum bozukluğu şekline dönüşür, tüm kuralları çiğneme ve saldırganlık gibi davranışlar kendini göstermeye başlar.

Uyum açısından güven önemli olduğu ve hatta temel belirleyici olduğu için gençlerin bireysel olarak diğer bireylerle/insanlarla ilgili güven noktasındaki genel kabullerinin ne olduğunu tespit amacı taşıyan *İnsanlar hakkındaki genel düşünceniz nedir?* sorusu araştırma kapsamında yer almıştır (Tablo:3.7). Soruya verilen cevaplara göre gençlerin yüksek oranda bir güven sorunu yaşadıkları, bu nedenle katılımcıların %58,6'sının insanlara *güvenilmez*, %10,7'sinin de insanlara *hiç güvenilmez* cevabını verdikleri tespit edilmiştir. **Genel bir değerlendirme ile her üç gençten ikisinin insanlara ilişkin bir güven sorunu yaşadığı anlaşılmaktadır. Bu üzerinde durulması gereken ciddi bir psikolojik, sonuçları itibari ile de sosyal bir problemdir.**

TABLO:3.7: İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünceniz Nedir?

	SAYI	%
Çok güvenilir	78	1,4
Güvenilir	1576	29,3
Güvenilmez	3156	58,6
Hiç güvenilmez	578	10,7
TOPLAM	5388	100,0

Güven sorunuyla ilgili verilen cevaplarda *güvenilmez* ve *hiç güvenilmez* cevapları *birleştirilip* bir değerlendirme yapılacak olursa, insanlara yönelik güven sorununu en yüksek düzeyde yaşayanlar; nişanlı –sözlüler (%74), Batı Anadolu da yaşayanlar (%83,7), aile aylık gelir düzeyi 5001 TL ve üstü arası olanlar (%85,9), kadınlar (%76), 24 yaşında olanlar (%76,1), ön lisans düzeyi öğrenime sahip olanlar (%74,9) ve ailesinin genel sosyo-ekonomik düzeyi çok yoksul olanlar (%88,9)'dır (Tablo:3.8-3.9).

TABLO:3.8: Bazı Değişkenlere Göre İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce -1

	İnsanlar hakkındaki genel düşünceniz nedir? (%)			
	Çok güvenilir	Güvenilir	Güvenilmez	Hiç güvenilmez
CİNSİYET				
Erkek	2,0	35,5	52,7	9,7
Kadın	,9	23,2	64,3	11,7
YAŞ				
15	1,9	26,7	52,3	19,1
16	2,3	36,1	52,1	9,5
17	1,2	25,4	51,6	21,8
18	,4	29,2	57,9	12,4
19	,6	26,1	63,4	9,9
20	1,6	24,5	63,2	10,7
21		24,1	66,3	9,5
22	2,5	30,8	61,1	5,6
23	1,8	29,4	60,2	8,6
24		24,0	71,8	4,3
25	1,5	26,5	66,2	5,9
26		38,5	50,0	11,5
27	3,6	49,8	37,1	9,5
28	6,0	41,4	37,1	15,5
ÖĞRENİM				
İlköğretim	3,2	35,7	40,5	20,6
Lise	,8	32,5	52,0	14,6
Ön lisans	2,2	22,9	67,4	7,5
Lisans	1,2	26,6	64,5	7,7
Lisansüstü	,6	34,1	60,1	5,2
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	1,9	28,1	60,8	9,3
İlçe	1,2	30,4	55,8	12,6
Şehir	1,6	28,8	60,3	9,3
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul		11,1	77,8	11,1
Yoksul		23,1	46,9	29,9
Normal	1,5	29,3	59,3	10,0
Zengin		36,0	51,3	12,7
Çok zengin		25,0	41,7	33,3

TABLO:3.9: Bazı Değişkenlere Göre İnsanlar Hakkındaki Genel Düşünce -2

	İnsanlar hakkındaki genel düşünceniz nedir?(%)			
	Çok güvenilir	Güvenilir	Güvenilmez	Hiç güvenilmez
MEDENİ DURUM				
Bekâr	1,2	28,3	60,9	9,6
Nişanlı-Sözlü	1,3	24,7	54,0	20,0
Dul-Boşanmış		29,4	35,3	35,3
Evli	3,1	40,2	41,5	15,2
BÖLGE				
İstanbul	2,1	34,4	54,4	9,0
Batı Marmara	1,2	29,9	57,6	11,2
Ege	1,3	31,7	59,4	7,6
Doğu Marmara	,5	29,3	53,3	16,9
Batı Anadolu	2,3	14,0	71,9	11,8
Akdeniz	2,6	37,9	48,3	11,2
Orta Anadolu	1,6	26,1	65,9	6,5
Batı Karadeniz	1,2	26,4	62,0	10,4
Doğu Karadeniz	,2	23,3	64,7	11,8
Kuzey Doğu Anadolu	1,2	26,8	61,1	10,8
Ortadoğu Anadolu	1,5	30,3	59,1	9,1
Güneydoğu Anadolu	,5	35,9	50,1	13,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 (TL)	1,0	28,6	57,2	13,2
751-1000 (TL)	1,2	30,0	57,5	11,3
1001-1500 (TL)	,9	30,9	58,1	10,2
1501-2000 (TL)	3,2	28,6	57,2	11,1
2001-3000 (TL)		29,6	62,9	7,5
3001-5000 (TL)	1,0	23,8	67,3	7,9
5001 ve üstü (TL)		14,1	73,1	12,8

Güven sorununu bir başka boyuttan da inceleme ihtiyacı hissedilmiş, katılımcılara *Bugünün dünyasında insan babasına bile güvenmemelidir* yargı cümlesi verilmiş, bu yargıya katılıp katılmama biçimlerini belirtmeleri istenmiştir (Tablo:3.10). Elbette ki bireyin babasına bile güvenmemesi son derece ciddi bir güven sorunu olarak anlam kazanır. Bu açıdan bu soruya verilen cevaplar bir önceki genel soruya göre daha büyük bir önem ifade etmektedir. Alınan cevaplara göre katılımcıların %20,5'i *katılıyorum*, %15,5'i de *kesinlikle katılıyorum* cevaplarıyla şiddetli bir güven sorunu yaşadıklarını dile getirmişlerdir. Güven sorununu açıkça yaşayanların toplam oranı %36'dır. Bu oldukça yüksek bir orandır. Ancak daha ilginç %21'lik bir kesimin *kararsızım* cevabını vermiş olmasıdır; kuşku yok ki bunlarda güven sorunu yaşayan bir kesimdir.

TABLO:3-10: "Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir"

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	796	15,5
Katılıyorum	1057	20,5
Kararsızım	1083	21,0
Katılmıyorum	1453	28,2
Kesinlikle katılmıyorum,	757	14,7
TOPLAM	5146	100,0

Babası bile olsa insanlara yönelik güvenle ilgili soruya, verilen *kesinlikle katılıyorum* ve *katılıyorum* cevapları *birleştirilerek* farklı değişkenler açısından incelendiğinde, en yüksek düzeyde *babası bile olsa hiç kimseye güvenmeyenlerin* %67'lik oranla dul ve boşanmışlar, %48,4'lük oranla Batı Marmara da yaşayanlar, %45,3'lük oranla aile aylık geliri 0-750 TL olanlar, %42,7'lik oranla kadınlar, %48,9'luk oranla 27 yaşında olanlar, %54,5'lik oranla ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olanlar ve %46,1'lik oranla da ailesinin sosyo-ekonomik durumu yoksullar olduğu anlaşılmıştır (Tablo:3.11-3.12).

TABLO:3-11: Farklı Değişkenler Açısından "Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir" Görüşünün Değerlendirilmesi - 1

	Bugünün dünyasında insan babasına bile güvenmemelidir (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	13,0	16,1	23,8	29,3	17,9
Kadın	17,9	24,8	18,4	27,3	11,7
YAŞ					
15	20,8	25,1	23,2	14,5	16,4
16	22,7	21,6	19,2	20,4	16,1
17	23,5	20,4	21,0	23,8	11,4
18	13,1	17,6	25,7	30,9	12,6
19	12,3	24,6	20,5	30,2	12,4
20	13,1	19,5	23,9	31,7	11,8
21	14,2	18,4	20,0	26,8	20,5
22	13,8	18,4	17,2	37,4	13,2
23	14,5	21,8	22,2	26,8	14,8
24	18,3	14,4	25,1	29,8	12,5
25	14,0	22,3	12,9	29,5	21,2
26	9,3	23,3	25,6	27,9	14,0
27	31,5	17,4	18,8	21,1	11,3
28	8,3	23,1	14,4	33,8	20,4
ÖĞRENİM					
İlköğretim	29,7	24,8	21,3	16,7	7,5
Lise	16,4	24,7	18,9	24,6	15,4
Ön lisans	15,7	18,4	20,3	34,1	11,5
Lisans	11,9	17,4	24,7	30,0	16,0
Lisansüstü	15,5	17,3	16,4	27,2	23,5
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	19,9	21,5	18,4	27,1	13,1
İlçe	17,5	22,7	18,9	26,5	14,5
Şehir	13,3	19,0	22,9	29,7	15,2
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	29,2	8,3	8,3	37,5	16,7
Yoksul	18,0	28,1	20,9	21,6	11,5
Normal	15,1	20,2	21,1	28,9	14,6
Zengin	19,3	25,2	19,3	19,7	16,4
Çok zengin	22,2	7,4	29,6	11,1	29,6

TABLO:3.12: Farklı Değişkenler Açısından "Bugünün Dünyasında İnsan Babasına Bile Güvenmemelidir" Görüşünün Değerlendirilmesi - 2

Bugünün dünyasında insan babasına bile güvenmemelidir (%)					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	14,7	20,2	21,9	29,2	14,0
Nişanlı-Sözlü	13,2	23,7	14,5	11,2	37,5
Dul-Boşanmış	55,9	11,8	2,9	5,9	23,5
Evli	16,1	26,7	13,3	31,1	12,8
BÖLGE					
İstanbul	15,6	26,2	23,0	25,6	9,5
Batı Marmara	23,9	24,5	18,4	16,8	16,5
Ege	16,1	17,0	27,7	24,5	14,7
Doğu Marmara	16,0	17,9	23,3	22,8	20,1
Batı Anadolu	16,9	17,8	19,0	34,2	12,0
Akdeniz	11,1	23,1	21,4	31,3	13,1
Orta Anadolu	12,2	15,7	19,0	32,5	20,6
Batı Karadeniz	16,7	17,3	18,5	33,1	14,4
Doğu Karadeniz	9,3	20,4	23,3	34,2	12,8
Kuzey Doğu Anadolu	15,6	24,7	19,4	25,5	14,9
Ortadoğu Anadolu	18,6	16,5	19,8	31,1	14,1
Güneydoğu Anadolu	16,8	22,5	17,9	23,1	19,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	23,2	22,1	23,2	20,3	11,2
751-1000 TL	14,9	21,7	23,1	26,3	14,0
1001-1500 TL	15,1	21,9	17,7	29,1	16,2
1501-2000 TL	12,7	19,4	19,1	35,4	13,4
2001-3000 TL	11,2	18,0	21,5	32,2	17,1
3001-5000 TL	15,0	15,0	25,6	18,8	25,6
5001 ve üstü TL	17,9	15,4	43,6	14,1	9,0

Bireylerin çözümünde zorlandıkları sorunlarda başkalarından *yardım almaları* her zaman yapageldikleri bir davranıştır. Ancak önemli olan kim veya kimlerin öncelikle tercih edildiğidir. Çünkü bu, en azından en çok güvenilen kişinin kim olduğu anlamına da gelir. Araştırma kapsamında bu yönde bir soruya yer verilmiş ve katılımcılara *Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız?* sorusu yöneltilmiştir (Tablo:3.13). Alınan cevaplara göre gençlerin çözümünde zorlandıkları sorunlarda öncelikle yardımını istedikleri kişi *aileden/yakın akrabadan birileri* olmaktadır (%50,1). Bu durum aile bağlarının, akrabalık bağlarının hala güçlü bir şekilde varlığını sürdürdüğünü gösteren önemli bir bulgu olarak anlam ve değer kazanmaktadır. Katılımcıların %19,2'si çözümünde zorlandığı sorunları için *arkadaşlarından* yardım istediğini ifade etmesine karşılık, %23,4'lük bir kesim ise bireyselleşmenin ve bireyselleşmenin sonucu olan bir tutumla çözümü zor sorunla karşılaştığında *hiç kimseden yardım istemediğini, sorunu kendi imkân ve şartlarıyla çözmeye çalıştığını* ifade etmiştir.

TABLO:3.13: Çözümü Zor Bir Sorunla Karşılaştığınızda Kimden Destek Alırsınız?

	SAYI	%
Ailemden/yakın akrabamdan	2734	50,1
Aile/akraba dışı büyükler	315	5,8
Hiç kimseden/tek başıma çözerim	1277	23,4
Arkadaşlarımdan	1048	19,2
Öğretmenlerimden	25	,5
Manevi büyükler/din adamları	58	1,1
TOPLAM	5457	100,0

Kadın katılımcıların, erkeklere oranla daha yüksek düzeyde çözümünde zorlandıkları sorunlarda *aileden/yakın akrabadan* birilerinden yardım almalarına karşılık, erkekler ise kadınlara oranla daha yüksek oranda bireysel tutum sergileyip sorunu *kendi imkân ve şartlarıyla çözmeye çalıştıklarını* ifade etmişlerdir (Tablo:3.14-15).

TABLO:3-14: Farklı Değişkenlere Göre "Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız?" - 1

	Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız? (%)					
	Ailemen/yakın akrabamdan	Aile/akraba dışı büyükler	Hiç kimseden/tek başıma çözerim	Arkadaşlarımdan	Öğretmenlerim-den	Manevi büyükler/din adamları
CİNSİYET						
Erkek	45,4	6,2	26,2	20,6	,7	1,0
Kadın	54,6	5,4	20,7	17,9	,3	1,1
YAŞ						
15	58,0	3,8	12,5	23,1	1,5	1,1
16	36,3	7,3	24,5	29,3	2,6	
17	43,0	4,4	28,5	23,0	,6	,6
18	53,1	4,4	21,5	20,0	,4	,6
19	51,7	8,1	19,5	19,5	,3	,9
20	48,9	5,8	26,3	17,5	,6	,9
21	44,5	7,0	27,5	20,0		1,0
22	49,7	4,0	26,9	18,3	,6	,6
23	52,1	3,6	26,6	16,5		1,2
24	50,7	7,4	24,0	17,9		
25	55,9	8,1	21,3	13,2		1,5
26	40,8	4,1	32,7	16,3		6,1
27	48,9	7,2	14,5	25,8		3,6
28	68,1	4,7	15,9	9,5		1,7
ÖĞRENİM						
İlköğretim	60,1	3,3	10,9	22,1	,3	3,3
Lise	49,6	5,4	21,6	21,8	,9	,7
Ön lisans	50,2	6,2	25,7	16,7		1,2
Lisans	50,8	5,9	24,4	17,4	,3	1,1
Lisansüstü	42,8	7,9	32,8	15,2	,6	,6
EN ÇOK YAŞANAN YER						
Köy/Kasaba	58,2	3,9	20,1	15,0	1,1	1,9
İlçe	47,5	5,5	23,3	22,4	,5	,8
Şehir	49,3	6,5	24,3	18,6	,2	1,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU						
Çok yoksul	42,3		7,7	50,0		
Yoksul	50,3	5,4	26,5	17,7		
Normal	50,5	6,1	22,8	19,0	,5	1,2
Zengin	46,0		33,1	20,9		
Çok zengin	29,6		40,7	29,6		

TABLO:3-15: Farklı Değişkenlere Göre "Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız?" - 2

	Çözümü zor bir sorunla karşılaştığınızda kimden destek/yardım alırsınız? (%)					
	Ailemen/yakın akrabamdan	Aile/akraba dışı büyükler	Hiç kimseden/tek başıma çözerim	Arkadaşlarımdan	Öğretmenlerim-den	Manevi büyükler/din adamları
MEDENİ DURUM						
Bekâr	48,1	6,1	24,0	20,5	,5	,9
Nişanlı-Sözlü	34,5	2,7	44,6	11,5		6,8
Dul-Boşanmış	24,3	5,4	56,8	13,5		
Evlü	73,7	5,4	14,5	5,4		,9
BÖLGE						
İstanbul	48,9	4,3	26,1	18,3	,3	2,0
Batı Marmara	48,0	8,1	14,1	27,0	2,7	
Ege	45,0	5,9	26,7	19,0	,5	2,9
Doğu Marmara	49,1	2,2	21,9	26,4		,2
Batı Anadolu	52,5	6,6	21,0	19,2	,5	,2
Akdeniz	45,3	6,7	22,4	23,6	,5	1,4
Orta Anadolu	54,4	1,6	26,2	17,1		,8
Batı Karadeniz	56,3	7,1	21,2	15,4		
Doğu Karadeniz	52,8	4,6	24,6	17,0	,2	,7
Kuzey Doğu Anadolu	55,5	7,9	19,9	13,4	1,0	2,4
Ortadoğu Anadolu	42,8	7,2	31,3	17,2		1,4
Güneydoğu Anadolu	49,4	7,3	24,5	18,4	,5	
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750 TL	46,0	5,6	26,4	20,7	,9	,5
751-1000 TL	58,0	5,6	18,9	17,2	,3	
1001-1500 TL	48,9	5,9	20,5	23,0	,5	1,4
1501-2000 TL	48,2	6,0	26,6	16,3		2,8
2001-3000 TL	47,5	5,7	29,5	16,4	,4	,4
3001-5000 TL	56,0	2,9	24,2	15,0	1,9	
5001 ve üstü	38,5	10,3	33,3	17,9		

Katılımcılara *Psikolojik bir desteğe ihtiyacınız oldu mu, eğer olduysa bu desteği kimden aldınız?* şeklinde bir soru yöneltilmiş, bu soruya alınan cevaplara göre katılımcıların %33,6'sının herhangi bir psikolojik desteğe ihtiyacı olmadığı anlaşılmıştır (Tablo:3.16-3.21). Buna karşılık, neredeyse her üç gençten ikisinin psikolojik desteğe ihtiyacı olduğu anlaşılmıştır. Psikolojik desteğe ihtiyaç hisseden gençlerin destek için başvurduğu ilk üç kesim *arkadaş, aile bireyleri ve psikolog/psikiyatridir*.

TABLO:3.16: Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?

	SAYI	%
İhtiyacım olmadı	1650	33,6
Muskacı, medyum, cinci	20	,4
Arkadaş	1248	25,4
Aile bireyleri	689	14,0
Hoca/din görevlisi	67	1,4
Öğretmen	96	2,0
Psikolog/psikiyatr	703	14,3
Diğer	442	9,0
TOPLAM	4915	100,0

Araştırmanın önemli sayılabilecek bir vurgusuna göre psikolojik desteğe ihtiyaç hissedenlerin yaşı yükseldikçe, *arkadaş* desteği alma oranı düşmekte, buna karşılık *aile bireylerine* veya *psikolog/psikiyatra* başvurma oranı yükselmektedir (Tablo:3.17). Bu durum benzer şekilde öğrenim düzeylerinde, ailenin sosyo-ekonomik düzeyinde de gözlenmektedir (Tablo:3.17). Psikolojik bir desteğe ihtiyaç hissedenler içerisinde psikolog/psikiyatra en yüksek oranda başvuranlar Ege bölgesinde yaşayanlar ve ailesinin aylık geliri 2001 TL ve üstü olanlardır. Örneğin, aile aylık geliri 5001 ve üstü olanların %40,5'i psikolog/psikiyatr desteği almaktadır (Tablo:3.18).

TABLO:3.17: Farklı Değişkenlere Göre "Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?" -1

	Psikolojik bir desteğe ihtiyacınız olduysa kimden destek aldınız? (%)								
	İhtiyacım olmadı	Muskacı, medyum, cinci	Arkadaş	Aile bireyleri	Hoca/din görevlisi	Öğretmen	Psikolog/psikiyatr	Diğer	
CİNSİYET									
Erkek	36,8	,5	24,9	12,8	1,5	1,5	10,4	11,7	
Kadın	30,6	,3	25,9	15,2	1,3	2,4	18,0	6,5	
YAŞ									
15	44,1	,9	26,6	12,2	2,3	1,8	8,1	4,1	
16	41,6	,4	22,5	11,3	2,6	1,7	10,4	9,5	
17	26,4	,3	31,6	9,1	2,3	3,9	10,7	15,6	
18	34,9	,2	26,0	14,4	,5	1,4	13,7	8,9	
19	36,1	,3	21,1	15,5	1,0	5,4	11,9	8,7	
20	32,2		30,4	9,9	2,3	1,6	18,4	5,3	
21	28,4		26,8	10,9	2,2		18,6	13,1	
22	30,1		26,9	12,8		1,9	21,8	6,4	
23	34,2		23,4	15,2	3,5	,6	14,9	8,2	
24	33,2	1,1	30,8	15,4		2,4	9,2	7,8	
25	39,4	3,3	25,6	14,6		1,6	10,2	5,3	
26	34,0		20,0	20,0			12,0	14,0	
27	32,3		13,2	22,2			19,6	12,7	
28	32,5		11,8	22,6	1,9		18,4	12,7	
ÖĞRENİM									
İlköğretim	32,6		18,5	21,1	,8		12,6	14,3	
Lise	36,0	,4	25,0	13,0	2,1	2,9	12,8	7,8	
Ön lisans	32,5		25,8	11,9	2,0	1,0	16,6	10,2	
Lisans	31,8	,4	28,0	14,4	,7	2,0	14,6	8,2	
Lisansüstü	35,2	2,6	17,9	15,0		2,0	16,6	10,7	
EN ÇOK YAŞANAN YER									
Köy/Kasaba	35,6	,1	21,3	16,8	1,8	1,4	11,6	11,3	
İlçe	33,2	,6	28,0	14,1	1,6	2,3	11,9	8,2	
Şehir	33,7	,4	25,0	13,1	1,0	1,8	16,3	8,6	
AİLENİN EKONOMİK DURUMU									
Çok yoksul	7,4	14,8					14,8	63,0	
Yoksul	22,0		36,4	12,1	2,3	5,3	17,4	4,5	
Normal	34,7	,3	25,5	14,4	1,1	1,9	13,1	9,0	
Zengin	26,2	,5	19,5	8,1	2,7	1,8	34,8	6,3	
Çok zengin	7,4		14,8	29,6	7,4		33,3	7,4	

TABLO:3.17: Farklı Değişkenlere Göre "Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?" -1

	Psikolojik bir desteğe ihtiyacınız olduysa kimden destek aldınız? (%)							
	İhtiyacım olmadı	Muskacı, medyum, cinci	Arkadaş	Aile bireyleri	Hoca/din görevlisi	Öğretmen	Psikolog/psikiyatr	Diğer
CİNSİYET								
Erkek	36,8	,5	24,9	12,8	1,5	1,5	10,4	11,7
Kadın	30,6	,3	25,9	15,2	1,3	2,4	18,0	6,5
YAŞ								
15	44,1	,9	26,6	12,2	2,3	1,8	8,1	4,1
16	41,6	,4	22,5	11,3	2,6	1,7	10,4	9,5
17	26,4	,3	31,6	9,1	2,3	3,9	10,7	15,6
18	34,9	,2	26,0	14,4	,5	1,4	13,7	8,9
19	36,1	,3	21,1	15,5	1,0	5,4	11,9	8,7
20	32,2		30,4	9,9	2,3	1,6	18,4	5,3
21	28,4		26,8	10,9	2,2		18,6	13,1
22	30,1		26,9	12,8		1,9	21,8	6,4
23	34,2		23,4	15,2	3,5	,6	14,9	8,2
24	33,2	1,1	30,8	15,4		2,4	9,2	7,8
25	39,4	3,3	25,6	14,6		1,6	10,2	5,3
26	34,0		20,0	20,0			12,0	14,0
27	32,3		13,2	22,2			19,6	12,7
28	32,5		11,8	22,6	1,9		18,4	12,7
ÖĞRENİM								
İlköğretim	32,6		18,5	21,1	,8		12,6	14,3
Lise	36,0	,4	25,0	13,0	2,1	2,9	12,8	7,8
Ön lisans	32,5		25,8	11,9	2,0	1,0	16,6	10,2
Lisans	31,8	,4	28,0	14,4	,7	2,0	14,6	8,2
Lisansüstü	35,2	2,6	17,9	15,0		2,0	16,6	10,7
EN ÇOK YAŞANAN YER								
Köy/Kasaba	35,6	,1	21,3	16,8	1,8	1,4	11,6	11,3
İlçe	33,2	,6	28,0	14,1	1,6	2,3	11,9	8,2
Şehir	33,7	,4	25,0	13,1	1,0	1,8	16,3	8,6
AILENİN EKONOMİK DURUMU								
Çok yoksul	7,4	14,8					14,8	63,0
Yoksul	22,0		36,4	12,1	2,3	5,3	17,4	4,5
Normal	34,7	,3	25,5	14,4	1,1	1,9	13,1	9,0
Zengin	26,2	,5	19,5	8,1	2,7	1,8	34,8	6,3
Çok zengin	7,4		14,8	29,6	7,4		33,3	7,4

TABLO:3.18: Farklı Değişkenlere Göre "Psikolojik Bir Desteğe İhtiyacınız Olduysa Kimden Destek Aldınız?" -2

	Psikolojik bir desteğe ihtiyacınız olduysa kimden destek aldınız? (%)							
	İhtiyacım olmadı	Muskacı, medyum, cinci	Arkadaş	Aile bireyleri	Hoca/din görevlisi	Öğretmen	Psikolog/psikiyatr	Diğer
MEDENİ DURUM								
Bekâr	32,7	,5	27,3	12,8	1,5	2,0	14,6	8,6
Nişanlı-Sözlü	32,6		11,6	13,0		1,4	24,6	16,7
Dul-Boşanmış	11,4		5,7	28,6	5,7		22,9	25,7
Evlî	42,2		10,2	23,4	1,0		12,0	11,2
BÖLGE								
İstanbul	33,4	,6	23,1	12,9	1,5	1,4	12,6	14,5
Batı Marmara	39,5		23,6	19,6	2,4	3,0	7,4	4,4
Ege	30,5		29,5	10,7		1,5	21,1	6,6
Doğu Marmara	30,0	,8	24,4	17,4	,8	2,1	18,2	6,2
Batı Anadolu	37,1	1,0	27,4	10,2	2,6	1,8	13,3	6,6
Akdeniz	31,2	,2	30,2	12,4	1,5	1,3	13,4	9,8
Orta Anadolu	32,3		25,4	17,6	1,7	3,7	12,1	7,2
Batı Karadeniz	37,3		20,7	15,7	,6	1,5	15,1	9,1
Doğu Karadeniz	32,5	,5	26,4	14,0	1,1	2,4	12,7	10,6
Kuzey Doğu Anadolu	36,3	,5	23,3	13,5	1,1	,8	17,2	7,2
Ortadoğu Anadolu	37,3		25,2	9,6	1,9	1,9	13,1	11,1
Güneydoğu Anadolu	26,5	1,1	26,5	16,6	1,7	3,1	14,6	9,9
AILENİN AYLIK GELİRİ TL								
0-750	33,1	,7	30,6	9,8	2,3	2,2	9,8	11,5
751-1000	32,9	,4	23,2	19,2	,9	1,2	12,2	10,1
1001-1500	34,1	,5	27,6	12,5	1,0	2,5	12,9	8,9
1501-2000	34,0	,2	22,1	17,0	,8	,8	16,4	8,6
2001-3000	34,3		25,6	9,4	1,9	2,3	20,9	5,6
3001-5000	28,9	1,1	23,3	8,9		4,4	25,6	7,8
5001 ve üstü	18,9		14,9	12,2	2,7	5,4	40,5	5,4

TABLO:3.19: Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?

	SAYI	%
Psikolojik görüşmelere katıldım	1067	26,9
İlaç kullandım	508	12,8
Muska kullandım	129	3,3
Diğer	2262	57,0
TOPLAM	3966	100,0

TABLO:3.20: Farklı Değişkenler Açısından "Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?"-1

	Psikolojik bir desteğe ihtiyaç hissettiğinizde ne tür bir destek gördünüz/aldınız? (%)			
	Psikolojik görüşmelere katıldım	İlaç kullandım	Muska kullandım	Diğer
CİNSİYET				
Erkek	21,1	10,9	3,3	64,7
Kadın	32,4	14,7	3,2	49,7
YAŞ				
15	40,1	15,7	7,6	36,6
16	31,6	18,4	9,2	40,8
17	29,4	14,2	4,6	51,8
18	31,3	11,3	2,4	55,1
19	28,8	11,0	2,9	57,3
20	33,1	10,9	4,5	51,5
21	23,5	8,0	1,9	66,7
22	25,5	18,7	3,2	52,6
23	21,2	13,8	4,1	61,0
24	20,7	13,6	1,3	64,4
25	17,3	5,9	4,0	72,8
26	25,0	8,3		66,7
27	27,4	21,5		51,1
28	9,8	22,0		68,3
ÖĞRENİM				
İlköğretim	15,1	25,6	1,1	58,2
Lise	30,5	14,6	4,2	50,7
Ön lisans	22,6	12,3	2,0	63,1
Lisans	28,2	8,0	3,5	60,3
Lisansüstü	25,5	17,1	3,5	53,8
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	22,5	16,4	4,3	56,8
İlçe	28,9	11,7	3,9	55,5
Şehir	27,1	11,7	2,7	58,6
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	20,0		20,0	60,0
Yoksul	28,7	12,3	2,5	56,6
Normal	25,6	12,8	3,2	58,3
Zengin	45,5	16,2	1,5	36,9
Çok zengin	68,0	8,0		24,0

TABLO:3.21: Farklı Değişkenler Açısından "Psikolojik Bir Desteğe İhtiyaç Hissettiğinizde Ne Tür Bir Destek Gördünüz/Aldınız?"-2

	Psikolojik bir desteğe ihtiyaç hissettiğinizde ne tür bir destek gördünüz/aldınız? (%)			
	Psikolojik görüşmelere katıldım	İlaç kullandım	Muska kullandım	Diğer
MEDENİ DURUM				
Bekâr	28,3	11,5	3,5	56,6
Nişanlı-Sözlü	21,2	13,6	1,5	63,6
Dul-Boşanmış	21,9	25,0		53,1
Evlî	16,4	15,0		68,6
BÖLGE				
İstanbul	22,5	11,5	1,8	64,2
Batı Marmara	30,2	12,6	8,4	48,8
Ege	28,4	12,1	3,2	56,3
Doğu Marmara	31,1	14,5	4,1	50,3
Batı Anadolu	25,1	10,9	4,5	59,5
Akdeniz	23,5	16,7	2,7	57,1
Orta Anadolu	26,2	10,3	2,2	61,3
Batı Karadeniz	28,1	13,8	1,7	56,3
Doğu Karadeniz	28,8	8,8	3,9	58,5
Kuzey Doğu Anadolu	31,7	11,8	2,6	53,9
Ortadoğu Anadolu	24,6	15,8	3,5	56,1
Güneydoğu Anadolu	27,0	14,8	3,7	54,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ (TL)				
0-750	28,4	12,7	3,4	55,5
751-1000	23,2	12,7	3,5	60,6
1001-1500	22,6	12,5	2,0	62,9
1501-2000	28,2	12,7	3,6	55,5
2001-3000	35,6	13,7	4,0	46,7
3001-5000	27,6	21,3	4,6	46,6
5001 ve üstü	67,6		2,9	29,4

3.3. Gençlik ve Bireysel Gelecek

Bir insanın davranışlarını geçmiş yaşantıları kadar gelecekte beklenenleri de belirler. Yapılan araştırmalarda³ insanlara *Hayattan doyum almanızı ne sağlar?* diye sorulduğunda, insanların çoğunlukla yaşama amaçlarından, geleceğe yönelik isteklerinden ve gelecek odaklı hayallerinden söz ettikleri belirlenmiştir. Amaç belirlemenin öneminden dolayı terapi yaklaşımlarının pek çoğunda, bireylerin psikolojik açıdan olumlu bir yaşam sürdürmeleri için çoğunlukla amaçlar belirlemeleri ve bu amaçları gerçekleştirmeleri üzerinde durulmaktadır. **Yaşama Amacı insanın önündeki hedef veya yol gösteren bir ışık gibidir. Aynı gerçek, toplumlar için de geçerlidir. Toplumlar ekonomik ve sosyal politikalarıyla hedeflerini belirler, gelişim çizgisinde ona göre yol alırlar. Toplumda gençlerin geleceğe ilişkin beklentileri ise toplumun gelişim çizgisini ve dinamiğini belirleyen önemli etkenlerdendir⁴.**

Araştırma kapsamında katılımcı gençlere *Genel anlamda kendi geleceğinizi nasıl görüyorsunuz?* sorusu yöneltilmiş (Tablo:3.22) böylelikle gençlerin geleceğe ilişkin umutları ve olumlu beklentileri tespit edilmeye çalışılmıştır. İlgili soruya verilen cevaplara göre gençler bireysel gelecekleri konusunda son derece olumlu bir duruma sahiptirler. Çünkü %77,4'ü bireysel geleceğini *iyi*, %13,2'si ise bireysel geleceğini *çok iyi* olarak gördüğünü, düşündüğünü ifade etmiştir.

TABLO:3.22: Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?

	SAYI	%
Çok iyi	725	13,2
İyi	4235	77,4
Kötü	426	7,8
Çok kötü	86	1,6
TOPLAM	5472	100,0

Bu soruya verilen *kötü* ve *çok kötü* cevapları *birleştirilerek* geleceğe yönelik bireysel beklentilere olumsuz ve yine gelecek bağlamında bireysel anlamda umutsuz olanların daha çok kimler olduğu dikkate alınırsa, dul ve boşanmışların (%45,9), Batı Marmara da yaşayanların (%14,6), aile aylık geliri 0-750 TL olanların (%14,6), erkeklerin (%10,4), 25 yaşında olanların (%16,2), ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olanların (%12,7) ve ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok zengin olanların (%32) olduğu tespit edilmiştir (Tablo:3.23-3.24).

TABLO:3.23: Farklı Değişkenlere Göre "Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?"-1

	Genel anlamda KENDİ GELECEĞİNİZİ nasıl görüyorsunuz? (%)			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
CİNSİYET				
Erkek	13,8	75,7	8,1	2,3
Kadın	12,7	79,0	7,4	,9
YAŞ				
15	17,5	71,6	10,8	
16	15,0	75,5	8,8	,7
17	11,4	76,0	9,4	3,1
18	9,8	80,0	8,1	2,1
19	11,5	79,6	8,2	,6
20	11,3	80,2	8,2	,3
21	10,2	78,7	10,2	1,0
22	10,0	80,5	8,4	1,1
23	15,6	76,0	2,1	6,3
24	18,9	73,3	4,9	2,9
25	18,4	65,4	14,7	1,5
26	7,7	88,5	3,8	
27	24,0	66,5	5,9	3,6
28	13,8	82,8	3,4	
ÖĞRENİM				
İlköğretim	12,5	74,7	10,4	2,3
Lise	12,0	76,9	9,8	1,3
Ön lisans	13,7	77,6	7,5	1,2
Lisans	14,4	77,4	6,3	1,9
Lisansüstü	12,8	82,5	2,9	1,7
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	10,7	77,4	10,3	1,6
İlçe	11,7	77,6	9,5	1,2
Şehir	15,3	76,9	6,1	1,8
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	6,9	82,8	10,3	
Yoksul	17,7	56,5	21,1	4,8
Normal	12,6	78,4	7,5	1,5
Zengin	22,2	73,7	2,5	1,6
Çok zengin	56,0	12,0	24,0	8,0

3 E. Klinger, *Meaning And Void: Inner Experience and the Incentive In People's Lives*. Minneapolis, 1977, 88-122

4 Müzeyyen Güleri, "Üniversiteli ve İşçi Gençliğin Gelecek Beklentileri ve Kötümserlik-İyimserlik Düzeyleri", *Kriz Dergisi*. C. 6, S.1, s.56

TABLO:3.24: Farklı Değişkenlere Göre "Genel Anlamda Kendi Geleceğinizi Nasıl Görüyorsunuz?"-2

Genel anlamda KENDİ GELECEĞİNİZİ nasıl görüyorsunuz? (%)	Genel anlamda KENDİ GELECEĞİNİZİ nasıl görüyorsunuz? (%)			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
MEDENİ DURUM				
Bekâr	13,1	77,9	7,3	1,7
Nişanlı-Sözlü	11,8	76,3	11,8	
Dul-Boşanmış	54,1		27,0	18,9
Evli	17,1	74,5	8,4	
BÖLGE				
İstanbul	15,0	75,2	8,6	1,1
Batı Marmara	11,2	74,2	8,5	6,1
Ege	16,4	75,3	7,6	,7
Doğu Marmara	14,7	75,4	9,2	,7
Batı Anadolu	10,2	81,5	6,1	2,3
Akdeniz	14,0	76,9	7,4	1,7
Orta Anadolu	11,2	82,4	5,6	,8
Batı Karadeniz	15,6	74,4	8,8	1,2
Doğu Karadeniz	10,9	80,2	6,5	2,4
Kuzey Doğu Anadolu	9,8	81,3	8,4	,5
Ortadoğu Anadolu	12,8	78,8	6,1	2,3
Güneydoğu Anadolu	14,1	75,7	9,7	,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	7,8	77,5	11,2	3,4
751-1000 TL	9,7	79,4	10,1	,8
1001-1500 TL	12,2	80,2	6,1	1,5
1501-2000 TL	17,4	73,9	7,4	1,3
2001-3000 TL	10,3	83,7	4,1	1,9
3001-5000 TL	27,0	65,9	5,7	1,4
5001 ve üstü TL	44,7	55,3		

3.4. Gençlik ve Yaşam Memnuniyeti

Yaşam memnuniyeti, kişinin sürdürdüğü hayatı bir bütün olarak olumlu bir şekilde değerlendirmesi anlamına gelmektedir. Literatürde genellikle *öznel veya beyan edilmiş mutluluk* ve *öznel refah* terimleri ile eş anlamlı kullanılmaktadır. *Yaşam memnuniyeti* veya *mutluluk*, felsefe ve edebiyatın eski bir konusu olmakla beraber, bilimsel inceleme alanına, tanımlama ve ölçme sorunları dolayısıyla ancak XX. yüzyılda girebilmiştir. Günümüzde bu konu, sosyoloji, psikoloji ve iktisat gibi sosyal bilimlerle tıp tarafından ele alınmaktadır.

TÜİK'in *Yaşam Memnuniyeti-2011* araştırmasına göre katılımcıların %53,6'sı *mutlu*, %8,5'i *çok mutlu*, %28'i *orta düzeyde mutlu*, %8'i *mutsuz*, %1,9'u *çok mutsuz*

olduklarını ifade etmişlerdir⁵. TÜİK'in bu bulguları Türkiye genelinde 3036 hane örneği üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Barem Research, dünya nüfusunun büyük çoğunluğunu kapsayan 58 ülkede yaptığı WIN/GIA *Global Mutluluk Barometresi* araştırmasının Türkiye halkasını gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre Türkiye'de erkekler, kadınlara; çalışanlar, emekli ve işsizlere; üst sosyo-ekonomik statü gruplarındaki insanlar, alt sosyo-ekonomik statüdeki gruplarda olanlara göre daha mutlu görünmektedirler. Türkiye'den 1031 kişi olmak üzere 58 ülkede 52 bin 913 kişi ile yüz yüze, telefonla veya çevrimiçi görüşme yapılarak gerçekleştirilen araştırma, ekonomiye ilişkin umutsuzlukların, yeni yılda mutluluk duygusunu azaltmadığını gösteriyor. Bireylere mutlu veya mutsuz olup olmadıkları sorulduğunda, global net mutluluğun %40 olduğu görülüyor. Mutluluk, ekonomik umut tarafından destekleniyor olmasına rağmen, çoğu zaman ekonomik karamsarlığa boyun eğmeyi reddediyor. 2012 yılı ekonomisi hakkında umutsuz olan *karamsarların* %42'si genel olarak *mutlu* olduklarını söylüyor. Ekonomik karamsarlığa rağmen Avrupa ülkelerinin çoğu mutlular arasında yer alıyor.

Araştırmamızda katılımcılara *Bütünü dikkate aldığınızda durumunuz hakkında ne düşünüyorsunuz?* sorusu yöneltilerek, gençlerin genel ruh halleri, yaşam memnuniyeti düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır (Tablo:3.25). Alınan cevapların genel sonucuna göre *Gençlik mutlu* yargısına ulaşmak mümkündür. Çünkü katılımcıların %72,7'si ilgili soruya *mutlu* cevabını verirken, %9,5'i ise *çok mutlu* cevabını vermiştir. *Mutlu olmadığını* ifade edenlerin genel toplamı sadece %17,7'dir. Hiç kuşku yok ki bu durum gençlik adına sevindirici bir tespittir.

TABLO:3-25: Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

	SAYI	%
Çok mutlu	494	9,5
Mutlu	3777	72,7
Mutlu değil	781	15,0
Hiç mutlu değil	142	2,7
TOPLAM	5194	100,0

Katılımcıların bazı demografik ve sosyo-ekonomik durumları açısından mutluluk algıları incelendiğinde, 28 yaş gurubundaki gençlerin (Tablo:3.26-3.27) ilginç denecek şekilde en mutlu kesim olduğu anlaşılıyor, çünkü bu yaş grubundaki katılımcıların % 72,2'si mutlu olduğunu ve %25,9'u *çok mutlu* olduğunu ifade etmiştir. Mutluluk düzeyi en düşük kesim ise 27 yaşında olanlardır. 27 yaşında olanların %29,8'i farklı düzeyde de olsa, mutlu olmadığını ifade etmişlerdir.

5 TÜİK, *Yaşam Memnuniyeti Araştırması-2011*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 2012, s. 6

TABLO:3.26: Farklı Değişkenlere Göre “Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” - 1

	Bütünü dikkate aldığınızda DURUMUNUZ hakkında ne düşünüyorsunuz? (%)			
	Çok mutlu	Mutlu	Mutlu değil	Hiç mutlu değil
CİNSİYET				
Erkek	9,6	71,5	16,5	2,4
Kadın	9,5	73,9	13,6	3,0
YAŞ				
15	19,8	64,7	13,4	2,2
16	17,1	66,3	11,9	4,8
17	10,2	66,7	17,0	6,2
18	5,9	74,5	15,9	3,7
19	9,1	75,9	12,9	2,1
20	7,7	73,7	16,4	2,2
21	7,3	72,0	19,7	1,0
22	7,6	74,1	16,5	1,8
23	5,6	79,9	14,5	
24	7,9	75,7	15,3	1,0
25	10,6	70,1	14,8	4,5
26	3,8	69,2	23,1	3,8
27	3,8	66,3	19,7	10,1
28	25,9	72,2	1,9	
ÖĞRENİM				
İlköğretim	15,0	62,4	17,1	5,6
Lise	11,8	71,1	14,2	2,8
Ön lisans	9,1	71,8	18,4	,6
Lisans	7,0	76,4	14,1	2,5
Lisansüstü	6,5	78,0	11,9	3,6
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	5,7	77,8	12,5	4,0
İlçe	12,6	65,6	17,6	4,2
Şehir	9,0	75,1	14,3	1,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	25,0	58,3	16,7	
Yoksul	2,8	47,2	39,4	10,6
Normal	8,6	74,0	14,7	2,6
Zengin	25,1	66,8	8,1	
Çok zengin	29,6	55,6		14,8

TABLO:3.27: Farklı Değişkenlere Göre “Bütünü Dikkate Aldığınızda Durumunuz Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?” - 2

	Bütünü dikkate aldığınızda DURUMUNUZ hakkında ne düşünüyorsunuz? (%)			
	Çok Mutlu	Mutlu	Mutlu Değil	Hiç mutlu değil
MEDENİ DURUM				
Bekâr	8,2	73,5	15,9	2,4
Nişanlı-Sözlü	16,4	55,9	19,7	7,9
Dul-Boşanmış	31,4	40,0	11,4	17,1
Evli	17,2	73,6	6,1	3,1
BÖLGE				
İstanbul	10,2	69,9	16,5	3,4
Batı Marmara	12,5	69,9	16,3	1,3
Ege	9,2	76,4	11,8	2,6
Doğu Marmara	10,1	69,4	17,9	2,6
Batı Anadolu	6,3	77,9	13,6	2,1
Akdeniz	13,5	69,0	14,3	3,3
Orta Anadolu	9,4	79,9	9,4	1,3
Batı Karadeniz	7,2	71,9	16,8	4,0
Doğu Karadeniz	6,4	74,6	17,8	1,2
Kuzey Doğu Anadolu	7,3	71,4	16,6	4,7
Ortadoğu Anadolu	9,2	74,2	13,2	3,4
Güneydoğu Anadolu	13,0	70,7	14,6	1,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	5,9	71,2	17,7	5,2
751-1000 TL	8,4	73,4	14,1	4,1
1001-1500 TL	8,6	73,4	16,7	1,3
1501-2000 TL	8,6	74,3	14,4	2,6
2001-3000 TL	12,0	76,0	10,2	1,8
3001-5000 TL	23,7	64,7	10,6	1,0
5001 ve üstü TL	17,1	69,7	13,2	

Katılımcıların genel memnuniyet durumlarını tespit etme amacıyla olan sorunun yanı sıra, doğrudan yaşam memnuniyetini konu edinen soru da yöneltilmiştir. Katılımcı gençlere yöneltilen “**Bütün yönleriyle düşündüğünüzde yaşam kalitenizi nasıl buluyorsunuz?**” sorusuna alınan cevaplara göre (Tablo:3.28) gençlerin önemli bir kesimi (%65,4) yaşam memnuniyeti açısından durumunu normal olarak değerlendirmektedir.

Katılımcıların demografik özellikleri başta olmak üzere, yaşam memnuniyeti ile ilgili tespitler diğer bazı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:3.29) yaşam memnuniyeti ile aile aylık gelir düzeyi arasındaki ilişki dikkate çekmektedir. Benzer durumla ailenin sosyo-ekonomik durumu değişkeninde de karşılaşılmakta, sosyo-ekonomik durumu iyi veya çok iyi olan aileye mensup gençlerin yaşam memnuniyeti düzeylerinin yükseldiği gözlenmektedir (Talo:3.30).

TABLO:3-28: "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"

	SAYI	%
Çok kötü	129	2,3
Kötü	495	9,0
Normal	3602	65,4
İyi	1085	19,7
Çok iyi	193	3,5
TOPLAM	5504	100,0

TABLO:3-29: Farklı Değişkenler Açısından Yaşam Memnuniyeti-1

Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz? (%)					
	Çok kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok iyi
MEDENİ DURUM					
Bekâr	2,2	9,8	65,9	19,2	2,9
Nişanlı-Sözlü	5,3	7,2	58,6	22,4	6,6
Dul-Boşanmış	5,4	10,8	43,2	32,4	8,1
Evli	2,2	4,7	61,9	23,5	7,8
BÖLGE					
İstanbul	1,8	7,7	67,0	19,5	4,0
Batı Marmara	3,1	6,1	70,6	17,7	2,4
Ege	,9	10,6	64,7	17,1	6,7
Doğu Marmara	5,2	5,5	67,7	18,7	3,0
Batı Anadolu	1,1	9,0	65,2	23,1	1,6
Akdeniz	2,5	6,4	64,9	20,7	5,4
Orta Anadolu	2,0	8,9	70,9	17,6	,5
Batı Karadeniz	2,4	10,6	67,8	17,5	1,7
Doğu Karadeniz	,7	13,0	59,8	24,1	2,4
Kuzey Doğu Anadolu	1,0	7,9	70,5	17,4	3,3
Ortadoğu Anadolu	2,3	10,0	57,6	26,9	3,2
Güneydoğu Anadolu	5,8	12,7	57,0	17,5	7,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	4,4	15,1	69,3	7,5	3,7
751-1000 TL	3,1	14,6	67,9	11,4	3,0
1001-1500 TL	1,2	8,4	66,0	21,9	2,4
1501-2000 TL	,6	4,9	69,0	23,4	2,1
2001-3000 TL	1,7	2,2	58,9	35,7	1,5
3001-5000 TL			46,4	39,8	13,7
5001 ve üstü TL	2,6	2,6	32,1	26,9	35,9

TABLO:3-30: Farklı Değişkenler Açısından Yaşam Memnuniyeti -2

	Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz? (%)				
	Çok kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok iyi
CİNSİYET					
Erkek	3,1	10,3	61,9	20,8	3,8
Kadın	1,6	7,8	68,8	18,6	3,2
YAŞ					
15	1,9	6,7	68,7	19,8	3,0
16	2,2	8,7	59,2	23,8	6,1
17	4,3	7,7	63,4	18,6	6,0
18	2,1	10,9	66,2	18,4	2,5
19	2,2	7,5	70,0	17,3	3,0
20	,6	13,8	66,8	16,1	2,7
21	1,0	10,0	70,1	18,4	,5
22	1,7	8,9	59,1	29,0	1,4
23	1,2	11,6	62,2	20,2	4,8
24	1,0	7,1	63,7	22,5	5,6
25	8,8	6,6	57,4	21,3	5,9
26	7,7	7,7	73,1	11,5	
27		7,2	62,9	20,4	9,5
28		6,9	61,2	30,2	1,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	1,6	8,3	64,8	14,8	10,4
Lise	3,6	8,8	66,9	17,6	3,0
Ön lisans	,6	9,8	60,6	25,8	3,1
Lisans	2,1	9,6	66,6	19,1	2,6
Lisansüstü	1,7	3,5	68,8	23,6	2,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	2,8	11,7	68,9	12,4	4,1
İlçe	2,9	9,2	66,3	18,5	3,1
Şehir	2,0	7,8	63,3	23,5	3,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	13,8	31,0	31,0	6,9	17,2
Yoksul	11,4	39,6	43,6	5,4	
Normal	2,0	8,4	67,5	19,3	2,8
Zengin		1,6	46,1	40,3	11,9
Çok zengin	22,2		14,8	11,1	51,9

3.5. Gençlik ve Alkol Kullanımı

Alkol kullanımı, toplumun her kesimini etkileyen, öncelikli bir sorun olarak ele alınması gereken, çağımızın en ciddi ve kapsamlı toplumsal sorunlarından biridir. Çünkü sorun, yalnızca madde kullanan bireyi değil, o bireyin içinde doğduğu aileyi, ailenin parçası olduğu toplumu ve giderek o toplumda kültürel yapı özelliklerinden ekonomik işleyişe dek uzanan devamlılıkta tüm toplumsal yapıyı etkilemektedir. Son yıllarda bütün dünyada alkol tüketimi ile ilgili hızlı bir artış vardır. Bunun temelinde şehirleşme, sanayileşme, içki fiyatına oranla gelirdeki artış, televizyon, basın, sinema gibi toplumsal etkileşim araçlarının artması gibi faktörler yatmaktadır. Dolayısıyla günümüzde gençler arasında da **alkolizm, hızlı bir artış** göstermektedir. Ülkemizde alkol ile tanışma yaşı, genel olarak, çocukluktan erişkinliğe geçiş dönemi olan, yeni düşünce ve heyecanların geliştiği, aileden ve toplumdan farklı beklentilerin olduğu, bağımsız bir varlık olduğunu kanıtlama çabasının görüldüğü ergenlik çağıdır. Gençlerin alkol ve madde kullanmasına, bağımlı olmasına yol açan nedenlerin başında, mensubu olduğu yaş çağının ruhsal-toplumsal özellikleri yer almaktadır. **Arkadaş etkisi, merak, taklit, teşvik, özenti gibi çağına özgü bu özelliklerin etkisi altında, duyduğu endişe, kaygı ve korkuyu gideren ortamı bulamayan gençler kişiliğini değişik alt kültürler içinde aramaya, bulmaya çalışmaktadırlar.**

Alkol kullanımı, büyük çaptaki sağlık sorunları yanında trafik kazaları, intihar, suça yönelme, aile parçalanması, iş hayatının bozulması, meslek kayıpları ve diğer ekonomik problemler gibi, toplumlara pek çok zararları olan çok boyutlu biyopsiko-sosyal bir sorundur. Alkollü iken araç kullanma, gençlerde akut alkole ilişkin ölümler için en yaygın risk etmenidir. Alkolün kullanımı önemli sağlık sorunlarıyla birlikte, öğrencilerde sinirlilik, hafıza bozuklukları, depresyon, okul başarısızlığı gibi sorunlara yol açmaktadır. Ergenler arasında görülen intihar girişimi, kaza ve cinayetlerin %25-50'sine alkol kullanımının eşlik ettiği saptanmıştır⁶.

Ülkemizde üniversite öğrencilerinde alkol bağımlılığı önem kazanmaktadır. Kimi gençlerde alkolik olma eğilimi vardır. Bu nedenle çok az miktarda alkollü içki almaları bile alkolik olmalarını kolaylaştırır. Alkolün kolay elde edilebilirliği, toplum tarafından katı bir şekilde reddedilmemesi, hatta birçok yerde olgunluk, rahatlık, dostluk ifadesi ve sosyalleşmenin bir ölçüsü olarak kabul edilmesi de kullanımını arttırmaktadır. Bir gencin alkol kullanması, bağımlılığa yol açabileceği için tehlikelidir. Kampüs ortamı, gençler arasındaki arkadaşlık ilişkileri, alkollü içki reklamları ve kampanyaları, gençleri alkollü içki almaya teşvik etmektedir. Bu nedenle üniversite öğrencilerinde alkol kullanımının ve alkol kullanım derecesinin incelenmesine ihtiyaç vardır⁷.

6 Nesim Kuğu, Gamze Akyüz, Erdal Erşan, Orhan Doğan, "Sanayi Bölgesinde Çalışan Çırağlarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etkenlerin Araştırılması", *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2000; 1(1)

7 Şenay Yiğit, Leyla Khorshid, "Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı", *Bağımlılık Dergisi* 2006; 7: 24-30

Türkiye'de gençler arasında alkol kullanımı ve nedenleriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan birisi olan İstanbul'da 62 okulda 6800 öğrenci ile yürütülen bir çalışmaya göre son bir ay içinde alkol kullananlar %34,2, son bir ay içinde en az iki kez alkol alanların oranı %7,9, yaşam boyu en az bir kez sarhoş olanların oranı %30,4⁸.

Lise öğrencilerinde alkolle tanışma oranını araştıran bir başka çalışmada alkol kullanım oranı İstanbul'da %34,6, Burdur'da %7,6 olarak bulunmuştur. Alkollü içkileri sürekli kullandıklarını belirtenlerin oranı İstanbul'da %4,9'dur⁹.

2000 yılında İstanbul'da lise öğrencileri arasında yapılan bir başka araştırmaya göre son bir ay içinde en az bir kez alkol kullananların oranı %18 olarak bulunmuştur. Bu oran kız öğrenciler için %11,8, erkek öğrenciler için %23,5'dir. Her iki cins için haftada 2 kez ve daha fazla alkol kullananların oranı %4,6 iken, bu oran erkek öğrenciler için %6,7'dir. Yaşam boyu en az bir kez sarhoş olma oranı %27,8 iken, bu oran kız öğrenciler için %23, erkek öğrenciler için %32,1 bulunmuştur¹⁰.

Öğrencilerin alkol kullanma oranının yüksek olması; gençlerin kendi cinsiyetine uygun roller ve sosyal davranışlar geliştirme, yeni sosyal ilişkilere girme, arkadaş grubuna katılma, onlar tarafından benimsenme ihtiyacı duymalarına, bunun yanı sıra araştırmanın yürütüldüğü kentte alkol alınmasının sosyal ve kabul edilebilir bir davranış olmasına ve araştırmanın yürütüldüğü fakülte yakınlarında alkollü içecek satılan yerlerin bulunmasına bağlanabilir¹¹.

Araştırmamız dâhilinde katılımcı gençlere *Alkol kullanma konusundaki durumunuz nedir?* sorusu yöneltilmiştir (Tablo:3.31). Alınan cevaplara göre gençlerin %75,1'i *Kullanmıyorum çünkü zararlı* cevabını verirken, %10,2'i ise *Kullanmıyorum; ama karşı değilim* cevabını vermiştir. Alkol kullandığını bildirenlerin oranı %14,7'dir. Bunların sadece %4,1'i *Kullanıyorum; ama bırakmak istiyorum* cevabını vermiştir.

Katılımcıların bazı demografik ve sosyo-ekonomik durumları açısından alkol kullanma durumları incelendiğinde, yaş faktörünün alkol kullanıp-kullanmama durumunda önemli olduğu anlaşılmaktadır (Tablo:3.32-3.33). Katılımcıların yaşları büyüdükçe alkol kullanma oranında dikkat çekici bir artış gözlenmektedir. Ancak ilginç olan 16 yaşındaki katılımcıların %9'unun alkol kullanıyor olmasıdır. Erkekler, kadınlara oranla daha fazla alkol kullanırlarken, sosyo-ekonomik durumun da alkol kullanımında belirleyici bir faktör olduğu anlaşılıyor.

8 K. Ögel, D.Tamar, *Uyusturucu Maddeler Ve Bağımlılık Okul Eğitim Paketi, Öğrenci Anketi Bulguları*, AMATEM / Özel Okullar Derneği, 1996.

9 Tümerdem Y, B.Ayhan, H. Özsüt, "Orta Ve Yükseköğrenim Gençleri ve Alkol Kullanımı. 22. Ulusal Psikiyatri Kongresi", *Bilimsel Çalışmalar*, 1986, s. 22-27.

10 Kültegin Ögel, Defne Tamar, Cüneyt Evren, Duran Çakmak, "İstanbul'da Lise Gençleri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı", *Klinik Psikiyatri* 2000;3, 242-245

11 Şenay Yiğit, Leyla Khorshid, "Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı", *Bağımlılık Dergisi*, 2006; 7: 24-30

TABLO:3.31: Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?

	SAYI	%
Kullanmıyorum-zararlı	3260	75,1
Kullanmıyorum-karşı değilim	443	10,2
Kullanıyorum-bırakmak istiyorum	179	4,1
Kullanıyorum-bırakmak istemiyorum	460	10,6
TOPLAM	4342	100,0

TABLO:3.32: Farklı Değişkenlere Göre Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir? - 1

	Alkol kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)			
	Kullanmıyorum - zararlı	Kullanmıyorum- karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum -bırakmak istemiyorum
CİNSİYET				
Erkek	67,0	9,9	6,8	16,4
Kadın	82,6	10,5	1,6	5,2
YAŞ				
15	92,3	4,8		2,9
16	86,6	4,5	3,7	5,3
17	92,3	4,2	,3	3,2
18	77,3	10,6	3,2	8,8
19	73,0	10,5	2,6	13,9
20	76,3	10,1	6,8	6,8
21	75,8	10,9	5,5	7,8
22	70,6	15,4	3,5	10,5
23	71,0	10,8	6,7	11,4
24	69,7	8,4	9,3	12,6
25	60,9	16,9	1,9	20,3
26	57,5	5,0	7,5	30,0
27	66,1	4,8		29,2
28	69,9	25,2	1,2	3,7
ÖĞRENİM				
İlköğretim	69,3	12,5	4,5	13,7
Lise	82,5	7,3	3,7	6,5
Ön lisans	69,9	16,5	7,5	6,0
Lisans	71,3	11,2	3,9	13,6
Lisansüstü	66,5	11,2	3,9	18,4
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	83,3	7,7	4,0	5,0
İlçe	81,7	6,9	3,1	8,3
Şehir	67,8	13,2	5,2	13,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	83,3	16,7		
Yoksul	65,0	8,5	5,1	21,4
Normal	75,7	9,8	4,1	10,4
Zengin	66,0	17,0	5,8	11,2
Çok zengin	81,0	19,0		

TABLO:3.33: Farklı Değişkenlere Göre Alkol Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir? - 2

	Alkol kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)			
	Kullanmıyorum- zararlı	Kullanmıyorum- karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum -bırakmak istemiyorum
MEDENİ DURUM				
Bekâr	75,0	9,9	4,4	10,7
Nişanlı-Sözlü	77,1	3,8	5,7	13,3
Dul-Boşanmış	92,9			7,1
Evli	66,9	17,2	3,2	12,6
BÖLGE				
İstanbul	71,3	6,7	6,8	15,2
Batı Marmara	74,3	8,4	4,4	12,8
Ege	77,0	9,2	4,9	8,9
Doğu Marmara	74,5	8,3	4,0	13,2
Batı Anadolu	69,9	12,0	5,4	12,7
Akdeniz	69,4	13,7	3,0	13,9
Orta Anadolu	67,8	15,9	3,3	13,0
Batı Karadeniz	78,8	10,4	3,9	6,9
Doğu Karadeniz	79,5	9,2	1,9	9,5
Kuzey Doğu Anadolu	85,3	7,0	1,8	6,0
Orta Doğu Anadolu	76,8	11,1	7,1	5,0
Güneydoğu Anadolu	79,0	13,2	1,6	6,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	84,8	6,5	3,1	5,5
751-1000 TL	80,0	8,9	3,0	8,1
1001-1500 TL	75,4	9,0	3,6	12,1
1501-2000 TL	72,5	11,1	5,0	11,5
2001-3000 TL	64,1	14,0	7,9	14,0
3001-5000 TL	60,0	17,8	7,6	14,6
5001 ve üstü	53,1	15,6		31,3

Alkol kullanan gençlere alkol kullanma sıklıklarıyla ilgili bir soru yöneltilmiş ve böylelikle hangi sıklık derecesinde alkol kullandıkları tespit edilmeye çalışılmıştır (Tablo:3.34). Buna göre alkol kullanan gençlerin (bunların genel gençlik içerisinde oranları 14,7'dir bak: Tablo:3.31) %6,9'u *Her gün* sıklığında alkol kullanırken, %26'sı ise *Üç-beş günde bir* sıklığında alkol kullandığını ifade etmiştir. Kendisini *sosyal içici* olarak tanımlayan ve eğlence, nişan, düğün, parti gibi *özel günlerde* alkol aldığını ifade edenlerin oranı %44,2'dir. Farklı olgusal değişkenlere bağlı olarak alkol kullanma sıklığına ilişkin veriler Tablo:3.35 – 3.36'da yer almaktadır.

TABLO:3.34: Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?

	SAYI	%
Her gün	54	6,9
Üç-beş günde bir	203	26,0
Ayda bir-iki	178	22,8
Özel günlerde	345	44,2
TOPLAM	780	100,0

TABLO:3.35: Farklı Değişkenlere Göre "Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 1

	Alkol kullanma sıklığınız nedir? (%)			
	Her gün	Üç - beş günde bir	Ayda bir-iki	Özel günlerde
CİNSİYET				
Erkek	8,1	31,1	23,1	37,7
Kadın	3,2	10,1	21,8	64,9
YAŞ				
15	22,7	22,7	18,2	36,4
16	26,7	22,2	13,3	37,8
17		11,1	61,1	27,8
18		31,0	28,2	40,8
19	9,4	17,7	33,3	39,6
20	5,7	20,0	22,9	51,4
21		20,0	35,0	45,0
22		18,2	18,2	63,6
23		12,3	15,4	72,3
24		23,3	16,4	60,3
25		45,1	31,4	23,5
26	26,7	13,3	13,3	46,7
27		100,0		
28		33,3	28,6	38,1
ÖĞRENİM				
İlköğretim	3,7	53,1	3,7	39,5
Lise	9,5	22,4	21,7	46,4
Ön lisans		28,6		71,4
Lisans	8,2	21,4	25,8	44,7
Lisansüstü		30,2	65,1	4,7
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	8,5	35,1	8,5	47,9
İlçe	4,4	35,6	26,3	33,7
Şehir	7,2	20,3	23,5	49,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul		100,0		
Yoksul		28,6	34,3	37,1
Normal	7,5	25,9	23,2	43,3
Zengin		20,5	9,1	70,5
Çok zengin	25,0	25,0	25,0	25,0

TABLO:3.36: Farklı Değişkenlere Göre "Alkol Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 2

	Alkol kullanma sıklığınız nedir? (%)			
	Her gün	Üç - beş günde bir	Ayda bir-iki	Özel günlerde
MEDENİ DURUM				
Bekâr	6,9	24,8	24,8	43,5
Nişanlı-Sözlü		40,0		60,0
Dul-Boşanmış				100,0
Evli		36,3	18,8	45,0
BÖLGE				
İstanbul	1,5	34,3	13,1	51,1
Batı Marmara	10,8	52,7	16,2	20,3
Ege	17,3	9,6	32,7	40,4
Doğu Marmara	11,3	29,6	23,9	35,2
Batı Anadolu	9,1	25,8	27,3	37,9
Akdeniz	5,7	14,2	43,4	36,8
Orta Anadolu		24,2	16,1	59,7
Batı Karadeniz	5,2	17,2	15,5	62,1
Doğu Karadeniz	12,5	12,5	16,7	58,3
Kuzey Doğu Anadolu		11,5	23,1	65,4
Ortadoğu Anadolu	8,7	26,1	26,1	39,1
Güneydoğu Anadolu	5,9	38,2	14,7	41,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	10,4	33,8	10,4	45,5
751-1000 TL	9,6	21,7	24,3	44,3
1001-1500 TL	3,9	34,8	27,8	33,5
1501-2000 TL	12,6	21,7	20,0	45,7
2001-3000 TL	1,0	17,8	32,7	48,5
3001-5000 TL		29,2	20,8	50,0
5001 ve üstü TL	7,1	7,1		85,7

3.6. Gençlik ve Uyuşturucu Kullanımı

Ergenlik ve genç erişkinlik madde kullanımına başlamak için riskli gelişim dönemleridir. Alkol bu dönemde en sık kötüye kullanılan madde olup, genellikle bu geçiş döneminde alkol kullanmaya başlama en üst düzeye çıkmaktadır. Genç yaşta alkol kullanımı sonraki dönemlerde diğer maddelere geçiş için bir *ilk adım* olabilmektedir. Genellikle ilk aşamada alkol (çoğunlukla bira ya da şarap), takiben sigara, sonra esrar ve nihayet diğer yasadışı maddeler kullanılmaktadır¹².

Kullanıldığında insana yalancı bir iyilik hali, kendine güven duygusu sağlayan alkol ve diğer psikoaktif maddeler, ergenlik döneminin özellikleri nedeniyle gençlik

12 Abdurrahman Altındağ, Medaim Yanık, Erhan Yengil, Akif Himmet Karazeybek, "Şanlıurfa'da Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı", *Bağımlılık Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2005.

çağında çekici olmaktadır. Gençin yetersizlik duygusunu, kaygılarını ve çekingenliğini ortadan kaldırmakta, ayrıca kabadayılık gibi davranışlarla erişkin olduğunu kanıtlamaya yaramaktadır. Sorunlu gençler bu tür maddeler yardımıyla benlik saygılarını bir süre ayakta tutabilmektedir. Özellikle uçucu kullanımı ile ilgili belirtiler birkaç dakikadan birkaç saate kadar sürebilir. Uçucu madde intoksikasyonunda deliryum¹³, kazalar, saldırılar ve intihar girişimi görülebilir. Uçucu kullanımı sonucu ani ölümler bildirilmiştir. Ölüm nedenleri, mekanizmaları değişik olabilmekle birlikte kullanım biçimine (torbanın içinden soluma gibi) bağlı olarak gelişen asfiksi¹⁴, kardiyak aritmi¹⁵ ve respiratuvar arresttir^{16,17}.

Son yıllarda Türkiye’de lise öğrencileri arasında yapılan araştırmalar, madde kullanım yaygınlığının bölgelere ve maddenin türüne göre değişmekle birlikte genel olarak artış gösterdiğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle risk faktörlerinin belirlenmesi, koruyucu çalışmaların yapılması açısından önem kazanmaktadır. **Madde kullanımına yol açan çevresel risk faktörleri üzerine yapılan çalışmalarda arkadaş özellikleri ve arkadaş etkisi ön plana çıkmaktadır.** Araştırmalara göre, ergenlerde, silah taşıma, suç işleme, kavgaya karışma gibi şiddet içeren davranışlar madde kullanımı ile birlikte görülebilmektedir. Evden kaçma, erken yaşta cinsel ilişkiye girme, akademik başarısızlık, intihara teşebbüs, kendine zarar verme davranışı da madde kullanımı ile ilişkilidir. Davranış bozukluğu gösteren ergenler, benzer davranışlar gösteren arkadaşlar edinmektedir. Anti sosyal arkadaşlar edinme, madde kullanma riskini arttırmaktadır. Madde kullanımı için belirlenen en önemli risk faktörlerinden birisi ergenin madde kullanan arkadaşı olmasıdır. Bununla birlikte, polisle başı belaya giren, başkasının malına bilerek zarar veren, sık sık okuldan kaçan, disiplin cezaları alan veya okuldan atılan arkadaşı olan ergenlerin, madde kullanma riski artmaktadır. Söz konusu arkadaş özelliklerinin yarattığı risk, 14-16 yaş aralığındaki ergenlerde daha yüksektir. Madde kullanan öğrencilerin, madde kullanmayanlara göre şiddet eğilimli, suça karışan ve madde kullanan arkadaşları olma olasılığı daha fazladır. Madde kullananların polisle başı belaya giren, bilerek başkasının malına zarar veren, evden/okuldan kaçan anti-sosyal arkadaşları bulunma olasılığı, madde kullanmayanlara göre daha yüksektir. Erkeklerde, riskli arkadaşlar edinme ve madde kullanımı kızlara göre daha yaygındır. Fakat kızların da anti sosyal arkadaşlar edin-

meleri durumunda, madde kullanma risklerinin erkeklerle yakın olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, arkadaş etkisi hem kızlar, hem erkeklerde madde kullanma riskini arttırmaktadır. Fakat kızlarda, erkeklerden farklı olarak, ailenin madde kullanımını konusunda olumlu tutumu olması da çevresel risk faktörü olarak gösterilmiştir. Ülkemizde yapılan araştırmalar, arkadaş etkisini daha çok madde kullanan arkadaşın yarattığı risk olarak incelemektedir. Lise öğrencilerinde madde kullanımı ve arkadaş özelliklerinin değerlendirmesini yapan kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır¹⁸.

Türkiye’de uçucu madde kullanımı yaygınlığı ile ilgili çalışmalar yetersizdir. Sağlık Bakanlığı tarafından yürütülen bir çalışmada alkol dışı madde kullanım oranı %6 olarak bulunmuş ve bunların %21’ini uçucu madde kullanımının oluşturduğu belirlenmiştir¹⁹. Madde kullanımı açısından erişkin risk grupları ayakkabı imalatçıları ve tamircileri, mobilya imalatçıları, matbaacılar, kuaförler, boyacılar, benzin ve petrol istasyonlarında çalışanlar, motorlu taşıt ve bisiklet tamircileri vb.dir. Uçucu madde kullanımına başlama yaşı 7-9 olarak bildirilmektedir. Sanayi bölgesinde çalışan çıraklar hem meslekleri, hem de yaş grupları açısından uçucu madde kullanımı için risk grubu olarak kabul edilmektedir. Ergenlerde madde kullanımı erkeklerde daha sıktır. Ergenlik çağında madde kullanımına sıklıkla davranım bozukluğu, depresyon ve mental retardasyon²⁰ eşlik etmektedir. Madde kullanan ergenlerde çocukluk çağı kötüye kullanımının araştırılması gerektiği vurgulanmaktadır.²¹

Araştırmamızda gençlerin uyuşturucu kullanımı ile ilişki düzeylerini belirlemek istenmiştir (Talo:3.37). Bu amaçla yöneltilen soruya alınan cevaplara göre gençlerin %97,6’sı *Kullanmıyorum, çünkü zararlı* cevabını vermiştir. %1,2’lik kesim ise *Kullanmıyorum; ama karşı değilim* cevabını vermiştir. Buna göre gençlerin %98,8’i uyuşturucu madde kullanmamaktadır. Farklı değişkenlere bağlı olarak uyuşturucu kullanmaya ilişkin veriler Tablo:3.38 – 3.39’da yer almaktadır.

TABLO:3.37: Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?

	SAYI	%
Kullanmıyorum-zararlı	4228	97,6
Kullanmıyorum-karşı değilim	52	1,2
Kullanıyorum-bırakmak istiyorum	29	,7
Kullanıyorum-bırakmak istemiyorum	24	,6
TOPLAM	4333	100,0

13 İntoksikasyon: Mikroorganizmaların salgıladığı toksinler sonucu meydana gelen zehirlenme, Deliryum; herhangi fiziksel, fizyopatolojik sebeplerle beynin kısa sürede yaygın etkilenmesiyle beyin işlevlerini bozan, başta bilinç ve yönelim bozukluğu ile karakterize olan, davranışın ileri derecede bozulduğu bir akut organik beyin sendromudur.

14 Asfiksi: Çeşitli iç ve dış etmenlerin kişinin nefes alıp vermesine engel olması nedeniyle hayati önem taşıyan doku ve organların oksijensiz kalması durumu

15 Aritmi, kalp ritminin düzensizleşmesi, yani anormal kalp ritmidir.

16 Solunum durması

17 Nesim Kuğu, Gamze Akyüz, Erdal Erşan, Orhan Doğan, “Sanayi Bölgesinde Çalışan Çıraklarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etkenlerin Araştırılması”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2000; 1(1)

18 Gizem Erdem, Ceyda Y. Eke, Kültegin Ögel, Sevil Taner, “Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı”, *Bağımlılık Dergisi*, 2006, Cilt: 7, Sayı: 3, s:111-116

19 Sağlık Bakanlığı, *Lise Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Maddeler Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi Projesi*. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Daire Başkanlığı, 1995.

20 Zeka geriliği

21 Nesim Kuğu, Gamze Akyüz, Erdal Erşan, Orhan Doğan, “Sanayi Bölgesinde Çalışan Çıraklarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etkenlerin Araştırılması”, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2000; 1(1)

TABLO:3.38: Farklı Değişkenlere Göre "Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 1

	Uyuşturucu kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)			
	Kullanmıyorum- zararlı	Kullanmıyorum- karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum -bırakmak istemiyorum
CİNSİYET				
Erkek	96,1	2,0	1,1	,8
Kadın	99,0	,4	,3	,3
YAŞ				
15	93,8	,5	2,8	2,8
16	91,4	5,7	2,0	,8
17	97,1		1,9	1,0
18	99,1	,5		,5
19	98,2	,4	1,0	,4
20	100,0			
21	97,6	2,4		
22	99,3	,7		
23	98,0	2,0		
24	97,6	1,2		1,2
25	98,1		1,9	
26	95,2	4,8		
27	100,0			
28	100,0			
ÖĞRENİM				
İlköğretim	97,3	,9	1,8	
Lise	96,6	1,2	1,2	1,0
Ön lisans	99,2	,8		
Lisans	98,0	1,3	,2	,5
Lisansüstü	98,1	1,9		
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	98,8	,6	,6	
İlçe	97,3	,9	,9	,9
Şehir	97,3	1,7	,6	,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	100,0			
Yoksul	93,2	3,4	3,4	
Normal	97,7	1,1	,6	,6
Zengin	98,0	1,0	1,0	
Çok zengin	90,5	9,5		

TABLO:3.39: Farklı Değişkenlere Göre "Uyuşturucu Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 2

	Uyuşturucu kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)			
	Kullanmıyorum- zararlı	Kullanmıyorum karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum -bırakmak istemiyorum
MEDENİ DURUM				
Bekâr	97,7	1,3	,6	,4
Nişanlı-Sözlü	100,0			
Dul-Boşanmış	100,0			
Evlî	98,4	,8	,8	
BÖLGE				
İstanbul	98,0	1,3		,7
Batı Marmara	96,7	1,3	1,3	,7
Ege	98,6	,8	,6	
Doğu Marmara	96,2	2,3	,6	,9
Batı Anadolu	95,3	,7	3,3	,7
Akdeniz	96,4	1,3	,8	1,5
Orta Anadolu	97,7	1,5	,8	
Batı Karadeniz	99,4		,6	
Doğu Karadeniz	98,6	1,1	,3	
Kuzey Doğu Anadolu	100,0			
Ortadoğu Anadolu	95,0	3,9		1,1
Güneydoğu Anadolu	97,7	,7	,7	1,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	96,2	1,3	,8	1,6
751-1000 TL	99,5	,2	,2	
1001-1500 TL	97,4	,6	1,2	,7
1501-2000 TL	96,1	2,9	,8	,2
2001-3000 TL	98,5	,7		,7
3001-5000 TL	96,8	3,2		
5001 ve üstü	100,0			

3.7. Gençlik ve Sigara Kullanımı

Tütünden üretilmişlerin tüketimi, özellikle sigara tüketimi çok yaygın bir bağımlılık çeşidi olmasının yanı sıra, dumanında bulunan maddelerin insan sağlığı üzerine yaptığı olumsuz etkiler nedeniyle dünyanın ve Türkiye'nin en önemli halk sağlığı sorunlarından biridir. Dünya sigara üretimi 5.771 milyar adet olup Türkiye yaklaşık 110 milyar adetlik (5,5 milyar paket) üretim ve tüketim miktarları ile 7. sırada yer almaktadır²². Dünya genelinde yılda 4 milyon kişi sigara nedeniyle ölmektedir. Bu gerçekleri fark eden gelişmiş ülkelerde sigara içme oranları hızla düşerken, gelişmekte olan ülkelerde artmaktadır. Türkiye'de 1984 sonrası dönemde sigara tüketimi % 80 oranında artmıştır. Oysa aynı dönemde ABD'de sigara tüketimi % 30 oranında azalmıştır. Bugün dünyada, 800 milyonu geliştirmekte olan ülkelerde olmak üzere toplam 1,1 milyar kişi sigara içmektedir. Bugünkü sigara içme trendleri devam ederse 2030 yılında, yılda yaklaşık 10 milyon kişi sigara içtikleri için ölecektir. Ülkemizde sigara içme prevalansı²³ çok yüksektir. Erkek nüfusta 50'nin üzerinde olan, kadın nüfusta 30'a yaklaşan prevalans yüksekliğinin nedenlerinden biriside bırakma oranlarının düşük olmasıdır. Ülkemiz için tüm nüfusu yansıtan bırakma oranı %20 civarındadır. Bu oran, bırakırma hizmetlerinin nispeten güçlü olduğu toplumlarda, örneğin ABD'de yaklaşık 50'dir. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) kabul ettiği hesaplamayla, yaklaşık olarak her 1 milyar adetlik sigara tüketimi, 1.000 kişinin vakitsiz ölümüne yol açmaktadır.

Sağlık Bakanlığının raporlarına göre, tütün ürünleri tüketimi Türkiye'de yılda sağlık, işgücü vb. yaklaşık 2,72 milyar ABD Doları ekonomik kayba ve yaklaşık 110.000 kişinin zamansız ve erken ölmesine neden olmaktadır. Bu sayı Türkiye'de bir yılda ölen anne, bebek ve çocuk sayısının yaklaşık iki katıdır. Trafik kazalarında oluşan can kaybını yıllık 3.000 kişi kabul ettiğimizde bu rakamın da yaklaşık 37 katıdır. Raporlarda, ayrıca sigaraya başlama yaşının 12'ye indiği ve sigara içmeyen akciğer kanserli hastaların yüzde 33'ünün sigara içen bir kişiyle birlikte yaşadığı ifade edilmektedir. Ne yazık ki, ülkemiz sigara içme konusunda kötü bir üne sahiptir.

22 "Dünya Akciğer Vakfı ve Amerikan Kanser Derneği kapsamlı bir sigara haritası hazırladı. Türkiye 1 yılda kişi başı ortalama 1399 sigara ile 25. sırada yer alıyor. Araştırmaya göre en fazla sigara içilen bölge yılda ortalama 2 bin sigara ile Doğu Avrupa iken en az sigara içilen bölgeler Sahraaltı Afrika ile Güney Asya olarak açıklandı. En fazla sigara içilen ülke ise yılda kişi başı ortalama 2 bin 861 sigara ile Sırbistan oldu. 2009 ila 2011 yıllarını kapsayan araştırmada ikinci sırayı 2 bin 822 sigara ile Bulgaristan, üçüncü sırayı 2 bin 795 sigara ile Yunanistan, dördüncü sırayı ise 2 bin 786 sigara ile Rusya aldı. Araştırma 71 ülke üzerinde yapıldı. En az sigara içen ülke ise yılda kişi başı 42 sigara ile Etiyopya oldu. Sondan ikinci Çad, sondan üçüncü ise Kamerun olarak açıklandı. Doğu Avrupa'nın en az sigara tüketen ülkesi ise yılda kişi başına düşen 1404 sigara ile Romanya oldu. Doğu Avrupa dışında en fazla sigara tüketenler arasına ise Güney Koreliler, Kazaklar ve Japonlar girdi. ABD listesinde 34. sırayı aldı. ABD'de yılda kişi başı tüketilen sigara sayısı ortalama 1028 olarak açıklandı" (Milliyet Gazetesi, 21/1/2012, Erişim Tarihi: , 21/1/2012).

23 Prevalans: Belirli bir nüfusta, belirli bir zaman dilimi içerisinde, çalışma kapsamında yer alan, belirli bir hastalık veya hastalıklara sahip tüm olguların oranıdır.

Özellikle Avrupa'da *Türk gibi sigara içmek* deyimini pek çok dile yerleşmiştir. Örneğin İtalyanca'da *Türk gibi sigara içmek* anlamında *Fumare come un Turco* tabiri kullanılmaktadır²⁴.

Oluşan bireysel ve toplumsal zararın büyüklüğüne karşın Türkiye'de sigara tüketimi, küresel sigara şirketlerinin Türkiye operasyonlarının ilk meyvelerini verdiği 1984 yılı sonrasında sürekli olarak artmıştır. Türkiye'de 1985'de yaklaşık 65 milyar adet olan yıllık sigara satışı, 1999'da yaklaşık 121 milyar adete ulaşmış, yani söz konusu dönemde %86 oranında artmıştır. Oysa Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) sigara tüketimi, 1981 yılından beri sürekli olarak düşmektedir. Üstelik tüketim azalması giderek daha hızlı olmaktadır. ABD'de 1981 yılında 640 milyara ulaşmış olan yıllık sigara tüketimi, 1998 yılında 461 milyar sigaraya düşmüş, yani 28 oranında azalmıştır. Var olan eğilimler Türkiye'nin sigara nedeniyle çok ağır bedeller ödediğini ve gelecekte bu nedenle ödeyeceği bedelin daha da ağırlaşacağını göstermektedir. Türkiye, hızla müdahale edilmesi gerekli bir sigara salgını yaşamaktadır²⁵. 1988 yılında yapılan ve tüm ülkeyi temsil eden araştırmaya göre toplumumuzda 15 yaş üstü erkeklerin % 62,8'i, kadınların % 24,3'ü, tüm nüfusun ise %43,6'sı sigara içmektedir. Sigara içme özellikle nedenleri açısından önemli bir psiko-sosyal sorundur. Sigaraya başlama yaşı son kırk yıldır düşme eğilimindedir. 1950'li yıllarda çoğunlukla sigara içmeye 18 yaşından sonra başlandığı düşünülürken, son yıllarda kabul gören görüş bu alışkanlığın %40 oranında, 15- 19 yaşlarında başlamış olduğudur. Tüm dünyada ve ülkemizde 15 yaşın üzerindeki nüfusun yaklaşık %45'inin ciddi boyutlarda sigara bağımlısı olduğu varsayımı, sorunun özellikle gençlik açısından ne denli önemli olduğunu gösterir²⁶.

Gençlerin sigara içme nedenleri ve sigaraya ilişkin tutum ve görüşleriyle ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Bunlardan birisi Manisa il merkezinde bulunan toplam 8 lisede 1052 öğrenci üzerinde yürütülen araştırmadır. Bu araştırmaya göre düzenli sigara içme oranı lise 1. sınıf öğrencilerinde %5,1, 2. sınıflarda %10 ve son sınıf öğrencilerinde %16,9 olarak bulunmuştur.

Ülkemizde ve yurt dışında bu konuyla ilgili yapılan çalışmalarda sigara içme sıklığı ortaokul öğrencilerinde %5,6, lise öğrencilerinde %17,9-43,0, üniversite öğrencileri arasında %20,1-51,2 arasında değişmektedir. Ülkemizde yapılan çalışmalarda öğrenim gören öğrencilerde sınıf düzeyi arttıkça sigara içme sıklığının da artması dikkat çekicidir. Lise öğrenimlerini tamamlayarak üniversiteye gelen öğrencilerde

24 Hasan Yücesan, "Sigarasız Toplum Merkezi", caginpolisi.com.tr, Erişim tarihi: 05/08/2012caginpolisi.com.tr caginpolisi.com.tr

25 R. Erol Sezer, Kamile Marakoğlu ve dğr., "Cumhuriyet Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Sigara Kullanım Durumu ve Sigara ile Bağlantılı Görüşleri", *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, C. 23. S.1, 2001, s.26

26 Y. Pekşen, "Sigara İçiminin Nedenleri, Epidemiyolojisi, Pasif İçicilik", *Sigaranın Sağlığa Etkileri ve Bırakma Yöntemleri*, Samsun, Logos Yay., 1995: 1-28.

aile ve çevrenin denetiminden uzaklaşmanın ve göreceli olarak özgür bir ortamda bulunmanın etkisiyle sigara içme alışkanlığı yaygınlaşmaktadır. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre belirli düzeyde daha çok sigara içtikleri görülmektedir (erkeklerde %17,2, kızlarda %7,1). Erkeklerin, kızlardan daha yüksek sigara içme oranına sahip olmasının Türkiye geneline ve geleneksel kültürüne uygun olduğu düşünülmüştür²⁷.

İstanbul'un 24 ilçesinde, 707 olgu üzerinde, 2000 yılında gerçekleştirilen bir araştırmaya göre katılımcıların %76,9'u yaşam boyu en az bir kez sigara kullandığını belirtmiştir. Erkeklerde sigara içme riski kadınlara göre dört kat daha fazladır. Dünya Sağlık Örgütüne göre düzenli olarak bir sigara içtiğini belirtenlerin oranı ise %60,3'dür. Son bir ay içinde hiç sigara kullanmadığını belirtenlerin %41,9 oranında olduğu tespit edilmiştir. Son bir ay içinde günde 11 veya daha çok sigara içenlerin oranı ise %64,2 olup, erkeklerde son bir ay içinde günde 11 veya daha çok sigara içme riski kadınlara göre iki kat daha fazladır. Araştırmada düzenli olarak sigara kullanımına yine en yüksek 26-35 yaş grubunda, en düşük ise 55 yaş üzerinde rastlanmıştır. İlk olarak sigara içmeyi deneme yaşı ortalaması 16,9 ± 5.4 yıldır. Bu oran, erkekler için 15,9 ± 4,4, kadınlar için 18,5±6,3 yıldır. İlk olarak sigara içme yaşı ortalaması 18-25 yaş grubunda ise 15,6 ± 3,3, düzenli olarak sigara kullanmaya başlama yaşı ortalaması 19,0 ± 5.3 yıldır. Yaş ortalamaları, erkekler için 18,4 ± 4,1, kadınlar için 20,1 ± 6,7 yıldır. Düzenli olarak sigara kullandığını belirtenlerin eğitim düzeyleri, medeni durumları ve ekonomik durumları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Düşük eğitim düzeyine sahip olanların (ilkokul, ortaokul, lise mezunları) %57,7'sinin, yüksek eğitim düzeyine sahip olanların (üniversite veya yüksekokul mezunları) %64,8'inin düzenli olarak sigara kullandığı tespit edilmiştir. Daha önce ruhsal tedavi görenlerin %74,4'ünün, daha önce ruhsal tedavi görmeyenlerin ise %59,2'sinin düzenli olarak sigara kullandığı, çalışanların %64,7'sinin, çalışmadığını belirtenlerin ise %54'ünün düzenli olarak sigara kullandığı tespit edilmiştir. Son bir ay içinde sigara kullanmayanların %47,1'i, son bir ay içinde alkol de kullanmamışlardır. Günde 10 sigaradan fazla içenlerin %79,4'ünün haftada ikiden fazla veya her gün alkol kullandığı tespit edilmiştir. Son bir ay içinde sigara kullanmayanların ise %8,8'i haftada ikiden fazla veya her gün alkol kullandığını belirtmiştir. Araştırmada, yaşam boyu sigara kullanım yaygınlığı oranının %70'den fazla, son bir ay içinde sigara kullanımı yaygınlığının da %50'den fazla olması İstanbul'da sigara kullanımının yüksek olduğunu göstermektedir. İlk olarak sigara deneme yaşının erkeklerde 16 yaşa kadar düşmesi, yakın tarihlerde okul gençliğine uygulanan anket çalışmalarının bulgularını da destekler niteliktedir. Son bir ay içinde sigara kullanımının erkeklerde

daha yüksek olmakla birlikte, kadınlarda da yaygın olduğu tespit edilmiştir. Fakat günlük kullanım açısından değerlendirildiğinde düşük sıklıkta sigara içme oranının kadınlarda da yüksek olmasına rağmen, yoğun kullanım diyebileceğimiz günde 10 sigaradan fazla içenlerin erkeklerde daha sık olduğu bulunmuştur. Bu da erkeklerin bağımlılık şiddetinin kadınlardan daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu bulgu diğer araştırma bulguları ile uyumludur. Araştırmada, örneklemin yarısından fazlasının düzenli olarak sigara kullanıyor olması dikkat çekicidir. Bu oranın Avrupa ülkelerinde %30 civarında olması, İstanbul'da sigara kullanımı yaygınlığının boyutlarını göstermektedir. Düzenli olarak sigara kullanımında cinsiyetler arasında önemli fark bulunmamıştır. Gelişmekte olan ülkelerdeki kadın nüfusunda sigara kullanımının daha düşük oranlarda olduğu bilinmektedir. Günlük sigara kullanımı açısından yoğun sigara kullananların büyük çoğunluğunun haftada ikiden fazla veya her gün alkol kullanıyor olması, sigara kullanımı ile alkol kullanımı arasındaki ilişki açısından önemli bir bulgudur. İlk olarak sigara denemenin 16 yaş dolaylarında, düzenli olarak sigara kullanımına başlama yaşının 19 yaş dolaylarında olması, sigara kullanımına karşı ergenlik dönemlerinde önlemler alınması gerektiğine işaret etmektedir²⁸.

Türkiye'nin 15 ayrı ilinde standart yöntem ve araçlarla 20.000 öğrenci ile yapılan araştırmanın sonuçlarına göre 15-17 yaş grubundaki gençlerin %22'si her gün sigara içmektedirler²⁹.

Ankara şehir merkezinden seçilen beş lisede öğrenim gören 501 öğrenci arasında yapılan araştırmada, düzenli sigara kullananların oranı %22,2 olarak bulunmuştur³⁰.

Ankara'da dört ayrı üniversitede okuyan 1382 öğrenci ile yürütülen araştırmada ise, yaşamı boyunca en az bir kez sigara içenlerin %60 oranında olduğu tespit edilmiştir³¹.

Sivas'ta öğrenim gören 338 lise öğrencisi ile yürütülen araştırma sonuçlarına göre, öğrencilerin %18,3'ünün sigara içtiği belirlenmiştir³².

Araştırmamızın bulgularına göre gençlerin %81,5'i sigara kullanmamasına karşılık, %18,5'lik kesim sigara kullanmaktadır (Tablo:3.40). Sigara kullanmayanların %6,9'luk kesimi *Sigara kullanmıyorum; ama karşı değilim* cevabını vermiştir.

27 Pınar Çelik, Ayşen Esen, Arzu Yorgancıoğlu ve diğerleri, "Manisa İlinde Lise Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları", *Toraks Dergisi*, C.1, S.1, Nisan 2000, s.62.

28 Kültegin Ögel, Defne Tamar ve dğr. "İstanbul Örnekleminde Sigara Kullanım Yaygınlığı", *Bağımlılık Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, 2003

29 K. Ögel, Tamar D. Lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001; 12: 47- 52

30 H. Delikaya, N.M. İlhan, I. Maral, Ankara şehir merkezinde bulunan beş lisedeki öğrencilerin sigara ve alkollü içki kullanma durumları. *Türkiye'de Psikiyatri Dergisi*, 2000;2:112-120

31 N. Yüksel, Ç. Dereboy, İ. Çifter, Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1994;5: 283-286

32 O. Doğan, Lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlığı ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiler. *Düşünen Adam* 1989: 3;19-24

TABLO:3.40: Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?

	SAYI	%
Kullanmıyorum-zararlı	3309	74,6
Kullanmıyorum-karşı değilim	307	6,9
Kullanıyorum-bırakmak istiyorum	515	11,6
Kullanıyorum-bırakmak istemiyorum	306	6,9
TOPLAM	4437	100,0

Sigara kullananların yarısından fazlası (%11,6) sigara kullanımına son vermek arzusunda olduğunu bildirmiştir. Sigara kullanımı erkekler arasında kadınlara göre daha yüksektir; erkeklerin %25,5'i, kadınların ise %11,9'u sigara kullandığını ifade etmiştir (Tablo:3.41-3.42) ve 16 yaşın önemli bir eşik olduğu anlaşılmaktadır. 15 yaşındaki gençlerin %3,1'i sigara kullanmasına karşılık, 16 yaşındaki gençlerin %8,5'i sigara kullanmaktadır. Katılımcıların sigara kullanma durumları öğrenim düzeyleri açısından incelendiğinde ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olanların en yüksek sigara kullanan kesim olduğu anlaşılmaktadır (%32,3).

Gençlerin sigara kullanma sıklıkları incelenecek olursa, sigara kullanan gençlerin %33'ü günde yarım paket (10 tane), %29,5'i ise bir paket (20 tane) sigara içtiğini ifade etmiştir (Tablo:3.43). Sigara kullanımında erkeklerle kadınlar arasında dikkat çeken bir farklılık gözlenmektedir; sigara kullanan kadınların %43,2'si erkeklerin ise %28,6'sı günde yarım paket, yine sigara kullanan kadınların %14,4'ü erkeklerin ise %36,1'i günde bir paket sigara içtiğini ifade etmiştir (Tablo:3.44). Dul-boşanmış olanların %33,3'ü günde bir paketten fazla sigara içerek diğer kategoride yer alanlara göre önemli bir farklılık sergilemektedirler (Tablo:3.45).

TABLO:3.41: Farklı Değişkenlere Göre "Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 1

	Sigara kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)			
	Kullanmıyorum- zararlı	Kullanmıyorum- karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum- bırakmak istemiyorum
CİNSİYET				
Erkek	67,6	6,9	15,6	9,9
Kadın	81,1	7,0	7,8	4,1
YAŞ				
15	93,3	3,6	2,7	,4
16	83,3	8,1	6,2	2,3
17	84,5	7,6	6,3	1,6
18	73,7	8,5	11,0	6,7
19	72,7	6,4	11,1	9,8
20	76,8	3,8	10,1	9,3
21	77,7	6,2	10,0	6,2
22	68,3	8,3	16,6	6,9
23	73,1	10,0	7,0	10,0
24	67,6	4,8	18,6	9,0
25	56,5	13,5	22,2	7,7
26	76,2	4,8	9,5	9,5
27	69,6		15,5	14,9
28	62,0	9,8	25,8	2,5
ÖĞRENİM				
İlköğretim	60,9	6,9	23,0	9,3
Lise	79,6	6,2	8,8	5,5
Ön lisans	65,4	11,3	10,5	12,8
Lisans	74,7	6,2	12,6	6,4
Lisansüstü	71,0	12,1	11,2	5,6
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	80,9	5,0	9,7	4,4
İlçe	78,9	4,5	10,6	6,0
Şehir	69,2	9,2	13,3	8,3
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	100,0			
Yoksul	68,1	3,4	19,3	9,2
Normal	75,2	6,9	11,5	6,4
Zengin	63,7	10,8	11,3	14,2
Çok zengin	71,4		9,5	19,0

**TABLO:3.42: Farklı Değişkenlere Göre
"Sigara Kullanma Konusundaki Durumunuz Nedir?" - 2**

Sigara kullanma konusundaki durumunuz nedir? (%)				
	Kullanmıyorum - zararlı	Kullanmıyorum - karşı değilim	Kullanıyorum- bırakmak istiyorum	Kullanıyorum -bırakmak istemiyorum
MEDENİ DURUM				
Bekâr	74,6	7,2	11,3	6,8
Nişanlı-Sözlü	73,3	1,9	9,5	15,2
Dul-Boşanmış	64,3	28,6		7,1
Evli	65,6	6,7	20,2	7,5
BÖLGE				
İstanbul	72,7	3,6	12,0	11,7
Batı Marmara	81,6	7,8	9,4	1,3
Ege	78,7	8,9	8,3	4,2
Doğu Marmara	75,6	5,5	12,2	6,6
Batı Anadolu	64,6	9,4	17,0	9,0
Akdeniz	74,3	7,3	7,7	10,6
Orta Anadolu	73,5	8,1	12,1	6,3
Batı Karadeniz	73,1	7,3	14,3	5,3
Doğu Karadeniz	79,1	9,6	7,2	4,0
Kuzey Doğu Anadolu	75,1	7,7	10,4	6,7
Ortadoğu Anadolu	78,4	5,7	9,9	6,0
Güneydoğu Anadolu	68,6	4,7	20,2	6,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	86,0	4,2	6,6	3,2
751-1000 TL	78,6	7,4	10,5	3,5
1001-1500 TL	72,2	6,9	12,1	8,7
1501-2000 TL	72,4	6,1	14,5	7,0
2001-3000 TL	68,0	8,5	10,4	13,1
3001-5000 TL	65,2	9,6	17,1	8,0
5001 ve üstü TL	46,9	21,9	12,5	18,8

TABLO:3.43: Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?

	SAYI	%
Üç-beş günde bir tane	106	11,3
Günde bir-iki tane	196	20,9
Günde yarım paket	310	33,0
Günde bir paket	277	29,5
Günde bir paketten fazla	49	5,2
TOPLAM	938	100,0

**TABLO:3.44: Farklı Değişkenlere Göre
"Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 1**

	Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir? (%)				
	Üç beş günde bir tane	Günde bir-iki tane	Günde yarım paket	Günde bir paket	Günde bir paketten fazla
CİNSİYET					
Erkek	10,1	18,8	28,6	36,1	6,3
Kadın	14,0	25,6	43,2	14,4	2,8
YAŞ					
15	42,9	19,0	19,0	4,8	14,3
16	24,4	31,7	22,0	12,2	9,8
17	43,8	15,6	28,1	12,5	
18	14,4	20,0	31,1	31,1	3,3
19	3,5	24,3	40,9	25,2	6,1
20	10,0	12,0	48,0	28,0	2,0
21	11,5	7,7	23,1	50,0	7,7
22	11,1	30,6	41,7	13,9	2,8
23	6,3	36,5	34,9	22,2	
24		10,1	43,0	36,7	10,1
25		38,7	24,0	32,0	5,3
26				75,0	25,0
27		25,5	25,5	49,0	
28	33,3		33,3	33,3	
ÖĞRENİM					
İlköğretim	16,4	23,1	18,7	39,6	2,2
Lise	17,9	23,9	33,2	18,3	6,6
Ön lisans		27,3	39,4	33,3	
Lisans	8,5	16,5	35,9	31,6	7,4
Lisansüstü		11,1	38,9	50,0	
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	22,9	29,8	18,3	29,0	
İlçe	13,0	21,4	31,1	29,4	5,0
Şehir	7,2	18,9	38,2	29,2	6,6
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	100,0				
Yoksul	6,7	26,7	36,7	30,0	
Normal	10,7	22,0	32,3	29,4	5,5
Zengin	15,9	4,8	39,7	34,9	4,8
Çok zengin	16,7	16,7	50,0	16,7	

**TABLO:3.45: Farklı Değişkenlere Göre
"Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir?" - 2**

Sigara Kullanma Sıklığınız Nedir? (%)					
	Üç beş günde bir tane	Günde bir-iki tane	Günde yarım paket	Günde bir paket	Günde bir paketten fazla
MEDENİ DURUM					
Bekâr	10,5	19,8	34,2	30,2	5,3
Nişanlı-Sözlü		15,4	38,5	46,2	
Dul-Boşanmış	66,7				33,3
Evlî	15,6	26,2	23,0	32,0	3,3
BÖLGE					
İstanbul	5,6	26,1	37,3	26,8	4,2
Batı Marmara	24,1	18,5	14,8	38,9	3,7
Ege	15,8	22,8	42,1	15,8	3,5
Doğu Marmara	4,0	14,7	26,7	49,3	5,3
Batı Anadolu	4,4	20,9	47,3	25,3	2,2
Akdeniz	8,7	24,0	26,9	35,6	4,8
Orta Anadolu	15,5	13,8	22,4	44,8	3,4
Batı Karadeniz	16,8	24,8	28,7	24,8	5,0
Doğu Karadeniz	6,3	16,7	50,0	20,8	6,3
Kuzey Doğu Anadolu	15,1	34,0	18,9	24,5	7,5
Ortadoğu Anadolu	14,8	16,7	44,4	20,4	3,7
Güneydoğu Anadolu	14,9	12,9	33,7	26,7	11,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	25,3	26,4	26,4	19,8	2,2
751-1000 TL	12,3	26,7	34,9	18,5	7,5
1001-1500 TL	9,0	10,2	32,0	41,4	7,5
1501-2000 TL	13,1	24,1	32,5	27,8	2,5
2001-3000 TL	7,3	33,9	20,2	36,7	1,8
3001-5000 TL	3,9		58,8	23,5	13,7
5001 ve üstü			80,0	20,0	

3.8. Gençlik ve Depresyon

Depresyon, insanın yaşama istek ve zevkinin kaybolduğu, kişinin kendisini derin bir keder içinde hissettiği, geleceğe ilişkin kötümser ve karamsar düşünceler, geçmişe ilişkin yoğun pişmanlık, suçluluk duygu ve düşüncelerini taşıdığı; bireyin normalde hoşlandığı etkinliklere veya daha genel anlamıyla yaşama karşı ilgisiz olması sebebiyle hiçbir şeyden zevk alamaması, aşırı durumlarda ölümü ve intiharı düşünmesiyle tanımlanabilen ve bir sınavı, işi veya yakını kaybetme gibi belirlenebilir bir olaya bağlı olarak ortaya çıkan ruhsal bir çökkünlük durumudur. Depresyon; duygusal, zihinsel, davranışsal ve bedensel bazı belirtilerle kendini gösterir. En dikkat çekici özelliği çökkün ruh hali olan depresyon, bireylerde farklı düzeylerde gözlenir. Düşük düzeydeki depresyonda birey, negatif bir duygulanım içindedir, kızgınlık ve kırgınlık tepkileri verir, öfkeli, bazı fiziksel şikâyetleri vardır. Orta düzeyde depresif birey, geçmiş yaşantılardan şikâyetçidir ve geleceğe ilişkin kötümser duygulara sahiptir. Depresyon yoğunlaştıkça birçok belirti ortaya çıkmaya başlar. Bu belirtiler, duygusal (hüzün ve umutsuzluğu aşırı düzeyde yaşama), bilişsel (düşük öz saygı, suçluluk duyguları bellek ve yoğunlaşma güçlükleri), davranışsal ve motivasyonel (tahrik edilme ya da sakinlik duyguları, sosyal ilgilerde azalma) ve fizyolojik yapıdaki (uyku, yeme ve cinsel problemler, enerji kaybı) değişimleri kapsar. Eğer bu belirtilerden beş ya da daha fazlası gözlenir ve bu durum iki haftalık periyotta seyrederse bu "majör depresyon" riskini ortaya çıkarır³³.

Genel olarak depresif belirtilerin toplum içindeki nokta prevalansı %13-20 arasında değişmektedir. Yaygınlığı ve belirtilerin hafif düzeyde olması durumunda bile, bireyin hareketsizliğine, verimsizliğine ve birçok alanda yeti yitimine yol açtığı için önemli bir halk sağlığı sorunu olarak ele alınması gereklidir. Yürütülen bir çalışmada toplumdaki yaygınlık derecesi 12.80 ± 7.19 olarak bulunmuştur. Bu tespit Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) yapılan çalışma sonucuna (%13,9) benzerdir. Türkiye'de çeşitli üniversitelerde yapılan çalışmalarda sendromal düzeyde %13,8-69 arasında değişen depresyon oranları bulunmuştur. Hacettepe Üniversitesi "intern doktorları" ile yapılan çalışmada bu oran %13,8 bulunurken, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi öğrencilerinde %34,7 olarak bulunmuştur. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde (GATA) yapılan çalışmada ise bu oran %35,4'tür. Bu oranları etkileyen yerleşim yeri, sosyal düzey, üniversitenin özellikleri ve bireysel faktörler gibi çok sayıda değişken olabilir³⁴.

Araştırmamızda, katılımcılara *Ne sıklıkla, umutsuzluk, hüzün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılırsınız?* sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre

33 Hikmet Yazıcı, Bünyamin Çetinkaya, Harun Kahveci, Serpil Demirci, "Genç Bireylerde Depresif Belirtiler ve Sigara İçmeye Dönük Tutumlar", *Bağımlılık Dergisi*, C. 8, S.: 2, 2007, s. 80

34 Lale ÖZDEL,1 Mehmet BOSTANCI,2 Osman ÖZDEL,3 Nalan K. OĞUZZHANOĞLU4 Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002; 3:155-161

(Tablo:3.46) gençlerin %74,5'i *ara sıra* umutsuzluk, hüznün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılmaktadır. Kuşku yok ki bu durum söz konusu kesimin depresyonda olduğu anlamına gelmez. Ama belki depresyona yatkınlıktan bahsedilebilir. Fakat oranları %16,6 olan ve *çoğunlukla* umutsuzluk, hüznün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapıldığını ifade edenler depresyon açısından üzerinde durulması gereken kesimi teşkil etmektedir. %4'lük orana sahip olan ve *her zaman* umutsuzluk, hüznün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapıldığını ifade edenler depresyonla tanımlanabilecek kesimi teşkil etmektedirler.

TABLO:3.46: Ne Sıklıkla, Umutsuzluk, Hüznün, Bunaltı, Çökkünlük Gibi Olumsuz Duygulara Kapılırsınız?

	SAYI	%
Hiçbir zaman	268	4,9
Ara sıra	4069	74,5
Çoğunlukla	908	16,6
Her zaman	216	4,0
TOPLAM	5461	100,0

Farklı demografik özellikler ve sosyo-ekonomik şartlar açısından katılımcıların *Ne sıklıkla, umutsuzluk, hüznün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılırsınız?* sorusuna verdikleri cevaplar incelendiğinde,

kadınların erkeklere oranla, düşük öğrenim düzeyine sahip olanlar görece daha yüksek öğrenime sahip olanlara, daha çok ilçede yaşayanlar diğer yerleşim merkezlerinde yaşayanlara, ailesinin aylık gelir düzeyi görece düşük olanlar görece yüksek olanlara oranla daha fazla ve sık umutsuzluk, hüznün, bunaltı, çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılmaktadırlar (Tablo:3.47-3.48).

Araştırma dahilinde katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi *yaşam kalitesi* ile ilgilidir (Tablo:3.49). Bu soruya katılımcıların ağırlıklı kesimi (%65,4) *normal* cevabını vermişlerdir. Yaşam kalitesini iyi olarak niteleyenlerin oranı da görece yüksektir (%19,7). Konuya ilişkin veriler olgusal özellikler açısından incelenecek olursa (Tablo:3.50-3.51), erkek katılımcılar, kadınlara oranla yaşam kalitelerini biraz daha yüksek düzeyde *kötü* veya *çok kötü* olarak nitelemişlerdir. Mensup olduğu ailenin sosyo-ekonomik durumunu *çok zengin* olarak tanımlayanlar yaşam kalitesini en yüksek oranda çok kötü (%22,2) olarak niteleyen kesimi oluşturmaktadırlar.

TABLO:3.47: Farklı Değişkenlere Göre Genel Psikolojik Durum -1

	Ne sıklıkla Umutsuzluk, Hüznün, Bunaltı, Çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılırsınız? (%)			
	Hiçbir zaman	Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
CİNSİYET				
Erkek	7,3	76,1	12,5	4,1
Kadın	2,7	72,9	20,6	3,8
ÖĞRENİM				
İlköğretim	2,9	74,0	9,4	13,8
Lise	5,5	69,9	20,4	4,2
Ön lisans	4,3	77,7	13,6	4,3
Lisans	4,4	76,6	17,1	1,8
Lisansüstü	5,0	84,3	8,5	2,3
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	3,9	77,3	15,0	3,8
İlçe	3,4	72,9	18,3	5,4
Şehir	6,4	74,8	15,9	2,8
DOĞULAN YER				
Köy/Kasaba	4,8	76,1	15,2	4,0
İlçe	4,1	74,7	16,8	4,5
Şehir	5,8	74,2	16,7	3,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	3,4	68,9	20,4	7,3
751-1000 TL	1,8	77,8	16,9	3,5
1001-1500 TL	5,6	74,5	16,0	3,9
1501-2000 TL	5,1	75,9	15,9	3,1
2001-3000 TL	8,3	73,7	15,9	2,2
3001-5000 TL	10,0	74,9	13,3	1,9
5001 ve üstü TL	19,2	67,9	12,8	

TABLO:3.48: Farklı Değişkenlere Göre Genel Psikolojik Durum -2

	Ne sıklıkla Umutsuzluk, Hüzün, Bunaltı, Çökkünlük gibi olumsuz duygulara kapılırsınız? (%)			
	Hiçbir zaman	Ara sıra	Çoğunlukla	Her zaman
YAŞ				
15	3,1	71,6	22,6	2,7
16	4,1	70,6	20,4	4,8
17	7,6	62,7	20,7	9,0
18	2,1	71,8	23,1	3,0
19	2,0	76,3	18,7	3,0
20	1,8	77,0	17,2	3,9
21	3,0	79,6	15,4	2,0
22	3,3	73,8	21,7	1,1
23	3,6	76,9	18,3	1,2
24	2,9	83,3	11,5	2,2
25	5,9	74,6	10,7	8,8
26	7,7	84,6	7,7	
27	18,1	64,7		17,2
28	19,4	75,9	3,0	1,7
BÖLGE				
İstanbul	7,0	74,2	12,5	6,4
Batı Marmara	9,9	68,7	18,6	2,8
Ege	3,3	76,6	16,7	3,3
Doğu Marmara	3,3	69,8	22,9	4,0
Batı Anadolu	5,2	77,5	15,5	1,8
Akdeniz	5,5	75,0	15,5	4,0
Orta Anadolu	4,6	76,3	14,2	4,9
Batı Karadeniz	3,6	76,5	14,5	5,5
Doğu Karadeniz	6,8	69,5	21,5	2,2
Kuzey Doğu Anadolu	4,9	76,2	14,8	4,1
Ortadoğu Anadolu	1,7	77,1	17,4	3,8
Güneydoğu Anadolu	2,6	74,6	20,4	2,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul		37,9	20,7	41,4
Yoksul	8,2	43,5	34,7	13,6
Normal	4,4	75,7	16,5	3,5
Zengin	12,1	78,8	9,2	
Çok zengin	14,8	48,1	22,2	14,8

TABLO:3.49: "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"

	SAYI	%
Çok kötü	129	2,3
Kötü	495	9,0
Normal	3602	65,4
İyi	1085	19,7
Çok iyi	193	3,5
TOPLAM	5504	100,0

TABLO:3.50: Farklı Değişkenler Açısından "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"-1

Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz? (%)					
	Çok kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok iyi
MEDENİ DURUM					
Bekâr	2,2	9,8	65,9	19,2	2,9
Nişanlı-Sözlü	5,3	7,2	58,6	22,4	6,6
Dul-Boşanmış	5,4	10,8	43,2	32,4	8,1
Evli	2,2	4,7	61,9	23,5	7,8
BÖLGE					
İstanbul	1,8	7,7	67,0	19,5	4,0
Batı Marmara	3,1	6,1	70,6	17,7	2,4
Ege	,9	10,6	64,7	17,1	6,7
Doğu Marmara	5,2	5,5	67,7	18,7	3,0
Batı Anadolu	1,1	9,0	65,2	23,1	1,6
Akdeniz	2,5	6,4	64,9	20,7	5,4
Orta Anadolu	2,0	8,9	70,9	17,6	,5
Batı Karadeniz	2,4	10,6	67,8	17,5	1,7
Doğu Karadeniz	,7	13,0	59,8	24,1	2,4
Kuzey Doğu Anadolu	1,0	7,9	70,5	17,4	3,3
Ortadoğu Anadolu	2,3	10,0	57,6	26,9	3,2
Güneydoğu Anadolu	5,8	12,7	57,0	17,5	7,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	4,4	15,1	69,3	7,5	3,7
751-1000 TL	3,1	14,6	67,9	11,4	3,0
1001-1500 TL	1,2	8,4	66,0	21,9	2,4
1501-2000 TL	,6	4,9	69,0	23,4	2,1
2001-3000 TL	1,7	2,2	58,9	35,7	1,5
3001-5000 TL			46,4	39,8	13,7
5001 ve üstü TL	2,6	2,6	32,1	26,9	35,9

TABLO:3.51: Farklı Değişkenler Açısından "Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz?"-2

	Bütün yönleriyle düşündüğünüzde YAŞAM KALİTENİZİ nasıl buluyorsunuz? (%)				
	Çok kötü	Kötü	Normal	İyi	Çok iyi
CİNSİYET					
Erkek	3,1	10,3	61,9	20,8	3,8
Kadın	1,6	7,8	68,8	18,6	3,2
YAŞ					
15	1,9	6,7	68,7	19,8	3,0
16	2,2	8,7	59,2	23,8	6,1
17	4,3	7,7	63,4	18,6	6,0
18	2,1	10,9	66,2	18,4	2,5
19	2,2	7,5	70,0	17,3	3,0
20	,6	13,8	66,8	16,1	2,7
21	1,0	10,0	70,1	18,4	,5
22	1,7	8,9	59,1	29,0	1,4
23	1,2	11,6	62,2	20,2	4,8
24	1,0	7,1	63,7	22,5	5,6
25	8,8	6,6	57,4	21,3	5,9
26	7,7	7,7	73,1	11,5	
27		7,2	62,9	20,4	9,5
28		6,9	61,2	30,2	1,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	1,6	8,3	64,8	14,8	10,4
Lise	3,6	8,8	66,9	17,6	3,0
Ön lisans	,6	9,8	60,6	25,8	3,1
Lisans	2,1	9,6	66,6	19,1	2,6
Lisansüstü	1,7	3,5	68,8	23,6	2,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	2,8	11,7	68,9	12,4	4,1
İlçe	2,9	9,2	66,3	18,5	3,1
Şehir	2,0	7,8	63,3	23,5	3,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	13,8	31,0	31,0	6,9	17,2
Yoksul	11,4	39,6	43,6	5,4	
Normal	2,0	8,4	67,5	19,3	2,8
Zengin		1,6	46,1	40,3	11,9
Çok zengin	22,2		14,8	11,1	51,9

3.9. Gençlik ve Şiddet

Şiddet, farklı bilimsel disiplinlerin ilgi alanında yer alan ve bu özelliği nedeniyle farklı anlamsal çerçevelere sahip olan bir kavramdır. Şiddetin kullanıldığı alanlara göre sahip olduğu tanım farklılıkları, bu farklılıkları sağlayan faktörler ve nedenleri bu araştırmanın konusu olmadığı için, burada şiddetin sadece bazı temel özelliklerine dikkat çeken genel bir tanımla yetinilecektir.

Şiddet, en kısa anlamıyla, insanların bedensel ve ruhsal bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir davranışı ifade eder. Şiddet yoluyla kişi veya gruba güç ve baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapılır veya yaptırılır. Zorlamak, bedensel veya psikolojik acı çektirmek, vurmak, dövmek, yaralamak, işkence yapmak gibi bir dizi davranışlar şiddetin en yaygın biçimlerini oluşturur. Bunlara ek olarak, zihinsel ve duygusal açıdan bireye zarar veren her saldırı/etki de şiddet bağlamında değerlendirilir. Neiburg, yaygın olarak kabul edilen tanımında "*mala zarar vermeyi*" de dikkate almış ve "*kişileri veya malları yaralamaya ya da yok etmeye yönelik doğrudan veya dolaylı eylem[in]*" de şiddet kapsamında olduğunu belirterek, anlam alanını biraz daha genişletmiştir. Bunların yanı sıra, anlamsal çerçeveyi son derece geniş tutan daha başka örneklerle ulaşmak hiçte zor değildir. Bu konuda bir örnek olarak Michaud'un tanımı dikkate alınabilir: "*Bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınmık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlâki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır*"³⁵.

İnsan niçin şiddete başvurur? Niçin şiddet yoluyla bir başkasına zarar verme eğilimi taşır veya bunu gerçekleştirir? Bu, özellikle ve öncelikle psikologlar ve sosyal psikologlar tarafından ele alınıp ayrıntılı şekilde incelenen ve şiddetin kaynağı dâhilinde güncelliğini hep korumuş önemli bir sorudur. İlgili soruya cevap niteliğinde olmak üzere çok farklı tezler ileri sürülmüştür. Cevaplardaki farklılıklar halâ sonuçlandırılmamış ve genel kabul gören bir sonuca ulaşmak mümkün ol(a)mamıştır. Bunun nedenini ise insanın bütün davranışlarının nedenlerinin ve kökenlerinin henüz bilimsel bir kesinlikle açıklanamamış olmasında aramak gerekmektedir. Tüm bilimsel gelişmelere rağmen insan davranışlarına ilişkin halâ birçok bilinmeyen vardır. İnsan davranışları içerisinde temel bir konuma sahip olan şiddet konusunu da, bu bağlamda değerlendirmek ve bu genellemeye dâhil etmek gerekmektedir. Bugüne kadar şiddet konusunda gittikçe artan düzeyde bilgi elde edinilmiş olmasına rağmen, bu alanda bilinmeyenler halâ çok fazladır. Bilinenler arasındaki irtibatları sağlayacak alanlar büyük oranda karanlıktadır. Biyoloji, psikoloji ve sosyoloji alanlarında yapılan çalışmalar bugün dahi büyük oranda birbirlerinden ilgisiz duruyorlar.

35 Y. Michaud, *Şiddet*, (çev: Cem Muhtaroglu), İstanbul, 1991, s.11.

Davranışlar dâhilinde bu bilimlerin çerçevesinde elde edilmiş bilgileri sistematik bir bütünlük içerisinde ilişkilendirecek ve açıklayacak bir kurama bağlayacak bilimsel aşamaya ulaşamamıştır³⁶.

Araştırmamızın bulgularına göre katılımcı gençlerin %62,6'sı herhangi bir şekilde hiç kimsenin fiziksel şiddetine maruz kalmamış, buna karşılık %37,4'lük kesim ise herhangi birisinin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır (Tablo:3.52). Fiziksel şiddetin failinin kimliğine ilişkin cevaplar ise

(Tablo:3.53) *arkadaş, anne, baba ve öğretmen* unsurlarının fiziksel şiddetin uygulayıcıları olduğunu ortaya koymuştur.

TABLO:3.52: Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?

	SAYI	%
Hayır	2398	62,6
Evet	1434	37,4
TOPLAM	3832	100,0

TABLO:3.53: Kimin Fiziksel Şiddetine Maruz Kaldınız ?

	SAYI	%
Arkadaş	319	21,7
Anne	279	19,0
Baba	219	14,9
Öğretmen	125	8,5
Abi	51	3,5
Abla	29	2,0
Yakın akraba	73	5,0
Eş	6	,4
Diğer	56	3,8
Total	1469	100,0

Erkekler, kadınlara; ailesi *yoksul* olanlar, yoksul olmayanlara; Orta Anadolu'da yaşayanlar, diğer bölgelerde yaşayanlara oranla daha fazla fiziksel şiddetin mağdurlarıdır (Tablo:3.54-3.55).

Gençler ne oranda fiziksel şiddetin faili olmuşlardır? Bu sorunun cevabını tespit etmek için yöneltilen soruya alınan cevaplara göre

(Tablo:3.56) gençlerin %43,8'i fiziksel şiddetin faili olduğunu ifade etmiş ve bir başkasına fiziksel şiddet uygulayanlar bu şiddetlerini daha çok *arkadaşına, kardeşine* ve *eşine* yöneltmektedir (Tablo:3.57). Yine erkekler, düşük öğrenimliler, yoksullar diğerlerine oranla fiziksel şiddetin daha yüksek oranda faili durumundadırlar (Tablo:3.58-3.59)

TABLO:3.54: Farklı Değişkenlere Göre "Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?" - 1

	Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı? (%)	
	HAYIR	EVET
CİNSİYET		
Erkek	53,9	46,1
Kadın	70,0	30,0
YAŞ		
15	63,4	36,6
16	62,9	37,1
17	57,3	42,7
18	67,6	32,4
19	68,6	31,4
20	63,6	36,4
21	63,1	36,9
22	64,0	36,0
23	70,7	29,3
24	54,0	46,0
25	50,9	49,1
26	57,1	42,9
27	56,6	43,4
28	52,6	47,4
ÖĞRENİM		
İlköğretim	55,7	44,3
Lise	59,1	40,9
Ön lisans	68,0	32,0
Lisans	65,4	34,6
Lisansüstü	64,2	35,8
EN ÇOK YAŞANAN YER		
Köy/Kasaba	60,7	39,3
İlçe	60,6	39,4
Şehir	64,5	35,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU		
Çok yoksul	30,8	69,2
Yoksul	38,8	61,2
Normal	63,4	36,6
Zengin	59,0	41,0
Çok zengin	100,0	

³⁶ Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet*, Afyonkarahisar, 2003, s. 3,4

**TABLO:3.55: Farklı Değişkenlere Göre
"Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?" - 2**

	Hiç Fiziksel Şiddete Maruz Kaldınız mı?%	
	HAYIR	EVET
MEDENİ DURUM		
Bekâr	63,8	36,2
Nişanlı-Sözlü	57,7	42,3
Dul-Boşanmış	41,7	58,3
Evli	48,7	51,3
BÖLGE		
İstanbul	68,3	31,7
Batı Marmara	64,2	35,8
Ege	60,8	39,2
Doğu Marmara	61,9	38,1
Batı Anadolu	64,0	36,0
Akdeniz	61,9	38,1
Orta Anadolu	57,7	42,3
Batı Karadeniz	63,2	36,8
Doğu Karadeniz	65,1	34,9
Kuzey Doğu Anadolu	59,8	40,2
Ortadoğu Anadolu	60,0	40,0
Güneydoğu Anadolu	59,5	40,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ		
0-750 TL	54,7	45,3
751-1000 TL	62,5	37,5
1001-1500 TL	61,1	38,9
1501-2000 TL	66,7	33,3
2001-3000 TL	69,2	30,8
3001-5000 TL	66,9	33,1
5001 ve üstü	50,0	50,0

TABLO:3.56: Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?

	SAYI	%
Hayır	2151	56,2
Evet	1679	43,8
TOPLAM	3830	100,0

TABLO:3.57: Kime Fiziksel Şiddet Uyguladınız?

	SAYI	%
Arkadaşa	733	42,6
Eşime	194	11,3
Kardeşime	279	16,2
Yabancıya	160	9,3
Diğer	33	1,9
TOPLAM	1719	100,0

**TABLO:3.58:Farklı Değişkenlere Göre
"Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?"- 1**

	Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?	
	HAYIR	EVET
CİNSİYET		
Erkek	43,6	56,4
Kadın	66,9	33,1
YAŞ		
15	56,3	43,7
16	55,0	45,0
17	48,8	51,2
18	55,2	44,8
19	62,4	37,6
20	50,5	49,5
21	50,9	49,1
22	52,8	47,2
23	64,6	35,4
24	52,8	47,2
25	47,3	52,7
26	58,9	41,1
27	69,7	30,3
28	68,4	31,6
ÖĞRENİM		
İlköğretim	52,8	47,2
Lise	52,3	47,7
Ön lisans	54,4	45,6
Lisans	58,8	41,2
Lisansüstü	72,1	27,9
EN ÇOK YAŞANAN YER		
Köy/Kasaba	53,0	47,0
İlçe	57,7	42,3
Şehir	56,2	43,8
AİLENİN EKONOMİK DURUMU		
Çok yoksul	15,4	84,6
Yoksul	47,9	52,1
Normal	56,4	43,6
Zengin	58,4	41,6
Çok zengin	40,0	60,0

**TABLO:3.59:Farklı Değişkenlere Göre
"Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı?"- 2**

	Hiç Kimseye Fiziksel Şiddet Uyguladınız mı? %	
	HAYIR	EVET
MEDENİ DURUM		
Bekâr	56,2	43,8
Nişanlı-Sözlü	47,4	52,6
Dul-Boşanmış	50,0	50,0
Evli	57,5	42,5
BÖLGE		
İstanbul	61,9	38,1
Batı Marmara	57,2	42,8
Ege	55,8	44,2
Doğu Marmara	52,9	47,1
Batı Anadolu	49,2	50,8
Akdeniz	58,5	41,5
Orta Anadolu	50,0	50,0
Batı Karadeniz	62,7	37,3
Doğu Karadeniz	55,2	44,8
Kuzey Doğu Anadolu	56,8	43,2
Ortadoğu Anadolu	54,1	45,9
Güneydoğu Anadolu	51,3	48,7
AİLENİN AYLIK GELİRİ		
0-750 TL	49,7	50,3
751-1000 TL	58,0	42,0
1001-1500 TL	59,0	41,0
1501-2000 TL	55,7	44,3
2001-3000 TL	56,5	43,5
3001-5000 TL	55,6	44,4
5001 ve üstü	42,9	57,1

Gençlerin terbiye/egitim ile şiddet arasında hangi oranda ilişki kurduklarını, bir diğer ifade ile terbiyenin/egitimin şiddetin meşrulaştırıcı faktörü olarak görülüp-görülmediğini anlamak için, araştırma dâhilinde katılımcılara yaygın olarak bilinen *Söz dinlemeyenin, nasihatten anlamayanın, burnunun dikine gidenin hakkı kötektir (dayak)* sözüne katılım durumları sorulmuştur (Tablo:3.60). Alınan cevaplara göre terbiyenin/egitimin şiddetin meşrulaştırıcı unsuru olamayacağını ifade edenlerin oranı %39,8 olmasına karşılık, terbiyenin/egitimin şiddetin meşrulaştırıcı unsuru olabileceğini ifade edenlerin oranı %60,2'dir. Bu da şiddetin kültürel temellerini ortaya koyan bir tespit olarak önem ve anlam kazanmaktadır. Durumun farklı değişkenlere incelemesi Tablo:3.61-3.62'de yer almaktadır.

**TABLO:3.60: "Söz Dinlemeyenin, Nasihatten Anlamayanın,
Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötek (Dayak) midir?"**

	SAYI	%
Evet	879	22,8
Olabilir	1445	37,4
Hayır	1537	39,8
TOPLAM	3861	100,0

**TABLO:3.61: Farklı Değişkenlere Göre "Söz Dinlemeyenin, Nasihatten Anlamayanın,
Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötek (Dayak) midir?" - 1**

	Size göre SOZ DINLEMİYENİN, NASIHATTAN ANLAMAYANIN, BURNUNUN DİKİNE GİDENİN HAKKI KÖTEK (DAYAK) midir? (%)		
	Evet	Olabilir	Hayır
CİNSİYET			
Erkek	29,3	40,6	30,1
Kadın	17,2	34,7	48,1
YAŞ			
15	32,1	28,8	39,1
16	27,9	42,1	30,0
17	26,0	38,5	35,4
18	20,1	38,6	41,4
19	24,4	37,5	38,1
20	21,4	41,4	37,1
21	15,5	39,1	45,5
22	19,2	44,0	36,8
23	13,3	36,9	49,8
24	19,8	38,9	41,3
25	20,1	45,6	34,3
26	30,0	20,0	50,0
27	30,3	17,2	52,5
28	39,8	27,1	33,1
ÖĞRENİM			
İlköğretim	48,2	27,6	24,1
Lise	26,0	37,3	36,7
Ön lisans	20,8	42,6	36,6
Lisans	16,6	39,8	43,6
Lisansüstü	16,3	28,9	54,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	32,8	37,1	30,0
İlçe	21,5	36,3	42,2
Şehir	19,7	38,9	41,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	15,4	84,6	
Yoksul	20,2	39,4	40,4
Normal	23,2	37,7	39,1
Zengin	14,0	27,0	59,0
Çok zengin	31,6	36,8	31,6

TABLO:3.62: Farklı Değişkenlere Göre "Söz Dinlemeyenin, Nasihattan Anlamayanın, Burnunun Dikine Gidenin Hakkı Kötük (Dayak) midir?" - 2

Size göre SÖZ DİNLEMİYENİN, NASİHATTAN ANLAMAYANIN, BURNUNUN DİKİNE GİDENİN HAKKI KÖTEK (DAYAK) midir? (%)			
	Evet	Olabilir	Hayır
MEDENİ DURUM			
Bekâr	20,6	39,2	40,3
Nişanlı-Sözlü	16,8	20,0	63,2
Dul-Boşanmış	25,0	16,7	58,3
Evli	46,7	21,9	31,5
BÖLGE			
İstanbul	23,7	32,6	43,7
Batı Marmara	27,0	37,0	36,0
Ege	19,4	31,2	49,4
Doğu Marmara	24,5	40,3	35,2
Batı Anadolu	22,4	49,8	27,8
Akdeniz	24,5	37,8	37,8
Orta Anadolu	23,5	34,8	41,7
Batı Karadeniz	18,5	36,8	44,7
Doğu Karadeniz	22,4	39,1	38,5
Kuzey Doğu Anadolu	27,7	36,9	35,4
Ortadoğu Anadolu	16,1	46,7	37,3
Güneydoğu Anadolu	24,9	31,8	43,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	26,2	37,2	36,5
751-1000 TL	21,7	41,3	37,0
1001-1500 TL	23,3	37,6	39,1
1501-2000 TL	21,9	36,5	41,7
2001-3000 TL	17,7	33,8	48,5
3001-5000 TL	23,1	33,7	43,2
5001 ve üstü TL	24,1	36,2	39,7

3.10. Gençlik ve Çalışma Hayatı

Standart tanımlara göre *işsizlik*, genel olarak piyasadaki ücret düzeyinde çalışma istek ve gücünde olup, iş arandığı halde iş bulunamaması durumu olarak kabul edilmektedir. Herhangi bir kişinin işsiz sayılabilmesi için, bir işte çalışmıyor olması, iş arıyor olması ve cari ücret düzeyinde kendisine bir iş teklif edildiğinde bu teklifi kabul edecek olması gerekmektedir. *İşsizlik oranı*, herhangi bir ekonomide işsiz sayısının, işgücü sayısına oranlanması ile elde edilmektedir. ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü)'nün tanımına göre ise genç işsizler, 15-24 yaşları arasında bulunan, referans döneminde bir saatten fazla çalışmamış olan ve aktif olarak iş arayan kişi olarak tanımlanmaktadır. Türkiye ve benzeri ülkelerdeki genç işsizlik sorununun nedenleri arasında; tarıma dayalı ekonomiden sanayi ve hizmet sektörlerine geçiş, vasıf uyumsuzluğu, eğitim düzeyi, gençlere yönelik istihdam politikalarının yetersizliği, genç nüfusun yoğunluğu, ücret pazarlıkları, asgari ücret uygulaması ve benzeri nedenler sayılabilir.

Genel olarak Türkiye'de işsizlik oranı, 1960'lı ve 1970'li yıllar boyunca yapısal ve konjonktürel faktörlerin etkisi ile dalgalı bir seyir izlemiştir. Ülkede işsizlik oranı, 1960'lı yılların sonuna değin %3,5 civarında seyretmiş, daha sonra yükselmeye başlamıştır. 1970'li yılların ilk yarısında dünya genelinde yaşanan petrol krizinin yansımaları, 1970'li yılların ikinci yarısında ülkeyi ekonomik darboğaza sokmuş ve işsizlik oranı %9 civarına yükselmiştir. 1980'li yılların başında ülkenin karşı karşıya kaldığı askeri darbe sonrasında baskı altına alınmış olan reel ücretlerdeki önemli azalmaya, grev ve toplu sözleşme hakkının ve işçi çıkarmanın yasaklanmasına karşın, işsizlik oranındaki azalış düşük kalmıştır. 1980 yılında %8,1 düzeyinde olan işsizlik oranı, 1984 yılında %7,6 ve 1989 yılında %8,6 olarak gerçekleşmiştir. 1990'lı yıllar toplu olarak değerlendirildiğinde işsizlik oranının ortalama olarak %7,8 civarında olduğu görülmektedir. Ancak 1994 yılından itibaren belli bir azalış trendinin söz konusu olduğu ve bu azalış trendinin işsizlik oranının %6,5 olarak gerçekleştiği 2000 yılına kadar devam ettiği gözlenmektedir. 1990'lı yılların ikinci yarısından itibaren işsizlik oranının düşmeye başlamasının nedenlerinden biri 1990'lı yıllarda işgücü artış oranının önemli oranda düşmesidir. Çünkü 1981-1989 yılları arasında ortalama olarak yıllık işgücü artış oranı %2,6 iken, 1990-2000 döneminde %1 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılından itibaren işsizlik oranı yükselmeye başlamıştır. 2003 yılında işsizlik oranının %10,5 düzeyine kadar çıktığı gözlenmektedir. 2007 yılı itibarı ile %9,9 düzeyinde olan işsizlik oranının 2000'li yıllardaki ortalamasının ise 1980'li ve 1990'lı yılların ortalaması olan %7,8'lik düzeyin oldukça üzerinde, %9,5 civarında olduğu görülmektedir. Bu sonuçların ortaya çıkmasında 1999-2001 yılları arasındaki ekonomik krizlerin ve işgücü artış oranının tekrar yükselmeye başlamasının etkilerinin söz konusu olduğu söylenebilir. Zira bu dönemde işgücü artış

oranının %1,8 düzeyine yükseldiği gözlenmektedir. Türkiye’de işsizlik oranlarının artış trendi küresel finans krizinin söz konusu olduğu 2008 yılından itibaren daha da hızlanmış ve Nisan 2009 itibarı ile işsizlik oranı %14,9 düzeyine fırlamış, işsiz sayısı ise, 3 milyon 618 bine yükselmiştir³⁷.

Genç işsizliği, genel işsizlik oranlarına göre her zaman daha yüksektir. Son on yıl içinde Fransa’da 25 yaş altı kişiler için işsizlik oranı, düzenli olarak %20’nin üzerinde seyrederken, İtalya’da bu oran %30’ları geçmekte, İspanya’da ise, %40’lara ulaşmaktadır. 1980’lerin başlarında Almanya ve Japonya %4 civarında genç işsizlik oranına sahipti. İlerleyen yıllarda ise; stajyerlik sistemine sahip Almanya’da ve işletmelerle okul arasında yakın işbirliği olan Japonya ve ABD’de de genç işsizlik oranları artarak %10’lara yaklaşmıştır. Genç işsizliğin yüksek oluşunun nedenleri ile ilgili olarak temelde iki görüş ileri sürülmektedir: *Birinci görüşe göre*, ekonomik gelişmenin yavaş olması, dönemsel daralmalar ve asgari ücret gibi bazı nedenler gençlere yönelik talebi yetersiz kılmaktadır. *İkinci görüşe göre* ise, gençler arasındaki işsizlik oranının yüksek olmasının temel nedeni, genç işgücünün niteliğindeki eksikliklerdir. Bu görüşlerin yanında genç işsizliğini, genç nüfusun hızlı artmasına bağlayan görüşler de vardır. Genç işsizliği üzerine yapılan bir araştırma ise; Avrupa ülkelerinde görülen genç işsizliğin nedenlerini şu şekilde açıklamaktadır: 1- Gençlerin, işçilerin çıkarıldığı, ücretlerin dondurulduğu, konjonktürel daralma dönemlerinde en savunmasız kişiler arasında olmaları: Gençler, (özellikle daha büyük ve tecrübe sahibi olanları) kısa dönemli sözleşmeli çalışma eğilimi sergilerler. Dolayısıyla bu kişiler işten çıkarılma riski en yüksek olanlardır. 2-Genç insanların aileleri tarafından destek almaları: Az miktarda tasarruf sahibi genç insanlar, genellikle daha fazla miktarda aileleri tarafından desteklenen çalışanlara göre daha az hareketli olma eğilimindedirler. Yani yerlerini değiştirme konusunda daha az isteklidirler³⁸.

Araştırmamızın genç işsizliği ile ilgili verisi gözden geçirildiğinde, katılımcıların %14,9’unun çalışır durumda olduğu, buna karşılık %77’si öğrenci olduğu için %85’inin de çalışmadığı gözlenmektedir (Tablo:3.63). Kuşku yok ki bu durum Türkiye’deki genç işsizliğinin bir göstergesi değil, araştırmaya katılanların çalışıp-çalışmama durumu açısından dağılımlarını temsil etmektedir. Ancak buna rağmen genç işsizliğinin önemli bir sorun olduğunu ve gençliğin en önemli sorununun ne olduğu sorusuna verilen cevaplardan da anlaşıldığı üzere, gençliğin iş bulma konusunda ciddi kaygılara sahip olduğu tespit edilmiş bulunmaktadır.

TABLO:3.63: Katılımcıların Çalışma Durumları

		SAYI	%
ÇALIŞIYOR	Ücretli-tam zamanlı	525	9,9
	Kendi işinde	117	2,2
	Ücretli-kısmi zamanlı	151	2,8
ÇALIŞMIYOR	Öğrenci	4099	77,0
	Ev hanımı-kızı	194	3,6
	İşsiz-iş aramıyor	80	1,5
	1-2 aydır iş arıyor	69	1,3
	3ay-1 yıldır iş arıyor	70	1,3
	1-3 yıldır iş arıyor	18	,3
	TOPLAM	5323	100,0

Araştırma dâhilinde, çalışma hayatıyla ilgili olarak bir dizi soruya yer verilmiştir. Bunlardan birisi kadınların çalışmasıyla ilgilidir. Katılımcılara “Ekonomik ihtiyacı olmasa bile, kadın çalışmalıdır” yargı cümlesi verilmiş ve bunu değerlendirmeleri istenmiştir. Alınan cevaplara göre (Tablo:3.64), gençlerin, kadının çalışmasıyla ilgili ağırlıklı görüşü, ekonomik ihtiyacı olmasa bile kadının çalışması gerektiği biçimindedir. Bu tutum farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:3.65-66), kadın katılımcılar, yüksek öğrenimliler ve daha çok şehirde yaşamış olanlar, ekonomik ihtiyacı olmasa bile, kadının çalışmasını daha yüksek oranda gerekli/önemli bulmaktadır.

TABLO:3.64: Kadınların Çalışması

“Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalışmalıdır”	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1501	29,2
Katılıyorum	1580	30,7
Kararsızım	1008	19,6
Katılmıyorum	706	13,7
Kesinlikle katılmıyorum,	351	6,8
TOPLAM	5146	100,0

37 Mehmet Rauf Kesici, “Türkiye Ekonomisinin Yüksek Büyüme Evresinde İstihdam ve İşsizlik”, *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, C.12, S.3, Temmuz 2010, s. 13,14

38 Mustafa Torun, Fezza Arıcı, “2008 Global Ekonomik Kriz’in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi”, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.9, S. 1, 2011, s.168

TABLO:3.65: Farklı Değişkenler Açısından Kadınların Çalışması-1

	“Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalışmalıdır”				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	17,2	25,1	29,1	18,7	9,9
Kadın	40,2	35,9	10,8	9,1	4,0
YAŞ					
15	34,1	28,0	18,2	13,1	6,5
16	28,0	30,4	18,7	12,5	10,5
17	26,7	28,6	18,8	16,4	9,4
18	30,1	36,6	15,5	10,5	7,4
19	36,5	28,2	17,9	10,0	7,4
20	31,0	31,0	21,6	13,9	2,5
21	24,0	36,5	12,0	21,4	6,3
22	36,4	34,7	11,4	10,8	6,8
23	28,2	32,8	20,7	14,6	3,7
24	28,6	24,3	25,9	11,0	10,2
25	24,6	24,2	20,1	18,2	12,9
26	14,0	37,2	34,9	14,0	
27	30,9	28,2	28,2	12,8	
28	16,2	30,6	18,1	24,5	10,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	31,0	15,8	20,6	23,1	9,5
Lise	27,1	30,6	19,0	14,3	8,9
Ön lisans	35,7	28,9	18,2	10,1	7,1
Lisans	28,3	33,9	20,2	13,2	4,4
Lisansüstü	22,9	35,8	21,1	13,1	7,0
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	21,9	27,1	21,6	20,4	9,0
İlçe	31,7	31,3	16,8	12,8	7,4
Şehir	30,2	31,4	20,5	12,1	5,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	19,0	9,5	9,5		61,9
Yoksul	31,7	30,3	30,3	4,9	2,8
Normal	28,4	31,0	19,7	14,1	6,8
Zengin	43,3	30,3	10,9	12,6	2,9
Çok zengin	28,0	16,0	32,0	8,0	16,0

TABLO:3.66: Farklı Değişkenler Açısından Kadınların Çalışması-2

	“Ekonomik ihtiyaçları olmasa bile kadınlar çalışmalıdır”				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	30,0	32,0	19,2	13,1	5,7
Nişanlı-Sözlü	19,7	29,6	23,0	13,8	13,8
Dul-Boşanmış	75,0		6,3		18,8
Evli	21,3	25,4	22,7	19,8	10,8
BÖLGE					
İstanbul	25,1	30,7	23,4	15,5	5,4
Batı Marmara	20,7	36,0	22,3	10,2	10,8
Ege	23,8	30,6	25,0	12,7	7,9
Doğu Marmara	31,6	34,9	17,7	11,2	4,6
Batı Anadolu	37,9	30,8	16,5	14,1	,7
Akdeniz	26,9	33,4	15,5	15,8	8,4
Orta Anadolu	32,7	35,7	16,4	7,2	8,0
Batı Karadeniz	36,0	29,1	16,8	12,0	6,2
Doğu Karadeniz	30,6	27,4	23,8	13,1	5,1
Kuzey Doğu Anadolu	24,7	28,1	24,9	14,3	8,1
Ortadoğu Anadolu	23,2	30,4	16,3	20,5	9,6
Güneydoğu Anadolu	34,9	22,7	16,0	17,1	9,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	26,3	27,9	17,5	14,8	13,6
751-1000 TL	28,1	31,5	21,0	12,4	6,9
1001-1500 TL	29,6	30,5	20,6	12,7	6,7
1501-2000 TL	25,5	35,4	18,6	16,3	4,3
2001-3000 TL	37,4	30,5	17,2	12,2	2,8
3001-5000 TL	40,0	18,5	22,9	9,8	8,8
5001 ve üstü TL	30,8	37,2	24,4	7,7	

Eğer işsizlik sorunu varsa, böylesi bir durumda istihdam açısından erkeklere öncelik verilir-verilmemesi gerektiği veya bir başka tarzda ifade etmek gerekirse, işsizlik durumunda erkekler lehine pozitif ayrımcılık yapmanın doğru olup-olmadığı konusundaki görüşleri tespit etmek amacıyla araştırma dâhilinde “İşsizlik varsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır” yargı cümlesine yer verilmiş ve bunun değerlendirilmesi istenmiştir. Alınan cevaplara göre (Tablo:3.67), kısmen baskın görüş söz konusu durumda erkekler lehine pozitif ayrımcılık yapılabileceği biçimindedir. Verilen cevaplar farklı değişkenler açısından incelendiğinde, işsizlik durumunda erkekler lehine pozitif ayrımcılık yapılabileceği görüşünü erkekler ve evliler daha fazla savunmaktadırlar (Tablo.3:68-3.69).

TABLO:3.67: Erkeklerin İstihdamda Önceliği

“İşsizlik varsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır”	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1064	20,8
Katılıyorum	1232	24,1
Kararsızım	909	17,8
Katılmıyorum	1127	22,0
Kesinlikle katılmıyorum,	782	15,3
TOPLAM	5114	100,0

TABLO:3.68: Farklı Değişkenler Açısından Erkeklerin İstihdamda Öncelikli Oluşu-1

“İşsizlik varsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır”					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	19,3	24,6	17,5	22,1	16,5
Nişanlı-Sözlü	19,6	25,9	22,4	25,2	7,0
Dul-Boşanmış	15,6	12,5	28,1	31,3	12,5
Evli	28,2	24,1	15,6	23,4	8,8
BÖLGE					
İstanbul	17,2	27,3	17,1	22,3	16,2
Batı Marmara	27,3	16,9	18,2	18,2	19,5
Ege	19,7	23,9	16,6	25,5	14,3
Doğu Marmara	20,0	26,9	16,4	22,2	14,4
Batı Anadolu	16,4	17,1	21,2	31,3	14,0
Akdeniz	16,5	22,7	18,0	24,0	18,8
Orta Anadolu	24,4	26,0	15,3	19,7	14,5
Batı Karadeniz	19,4	21,8	17,3	20,2	21,3
Doğu Karadeniz	17,4	26,2	20,8	23,3	12,3
Kuzey Doğu Anadolu	33,0	19,6	17,8	18,1	11,5
Ortadoğu Anadolu	23,7	29,3	18,0	17,7	11,4
Güneydoğu Anadolu	22,1	30,7	16,8	19,2	11,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	24,5	23,1	16,2	25,5	10,7
751-1000 TL	21,2	22,9	22,1	20,0	13,8
1001-1500 TL	21,4	27,8	13,8	23,3	13,6
1501-2000 TL	17,3	25,2	16,7	23,6	17,2
2001-3000 TL	20,6	17,1	22,0	17,1	23,1
3001-5000 TL	13,4	15,3	25,8	22,0	23,4
5001 ve üstü TL	38,5	25,6	14,1	12,8	9,0

TABLO:3.69: Farklı Değişkenler Açısından Erkeklerin İstihdamda Öncelikli Oluşu-2

	"İşsizlik varsa, çalışmak kadınlardan çok erkeklerin hakkıdır"				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	25,0	27,5	17,9	18,6	11,0
Kadın	16,8	20,9	17,6	25,3	19,4
YAŞ					
15	18,5	21,0	24,4	16,1	20,0
16	19,8	24,2	24,6	11,1	20,2
17	25,8	23,9	16,0	19,6	14,7
18	17,9	26,3	15,0	24,5	16,3
19	21,9	24,5	17,6	20,6	15,3
20	20,4	29,0	19,1	14,6	16,9
21	25,0	22,9	15,4	24,5	12,2
22	18,9	29,1	16,0	22,3	13,7
23	16,5	21,7	17,4	28,1	16,2
24	20,9	20,2	16,5	25,1	17,3
25	22,0	18,9	20,1	26,9	12,1
26	19,5	17,1	19,5	34,1	9,8
27	23,5	25,4	17,4	26,3	7,5
28	22,2	29,6	13,4	24,5	10,2
ÖĞRENİM					
İlköğretim	24,8	34,0	15,0	15,3	11,0
Lise	20,4	22,5	20,0	20,7	16,3
Ön lisans	29,6	25,7	17,3	19,9	7,5
Lisans	15,9	25,9	15,9	25,5	16,9
Lisansüstü	20,8	8,8	21,1	24,6	24,6
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	24,9	24,9	17,8	19,8	12,7
İlçe	18,3	25,1	17,3	23,9	15,4
Şehir	21,3	22,9	18,3	21,7	15,8
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	54,2	8,3	37,5		
Yoksul	14,8	20,4	17,6	26,8	20,4
Normal	20,7	24,5	17,4	22,5	14,9
Zengin	23,5	18,9	24,4	14,3	18,9
Çok zengin	14,8	29,6	3,7	14,8	37,0

4. BÖLÜM GENÇLİK VE AİLE

- 4.1. Ailenin Önem ve Anlamı
- 4.2. Nikâh ve Önemi
- 4.3. Eşle İlk Tanışma
- 4.4. Eş Seçimi. Eşler Arası Uyum ve Farklılık
 - 4.4.1. Eş Seçimi ve Din Farklılığı
 - 4.4.2. Eş Seçimi ve Mezhep Farklılığı
 - 4.4.3. Eş Tercih ve Etnik Köken
 - 4.4.4. Eş Seçimi ve Akraba Evliliği
 - 4.4.5. Eş Seçimi ve Sosyo-Ekonomik Durum
 - 4.4.6. Eş Adayının Bireysel Kusuru/Engeli/Sağlık Sorunu
- 4.5. Evlilik
- 4.6. Evlenme Biçimi
- 4.7. Evlenirken kısıdınlan nikâh
- 4.8. Evlilikten Memnuniyet
- 4.9. İdeal Evlilik Yaşı
- 4.10. Toplumsal Cinsiyet
 - 4.10.1. Cinsiyet Roller
 - 4.10.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın-Erkek Farklılığı
- 4.11. Aile Değerleri ve Cinsellik
- 4.12. Cinsel Bilgi
- 4.13. Boşanma
- 4.14. Gençler ve Aileye-Evliliğe İlişkin Diğer Bazı Konular

GENÇLİK VE AİLE

Aile, toplumun devamını sağlayan; bireylerin kimlik ve kişiliklerinin oluşmasında, toplumsallaşıp topluma uygun üyeler haline gelmelerinde alternatif olmayan önemli bir kurumdur. Bireyin toplumla teması, doğuşuyla katıldığı ailesi aracılığıyla ve ailesinde başlamaktadır. Çocuk ile ailesi arasında başlayan etkileşim çocuğun o topluma uygun bir üye oluşuna imkân sağladığı gibi, bireyin ailesi tarafından eğitip-öğretilmesi de toplumun sürekliliğine katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla ve yaygın olarak bilindiği üzere aile, bireyin kişiliğinin inşa olunduğu yerdir ve toplumun yapıtaşısıdır. Toplumun temeli olan ve bir erkek ile bir kadının evlenme kararlarıyla/anlaşmalarıyla başlayan aile, toplumsal meşruiyete dayanan beraberlik üzerinde şekillenerek işlevlerini yerine getirmeye başlar. *Fizyolojik bazı ihtiyaçların karşılanması, psikolojik tatmin, kültür aktarımı, koruyuculuk, toplumsallaştırma, ekonomik dayanışma, eğitim* gibi işlevler, herhangi bir öncelik sırası olmaksızın, aile ortamında ve aile tarafından yerine getirilir.

4.1. Ailenin Önem ve Anlamı

SEKAM tarafından gerçekleştirilen Aile Araştırması'nda, katılımcılara *evliliğin anlamı* sorulmuş ve alınan cevaplardan hareketle evliliğin %63,8'lik oranla *mutluluk* olarak anlamlandırıldığı tespit edilmişti¹. Yine aynı araştırma da katılımcıların sadece %5,9'luk kesiminin yürütmekte olduğu evliliğinden *memnun olmadığı*, buna karşılık %38,7'lik kesimin *çok memnun*, %48,5'lik kesimin *memnun*, %7'lik bir kesimin de *az memnun* olduğu tespit edilmişti². Yine aynı araştırmanın bulguları arasında katılımcılara aile ortamları sorulduğunda %20,9'luk bir kesimin *çok huzurlu*, %62,6'lık bir kesimin de aile ortamını *huzurlu* olarak tanımladığı tespit edilmişti³. Hiç kuşkusuz bu ailenin önem ve anlamı açısından son derece önemli ve anlamlı bir yaklaşımdır. Bu, gerek bireysel ve gerekse toplumsal işlevleri açısından ailenin olumlu konumlandırıldığıнын bir göstergesidir.

Gençlik araştırmasında, ailenin işlev ve önemiyle ilgili bazı dolaylı sorular yöneltilerek gençlik açısından ailenin diğer bazı olgu ve konumlara göre konumlan-

1 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.46

2 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.46

3 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.60

dınılış düzeyi tespit edilmek istenmiştir. Bu bağlamda yöneltilen sorulardan birisi **Uğrunda en çok mücadele etmeye değer şeyler** ile ilgilidir. Bu sorunun cevap seçenekleri arasında yer alan *aile/çocuklar/gelecek nesiller* seçeneği birinci düzey tercihler arasında %18 ile *özgürlük/barış/eşitlik*'in gerisinde kalırken, ikinci düzey seçeneklerde %27,3 ile birinci sıraya geçmiştir. Üçüncü düzeyde ise %18,5 ile *din/ahlâk*'ın gerisinde olmak üzere ikinci sırada yer almıştır (Tablo:4.1). Her üç düzeyde de ilk iki tercihin arasında yer alması dikkat çekici ve gençler için ailenin önemli bulunduğu bir göstergesi olarak anlamlıdır.

TABLO:4.1: Uğrunda En Çok Mücadele Etmeye Değer Şeyler

	1. DÜZEY
1	Özgürlük-barış-eşitlik
2	Aile-çocuklar-gelecek nesiller
3	Adalet-hak-hakikat
4	Din-ahlâk
5	Meslek-kariyer
6	Para-Zenginlik
7	Sevgilim

Çözümü zor bir sorunla karşılaştığımızda kimden destek-yardım alırsınız? sorusuna verilen cevaplar da (Tablo:3.13-3.15), ailenin önem ve değeri ile ilgili tutum ve görüşleri içermektedir. Gençlerin %50'si söz konusu soruya *ailemden-yakın akrabamdan* cevabını vermiştir. Bu da ailenin işlevsel olarak gençler açısından hala önemli bir konumda değerlendirildiğini ve anlamlandırıldığını göstermektedir. Ancak %23,3'lük bir kesimin *Hiç kimseden-Sorunumu tek başıma çözmeye çalışırım* demiş olması bireyselliğin güçlendiğini, yaklaşık her dört kişiden birisinin ailenin destekleyici, yardım edici işlevinin dışında yer aldığı/alma eğilimi içerisinde olduğunu göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Katılımcılara yöneltilen **Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur** (Tablo:4.2) yargı cümlesine katılımlar dikkate alındığında gençlerin önemli bir kısmının (%85) bu yargı cümlesine katılmayarak, evliliğin halen geçerli olan önemine vurguda buldukları tespit edilmiştir. Bu aile kurumu, evlilik kurumu adına sevindirici bir durumdur. Evliliğin önemini ve geçerliliğini konu edinen bir soruya, katılımcıların %77,9'unun *Evlilik önemli ve gerekli* görüşünü dile getirmeleri önemli olup; iki soruya verilen cevapların uyumu açısından anlamlıdır(Tablo:4.3). Ama %17'lik bir kesimin *Evlilik olsa da olur, olmasa da* görüşünü dile getirmiş olmaları dikkat çeken bir özellik ve oran olarak anlam kazanmaktadır.

TABLO:4.2: Evlilik Modası Geçmiş Bir Kurum Mudur?

"Evlilik Modası Geçmiş Bir Kurumdur"		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	194	3,8
Katılıyorum	269	5,3
Kararsızım	305	6,0
Katılmıyorum	1538	30,1
Kesinlikle katılmıyorum	2804	54,9
TOPLAM	5110	100,0

TABLO:4.3: Evliliğin önemine ilişkin görüşler

Evlilik Hakkındaki Görüşünüz Nedir?		
	SAYI	%
Evlilik önemli ve gereklidir	4028	77,9
Modası geçmiş bir kurumdur/Gereksiz	115	2,2
Esarettir	150	2,9
Olsa da olur, olmasa da	877	17,0
TOPLAM	5170	100,0

Evliliğin önemini ve geçerliliğini konu edinen bu iki soruya verilen cevaplar karşılaştırıldığında (Tablo:4.2-4.3) **Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur** yargısına yönelik tutum her ne olursa olsun gençlerin yarısından fazlasının evliliği **Önemli ve gerekli** bulduğudur.

Katılımcıların yaşları ile evliliğin modası geçmiş bir kurum olup-olmadığı görüşlerini kapsayan cevaplar incelendiğinde yaş grupları ile evliliğin modası geçmiş bir kurum olup-olmadığına ilişkin görüşlerde bir farklılaşma olduğu gözlenmektedir. Katılımcıların yaşları büyüdükçe evliliğin modası geçmiş bir kurum olmadığı görüşüne katılma oranında artış gözlenmektedir. Bu artış özellikle evliliğin modası geçmiş bir kurum olduğu görüşüne **Kesinlikle katılmıyorum** cevabında gözlenmektedir (Tablo:4.4).

Katılımcıların öğrenim düzeyleri ile evliliğin modası geçmiş bir kurum olup-olmadığı görüşlerini kapsayan cevapları arasında çok önemli bir ilişki gözlenmemektedir. Ancak buna rağmen iki değişken arası ilişki incelendiğinde, yüksek öğrenimli katılımcıların yarısından fazlasının evliliğin modası geçmiş bir kurum olmadığı görüşüne destek verdikleri gözlenmektedir (Tablo:4.4).

TABLO:4.4: Farklı değişkenler açısından evliliğin değerlendirilişi-1

	"Evlilik Modası Geçmiş Bir Kurumdur" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	4,2	6,4	6,1	29,1	54,2
Kadın	3,4	4,2	5,8	31,0	55,5
YAŞ					
15	10,1	8,7	20,8	22,2	38,2
16	10,8	9,6	12,0	29,6	38,0
17	5,1	13,6	9,4	26,6	45,3
18	4,4	7,0	7,9	33,0	47,7
19	2,2	2,1	5,7	33,5	56,4
20	1,3	2,6	3,9	39,0	53,3
21	5,8		1,6	35,8	56,8
22	1,1	2,3	3,4	24,1	69,0
23	2,4	7,3	4,2	28,7	57,4
24	4,1	2,6	6,4	22,5	64,5
25	6,4	4,5	3,0	27,7	58,3
26			4,9	39,0	56,1
27		19,8	4,2	23,4	52,6
28	1,9	11,1	3,4	22,6	61,1
ÖĞRENİM					
İlköğretim	,9	15,5	3,7	21,1	58,8
Lise	6,0	7,2	9,3	30,0	47,6
Ön lisans	3,3	5,6	1,6	34,8	54,8
Lisans	2,9	1,5	5,0	29,7	60,9
Lisansüstü	1,9	3,5	8,7	26,0	59,8
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	4,9	5,6	5,4	30,9	53,3
İlçe	3,9	6,9	6,2	29,7	53,3
Şehir	3,5	4,0	5,8	30,4	56,2
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul				52,4	47,6
Yoksul	2,8	16,9		30,3	50,0
Normal	3,7	5,1	5,9	30,5	54,8
Zengin	5,7	1,7	8,7	23,5	60,4
Çok zengin	20,0	8,0	32,0	8,0	32,0

Katılımcıların mensubu oldukları bölge ile evliliğin modası geçmiş bir kurum olup-olmadığı görüşlerini kapsayan cevapları (Tablo:4.5) arasında önemli sayılabilecek bir farklılık gözlemlendiğini ifade edebiliriz. Güneydoğu Anadolu, Orta Anadolu ve Ege bölgesi mensubu katılımcılar evliliğin, modası geçmiş bir kurum olmadığı görüşüne katılma oranları diğer bölgelere göre daha yüksekken, bu yaklaşımda en düşük oran Batı Marmara bölgesi katılımcılarına aittir. Katılımcıların aile aylık gelir düzeyleri ile evliliğin, modası geçmiş bir kurum olup-olmadığı görüşlerini kapsa-

yan cevapları arasında çok önemli bir ilişki gözlenmemektedir. Ancak buna rağmen iki değişken arası ilişki incelendiğinde her gelir düzeyindeki katılımcıların yarıdan fazlasının evliliğin, modası geçmiş bir kurum olmadığı görüşüne destek verdikleri gözlenmektedir.

TABLO:4.5: Farklı değişkenler açısından evliliğin değerlendirilişi-2

	"Evlilik Modası Geçmiş Bir Kurumdur" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	3,5	5,3	5,6	30,5	55,2
Nişanlı-Sözlü	2,0	4,0	2,7	32,9	58,4
Dul-Boşanmış	40,0	13,3			46,7
Evlî	2,0	3,6	4,8	27,7	61,8
BÖLGE					
İstanbul	2,4	10,2	5,4	26,2	55,9
Batı Marmara	10,9	5,8	11,6	27,6	44,2
Ege	3,1	4,0	4,3	28,1	60,5
Doğu Marmara	3,5	3,8	6,0	27,4	59,3
Batı Anadolu	1,9	8,0	4,0	36,6	49,4
Akdeniz	4,3	5,3	7,0	31,3	52,1
Orta Anadolu	4,3	1,1	5,7	30,7	58,2
Batı Karadeniz	4,0	4,0	6,7	32,7	52,7
Doğu Karadeniz	3,2	5,9	3,2	34,6	53,1
Kuzey Doğu Anadolu	3,0	6,0	6,8	36,3	48,0
Ortadoğu Anadolu	6,8	3,0	8,9	22,0	59,2
Güneydoğu Anadolu	1,1	2,4	4,1	26,6	65,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	5,4	5,3	6,8	30,5	51,9
751-1000 TL	1,5	4,0	5,1	33,3	56,0
1001-1500 TL	4,4	8,0	5,6	27,2	54,8
1501-2000 TL	3,0	3,6	5,5	34,8	53,0
2001-3000 TL	4,6	3,7	8,0	28,4	55,4
3001-5000 TL	2,9	1,0	7,7	22,2	66,2
5001 ve üstü TL	11,1	4,2	11,1	11,1	62,5

Katılımcıların, evliliğin önem ve anlamına ilişkin görüşleri farklı değişkenler açısından incelendiğinde bazı değişkenler ile evliliğin önem ve anlamı hakkındaki görüşler arasında dikkat çekici ve ilginç ilişkiler bulunduğu gözlenmiştir. Bunlardan birisi katılımcıların cinsiyetleri ile evliliğin önem ve anlamına ilişkin görüşleri arasındadır. Kadınlar, erkeklere oranla daha yüksek oranda evlilik hakkında *Olsa da*

olur, olmasa da olur görüşünü dile getirmişlerdir. Katılımcıların yaşları küçüldükçe evlilik hakkında *Olsa da olur, olmasa da olur* görüşüne destekleri artmaktadır. Yaşlar büyüdükçe evlilik *Önemli ve gerekli* cevabına destek oranı artış kaydetmektedir. (Tablo:4.6.).

TABLO:4.6: Farklı değişkenler açısından evliliğin önemi ve anlamı-1

	Evlilik hakkındaki görüşünüz nedir? %			
	Önemli ve gerekli	Modası geçmiş bir kurum/ gereksiz	Esaret	Olsa da olur olmasa da
CİNSİYET				
Erkek	81,5	2,1	3,2	13,1
Kadın	74,4	2,3	2,6	20,7
YAŞ				
15	55,0	3,6	5,4	36,0
16	55,8	3,3	5,4	35,5
17	60,8	5,7	5,7	27,8
18	71,7	3,1	3,1	22,0
19	80,4	1,6	1,9	16,1
20	81,4	,3	2,2	16,1
21	83,9	1,0	2,1	13,0
22	83,2		3,0	13,8
23	81,1	1,9	,6	16,4
24	79,6	4,4	3,4	12,6
25	85,6	1,5	3,0	9,8
26	92,3			7,7
27	79,8	6,3		13,9
28	86,0	3,5	7,0	3,5
ÖĞRENİM				
İlköğretim	77,3	5,8	2,2	14,6
Lise	68,1	2,9	5,2	23,8
Ön lisans	83,1	1,6	2,3	13,0
Lisans	84,0	1,0	1,5	13,5
Lisansüstü	83,2	2,4	1,2	13,2
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	77,9	1,4	1,7	19,0
İlçe	71,4	4,0	3,4	21,1
Şehir	82,1	1,4	3,0	13,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	75,9			24,1
Yoksul	69,5	9,2	6,9	14,5
Normal	78,4	2,1	2,6	16,9
Zengin	75,7	1,3	5,7	17,4
Çok zengin	48,0	12,0	24,0	16,0

Evliliği *Esaret* olarak görenler arasında en yüksek oran sosyo-ekonomik durumu *çok zengin* olanlara aittir. Evliliği *Esaret* olarak görenler arasında en yüksek oran sosyo-ekonomik durumu *çok zengin* olanlara aittir. (Tablo:4.6).

Evlilik hakkında en yüksek oranda *Olsa da olur, olmasa da olur* diyenler bekârlar ve Batı Marmara bölgesinde yaşayanlardır (Tablo:4.7).

TABLO:4.7: Farklı değişkenler açısından evliliğin önemi ve anlamı-2

	Evlilik hakkındaki görüşünüz nedir? %			
	Önemli ve gerekli	Modası geçmiş bir kurum/ gereksiz	Esaret	Olsa da olur olmasa da
MEDENİ DURUM				
Bekâr	77,1	2,1	2,8	18,1
Nişanlı-Sözlü	92,8	1,3	1,3	4,6
Dul-Boşanmış	73,5		17,6	8,8
Evli	84,6	4,8	4,1	6,5
BÖLGE				
İstanbul	82,2	1,1	1,5	15,3
Batı Marmara	59,9	2,5	11,6	26,1
Ege	81,9	1,9	2,1	14,1
Doğu Marmara	77,6	1,8	2,8	17,8
Batı Anadolu	77,5	2,1	3,8	16,5
Akdeniz	76,8	3,1	3,1	17,1
Orta Anadolu	80,8	1,1	3,0	15,1
Batı Karadeniz	78,1	5,0	2,0	14,9
Doğu Karadeniz	78,5	1,0	2,5	18,0
Kuzey Doğu Anadolu	78,0	2,1	2,4	17,5
Ortadoğu Anadolu	80,1	1,2	1,8	17,0
Güneydoğu Anadolu	76,4	3,0	1,8	18,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	74,1	3,4	2,3	20,2
751-1000 TL	81,1	2,5	2,4	14,0
1001-1500 TL	78,0	2,1	3,1	16,8
1501-2000 TL	80,1	1,3	2,9	15,7
2001-3000 TL	75,2	1,1	4,3	19,4
3001-5000 TL	80,3	3,0	3,0	13,8
5001 ve üstü TL	67,6	5,4	2,7	24,3

4.2. Nikâh ve Önemi

Toplumun temeli olan aile, her toplumda ve her zaman bir erkek ve bir kadının evlenme kararıyla/anlaşmalarıyla başlamıştır. Evliliğin, toplumca belirlenen kurallar içinde iki ayrı cinsin birlikteliği olduğu göz önüne alınırsa nikâh, toplumun onayladığı bir birlik akdi ve ilanı demektir. **Son zamanlarda sıklıkla sözü edilen nikâhsız yaşama veya birliktelik bir doğal aile gelişmesi değil, modern Batı kültürünün gereğiymiş gibi empoze edilmeye çalışılan büyük bir sapmadır.** İşin gerçeği bu durum, bir aile gelişmesi olmadığı gibi, Batı kültürünün de idealize edip onayladığı bir durum değildir. Çünkü Batıda hâlâ iyi bir siyasetçinin itibar ve güven ölçüsü, iyi bir aileye sahip olmasıdır.

Ailenin birçok işlevinin arasında eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşılama ve üreme gibi biyolojik işlevi de vardır. Her toplumun dini, kültürü ve hukuk sistemi, o toplumdaki fertlerin cinsel ihtiyaçlarını tatmin etmelerinin yol ve yöntemini belirlemiştir. Aile kurumu bu bağlamda alternatifsiz bir konumda yer almaktadır. Nikah aileyi oluşturan ve cinsel hayatı düzenleyen bir anlaşma/sözleşme, daha da önemlisi toplumsal bir deklarasyon olarak devreye girmektedir. **Bu itibarla nikâh önemlidir. Toplumdan topluma uygulanış şekli farklılaşsa bile nikah her zaman var olmuş, aileyi başlatan, cinselliği düzenleyen bir kurum olarak varlığını koruy gelmiştir.**

Cinsel ihtiyaçların belirlenmesine ilişkin bazı ölçülerin belirlenmesi, toplumdaki değerlerin korunması açısından son derece önemlidir. **Ancak modern/seküler değerlerin her geçen gün daha da yaygınlaştığı dünyamızda evlilik öncesi cinsel ilişki şiddetle yasaklanan bir sapma olarak algılanmamakta ve hatta evlilik öncesi cinsel ilişkilerin bir tecrübe unsuru olarak kabul edilmesine ilişkin konuşmalara veya yazılara sıklıkla rastlanabilmektedir.** Bu nedenle nikâhın önem ve işlevinin ne düzeyde anlaşıldığı ve kabul edildiğini tespit etmek için araştırma gurubunda yer alan gençlere doğrudan veya dolaylı olarak nikâhın önemi ve işleviyle ilgili bir dizi soru yöneltildi.

Katılımcı gençlere konu bağlamında yöneltilen sorulardan birisi *Evlilik öncesi cinsel ilişki* konusunda olmuştur (Tablo:4.8).

TABLO:4.8: Evlilik öncesi cinsel ilişki

Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Konusunda Görüşünüz Nedir? %		
	SAYI	%
Hem erkek hem de kız için kesinlikle kabul edilemez	3438	65,1
Erkek için kabul edilebilir ama kız için kabul edilemez	1074	20,3
Hem erkek hem de kız için normal karşılanmalı	637	12,1
Diğer	134	2,5
TOPLAM	5283	100,0

Katılımcıların %65,1'i evlilik öncesi cinsel ilişkinin hem erkek ve hem de kız için kesinlikle kabul edilemez olduğunu ifade etmiştir. Ancak buna karşılık yanlış ve yaygın bir anlayışın izlerini, bu soruya verilen cevapla da bulmak mümkün olabilmektedir. Katılımcıların %20,3 gibi hiç de azımsanmayacak bir kesimi, evlilik öncesi cinsel ilişkiyi, erkekler için kabul edilebilir; ama kızlar için kabul edilemez olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Evlilik öncesi cinsel ilişki konusundaki görüşlerle katılımcıların bazı özellikleri arasında ilişki olup olmadığını tespit etmek için yapılan araştırma da (Tablo:4.9-4.10) katılımcıların cinsiyetleri ile konuyla ilgili görüşler arasında önemli ve ilginç bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Erkek katılımcılar, kadın katılımcılara göre daha düşük oranda evlilik öncesi cinsel ilişkinin hem erkek ve hem de kız için kesinlikle kabul edilemez olduğunu ifade ederlerken; daha yüksek oranda olmak üzere de evlilik öncesi cinsel ilişkiyi erkekler için kabul edilebilir; ama kızlar için kabul edilemez olarak gördüğünü ifade etmiştir. Yine evli katılımcılar daha yüksek oranda evlilik öncesi cinsel ilişkinin hem erkek ve hem de kız için kesinlikle kabul edilemez olduğunu ifade ederlerken, nişanlı-sözlü olanlar ise en yüksek oranda evlilik öncesi cinsel ilişkiyi erkekler için kabul edilebilir; ama kızlar için kabul edilemez olarak gördüğünü ifade etmiştir.

TABLO:4.9: Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi cinsel ilişki-1

	Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Konusunda Görüşünüz Nedir? (%)			
	Hem erkek hem de kız için kabul edilemez	Erkek için kabul edilebilir ama kız için kabul edilemez	Hem erkek hem de kız için normal karşılanmalı	Diğer
CİNSİYET				
Erkek	59,6	24,3	13,4	2,6
Kadın	70,4	16,4	10,7	2,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	72,0	28,0		
Yoksul	56,4	25,7	13,6	4,3
Normal	65,8	20,3	11,4	2,6
Zengin	59,7	13,0	25,5	1,7
Çok zengin	26,1	43,5	30,4	
MEDENİ DURUM				
Bekâr	63,9	21,2	12,0	2,9
Nişanlı-sözlü	56,8	25,0	18,2	
Dul/boşanmış	63,6	6,1	30,3	
Evli	72,0	15,7	11,4	,9

TABLO:4.10: Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi cinsel ilişki-2

	Evlilik Öncesi Cinsel İlişki Konusunda Görüşünüz Nedir? (%)			
	Hem erkek hem de kız için kabul edilemez	Erkek için kabul edilebilir ama kız için kabul edilemez	Hem erkek hem de kız için normal karşılanmalı	Diğer
YAŞ				
15	81,9	11,3	2,9	3,8
16	61,4	19,1	18,7	,8
17	69,1	19,7	9,7	1,5
18	67,5	18,5	10,2	3,7
19	61,3	23,2	12,8	2,8
20	71,1	18,1	10,1	,6
21	61,3	23,2	11,9	3,6
22	63,4	25,0	9,3	2,3
23	68,6	12,3	14,4	4,8
24	59,6	23,2	12,8	4,4
25	54,1	18,3	27,6	
26	54,0	30,0	16,0	
27	57,5	35,3	7,2	
28	75,9	12,5	8,6	3,0
ÖĞRENİM				
İlköğretim	67,2	29,7	3,1	
Lise	69,8	16,9	11,1	2,2
Ön lisans	60,7	26,8	10,3	2,2
Lisans	64,1	17,9	14,6	3,4
Lisansüstü	55,9	23,3	18,1	2,7
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	68,3	20,0	10,4	1,2
İlçe	68,2	18,0	11,8	2,0
Şehir	61,4	22,5	12,8	3,3

Katılımcıların ailelerinin sosyo-ekonomik durumu ile evlilik öncesi cinsel ilişki konusundaki görüşler arasında da ilgi çekici bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Çok yoksullar en yüksek, çok zenginler ise en düşük oranda olmak üzere evlilik öncesi cinsel ilişkinin hem erkek ve hem de kız için kesinlikle kabul edilemez olduğunu ifade etmişlerdir. Buna karşılık çok yoksullar en düşük, çok zenginler ise en yüksek oranda olmak üzere evlilik öncesi cinsel ilişkiyi erkekler için kabul edilebilir ama kızlar için kabul edilemez olarak gördüğünü ifade etmiştir.

Bu aşamada araştırmanın bir başka sorusuna göz atmak yararlı olacaktır. Zira katılımcılara yöneltilen *Çapkınlık size göre ne ifade ediyor?* evlilik dışı cinsel ilişkiye yönelik tutum ve görüşleri ölçen sorulardan birisidir ve buradaki konumuzla ilgilidir (Tablo:4.11). Söz konusu soruya verilen cevaplar %62,1'lik oranla çapkınlığın her iki cins için de kabul edilemez olduğunu ortaya koymaktadır.

TABLO:4.11: Çapkınlığın değerlendirilmesi

Çapkınlık size göre neyi ifade ediyor?		
	SAYI	%
Erkek için normal-kadın için kabul edilemez	1302	24,1
Erkek ve kadın için normal	750	13,9
Her iki cins için de kabul edilemez	3357	62,1
TOPLAM	5409	100,0

Bu oran, bekâr kimselerin cinsel ilişkilerini her iki cins için de onaylamayanların oranıyla örtüşmektedir (Tablo:4.12). Çapkınlığı erkek için *normal*; ama bayan için *kabul edilemez* bulanların oranı da %24,1 ile bekâr kimselerin cinsel ilişkilerini erkek için onaylayan; ama bayan için onaylamayanlarla büyük oranda örtüşüyor olması anlamlıdır. Benzer durum, çapkınlığı her iki cins için de *normal* bulanların oranında karşımıza çıkmaktadır.

TABLO:4.12: Çapkınlığı değerlendirmeye göre bekârların cinsel ilişkileri

Bekâr kişilerin cinsel ilişkileri konusunda ne düşünüyorsunuz? (%)							
	SAYI	Hem erkek hem de kız için kesinlikle kabul edilemez	Erkek için kabul edilebilir ama kız için kabul edilemez	Hem erkek hem de kız için normal karşılanmalı	Diğer	TOPLAM	
	Erkek ve bayan için normal	725	45,5	17,4	33,2	3,9	100,0
	Her iki cins için de kabul edilemez	3236	75,9	12,2	9,6	2,3	100,0
	TOPLAM	5232	65,0	20,4	12,0	2,5	100,0
X2:915,585 P:,000 C:,386							

Konu dâhilinde yer alan bir diğer soru ise *bekârların cinsel ilişkilerinin suç kabul edilip edilmemesiyle* ilgilidir (Tablo:4.13-4.14). Katılımcıların ancak %42,8'i bekârların evlilik dışı cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç kabul edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Evlenmeye hazırlandığı kişinin daha önce bir başkasıyla nikâhsız cinsel birlikteliği olduğunu öğrendiğinde takınacağı tutumun ne olduğunu konu edinen sorunun bulguları ile bekârların evlilik dışı cinselliklerinin yasalar açısından suç kabul edilip/edilmemesine dair görüşler arasında da anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

TABLO:4.13: Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı?

Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı?		
	SAYI	%
Evet	2297	42,8
Kararsızım	1184	22,1
Hayır	1883	35,1
TOPLAM	5364	100,0

TABLO:4.14: Evlilik dışı cinsel ilişki – Bekârların cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç olup olmaması

Bekârların cinsel ilişkileri yasalar açısından suç olmalı mı? (%)						
Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz ne yaparsınız?			EVET	KARARSIZIM	HAYIR	TOPLAM
Etkilenirim ama evlenmekten vazgeçmem	1919	32,0	26,0	41,9	100,0	
Etkilenmem ve evlenirim	352	18,2	13,4	68,5	100,0	
TOPLAM	5199	42,7	22,0	35,4	100,0	

X2:387,253 P:000 C:263

Katılımcılara, *Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusu yöneltilmiştir (Tablo:4.15). Katılımcı gençlerin yarıdan fazlası (%56,7) *Evlenmekten vazgeçerim* cevabını vermiştir. Buna karşılık %36,6'lık bir oranla da *Etkilenirim; ama evlenmekten vazgeçmem* cevabının verildiği tespit edilmiştir.

TABLO:4.15: Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz ne yaparsınız?

	SAYI	%
Evlenmekten vazgeçerim	3011	56,7
Etkilenirim ama evlenmekten vazgeçmem	1943	36,6
Etkilenmem ve evlenirim	358	6,7
TOPLAM	5312	100,0

Cevaplar, cinsiyetlere göre analiz edildiğinde erkekler daha yüksek oranda *Evlenmekten vazgeçerim* cevabını verirken, kadınlar ise daha yüksek oranda *Etkilenirim; ama evlenmekten vazgeçmem* cevabını vermişlerdir (Tablo:4.16).

TABLO:4.16: Farklı değişkenler açısından evlenecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-1

	Evleneceğiniz kişinin daha önce birisiyle cinsel ilişkisi olmuşsa ne yaparsınız? (%)		
	Evlenmekten Vazgeçerim	Etkilenirim ama vazgeçmem	Etkilenmem ve evlenirim
CİNSİYET			
Erkek	69,9	26,2	3,9
Kadın	43,7	46,8	9,5
YAŞ			
15	77,9	20,8	1,3
16	72,2	24,3	3,5
17	63,2	30,4	6,4
18	54,7	42,0	3,3
19	51,2	43,3	5,5
20	53,8	41,0	5,2
21	56,0	37,5	6,5
22	51,8	43,6	4,5
23	48,9	42,3	8,7
24	44,4	43,1	12,5
25	47,7	40,9	11,4
26	80,8	11,5	7,7
27	53,8	29,4	16,7
28	59,5	30,2	10,3
ÖĞRENİM			
İlköğretim	67,2	23,0	9,8
Lise	64,6	30,9	4,5
Ön lisans	51,6	43,1	5,3
Lisans	50,8	41,9	7,3
Lisansüstü	49,0	34,5	16,5
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	68,3	27,8	3,9
İlçe	61,1	33,6	5,4
Şehir	49,6	41,5	8,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	91,7		8,3
Yoksul	60,4	31,5	8,1
Normal	56,6	37,2	6,1
Zengin	54,7	30,5	14,8
Çok zengin	29,6	29,6	40,7

Katılımcılara yöneltilen Evlenmeyi *düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusuna öğrenim düzeyi düşük olanlar yüksek olanlara oranla, en çok köy-kasabada yaşayanlar en çok şehirde yaşayanlara oranla, ailesinin sosyo-ekonomik durumu çok yoksul olanlar çok zengin olanlara oranla görece daha yüksek oranlarda olmak üzere *Evlenmekten vazgeçerim* cevabını vermiştir (Tablo:4.16-4.17).

TABLO:4.16: Farklı değişkenler açısından evlenilecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-1

	Evleneceğiniz kişinin daha önce birisiyle cinsel ilişkisi olmuşsa ne yaparsınız? (%)		
	Evlenmekten Vazgeçerim	Etkilenirim ama vazgeçmem	Etkilenmem ve evlenirim
CİNSİYET			
Erkek	69,9	26,2	3,9
Kadın	43,7	46,8	9,5
YAŞ			
15	77,9	20,8	1,3
16	72,2	24,3	3,5
17	63,2	30,4	6,4
18	54,7	42,0	3,3
19	51,2	43,3	5,5
20	53,8	41,0	5,2
21	56,0	37,5	6,5
22	51,8	43,6	4,5
23	48,9	42,3	8,7
24	44,4	43,1	12,5
25	47,7	40,9	11,4
26	80,8	11,5	7,7
27	53,8	29,4	16,7
28	59,5	30,2	10,3
ÖĞRENİM			
İlköğretim	67,2	23,0	9,8
Lise	64,6	30,9	4,5
Ön lisans	51,6	43,1	5,3
Lisans	50,8	41,9	7,3
Lisansüstü	49,0	34,5	16,5
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	68,3	27,8	3,9
İlçe	61,1	33,6	5,4
Şehir	49,6	41,5	8,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	91,7		8,3
Yoksul	60,4	31,5	8,1
Normal	56,6	37,2	6,1
Zengin	54,7	30,5	14,8
Çok zengin	29,6	29,6	40,7

TABLO:4.17: Farklı değişkenler açısından evlenilecek kişinin evlilik dışı cinsel ilişkisini değerlendirme-2

	Evleneceğiniz kişinin daha önce birisiyle cinsel ilişkisi olmuşsa ne yaparsınız? (%)		
	Evlenmekten vazgeçerim	Etkilenirim ama vazgeçmem	Etkilenmem ve evlenirim
MEDENİ DURUM			
Bekâr	54,5	38,8	6,8
Nişanlı-Sözlü	65,3	30,7	4,0
Dul-Boşanmış	61,8		38,2
Evli	60,4	31,5	8,1
BÖLGE			
İstanbul	52,8	36,2	11,0
Batı Marmara	67,8	25,5	6,7
Ege	56,0	37,9	6,1
Doğu Marmara	58,3	37,0	4,7
Batı Anadolu	44,5	49,7	5,9
Akdeniz	58,8	28,5	12,6
Orta Anadolu	51,4	42,1	6,5
Batı Karadeniz	53,3	40,1	6,6
Doğu Karadeniz	51,2	43,4	5,4
Kuzey Doğu Anadolu	70,4	27,1	2,5
Ortadoğu Anadolu	51,8	43,4	4,8
Güneydoğu Anadolu	70,7	26,8	2,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	64,9	30,3	4,8
751-1000 TL	57,9	36,0	6,2
1001-1500 TL	54,4	39,1	6,5
1501-2000 TL	60,9	34,0	5,1
2001-3000 TL	45,3	43,3	11,3
3001-5000 TL	39,7	46,4	13,9
5001 ve üstü TL	40,3	33,8	26,0

Katılımcıların yaşadıkları bölge dikkate alındığında, Güneydoğu Anadolu bölgesinde ve Kuzey Doğu Anadolu'da yaşayanlar diğer bölgelerde yaşayanlara oranla daha yüksek oranlarda *Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusuna *Evlenmekten vazgeçerim* cevabını vermişlerdir. Yine aylık gelir düzeyi düşük olanlar yüksek olanlara oranla, nişanlı-sözlü olanlar diğer durumda olanlara oranla daha yüksek oranlarda olmak üzere *Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusuna *Evlenmekten vazgeçerim* cevabını vermişlerdir.

Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz ne yaparsınız? sorusuna alınan cevaplarla *bekârların cinsel ilişkilerinin ya-*

salar açısından suç olup olmaması ile ilgili görüşler arasındaki ilişki incelendiğinde önemli bir tespitte bulunulmuştur

(Tablo:4.14). *Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusuna Evlenmekten vazgeçerim cevabını verenler, en yüksek oranda olmak üzere (%52,6) bekârların cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç olması gerektiğini savunmuşlardır. *Evlenmeyi düşündüğünüz kişinin, birisiyle cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız?* sorusuna *Etkilenmem ve evlenirim* cevabını verenler ise en yüksek oranda olmak üzere (%68,5) bekârların cinsel ilişkilerinin yasalar açısından suç olmaması gerektiğini savunmuşlardır.

Gençler arasında özellikle de yükseköğrenim gençleri arasında kız-erkek aynı evde yaşama biçiminin gittikçe yaygınlaştığına ilişkin bir kanaat var. Ve bu kanaat her geçen gün artıyor. Hiç kuşkusuz bu, geleneksel aile değerlerini ilgilendiren önemli bir durumdur. Ancak bunun ayrıntılarını aile değerleriyle ilgili bölüme bırakarak, burada nikâhı ilgilendiren boyutuyla değerlendirmesini yapacağız. Zira bir genç kız ve erkeğin *istedikleri şartlarda* (Tablo:4.18) aynı evde yaşama durumları, nikâhın önem ve anlamıyla ilgili tutum ve görüşleri de doğrudan ilgilendirmektedir. Konu bağlamında yöneltilen soruya verilen cevaplar gözden geçirildiğinde toplamda %22,9'luk bir kesimin genç bir kız ve erkeğin *istedikleri şartlarda* aynı evde yaşamalarını onayladıkları tespit edilmiştir. Konu dâhilinde *kararsız* olanların genel eğilimlerinin de bu durumu onaylamaya yönelik olduğu düşünülürse yaklaşık %35-40 civarında bir kesimin, evli olmayan genç kız ve erkeklerin aynı evi *istedikleri gibi* paylaşabileceklerini kabullendikleri-onayladıkları anlamına geliyor ki bu geleneksel aile değerleri, namus anlayışı ve nikâhın önemiyle ilgili önemli bir değişimi ifade ettiği anlamına gelmektedir.

TABLO:4.18: Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	389	7,5
Katılıyorum	796	15,4
Kararsızım	775	15,0
Katılmıyorum	1455	28,2
Kesinlikle katılmıyorum	1752	33,9
TOPLAM	5167	100,0

Katılımcı gençlerin *Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargısına ilişkin görüşleri ile demografik özellikleri veya diğer bazı sorulara verdikleri cevaplar arasındaki ilişkiler dikkate alındığında (Tablo:4.19-4.20), öncelikle dikkat çeken ilişki, söz konusu yargıya yaklaşımla katılımcıların cinsiyetleri

arasında gözlenmektedir. Kadın katılımcılar erkek katılımcılara oranla daha yüksek oranda *Genç bir kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargısına katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcıların yaşları, öğrenim düzeyleri, doğdukları yer, en çok yaşadıkları yerleşim merkezinin niteliği gibi değişken *Genç bir kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargısını değerlendirme tarzında belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkmamaktadır. Katılımcıların yaşadıkları bölgeler dikkate alındığında *Genç bir kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargısına en üst düzeyde karşı çıkan bölgenin Kuzey Doğu Anadolu bölgesi olduğu, en üst düzeyde onaylayan bölgenin de Batı Anadolu ve Batı Marmara Bölgesi katılımcıları olduğu gözlenmektedir.

TABLO:4.19: Farklı değişkenler açısından bekâr kız ve erkeğin aynı evde yaşamasını değerlendirme-1

"Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler" (%)					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	7,7	16,2	15,2	28,5	32,4
Nişanlı-Sözlü	4,0	22,1	11,4	27,5	34,9
Dul-Boşanmış	34,4		18,8		46,9
Evli	1,0	5,8	11,8	31,5	49,9
BÖLGE					
İstanbul	7,3	13,3	14,8	28,8	35,8
Batı Marmara	11,4	17,0	22,5	14,8	34,3
Ege	7,5	14,5	9,6	32,8	35,6
Doğu Marmara	5,1	19,2	14,1	32,5	29,1
Batı Anadolu	12,4	15,6	15,2	32,2	24,6
Akdeniz	8,8	16,3	11,4	29,8	33,6
Orta Anadolu	7,5	10,2	16,1	28,7	37,5
Batı Karadeniz	7,1	18,0	15,5	28,5	31,0
Doğu Karadeniz	4,8	11,8	18,8	36,5	28,3
Kuzey Doğu Anadolu	5,9	14,6	14,8	24,3	40,4
Ortadoğu Anadolu	6,6	18,0	15,6	19,8	39,9
Güneydoğu Anadolu	5,6	17,1	14,4	23,3	39,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	6,9	14,6	10,8	25,7	42,1
751-1000 TL	4,2	16,3	16,0	31,2	32,3
1001-1500 TL	7,5	13,2	15,5	27,2	36,5
1501-2000 TL	7,8	16,8	14,8	28,1	32,5
2001-3000 TL	10,8	17,5	17,5	30,9	23,3
3001-5000 TL	11,5	17,7	17,2	25,8	27,8
5001 ve üstü TL	26,3	18,4	10,5	26,3	18,4

Katılımcıların aile aylık gelir düzeyleri de söz konusu yargıyı değerlendirme tarzında önemli bir belirleyici faktör olarak anlam kazandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların aile aylık gelir düzeyi arttıkça *Genç bir kız ile erkek, istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargısına katılma oranları artış kaydetmekte, gelir düzeyleri düşüğe de söz konusu yargıya katılmama oranları düşüş göstermektedir.

TABLO:4.20: Farklı değişkenler açısından bekâr kız ve erkeğin aynı evde yaşamasını değerlendirme-2

	"Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler" (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	9,8	18,4	17,3	24,3	30,2
Kadın	5,4	12,6	12,8	31,8	37,5
YAŞ					
15	9,0	20,3	21,6	17,6	31,5
16	11,0	18,2	18,6	25,4	26,9
17	8,0	15,4	18,5	21,2	36,9
18	7,5	20,2	17,4	28,4	26,5
19	7,0	14,4	13,6	33,5	31,6
20	6,3	16,2	17,1	30,0	30,4
21	5,6	12,3	14,4	37,4	30,3
22	7,6	11,6	12,2	27,9	40,7
23	9,7	18,5	10,0	17,0	44,7
24	8,7	13,0	13,0	25,9	39,4
25	14,2	13,5	19,6	16,9	35,8
26	4,7	23,3	14,0	23,3	34,9
27	4,0	12,0	16,5	30,5	37,0
28	3,8	6,6	1,9	42,5	45,3
ÖĞRENİM					
İlköğretim	3,6	6,3	14,8	20,8	54,4
Lise	7,1	17,4	16,2	27,3	32,0
Ön lisans	9,7	14,2	17,4	26,1	32,6
Lisans	6,8	14,8	13,7	31,8	32,8
Lisansüstü	11,8	18,7	8,7	24,6	36,1
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	8,2	13,4	12,4	26,0	40,1
İlçe	6,1	16,0	17,8	25,8	34,3
Şehir	8,2	16,0	13,8	30,4	31,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul		33,3			66,7
Yoksul	10,0	20,0	12,9	27,9	29,3
Normal	6,8	15,4	15,2	28,3	34,2
Zengin	15,0	9,7	13,7	30,5	31,0
Çok zengin	48,0	20,0	8,0	8,0	16,0

2007'de Gerçekleştirilmiş bir başka araştırmada, katılımcı üniversite öğrencisi olan gençlere *Evlendenen birlikte yaşamayı onaylıyor musunuz?* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların %27,8'inin *Evet onaylıyorum*, %5,4'ü de *Hayır onaylamıyorum* derken, %14,8i *Bu konuda bir fikrim yok* şeklinde cevap vermiştir. Kız ve erkek öğrenciler tüm seçenekleri yaklaşık aynı oranda seçtikleri için bu yüzdeler cinsiyete göre de aynıdır⁴. Bu araştırmanın bulguları, araştırmamızın bulgularını teyit eder mahiyettedir.

Cinsel hayatı düzenleyen; toplumun dini, geleneği, ahlak anlayışı, hukuku açısından cinsel ilişkinin meşru-meşru olmayan biçimlerini belirlemenin bir gereği olarak anlam ve işlev kazanan nikâhın önem ve anlamına ilişkin gençlere yöneltilen bir diğer soru ise evlilik öncesinde başkasıyla cinsel beraberliğin değerlendirilme tarzıyla ilgilidir. Bu bakımdan katılımcılara birisi doğrudan erkeklerle, diğeri ise doğrudan bayanlarla ilgili olmak üzere iki ayrı soru yöneltilmiştir.

Araştırmaya katılan gençlerin *Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* biçiminde verilen yargı cümlesine katılma biçimleri incelendiğinde (Tablo:4.21-4.23) %56,9 gibi oldukça önemli bir kesimin yargı cümlesine katıldıkları, bu yargı cümlesine katılmayarak nikâhsız cinsel birlikteliği onaylamayanların oranının sadece %29,6 olduğu anlaşılmaktadır.

TABLO:4.21: Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1495	29,1
Katılıyorum	1426	27,8
Kararsızım	697	13,6
Katılmıyorum	659	12,8
Kesinlikle katılmıyorum	855	16,7
TOPLAM	5132	100,0

Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir görüşüne yönelik yaklaşımlar farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:4.22-23), yargı cümlesinde dile getirilen görüşü erkekler kadınlara oranla daha yüksek oranlarda onaylamaktadırlar. Katılımcıların yaşlarının, en çok yaşadıkları yerleşim merkezinin niteliğinin, öğrenim düzeylerinin, medeni durumlarının önemli bir faktör olmadığı anlaşılmaktadır. Buna karşılık, katılımcıların aile sosyo-ekonomik durumları ile aylık gelir düzeyleri ile *Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne yönelik yaklaşımları arasında ilişki

⁴ Nesrin Türkarıslan, Semra Yurtkuran., *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.96

bulunduğu gözlenmektedir. Ailesinin sosyo-ekonomik durumunu *çok zengin* olarak tanımlayanlar diğer sosyo-ekonomik düzeylere göre ailesinin aylık gelir düzeyi 5001 TL ve üstü olanlar diğer düzeylere göre *Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne en üst düzeyde destek vermektedirler.

TABLO:4.22: Farklı değişkenler açısından erkeğin bekâretinin önemi-1

	Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	29,4	27,8	14,2	12,4	16,2
Nişanlı-Sözlü	30,9	19,7	2,6	20,4	26,3
Dul-Boşanmış	37,5	12,5			50,0
Evli	26,6	35,2	8,4	13,8	16,0
BÖLGE					
İstanbul	31,3	36,9	11,8	9,9	10,1
Batı Marmara	26,7	28,0	15,3	6,5	23,5
Ege	25,1	29,6	15,5	11,3	18,5
Doğu Marmara	26,2	29,5	13,5	13,2	17,6
Batı Anadolu	32,2	24,7	14,1	13,4	15,5
Akdeniz	23,8	29,7	13,3	14,5	18,7
Orta Anadolu	29,0	27,7	14,2	8,5	20,5
Batı Karadeniz	30,9	23,6	14,0	13,9	17,6
Doğu Karadeniz	28,5	29,5	10,9	12,7	18,4
Kuzey Doğu Anadolu	28,6	23,2	12,0	18,5	17,7
Ortadoğu Anadolu	34,5	19,2	15,3	16,8	14,1
Güneydoğu Anadolu	32,3	25,3	14,7	15,5	12,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	29,3	30,5	11,7	11,5	17,0
751-1000 TL	25,1	30,7	15,7	11,5	16,9
1001-1500 TL	27,2	27,6	14,6	12,8	17,8
1501-2000 TL	31,3	25,2	11,2	16,0	16,3
2001-3000 TL	37,9	24,0	9,4	10,7	18,0
3001-5000 TL	34,8	26,1	13,5	7,7	17,9
5001 ve üstü TL	43,6	20,5	16,7	16,7	2,6

TABLO:4.23: Farklı değişkenler açısından erkeğin bekâretinin önemi-2

	Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	30,8	30,5	14,3	11,1	13,3
Kadın	27,5	25,2	12,9	14,5	19,9
YAŞ					
15	29,1	32,0	23,8	8,3	6,8
16	29,1	28,3	25,5	8,0	9,2
17	26,3	31,5	16,2	6,7	19,3
18	28,5	28,3	15,9	11,8	15,5
19	28,9	27,6	13,7	15,5	14,4
20	29,2	20,4	15,2	14,1	21,1
21	33,9	23,4	12,5	17,2	13,0
22	33,1	25,7	13,7	13,1	14,3
23	25,2	31,6	11,9	13,4	17,9
24	24,6	35,2	8,5	11,4	20,4
25	35,2	25,0	4,9	15,5	19,3
26	31,7	29,3	4,9	19,5	14,6
27	31,0	36,6	9,9	3,8	18,8
28	19,9	33,3	7,4	14,4	25,0
ÖĞRENİM					
İlköğretim	27,6	32,0	10,0	10,9	19,6
Lise	28,5	29,0	16,8	10,8	14,9
Ön lisans	31,5	26,6	11,4	14,0	16,6
Lisans	29,0	26,9	12,7	14,7	16,7
Lisansüstü	29,1	25,7	9,8	12,5	22,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	31,5	27,6	13,6	13,0	14,3
İlçe	25,7	29,0	15,1	14,1	16,1
Şehir	30,6	27,4	12,0	12,3	17,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	19,0	9,5		42,9	28,6
Yoksul	27,3	36,4	9,8	7,7	18,9
Normal	28,7	27,9	14,0	13,1	16,4
Zengin	36,1	24,4	8,8	9,2	21,4
Çok zengin	66,7	11,1	7,4	14,8	

Araştırmada kadın bekâretiyle ilgili de bir soruya yer verilmiştir. Aynen erkek bekâretiyle ilgili soruda olduğu gibi, kadın bekâretiyle ilgili soruda yargı cümlesi halinde *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* biçiminde verilmiş ve bu yargıya katılıp katılmadıkları sorulmuştur (Tablo:4.24), Katılımcıların ekseriyeti (%63,8) bu görüşe katılmadıklarını, yani kadının bekâretinin önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu durum, bekâreti kadın için daha önemseyen geleneksel anlayışın izlerini taşıyan bir anlayışın gereklerine uygun bir ayrışmadır⁵. Bu durum, erkekle ilgili soruya genel yaklaşımın karşısında yer alan bir yaklaşımdır ve gençlerde erkeğin bekâretini pek önemsemeyen veya bir diğer ifadeyle kadının bekâretini önemseyen, ama erkeğin bekâretini önemsemeyen ve erkeğin evlilik dışı ilişkisini çapkınlık adı altında bir şekilde onaylayan yaklaşımı paylaştıkları anlamına gelmektedir. Daha da ilginç olanı, kadın bekâretiyle ilgili bu soruya yaklaşımda katılımcıların cinsiyetlerinin önemli bir değişken olmamasıdır.

TABLO:4.24: Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	583	11,3
Katılıyorum	621	12,0
Kararsızım	667	12,9
Katılmıyorum	1077	20,8
Kesinlikle katılmıyorum	2224	43,0
TOPLAM	5172	100,0

Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir görüşüne yönelik yaklaşımlar farklı değişkenler açısından incelendiğinde, yargı cümlesinde dile getirilen görüşü değerlendirmede katılımcıların yaşları önemli bir değişken olarak anlam kazanmaktadır (Tablo:4.25-26). Katılımcıların yaşları büyüdükçe *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne *kesinlikle katılıyorum* biçiminde destek verenlerin oranındaki dikkat çekici azalmadır. Buna karşılık *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne *kesinlikle katılmıyorum* ve *katılmıyorum* biçiminde karşı çıkanların oranındaki dikkat çekici düzensiz artıştır.

Katılımcıların öğrenim düzeyleri ile *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne ilişkin yaklaşımlar arasında önemli sayılabilecek bir ilişkinin bulunduğu gözlenmektedir. Lise ve ön lisans öğrencileri diğer

öğrenim düzeylerine göre dikkat çekici bir yükseklikte *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne *kesinlikle katıldıklarını* ifade ederlerken, katılımcıların öğrenim düzeylerinin yükselişine paralel söz konusu anlayışa *kesinlikle katılmama* oranında da artış gözlenmektedir.

TABLO:4.25: Farklı değişkenler açısından kadının bekâretinin önemi-1

	Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	11,3	13,5	13,4	19,5	42,4
Kadın	11,3	10,6	12,5	22,1	43,6
YAŞ					
15	29,6	16,0	22,1	12,2	20,2
16	20,6	18,2	25,5	14,2	21,5
17	20,2	15,9	17,1	16,2	30,6
18	12,0	16,3	12,2	22,4	37,2
19	9,6	7,4	15,6	18,6	48,7
20	7,0	5,1	14,0	26,5	47,4
21	16,5	10,8	8,8	24,2	39,7
22	5,7	8,0	9,7	21,7	54,9
23	5,8	7,3	14,0	23,4	49,5
24	9,3	18,9	11,9	18,9	41,1
25	9,6	16,9	6,5	14,6	52,3
26	8,9	15,6	4,4	13,3	57,8
27	3,8	7,5	21,6	33,3	33,8
28	3,7	18,5		34,3	43,5
ÖĞRENİM					
İlköğretim	4,3	11,0	23,3	26,5	34,9
Lise	16,4	14,4	15,4	18,4	35,5
Ön lisans	10,0	11,3	11,6	21,5	45,7
Lisans	8,8	10,0	10,2	22,2	48,9
Lisansüstü	7,3	12,8	6,1	19,6	54,1
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	15,4	10,8	15,2	19,9	38,6
İlçe	13,3	12,1	14,7	19,7	40,1
Şehir	9,0	12,0	10,9	22,2	45,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul					100,0
Yoksul	10,5	13,3	11,9	30,1	34,3
Normal	11,3	12,2	13,1	20,8	42,6
Zengin	7,2	9,3	10,2	20,3	53,0
Çok zengin	48,1	7,4	22,2	7,4	14,8

5 Aile Araştırma kurumunun gerçekleştirdiği Aile Değerleri Araştırmasında kadın-erkek sadakat ve sadakatsizliği ile ilgili tutum ve görüşlerin farklılığı olanca biçimiyle tespit edilmiş ve araştırmacılar genel bir tespit olarak şu sonuca ulaşmışlardır: "Türk toplumu, evli kadınların eşlerine sadakati konusunda gösterdiği hassasiyeti erkeklerin eşlerini aldatması ya da çapkınlık yapmaları konusunda gösterememektedir"(Aile Araştırma Kurumu, Aile Değerleri, 2010, s.88).

Katılımcıların ailelerinin sosyo-ekonomik durumu da *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne ilişkin yaklaşımlar arasında önemli sayılabilecek bir ilişkinin bulunduğu gözlenmektedir. Ailesinin sosyo-ekonomik durumunu *çok yoksul* olarak ifade edenlerin tamamı *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne *kesinlikle katılmadıklarını* ifade etmişlerdir. Ailesinin sosyo-ekonomik durumunu *çok zengin* olarak ifade edenlerin önemli bir kesimi ise *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne *kesinlikle katıldıklarını* ifade etmişlerdir.

Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir görüşünü değerlendirme tarzı katılımcıların medeni durumları ile yaşadıkları bölgeler açısından incelendiğinde bu yargıya en yüksek oranda *kesinlikle katıldıklarını* ifade edenler dul-boşanmış olanlar, en yüksek oranda *kesinlikle katılmadığını* ifade edenler ise sözlü-nişanlı olanlardır. Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayan katılımcılar ise *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* görüşüne en yüksek oranda “kesinlikle katılmadıklarını” ifade etmişlerdir.

TABLO:4.26: Farklı değişkenler açısından kadının bekâretinin önemi-2

	Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	11,1	12,1	13,0	21,0	42,9
Nişanlı-Sözlü	9,9	6,6	2,6	13,2	67,8
Dul-Boşanmış	38,2	11,8		2,9	47,1
Evlü	2,9	11,0	12,9	28,8	44,4
BÖLGE					
İstanbul	12,8	14,8	15,8	23,5	33,1
Batı Marmara	19,1	14,6	8,7	12,0	45,6
Ege	6,1	10,3	15,9	25,0	42,8
Doğu Marmara	8,2	14,0	11,5	24,1	42,2
Batı Anadolu	12,7	8,9	12,9	20,0	45,5
Akdeniz	11,2	14,2	11,8	18,5	44,4
Orta Anadolu	10,9	14,5	12,8	18,9	42,9
Batı Karadeniz	8,3	9,9	10,6	23,9	47,4
Doğu Karadeniz	10,1	11,3	14,3	23,6	40,8
Kuzey Doğu Anadolu	10,0	10,0	11,1	20,3	48,7
Ortadoğu Anadolu	16,2	10,8	15,3	18,0	39,8
Güneydoğu Anadolu	12,7	10,0	12,4	17,0	48,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	15,0	13,0	16,2	15,2	40,5
751-1000 TL	10,0	10,0	15,7	25,5	38,9
1001-1500 TL	10,0	12,7	11,1	21,5	44,7
1501-2000 TL	10,5	11,3	11,2	19,4	47,5
2001-3000 TL	14,0	10,9	11,5	21,9	41,6
3001-5000 TL	4,8	16,9	10,6	19,3	48,3
5001 ve üstü TL	17,9	19,2	12,8	19,2	30,8

2010'da Aile Araştırma kurumunun gerçekleştirdiği Türkiye'de Ergen Profili araştırmasında evlilik öncesi cinsel ilişkiyi doğru bulanların oranı %14,7 iken, doğru bulmayanların oranı %85,3 olarak tespit edilmiş ve araştırmacılar tarafından *ergenlerin evlilik öncesi cinsel ilişki konusunda büyük ölçüde muhafazakâr bir düşünceye sahip oldukları anlaşılmaktadır*⁶ kanaati dile getirilmiştir. Bizim araştırmamızın konu bağlamındaki tespitleri ile Türkiye'de Ergen Profili araştırmasının arasındaki oransal farklılığın araştırmaların hedef kitlesinin yaşlarının farklılığından kaynaklandığı kanaatindeyiz. Zira bizim araştırmamızın katılımcıları 15-28 yaş grubunda olmasına karşılık Türkiye'de Ergen Profili araştırmasının katılımcıları 13-18 yaş grubundadır. Hedef kitlenin yaş farkının bulgulardaki farklılığın nedeni olduğu kanaatimizi, Türkiye'de Ergen Profili araştırmacılarının şu tespitleri de desteklemektedir: *Evlilik*

6 Aile Araştırma Kurumu, *Türkiye'de Ergen Profili*, 2010, s.88

öncesi cinsel ilişkiyi doğru bulma 15 yaş üstündekilerde daha yüksek orandadır. Kızlarda evlilik öncesi cinsel ilişkiyi onay oranı erkeklere göre çok daha düşüktür⁷.

Nikahın önem ve anlamına ilişkin tutum ve görüşleri tespit etmek amacıyla katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise, *çocuk sahibi olmak için nikahlı olmak gerekir-gerekmediğiyle* ilgilidir. *Çocuk yapmak için ille de evlenmek şart değildir* (Tablo: 4.27) yargısına katılıp/katılmadıkları sorular katılımcıların %8,3'ü bu yargıya değişik biçimlerde de olsa *katıldığını*, %88,2'si ise *katılmadığını*; ama daha da önemlisi %68,3'ünün *kesinlikle katılmadığını* ifade etmiş olmasıdır. Bu da gösteriyor ki çocuk söz konusu olduğunda insanımız dini/geleneksel/ahlâki değerleri daha fazla önemsemektedir.

TABLO:4.27: Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir.

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	260	5,0
Katılıyorum	169	3,3
Kararsızım	184	3,6
Katılmıyorum	1030	19,9
Kesinlikle katılmıyorum	3533	68,3
TOPLAM	5176	100,0

2010'da Aile Araştırma Kurumu'nun gerçekleştirdiği Aile Değerleri araştırmasında katılımcıların evlilik dışı çocuk edinmeye ilişkin tutum ve görüşleri tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre Araştırmaya katılanlardan 18-24 yaş grubunda olanların %16,2'si, 25-34 yaş grubunun ise %10,7'si kendilerine verilen *İnsanlar evlenmeden de çocuk sahibi olabilmelidirler* yargısına katıldığını ifade etmiştir⁸. Bu durum araştırmacıları tespitimizle benzer tespitte bulunmaya yöneltmiştir: "Türk toplumunun aileye yüksek değer atfeden yapısı, evlilik dışı çocuk sahibi olunabileceği yönündeki ifadenin değerlendirmesine yansdığı görülmektedir. Toplum bu konuda kararlı bir duruş sergileyerek evlilik dışı çocuk sahibi olma konusuna şiddetle karşı çıkmaktadır"⁹.

Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir yargısına katılma-katılmama durumları farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:4.28-4.29), katılımcıların cinsiyetlerinin bu yargıyı değerlendirmede önemli bir faktör olduğu gözlenmektedir. Erkek katılımcılar, kadın katılımcılara oranla *Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir* görüşüne daha yüksek destek veriyorlar ama buna rağmen erkek ve kadın katılımcıların genel eğilimi bu yargıya katılmama biçimindedir;

TABLO:4.28: Farklı değişkenler açısından evlilik dışı çocuğun değerlendirilmesi-1

	"Çocuk yapmak için ille evlenmek şart değildir" (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	4,8	3,5	3,3	20,2	68,2
Nişanlı-Sözlü	5,3	4,0	,7	17,3	72,7
Dul-Boşanmış	6,3	6,3		12,5	75,0
Evli	3,4		6,8	22,3	67,5
BÖLGE					
İstanbul	6,0	2,7	2,4	18,6	70,3
Batı Marmara	5,7	9,9	4,5	14,3	65,6
Ege	4,0	,5	2,8	20,6	72,0
Doğu Marmara	6,6	2,4	1,8	18,2	71,1
Batı Anadolu	6,9	3,1	5,9	18,0	66,2
Akdeniz	5,0	6,3	3,6	19,4	65,7
Orta Anadolu	6,4	,5	4,8	20,8	67,5
Batı Karadeniz	4,3	2,1	3,9	24,2	65,4
Doğu Karadeniz	2,7	2,7	1,5	25,4	67,7
Kuzey Doğu Anadolu	3,7	2,4	6,9	21,9	65,2
Ortadoğu Anadolu	4,8	2,4	3,9	17,3	71,6
Güneydoğu Anadolu	4,2	5,5	1,6	17,5	71,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	5,8	3,2	3,7	20,0	67,3
751-1000 TL	3,8	2,3	2,6	21,8	69,5
1001-1500 TL	5,1	5,0	2,6	18,2	69,1
1501-2000 TL	4,6	2,3	3,8	21,7	67,6
2001-3000 TL	5,1	1,8	7,1	18,4	67,5
3001-5000 TL	4,3	4,8	4,8	11,6	74,4
5001 ve üstü TL	15,3	5,6	11,1	22,2	45,8

7 Aile Araştırma Kurumu, *Türkiye'de Ergen Profili*, 2010, s.88

8 Aile Araştırma Kurumu, *Aile Değerleri*, 2010, s.113

9 Aile Araştırma Kurumu, *Aile Değerleri*, 2010, s.112

Diğer demografik değişkenlerin *Çocuk yapmak için evlenmek şart değildir* yargısını değerlendirmede çok zenginler hariç belirleyici bir faktör olmadığı gözlenmektedir.

TABLO:4.29: Farklı değişkenler açısından evlilik dışı çocuğun değerlendirilmesi-2

	"Çocuk yapmak için ille evlenmek şart değildir" (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	6,5	5,0	3,7	20,7	64,1
Kadın	3,6	1,6	3,4	19,1	72,2
YAŞ					
15	4,5	9,0	5,4	10,9	70,1
16	10,1	9,7	5,8	17,8	56,6
17	7,1	4,6	5,2	14,2	68,9
18	5,8	2,9	3,1	21,2	67,0
19	3,2	1,9	4,1	22,3	68,5
20	4,4	2,5	1,9	25,0	66,3
21	4,8	3,7	1,1	24,9	65,6
22	5,2	1,7	1,1	15,5	76,4
23	7,4	5,5	5,5	16,3	65,2
24	3,1	1,5	1,0	21,2	73,1
25	1,5	1,5	4,6	18,8	73,5
26	4,4	4,4	4,4	22,2	64,4
27	7,2		9,5	10,9	72,4
28	5,6		3,7	24,1	66,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	4,1	2,6	5,5	13,1	74,7
Lise	6,0	5,0	3,8	18,0	67,1
Ön lisans	4,9	3,9	1,3	20,2	69,7
Lisans	3,7	,9	4,2	22,9	68,3
Lisansüstü	6,7	5,5	3,1	16,8	67,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	5,3	3,2	4,7	19,2	67,5
İlçe	5,5	3,4	3,9	18,5	68,7
Şehir	4,5	3,1	3,1	21,0	68,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul		8,3	12,5	37,5	41,7
Yoksul	10,2	,7	8,0	28,5	52,6
Normal	4,3	3,3	3,2	19,8	69,4
Zengin	9,2	2,5	7,5	18,8	62,1
Çok zengin	48,0	8,0			44,0

4.3. Eşle İlk Tanışma

Araştırmada, evli bireylerin eşleriyle ilk kez nasıl tanıştıklarına ilişkin bir soruya da yer verilmiştir (Tablo:4.30). İlgili soru bağlamında elde edilen veriler incelendiğinde, evli gençlerin eşleriyle ilk tanışmalarında baskın özelliğin %29,7'lik oranla *Ortak tanıdık/arkadaş aracılığıyla tanıştık* özelliği olduğu tespit edilmiştir. İkinci baskın özelliğin de %17,4'lük oranla *ailem buldu* cevabının olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın ilginç bir bulgusu olarak ifade etmek gerekirse, yeni bir tanışma aracı haline gelen internetin de önemli sayılabilecek bir orana eriştiği ve evli gençlerin %9,1'lük kesiminin ilk kez internet üzerinden tanıştığını tespit etmiş bulunuyoruz.

TABLO:4.30: Eş adayı ile tanışma

	SAYI	%
Akrabam olduğu için tanıyordum	76	15,0
Komşum olduğu için tanıyordum	72	14,3
Okulda/iş yerinde tanıdım	54	10,7
Ailem buldu	88	17,4
Nişan/nikâh sırasında tanıdım	19	3,8
Ortak tanıdık/arkadaş aracılığıyla tanıştık	150	29,7
İnternette tanıştık	46	9,1
TOPLAM	505	100,0

Evli gençlerin, eşleriyle ilk tanışma biçimleri ile evliliğe ait bazı durum ve görüşleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde ilginç ve önemli verilere ulaşma imkânı oldu. Bunlardan birisi evlilikten memnuniyetle ilgilidir (Tablo:4.31). Eşle ilk tanışma biçimleri açısından evlilikten memnuniyet durumlarına göz atıldığında eşyle internet aracılığıyla tanışanların %76,1 gibi görece oldukça yüksek oranda bir kesim evliliğinden *Çok memnun* olduğunu belirtmesine karşılık, %19,6'lık bir kesim ise *Hiç memnun değilim* cevabı ile hiç memnun olmayanlar arasında en yüksek oranı temsil etmişlerdir. Eşini ilk kez aynı yerde oldukları için okulda/iş yerinde tanıdığını ifade edenlerin %22,2'lik kesimi ise evliliğinden *az memnun* olduğunu ifade ederken, *eşi komşusu olduğu için tanıdığını, ailesi bulunduğu ve takiben tanıdığı* veya *ilk kez nişan/nikâh sırasında görüp tanıdığını* ifade edenlerin tamamı evliliğinden memnun olduğunu ifade etmiştir.

TABLO:4.31: Eşle Tanışma Biçimine Göre Evlilikten Memnuniyet

Genel olarak düşündüğünüzde evliliğinizden memnun musunuz? (%)						
EŞİNİZLE NASIL TANIŞTINIZ?	SAYI	Çok memnun	Memnun	Az memnun	Memnun değil	Toplam
Akrabam olduğu için tanıyordum	76	32,9	43,4	18,4	5,3	100,0
Komşum olduğu için tanıyordum	70	60,0	40,0			100,0
Okulda/iş yerinde tanıdım	54	55,6	22,2	22,2		100,0
Ailem buldu	68	75,0	25,0			100,0
Nişan/nikâh sırasında tanıdım	19	68,4	31,6			100,0
Ortak tanıdık/arkadaş aracılığıyla tanıştık	144	47,9	38,2	4,9	9,0	100,0
İnternette tanıştık	46	76,1	4,3		19,6	100,0
TOPLAM	477	55,6	32,1	15,2	11,3	100,0

Evli gençlerin, eşleriyle ilk tanışma biçimleri ile evliliğe ait bazı durum ve görüşleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, dikkate alınan değişkenlerden birisi yürütülen evliliğin kolaylık-zorluk açısından nasıl değerlendirildiği ile ilgilidir (Tablo:4.32). Eşini ilk tanıma biçimiyle ilgili olarak *Akrabam olduğu için tanıyordum* diyenlerin %84,2'lik kesimi evlilikle ilgili olarak *düşündüğümden zor* cevabını vermişlerdir. Evlilik konusunda *düşündüğümden zor* diyenler içerisinde en düşük oran eşini *okulda/iş yerinde tanıdım* diyenler olmuştur. Evliliği düşündüğünden daha kolay bulduğunu söyleyenler, en yüksek oranlarla eşile internetten tanışanlarla, okulda/iş yerinde tanıdığını ifade edenlerdir.

Eşle tanışma biçimine göre aile hakkındaki düşünceler incelendiğinde (Tablo:4.33), ilginç bir bulgu olarak ifade etmek gerekirse nişan/nikah sırasında eşini tanımış olanların tamamı aile kurumunu önemli ve gerekli bulduklarını ifade etmişlerdir. Eşini okulda/iş yerinde tanımış olanlar ise en yüksek oranla (%18,5) aile kurumunu *esaret* olarak nitelemişlerdir.

TABLO:4.32: Eşle Tanışma Biçimine Göre Evliliğin Değerlendirilmesi

Evliliği nasıl buldunuz? (%)					
EŞİNİZLE NASIL TANIŞTINIZ?	SAYI	Düşündüğümden zor	Düşündüğüm gibi	Düşündüğümden daha kolay	TOPLAM
Akrabam olduğu için tanıyordum	76	84,2	15,8		100,0
Komşum olduğu için tanıyordum	70	55,7	27,1	17,1	100,0
Okulda/iş yerinde tanıdım	54	14,8	37,0	48,1	100,0
Ailem buldu	78	41,0	30,8	28,2	100,0
Nişan/nikâh sırasında tanıdım	19	21,1	78,9		100,0
Ortak tanıdık/arkadaş aracılığıyla tanıştık	144	59,7	26,4	13,9	100,0
İnternette tanıştık	46	32,6	19,6	47,8	100,0
TOPLAM	487	50,9	28,1	31,02	100,0

TABLO:4.33: Eşle Tanışma Biçimine Göre Aile Kurumunun Anlamı

Aile Kurumu hakkındaki görüşünüz nedir? (%)						
EŞİNİZLE NASIL TANIŞTINIZ?	SAYI	Önemli ve gerekli	Modası geçmiş bir kurum/gereksiz	Esaret	Olsa da olur olmasa da	TOPLAM
Akrabam olduğu için tanıyordum	76	77,6		5,3	17,1	100
Komşum olduğu için tanıyordum	64	82,8		12,5	4,7	100
Okulda/iş yerinde tanıdım	54	74,1		18,5	7,4	100
Ailem buldu	73	80,8	11,0		8,2	100
Nişan/nikâh sırasında tanıdım	19	100,0				100
Ortak tanıdık/arkadaş aracılığıyla tanıştık	144	87,5	9,0		3,5	100
İnternette tanıştık	46	95,7		4,3		100
TOPLAM	476	84,0	10	10,15	8,18	100,0

4.4. Eş Seçimi: Eşler Arası Uyum ve Farklılık

Evlilikler bir *seçme süreci* sonucunda gerçekleşir. Eş seçme, insan hayatında önemli dönüm noktalarından birisidir. Evlilikte başarı ve mutluluk eş seçiminin dikkatli yapılmasına bağlıdır. Eş seçimi ile ilgili araştırmalarda görülmektedir ki, tercihler toplumsal faktörlere ve zamana bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bireylerin eşlerini nasıl seçtikleri ile ilgili olarak çeşitli kuramlar ve tezler ortaya atılmıştır. Eş seçiminde bugün sosyal bilimler çevresinde kabul edilen iki temel ilke vardır¹⁰.

Benzerlik ilkesine (homogami) göre, sınırlı bir bireyler grubu içinde yaş, ırk, din, etnik köken, toplumsal sınıf, eğitim ve kişilik benzerliklerine dayanılarak seçim yapılır. Benzerlik ilkesi benzerlerin birbirini çektiği gerçeği üzerine kurulmuştur. Buna karşılık **Bütünlenme ilkesi** eşlerin özellikle kişilik açısından farklı ve tamamlayıcı özellikleri nedeniyle seçildiğini savunur. Bu ilke karşıtların birbirini çektiği gerçeğine dayanmaktadır. Araştırmalar, hangi ilkenin daha çok uygulandığını ortaya koyamamıştır. Ancak benzerlik ilkesinin daha geçerli olduğu yolunda izlenimler vardır. Bu ilkenin daha geçerli olması, böyle bir seçimin sosyo-ekonomik sınıf, din, eğitim gibi alanlarda daha az çatışmaya yol açması, özellikle evliliğin ilk yıllarında karşılıklı toplumsallaşma sürecinin daha kolay olması nedeniyle olabilir. Ayrıca ana baba isteği ve toplumsal etki de benzerlik ilkesi doğrultusundadır. Psikolojik gelişim, cinsel çekim ve aşk etkenleri de evliliği çağırır. Karşı cinsten, aşağı yukarı aynı yaşta, fiziksel çekiciliği olan herhangi birine karşı heyecansal uyanış aşk olarak yorumlanabilir. Evlilik kararı ise romantik bir aşka bağlı olarak alınmaz, mutlu ya da mutsuz sonuçlara katlanmayı içeren sevme kararına dayanılarak alınır¹¹.

2007'de yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'deki üniversite son sınıf öğrencileri için evlenilecek eşte aranacak kriterler aşağıda verildiği gibidir¹² :

“Erkekler için evlenilecek eşte aranılacak özellikler, sırasıyla:

1. İyi huylu olması (%78,1),
2. Güzellik (%65,2) ve aynı dünya görüşünü paylaşıyor olması (%64,7),
3. İyi bir aileden olması (%61,4) ve tahsilli olması (%61,1),
4. Dindar olması (%37,9),
5. İyi bir meslek sahibi olması(%22,9) ve zengin olması(%21,6),
6. İş sahibi olması (%18).

Kızlar için evlenilecek eşte aranılacak özellikler, sırasıyla:

1. İyi huylu olması (%75,6),
2. Benimle aynı dünya görüşünü paylaşıyor olması (%74,8),
3. Tahsilli olması (%72,1),
4. İyi bir meslek sahibi olması (%62,8) ve iyi bir aileden olması(%62,3),
5. İş sahibi olması (%47,6) ve yakışıklı olması (%47,4),
6. Dindar olması (%39,2),
7. Askerliğini yapmış olması (%34,2) ve zengin olması (%32,8)”.

Bu araştırmanın bulgularında görüldüğü gibi Türkiye'deki kız ve erkek üniversite öğrencileri için evlenecek eşte aranan özellikler konusunda birinci sırada *iyi huylu olma*, ikinci sırada ise *aynı dünya görüşünde olma* tercih edilmektedir. Genel olarak sonuçlara bakıldığında erkeklerin eş tercihlerinde manevi özellikler ile bir de dış güzellik isteği ağır basmaktadır. Kızların ise evlilikte uyumun ve mutluluğun temeli olarak görülen iyi karakter özellikleri ile birlikte, aileyi geçindirmeye yönelik maddi özellikleri de öncelikleri arasında hemen bu özelliğin arkasından tercihleri dikkat çekicidir.

SEKAM tarafından gerçekleştirilmiş bir araştırmada eş seçimi ile ilgili tespitler ve bulgular şöyledir:

“Evlilikte eşlerin birbirlerine karşı tutumlarının belirlenmesinde eşler arasında birçok bakımdan denklik ve denge önemli bir yer tutmaktadır. Toplumsal kabuller açısından bakıldığında *gelir, eğitim, güzellik/yakışıklılık, ailelerin sosyo-ekonomik denkliği* gibi özellikler önemsenmektedir. *Gelir, eğitim, güzellik/yakışıklılık* özelliklerinin daha çok erkekler için önemsendiği anlaşılmaktadır. Aksi durumlar evliliğin devamı ve eşlerin birbirlerine tutumları açısından sağlıklı sonuçlar oluşturabileceği düşünülmektedir. Zira genel kabullere göre bu durum, erkeğin aile içindeki otoritesini sarsabileceği gibi, dışarıdan bakışlarla yeni problemler ortaya çıkarabilir. Toplumda sık sık örneklerini görebileceğimiz gibi, evli erkeklerle kadınlar arasında her bakımdan büyük farkların olması, ileriki dönemde kadın ya da erkeğin aleyhine işleyen bir süreci ortaya çıkarabilmektedir”¹³.

Bu araştırma da katılımcılara *İyi bir eş sizce nasıl olmalıdır?* sorusu da yöneltilmiştir. “Soruya verilen cevapların dağılımlarına baktığımızda, *iyi eş* seçiminde *güzel/yakışıklı, iyi gelire sahiplik, iyi kariyere sahiplik, iyi bir aileye mensubiyet* gibi seçeneklerin son derece düşük bir yüzdede kaldığı dikkat çekmektedir. Bu bulgulara göre her halükarda eşlerin birbirlerine *saygılı* (%24,3), *sadık* (%24,2) olmaları en yüksek oranda çıkmaktadır. Bunları *anlayışlı*(%19,4) ve *evine bağlı* (%18,1) şıkları

10 İslâm'da Denklik ilkesi son derece önemli bir evlilik ilkesi olarak anlam ve önem kazanır ama sosyal bilimler tarafından dikkate alınmamaktadır. Bu durum elbette ki İslâm'ın bu ilkesinin öneminin kavranamadığı anlamından başka bir anlama gelmemektedir.

11 Adem Tüzemen, Aşkın Özdağoğlu, “Doktora Öğrencilerinin Eş Seçiminde Önem Verdikleri Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi İle Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi”, *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 21 Ocak 2007 Sayı: 1, s.220

12 Nesrin Türkarlan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007., s.87,88

13 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.95

takip etmektedir. Dolayısıyla ailede hiçbir dönemde değişmeyen ve hep aranan *sadakat, saygı, anlayış ve evine bağlılık* gibi niteliklerin hala aranmakta olduğu ve pirim yapmaya devam ettiği anlaşılmaktadır¹⁴.

İnsanlar bir aile yuvası kurarlarken, her bakımdan anlaşabilecekleri bir eş seçmeye azami derecede özen gösterirler. Hayat tarzı, dünyaya bakış, öncelikler bu bağlamda çok önemli konuları teşkil etmektedir. Modern zamanlarda eş seçmede önceden var olan kimi kriterler korunmaya devam etse de, eşe ilişkin önceliklerde bazı değişimlerin olduğu da gözlenmektedir. Bu bağlamda *gelir, kariyer, eğitim düzeyi, soy-sop, sadakat* gibi kriterler temelde iyi bir eş seçimi ya da tanımında önem taşımaktadırlar. Fakat bu kriterler kişiye göre öncelik taşımaları açısından farklı öneme sahip olabilmektedirler. Bu, adayların içinde yetiştikleri çevre, aldıkları kültür, kişisel beğeni tercih ve dürtüleri ile ihtiyaçlara göre değişebilmektedir. Hiç şüphesiz herkes seçeceği eşin birçok olumlu nitelikleri bir arada bulundurmasını ister. Ancak tabii ki bu her zaman mümkün olmamaktadır.

Eşe yönelik tutumlarla ilgili olarak birçok soru sormak ve tutumların seyrini ölçmek mümkündür. Fakat böyle bir çalışmanın sınırları içerisinde belli başlı bazı sorularla bu tutumların ölçülebileceğini düşünmekteyiz. Yüzyıllardan beri var olan uygulamalarda eş seçiminde ya da *iyi eşin* nasıllığı konusunda sadakat, gelir düzeyi, soy-sop gibi özellikler, hep insanları cezbetmiştir. Bunlar hala aranmaya devam eden nitelikler gibi görünmektedir. Öte yandan bu tercihlerin önceliğini belirleyen ciddi değişim ve dönüşüm süreci de ortada durmaktadır. Nitekim modern zamanlarda kapitalist ve maddeci boyutun belirginlik kazanarak öncelenmesi, birçok tercihleri olduğu gibi, *iyi eşin* niteliklerine yönelik tercihlerde de belirleyici olmaktadır. Buna gelir düzeyi ve kariyer gibi niteliklerin *iyi eşin* tanımında belki daha öne çıktığı genel gözlemlere dayanarak beklenebilir. Ancak bunun her zaman böyle olduğunu söylemek mümkün değildir. Türkiye'nin genel yapısı göz önüne alındığında, orta ve alt gelir düzeylerine mensup insanların çoğunlukta olduğunu söyleyebiliriz. Bu durumda reel olarak eşe yönelik tercihlerde ya da *iyi eşin* tanımında hep gelir düzeyi belirleyici olmamaktadır. Bunun ötesinde evliliğin hayat boyu beraberlik olduğu düşünüldüğünde, *sadakat, saygı, sevgi* gibi daha duygusal ve psikolojik boyutların da önem kazandığını söyleyebiliriz. Bu durumda erkek ya da kadınların iyi eş tercihlerinde maddi, psikolojik, sosyal vb. birçok faktörlerin birbirleriyle bağımlılık ilişkisi içinde rol oynadığını öne sürebiliriz.

Evlilikte eşlerin birbirlerine yönelik tutumlarında hiç şüphesiz birbirlerini nasıl algıladıkları, ilişkilere nasıl bir anlam yükledikleri önem taşımaktadır. Bu algılamalardan önde geleni evliliğin tarafları olan erkek ve kadınların *erkek ve kadınları* nasıl tanımladığı ve hangi konuma oturttuğudur. Bu algılama tarzları, evliliklerin sağlıklı

bir biçimde devamı için hakikaten üzerinde durulması gereken bir hususiyet taşımaktadır. Genel gözlemlere dayanarak, erkekler kadınları *zevk aracı, ikinci sınıf bir varlık, ev işlerini yapıp çocuklarına bakan* bir fonksiyonellikle sınırlayabildikleri gibi, bir eş, *arkadaş, her şeyini paylaşacağı bir insan* olarak da düşünmektedir. Buna karşılık kadınlar da erkekleri *çocukların babası, evin geçimini sağlayan kişi, bir sığınak* şeklinde tanımlayabildikleri gibi *hayat arkadaşı* olarak da algılamaktadırlar. Dolayısıyla kadın ve erkeklerin birbirlerini kendi içerisinde çeşitlilik taşıyan bir tarzda gördükleri anlaşılmaktadır. Bu bakış tarzında hiç kuşkusuz sosyal, psikolojik, maddi vb. birçok faktörlerin etkili olduğu ortadadır.

Eşe ilişkin tutum ve tavırları belirlemede önemli bir fenomen olarak kadınların çalışması konusuna değinmeliyiz. 1950'lerden itibaren kentleşme sürecinde kadınların iş hayatına katılımları giderek artmıştır. Kırsal alanlarda, tarlalarda zaten erkeklerle beraber kadın çalışmaktaydı. Ancak gerek kentleşmenin ortaya çıkardığı maliyet sebebiyle, gerek çağdaşlaşma yönelimlerinin bir ideali olarak, gerek statü elde etmek amacıyla yönelik olsun, kadınların çalışması ve ekonomik anlamda gelir getirmesi geleneksel aile ilişkilerini dönüşüme uğratmıştır. Kadınların eve gelir getirmeleri, onların taleplerinde de bir artış ve niteliksel dönüşümü sonuçlanmıştır. Bu bağlamda kadınlar daha eşitlikçi ilişkiler, karar mekanizmalarına katılım, işleri paylaşım vb. gibi tartışmaların konusu olmuşlardır ki, ailelerde bu durum problem oluşturmaktadır. Dolayısıyla gerek kadın, gerekse erkek olsun evli çiftlerin kadınların eve gelir getirme durumlarına nasıl baktıkları, tutum ve davranışların belirlenmesinde ciddi bir faktör olarak görünmektedir.

Kentleşme ve değişimin ortaya çıkardığı tartışma konularından birisi de kadın giyim kuşamının belirlenmesi olmuştur. Osmanlı'dan bugüne kadınların kamusal hayata daha yoğun katılımı, bu tartışmaların temelinde durmaktadır. Bu tartışmaların bir boyutunu kadının hangi sınırlar ve ölçüler içinde ne giyeceği belirliyorsaydı, bir diğer boyutunu kadının giyim tarzının ölçüsünün ne olacağı oluşturmaktadır. İlkinde makyaj, etek boyu, pantolon vb. konular; ikincisinde daha çok gelenek, hukuk, din, toplumsal kabuller tartışma konusu olmaktadır. Zaten her iki boyut da birbirleriyle yakın ilişki içindedirler. Osmanlı'dan bu yana kadın giyimi, özellikle *din* ile yakın bağlantıları içinde tartışılmıştır ki, modernleşme tartışmalarıyla paralel gitmektedir. Buna göre, *modernleşme ve/veya batılılaşma süreci hızlandıkça ve derinleştikçe dinin tutum ve tavırlardaki etkisi azalmış ya da din anlayışı değişmiştir.* Bugün gelinen noktada, kadınların kıyafetlerinin belirlenmesindeki kriterlerin oldukça çeşitlendiğini görmekteyiz. Nitekim kimilerine göre gelenek, kimilerine göre din, kimilerine göre genel toplumsal kabuller, kimine göre bireysel seçim bu kriterleri yansıtmaktadır. Tabii ki bir ailede eşler arasında farklı ilkeler kriter olarak kabul ediliyorsa, bu durumda bir çatışma ortamının beraberinde geleceğini tahmin etmek güç

14 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.95

değildir. Bilhassa kentleşme süreci ve kadının kamusal hayata yoğun katılımının kadınların kıyafetlerinin dönüşmesindeki etkisinden bahsetmek gerekecektir. Öte yandan sosyal mesafenin kısılması ve iletişim imkânlarının artması, kadın kıyafetlerindeki değişimi hızlandıran faktörlerdir¹⁵.

4.4.1. Eş Seçimi ve Din Farklılığı

Din, toplumsal yönü olan bir kurum olarak tarih boyunca toplumların hayatında önemli bir yere ve işleve sahip olmuştur. Ayrıca o, insanlar arası ilişkiler, insanın tutum ve davranışları ve toplumsal hayat üzerinde etkili olan temel faktörlerdendir. **Di-nin, insanların düşünce, tutum ve davranışlarına etkide bulunan bireysel yönünün yanı sıra, insanlar arası ilişkileri, toplumsal hayatı ilgilendiren yönleri de bulunmaktadır.** Dinî inançlar, ibadetler, davranışlar, gruplar ve cemaatlerin bireysel karakterlerinin ötesinde toplumsal şartlardan kaynaklanan etkileşimlere girdikleri, sosyal şartların belirleyiciliğine maruz kaldıkları gibi başka toplum olayları üzerinde de etkili oldukları görülmektedir. Değişen sosyal ve kültürel durumlara bağlı olarak din ve toplum arasında değişik ilişkiler, etki ve tepkiler meydana gelebilmektedir. Buna göre bireyin dinî yaşayışının şiddet ve yoğunluğu, zamana, zemine ve ortama göre değişiklik gösterebilir. Bu değişimde yaş, cinsiyet, meslek, eğitim durumu ve sosyal statü gibi sosyo-demografik ve kültürel faktörler önemli derecede rol oynamaktadır. Din, birey ve toplum hayatını düzenleyen dikey ve yatay ilişkiler sistemi içinde varlığını sürdürür. Bu anlamda bir toplumun din anlayışı, iman esaslarının ve ibadet uygulamalarının, kişilerin ve toplumun gündelik hayatına doğrudan veya dolaylı bir yansımasıdır¹⁶.

Araştırmada eşle uyum veya eş seçimindeki kriterlerden birisi olarak eşler arası din farklılığı/uyumu sorulmuştur (Tablo:4.34). Gençlerin yarısından fazlası (%58,6) eşler arası din farklılığının evliliğe, evlilikteki uyuma engel olduğu görüşünü dile getirmiştir. Bu konuda kadın katılımcılar daha yüksek oranla (%67,1) din farklılığını önemli bir sorun olarak dile getirmişlerdir.

TABLO:4.34: Eş adayları arasındaki din farklılığı evliliğe engel mi?(%)

	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2563	49,9	50,1	100,0
Kadın	2639	67,1	32,9	100,0
Toplam	5202	58,6	41,4	100,0

Üniversite öğrencileri arasında gerçekleştirilmiş bir başka araştırmada katılımcılara *Evleneyeceğiniz şahsın sizinle aynı dinden olması önemli midir?* diye sorulmuştur.

15 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.94

16 İhsan Çapcıoğlu, "İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Yakın Sosyal Çevre İle İlişkilerinde Etkili Bir Faktör Olarak Dindarlık", *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 12, S: 3, Aralık 2008, s. 55

Alınan cevaplara göre eşlerin aynı dinden olması önemlidir (% 68,8). Kız öğrenciler arasında evlenilecek eşin aynı dini, erkek öğrencilere göre çok az bir farkla daha önemli görünmektedir (Kızlar %70,6, Erkekler % 66,8)¹⁷.

4.4.2. Eş Seçimi ve Mezhep Farklılığı

Mezhep en genel anlamıyla, dinin farklı yorumlanmasıdır. Yorum farklılıkları, mezheplerin oluşmasına yol açmıştır. Konu ve özellikle de evlilik bağlamında ve Türkiye şartlarında ele alındığında *Sünni-Alevi* farklılaşmasına değinmek gerekmektedir. Bu iki kesim arasındaki anlayış ve uygulama farklılıkları, toplumsal hafızada önemli izler bırakmış veya farklılıklar bir şekilde de olsa korunmuş ve hayata da aktarılmıştır. Bu konuda

Yapıcı'nın şu tespit ve görüşleri konuyu özetler mahiyettedir:

"Sünni ve Alevi gruplar arasındaki ilişkilerin olumsuz bir seyir izlemesinin bazen sebebi bazen de sonucu olan ön yargılar çoğu kere sosyal mesafe göstergeleriyle belirgin bir şekil kazanır. Böylece ön yargılar gündelik hayatı ve sosyal ilişkileri etkilemiştir. Bu bağlamda ilk dikkati çeken konu, evlenme meselesidir. Yapılan çalışmalar Sünnilerin, Alevilerle evliliğe oldukça soğuk durduklarını ortaya koymaktadır. Mesela, Güneş-Ayata, Sünnilerin tam Müslüman saymadıkları Alevilere kızlarını vermek istemediklerini, ancak erkek çocuklar için bu meselenin dinî bir uygunsuzluk değil, daha ziyade toplumsal sebeplerden kaynaklanan bir durum olduğunu belirtmektedir. Türkdoğan'ın çalışmasında Sünni gençlerin % 14 ile % 61 arasında değişen oranlarda (ort. % 39) Alevilerle evlenmeyi kabul ettikleri tespit edilmiştir. Bununla birlikte başka çalışmalarda daha farklı bulgularla karşılaşmak da olasıdır. Mesela Altuntaş'ın tespitlerine Sünnilerin yaklaşık % 70'i çocuklarının Alevilerle evlenmesini onaylama eğilimi göstermektedir. Bununla birlikte o, bu sonucun ihtiyatla karşılanması gerektiğini ifade etmektedir. Yapıcı'nın bulgularına gelince; Sünni gençlerden Kız kardeşlerinin bir Alevi ile evlenmesini onaylayanlar % 24; Bir Alevi ile evlenmeyi kabul edenler ise % 29'dur. Aslında Sünnilerin, Alevilerle evlenme konusunda pek istekli olmadıkları günlük gözlemlerde bile rahatlıkla fark edilebilmektedir. Onlar bu tutumlarını genellikle, ailelerin karşı çıkması, her iki kesim arasında kapatılamaz dinî ve kültürel farklılıklar olması, bu tür evliliklerin genellikle mutsuzluk ve boşanmayla sonuçlanması vb. gerekçelerle meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Alevilerin, Sünnilerle evlenmeyi istememesi konusunda da hemen hemen aynı gerekçeler söz konusudur; zira Güneş-Ayata'nın da vurguladığı üzere, evlenme konusunda Sünniler Alevilere kapalı olduğu gibi genelde Aleviler de Sünnilere kapalıdır. Hatta Engin, geleneksel Alevilikte Alevi olmayanla evlenme yasağının bulunduğunu söylemektedir. Nitekim Türkdoğan'ın

17 Nesrin Türkarlan, Yurtkuran, Semra, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.88,89

yaptığı çalışmada pek çok Alevi Sünnilerle evlenmeye karşı olduğunu belirtmiş hatta Sünnilerden kız alınsa bile onlara kız verilmemesi gerektiğini söylemişlerdir. Alevilerin Sünnilere kız vermek istememelerinin sebebi ise genelde inançlarından dolayı kızlarına kötü davranılacağı veya onların aşağılanacağı ya da zamanla kızlarının Sünnileştirileceği korkusudur. Altuntaş da yaptığı mülakatlara dayanarak Alevilerin, Sünnilerle evlenme hususuna pek sıcak bakmadıklarını söylemektedir; çünkü Aleviler, kendileriyle evlenen Sünni gençlerin inançlarını özgürce yaşayabildikleri halde, Sünnilerle evlenen Alevilerin inançlarından dolayı baskı gördüklerini düşünmektedir. Buna rağmen yeni neslin, özellikle şehirde yaşayanlar ve yüksek tahsil yapanların Sünnilerle evlenme konusunda daha serbest bir tutum sergilediği ifade edilmektedir. Esasen söz konusu bu esnek tavır, başka çalışmalarda da tespit edilmiştir. Meselâ, Altuntaş'ın verilerine göre Alevilerin yaklaşık % 60'ı Sünnilerle evlenebileceklerini söylemişlerdir. Yapıcı'nın çalışmasında gerek kız kardeşinin bir Sünni'yle evlenmesini onaylayan gerekse Sünnilerle evlenmeyi kabul eden Alevi öğrencilerin oranı % 78 civarındadır. Bununla birlikte eğer gerçekten severlerse Sünnilerle evlenebileceklerini ifade eden Alevi gençler olduğu gibi evlenmeyi istesek bile ailemizi nasıl ikna ederiz, onu bilmiyoruz diyenler de vardır”¹⁸.

Araştırmamızda Sünnilerin Alevilerle, Alevilerin Sünnilerle evlenmeyi onaylama düzeylerini tespit etmek gibi bir amaç taşınmamaktadır. Katılımcılara, kendilerinin mezhep ve inançları sorulmaksızın, mezhep farklılığının eşler arası uyumda önemli bir faktör olup olmadığı sorusu yöneltilmiştir (Tablo:4.35). Böylelikle genel toplumsal kanaat tespit edilmek istenmiştir. Alınan cevaplara göre katılımcı gençlerin %46,3'ü mezhep farklılığını evlilikteki uyum açısından bir sorun olarak gördüğünü ifade etmiştir. Bu nokta da kadın katılımcılar, mezhebi farklılığı erkeklere oranla daha yüksek oranlarda sorun olarak algılamaktadırlar.

TABLO:4.35: Eş adayları arasındaki mezhep farklılığı

Eş adayları arasındaki mezhep farklılığı evliliğe engel mi? (%)				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2516	38,9	61,1	100,0
Kadın	2603	53,4	46,6	100,0
Toplam	5119	46,3	53,7	100,0

4.4.3. Eş Tercih ve Etnik Köken

“Tanrı her bir halka bir kâse verdi, kilden bir kâse ve onlar bu kaseden yaşamlarını içtiler. Hepsini paylarına düşen suyu aldılar; ama kâseleri farklıydı”. Farklı zaman ve mekânlarda yaşayan çeşitli insan toplulukları arasındaki farklılıklarının nedenlerini mitolojik olarak açıklayan yukarıdaki ifade Antropolog Ruth Benedict tarafından

Digger Kızılderililerinden derlenmiştir. Hemen hemen tüm insan gruplarında, bir yandan kendi farklılıklarının doğruluğu ve dolayısıyla üstünlüğüne, diğer yandan kendi dışındaki toplulukların farklılıklarının nedenlerinin kendilerinden daha aşağı bir konumuna işaret eden ve bu farklılıkların doğallığı ve doğuştanlığını vurgulayan ifadelerle rastlanmaktadır. Yaşam biçimlerinin farklılığının sorun teşkil etmediği ve çatışmalara neden olmadığı durumlarda bu tür ifadeler sadece folklorik öğeler olarak değerlendirilebilir. Ancak bu tür ifadelerin söz konusu farklılıkları taşıyan kimi toplulukları yönetmek için politika malzemesi olduğu ya da politikaların söyleneceğinden beslendiği durumlar tehlike arz etmektedir, bu nedenle de bu durumlarda bilimsel çalışmalara gereksinim duyulmaktadır.

Etniklik, sadece bir grubun ötekiler karşısındaki özgül farklılığı değil, aynı zamanda ötekini algılayış ve yargılayış biçimidir. Bu algılayış ve yargılayışın şekillenmesinde iktidar, sosyal eşitsizlik ve çıkar sorunlarının etkisi yadsınamayacak kadar fazladır. İnsanlar tıpkı farklı durumlarda dilleri, beden dilleri, davranışları ve tarzlarının farklı yönlerini vurguladıkları gibi, etnisitelerinin de özelliklerini vurgularlar ya da inkar ederler. Bu nedenle, sosyal bilimlerde ‘kaygan kimlik’ ya da ‘bağlamsal etnisiteden söz edilir. Etnik kimlikler, bu yüzden zaman içinde donmuş etnik kimlik belirlemeleri değildir. Toplumsal iklim soğudukça, derin dondurucuya girer ve sertleşirler; toplumsal iklim ısındığında ise buzları çözülür ve yeniden biçimlenmek üzere erirler. Son yıllarda insanlar arasındaki farklılıkların dile getirildiği etnik grup ve sınırlar; bireyler, etnik grupların kendileri, diğer etnik gruplar, toplum veya bunların hepsi tarafından inşa ve yeniden inşa edilir. Soy, kişisel çıkarlar ve daha geniş ekonomik, politik ve sosyal yapılar etnisitenin sosyal inşasının temelini oluştururlar. İnsan grupları arasındaki farklılıklar sadece doğuştan olgular değil, insanların yaşadıkları çevre ve yaşam biçimlerinden kaynaklanmaktadır¹⁹.

Türkiye’de değişik vesilelerle kültürel/etnik farklılıklar ayrışmanın ve hatta bazen çatışmanın malzemeleri olarak kullanıldığına şahit olunmaktadır. Acaba kültürel/etnik farklılık evlilikteki uyum için bir sorun mudur? Bunu anlamak için eş seçiminde etnik farklılığın sorun olup olmadığı sorulmuştur (Tablo:4.36). Alınan cevaplara göre etnik farklılığı evlilikte uyumsuzluğun nedeni olarak görenlerin oranı %35,1’dir. Bu konuda da kadınlar farklılığı biraz daha fazla önemsemektedirler.

TABLO:4.36: Eş adayları arasındaki etnik köken farklılığı

Eş adayları arasındaki etnik farklılık evliliğe engel mi? (%)				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2496	30,0	70,0	100,0
Kadın	2547	40,0	60,0	100,0
Toplam	5043	35,1	64,9	100,0

¹⁸ Asım Yapıcı, “İçimizdeki Öteki: Kimlik ve Ön Yargı Kısacasında Sünni-Alevi İlişkileri”, *Dem Dergisi*, Yıl. 2 S.6

¹⁹ Abdurrahim Özmen, “Farklılıkları Anlamak”, www.daplatform.com/images/farkliliklarianlamak.pdf, Erişim Tarihi: 6/8/2012

Üniversite öğrencileri arasında yürütülen bir başka araştırmada Evleneceğiniz eşinizin sizinle aynı etnik kökenden olması önemli midir? şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Verilen cevaplar göstermiştir ki, evlenilecek eşin aynı etnik kökenden olması gençlerin %38'inde önemlidir. Evlenilecek eşin aynı etnik kökenden olması kız öğrenciler için erkek öğrencilere göre daha önemli görünmektedir (Kızlar %41,9, Erkekler %34,8)²⁰. Görüldüğü üzere araştırmanın bulguları bizimkinin bulguları ile örtüşmektedir.

Araştırmada katılımcılara ayrıca uyruk farklılığının, yani farklı bir devletin vatandaşları olmanın eş seçiminde olumsuz değerlendirilecek bir farklılık olup olmadığı soruldu (Tablo:4.37). Alınan cevaplara göre Katılımcıların %36,4'lik kesimi uyruk farklılığının evlilik için önemli bir engel olduğunu düşünüyorlar. Bu noktada kadınlar yine daha olumsuz düşünen kesimi oluşturuyorlar.

TABLO:4.37: Eş adayları arasındaki uyruk farklılığı

Eş adayları arasındaki uyruk farklılığı evliliğe engel mi? (%)				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2481	31,7	68,3	100,0
Kadın	2558	40,9	59,1	100,0
Toplam	5039	36,4	63,6	100,0

4.4.4. Eş Seçimi ve Akraba Evliliği

Akraba evliliği, tıp bilimlerindeki çalışmaların ilerlemesiyle birlikte toplumun gündeminde daha çok ilgilenilen bir konu haline gelmiştir. Akraba evliliği, aslında, kökleri tarihte bulunan bir olgu olduğu için kültürel hayattaki görünümü dilde, edebiyatta, halk biliminde oldukça yaygındır. Beşerî bilimlerin konuları, zamanla hiç beklenmeyen alanlarda diğer bilimlerin ve teknolojilerin konularıyla ortak alanlar oluşturabilmekte, yeni disiplinler ortaya çıkmaktadır. Akraba evliliği bağlamında durum böyle bir görünüm sergilemekte, tıp sosyolojisi, tıp antropolojisi gibi alanlar şekillenmektedir. Tıp bilimleri, akraba evliliğinin sakıncalarına değinse de, Türkiye'de ve diğer bazı kültürlerde akraba evliliğinin uzunca bir süre daha geçerli olacağını hesaba katmak gerekir.

Akraba kavramının sosyal bilimlerdeki geniş kullanımı yanında genetik biliminde ve kültür bilimlerinde kullanılan akraba evliliği kavramı da vardır ki bu özel bir kullanımdır. Gündelik dilde kullanılan **akrabadan evlenmek** durumu her koşulda kültür bilimleri ve genetik bilimleri açısından **akraba evliliği** sayılmamaktadır. Burada **akraba evliliği** ile toplumda da yaygın olduğu üzere, çeşitli evlilik bağlarıyla akraba olan kimselerin; özellikle yeğenlerin (kardeş çocuklarının) birbirleri arasındaki evlilik..." (yakın akraba evliliği veya birinci dereceden akraba evliliği kastedilmektedir).

Amcakızı-Amcaoğlu ve Teyze oğlu-Teyzekızı arasındaki evlilikler paralel, Dayı Oğlu-Hala Kızı ve Hala Oğlu-Dayı Kızı arasındaki evlilikler çapraz yeğen evlilikleridir.

Akraba evliliği yoluyla kurulan aile olgusunun birincil belirleyicisi eşler ve onların ataları arasında kan bağının olmasıdır (kardeş çocukları, kardeş torunları). Akraba evliliklerinin oranı endüstrilemiş Batı toplumlarında çok düşük olmasına rağmen, Türkiye akraba evliliğinin yüksek olduğu ülkeler (bazı Asya ülkeleri ve İslâm ülkeleri) arasındadır. Tercihli amcakızı evliliği Orta-Doğu ülkeleri ile birlikte Türkiye'de de görülmektedir. Türkiye'de akraba evliliklerinde başı kardeş çocukları evliliği çekmektedir. Türkiye'de akraba evliliklerine ilişkin ülke çapındaki veriler, *Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü* tarafından 1968'den bu yana beş yıllık aralarla düzenli olarak yapılan demografik araştırmalardan elde edilmektedir. 1968 *Türkiye'de Aile Yapısı ve Nüfus Sorunları Araştırması* sonuçlarına göre Türkiye'de evli çiftlerin yaklaşık olarak üçte birinin birbirleriyle yakın akraba oldukları görülmektedir. Atalay'ın (1981) çalışmasında geniş ailede akraba evlilikleri oranı yadsınmayacak kadar yüksektir. Çekirdek ailelerde evli çiftlerin % 17'si birbirleriyle akraba iken, geniş ailede bu oran % 83'e çıkmaktadır. Kocasını amcasının oğlu olanların %79,6'sı, kocasını dayısının, halasının, teyzesinin oğlu olanların % 84,6'sı geniş ailede yaşamaktadır. Çekirdek ailede yaşayanlardan ise, kocasını amcasının oğlu olanlar % 20, halasının, dayısının, teyzesinin oğlu olanlar ise % 15 oranındadır. Birinci derecede yakın kan akrabaları ile evlenme, geniş ailede yaşayanlarda en fazla görülmesine karşın, uzak kan akrabaları ile evlenme de en fazla çekirdek ailede yaşayanlarda görülmektedir. Çekirdek ailelerde kocası ile çeşitli derecelerde akraba olanların oranı, geniş aileye oranla oldukça düşüktür. Geniş aile biçiminde akraba evliliği oldukça pekişmiştir. Geniş ailede akraba evliliklerinin yüksek olması, toprağın miras yolu ile bölünmesini önlemek veya aynı nedenle birleştirilmesini sağlamak, ailedeki bütünlüğü korumak asillik ve rençberlik özelliklerini pekiştirmek gibi nedenlere bağlanabilir. Şaylı, çeşitli gruplarda yaptığı araştırmalar sonucunda akraba evliliği sıklığının %24-33 oranları arasında değiştiğini bulmuştur. Başaran'ın Diyarbakır'da yaptığı çalışmalarda, merkezde %34 oranında olan akraba evliliği sıklığı, köylerde %40'a çıkmaktadır. Kalyoncu, Silivri'nin Fener köyünde akraba evliliği sıklığını %1, Rize'nin Maden köyünde %47 olarak bulmuştur. Ankara Zekai Tahir Burak Kadın Sağlığı Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde artarda doğan 10.000 yeni doğanda yapılan bir çalışmada da akraba evliliği sıklığı %21 olarak bulunmuştur. Periyodik olarak yapılan nüfus ve sağlık araştırmalarına göre oldukça hızlı ekonomik, sosyal ve demografik değişmelerin yaşandığı Türkiye'de akraba evliliğinin yaygınlığı devam etmektedir. Akraba evliliği hem kadın hem de erkeğin eğitim düzeylerinin yüksek olduğu yörelerinde yetişen ve bu yörelerde yaşayan ve kent kökenli gruplar arasında düşük düzeylere inmekte, ancak geri kalan nüfus gruplarında yaygın bir uygulama olarak

20 Nesrin Türkarlan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.92

varlığını sürdürmektedir. Gerek (anadil ile yaklaşık olarak belirlenen) etnik köken, gerekse bireylerin yetiştiği yörelere göre akraba evliliği oranlarında önemli farklılıklar bulunması, akraba evliliklerinin nedenleri arasında yöresel/kültürel geleneklerin önemli bir yer tuttuğuna işaret etmektedir. Geleneksel yapı ve toprağa bağımlılık, kan yakını evliliklerin sayısını arttırmıştır. Eğitim ve yaşam düzeyi yükseldikçe akraba evliliklerinin sıklığında da azalmalar gözlenmektedir. Sosyo-ekonomik gelişme, şehirleşme, endüstrileşme ve eğitim düzeyinin yükselmesi ile ailenin kuruluşundaki birçok gelenekler ortadan kalktıkça akraba evliliği sıklığında azalmalar görüleceği kuşkusuzdur²¹.

Araştırmamızda, yakın akraba evliliğinin gençler tarafından nasıl görüldüğü, nasıl değerlendirildiği öğrenilmek istenmiştir. Bu amaçla eş adaylarının akraba olmasının evliliklerine engel olup olmadığı sorulmuştur

(Tablo:4.38). Alınan cevaplara göre gençlerin %69,1'i eş adaylarının yakın akraba olmalarının evlilikleri için bir engel *olduğu/olması gerektiğini* düşünmektedirler. Yakın akraba evliliğini olumsuz değerlendirmeyen kesimin oranı %30,9'dur.

TABLO:4.38: Eş adayları arasındaki yakın akrabalık durumu

Eş adaylarının yakın akraba olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2530	67,9	32,1	100,0
Kadın	2600	70,3	29,7	100,0
Toplam	5130	69,1	30,9	100,0

4.4.5. Eş Seçimi ve Sosyo-Ekonomik Durum

Eş adayına ilişkin beklentiler arasında, eş adayının veya ailesinin sosyo-ekonomik durumuna ilişkin beklenti ve temenniler söz konusu olabilmektedir. Daha önce yürüttüğümüz Aile Araştırmasının bulgularına göre eş adaylarının birbirleriyle ilgili sosyo-ekonomik beklentilerle ilgili tespitler şu şekilde gerçekleşmişti: "Araştırmada katılımcılara eşlerinin kendilerinden daha yüksek bir gelire sahip olmalarına nasıl baktıkları yönünde bir soru yöneltilmiştir. Cevapların dağılımlarına baktığımız zaman, %63,0 oranında eşlerin kendilerinden daha yüksek gelire sahip olmalarını istediklerini görmekteyiz. Bunu %26,8 ile *istemem* cevabı takip etmektedir. Fakat bu konudaki esas anlamlı farklılık cinsiyetlere göre dağılımda görülmektedir. Burada kadınları %81,3'ü kocalarının kendilerinden yüksek gelire sahip olmalarını isterken, bunu isteyen erkeklerin oranı %41,2'dir. İstemeyenlerin oranı ise erkeklerde %45,8 iken, kadınlarda %10,9'dur. Dolayısıyla toplumumuzun genel yapısına uygun olarak, kadınların, kocalarının kendilerinden yüksek gelire sahip olmalarını problem

21 Dursun Ayan, Rahime Beder-Şen - Semra Yurtkuran - Gülsen Ünal, "Akraba Evliliğinin Kültür Birikiminde ve Toplum Hayatındaki Bazı Görünümleri: Dil, Din ve Tıp", *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl:5, C:2, S.5, Nisan-Haziran 2002.

yapmadıkları anlaşılmaktadır. Çünkü ailelerin gelirleri zaten büyük oranda erkekler tarafından sağlanmaktadır. Ancak erkekler arasında bunu hem isteyen, hem de istemeyen kişilerin oranlarının birbirine yakın olması oldukça dikkat çekicidir. Buna göre erkeklerin önemli oranda hanımlarının kendilerinden yüksek gelire sahip olmalarını problem yapmadıkları anlaşılmaktadır. Diğer değişkenlere göre çok fazla anlamlı farklılıkların bulunmadığını söyleyebiliriz²².

Bu araştırmamızda katılımcı gençlere eş adayının sosyo-ekonomik durumunun olumsuz olmasının evliliğe engel olup-olmadığı sorulmuştur. Alınan cevaplara göre eş adaylarından erkeğin işsiz olması (Tablo:4.39) oldukça yüksek oranda (%76,4) evliliğe engel bir durum olarak nitelenmektedir. Bu konuda kadınların görüşü, erkeğin işsizliğinin evliliğe engel olacağı yönünde olmak üzere daha üst düzeylere (%82,6) erişmektedir. Fakat buna karşılık eş adaylarından kadının işsiz olması (Tablo:4.40) oldukça düşük düzeyde (%18,2) evliliğe engel bir durum olarak değerlendirilmektedir. Kadının işsizliğinin evliliğe engel olacağı/olması gerektiği görüşünde erkeklerin oranı son derece düşüktür (%13,1).

Eş adaylarından birinin evlilik aşamasında büyük borç altında olmasının evliliğe engel olup-olmadığı sorusuna (Tablo:4.41) alınan cevaplara göre görüşlerin eşit şekilde dağıldığı tespit edilmiştir. Cinsiyet açısından bakıldığında, kadınların bu konuda daha hassas oldukları anlaşılmaktadır (%55,6).

TABLO:4.39: Eş adayı erkeğin işsizliği

Erkeğin isinin olmaması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2471	69,8	30,2	100,0
Kadın	2621	82,6	17,4	100,0
Toplam	5092	76,4	23,6	100,0

TABLO:4.40: Eş adayı kadının işsizliği

Kadının isinin olmaması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2465	13,1	86,9	100,0
Kadın	2537	23,1	76,9	100,0
Toplam	5002	18,2	81,8	100,0

TABLO:4.41: Eş adaylarından birisinin borçlu olması

Eş adaylarından birinin büyük borç altında olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2438	44,1	55,9	100,0
Kadın	2542	55,6	44,4	100,0
Toplam	4980	50,0	50,0	100,0

22 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.100

Türkiye'deki üniversite öğrencileri arasında yürütülen bir araştırmanın bulgularına göre kızların çoğunluğu *maddi durumu benden iyi veya benimle aynı düzeyde olmalıdır* (% 57,7) derken, erkeklerin çoğunluğu *maddi durum önemli değil* demiştir (% 45,2). Kızların % 20'si maddi durumunun kendilerinininkinden iyi olmasını isterken, erkeklerin sadece % 4,8'i evleneceği kızın maddi durumunun kendisinden iyi olmasını istemektedir²³.

4.4.6. Eş Adayının Bireysel Kusuru/Engeli/Sağlık Sorunu

Eş adaylarının bazı özellikleri evliliğe giden yolda olumsuz durumlar olarak değerlendirilebilmektedir. Bunu en azından yaşarken gördüğümüz, işittiğimiz bilgilerden hareketle biliyoruz. Dolayısıyla bu bazı bireysel eksikliklerin, kusurların veya özelliklerin evlilik kararında ne oranda olumsuz etkiye sahip olduğunu belirlemek amacıyla araştırma kapsamında katılımcılara bu bazı özellikler de soruldu.

Katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi *eş adayının sürekli tedavi gerektiren hastalığının* evliliğe engel olup olmadığıyla ilgiliydi (Tablo:4.42). Katılımcıların %33,8'i sürekli tedavi gerektiren hastalığın evliliğe engel olacağını ifade ederken, %66,2'lik kesim ise sürekli tedavi gerektiren hastalığı evlilik için engel olarak görmediğini ifade etmiştir.

Eş adaylarından birisinin mahkûmiyetinin evliliğe engel olup-olmadığı sorusuna (Tablo:4.43) katılımcıların %54,9'u *engeldir* cevabını verirken bu konuda kadın katılımcıların oranının erkeklere oranla daha yüksek olduğu gözleniyor. Bu da gösteriyor ki toplumumuzda ve özellikle gençler arasında bedensel rahatsızlıklar, tedavi gerektiren hastalıklar evliliğe giden yolda daha kabul edilir bulunurken, kişiliğe, ahlâka ilişkin kusurların kabul edilme oranı düşüyor.

TABLO:4.42: Eş adaylarından birisinin hastalığı

Eş adaylarından birisinin devamlı tedavi gerektiren rahatsızlığı evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2482	35,0	65,0	100,0
Kadın	2545	32,5	67,5	100,0
Toplam	5027	33,8	66,2	100,0

TABLO:4.43: Eş adaylarından birisinin mahkûmiyeti

Eş adaylarından birisinin mahkûmiyeti evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2479	44,8	55,2	100,0
Kadın	2565	64,8	35,2	100,0
Toplam	5044	54,9	45,1	100,0

Sürekli tedavi gerektiren hastalıkla ilgili soruda olduğu gibi, bedensel engelin/özrünün evliliğe engellik durumunda gençlerin çoğunluğunun olumlu düşünceye sahip oldukları, böyle bir kusurun/özrünün evliliğe engellik durumunu düşünenlerin oranının görece daha az olduğu anlaşılmış bulunuyor (Tablo:4.44).

TABLO:4.44: Eş adaylarından birisinin bedensel özrü

Eş adaylarından birinin bedensel özrü olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2438	43,9	56,1	100,0
Kadın	2521	41,2	58,8	100,0
Toplam	4959	42,5	57,5	100,0

Sürekli tedavi gerektiren hastalık, bedensel engel/özür durumlarında olduğu gibi, eş adaylarından birisinin çocuk sahibi olamayacak durumda olmasının evliliğe engellik durumuyla ilgili soruda (Tablo:4.45) gençlerin önemli bir kesimi, bu durumun evliliğe engel olamayacağını dile getirdikleri tespit edilmiştir. Eş adaylarından birinin çocuk sahibi olamayacak durumda bulunmasını evliliğe engel bulanların oranı %33,9'dur. Bu konuda erkekler kadınlara oranla biraz daha yüksek oranı temsil etmektedirler.

TABLO:4.45: Eş adaylarından birisinin çocuk yapamayacak olması

Eş adaylarından birisinin çeşitli nedenlerle çocuk sahibi olamaması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2463	36,7	63,3	100,0
Kadın	2527	31,1	68,9	100,0
Toplam	4990	33,9	66,1	100,0

Evlilik hayatı sorumluluklarla doludur. Kişi eş olmanın anne-baba olmanın getirdiği sorumlulukları üstlenir. Bu sorumluluklarda gerçekleşecek ihmaller doğrudan evlilik hayatına yansır. Ancak özellikle gençler için evlilik sorumlulukları evlilik öncesinde pek algılanmıyor olabilir. Daha çok evliliğin hoş, güzel, keyifli tarafları dikkate alınmıyor. Zaten toplumumuzda yaygın olan *cicim ayları* veya *pembe günler* anlayışları da buna vurguda bulunuyor.

Araştırma kapsamında eş adaylarından birisinin evliliğinin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmekten kaçınan, böylesi sorumlulukları üstlenmek istemeyen birisi olmasının evliliğe engel olup olmadığı soruldu. Gençlerin çoğunluğu (%86,5) bu durumun evliliğe engel olacağını dile getirdiği görülmektedir (Tablo:4.46). Bu durum, gençlerin evlilik sorumluluğunun farkında olduklarını göstermesi açısından önemli ve anlamlıdır.

23 Nesrin Türkarlan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.86,87

TABLO:4.46: Eş adaylarından birisinin sorumsuzluğu

Eş adaylarından birinin evlilik sorumluluğunu yeri getirmekten kaçınması evlenmeye engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2404	82,1	17,9	100,0
Kadın	2592	90,5	9,5	100,0
Toplam	4996	86,5	13,5	100,0

Evlilik hayatının, aile hayatının ekonomik bir tarafı da vardır. Aile üyeleri hayatlarını sürdürebilmek için çalışırlar, gelir elde ederler ve bunu ihtiyaçları için harcarlar. Elbette ki kazanmada gelenekselleşmiş veya aile üyelerinin kendileri arasında verilen kararlara dayalı bir sorumluluk paylaşımı vardır. Burada önemli olan ailenin gelirinin dengeli bir şekilde harcanması ve ihtiyaçların doğru tespit edilmesidir. Çünkü gelirin sınırlı, ihtiyaçların sınırsız olduğu bu durumda örneğin tasarruf, tutumluluk gibi tutum ve tavırların devreye girmesi gerekmektedir. Dolayısıyla savurganlık ciddi bir sorun olarak anlam kazanır. Buna karşılık bazıları ise tasarruf ve tutumluluk derecesini fazla ileri götürür ve bu durumda da ihtiyaçların karşılanmadığı, sadece birikimin esas olduğu bir hayat tarzı gündeme gelir. Cimrilik ise bu bağlamda anlam kazanır. Bu da bir başka boyutta ciddi sorundur.

Konu bağlamında katılımcılara eş adayının *cimrilik* (Tablo:4.47) veya savurganlık (Tablo:4.48) özelliğinin evliliğe engel olup olmayacağı sorusu yöneltildi. **Gençlerin savurganlığı cimrilığe oranla biraz daha önemli bir sorun olarak gördükleri**, ama genel olarak gençlerin yaklaşık yarısının her iki durumu da sorunlu davranışlar, özellikler olarak gördükleri anlaşılmış bulunuyor.

TABLO:4.47: Eş adaylarından birisinin cimri olması

Eş adaylarından birinin cimri olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2486	47,1	52,9	100,0
Kadın	2569	52,4	47,6	100,0
Toplam	5055	49,8	50,2	100,0

TABLO:4.48: Eş adaylarından birisinin savurgan olması

Eş adaylarından birinin savurgan olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2470	55,7	44,3	100,0
Kadın	2561	55,9	44,1	100,0
Toplam	5031	55,8	44,2	100,0

Anlayış ve uyum evlilik birlikteliğinin sağlıklı ve huzurlu devamında en önemli özelliklerden ikisidir. Bunlara tahammül etme, empati kurma, takdir etme diğer bazı tutum ve davranışlar eklenebilir. Tüm bu ve benzeri özelliklerin olumlu etkilerini yok edecek veya bu olumlu özelliklerin oluşmasını engelleyecek en önemli bireysel

özelliklerden birisi bireyin asabi-sinirli ve hırçın olmasıdır. Dolayısıyla asabi-sinirli ve hırçın yapıdaki bireylerle birlikteliği götürmek, evliliği sürdürmek zor ve hatta imkânsıza yakındır. Bu nedenle katılımcılara bu tür özelliği olan birisiyle evliliğin devam edip etmeyeceği, bir başka deyişle eş adayının asabi-sinirli ve hırçın olmasının evlenme kararında olumsuz etkiye sahip olup-olmayacağı sorusu yöneltildi. Alınan cevaplara göre (Tablo:4.49) katılımcıların önemli bir kesimi (%60,3) asabi-sinirli ve hırçın karakterli olmanın evlilik kararında olumsuz etki yapacağı görüşünü dile getirmiştir.

TABLO:4.49: Eş adaylarından birisinin asabi-sinirli-hırçın olması

Eş adaylarından birinin asabi/sinirli, hırçın olması evliliğe engel mi?%				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2496	55,8	44,2	100,0
Kadın	2595	64,5	35,5	100,0
Toplam	5091	60,3	39,7	100,0

Bakıma muhtaç veya eşi öldüğü için yalnız kalmış veya sosyo-ekonomik nedenlerle birlikte kalma durumu gerçekleşmiş veya aile dayanışma ve yardımlaşmasının gereği olarak birlikte yaşama, aynı hanede yer alma durumu açığa çıkmışsa veyahut tüm bunların da ötesinde tamamen sevgi ve saygının bir gereği olarak birlikte yaşama durumu söz konusu olmuşsa anne-baba ile birlikte aynı evi paylaşarak evlilik hayatını sürdürmek söz konusu olabilir. Katılımcılara bu durumun, yani eş adayının anne ve babası ile aynı evde yaşama durumunun söz konusu olması durumunda evlilik kararında ne gibi değişme veya yöneliş söz konusu olabileceği sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre (Tablo:4.50) katılımcıların önemli bir kesimi bunu kabullenmekte ve evlilik kararından olumsuz bir etkiye sahip olmayacağı görüşünü dile getirmektedir (%69,2). Ancak buna karşılık %30,8'lik bir kesim ise bu durumun evlilik kararında olumsuz etkiye yol açacağı görüşünü dile getirmiştir.

TABLO:4.50: Eş adaylarından birisinin anne-babasıyla birlikte yaşama durumu

Eş adaylarından birisinin anne - babasının da aileyle aynı evde yaşayacak olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2472	29,4	70,6	100,0
Kadın	2547	32,2	67,8	100,0
Toplam	5019	30,8	69,2	100,0

Konu bağlamında daha önce SEKAM tarafından gerçekleştirilen Aile Araştırmasında da bazı sorulara yer verilmişti. O araştırmanın bulgu ve tespitleriyle bir karşılaştırma yapmak için söz konusu araştırmanın ilgili bölümünü buraya almak yararlı olacağı kanaatindeyiz: " Elbette ki bir aileyi *büyük* yapacak en önemli faktör büyük anne ve baba gibi aile büyüklerinin ailede yer almalarıdır. Çoğu zaman üç kuşağın

birlikte yaşadığı büyük/geleneksel ailede büyük anne ve babalar önemli bir konuma sahiptirler. Araştırma kapsamında katılımcılara *Anne ve baba gibi aile büyüklerinin de sizinle aynı evde yaşamalarını ister misiniz?* sorusu yöneltilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%40,4) anne-baba gibi aile büyükleriyle aynı evde yaşamayı istemediğini ifade etmiştir. Kararsızlık içerisinde olanların oranı da azımsanmayacak kadar çoktur (%24,4). Hiç kuşkusuz bu, aile yapımızın ve aile kurumumuzun işlevinin değişimi açısından önemli bir bulgudur. Bu durumda ailenin sosyo-ekonomik düzeyinin belirleyici bir faktör olacağı düşünülebilir. Ancak araştırma verileri söz konusu durum açısından incelendiğinde ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin farklı olmasının aile büyükleriyle aynı evde yaşama istek veya isteksizliğinde etkili bir değişken olmadığı tespit edilmiştir. Bunun ayrıca daha bir önemli tespit olarak anlam kazandırdığı kanaatindeyiz²⁴.

Çeşitli nedenlerle evli bireylerin evlilikleri son bulabiliyor. Boşanma, eşin ölümü gibi yaygın sebeplerle gerçekleşen evliliği sonlandırmayı takiben söz konusu birey yeni bir evlilikle hayatını sürdürmeyi tercih edebiliyor ve genellikle de bu böyle oluyor. Genellikle hiç evlenmemişlerin, hiç evlenmemişleri tercih ettiğini gündelik hayattan edindiğimiz bilgilerle biliyoruz. Ancak buna rağmen gençlere eş adayının daha önce evlenmiş olmasının evlilik kararında olumsuz bir etkiye sebep olup-olmayacağı soruldu (Tablo:4.51-52). Araştırmanın bulgularında ilginç bir durumla karşılaşıldı; eğer daha önce evlenmiş olan eş adayı erkekse, bu durumda evlilik kararının olumsuz etkilenmeyeceğini ifade edenlerin oranı % 61,2, ancak eğer daha önce evlenmiş olan eş adayı kadınsa, bu durumda evlilik kararının olumsuz etkilenmeyeceğini ifade edenlerin oranı % 52,6'dır. Özellikle daha önce evlenmiş eş adayının erkek olması konusunda erkek katılımcılarla kadın katılımcıların görüşleri arasında dikkat çekici bir farklılık gözlenmektedir.

TABLO:4.51: Eş adaylarından erkeğin daha önce evlenmiş olması

Erkeğin daha önce evlenip boşanmış olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2412	29,6	70,4	100,0
Kadın	2566	47,4	52,6	100,0
Toplam	4978	38,8	61,2	100,0

TABLO:4.52: Eş adaylarından kadının daha önce evlenmiş olması

Kadının daha önce evlenip boşanmış olması evliliğe engel mi? %				
	SAYI	Evet	Hayır	Toplam
Erkek	2465	46,8	53,2	100,0
Kadın	2507	48,1	51,9	100,0
Toplam	4972	47,4	52,6	100,0

4.5. Evlilik

Araştırmanın evrenini oluşturan 15-28 yaş grubundaki bireylerin bir kısmının içinde buldukları yaş itibarıyla evli olmaları beklenir. Bu nedenle araştırma kapsamında katılımcılara evli olup-olmadıkları sorusu da yöneltilti. Alınan cevaplara göre (Tablo:4.53) araştırmaya katılan ve araştırmanın örneklem grubunu oluşturan gençlerin %87,4'ü bekâr, %8,9'u ise evlidir. Ayrıca katılımcıların 152'sinin (%2,9) nişanlı olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılardan 37 kişi ise (%0,7) dul/boşanmış durumdadır. Evli olan katılımcıların evlilik süreleri dikkate alındığında (Tablo:4.54) katılımcılar arasında istisna niteliğinde olmak üzere 3 kişinin (%0,7) 11 yıldır evli olmasına karşılık, evli olanların ağırlıklı olarak 1-8 yılları arasında toplandıkları gözlenmektedir.

TABLO:4.53: Katılımcıların medeni durumu

Medeni durumunuz?		
	SAYI	%
Bekâr	4517	87,4
Nişanlı/sözlü	152	2,9
Dul/boşanmış	37	,7
Evli	461	8,9
TOPLAM	5167	100,0

TABLO:4-54: Evlilik süresi

	SAYI	%
1 yıl	62	15,3
2 yıl	30	7,4
3 yıl	80	19,7
4 yıl	29	7,1
5 yıl	35	8,6
6 yıl	45	11,1
7 yıl	7	1,7
8 yıl	68	16,7
9 yıl	31	7,6
10 yıl	16	3,9
11 yıl	3	,7
TOPLAM	406	100,0

24 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.34

4.6. Evlenme Biçimi

Evliliğe karar verilmesinde ve eş seçiminde kimin belirleyici olduğu, son sözü kimin söylediği dikkate alınacak olursa, **dört ayrı evlilik** biçiminden bahsetmek mümkündür. Bunlardan ikisinde aile üyelerinin, özellikle de anne ve baba gibi aile büyüklerinin etkisi söz konusudur. Bu evlilik biçiminde ya aile bireyleri/büyükleri evlenecek bireylerin görüş ve düşüncelerini herhangi bir şekilde dikkate almadan evliliğe ve evlenilecek kişiye kendileri karar vermektedirler ya da evlenmesi düşünülen bireylerin görüş ve düşünceleri aile bireyleri/büyükleri tarafından alınmakla birlikte, evliliğe ve evlenilecek kişiye yine kendileri karar vermektedirler. Genellikle **görücü usulü** olarak tanımlanan her iki durumun da birincisinde evlenecek bireyler kendileri hakkında karar verdikten sonra birbirlerini görüp-tanımaktalar ve hatta bu tarz evliliklerde evlenen bireylerin birbirlerini ancak nikâh veya gerdek gecesinde görme durumlarına da şahit olunabilmektedir. Ancak bu durumun özellikle zamanımızda son derece istisna hale geldiği de açıktır. **Görücü usulü** olarak tanımlanan bu evlilik biçiminin ikinci şekline gelince, evlenecek kişiler aile bireylerinin/büyüklerinin kararlarını takiben birbirlerini tanımakta ve bu tanıma daha çok da **nişan** olarak isimlendirilen bir süreçte gerçekleşmektedir. Fakat evliliğe aile bireyleri/büyükleri karar verdikleri için nişan döneminde evlilik kararından geri dönmek, evlenecek bireylerin tercihlerinden çok, **çok önemli** olumsuz bir gelişmeye bağlı olarak yine aile bireylerinin/büyüklerinin kararlarıyla gerçekleşmektedir.

Diğer iki tarz evlilikte ise evliliğe ve evlenilecek kişiye ilişkin **son sözü söyleyenler, bizzat evlenecek bireylerin kendileridir**. Bu evlilik türünde evlenme isteğinde olan bireyler, evlenmeye kendi aralarında karar vermekte; ama usulen aile bireylerinin/büyüklerinin iznini de almaktadırlar. Bu tarz evliliklerde aile bireylerinin/büyüklerinin çok belirgin ve ikna edici bir çekinceleri yoksa, evlilik gerçekleşmektedir. **Dördüncü tarz evlilik** ise evlenmeye karar verenler, evlenecek olan bireylerin bizzat kendileridir. Bu evlilikte, evlenecek bireyler herhangi bir şekilde de olsa aile bireylerinin/büyüklerinin görüşlerini sormadan, onların düşüncelerini almadan evliliğe karar vermekte ve evlenmektedirler. Bu evlilik, haber niteliğinde de olsa, aile bireylerine bildirilmeden gerçekleştirilebildiği gibi, haber verilmesine karşılık, aile bireylerinin/büyüklerinin görüş ve düşünceleri alınmadan da gerçekleştirilebilmektedir.

Araştırma dâhilinde, araştırmanın örneklem grubunda yer alan ve evli olanlara nasıl evlendikleri, evlilik kararında son sözü kimin söylediği sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre (Tablo:4.55) evli gençlerin önemli bir kesimi, kendi aralarında tanışıp-görüşerek; ama ailelerinin de onayını alarak evlendiklerini ifade etmişlerdir (% 52,7). Buna karşılık ailenin kararıyla; ama evlenecek bireylerin görüşünün alındığı evlilik biçiminin ve evlenecek bireylerin kendi aralarında evlilik kararı verdikleri, ailelerinin onaylamamasına rağmen evlendikleri evlilik türlerinin de az sayılamayacak düzeylerde olduğu gözleniyor.

TABLO:4.55: Evlenme biçimi

	SAYI	%
Aile kararı-görüşüm alınmadı	29	5,8
Kendimiz tanıştık-ailenin onayı ile	265	52,7
Ailenin kararı-görüşüm alındı	110	21,9
Kendimiz tanıştık-aile istemedi	79	15,7
Diğer	20	4,0
TOPLAM	503	100,0

Gençlerdeki, evli gençlerdeki durumun, bir karşılaştırma imkânı sağlaması açısından SEKAM'ın Aile Araştırmasının bulgularını dikkate almak yararlı olacaktır: *“Araştırmamızın bulgularına göre tamamen aile bireylerinin/büyüklerinin istek ve kararıyla evlenenlerin oranı %34,9'dur. Bu durum aile büyüklerinin evliliklerdeki geleneksel etkilerinin güçlü şekilde devam ettiğini göstermesi açısından ilginç ve önemli bir orandır. Evliliklerin %10,7'sinde ise aile büyüklerinin karar verme eğilimi içerisinde oldukları, ancak kararlarını evlenme durumuyla karşı karşıya olan çocuklarının görüşlerini alarak verdikleri anlaşılmaktadır. Evlendirmeyi düşündüğü çocuğunun görüşünü öğrenen, düşüncesini alan ve buna bağlı olarak çocuğunun evlenmesine karar veren aile büyüklerinin oranı %42,3 tür²⁵.”*

4.7. Evlenirken kıyırılan nikâh

Sözleşme ve ilanı kapsayan nikâh, yapılaş şekli, taşıdığı değerler itibarıyla toplumlara göre farklılık arz edebilir. Yapıldığı yer ve zaman, tescil edilmiş biçimi apayrı bir önem taşıyabilir. Bu durum, merkezi otoriter devletlerin her şeyi belirleme tutkusuyla dopdolu olduğu modern dönemlerde başlı başına problem haline gelmiştir. Yüzlerce yıldan beri toplumlarda kendiliğinden gerçekleşen nikâh işlemleri, diğer pek çok şey gibi, devletin çatısı altına sokulmak istenmiş ve önceki gerçekleştirimlerin bir kısmı çizgi dışı sayılmıştır. Bu problemi yaşayan toplumlardan birisi şüphesiz bizim toplumumuzdur. **Bu çerçevede, resmi ve dini nikâh olmak üzere bir ikilem yaşanmaktadır**. Evlilik gibi ciddi bir oluşumun manen de desteklenmesi gerektiği inancına bağlı olarak nikâhın bir dini boyutunun bulunduğu kabul edile gelmiştir. Günümüz modern ulus yapılarında pek çok sosyal oluşum gibi nikâh da devletin çatısı altına alınınca, işin dini boyutu problem haline gelmiştir. Pek çok Batı ülkesinde dinin duası, resmîyetin tescili kilisede toplanarak halledilmiş; ama bizde salt sistem kaygılarıyla problem böylesi bir çözüme kavuşturulamamış, dini ve resmi iki nikâh tipi ortaya çıkmış, dini nikâh, çizgi dışı sayılmıştır. Ancak pek çok alanda olduğu gibi toplum, bunu da kendine özgü bir şekilde çözmüş, araştırmanın bulgularında

25 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.48

da görüleceği üzere, hem dini, hem de resmi nikâhı gerçekleştirmek suretiyle problemi aşmıştır. Onun için Cumhuriyet döneminin başlarından beri aile yapımız üzerinde yapılan araştırmalarda, dini ve resmi nikâh oranları, bunların algılanış düzeyleri önemli maddelerden birisi olagelmıştır.

Araştırma kapsamında evli gençlere *Evlenirken hangi nikâhı kıydırdınız?* sorusu yöneltildi, Alınan cevaplara göre (Tablo:4.56) evlenen gençlerin çok büyük kısmı (%94,9) evlenirken hem resmi ve hem de dini nikah olmak üzere, iki nikahı da birden kıydırmışlar.

TABLO:4.56: Evlenirken kıydırılan nikâh

	SAYI	%
Sadece resmi	16	3,2
Sadece dini	9	1,8
Resmi-dini	468	94,9
TOPLAM	493	100,0

SEKAM'ın aile araştırmasında ise sonuçlar üzerinden şu değerlendirme yapılmıştır: *“Evlenirken nasıl bir nikâh kıydınız? sorusuna katılımcıların %85,1'i hem resmi hem de dini nikâh, %10,4'ü yalnızca resmi nikah, %4,5'i ise sadece dini nikâh cevabını vermişlerdir. Burada Cumhuriyet döneminde dinden ayrı bir nikâh olarak belirlenmesine rağmen, beraber ve ayrı kıyılan nikâhların %95,5 oranında resmi nikâh olarak gerçekleşmesi, yalnızca mecbur edilmesiyle açıklanamaz. Bu durum toplumun, nikâhın tescilinin önemine inandığını göstermesi açısından önemlidir. Hemen ikinci sıradaki gerçek ise, dini olarak nitelendirilen nikâha verilen önemdir. Sırf dini ve resmi ile birlikte kıyılan dini nikâh oranının toplamı %89,6'dır. Burada toplumca nikâhın din tarafından tamamlanan dini bir boyutunun olduğuna inanıldığını görmekteyiz. Bu durum önemli olaylarda bir toplumsal temellendirme yoludur. Profan bir eylem olan iş yeri açılmalarının bile bir dua ile gerçekleşmesi de bunu göstermektedir. Ancak dini nikâh soyut bir duadan daha öte biçimsel bir iş olarak algılanmakta, yani pek çok alanda gerçekleştirilen dua etmeden daha kalıcı bir iş olarak düşünülmektedir. Sırf resmi nikâhın %10,4 gibi küçük bir oranda kalması, söz konusu ettiğimiz duyarlılığın bir göstergesidir. Gerçekten de toplumumuzda pek çok insanımız, diğer alanlarda göstermediği dini duyarlılığı, dini nikâh konusunda göstermekte, resmi nikâhın varlığına rağmen, dini nikâh olmadan yapılacak cinsel ilişkinin meşruiyet eksikliği taşıdığına, bu ilişkinin zina sayılabileceğine inanmaktadır”²⁶.*

Bu yargının ve tespitlerin ne kadar doğru olduğunu bu araştırma da bir kez daha ortaya koymuş bulunuyor.

4.8. Evlilikten Memnuniyet

Evlilik ilişkisi, evlilik doyumu, evlilik mutluluğu ve evlilik uyumu gibi kavramlar pek çok araştırmaya temel oluşturmuştur. Yalnız psikiyatrist ve psikologlar değil, farklı bilim dallarından mensup pek çok bilim adamı da konuya ilgi duymaktadır. Farklı uzmanlık alanları çerçevesinde bu kavramları temel alan çok sayıda araştırma yapılmaktadır. Sosyal bilimciler tarafından bir evliliğin nasıl iyi bir şekilde işlev göreceği ile ilgili birçok terim kullanılmıştır. Genel olarak evlilik iki basit şekilde değerlendirilmektedir: İlk terim evliliğin iptali, boşanma, ayrılık, terk etme gibi konuları içeren **evlilik sürekliliği kavramıdır**. Sürekliliği olan bir evlilik eşlerden birinin doğal ölümü ile sonlanır. İstikrarsız bir evlilik eşlerden birinin ya da her ikisinin isteği ile sonlandırılır. Diğer bir terim ise, eğer evlilik devam ediyorsa **evlilik kalitesi kavramıdır**. Bu kavram evlilik süresince evlilik ilişkisinin nasıl olduğu, eşlerin bu konuda ne hissettiği ve bu durumdan nasıl etkilendiği ile doğrudan ilişkilidir. **Evlilik uyumu, evlilik doyumu, mutluluğu, evlilik bütünlüğü kavramları evlilik ilişkisinin kalitesini tanımlamak için kullanılan kavramlardır**. Evlilik kalitesi kavramı evlilik doyumu, evlilik uyumu ve evlilik bütünlüğünü de kapsayan genel bir kavramdır. *Evlilik kalitesi*, evli çiftlerin ilişkilerinin öznel değerlendirilmesi olarak tanımlanır. Yüksek evlilik kalitesinin, iyi uyum, yeterli iletişim, evlilik ilişkisinde yüksek doyum ve mutluluk derecesi ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Evliliğin niteliğini belirlemede uyumun daha önemli olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle evliliğin niteliğini değerlendiren çalışmalarda sıklıkla çift uyumunu değerlendiren ölçekler kullanılmaktadır. Tüm bu kavramların nasıl tanımlanacağı ya da nasıl ölçüleceği konusunda henüz bir fikir birliği olmaması nedeniyle, bazı araştırmacılar nasıl adlandırılırsa adlandırılınsın ya da nasıl ölçülürse ölçülsün, bu kavramların içeriklerinin benzer olduğu ve her birinin etkileşimi ve tutumları betimlediğini ileri sürmektedirler. **Özellikle evlilik uyumu ve evlilik doyumu kavramları, aralarında yüksek korelasyon olması nedeniyle çok sık birbirine karıştırılmakta ve eş anlamlı olarak kullanılmaktadır**. Doyumlu çiftlerin aynı zamanda uyumlu çiftler olduğu belirtilerek bu iki kavramın birbirinden farklı kavramlar olmadığı ileri sürülmektedir. Buna karşılık bazı araştırmacılar ise, bu korelasyon katsayısının böyle yorumlanmasının yanlış olduğunu ileri sürerek *doyum* ve *uyumun* iki farklı kavram olduğuna işaret etmektedirler. Birbiri ile etkileşen, evlilik ve aileyi ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarını olumlu bir şekilde çözebilen çiftlerin evliliği uyumlu bir evlilik olarak tanımlanmaktadır. Evlilik uyumu ayrıca çiftlerin uyumlu birlikteliklerinin sonucu olarak evlilik hayatındaki memnuniyeti ve mutluluğu da tanımlanmaktadır. Bu noktada daha genel bir kavram olması nedeniyle *evlilik doyumu* ile karıştırılmaktadır. Oysaki çift uyumunda, evlilik doyumunda olduğu gibi bireylerin öznel algısı aralarındaki ilişkinin niteliği değerlendirilmektedir. Bu nedenle evlilik uyumunda eşlerden her

26 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.65

birinin iyi bir ilişki sürdürebilme kapasiteleri de önemlidir. Eşler arasındaki çatışma; eşler arasındaki sözel ve fiziksel saldırganlığı tanımlamaktadır. Evlilik doyumu ise bireylerin ilişkilerinin tüm yönlerinde hissettikleri öznel mutluluk ve hoşnutluk duyguları olarak tanımlanmaktadır²⁷.

Araştırmada evli gençlere yürütmekte oldukları evliliklerinden memnuniyet durumları sorulmuştur (Tablo:4.57). Alınan cevaplara göre evli gençlerin %87,7'si *memnun* olduğu bir evliliği sürdürdüğünü üstelik bunların %55,6'sı evliliğinden *çok memnun* olduğunu ifade etmiştir. Evliliğinden *memnun olmayanların* oranı %5,5 gibi görece oldukça düşük bir orana sahiptir.

TABLO:4.57: Evlilikten memnuniyet

Genel olarak düşündüğünüzde evliliğinizden memnun musunuz?		
	SAYI	%
Çok memnunum	265	55,6
Memnunum	153	32,1
Az memnunum	33	6,9
Memnun değilim	26	5,5
TOPLAM	477	100,0

Burada bir karşılaştırma imkânı sağlaması açısından SEKAM'ın Aile Araştırması bulgularını dikkate almak yararlı olacaktır:

“Genel olarak düşündüğünüzde evliliğinizden memnun musunuz? sorusuna *memnunum ve çok memnunum* diyen katılımcıların toplam oranı %87, *memnun olmayanlar veya tereddütlü bulunanlar* sadece %13 tür ki bu durum ailemiz açısından önemli bir sonuçtur. Evliliğinden *memnun olmayanlar* arasında kadınların oranı (%15,3) erkeklerin oranından (%9,8) daha yüksektir. Bunda kadınların maddi imkânsızlığı ve ailede etkinlik seviyesinin düşük olması etkili olabilir. Yine yaş ilerledikçe daha önce de belirttiğimiz gerekçelere bağlı olarak memnuniyet azalmakta, zengin veya geliri yüksek olan kimselerde ise aileden memnun olma düzeyi yükselmektedir. Yaşanan yer ve yaş değişkenlerinde ise önemli bir farklılık görülmemektedir”²⁸.

Araştırmanın bulgularına göre yürütülen evlilikten memnun olmayanlar daha çok kadınlardır (Tablo:4.58). Yaşı küçük olanlar evliliklerinden büyük oranda memnun durumdadır, bunun sebebinin evliliklerinin henüz çok başında olmasına bağlamak gerektiği kanaatindeyiz. Ön lisans düzeyi öğrenime sahip olanlarla sosyo-ekonomik durumunu *yoksul* olarak değerlendirenler evliliklerinden diğer kesimlere göre daha yüksek oranda memnun değiller. İlginçtir bölgeler karşılaştırmasında Batı Karadeniz bölgesi gençleri oldukça farklı bir görünüm sergilemekte. Çünkü en yüksek oranla evliliklerinden bu bölge gençleri memnun değiller (Tablo:4.59).

TABLO:4.58: Farklı değişkenler açısından evlilikten memnuniyet-1

	Genel olarak düşündüğünüzde evliliğinizden memnun musunuz?%			
	Çok memnun	Memnun	Az Memnun	Memnun değil
CİNSİYET				
Erkek	63,7	28,1	8,2	
Kadın	45,2	37,1	5,2	12,4
YAŞ				
16		100,0		
18	20,0		80,0	
19			100,0	
20	25,0	75,0		
21		100,0		
22	100,0			
23	70,8	29,2		
24	40,0	16,0	44,0	
25	56,8	33,7		9,5
26	28,6	71,4		
27	33,3	33,3	12,7	20,6
28	68,9	28,9		2,1
ÖĞRENİM				
İlköğretim	47,5	37,6	8,4	6,4
Lise	67,5	25,0	5,0	2,5
Ön lisans	50,0	33,3		16,7
Lisans	62,2	16,2	21,6	
Lisansüstü	50,0	50,0		
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	38,5	58,7	2,9	
İlçe	65,1	22,6		12,3
Şehir	60,2	23,2	11,6	5,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	100,0			
Yoksul	58,6	27,6		13,8
Normal	53,9	34,7	6,1	5,3
Zengin	74,2		25,8	
Çok zengin		100,0		

27 Evrim Erberk, Emrem Beştepe ve dğr., “Evlilik Uyumu”, *Düşünen Adam*, 18(1), 2005, s.39, 40

28 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.53

TABLO:4.59: Farklı değişkenler açısından evlilikten memnuniyet-2

Genel olarak düşündüğünüzde evliliğinizden memnun musunuz? %				
	Çok memnun	Memnun	Az Memnun	Memnun değil
BÖLGE				
İstanbul	47,2	35,2	17,6	
Batı Marmara	80,0	20,0		
Ege	60,0	40,0		
Doğu Marmara	44,4	55,6		
Batı Anadolu	94,7		5,3	
Akdeniz	77,4	3,2	19,4	
Orta Anadolu	89,6	10,4		
Batı Karadeniz	37,1	22,6	1,6	38,7
Doğu Karadeniz	62,2	37,8		
Kuzey Doğu Anadolu	26,9	69,2		3,8
Ortadoğu Anadolu	50,0	50,0		
Güneydoğu Anadolu	45,9	37,8	16,2	
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	38,3	61,7		
751-1000 TL	45,8	28,3	11,7	14,2
1001-1500 TL	60,2	29,7	3,1	7,0
1501-2000 TL	77,9	11,8	10,3	
2001-3000 TL	48,5	27,3	24,2	
3001-5000 TL	82,4	17,6		
5001 ve üstü TL	100,0			

4.9. İdeal Evlilik Yaşı

Değişen değerlerle birlikte gençlerin evliliğe bakışı da farklılaşıyor, evlilik her geçen gün biraz daha ileriki yaşlara erteleniyor. Çeşitli sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel etkenler, gençlerin evlilik kararları üzerinde etkili oluyor. Evlilik için belirli koşullar vardır bunlardan biri de *Yaş*'tır. Türkiye'de üniversite öğrencileri arasında yürütülen 2007 tarihli bir araştırmada katılımcılara *Evlenmek için en uygun yaş sizce ne olmalıdır?* sorusu yöneltilmiş ve bu soruya gençler şöyle cevap vermişlerdir: Erkek öğrenciler için en uygun evlilik yaşı kızlarınkinden farklı çıkmıştır. Erkeklerin %86'sı kendi cinsleri en uygun evlenme yaşının 23-28 olduğunu düşünürken, kızların büyük çoğunluğu ise (%96) erkek için en uygun evlenme yaşının 25-30 olduğunu belirtmişlerdir. Bu karşılaştırma sırasında ortaya çıkan önemli bir husus kızların kendi hemcinsleri için en uygun evlilik yaşının 22-29 olarak görmeleridir²⁹.

Araştırmamız kapsamında katılımcıların tamamına erkek ve kadın için ideal evlilik yaşının ne olduğu/olması gerektiği sorulmuştur. Erkek için ideal evlilik yaşı

konusunda verilen cevaplar (Tablo:4.60) dikkate alındığında 25-30 yaş aralığının ön plana çıktığı görülmektedir (%83,9). Buna karşılık kadınlar için ideal evlilik yaşının ne olduğu/olması gerektiğiyle ilgili cevaplardan (Tablo:4.61) ağırlıklı kesim 23-28 yaş aralığında toplanmaktadır (% 78). Ancak dikkat çekici bir durum olarak ifade etmek gerekirse, katılımcıların % 34,8'i kadınlar için ideal evlilik yaşı olarak 25 yaşını ifade etmişlerdir.

TABLO:4.60: Erkek için ideal evlilik yaşı

Erkek için ideal evlilik yaşı kaçtır?		
	SAYI	%
20	94	1,9
21	72	1,4
22	69	1,4
23	83	1,7
24	225	4,5
25	1129	22,5
26	452	9,0
27	752	15,0
28	745	14,8
29	170	3,4
30	965	19,2
31	21	,4
32	82	1,6
33	45	,9
34	10	,2
35	103	2,1
TOPLAM	5017	100,0

29 Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.71

TABLO:4.61: Kız için ideal evlilik yaşı

Kız için ideal evlilik yaşı kaçtır?		
	SAYI	%
17	17	,3
18	87	1,8
19	28	,6
20	356	7,2
21	150	3,0
22	263	5,3
23	460	9,3
24	593	12,0
25	1723	34,8
26	403	8,1
27	384	7,7
28	304	6,1
29	30	,6
30	160	3,2
TOPLAM	4958	100,0

4.10. Toplumsal Cinsiyet

Kadın veya *erkek*, günlük dildeki yaygın kullanımıyla hem bireyin biyolojik anlamda *dişi* [*female*] veya *er* [*male*] oluşunu, hem de toplumun bireye sunduğu roller sistemi dâhilinde anlam kazanan *kadın* [*woman*] veya *erkek* [*man*] oluşu ifade eden iki terimdir. Fakat ne var ki, bu terimlerde anlam kazanan biyolojik boyut ile biyolojik yapıda temellenen toplumsal boyut birbirlerinden çok farklı şeylerdir. Biyolojik olarak her birimiz *er* ya da *dişi* olarak doğar ve bu *verili* özelliğimizi değiştir(e)meden [tıp biliminin gelişimine paralel gerçekleşen istisna durumlar bir yana] tüm yaşamımız boyunca sürdürürüz. İkinci duruma, cinsiyetimizin toplumsal boyutuna gelince, bu, verili bir özelliği değil, gündelik eylemlerimizle gece gündüz *oluşan, inşa edilen* bir şeyi ifade eder. Daha doğduğumuz anda bu *inşa* sürecinin nesnesi oluruz. Doğumu takiben, hemen hiç gecikmeden, biyolojik cinsiyetimiz ekseninde oluşup anlam kazanan bir davranışlar örgüsünün mensubu haline ge(tiri)liriz. Örneğin, doğacak çocukları için giysi ve eşya hazırlayan anne ve baba, eşyanın rengi ve biçimi konusunda tercihlerini kullanırken, çocuktan hayatı boyunca mensubu olması istenecek davranışlar, tutumlar, roller örgüsünü inşa etmenin ilk adımını atarlar. Doğum sonrasında, çocuk için belirlenen toplumsal dünya gittikçe belirginleşir; elbiseler, saçın boyu ve biçimi, hitaplar, oyuncaklar, çocuğa yönelik davranışlardaki sevecenlik biçimi ve dozajı, çocuk için uygun bulunan veya uygun bulunmayan davranışlar,

çocuk için düşünülen ve arzulanan meslekler vs. tüm bunlar söz konusu *inşa* eyleminin sonraki bazı aşamalarını teşkil eder.

Esasen davranış, tutum ve rollerle ilgili olan *kadınlık* ve *erkeklik*, *dişi* veya *er* oluş temelinde şekillenen iki farklı boyutu ifade etmektedir. Toplumlar için bu ayrım son derece önemlidir. Bu nedenle de alanları oldukça net bir şekilde birbirinden ayrılmıştır. Buna göre birey ya *dişidir* ya da *erdir*; dolayısıyla ya *kadındır* ya da *erkektir*. Toplum, bireyden, değişmez bir ölçüt kabul ettiği biyolojik cinsiyetine göre davranışlar sergilemesini ister; hazırladığı davranışlar örgüsünü kabullenmesi ve uygulaması için zorlar. Cinsiyet temelinde birbirinden ayrılan davranışların, rollerin ve tutumların her hangi bir şekilde birbirine karıştırılmasına izin vermez; böylesi bir karışıklığa göz yummaz ve bu konudaki ihmalkârlık veya umursamazlıkları anında tepki ile karşılar.

Günlük yaşamda ve dilde genellikle herhangi bir ayrıma gidilmeden birlikte ifade edilmelerine karşılık, cinsiyet temelinde şekillenen biyolojik özellik ile bu özelliğin üzerinde inşa edilen toplumsal durum, bilim çevrelerinde *cinsiyet* (sex) ve *toplumsal cinsiyet* (gender) terimleri ile isimlendirilerek, birbirinden ayrı tutulmaktadır. Bu ayrımın tarihi ise son derece yenidir. Toplumsal cinsiyet (gender) kavramını sosyolojiye dâhil eden Ann Oakley, 1972 yılında yayımlanan *Sex, Gender and Society*'de açıkladığı üzere, *cinsiyet* (seks) biyolojik açıdan erkek/kadın ayrımını anlatırken, *toplumsal cinsiyet* (gender) erkeklik ile kadınlık arasındaki toplumsal bakımdan eşitsiz bölünmeye gönderme yapmaktadır. Her ne kadar geleneksel bakış açısında, *cinsiyet* ve *toplumsal cinsiyetin* basit ve açık bir şekilde birbirleriyle örtüştüğü anlayışı devam ediyor olsa bile, artık bugün bu ikilinin birbirlerinden ayrı anlamsal boyutlarını konu edinen geniş bir literatür oluşmuş bulunmaktadır.

4.10.1. Cinsiyet Roller

G.H. Mead, 1934 yılında yayınlanan *Mind, Self and Society* isimli kitabında, bireyin toplumun bir üyesi sıfatıyla sahip olduğu özelliklerin temel unsuru olarak rol kavramını ön plana çıkarmış; Ralph Linton'un 1936 yılında yayınlanan *The Study on Man: An Introduction* kitabından sonra ise *rol*, sosyolojinin temel sözcüklerinden birisi haline gelmiştir. Rol, çeşitli çalışmalarda *belli bir toplumsal duruma ilişkin olarak beklenen davranışlar* veya *belli bir toplumsal durumdaki kişiden beklenen işlemlerle onun gerçek edimlerinin toplamı* veya *belli bir toplumsal duruma ilişkin gerçek davranış kalıpları* ya da *beklenen davranış kalıpları*³⁰ gibi farklı ifadelerle tanımlanmıştır. Tanımların hepsi de toplumun bireyden istediği davranışa vurguda bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki rol bir boyutuyla toplumsal diğer boyutuyla bireyseldir; toplumsallığın bireyde davranışa dönüşmesidir. Rolün toplumsal cinsiyetle ilgili kısmına

30 Mine Tan, *Kadın: Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi*, Ankara, 1979, s. 158

gelince, bu alandaki uyarlamalar çok farklı biçimlerde gerçekleşmiştir. Rol-toplumsal cinsiyet uyarlamalarında ana fikri bireyin *er* veya *dişi* oluşu teşkil etmektedir. Bu nedenle de her zaman iki cinsiyet rolü mevcut olmuştur: *Erkek rolü*, *kadın rolü* ya da *eril rol* ve *dişil rol*. Konuyla ilgilenen sosyolog ve sosyal psikologların çoğunluğu, yaş ile cinsiyet rollerini birlikte ele almışlar ve bu iki özelliğe bağlı kategorilendirmenin, toplumların yaptıkları en eski ayrımı ifade ettiğini belirtmişlerdir. Evrensel biyolojik özelliklere dayanan bu kategorilendirme, gerek toplum ve gerekse birey için büyük önem ifade etmektedir. Çünkü bu iki özelliğe bağlı roller, bireylerin topluma katılma imkânlarını ve tarzlarını belirlemenin yanı sıra, toplumdaki işbölümünün de oluşumuna etkide bulunmaktadır; kadın ve erkeklerin, yaşamın değişik yaş kademelerinde yapmaları gereken sorumluluk ve işleri belirlemektedir³¹.

Cinsiyet rolleri çerçevesinde yapılan tartışmalar, cinsiyet rollerinin konumu ve anlamı üzerinde oldukça zengin düşünce birikimi sağlamıştır. Üstelik bu konudaki tartışmalar hâlâ hız kesmiş de değildir. Cinsiyet rollerinin oluşumunu bireysel yaşam sürecinde incelemek gerekirse, cevabı aranan temel soru *Cinsiyet rolleri nasıl gelişir?* sorusudur. Bu soruya cevap olabilecek iki genel açıklama yapılmıştır. Bunlardan biri öğrenmeye, diğeri ise bilişsel mekanizmalara vurguda bulunmuştur.

Ralf Dahrendorf gibi *genel rol teorisi* savunucuları, cinsiyet rollerinin *sosyoloji ve psikolojinin sınırında durduğunu* iddia etmektedirler. Bu baskın cinsiyet rolü teorisi-ne göre, cinsiyet rollerinin *öğrenilmesi*, *toplumsallaşma* veya *içselleştirme* aracılığıyla gerçekleşmektedir. Öğrenmeyi temel alan bu yaklaşıma göre, cinsiyet rolleri başka bir şey nasıl öğreniliyorsa öyle öğrenilmektedir. Bu öğrenmede iki temel mekanizma söz konusudur. İlk olarak, çocuklar cinslerine uygun davranışları açısından ana-babaları ve toplumdaki diğerleri tarafından pekiştirilirlerken, cinslerine uymayan davranışları için cezalandırılırlar. Örneğin, bir erkek çocuk oyuncak kamyonu ile oynadığında, ana-baba hoşnut olur, gülümser, ilgi gösterir ve genel olarak bu seçimi pekiştirir. Fakat o erkek çocuk bir oyuncak bebekle oynamayı seçtiğinde ise anne ve babası olumsuz şeyler söyleyerek onu doğrudan cezalandırabilir, bebeği elinden alıp uzaklaştırabilir ya da ödüllendirmezler. Her iki durumda da çocuk, cinsiyet damgalı oyuncakları seçmeyi öğrenir. Taklit de cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde önemli rol oynar. Esasen, çocuklarda başka insanları taklit etme yönünde güçlü bir eğilim vardır. Ancak bu taklit tümüyle tesadüfi değildir. Çocuklar, güçlü insanları zayıf olanlardan ve önemli insanları daha az önemli olanlardan daha çok taklit etme eğilimindedirler. Toplumsal öğrenme kuramına göre, çocuklar kendisiyle aynı cinsten ana-babayı daha uygun model olarak görmekteyizler. Ancak çocukların ana-babaları dışında taklit edecekleri başka modeller de vardır.

31 Sevim Evrim, *Şahsiyet Alanında Psikososyolojik Bir Kavram Olarak Rol Sorununa Giriş*, İstanbul, 1972, s. 102

Bir diğer yaklaşımı temsil eden *bilişsel kurama* göre, cinsiyet rollerinin gelişimi, çocukların belli bir bilişsel gelişim düzeyine ulaştıklarında mümkün olan bir tür anlayış ve değerlendirme ile gerçekleşir. Çocuklar ilk olarak kendi cinsel kimliklerini ve sonra başkalarınınkini öğrenirler. Hemen sonra da, kendi cinslerine ilişkin kalıplaşmış tutumları öğrenirler. Daha sonra da kendi cinslerine ilişkin kalıplaşmış tutumlara uygun olarak davranmak zorunda olduklarını anlarlar. Bilişsel kurama göre, birey ancak tüm bunlardan sonra cinsiyet damgalı davranışlar sergileyebilir. Bir kez *doğru* cinsiyet rolünü benimsemeye başladıktan sonra, belli davranışlar için farklı pekiştirmeye ihtiyaçları yoktur. Bilişsel kuram, çocukların yalnızca cinsiyet damgalı biçimlerde davranmayı öğrenmekle kalmadıklarını, aynı zamanda, uygun cinsiyet rolü önyargılarını da öğrendiklerini savunmaktadır³².

4.10.2. Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Kadın-Erkek Farklılığı

Toplumsal cinsiyet rolleri açısından ev kadını/hanımlı rolü en bildik/yaygın rollerden birisidir. Ancak her toplumsal cinsiyet rolü zaman içerisinde değiştiği gibi bu rol de değişmiş ve değişmeye de devam etmektedir. Bu konuda çokça araştırma yapılmış ve değişimin mahiyeti tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu araştırmalardan birisi dün-bugün karşılaştırmasını yapmak açısından önemli bir örnek olarak dikkate alınabilir. Koçer'in *düne* ait bilgi ve bulguları göz önüne sunan araştırmasının bulgu ve tespitleri şöyledir:

“1950-1960 yılları arasında yayınlanmış dergilerde, kadınlık ve kadının geleneksel rollerine çok az yer verildiği görülmektedir. Bu geleneksel rollerden *anne* % 2.97, *ev kadını* % 7.62, *eş* % 2.11 oranında dergilerde yer tutmaktadır. Dergilerde, kadın ancak evlilikle ve bir erkekle birlikte var olabilecek bir varlık olarak tanımlanmıştır. Kadının *eş* olarak rolüne verilen önem, kadının yapması ve yapmaması gereken şeyler listesi, uyması gereken kurallar, alması gereken tedbirler şeklinde didaktik bir söylemle ortaya konmuştur. Bu amaçla anlatılan genel olarak, kadınların erkeği eve bağlamak için yapması gerekenler, yani evin bakımı, kendisinin fiziksel bakımı ve uyması gereken kurallar olarak özetlenebilir. Bu tavsiye ve kurallar evliliğin gerçekleşmesinin ve devamının, dolayısıyla kadının mutluluğunun temellerini oluşturur. Kadınlara erkeği elde etme, onu yola getirme, onu eve bağlama ve idare etme yöntemleri anlatılır. Kadınlara ev işlerine önem vermeleri, evin temiz ve bakımlı olması gerekir. Kadın dikiş dikmeli, iyi yemek pişirmeli, erkeğin rahatını sağlamalıdır. Diğer yandan kadının kocasına karşı manevi sorumluluklarına da son derece önem verilir. İyi bir eş kocasına ilgi göstermeli, onu takdir etmeli, erkekten fazla bilgili olmamalıdır. Erkeğin fikirlerine *hürmet* ve *riayet* etmelidir. Kadın kıskanç olmamalı, fazla

32 Celalettin Vatandaş, “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı”, *Sosyoloji Konferansları*, S. 35, 2007, s. 30-32

soru sormamalı, erkeğin kusurlarına göz yummalı, ukalalık etmemelidir. Dergiler kadınlara erkekle karşısında kurnazca hilelere başvurmaları, rol yapmaları tavsiyesinde de bulunur. Örneğin *Familya* dergisindeki “*Erkekler Tarafından Beğenilmek İster misiniz?*” başlıklı yazıda, kadınlara *masum, saf tavırlar takınmaları, onların üstünlüğünü kabul etmiş gibi görünmeleri* tavsiye edilmektedir. *Ondan korktuğunuzu hissettiriniz; bu, onu aşkınızdan daha fazla memnun edecektir*” bile denilmektedir. Kadının anne olarak rolüne verilen önem yüzyıllardır değişmemiştir. Her zamanki gibi ve günün Batılı toplumlarındakiyle aynı olmak üzere, kadının en önemli görevinin annelik olduğu söylenir. Annelik bir sanat ve en büyük şereftir. Bu yıllarda kadının günlük yaşamında bilim ve teknolojinin etkisi sürmüştü, modernleşme projesinde olduğu gibi, Batılı normlardaki bilimsel annelik tavsiye edilmeye devam etmiştir. Dergilerde *anne*, neslin üreticisi ve eğiticisi olarak da tanımlanmış; ama çoğunlukla annenin bakıcı olarak işlevi üzerinde durulmuştur. Dergilerde kadınlara çocuğun beslenmesi, bakımı, sağlığı ile ilgili her türlü bilgi verilmektedir³³. Ev kadınlığı bu dergilerde oran olarak *anne* ve *eş* rolünden daha fazla yer kaplamaktadır. Kadının bu rolü de Batı tarzı ev kadınlığı şeklinde tanımlanmaya devam etmiştir. Cumhuriyetin modernleşme projesi içinde yer alan *bilimsel ev kadınlığı*, yuva kurma sürecine düzen ve rasyonellik getiren bir yapıya sahiptir. Bu rolün cumhuriyetin ilk yıllarında eğitilmiş sınıftan kadınlar tarafından içselleştirildiği görülür. Bu dönem dergilerinde kadınlar için en güzel mesleğin ev kadınlığı olduğu söylenmektedir. *Gazete Magazin* dergisinde, ev kadınlığı aynı zamanda bir mutluluk kaynağı olarak da tanımlanmaktadır, bir makalede şöyle denilmektedir: “... *Anne çalışıyordu. Mutfağı, odaları, kapları temizliyor, halıları, pencere camlarını siliyordu. Bir kadının en mutlu işini yapıyor olmalıydı... Çocukların sıhhati, kocanın ruh huzuru için tekrarlanan bu işten bıkmamalıydı anneler... Bütün Türkiye’yi huzura ve sağlığa kavuşturacak olan önce annelerdi*”. Ev işlerine yardımcı olmak üzere verilen bilgilerin orta-üst sınıf kadınlara hitap ettiği görülmektedir. Hasır mobilyaların temizliği, fildişlerini beyazlatmak, Panama şapkaların bakımı, piyanonun temizlenmesi, ziyafet sofrasının düzenlenmesi, *water-cup* denilen pirinç el yıkama kâsesinin kullanılması gibi bilgiler, şüphesiz çok küçük bir kesiminin işine yarayacaktır ama bir burjuva kültürü yaratmanın da aracı olmaktadır. Mutfakla ilgili bilgilerde fonksiyonelliğin önemi vurgulanmıştır. Mutfak aletlerinin ve tezgâhlarının yemek pişirme düzenine göre ayarlanması, havagazı kullanılması, aletlerin kolay temizlenir ve kir tutmayan cinsten olması gerektiği anlatılır. Dergilerde ev düzeniyle ilgili olarak dekoratif sanatlar, kübizm gibi akımlar tanıtılır, renk uyumu ile ilgili tavsiyelerde bulunulur, mimari ile ilgili çizimli açıklamalarda bulunulur. Kadının geleneksel rollerinin yeni tanımlarını, erken cumhuriyet dönemi

33 Dilara Koçer, “Demokrat Parti Dönemi (1950-1960) Kadın Dergilerinde Kadın İmaji”, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 1, No. 2 (2009), s. 133

dergilerde de görmek mümkündür. Başta da belirttiğimiz gibi Batı tarzı ev kadınlığı ve annelik modernleşme projesinin bir parçası olarak yıllardır topluma benimsetilmeye çalışılmıştır. Yeni olan, dini motiflerin az da olsa dergilerde görülmeye başlamasıdır. 1950’lerin sonlarına doğru bu dergilerde dinî tavsiyelere rastlanmaya, işleme örneklerinde cami motifleri görülmeye, terbiye konusundan bahsederken dinî kahramanlardan örnekler verilmeye başlandığı görülmektedir. Bu öyle bir çelişkiler dönemidir ki bir yanda dergi sayfalarında son teknoloji ürünü elektrikli epilasyon bilgileri verilirken, bir yandan da “*Cuma günü turnak keserseniz evlat mirası yersiniz; Sobada odunlar yanarken, bazen hır hır diye ses çıkarırlar, sizi çekiştiriyorlar demektir. Beni çekiştirenin eti canı çekilsin deyiniz; İki kişi aynı anda su içerlerse ne murad ederlerse o olur; Makasın ağzının açık kalması düşman ağzının açılacağına delalet eder; Kedi arka ayağı ile kulağının arkasını kaşırsa yağmur yağacak demektir*” gibi boş inançlara yer verildiği görülür. Dolayısıyla bu dergiler, aslında 1950’lerin Batılı dünya görüşünü temsil etmekle birlikte, Türkiye’nin gündeminden bağımsız değillerdir. Toplumda ayaklanan dini duyguların etkisiyle, İslâm’ın yön verdiği yaşam tarzına özgü kimi geri kalmış öğelerin bu dergilerde yeniden gündeme gelmeye başladığı görülmektedir. Yine de bunların dergilerde çok küçük bir yer tuttuğunu belirtmek gerekir³⁴.

Araştırmamız dâhilinde katılımcılara toplumsal cinsiyet rollerine ait bazı sorular yöneltilmiştir; bunlardan birisi ev kadınlığı ile ilgilidir (Tablo:4.62-64). Katılımcılara *Ev kadını olmakta bir iş kadını olmak kadar insanı tatmin eder* yargı cümlesi verilmiş ve bu yargıya katılıp-katılmadıkları sorulmuştur. Katılımcıların %18,9’u *kesinlikle katılıyorum*, %25,5’i *katılıyorum* cevabını verirken %25,2’lik bir kesim ise *kararsızlık* içerisinde olduğunu ifade etmiştir. Soru bir manada tersine çevrilip de *Dışarıda ücretli çalışan anne de ev hanımı anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir* yargı cümlesine dönüştürülerek sorulunca katılımcıların önemli bir kısmı (%24,6) bu yargı cümlesine *kesinlikle katılıyorum* cevabını verirken %31,1’lik bir kesim ise *katıldığını* ifade etmiştir (Tablo:4.65-67).

Kadının veya erkeğin sorumluluğu toplumsal cinsiyet bağlamında ele alınabilecek bir konudur. Bu nedenle her iki toplumsal cinsiyet rolünün de sorumluluk bağlamında nasıl değerlendirildiğine ilişkin soruya yer verilmiştir (Tablo:4.68-75). Araştırmanın genel bir bulgusu olarak ifade etmek gerekirse gençler kadının temel sorumluluğunu (Tablo:4.68) *annelik* (%41,3), *eşlik* (%21,8), *ailenin huzur ve uyumunu temin etmek* (%16,7) ve *ev işleri* (%12,7) olarak görmektedirler.

Kadının sorumluluğuyla ilgili ikinci düzey cevaplarda sadece oranlarda ve sıralamalarda değişiklik vardır (Tablo: 4-69). Aynı soru erkekler açısından ele alındığında

34 Dilara Koçer, “Demokrat Parti Dönemi (1950-1960) Kadın Dergilerinde Kadın İmaji”, *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 1, No. 2 (2009), s. 134

(Tablo:4.76-83) gençler erkeğin sorumluluğunu *ailenin geçimini sağlamak* (%44,3), *babalık* (%25,9) ve *eşlik* (%12,9) olarak ifade etmişlerdir. Erkeğin sorumluluğu ile ilgili ikinci düzey tercih ve görüşler dikkate alındığında (Tablo:4.77) oranlarda ve sıralamalarda değişiklik gözlenmemekte, rollerde bir farklılaşma tespit edilmemektedir.

TABLO:4.62:Ev kadını olmanın anlamı

“Ev kadını olmakta bir iş kadını olmak kadar insanı tatmin eder”		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	976	18,9
Katılıyorum	1315	25,5
Kararsızım	1302	25,2
Katılmıyorum	975	18,9
Kesinlikle katılmıyorum,	596	11,5
TOPLAM	5164	100,0

TABLO:4.63:Farklı değişkenler açısından ev kadını olmanın anlamı-1

“Ev kadını olmakta bir iş kadını olmak kadar insanı tatmin eder” %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	17,3	24,5	25,8	19,8	12,6
Nişanlı-Sözlü	23,0	32,2	22,4	5,3	17,1
Dul-Boşanmış	46,9	9,4	18,8	25,0	
Evli	20,2	37,1	22,2	15,7	4,8
BÖLGE					
İstanbul	11,0	30,8	29,0	15,2	14,1
Batı Marmara	27,5	26,8	19,5	16,6	9,6
Ege	15,8	20,2	30,0	15,6	18,4
Doğu Marmara	16,0	32,9	22,7	20,9	7,5
Batı Anadolu	15,7	29,8	23,2	22,3	8,9
Akdeniz	19,0	24,3	21,6	23,7	11,4
Orta Anadolu	15,8	20,3	29,9	21,4	12,6
Batı Karadeniz	15,1	21,3	26,2	23,8	13,7
Doğu Karadeniz	19,3	27,3	22,3	17,8	13,5
Kuzey Doğu Anadolu	20,3	26,9	28,2	17,2	7,4
Ortadoğu Anadolu	37,9	15,8	23,0	16,1	7,3
Güneydoğu Anadolu	26,1	26,9	23,4	14,0	9,7
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	23,7	26,7	20,5	17,1	12,0
751-1000 TL	16,3	28,0	28,2	18,6	9,0
1001-1500 TL	19,9	23,9	28,2	18,1	9,8
1501-2000 TL	17,4	25,1	22,7	22,4	12,5
2001-3000 TL	17,1	24,2	21,2	16,2	21,2
3001-5000 TL	15,9	20,3	28,5	22,2	13,0
5001 ve üstü TL	17,9	24,4	35,9	9,0	12,8

TABLO:4.64:Farklı değişkenler açısından ev kadını olmanın anlamı-2

	“Ev kadını olmakta bir iş kadını olmak kadar insanı tatmin eder”				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
ÇİNSİYET					
Erkek	22,3	28,9	30,7	10,6	7,6
Kadın	15,8	22,3	20,2	26,6	15,2
YAŞ					
15	31,3	28,1	21,4	9,8	9,4
16	24,7	26,3	17,4	18,5	13,1
17	26,4	25,2	21,2	17,8	9,5
18	21,0	25,6	26,7	15,1	11,6
19	15,1	29,5	20,6	23,3	11,4
20	17,6	20,4	29,0	21,0	11,9
21	19,5	26,8	24,7	20,0	8,9
22	13,4	20,9	35,5	18,6	11,6
23	17,9	23,7	24,0	22,8	11,6
24	18,6	28,9	23,5	16,8	12,2
25	25,0	24,6	25,4	17,4	7,6
26	14,0	30,2	32,6	4,7	18,6
27	6,1	21,1	21,1	24,9	26,8
28	15,7	37,0	23,6	19,9	3,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	12,7	35,7	23,9	17,0	10,7
Lise	24,6	29,4	22,8	15,1	8,1
Ön lisans	18,1	27,7	22,6	18,7	12,9
Lisans	15,4	21,0	29,2	20,9	13,5
Lisansüstü	16,9	11,6	28,5	26,6	16,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	20,8	30,1	23,9	17,6	7,5
İlçe	20,0	27,3	21,6	16,9	14,1
Şehir	17,1	22,4	28,4	21,0	11,2
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	54,2	8,3	37,5		
Yoksul	10,9	24,6	35,5	14,5	14,5
Normal	19,0	25,9	24,8	19,2	11,0
Zengin	15,7	20,8	23,7	18,2	21,6
Çok zengin	37,0	7,4	40,7		14,8

TABLO:4.65:Çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi

“Dışarıda ücretli çalışan anne de ev hanımı anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir”		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1271	24,6
Katılıyorum	1605	31,1
Kararsızım	941	18,2
Katılmıyorum	930	18,0
Kesinlikle katılmıyorum,	422	8,2
TOPLAM	5169	100,0

TABLO:4.66:Farklı değişkenler açısından Çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi-1

“Dışarıda ücretli çalışan anne de ev hanımı anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir” %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	24,6	32,1	17,9	17,8	7,6
Nişanlı-Sözlü	28,9	20,4	19,7	19,1	11,8
Dul-Boşanmış	62,5	6,3	18,8		12,5
Evli	21,5	28,6	18,6	22,0	9,3
BÖLGE					
İstanbul	20,8	30,8	20,0	18,9	9,5
Batı Marmara	24,5	27,1	20,3	16,5	11,6
Ege	23,9	34,8	13,0	16,2	12,1
Doğu Marmara	22,9	32,9	18,1	21,0	5,1
Batı Anadolu	29,0	34,0	17,1	16,4	3,5
Akdeniz	22,4	32,6	19,0	15,5	10,4
Orta Anadolu	24,7	34,0	18,8	14,2	8,3
Batı Karadeniz	26,7	29,9	21,4	15,5	6,4
Doğu Karadeniz	24,4	33,9	18,2	16,5	7,0
Kuzey Doğu Anadolu	24,8	24,8	19,8	22,2	8,4
Ortadoğu Anadolu	25,0	23,8	17,9	25,6	7,7
Güneydoğu Anadolu	28,3	31,5	12,8	20,0	7,5

TABLO:4.67:Farklı değişkenler açısından çalışan kadının çocuğuyla ilişkisi-2

	Dışarıda ücretli çalışan anne de ev hanımı anne kadar çocuklarıyla sıcak ve güvenli ilişkiler kurabilir %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	20,1	29,1	20,5	20,5	9,8
Kadın	28,8	32,9	16,0	15,6	6,6
YAŞ					
15	29,5	24,8	30,0	7,1	8,6
16	34,5	23,3	18,6	12,4	11,2
17	20,2	32,3	18,9	18,3	10,2
18	21,6	36,2	19,0	15,3	8,1
19	28,1	30,1	18,4	17,1	6,3
20	23,5	35,9	20,9	15,1	4,5
21	20,0	29,7	18,5	24,6	7,2
22	31,2	32,4	7,5	22,5	6,4
23	28,1	22,1	17,2	22,4	10,3
24	26,3	24,0	21,5	17,4	10,7
25	32,2	28,8	11,7	19,7	7,6
26	14,0	32,6	14,0	20,9	18,6
27	9,9	28,6	24,9	24,9	11,7
28	13,2	46,7	19,8	10,8	9,4
ÖĞRENİM					
İlköğretim	22,6	20,2	24,6	17,3	15,2
Lise	24,0	31,5	19,6	16,0	8,9
Ön lisans	31,8	27,3	15,4	16,7	8,7
Lisans	24,0	33,4	17,4	19,4	5,8
Lisansüstü	13,5	37,9	16,5	23,5	8,6
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	23,0	29,2	21,0	20,7	6,1
İlçe	22,6	31,8	18,2	16,7	10,7
Şehir	26,1	31,3	17,2	18,0	7,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul		9,5	61,9	19,0	9,5
Yoksul	7,2	18,8	35,5	28,3	10,1
Normal	25,1	31,9	16,8	18,1	8,1
Zengin	25,0	26,7	28,4	11,2	8,6
Çok zengin	40,7	14,8	44,4		

TABLO:4.68:Kadının Sorumluluğu TERCİH-1

Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir?		
	SAYI	%
Ev işleri	690	12,7
Aile bütçesine katkı	136	2,5
Annelik	2239	41,3
Eşlik	1184	21,8
Bütçeyi idare	50	,9
Aile huzur ve uyumunu temin	905	16,7
Ailenin yaşlılarına bakmak	13	,2
Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	81	1,5
Evin reisi	115	2,1
Diğer	6	,1
TOPLAM	5419	100,0

TABLO:4.69:Kadının sorumluluğu TERCİH-2

Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir?		
	SAYI	%
Ev işleri	226	4,3
Aile bütçesine katkı	170	3,2
Annelik	1329	25,2
Eşlik	1465	27,8
Bütçeyi idare	179	3,4
Aile huzur ve uyumunu temin	1233	23,4
Ailenin yaşlılarına bakmak	45	,9
Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	520	9,9
Evin reisi	92	1,7
Diğer	5	,1
TOPLAM	5264	100,0

TABLO:4.70:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-1

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? – 1. TERCİH %									
	Ev işleri	Bütçeye katkı	Annelik	Eşlik	Evin bütçesini idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
CİNSİYET										
Erkek	20,6	1,4	40,4	22,2	,4	12,7	,1	1,1	1,2	
Kadın	5,1	3,6	42,2	21,5	1,5	20,6	,4	1,8	3,0	,2
YAŞ										
15	28,7	4,0	47,4	10,8		5,2		,8	3,2	
16	20,8	2,7	43,1	18,5		13,1		1,9		
17	16,0	5,0	39,6	18,0		14,2	,6	3,0	3,6	
18	9,7	2,8	41,6	24,0	1,7	15,0		1,7	3,4	
19	11,6	2,1	37,8	28,9	1,2	14,8		1,2	2,4	
20	5,6	3,3	44,9	23,1	,9	19,1	,3	,9	1,8	
21	10,0	2,0	44,8	28,9	1,0	11,9		1,0	,5	
22	7,3	3,4	31,5	23,7	1,1	27,9		2,3	2,3	,6
23	8,4	4,2	40,5	26,4	3,0	12,3		2,1	3,0	
24	14,2		38,7	17,9	2,0	22,3		2,9	2,0	
25	14,3	2,9	36,4	29,4		13,2	3,3		,4	
26	13,5		40,4	19,2		26,9				
27	22,6		33,5	14,5		29,4				
28	13,8	1,7	56,9	7,3		11,6		3,4	3,4	1,7
ÖĞRENİM										
İlköğretim	32,3	1,6	37,0	9,2		16,3		1,6	2,1	
Lise	16,4	3,1	44,9	20,0	,9	10,9	,1	2,0	1,7	
Ön lisans	14,3	2,8	41,3	25,5	,6	11,8	,9	,9	1,9	
Lisans	4,8	2,2	39,9	23,7	,9	24,0	,1	1,2	3,0	,3
Lisansüstü	5,2	,6	42,6	26,2	1,7	20,1		2,3	1,2	

TABLO:4.71:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-2

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? - 1. TERCİH %									
	Ev işleri	Aile bütçesine katkı	Annelik	Eşlik	Evin bütçesini idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
EN ÇOK YAŞANAN YER										
Köy/Kasaba	21,5	2,2	40,8	21,4	,2	11,0		1,4	1,5	
İlçe	10,8	2,6	41,5	22,5	1,1	17,9	,6	1,4	1,5	
Şehir	10,8	2,5	41,2	22,0	1,0	17,7	,1	1,6	2,8	,2
AİLENİN EKONOMİK DURUMU										
Çok yoksul	55,2		37,9	6,9						
Yoksul	5,4	4,1	54,4	12,2		18,4		2,7	2,7	
Normal	12,5	2,4	41,2	22,2	,8	16,8	,2	1,6	2,2	,1
Zengin	16,0	3,8	39,5	21,4	3,4	14,3	,8		,8	
Çok zengin	22,2	3,7	22,2	37,0		14,8				
MEDENİ DURUM										
Bekâr	10,8	2,6	40,6	23,6	1,1	17,4	,1	1,6	2,1	,0
Nişanlı-Sözlü	8,6	3,9	24,3	30,3	1,3	27,6		3,9		
Dul-Boşanmış	15,6		40,6	6,3		37,5				
Evli	23,3	,7	48,3	11,3		9,3	2,0	,9	3,3	,9

TABLO:4.72:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-1)-3

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? - 1. TERCİH %									
	Ev işleri	Aile bütçesine katkı	Annelik	Eşlik	Bütçeyi idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
BÖLGE										
İstanbul	20,4	1,7	32,6	23,8	1,7	14,9	,3	1,3	3,4	
Batı Marmara	11,4	2,0	41,8	29,6	,7	11,1		1,3	2,0	
Ege	11,0	2,5	42,8	19,5	,2	21,1	,7	,9	1,3	
Doğu Marmara	11,0	3,0	41,6	17,5	1,5	19,3		2,0	4,0	
Batı Anadolu	7,7	2,7	49,2	20,3		17,2		1,4	1,6	
Akdeniz	17,3	1,6	40,4	16,6	1,0	17,9	,3	2,4	2,4	
Orta Anadolu	6,8	3,4	42,2	18,2	1,8	23,7		2,9	1,0	
Batı Karadeniz	6,5	3,8	45,0	23,3	1,4	17,6		,7	1,0	,7
Doğu Karadeniz	10,4	4,1	39,3	22,6	,2	16,5	1,5	3,6	1,7	
Kuzey Doğu Anadolu	16,5	2,2	41,2	19,4	,7	16,5		1,0	2,7	
Ortadoğu Anadolu	12,4	2,0	44,7	26,8	,6	10,1		,6	2,3	,6
Güneydoğu Anadolu	16,3	1,5	40,1	27,5	,5	12,7			1,5	
AİLENİN AYLIK GELİRİ										
0-750 TL	17,9	1,5	39,9	24,2		14,0		1,2	1,3	
751-1000 TL	14,5	2,1	41,7	21,4	,9	15,3		2,5	1,5	
1001-1500 TL	12,5	2,7	40,1	22,1	,8	16,9	,9	1,7	2,4	
1501-2000 TL	11,3	3,4	39,3	22,1	1,1	20,4		,7	1,6	,2
2001-3000 TL	5,4	2,2	50,0	17,6	1,3	14,8		2,0	5,9	,9
3001-5000 TL	6,2	3,3	34,9	29,2	2,9	20,6			2,9	
5001 ve üstü TL	10,3		51,3	10,3		28,2				

TABLO:4.73:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-1

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? - 2. TERCİH %									
	Ev işleri	Aile bütçesine katkı	Annelik	Eşlik	Bütçeyi idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
CİNSİYET										
Erkek	6,4	3,0	28,2	27,3	2,7	20,9	,8	8,9	1,8	,1
Kadın	2,3	3,5	22,4	28,3	4,1	25,8	,9	10,8	1,7	,1
YAŞ										
15	3,0	4,3	28,1	31,9	,9	21,3	2,1	6,4	2,1	
16	6,3	,8	27,0	21,8	3,2	27,8	1,2	10,3	1,2	,4
17	4,3	3,4	24,5	29,7	5,5	20,8	2,1	9,2	,6	
18	3,7	3,3	25,3	25,7	4,6	23,5		11,6	2,2	
19	3,3	2,2	30,2	23,1	1,6	27,5	,3	10,0	1,9	
20	7,1	1,5	25,4	25,6	3,4	26,2		9,9	,9	
21	6,2	3,6	17,4	31,3	3,6	28,7	1,0	6,7	1,5	
22	3,5		23,3	32,9	4,1	23,3		11,1	1,7	
23	3,3	4,3	21,6	31,3	4,6	22,2		12,2		,6
24		6,8	28,3	26,5		25,3	2,3	10,0	1,0	
25	1,5	2,3	25,8	24,6	1,5	28,4		11,4	4,5	
26	4,0	6,0	28,0	30,0		12,0		16,0	4,0	
27	3,8	6,1	26,3	39,0		11,3	6,1	3,8	3,8	
28	8,6	1,7	20,3	28,9	13,8	15,1		11,6		

TABLO:4.74:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-2

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? - 2. TERCİH %									
	Ev işleri	Aile bütçesine katkı	Annelik	Eşlik	Bütçeyi idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
ÖĞRENİM										
İlköğretim	4,5	11,1	22,0	29,4	5,3	13,0	4,2	9,0	1,6	
Lise	4,9	3,5	24,8	26,7	4,0	23,8	,7	9,6	1,8	,2
Ön lisans	5,7	1,6	25,3	29,1	3,2	24,7	,9	8,2	1,3	
Lisans	3,1	2,4	26,1	28,4	2,8	24,5	,4	10,8	1,3	,1
Lisansüstü	3,7	2,4	25,4	26,0		26,9		10,7	4,9	
EN ÇOK YAŞANAN YER										
Köy/Kasaba	5,2	6,9	25,2	31,2	3,5	17,7	1,9	8,0	,4	
İlçe	4,8	2,5	25,3	25,7	2,9	24,4	,8	10,2	3,2	,2
Şehir	3,6	2,6	25,4	28,1	3,7	24,3	,6	10,3	1,4	,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU										
Çok yoksul			24,1	10,3		20,7	31,0	13,8		
Yoksul	7,2	,7	15,8	29,5	5,0	24,5		17,3		
Normal	4,3	3,2	25,4	27,6	3,5	23,7	,7	9,6	1,8	,1
Zengin	2,6	5,2	28,0	31,5	,9	21,1		9,9	,9	
Çok zengin	8,0	8,0	24,0	8,0	8,0	8,0		24,0	12,0	
MEDENİ DURUM										
Bekâr	4,4	2,7	24,7	27,4	3,0	24,5	1,0	10,4	1,9	,1
Nişanlı-Sözlü			36,0	18,0		28,0		16,0	2,0	
Dul-Boşanmış		6,3	9,4	40,6	6,3	12,5		25,0		
Evli	6,5	9,3	23,8	32,6	7,2	13,2		6,5	,5	,5

TABLO:4.75:Farklı değişkenler açısından kadının sorumluluğu (TERCİH-2)-3

	Sizce kadının aile açısından en önemli görevi nedir? - 2.TERCİH %									
	Ev işleri	Aile bütçesine katkı	Annelik	Eşlik	Bütçeyi idare	Aile huzur ve uyumunu temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
BÖLGE										
İstanbul	4,8	5,0	29,4	27,2	4,2	17,3	2,3	8,4	1,4	
Batı Marmara	9,7	5,7	24,0	22,2	2,2	26,9	1,4	6,1	1,8	
Ege	3,4	3,2	33,0	22,5	3,0	25,2	1,1	8,3	,2	
Doğu Marmara	2,1	1,8	25,6	31,9	2,3	19,2	,8	15,0	1,0	,3
Batı Anadolu	5,3	3,7	16,4	30,4	5,5	24,2		12,4	2,1	
Akdeniz	4,8	4,3	28,8	25,9	2,1	23,6	1,4	6,4	2,5	
Orta Anadolu	3,8	,8	20,6	35,2	3,8	22,2		12,5	1,1	
Batı Karadeniz	6,8	2,6	21,4	23,6	4,0	25,9	,7	12,2	2,8	,2
Doğu Karadeniz	1,5	1,2	28,5	29,7	3,0	22,0	,5	13,1	,5	
Kuzey Doğu Anadolu	3,1	5,5	22,3	30,4	5,0	25,1		7,9	,5	,3
Ortadoğu Anadolu	3,6	2,7	17,8	24,6	3,0	31,7	,9	10,7	4,7	,6
Güneydoğu Anadolu	2,5	1,2	30,5	32,2	2,0	23,1		6,4	2,2	
AİLENİN AYLIK GELİRİ										
0-750 TL	6,0	4,8	28,4	25,2	4,1	21,1	1,3	7,9	1,2	
751-1000 TL	3,7	2,2	26,3	25,8	2,0	25,6	,7	12,3	1,3	,1
1001-1500 TL	3,6	2,9	27,4	28,2	4,9	22,5	1,1	8,1	1,2	,1
1501-2000 TL	5,5	2,3	21,6	31,1	3,0	22,7	,2	11,8	1,7	,2
2001-3000 TL	4,6	6,5	19,4	29,3	2,3	26,7	,7	7,8	2,8	
3001-5000 TL	2,9		22,9	32,2	2,9	23,4		15,1	,5	
5001 ve üstü TL		7,9	31,6	19,7		23,7		14,5	2,6	

TABLO:4.76:Erkeğin Sorumluluğu (TERCİH-1)

Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir?		
	SAYI	%
Ev içi işler	80	1,5
Ailenin geçimini sağlamak	2399	44,3
Babalık	1399	25,9
Eşlik	697	12,9
Aile bütçesini idare	120	2,2
Ailenin huzur ve güvenini temin	451	8,3
Ailenin yaşlılarına bakmak	3	,1
Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	57	1,1
Evin reisi	196	3,6
Diğer	9	,2
TOPLAM	5411	100,0

TABLO:4.77:Erkeğin Sorumluluğu (TERCİH-2)

Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir?		
	SAYI	%
Ev içi işler	10	,2
Ailenin geçimini sağlamak	880	16,7
Babalık	1762	33,4
Eşlik	1277	24,2
Aile bütçesini idare	339	6,4
Ailenin huzur ve güvenini temin	603	11,4
Ailenin yaşlılarına bakmak	14	,3
Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	313	5,9
Evin reisi	77	1,5
Diğer	2	,0
TOPLAM	5277	100,0

TABLO:4.78:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-1

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir? %									
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenini temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
CİNSİYET										
Erkek	2,5	51,0	23,6	8,3	2,4	5,6	,1	,9	5,4	,2
Kadın	,5	37,9	28,1	17,3	2,0	11,0		1,2	1,9	,2
YAŞ										
15	6,8	49,4	29,7	5,6	,8	2,4		2,4	2,8	
16	1,9	47,9	29,3	11,4	,8	5,7		,4	1,5	1,1
17	3,6	41,5	26,9	13,7	1,8	5,1	,6	6,0	,9	
18	,9	42,1	31,1	14,8	1,3	8,2			1,7	
19		43,3	26,7	17,3	,9	7,6		1,5	2,7	
20	2,7	37,9	27,9	16,4	2,1	10,0		,9	2,0	
21		49,2	22,6	15,6	5,0	5,0			2,5	
22	1,7	37,3	24,5	14,8	1,1	14,5		1,7	3,9	,6
23	,6	36,3	30,5	13,0	3,0	12,4		,6	3,6	
24		53,7	18,4	12,7	1,0	10,0			4,2	
25	2,9	52,2	19,5	13,2	,4	4,4			5,9	1,5
26		38,5	19,2	11,5	3,8	15,4			11,5	
27		45,7	21,3	3,6	7,2	10,9			11,3	
28		59,9	28,0	3,9	5,2	1,3		1,7		

TABLO:4.79:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-2

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir? %									
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenini temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
ÖĞRENİM										
İlköğretim	,8	54,7	26,9	3,2	2,9	1,6			9,9	
Lise	3,2	43,4	28,7	13,4	1,3	5,1	,2	1,8	2,5	,3
Ön lisans	1,2	55,3	20,5	11,2	1,9	7,1			2,8	
Lisans	,1	38,9	27,1	14,8	1,9	11,8		1,3	4,0	,1
Lisansüstü		34,7	21,3	14,6	9,3	17,2			2,9	
EN ÇOK YAŞANAN YER										
Köy/Kasaba	1,7	48,3	27,5	10,9	,9	7,1		,2	3,3	
İlçe	2,1	41,5	25,8	14,9	1,6	7,4	,2	1,4	4,9	,1
Şehir	,7	44,6	25,5	12,4	2,7	9,7			2,9	,3
MEDENİ DURUM										
Bekâr	1,4	42,5	25,8	14,2	2,1	8,7	,0	1,2	3,8	,2
Nişanlı-Sözlü	1,3	48,7	15,1	9,2		21,1			4,6	
Dul-Boşanmış	8,8	47,1	32,4	11,8						
Evli	,4	52,5	31,3	6,7	2,7	3,3			3,1	

TABLO:4.80:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-1)-3

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir? -1. TERCİH %									
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenini temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
BÖLGE										
İstanbul	,6	46,9	22,3	11,8	4,0	5,0		1,1	7,7	,6
Batı Marmara	2,7	45,1	23,4	12,2	6,1	7,8			2,7	
Ege	,7	46,5	21,9	11,1	,9	12,2		,9	5,9	
Doğu Marmara	,8	41,5	29,9	13,4	1,5	9,6		2,3	1,0	
Batı Anadolu	1,8	42,9	30,5	15,1	1,8	6,3			1,6	
Akdeniz	1,6	48,4	21,4	11,7	,9	10,0	,5	,9	4,3	,3
Orta Anadolu	1,3	45,9	25,0	11,6	2,3	10,6		,5	2,8	
Batı Karadeniz	,5	34,5	33,7	16,7	1,7	8,8		,7	3,4	
Doğu Karadeniz		45,9	24,0	12,6	1,5	9,7		2,2	3,9	,2
Kuzey Doğu Anadolu	2,9	43,3	24,3	11,7	2,4	8,8		1,7	4,9	
Ortadoğu Anadolu	2,9	43,8	28,0	12,4	2,9	7,5		,6	1,4	,6
Güneydoğu Anadolu	3,6	47,9	26,6	13,6	1,5	5,1		1,7		
AİLENİN AYLIK GELİRİ										
0-750 TL	2,8	52,6	19,2	12,6	2,7	4,1		1,0	4,9	
751-1000 TL	,8	47,0	27,7	13,4	,5	6,8		,9	2,8	
1001-1500 TL	,6	46,3	23,9	12,3	2,6	9,2	,1	,9	3,9	,1
1501-2000 TL	1,9	41,9	25,8	13,2	1,5	10,7		,8	3,6	,6
2001-3000 TL	,4	31,6	35,3	12,6	4,1	11,5		1,3	3,2	
3001-5000 TL	1,9	27,5	27,5	18,8	7,7	10,6		1,9	3,4	,5
5001 ve üstü TL		39,7	47,4	5,1		7,7				

TABLO:4.81:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-1

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir?									
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenini temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
CİNSİYET										
Erkek	,2	15,9	37,5	22,4	6,4	9,3	,3	6,1	1,8	,1
Kadın	,1	17,5	29,4	25,9	6,4	13,4	,2	5,8	1,2	
YAŞ										
15		18,5	42,9	18,9	8,2	6,0		2,1	3,0	,4
16		13,3	36,5	15,3	13,3	12,9	,8	6,3	1,2	,4
17	,6	17,1	32,1	24,3	5,7	13,5	,6	5,4	,6	
18	1,3	16,3	31,6	24,5	4,9	10,8	,4	7,9	2,2	
19		16,2	35,4	26,1	6,3	7,7		6,8	1,6	
20	,3	19,9	33,3	22,5	6,8	9,6	,3	5,2	2,2	
21		15,9	34,9	25,6	5,6	12,3		5,6		
22		21,7	33,0	22,8	4,0	10,0		6,8	1,7	
23		15,6	22,0	31,2	7,3	17,1		6,1	,6	
24		9,8	39,8	18,3	4,3	18,5	1,0	7,5	1,0	
25		15,4	35,4	26,2	10,0	11,5		1,5		
26		15,4	21,2	32,7	3,8	7,7		15,4	3,8	
27		21,6	26,3	32,4		16,0			3,8	
28		10,8	32,8	25,9	12,1	15,1		3,4		

TABLO:4.82:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-2

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir? %									
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenini temin	Aile yaşlılarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi	Diğer
ÖĞRENİM										
İlköğretim		21,0	34,1	17,5	5,9	16,7		3,2	1,6	
Lise	,1	18,2	34,3	20,8	7,8	11,2	,5	6,0	1,0	,1
Ön lisans		12,3	38,9	28,2	6,0	8,5		4,7	1,3	
Lisans	,4	15,9	31,9	25,8	4,5	12,6	,3	6,7	1,8	
Lisansüstü		21,8	22,1	27,5	10,7	9,0		6,6	2,4	
EN ÇOK YAŞANAN YER										
Köy/Kasaba		15,5	34,8	21,9	8,5	12,6	,5	4,4	1,8	
İlçe	,4	18,0	33,4	23,0	5,7	10,8	,2	7,6	,8	,1
Şehir	,2	16,2	33,1	25,4	6,1	11,5	,2	5,5	1,8	
MEDENİ DURUM										
Bekâr	,2	17,6	32,1	24,4	6,5	11,5	,2	5,8	1,6	
Nişanlı-Sözlü		11,6	40,4	22,6	1,4	5,5		15,1	3,4	
Dul-Boşanmış		17,6	14,7	44,1		23,5				
Evli		10,9	36,3	26,9	8,3	15,3		2,3		

TABLO:4.83:Farklı değişkenler açısından erkeğin sorumluluğu (TERCİH-2)-3

	Sizce erkeğin aile açısından en önemli görevi nedir? %								
	Ev içi işler	Ailenin geçimini sağlamak	Babalık	Eşlik	Aile bütçesini idare	Ailenin huzur ve güvenliğini temin	Aile yaşlarına bakmak	Çocukların geleceğiyle ilgilenmek	Evin reisi
BÖLGE									
İstanbul	18,7	35,0	21,9	7,4	12,2	,3	4,5		
Batı Marmara	16,0	37,6	21,3	7,7	9,8		5,9	,7	
Ege	16,6	33,2	22,8	7,8	12,7		3,7	3,2	
Doğu Marmara	15,4	32,0	22,4	6,8	12,2	,5	8,3	2,3	
Batı Anadolu	23,7	34,3	23,2	4,4	8,5		5,3	,7	
Akdeniz	10,7	38,2	24,7	8,7	9,4	,7	6,9	,7	
Orta Anadolu	12,9	35,8	26,6	4,3	15,3		3,8	1,1	
Batı Karadeniz	17,3	23,1	26,7	7,9	13,3	,7	7,7	3,0	
Doğu Karadeniz	19,8	35,6	24,7	4,2	9,9		4,2	1,2	,5
Kuzey Doğu Anadolu	14,2	29,1	27,8	6,7	14,7	,5	5,2	,8	
Ortadoğu Anadolu	19,0	32,6	22,3	3,0	12,8		9,8	,6	
Güneydoğu Anadolu	15,8	36,5	25,5	5,8	6,3		6,6	3,4	
AİLENİN AYLIK GELİRİ									
0-750 TL		11,7	40,3	24,7	5,9	12,5	,5	3,8	,5
751-1000 TL	,4	15,1	30,6	24,6	7,4	11,6	,2	8,5	1,6
1001-1500 TL		17,3	35,3	23,8	6,2	11,0	,3	3,8	2,2
1501-2000 TL	,2	20,1	32,3	22,0	6,6	9,9	,2	7,6	1,2
2001-3000 TL	,5	20,5	30,3	22,8	6,0	12,2	,5	7,4	
3001-5000 TL		15,3	16,7	39,4	4,9	18,2		4,9	,5
5001 ve üstü TL		10,3	24,4	37,2	7,7			7,7	12,8

4.11. Aile Değerleri ve Cinsellik

Aile kurumunun temel işlevlerinden bir kısmı, biyolojik işlevleriyle ilgilidir. Ailenin biyolojik işlevi çok yönlüdür ve bu nedenle söz konusu işlevini iki ayrı başlık altında ifade etmek mümkündür. Ailenin biyolojik işlevlerinden bir kısmı eşlerin cinsel ihtiyaçlarını karşılamakla, diğer kısmı ise üremeyi gerçekleştirerek neslin devamını sağlamakla ilgilidir. Ailenin biyolojik işlevleri dâhilinde yer alan bu iki alt işlevini biraz açacak olursak; her toplumun dini, kültürü ve hukuk sistemi o toplumdaki fertlerin cinsel ihtiyaçlarını tatmin etmelerinin yol ve yöntemini belirlemiştir. Cinsel ihtiyaçların belirlenmesine ilişkin bazı ölçülerin belirlenmesi, toplumdaki değerlerin korunması açısından son derece önemlidir. Konuya ilişkin önemli bir çalışmanın sahibi olan Gerald Leslie'nin cinsel hayatın toplum tarafından düzenlenmesine ilişkin tespiti son derece önemlidir: **“Toplum tarafından düzenlenmemiş ve kontrol altına**

alınmamış herhangi bir içgüdü yoktur. Hiçbir toplum içgüdülerin kontrolsüz bir şekilde davranışlara dönüşmesine izin vermemiştir. Cinsellik de böyledir. Çünkü serbest cinsel ilişkiler toplum ve aile yapısını ciddi anlamda tehlikeye sokardı”³⁵. Konunun önemli araştırmacılarından Murdock'da Leslie, cinsel hayatın düzenlenmediği, cinsel ilişkilerin belirli kurallara bağlanmadığı bir toplumun mevcut olmadığı tespitinde bulunmuştur. Bunun gerekçelerinden bir kısmıyla ilgili olarak da şunu ifade etmiştir: **“Bu durum cinsel doyumu sağlamakta, karı kocayı cinsel ilişkilerde birleştirmekte ve güçlü duyguların oluşmasına imkân vermektedir. Böylelikle ailenin ömrü uzamaktadır”**³⁶.

Ancak ne var ki tüm bunlara rağmen, evlilik öncesi cinsel ilişki veya daha yaygın ismiyle evlilik dışı cinsel ilişki, aile kurumunun yapısını ve işlevini tehdit eden bir sapma olarak hep var olagelmıştır. Gerek dinlerin ve gerekse hukuk sistemlerinin ve geleneksel değerlerin önemli amaçlarından birisi hemen her zaman aile kurumunu korumaya bağlı olarak evlilik dışı cinsel birlikteliği önlemeye veya kontrol etmeye yönelik olmuştur. **Evlilik öncesi cinsel ilişki, İslâm'ın en şiddetli yasaklarından birisi olarak anlam kazanmakta, İslâmi etkiyle oluşmuş geleneksel değerlerimizde de evlilik öncesi cinsel ilişki, kabul edilmeyen, reddedilen bir sapma olarak değerlendirilmektedir.** Ancak modern/seküler değerlerin her geçen gün daha da yaygınlaştığı dünyamızda evlilik öncesi cinsel ilişki şiddetle yasaklanan bir sapma olarak algılanmamakta ve hatta evlilik öncesi cinsel ilişkilerin bir tecrübe unsuru olarak kabul edilmesine ilişkin konuşmalara veya yazılara sıklıkla rastlanabilmektedir³⁷.

Faruk Erem'in zina ve hukuk ilişkisi konusundaki bazı tespitleri konumuz açısından önemlidir:

“Evlimenin âme müessesesi sayılması: Evlilik âme karakterini haiz bir hukuk müessesesidir. Zina bu müesseseyi sarsar. Aileler cemiyetin molekülü, hücreleridir. Zina suçu bakımından cezaî himayenin mevzuu evlenme nizamıdır. Zinanın hususî menfaatlere de zarar verdiği aşikârdır. Fakat bu zarar âme nizamına da tesir eder. Evlenme müessesesi tarihteki tecrübelerin, siyasi ve hukukî basiretin muhassasasıdır. Bu müessese bütün medeniyetlerde mevcut olabilmiş, sosyal felâketlere, siyasi ihtilâllere mukavemet etmiştir. Aile «beşerî tabîî» nin ilk tezahürüdür. Bir iki memleket hariç, bütün kanunlar zinayı suç saymaktadırlar. Bu münhasıran şerefi ve hisleri rencide olmuş eşi tatmin için değildir, bilhassa evliliğin samimiyet ve vakarını korumak içindir. Aile nizamı, cemiyetin nizamı için şarttır. Boşanma, ceza yerine geç-

35 Gerald Leslie, *The Family in Social Context*, New York, 1982, s. 16.

36 Michael Haralambos, Robin Heald, *Sociology: Themes and Perspective* University Tutorial Pres, 1980, s.326

37 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.126

mez. Boşanma, sadece eşler arasındaki münasebete taallük eder, husule gelen «sosyal zarar» ı tamir edemez, bilâkis bu zararı arttırır. Dönmezer, taraflardan birinin sadakatsızlığı dolayısıyla aile birliğinin bozulması halinde hakikî dâva ve çarenin boşanma olduğunu kabul etmekle beraber, «meselenin mahallî sosyal şartlardan mücerret olarak mütalâasında fayda olmadığı, memleketimiz gibi kadın, erkek münasebetlerinde an'anevî telâkkilerin cari bulunduğu, nazari bakımdan ne suretle mülâhaza edilirse edilsin, memleketimizin bugünkü sosyal şartlarının zinanın suç olmasını icap ettirdiği» kanaatindedir. Şensoy da bu kanaattedir. Chanvean - Helie'ye göre, eğer bir suçun vahameti, münhasıran neticelerinin ağırlığı ile ölçülecek ise, zina en ağır ve feci suçlar arasında yer almalıdır. Zina, yalnız evliliğin kudsiyetine zarar vermekle kalmaz, cemiyetin temeli olan aileyi de sarsar, ahlâkı bozar, kin uyandırır, intikama sebebiyet verir ve bu suretle ağır suçların en aktif sebeplerinden biridir³⁸.

Araştırma kapsamında katılımcılara zinanın ne olduğu sorulmuş ve böylelikle konu açısından gençliğin tutum ve tavrı belirlenmeye çalışılmıştır. Katılımcılara *Zina nedir?* sorusu yöneltilmiş ve alınan cevaplara göre (Tablo:4.84-86) %85,4 oranla zina *nikâhsız cinsellik* olarak tanımlanmıştır. %13'lük bir oranla zinayı nikâhsız zorla cinsel ilişki olarak tanımlayanlar da vardır. Anlaşıldığına göre bunlar açısından iki tarafın gönüllü oluşu, nikâhsız bile olsa, eylemi zina olmaktan çıkarmaktadır. İlginçtir dul-boşanmış katılımcılara göre %31,4'lük oranla zina nikâhsız zorla cinsel ilişki olarak tanımlanmakta ve dul-boşanmışlar bu görüşleriyle diğer kesimlerden ayrılmaktadırlar (Tablo:4.85).

TABLO:4.84:Zina nedir

Zina Nedir?		
	SAYI	%
Nikâhsız cinsellik	4572	85,4
Eşler arası zorla ilişki	85	1,6
Nikâhsız zorla ilişki	695	13,0
TOPLAM	5352	100,0

TABLO:4.85:Farklı değişkenler açısından zinanın anlamı-1

Size göre ZİNA nedir? %			
	Nikâhsız cinsellik	Eşler arası zorla ilişki	Nikâhsız zorla ilişki
MEDENİ DURUM			
Bekâr	86,3	1,4	12,3
Nişanlı-Sözlü	87,2		12,8
Dul-Boşanmış	68,6		31,4
Evli	83,1	4,3	12,6
BÖLGE			
İstanbul	87,7	2,4	9,9
Batı Marmara	79,3	5,6	15,0
Ege	88,8	,7	10,5
Doğu Marmara	85,3	1,8	12,9
Batı Anadolu	84,1	,5	15,5
Akdeniz	85,3	1,2	13,4
Orta Anadolu	90,2	,5	9,3
Batı Karadeniz	84,8	1,5	13,7
Doğu Karadeniz	79,7	1,2	19,1
Kuzey Doğu Anadolu	90,5	,5	9,0
Ortadoğu Anadolu	82,6	3,8	13,5
Güneydoğu Anadolu	83,7	,3	16,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	85,0	1,3	13,7
751-1000 TL	83,8	1,4	14,7
1001-1500 TL	85,7	2,8	11,5
1501-2000 TL	88,9	,8	10,2
2001-3000 TL	80,8	,4	18,7
3001-5000 TL	79,7	2,0	18,3
5001 ve üstü TL	91,0		9,0

38 Faruk Erem, "Zina", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 1961 Cilt 18, Sayı 1-4, s.125,126

TABLO:4.86:Farklı değişkenler açısından zinanın anlamı-2

	Size göre ZİNA nedir? %		
	Nikâhsız cinsellik	Eşler arası zorla ilişki	Nikâhsız zorla ilişki
CİNSİYET			
Erkek	84,2	2,4	13,4
Kadın	86,7	,7	12,6
YAŞ			
15	81,7	2,6	15,7
16	69,4	4,0	26,6
17	81,2	1,2	17,6
18	79,9	,8	19,2
19	84,2	1,5	14,3
20	88,4	,9	10,7
21	88,3		11,7
22	91,5	,6	8,0
23	85,8	2,4	11,8
24	88,3	2,3	9,5
25	88,6		11,4
26	90,4		9,6
27	86,4	6,1	7,5
28	90,9		9,1
ÖĞRENİM			
İlköğretim	81,8	4,9	13,3
Lise	82,2	2,2	15,6
Ön lisans	83,4	,9	15,6
Lisans	88,5	,9	10,7
Lisansüstü	95,3	,6	4,1
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	78,6	3,8	17,5
İlçe	85,9	1,8	12,3
Şehir	87,3	,7	12,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	76,0	12,0	12,0
Yoksul	85,3		14,7
Normal	85,3	1,7	13,0
Zengin	90,7		9,3
Çok zengin	85,2		14,8

Katılımcılara konu bağlamında yöneltilen bir değer soru da Evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişkinin namus açısından nasıl değerlendirildiğiyle ilgilidir (Tablo: 4.87-89). Katılımcıların ağırlıklı görüşü (%63,4) evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişkinin *namussuzluk* olduğu biçimindedir. Ancak buna karşılık %23,9'luk bir oranla bir başka kesim ise evlilik öncesi olabilir; ancak evlilik dışı namussuzluk görüşünü bildirerek, bekârların cinselliğini onayladığını; ancak evli kişilerin bir başkasıyla nikâhsız beraberliğini onaylamadığını ifade etmişlerdir.

TABLO:4.87:Evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki

Evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişkinin namus açısından değerlendirilmesi		
	SAYI	%
Evlilik öncesi olabilir- ancak evlilik dışı namussuzluk	1238	23,9
Evlilik öncesi de evlilik dışı da namussuzluk	3278	63,4
Evlilik öncesi de dışı da namusla ilgili değil	655	12,7
TOPLAM	5171	100,0

TABLO:4.88:Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki-1

Sizce evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki ile NAMUS arasında bir ilişki var mıdır? %			
	Evlilik öncesi olabilir- evlilik dışı namussuzluk	Evlilik öncesi -dışı namussuzluk	Evlilik öncesi -dışı namusla ilgisiz
MEDENİ DURUM			
Bekâr	23,7	63,6	12,7
Nişanlı-Sözlü	20,9	57,4	21,6
Dul-Boşanmış	6,1	63,6	30,3
Evli	24,4	65,1	10,5
BÖLGE			
İstanbul	26,9	62,4	10,7
Batı Marmara	30,0	53,0	17,0
Ege	27,9	62,1	10,0
Doğu Marmara	21,2	69,6	9,1
Batı Anadolu	19,3	65,4	15,3
Akdeniz	20,6	63,4	16,0
Orta Anadolu	26,0	64,5	9,6
Batı Karadeniz	18,6	64,4	17,0
Doğu Karadeniz	26,7	62,7	10,6
Kuzey Doğu Anadolu	20,5	68,6	10,9
Ortadoğu Anadolu	26,1	58,4	15,5
Güneydoğu Anadolu	26,8	63,5	9,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	24,4	65,2	10,4
751-1000 TL	20,5	68,9	10,5
1001-1500 TL	25,3	61,5	13,2
1501-2000 TL	21,3	66,7	12,0
2001-3000 TL	30,1	53,9	16,0
3001-5000 TL	23,0	58,0	19,0
5001 ve üstü TL	43,4	32,9	23,7

TABLO:4.89:Farklı değişkenler açısından evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki-2

	Size evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki ile NAMUS arasında bir ilişki var mıdır? %		
	Evlilik öncesi olabilir- evlilik dışı namussuzluk	Evlilik öncesi -dışı namussuzluk	Evlilik öncesi -dışı namusla ilgisiz
CİNSİYET			
Erkek	29,4	57,6	13,0
Kadın	18,5	69,2	12,3
YAŞ			
15	39,5	55,8	4,7
16	33,3	54,8	11,8
17	22,2	67,9	9,8
18	25,7	64,3	10,1
19	23,6	63,8	12,6
20	16,2	67,8	16,0
21	25,8	61,1	13,1
22	25,6	63,7	10,7
23	22,1	65,5	12,4
24	18,8	64,9	16,2
25	17,4	59,1	23,5
26	34,0	54,0	12,0
27	19,5	66,3	14,1
28	19,0	74,6	6,5
ÖĞRENİM			
İlköğretim	21,8	69,8	8,4
Lise	27,9	59,9	12,1
Ön lisans	21,0	66,9	12,1
Lisans	23,2	63,6	13,2
Lisansüstü	19,2	64,9	15,9
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	24,6	64,9	10,5
İlçe	23,6	64,4	12,0
Şehir	23,9	61,7	14,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul		88,9	11,1
Yoksul	32,8	54,7	12,4
Normal	24,1	63,2	12,6
Zengin	20,0	69,3	10,7
Çok zengin	17,4	65,2	17,4

Zina anlayışında kişinin bekâr olup-olmamasının önemli bir kriter olduğu konu ile ilgili bir başka soru bağlamında daha açık şekilde açığa çıktığı gözlenmektedir. Katılımcılara yöneltilen Evli kişinin eşi dışında birisiyle cinsel ilişkisinin nasıl değerlendirildiği sorulduğunda (Tablo:4.90-92) katılımcıların ağırlıklı kesiminin (%90,4) bu durumun her iki cins için de kabul edilemez olarak ifade edildiği tespit edilmiştir.

TABLO:4.90:Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi

Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisini nasıl değerlendirirsiniz?		
	SAYI	%
Kadın-erkek kabul edilmez	4808	90,4
Erkek için kabul edilir-kadın için kabul edilemez	325	6,1
Kadın-erkek her ikisi için de normal	117	2,2
Diğer	70	1,3
TOPLAM	5320	100,0

TABLO:4.91:Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi-1

EVLİ kişilerin, başkasıyla cinsel ilişkileri konusunda görüşünüz nedir? %				
	Kadın-erkek kabul edilmez	Erkek için kabul edilir-kadın için kabul edilemez	Kadın-erkek her ikisi için de normal	Diğer
MEDENİ DURUM				
Bekâr	90,9	5,6	2,1	1,4
Nişanlı-Sözlü	91,2	8,8		
Dul-Boşanmış	91,4	5,7	2,9	
Evli	86,3	9,7	3,1	,9
BÖLGE				
İstanbul	90,5	6,5	,9	2,2
Batı Marmara	79,4	12,3	6,8	1,6
Ege	91,8	5,3	3,0	
Doğu Marmara	87,0	8,9	1,5	2,6
Batı Anadolu	92,0	4,1	2,5	1,4
Akdeniz	91,3	5,0	2,4	1,3
Orta Anadolu	90,7	3,1	5,2	1,0
Batı Karadeniz	96,1	2,2	1,2	,5
Doğu Karadeniz	93,9	3,4	1,7	1,0
Kuzey Doğu Anadolu	87,0	11,8	,7	,5
Ortadoğu Anadolu	85,8	8,1	2,6	3,5
Güneydoğu Anadolu	92,8	6,4	,3	,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	88,5	8,5	2,5	,5
751-1000 TL	92,0	5,4	1,6	1,0
1001-1500 TL	91,2	4,6	3,2	1,1
1501-2000 TL	89,7	7,5	1,4	1,4
2001-3000 TL	90,8	5,9	2,2	1,1
3001-5000 TL	84,9	9,8	2,0	3,4
5001 ve üstü TL	92,1	2,6		5,3

Evli kişinin zinası yasalar açısından suç olarak değerlendirilmeli mi? diye sorulduğunda ise yine benzer bir hassasiyetle katılımcıların %78'inin evet cevabı verdiği tespit edilmiştir (Tablo:4.93-95).

TABLO:4.92:Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi-2

	EVLİ kişilerin, başkasıyla cinsel ilişkileri konusunda görüşünüz nedir? %			
	Kadın-erkek kabul edilmez	Erkek için kabul edilir-kadın için kabul edilemez	Kadın-erkek her ikisi için de normal	Diğer
CİNSİYET				
Erkek	85,5	9,6	3,2	1,8
Kadın	95,1	2,7	1,3	,9
YAŞ				
15	86,0	9,2	,9	3,9
16	82,1	10,2	6,1	1,6
17	89,0	5,2	4,6	1,2
18	89,2	6,3	3,5	1,1
19	90,7	5,2	1,5	2,6
20	93,0	4,6	1,8	,6
21	91,4	6,6	1,0	1,0
22	92,5	7,5		
23	92,6	6,8		,6
24	96,0	3,0		1,0
25	87,1	3,8	6,1	3,0
26	96,2	3,8		
27	76,0	16,7	7,2	
28	95,3	1,7		3,0
ÖĞRENİM				
İlköğretim	90,3	7,3	1,6	,8
Lise	86,8	7,5	3,5	2,1
Ön lisans	91,8	7,5	,6	
Lisans	93,2	3,6	1,7	1,4
Lisansüstü	88,5	7,1	3,5	,9
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	90,8	6,4	1,9	,8
İlçe	89,6	6,6	2,5	1,3
Şehir	90,7	5,6	2,2	1,5
AILENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	68,2	18,2	13,6	
Yoksul	82,4	13,2	2,9	1,5
Normal	90,8	5,8	2,1	1,3
Zengin	89,0	7,6	1,7	1,7
Çok zengin	80,0	8,0	8,0	4,0

TABLO:4.93:Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisinin yasalar açısından suçluğu

Evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı?		
	SAYI	%
Evet	4181	78,0
Kararsızım	574	10,7
Hayır	602	11,2
TOPLAM	5357	100,0

TABLO:4.94:Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suçluğu-1

EVLİ kişinin, bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır
MEDENİ DURUM			
Bekâr	77,5	10,9	11,6
Nişanlı-Sözlü	79,3	15,3	5,3
Dul-Boşanmış	63,6		36,4
Evli	84,8	5,6	9,6
BÖLGE			
İstanbul	80,1	7,1	12,9
Batı Marmara	79,5	9,6	10,9
Ege	78,9	15,3	5,7
Doğu Marmara	74,6	10,2	15,2
Batı Anadolu	68,0	14,4	17,6
Akdeniz	70,1	16,1	13,8
Orta Anadolu	77,5	10,6	11,9
Batı Karadeniz	81,0	9,2	9,8
Doğu Karadeniz	84,7	6,7	8,6
Kuzey Doğu Anadolu	80,6	10,4	9,0
Ortadoğu Anadolu	77,5	9,9	12,6
Güneydoğu Anadolu	85,3	9,3	5,5
AILENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	81,5	11,7	6,8
751-1000 TL	80,7	9,4	9,9
1001-1500 TL	78,2	10,1	11,7
1501-2000 TL	74,2	10,8	14,9
2001-3000 TL	79,5	13,8	6,7
3001-5000 TL	64,6	13,9	21,5
5001 ve üstü TL	79,5	10,3	10,3

TABLO:4.95:Farklı değişkenler açısından evli kişinin bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suçlu mu? -2

	EVLİ kişinin, bir başkasıyla cinsel ilişkisi yasalar açısından suç olmalı mı? %		
	Evət	Kararsızım	Hayır
ÇİNSİYET			
Erkek	72,3	12,5	15,3
Kadın	83,7	9,0	7,3
YAŞ			
15	75,6	17,9	6,4
16	72,9	14,3	12,8
17	74,9	10,9	14,2
18	81,7	8,5	9,8
19	78,2	11,2	10,6
20	79,5	10,1	10,4
21	73,9	10,6	15,6
22	79,7	7,9	12,4
23	77,4	7,1	15,5
24	70,3	18,9	10,8
25	76,5	13,6	9,9
26	84,6	3,8	11,5
27	82,6	3,8	13,6
28	86,4	7,0	6,6
ÖĞRENİM			
İlköğretim	86,2	6,3	7,4
Lise	77,7	12,3	9,9
Ön lisans	78,7	9,0	12,3
Lisans	77,6	10,6	11,8
Lisansüstü	71,7	12,2	16,0
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	84,9	6,5	8,6
İlçe	78,3	11,6	10,1
Şehir	75,5	11,4	13,1
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	25,0	66,7	8,3
Yoksul	71,6	12,1	16,3
Normal	78,4	10,5	11,2
Zengin	83,7	8,4	7,9
Çok zengin	59,3	25,9	14,8

Katılımcı gençlere yöneltilen bir başka soru da konu bağlamında değerlendirilebilecek niteliktedir. Katılımcı gençlere yöneltilen *Üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez* yargı cümlesini değerlendirme tarzları dikkate alındığında buna %35,8'lik bir kesimin farklı düzeylerde de olsa katıldığı, %60'lık bir kesimin de yine farklı düzeylerde katılmadığı tespit edilmiştir(Tablo:4.96-98).

TABLO:4.96:Üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamaları

“Üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez”		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	805	15,6
Katılıyorum	1037	20,2
Kararsızım	679	13,2
Katılmıyorum	1147	22,3
Kesinlikle katılmıyorum	1477	28,7
TOPLAM	5145	100,0

TABLO:4.97:Farklı değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evlerde yaşamalarını değerlendirme-1

“Üniversite öğrencilerin kız-erkek aynı evde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez” %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	16,2	21,3	13,9	22,4	26,1
Nişanlı-Sözlü	21,1	15,8		28,9	34,2
Dul-Boşanmış	29,4	29,4			41,2
Evli	2,5	12,2	10,0	21,1	54,2
BÖLGE					
İstanbul	16,8	18,4	9,4	26,1	29,3
Batı Marmara	20,3	16,8	19,0	12,7	31,3
Ege	18,4	18,7	13,8	22,4	26,7
Doğu Marmara	14,5	24,0	15,6	18,7	27,3
Batı Anadolu	21,4	21,8	11,5	25,6	19,7
Akdeniz	15,1	22,3	14,0	21,4	27,2
Orta Anadolu	14,3	20,5	12,7	19,2	33,2
Batı Karadeniz	15,8	21,3	15,1	19,9	27,8
Doğu Karadeniz	12,0	24,8	12,0	25,6	25,6
Kuzey Doğu Anadolu	13,7	18,1	13,7	24,8	29,6
Ortadoğu Anadolu	11,4	16,2	12,0	32,6	27,8
Güneydoğu Anadolu	12,5	17,6	12,0	16,3	41,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	14,7	15,2	13,7	23,4	32,9
751-1000 TL	7,5	22,5	13,4	24,3	32,3
1001-1500 TL	15,2	19,3	11,9	22,4	31,2
1501-2000 TL	19,2	21,9	8,4	24,5	26,0
2001-3000 TL	22,6	18,3	22,8	16,9	19,4
3001-5000 TL	26,3	23,0	11,0	17,7	22,0
5001 ve üstü TL	35,9	24,4	23,1	3,8	12,8

TABLO:4.98:Farklı değişkenler açısından üniversite öğrencilerinin kız-erkekli aynı evlerde yaşamalarını değerlendirme-2

	"Üniversite öğrencilerin kız-erkek aynı evde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	18,2	19,0	14,1	21,3	27,4
Kadın	13,3	21,2	12,4	23,2	30,0
YAŞ					
15	20,4	16,2	22,2	13,4	27,8
16	25,3	18,3	15,6	23,0	17,9
17	12,8	23,2	13,1	19,6	31,2
18	14,5	25,4	17,1	23,2	19,7
19	20,4	21,0	12,3	21,2	25,2
20	11,7	20,9	14,6	28,7	24,1
21	20,8	17,7	8,3	26,0	27,1
22	11,4	26,3	9,7	22,3	30,3
23	10,6	17,5	17,2	22,1	32,6
24	12,7	23,3	10,9	16,5	36,7
25	19,7	18,2	12,9	12,5	36,7
26	18,6	18,6	4,7	18,6	39,5
27	18,3	4,6	9,1	46,9	21,1
28	3,7	11,1	3,7	24,1	57,4
ÖĞRENİM					
İlköğretim	5,9	14,5	9,6	16,5	53,5
Lise	16,0	20,5	14,6	20,5	28,5
Ön lisans	19,1	16,5	14,6	21,4	28,5
Lisans	14,4	21,3	11,7	26,3	26,4
Lisansüstü	20,2	25,7	12,2	18,0	23,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	11,1	17,8	10,9	24,1	36,1
İlçe	13,2	20,8	13,9	21,5	30,6
Şehir	18,8	20,7	13,0	22,5	25,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	16,7	16,7	12,5		54,2
Yoksul	14,1	19,7	13,4	23,2	29,6
Normal	15,1	20,5	12,8	22,7	28,8
Zengin	22,3	14,3	21,0	19,3	23,1
Çok zengin	51,9	7,4	18,5		22,2

Konu çok daha bir merkezde olmak üzere cinsel ilişkinin eşcinsellik açısından değerlendirmesinin nasıl yapıldığı dikkate alınır; katılımcıların ilginç bir görüş farklılığına sahip oldukları gözlenmiştir (Tablo:4.99-102). *Eşcinsellik* konusunda katılımcıların %34,4'ü *onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez* görüşünü dile getirerek eşcinselliği dolayısıyla desteklediğini veya daha doğru bir ifadeyle bir ahlâki veya toplumsal sorun olarak görmediğini ifade ettiği gözlenmektedir. Zaten %17,5'lik bir kesimin *bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez* görüşünü dile getirdiği gözlenmektedir. %17'lik bir kesim eşcinsellik konusunda *olmamalı/yanlış*, % 11,1'lik kesim *sapıklık*, %7,7'lik bir kesim *günah*, %10,7'lik bir kesim de *ahlâksızlık* görüşünü dile getirmiştir.

TABLO:4.99: Bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi

Bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisini nasıl değerlendiriyorsunuz?		
	SAYI	%
Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	939	17,5
Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	1844	34,4
Kararsızım/bilemiyorum	82	1,5
Olmamalı/yanlış	910	17,0
Sapıklık	597	11,1
Günah	410	7,7
Ahlâksızlık	573	10,7
TOPLAM	5355	100,0

TABLO:4.100:Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-1

Bir kişinin kendi cinsinden (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisi konusunda ne düşünüyorsunuz? %							
	Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	Kararsızım/bilemiyorum	Olmamalı/yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlâksızlık
MEDENİ DURUM							
Bekâr	18,9	36,3	1,5	16,2	11,0	7,0	9,0
Nişanlı-Sözlü	29,6	28,9		15,8	10,5	11,2	3,9
Dul-Boşanmış	30,3	18,2		24,2	9,1	12,1	6,1
Evli	7,3	23,3	1,6	25,5	12,6	9,5	20,2
BÖLGE							
İstanbul	16,9	31,4	1,7	15,0	13,0	10,7	11,4
Batı Marmara	16,6	30,5	3,2	12,3	13,0	6,5	17,9
Ege	14,8	45,9		14,5	12,7	4,8	7,3
Doğu Marmara	17,4	41,8	,5	19,2	6,0	8,3	6,8
Batı Anadolu	22,2	39,1	3,4	15,2	9,0	6,1	5,0
Akdeniz	22,3	30,3	2,7	16,4	10,2	5,9	12,3
Orta Anadolu	17,5	33,5	2,1	21,1	9,0	9,3	7,5
Batı Karadeniz	22,8	30,1	1,0	18,8	10,1	9,0	8,2
Doğu Karadeniz	16,3	39,2	,2	18,2	9,6	3,4	13,1
Kuzey Doğu Anadolu	13,0	29,9	1,7	17,3	10,8	12,8	14,5
Ortadoğu Anadolu	13,3	38,0	1,2	18,7	12,4	4,6	11,8
Güneydoğu Anadolu	12,9	27,4	,5	17,8	18,0	8,1	15,2

TABLO:4.101:Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-2

Bir kişinin kendi cinsinden (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisi konusunda ne düşünüyorsunuz? %							
	Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	Kararsızım/bilemiyorum	Olmamalı/yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlaksızlık
AILENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	12,4	33,7	1,4	20,9	9,9	8,6	12,9
751-1000 TL	12,7	33,3	2,2	19,2	9,5	7,9	15,3
1001-1500 TL	18,2	33,4	,7	18,4	12,3	8,0	9,0
1501-2000 TL	20,9	34,0	1,9	13,7	13,6	7,6	8,3
2001-3000 TL	20,7	44,2	1,1	12,9	7,2	3,5	10,5
3001-5000 TL	28,0	34,3	2,9	6,3	16,9	5,8	5,8
5001 ve üstü TL	33,3	28,2	2,6	17,9	6,4	5,1	6,4
ÖĞRENİM							
İlköğretim	3,9	23,1	,8	23,6	13,9	15,7	18,9
Lise	17,2	31,7	2,3	15,9	10,7	8,8	13,5
Ön lisans	18,5	35,8	1,2	16,4	10,5	7,7	9,9
Lisans	19,0	39,6	1,1	17,4	10,8	5,3	6,7
Lisansüstü	21,9	32,9	2,3	14,6	15,2	7,3	5,8
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	14,2	29,8	1,9	16,0	11,1	11,2	15,8
İlçe	14,4	33,9	2,2	20,8	10,3	8,1	10,4
Şehir	20,8	36,1	1,0	15,3	11,6	5,9	9,2
AILENİN EKONOMİK DURUMU							
Çok yoksul	8,3	12,5					79,2
Yoksul	12,2	28,8	3,6	24,5	13,7	11,5	5,8
Normal	17,3	35,3	1,4	16,4	11,3	7,5	10,8
Zengin	26,6	26,6	2,5	24,9	7,9	7,9	3,7
Çok zengin	29,6	22,2		7,4	18,5	7,4	14,8

TABLO:4.102:Farklı değişkenler açısından bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisinin değerlendirilmesi-3

	Bir kişinin kendi cinsinden (erkeğin erkekle veya kadının kadınlı) cinsel ilişkisi konusunda ne düşünüyorsunuz? %						
	Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	Kararsızım/bilemiyorum	Olmamalı/yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlaksızlık
CİNSİYET							
Erkek	17,1	30,3	1,8	14,6	13,3	10,0	12,8
Kadın	18,0	38,5	1,3	19,3	9,0	5,3	8,7
YAŞ							
15	5,4	32,6	5,4	17,0	8,5	12,1	19,2
16	15,5	26,6	2,0	12,7	12,7	9,5	21,0
17	14,2	34,5	3,0	16,1	7,6	8,5	16,1
18	17,3	33,6	1,1	17,3	11,6	9,4	9,6
19	21,8	34,4	1,5	17,0	7,9	7,8	9,6
20	19,6	41,0	,6	14,1	13,3	4,9	6,4
21	21,9	34,3	,5	20,9	13,9	1,5	7,0
22	11,9	47,5	,6	13,6	13,6	7,3	5,6
23	23,6	29,1	2,4	18,2	11,2	10,6	4,8
24	17,3	33,4	2,0	11,1	12,1	9,9	14,1
25	22,4	29,8	1,5	22,1	8,1	2,9	13,2
26	7,7	42,3		19,2	7,7	11,5	11,5
27	29,0	10,9		18,1	18,6	5,9	17,6
28	3,0	33,2	1,7	28,0	12,1	15,1	6,9

4.12. Cinsel Bilgi

Cinsellik, insanlığın doğal bir güdüsü; temel fizyolojik güdülerden birisidir. Ergenlikle birlikte hayatın doğal bir parçası haline gelmektedir. Ancak hayatın bir parçası, fizyolojik yapının bir gereği olan bu güdünün özelliklerinin ve karşılanmasının yanlış veya eksik bilinmesi, bireyin hayatında ciddi problemlere yol açabilmektedir. Bireyler cinselliklerine ve cinsel hayatlarına ilişkin bilgiler edinerek varlıklarının ve hayatlarının bu doğal yönünü *olması gereken şekliyle* yürütmeye çalışırlar. Bu açıdan elde edilen bilgilerin doğru olup-olmaması veya bilgi sahibi olup-olmamak çok önemlidir. Dolayısıyla, kanaatimizce çocukları cinsellikleri ve cinsel hayatları konusunda bilgilendirme sorumluluğu, öncelikle anne ve babalara aittir.

Bireyin cinsel bilgi düzeyi ve bilginin doğruluğu-yanlışı açısından bilginin kaynağı önemli bir konu olarak anlam kazanmaktadır. Bu nedenle katılımcılara cinsel bilgi düzeylerini nasıl değerlendirdiklerine ilişkin bir soru yöneltilmiştir (Tablo:4.103-105). Katılımcı gençlerin cinsellik konusundaki bilgi düzeyleriyle ilgili olmak üzere durumlarının *sorunlu* olduğu ifade edilebilir. Çünkü katılımcı gençlerin sadece %33,9'u yeterli, %13,2'si ise çok yeterli cevabını vermelerine karşılık, diğer kesimler farklı düzeylerde yeterlilik konusundaki sıkıntı ve sorunlarını dile getirmişlerdir. Kaldı ki cinsellik bilgisinin yeterli olduğu kanaati de olgusal bir durum olmanın ötesinde bir temenniyi de dile getiriyor olabilir.

TABLO:4.103: Cinsellikle ilgili bilgi düzeyi

Cinsellikle ilgili bilgi düzeyiniz nedir?		
	SAYI	%
Çok yetersiz	318	6,2
Yetersiz	557	10,8
Kısmen yeterli	1846	35,9
Yeterli	1746	33,9
Çok yeterli	680	13,2
TOPLAM	5147	100,0

TABLO:4.104: Farklı değişkenler açısından cinsellikle ilgili bilgi düzeyi-1

	Cinsellikle ilgili bilgi düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? %				
	Çok yetersiz	Yetersiz	Kısmen yeterli	Yeterli	Çok yeterli
CİNSİYET					
Erkek	4,6	6,3	26,5	41,0	21,7
Kadın	7,8	15,5	45,5	26,7	4,5
YAŞ					
15	11,5	19,7	27,9	29,3	11,5
16	11,5	12,3	30,0	26,9	19,4
17	10,9	14,3	32,6	23,0	19,3
18	7,8	8,0	42,0	30,1	12,1
19	5,0	8,7	42,8	31,3	12,1
20	5,1	14,6	43,6	25,7	11,1
21	1,6	15,1	30,7	37,0	15,6
22	7,7	9,5	33,1	36,7	13,0
23	4,3	13,5	33,7	42,6	5,8
24	3,2	1,1	54,5	30,4	10,8
25	7,7	10,8	23,1	37,7	20,8
26	3,8	13,5	15,4	59,6	7,7
27	7,5	9,9	32,4	28,6	21,6
28	3,4		30,6	57,3	8,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	6,9	13,0	27,5	41,0	11,6
Lise	9,6	10,7	31,6	31,9	16,1
Ön lisans	6,2	11,8	39,5	28,8	13,7
Lisans	3,7	10,9	40,1	35,4	9,9
Lisansüstü		6,5	32,7	42,5	18,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	6,0	15,0	39,0	30,5	9,5
İlçe	7,0	11,8	35,0	33,4	12,7
Şehir	5,8	8,8	36,0	35,4	14,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	16,7	16,7	44,4	11,1	11,1
Yoksul		15,9	21,0	43,5	19,6
Normal	6,4	10,7	37,0	33,4	12,5
Zengin	5,3	11,9	25,1	41,4	16,3
Çok zengin		7,4	14,8	22,2	55,6

TABLO:4.105: Farklı değişkenler açısından cinsellikle ilgili bilgi düzeyi-2

Cinsellikle ilgili bilgi düzeyinizi nasıl değerlendiriyorsunuz? %					
	Çok yetersiz	Yetersiz	Kısmen yeterli	Yeterli	Çok yeterli
MEDENİ DURUM					
Bekâr	6,0	10,8	37,2	33,3	12,6
Nişanlı-Sözlü	6,8	1,4	46,6	35,8	9,5
Dul-Boşanmış	22,9			5,7	71,4
Evli	1,9	10,9	31,6	46,5	9,1
BÖLGE					
İstanbul	5,3	9,5	34,5	37,2	13,5
Batı Marmara	6,3	12,6	30,2	32,2	18,6
Ege	6,4	6,9	33,2	41,7	11,8
Doğu Marmara	5,5	16,9	37,2	29,0	11,3
Batı Anadolu	6,5	13,5	30,0	38,9	11,1
Akdeniz	9,0	10,2	37,6	30,1	13,1
Orta Anadolu	4,9	7,9	37,9	39,5	9,8
Batı Karadeniz	5,1	12,0	37,5	31,5	13,8
Doğu Karadeniz	8,8	11,1	37,0	31,0	12,1
Kuzey Doğu Anadolu	6,0	10,4	41,7	28,5	13,5
Ortadoğu Anadolu	3,3	7,7	40,5	32,5	16,0
Güneydoğu Anadolu	6,7	12,0	32,8	33,3	15,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ (TL)					
0-750	7,6	14,5	35,0	30,1	12,7
751-1000	6,4	10,9	43,9	30,6	8,2
1001-1500	5,2	8,1	37,0	34,9	14,8
1501-2000	4,9	11,4	32,8	37,2	13,7
2001-3000	8,5	10,9	31,2	34,1	15,4
3001-5000	5,0	11,0	20,0	43,0	21,0
5001 ve üstü	3,9	5,3	30,3	47,4	13,2

Gençlerin cinsellikle ilgili bilgilerinin kaynakları gözden geçirildiğinde %43,7 gibi oldukça yüksek bir orana sahip bir genç kesiminin *arkadaş çevresini* cinsellikle ilgili bilgilerinin kaynağı olarak ifade ettiği gözlenmektedir. (Tablo:4.106-107). %13,2'lik oranla *kitap-dergi-gazete*, %10,8'lik oranla da *anne* diyenler de diğer ağırlıklı kesimleri teşkil etmektedir.

Konu bağlamında daha önce evlilerle yapılmış SEKAM araştırmasında her ne kadar oranlar değişse bile, durum önemli bir değişikliğe sahip değildir. SEKAM araştırmasına göre çoğu kimse için cinselliğe ilişkin ilk bilgilerin kaynağı *arkadaştır* (%29,8). Cinselliğe ilişkin ilk bilgileri *kitap-dergi* (%23,2) ve *anneden* (%14,2) alanların oranları da yüksektir. *Baba* (%4,4), *abla* (%6,6) ve *ağabey* (%2) cinsel bilgilerin kaynağı olma açısından çok düşük oranlara sahiptirler³⁹.

39 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.131

TABLO:4.106: Cinsel bilginin kaynağı

Cinsellikle ilgili ilk bilgileri kimden/nereden aldınız?		
	SAYI	%
Anne	540	10,8
Baba	124	2,5
Abla	189	3,8
Ağabey	176	3,5
Arkadaş	2189	43,7
Kitap-gazete/dergi	663	13,2
Radyo/TV	257	5,1
Bilgisayar/internet	466	9,3
Öğretmen	170	3,4
Sağlık pers.	122	2,4
Diğer	117	2,3
TOPLAM	5013	100,0

TABLO:4.107: Bazı değişkenler açısından cinsel bilginin kaynağı

Cinsellikle ilgili ilk bilgileri nereden/kimden öğrendiniz? %											
	Anne	Baba	Abla	Ağabey	Arkadaş	Kitap-gazete-dergi	Radyo-TV	Bilgisayar-internet	Öğretmen	Sağlık pers.	Diğer
CİNSİYET											
Erkek	5,8	4,6	1,0	6,8	46,1	10,6	3,0	13,1	4,0	1,7	3,3
Kadın	15,7	,3	6,5	,2	41,3	15,8	7,3	5,5	2,8	3,1	1,4
DOĞULAN YER											
Köy	7,4	2,5	3,8	3,2	50,3	10,6	5,4	9,4	2,5	1,9	2,9
İlçe	10,2	2,3	3,7	4,9	42,6	12,3	4,8	9,1	4,7	3,2	2,1
Şehir	11,6	2,7	3,8	2,5	42,9	14,7	4,9	9,7	2,6	2,0	2,5
ANNENİN ÖĞRENİM DÜZEYİ											
Okuryazar değil	7,7	6,7	2,2	2,9	49,1	10,0	5,3	8,1	4,1	2,2	1,6
Okuryazar	7,3	1,5	3,2	5,6	45,9	20,5	1,2	6,6	1,7	2,2	4,4
İlkokul	10,7	1,6	4,7	3,9	41,6	13,0	5,5	9,7	4,4	2,2	2,7
Ortaokul	14,0	2,7	3,5	3,8	47,3	8,9	2,9	8,9	2,9	3,1	2,0
Lise	9,8	1,7	1,6	2,4	47,0	14,3	5,2	11,4	2,4	3,0	1,1
Yüksekokul	9,3				27,9	24,0	20,2	16,3	,8	1,6	
Lisans	21,7	11,2	1,4	1,4	38,5	18,9	1,4	4,2			1,4
Lisansüstü	25,0		8,3		50,0						16,7

4.13. Boşanma

Aile, içinde insan türünün belli bir şekilde devamının sağlandığı, topluma hazırlanma sürecinin belli bir ölçüde ilk ve etkili şekilde cereyan ettiği, cinsel ilişkilerin düzenlendiği, eşler, çocuklar diğer yakınlar arasında belli bir ölçüde içten, sıcak ve güven verici ilişkilerin kurulduğu, yine içinde bulunulan toplumsal düzene göre ekonomik etkinliklerin yer aldığı toplumsal bir kurumdur⁴⁰. Bu anlamda toplumun en temel yapı taşı olan aile birliğinin korunması ve evlilik yoluyla sürdürülmesinin sağlanması elzemdir. Toplum kendi mevcut düzenini korumak ve idare ettirmek eğilimindedir. Bu nedenle de bu düzenin sürdürülmesini sağlayan kurumları korumaya çalışır ve dolayısıyla toplum, evliliği bir kurum olarak zorlar. Aynı olgunun bir sonucu olarak da yalnız yaşamaya karşı toplumsal bir tepki oluşur. Bekârlara ev verilirken güçlük çıkarılması, bekâr kadının evine giriş çıkış saatlerinin kısıtlanması, hem erkek, hem de kadın bekârların istedikleri yere gidememeleri bu meşrulaştırmaya örnek olarak verilebilir⁴¹. Her ne kadar gelenek, din ve yasalar evliliği ve dolayısıyla aile kurumunu koruma altına almış olsalar da ailenin kopması, parçalanması anlamını taşıyan boşanma olgusu, günümüzde hızla devam eden toplumsal bir durumdur.

Boşanma olayı; ailenin bölünmesine, dağılmasına yol açan, ailedeki bireyleri de derinden sarsan ve hiçbir zaman istenmeyen yıpratıcı bir olaydır⁴². Boşanma, toplumsal ve/veya hukuki kurallar çerçevesinde yapılmış bir evliliğin, tarafların karı koca olarak hiçbir bağı kalmaksızın; fakat varsa ortak çocukların hakları saklı kalmak üzere sona erdirilmesine ve tarafların başkalarıyla yeniden evlenmelerine olanak veren hukuki/toplumsal bir işlemdir⁴³.

Boşanma, evlilik kadar eskidir. Ailenin olduğu her yerde boşanma, mevcut ihtimallerden biri olarak hep karşımıza çıkmaktadır. Tarihin ilk dönemlerindeki ilk toplumlarda da günümüzün farklı coğrafyalarında da boşanma, arzu edilmeyen bir evlilik ve aile gerçeği olarak görülmektedir. Günümüzde boşanma, dünya çapında gittikçe artan bir sosyal realite haline gelmektedir. Denilebilir ki her toplumda, geçmişe oranla boşanma bugün çok daha yaygın ve çok daha büyük orandadır⁴⁴.

Boşanmanın hızla artmasının birçok nedeni vardır. Toplumsal ve kültürel tüm değişimler ve bunların aileye yansımaları, boşanmaların artışından sorumlu tutulabilir. Kentleşme hızına bağlı olarak boşanmalar artmıştır. Kırsal kesimde boşanmalar

40 Özer Ozankaya, *Toplum Bilimine Giriş*, Ankara, 1984, s.173

41 Barlas Tolun, *Neden Evleniyoruz*, İstanbul, 1990, s. 2.

42 Ceylan Çelikoğlu, *Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997, s.4.

43 Çiğdem Arkan, *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*, Ankara, 1996, s. 25.

44 İhsan Sezal, *Aile Nedir*, Başbakanlık Yayını, Ankara, 1996, 76

daha azdır. Çünkü aile birlikteliğini koruyan ve devam ettiren toplumsal kontrol kente göre çok güçlüdür. Kentleşme ve kadının iş hayatına atılmasıyla birlikte ailenin yaşam düzeyi yükselmiş, ama aileye rol çatışması girmiştir. Bunun sonucu olarak da boşanma kentlerde daha da artmıştır. Boşanmaların artması, evlenme çağına gelen gençler için de kötü örnek olmaktadır. İstatistikler, boşanmış eşlerin çocuklarının kurdukları evliliklerin de boşanma ile sonuçlanma olasılığının yüksek olduğunu göstermektedir. Böyle gençler evliliklerinde de en ufak bir anlaşmazlık olduğu zaman en kolay çözümü, ana babalarının yolundan giderek ayrılmada bulmaktadırlar. Toplum yaşamında hızlanma, çok yer değiştirme, çok insan tanıma olanakları, rastgele evlilikleri ve değişik din ırk ve toplumsal sınıflar arası evlilikleri artırmıştır. *Sevgiden* başka ortak yanları olmayan bu tür evlilikler uzun ömürlü olmamaktadır. Özellikle kısa tanışmaların ardından aile, akraba ve genellikle yakın çevrenin onayı olmadan başlatılan evliliklerin büyük engellerle karşılaşması sonucu, evliliğin başarı şansı azalmakta ve bu da boşanmalara neden olmaktadır⁴⁵.

Aile yapısındaki ve evlenme anlayışındaki değişiklikler artmış olsa bile, aile hala toplumun temel kurumu olarak önemini korumaktadır. Çocuk bakımı ve yetiştirmesi, ailede karar mekanizmalarına katılım, kadının çalışma hayatına aktif katılımı, eşler arası iletişim gibi boyutlarda ortaya çıkan değişiklikler, ister istemez evliliğe ve boşanmaya ilişkin tutumları da farklılaştırmaya başlamıştır. Ailede güç ve otorite modeli olan erkek, bu değişime paralel olarak yeni aile ve evlilik rollerine uyum sağlamaya yönelmiştir. Eskiden olduğu gibi güç ve otorite modeli olmak, gelişmiş ve gelişmekte olan pek çok ülkede, kentsel kesimlerde giderek daha *sembolik anlam* taşımaya başlamıştır. Cinsiyet rollerinde daha eşitlikçi bir dağılım kendini göstermeye başlamıştır. Kadının kendini ekonomik anlamda erkeğe bağımlı görmemesi, başka bir deyişle *bağımlılık* yerine *bağlılık* kavramının ön plana çıkması, evliliğin niteliğinin (dayanışma, dostluk, sevgi, paylaşım vb.) vurgulanması, evliliğe bakışı olduğu kadar boşanmayla ilgili değerlendirmeleri de eskiye kıyasla farklılaştırmaktadır. Farklılaşan değerlendirmelerin başında tüm çabalara karşın yolunda gitmeyen evlilikleri *her ne pahasına olursa olsun* sürdürmenin aile üyelerine çoğu zaman daha fazla zarar vereceği düşüncesi gelmektedir. Çocukların varlığının da bir evliliği sürdürebilmek için yeterli olmayacağı düşünülmektedir⁴⁶. Daha önce de vurgulandığı gibi yüksek boşanma oranları, kişilerin evlenme fikrinden uzaklaşmasıyla sonuçlanmamıştır. Aksine kadınların üçte ikisi ve erkeklerin dörtte üçü yeniden evlenmektedirler. Ancak ilk evlilik ve boşanma sürecindeki çatışmaların çözümlenmemesi durumlarında boşanma oranları %60 gibi yüksek oranlara çıkabilmektedir⁴⁷.

45 Işık Keskin, *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2007, s. 25

46 Çiğdem Arıkan, *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*, Ankara, 1996, s. 10.

47 Akar, Hülya, *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çift-*

Evliliğin bitmesine yol açan sebepler çok çeşitli olabilmesine karşın, en çok görülen sebepler şunlardır:

- Ekonomik problemler
- Eşlerin sosyo-kültürel yapı farklılıkları
- Cinsel problemler
- İletişim Bozukluğu
- Eşlerden birinin ihaneti
- Aile içi şiddet
- Zevk ayrılıkları
- Eşlerin birbirlerini ihmal edişi
- Ailelerin aşırı müdahalesi
- Eşlerden biri ya da her ikisinin birden anne-baba müdahalesine adaleti gözetmeden açık olmaları
- Çocuk olmaması
- Ciddi ekonomik ve sınıfsal farklılıklar
- Yaş farkının fazla olması
- Erken yaş evlilikleri
- Aile baskısı ile evlendirmeler
- Taraflardan birinin ani kişilik ve yaşam pratiğinin değişmesi
- Psikiyatrik problemler/ depresyon, panik atak, şizofreni vb.
- Uyuşturucu, alkol ve kumar bağımlılığı⁴⁸

Evliliğin sona ermesinin nedenleri, görüldüğü üzere çok farklı olmasına rağmen çoğunlukla *şiddetli geçimsizlik* olarak davalarda ve istatistiklerde karşımıza çıkmaktadır. Başlıca boşanma nedeni olarak % 75 oranında *geçimsizlik* gelmektedir. Sonra evi terk etme ve aldatma diğer nedenler arasındadır. Yıllara göre anlamlı bir gelişme de boşanmak için mahkemeye başvuran kadın oranındaki artıştır. Örneğin 1960 yılında boşanma isteği çoğunlukla erkekten gelirken, 1976 yılında boşanmak isteyen kadınların sayısı, erkek sayısını aşmıştır⁴⁹. Ancak, sürekli geçimsizlik ya da daha ağır nedenler her zaman evliliği yıkmaz. Ağır ruhsal dengesizliklere, çok kötü davranışlara, evlilik dışı ilişkilere karşın sürüp giden nice evlilik gösterilebilir. Eşlerden birinin

lerde Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2005, s. 16.

48 2005-2008 yıllarında, Erzurum ve Bursa müftülüklerine gelen sorular ışığında kadınların evliliklerini sona erdirmesine ve boşanmayı istemesine neden olan faktörler şöyle sıralanabilir: *Erkeğin eşini aldatması, Erkeğin karakterinin evliliğe zarar vermesi, Kadının şiddet görmesi, Erkekten kaynaklanan cinsel problem ve hastalıklar, Ailedeki diğer fertlerin evliliğe olumsuz etkileri, Eşler arasında sevginin olmaması* (Oruç, Esmâ Simav, Abdurrahman Kurt, "Erzurum ve Bursa Müftülüklerine 2005-2008 Yıllarında Gelen Sorular Işığında Kadınların Boşanma Talebinin Nedenleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, S. 2, 2009. S. 302)

49 Atalay Yürükoğlu, *Aile ve Çocuk*, İstanbul, 1997, s. 103.

ya da ikisinin mutsuzluğu pahasına sürdürülen evlilikler, hiç de az değildir. Birçok mutlu görünen evliliklerde vardır ki; sudan ve yüzeysel nedenlerden dolayı, kısa sürede boşanmayla biter. Evlilikte karşılıklı beklentiler vardır. Sürekli olarak boşa çıkan beklentiler başarısız kalan yaklaşma çabaları, duygusal bağı sarsar. Böylece evlilik, duygusal alışverişin dengesiz olduğu bir ortama dönüşür ve boşanma kaçınılmaz bir hal alır. Eşlerden birinin umudunu kesmemesinden, yalnız başına yaşamını sürdürmek istememesinden ve çocukların sorumluluğundan dolayı evlilik sürebilir, ama eşler duygusal olarak birbirlerinden ayrılmışlardır.

Türkiye İstatistik Kurumunun tespitlerine göre⁵⁰ Türkiye'de evliliğin sonlanması anlamına gelen boşanma oranında dikkat çekici bir artış yaşanmıştır ve yaşamaya da devam etmektedir. Türkiye geneline göre 1998 yılında 32.167 kişi boşanırken, 1999 yılında 31.540, 2000 yılında 34.862, 2001 yılında 50.402, 2002 yılında ise 51.096 kişi boşanmıştır. Boşanma sürecinde önemli kırılma noktasını 2000–2001 yılı oluşturmaktadır.

Boşanma, uzun zaman önce Batı ülkelerinde toplumsal bir problem olarak algılanan düzeylere erişmiş olmasına karşılık, Türkiye'de yakın zamanlara kadar hep Batı ülkelerine göre çok daha düşük oranlarda gerçekleşen bir durumdu ve bu oranlarıyla da toplumsal bir problem olarak görülüyor ve algılanmıyordu. Ancak son 5–7 yılda çok şey değişti. Bir anda toplumun gündeminde ön sıralara oturan bir toplumsal problem haline geliverdi. Boşanma oranı katlanarak büyümeye başladı. Elbette ki boşanma, toplumsal ve bireysel yönleriyle incelenmesi gereken çok kompleks bir durumdur. Ancak burada bazı yönleriyle araştırmanın konusu edilmiştir⁵¹.

Araştırmanın konuyla ilgili tespit ve bulgularına gelecek olursak (Tablo:4.108-114); Katılımcı gençlerden boşanmanın en önemli üç sebebinin belirtmeleri istenmiştir. Gençlerin verdikleri cevaplar üç ayrı düzeyde incelendiğinde; boşanmanın birinci düzeyde ifade edilen en önemli sebebinin (Tablo: 4.108) ağırlıklı olarak iki maddede toplandığı gözlenmektedir: %55,7 ile *erkeğin sadakatsizliği*, %23,9 ile de *kadının sadakatsizliği*.

Boşanmanın ikinci düzeyde ifade edilen en önemli sebeplerinde (Tablo:4.109) birinci düzeyde ifade edilenlere göre yine erkek ve kadının sadakatsizliğinin ön sıralarda yer almak üzere iki ayrı sebebin daha ilâveten ifade edildiği gözlenmektedir. Bunlar *kötü alışkanlıklar (içki-kumar)* ve *dayak* faktörleridir.

Söz konusu sebepler 3 düzeyde incelendiğinde ise ikinci düzeydeki faktörlere ilâveten *sorumsuzluğun* da önemli bir faktör olarak ifade edildiği gözlenmektedir (Tablo:4.110). Özetlemek gerekirse gençler açısından boşanmaların ağırlıklı beş sebebi bulunmaktadır. Bunlar *erkek ve kadının sadakatsizlikleri*, *eşlerin sorumsuzlukları*, *kötü alışkanlıklar* ve *dayaktır*.

50 TÜİK, *Türkiye İstatistik Yılığ- 2005*, Ankara, 2006, s.68

51 SEKAM, *Türkiye'de Aile*, İstanbul, 2010, s.133-137

Boşanmanın farklı tercih ve değişkenlere göre dağılımı, Tablo: 4.111-114'de görülmektedir.

TABLO:4.108:Boşanmanın en önemli nedeni (1.TERCİH)

Bunlardan hangisi boşanmaların en önemli nedenidir?		
	SAYI	%
Sürekli hastalık	122	2,3
Erkeğin sadakatsizliği	3004	55,7
Kadının sadakatsizliği	1291	23,9
Kadının kocasını dinlememesi	30	,6
Sorumsuzluk	134	2,5
İşsizlik/ekonomik sıkıntı	77	1,4
Kötü alışkanlık (İçki-kumar)	203	3,8
Çocuksuzluk	23	,4
Dayak	440	8,2
Hakaret/sözlü aşağılama	19	,4
Savurganlık	13	,2
Aile büyüklerinin karışması	19	,4
Aile büyükleriyle birlikte yaşamak	2	,0
İleri düzeyde bedensel engel/özür	2	,0
Cinsel isteksizlik/yetersizlik	14	,3
TOPLAM	5393	100,0

TABLO:4.109:Boşanmanın en önemli nedeni (2.TERCİH)

Bunlardan hangisi boşanmaların en önemli nedenidir?		
	SAYI	%
Sürekli hastalık	5	,1
Erkeğin sadakatsizliği	759	14,1
Kadının sadakatsizliği	1811	33,7
Kadının kocasını dinlememesi	270	5,0
Sorumsuzluk	554	10,3
İşsizlik/ekonomik sıkıntı	176	3,3
Kötü alışkanlık (İçki-kumar)	787	14,6
Çocuksuzluk	25	,5
Dayak	694	12,9
Hakaret/sözlü aşağılama	189	3,5
Savurganlık	26	,5
Aile büyüklerinin karışması	38	,7
Aile büyükleriyle birlikte yaşamak		
İleri düzeyde bedensel engel/özür	11	,2

Cinsel isteksizlik/yetersizlik	32	,6
TOPLAM	5377	100,0

TABLO:4.110:Boşanmanın en önemli nedeni (3.TERCİH)

Bunlardan hangisi boşanmaların en önemli nedenidir?		
	SAYI	%
Sürekli hastalık	34	,6
Erkeğin sadakatsizliği	281	5,3
Kadının sadakatsizliği	207	3,9
Kadının kocasını dinlememesi	386	7,2
Sorumsuzluk	689	12,9
İşsizlik/ekonomik sıkıntı	222	4,2
Kötü alışkanlık (içki-kumar)	1320	24,7
Çocuksuzluk	55	1,0
Dayak	1240	23,2
Hakaret/sözlü aşağılama	428	8,0
Savurganlık	60	1,1
Aile büyüklerinin karışması	228	4,3
Aile büyükleriyle birlikte yaşamak	20	,4
İleri düzeyde bedensel engel/özür	36	,7
Cinsel isteksizlik/yetersizlik	130	2,4
TOPLAM	5336	100,0

TABLO:4.111:Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-1)-1

	Boşanmanın en önemli nedeni (%)														
	Sürekli hastalık	Erkeğin sadakatsizliği	Kadının sadakatsizliği	Kadının kocasını dinlememesi	Sorumsuzluk	İşsizlik/ekonomik sıkıntı	Kötü alışkanlık (içki-kumar)	Çocuksuzluk	Dayak	Hakaret/sözlü aşağılama	Savurganlık	Aile büyüklerinin karışması	Aile büyükleriyle birlikte yaşamak	İleri düzeyde bedensel engel/özür	Cinsel isteksizlik/yetersizlik
CİNSİYET															
Erkek	2,9	41,2	41,7	,9	2,7	1,3	2,7	,9	4,7	,2	,3	,2			,4
Kadın	1,6	69,8	6,7	,2	2,2	1,6	4,8		11,5	,5	,1	,5	,1	,1	,1
ÖĞRENİM															
İlköğretim	4,0	59,7	25,1	2,4		,8	,8		7,2						
Lise	3,4	61,9	17,9	,7	1,7	1,9	4,4	1,0	5,7	,3	,3	,2	,1		,5
Ön lisans	3,7	59,3	20,4		3,7	,6	4,6		6,8		,6	,3			
Lisans	,4	49,1	28,8	,4	3,3	1,1	3,7	,3	11,3	,5	,1	,6		,1	,2
Lisansüstü		44,6	37,9		1,7	4,1	1,7		9,3						,6

TABLO:4.112:Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-1)-2

	Boşanmanın en önemli nedeni (%)														
	Sürekli hastalık	Erkeğin sadakatsizliği	Kadının sadakatsizliği	Kadının kocasını dinlememesi	Sorumsuzluk	İşsizlik/ekonomik sıkıntı	Kötü alışkanlık (içki-kumar)	Çocuksuzluk	Dayak	Hakaret/sözlü aşağılama	Savurganlık	Aile büyüklerinin karışması	Aile büyükleriyle birlikte yaşamak	İleri düzeyde bedensel engel/özür	Cinsel isteksizlik/yetersizlik
EN ÇOK YAŞANAN YER															
Köy/Kasaba	4,9	55,1	23,1	,7	2,5	1,2	4,5	1,1	6,7		,2	,1			
İlçe	3,7	55,7	22,9	,4	2,7	1,7	4,7	,5	6,4	,4		,1	,1	,1	,6
Şehir	,5	56,5	24,4	,4	2,3	1,3	2,7	,2	10,0	,4	,4	,6			,1
MEDENİ DURUM															
Bekâr	2,2	55,1	24,0	,6	2,5	1,5	4,2	,4	8,0	,4	,3	,4	,0	,0	,3
Nişanlı-Sözlü	3,9	34,9	36,2		2,6	6,6			15,8						
Dul-Boşanmış	5,9	88,2						5,9							
Evli		62,3	27,1	,7	,9		,9	,4	7,8						

TABLO:4.113:Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-2)-1

	Boşanmanın en önemli nedeni (%)													
	Sürekli hastalık	Erkeğin sadakatsizliği	Kadının sadakatsizliği	Kadının kocasını dinlememesi	Sorumsuzluk	İşsizlik/ekonomik sıkıntı	Kötü alışkanlık (içki-kumar)	Çocuksuzluk	Dayak	Hakaret/sözlü aşağılama	Savurganlık	Aile büyüklerinin karışması	İleri düzeyde bedensel engel/özür	Cinsel isteksizlik/yetersizlik
CİNSİYET														
Erkek	,1	16,4	35,1	9,6	9,6	3,3	10,9	,9	8,9	2,0	,8	1,0	,3	1,2
Kadın	,1	11,9	32,3	,6	11,0	3,3	18,3	,1	16,8	4,9	,2	,4	,1	
ÖĞRENİM														
İlköğretim		12,4	36,6	2,4	13,2	,8	21,5	,8	9,1			1,6		1,6
Lise	,3	12,8	41,1	4,7	7,4	2,5	15,7	,6	10,5	2,1	1,0	,8	,3	,3
Ön lisans		10,5	38,9	5,6	11,4	3,4	15,1		11,1	3,4		,6		
Lisans		16,1	25,6	5,7	12,0	4,5	12,9	,6	15,7	4,9	,3	,4	,2	1,0
Lisansüstü		20,4	19,5	4,7	11,4	3,5	10,5		19,5	7,6	,6	1,2	,6	,6
Evli		13,4	39,3	3,1	10,9	2,7	19,2		9,8			,9		,7

TABLO:4.114: Bazı değişkenlere göre boşanmanın en önemli nedeni (TERCİH-2)-2

	Boşanmanın en önemli nedeni (%)													
	Sürekliliği	Erkeğin sadakat-sizliği	Kadının sadakat-sizliği	Kadının kocasını dinlememesi	Sorumsuzluk	İşsizlik/ekonomik sıkıntı	Kötü alışkanlık (içki-kumar)	Çocuksuzluk	Dayak	Hakaret/sözlü aşağılama	Savurganlık	Aile büyüklerinin karışması	İleri düzeyde bedensel engeli/özürlü	Cinsel isteksizlik/yetersizlik
EN ÇOK YAŞANAN YER														
Köy/Kasaba	,6	17,7	35,2	7,7	8,9	2,6	17,2		6,7	2,9	,5			
İlçe		12,7	35,5	3,8	8,9	4,5	14,7	,4	13,0	3,6	,6	1,2	,3	,8
Şehir		14,1	32,4	4,7	11,5	2,9	13,9	,7	14,5	3,6	,4	,4	,2	,7
MEDENİ DURUM														
Bekâr	,1	13,8	33,2	5,3	10,4	3,5	13,4	,5	14,0	3,9	,5	,7	,2	,7
Nişanlı-Sözlü		33,6	16,4	6,6	7,9		19,7	2,6	5,3	3,9	1,3	2,6		
Dul-Boşanmış		5,9	17,6		38,2	2,9	29,4		5,9					

4.14. Gençler ve Aileye-Evliliğe İlişkin Diğer Bazı Konular

Aile kurumunun yapısal özelliklerine ve işleyişine, aile kurumunun önemli bir alt ünitesi olan evliliğin anlam ve işlevine ilişkin ele alınabilecek birçok durum ve özellik vardır. Bunlardan önemli olduğu düşünülen bazı durum ve konulara ilişkin bir kısım sorular araştırma kapsamında yer verilmiş ve gençlerin bu durum ve konulara ilişkin düşünceleri, tutumları, tavırları ve özellikleri tespit edilmek istenmiştir.

Bu kapsamda ilk planda dikkate alınabileceklerden birisi, **eşin anne-babası ile aynı evde yaşama isteği ile** ilgidir (Tablo:4.115-117). Gençler arasında, eşinin anne-babası ile aynı evde yaşama isteğine sahip olanların oranı görece son derece düşüktür (%16,1).

Eşin anne-babası ile aynı evde yaşamak istemeyeceğini ifade edenlerin oranı ise görece oldukça yüksektir (%73,2). Ancak ilginçtir, evli olan katılımcılardan eşinin anne-babası ile aynı evde yaşama isteğine sahip olanların oranı görece yüksektir (%31,3) (Tablo:4.116).

Bölgeler dikkate alındığında, eşinin anne-babası ile aynı evde yaşamak istemeyenlerin en yüksek orana sahip olduğu bölge Batı Anadolu bölgesidir (%80,3).

Ailesinin sosyo-ekonomik durumunu çok zengin olarak tanımlayanlar da eşinin anne-babası ile aynı evde yaşamak istemeyenlerin içerisinde oldukça yüksek bir oranı temsil etmektedirler (Tablo:4.117).

TABLO:4.115: Eşin anne-babasıyla aynı evde yaşamak

Eşinizin anne-babasıyla aynı evde yaşamak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet isterim	854	16,1
Hayır istemem	3874	73,2
Diğer	565	10,7
TOPLAM	5293	100,0

TABLO:4.116: Farklı Değişkenler Açısından Eşin Anne-Babasıyla Aynı Evde Yaşamak-2

Eşinizin anne-babasıyla aynı evde oturmak ister misiniz?%			
	Evet	Hayır	Diğer
MEDENİ DURUM			
Bekâr	13,9	76,0	10,0
Nişanlı-Sözlü	25,0	65,1	9,9
Dul-Boşanmış	32,4	67,6	
Evli	31,3	51,4	17,2
BÖLGE			
İstanbul	19,7	72,5	7,8
Batı Marmara	17,4	67,8	14,8
Ege	10,1	77,3	12,6
Doğu Marmara	15,5	74,0	10,4
Batı Anadolu	9,2	80,3	10,6
Akdeniz	15,7	75,2	9,0
Orta Anadolu	19,6	75,1	5,3
Batı Karadeniz	16,0	75,4	8,6
Doğu Karadeniz	19,7	67,8	12,5
Kuzey Doğu Anadolu	18,3	67,8	13,8
Ortadoğu Anadolu	17,4	68,1	14,5
Güneydoğu Anadolu	14,4	72,7	12,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	18,4	74,2	7,3
751-1000 TL	22,1	63,3	14,6
1001-1500 TL	13,9	75,1	11,0
1501-2000 TL	13,8	76,6	9,6
2001-3000 TL	14,3	78,6	7,1
3001-5000 TL	8,5	80,1	11,4
5001 ve üstü TL	12,2	77,0	10,8

TABLO:4.117: Farklı Değişkenler Açısından Eşin Anne-Babasıyla Aynı Evde Yaşamak-1

	Eşinizin anne-babasıyla aynı evde oturmak istermisiniz?%		
	Evet	Hayır	Diğer
ÇİNSİYET			
Erkek	16,7	74,0	9,3
Kadın	15,5	72,4	12,0
YAŞ			
15	16,1	82,2	1,7
16	19,4	72,6	8,1
17	19,8	73,1	7,1
18	12,7	75,7	11,6
19	11,8	80,0	8,2
20	13,0	72,3	14,7
21	12,7	75,1	12,2
22	20,3	74,5	5,2
23	14,8	72,4	12,7
24	14,8	71,7	13,5
25	20,6	67,3	12,1
26	7,7	73,1	19,2
27	16,7	76,0	7,2
28	36,2	47,0	16,8
ÖĞRENİM			
İlköğretim	28,6	66,9	4,4
Lise	16,4	73,0	10,6
Ön lisans	12,3	75,1	12,6
Lisans	15,0	76,0	9,1
Lisansüstü	15,5	62,1	22,4
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	23,1	68,5	8,4
İlçe	15,7	73,9	10,4
Şehir	14,0	74,2	11,8
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	37,9	37,9	24,1
Yoksul	14,7	74,1	11,2
Normal	15,8	73,2	10,9
Zengin	20,5	74,9	4,6
Çok zengin	16,0	84,0	

Toplumsal cinsiyet bağlamında anlam ifade edebilecek konulardan birisi, kadının bir yere giderken kocasından izin alıp-almaması ile ilgilidir (Tablo:4.118-120). Konuya ilişkin gençlerin görüşleri dikkate alındığında, gençlerin genel eğilimi, izin istemeye gerek olduğu biçimindedir (%66,7); belki de izinden öte haberdar etme biçiminde bir görüşe de sahip olabilirler. Çünkü “kadın, kocasından izinsiz, istediği yere gidebilir” yargı cümlesine ağırlıklı olarak katılmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda evli katılımcıların oranı son derece yüksektir (%77) (Tablo:4.119).

TABLO:4.118:Evli Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması

“Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir”		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	368	7,1
Katılıyorum	689	13,3
Kararsızım	671	13,0
Katılmıyorum	2035	39,3
Kesinlikle katılmıyorum,	1418	27,4
TOPLAM	5181	100,0

TABLO:4.119:Farklı Değişkenler Açısından Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması-1

Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	7,4	14,0	12,7	39,0	26,9
Nişanlı-Sözlü	7,2	6,6	15,8	29,6	40,8
Dul-Boşanmış	13,3	3,3	36,7	26,7	20,0
Evli	1,0	10,5	9,5	54,8	24,2
BÖLGE					
İstanbul	5,6	15,4	10,7	44,3	23,9
Batı Marmara	19,4	16,6	14,6	23,6	25,8
Ege	3,5	13,7	10,7	45,3	26,7
Doğu Marmara	6,8	12,8	10,3	39,9	30,2
Batı Anadolu	6,6	18,9	12,3	38,8	23,4
Akdeniz	7,7	11,5	19,0	34,6	27,3
Orta Anadolu	6,3	10,1	10,4	44,4	28,9
Batı Karadeniz	8,7	11,9	19,4	38,9	21,1
Doğu Karadeniz	5,9	12,2	11,0	43,0	27,9
Kuzey Doğu Anadolu	7,3	10,7	15,1	35,4	31,5
Ortadoğu Anadolu	6,6	15,8	9,6	38,2	29,9
Güneydoğu Anadolu	3,7	9,9	8,8	39,2	38,4

TABLO:4.120:Farklı Değişkenler Açısından Kadının Kocasından İzin Alıp-Almaması-2

	Kadın, kocasından izinsiz istediği yere gidebilir %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	4,8	10,7	11,7	35,2	37,6
Kadın	9,3	15,7	14,1	43,1	17,7
YAŞ					
15	21,7	19,3	16,0	20,3	22,6
16	12,7	13,5	24,2	25,0	24,6
17	8,6	8,3	19,1	36,7	27,2
18	10,5	19,0	14,4	35,4	20,7
19	4,4	10,7	10,4	45,4	29,0
20	7,3	17,2	15,6	37,2	22,6
21	9,3	13,9	10,8	39,2	26,8
22	6,3	13,7	9,7	37,1	33,1
23	5,4	16,0	10,6	45,3	22,7
24	6,2	12,4	15,0	38,5	27,9
25		6,1	12,5	49,2	32,2
26	4,4	4,4	8,9	22,2	60,0
27		6,1	7,5	71,4	15,0
28	3,8	8,5	5,7	55,2	26,9
ÖĞRENİM					
İlköğretim	1,8	12,6	9,1	55,1	21,4
Lise	9,4	14,5	14,4	34,3	27,4
Ön lisans	6,4	14,4	12,8	39,9	26,5
Lisans	5,8	12,5	13,1	41,0	27,5
Lisansüstü	8,0	10,4	11,0	35,5	35,2
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	7,5	13,7	9,5	41,7	27,6
İlçe	7,0	12,7	14,9	38,2	27,2
Şehir	7,1	13,4	12,5	39,6	27,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul				9,5	90,5
Yoksul	6,5	10,9	10,9	39,1	32,6
Normal	7,2	13,2	12,9	39,8	26,9
Zengin	6,4	17,8	14,0	35,6	26,3
Çok zengin	7,4	18,5	29,6	14,8	29,6

Eşi çalışan erkeğin ev işleriyle ilişki durumu dikkate alınan bir diğer konuyu teşkil etmektedir. Konuya ilişkin gençlerin tutum ve tavırları dikkate alındığında (Tablo:4.121-123), gençler, eğer eşi çalışıyorsa erkeğin ev işleri yapması gerektiği

görüşüne daha yüksek oranda destek vermektedirler (%52,9). Ancak eşi çalışıyor olsa bile erkeğin ev işleriyle ilgilenmemesi gerektiğini düşünen gençlerin oranının da yüksekliği dikkat çekicidir (%34,5). Beklenmeye uygun olarak kadın katılımcılar, eşi çalışan erkeğin ev işi yapması gerektiği düşüncesine daha yüksek oranda destek vermektedirler (%62,2). (Tablo: 4.123)

TABLO:4.121:Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi

Kadın çalışıyorsa erkekte ev işleri yapmalıdır %		
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1075	21,1
Katılıyorum	1621	31,8
Kararsızım	637	12,5
Katılmıyorum	958	18,8
Kesinlikle katılmıyorum,	800	15,7
TOPLAM	5091	100,0

TABLO:4.122:Farklı Değişkenler Açısından Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi-1

"Kadın çalışıyorsa erkekte ev işleri yapmalıdır" %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	20,6	32,1	12,8	18,3	16,2
Nişanlı-Sözlü	19,1	45,4	11,8	7,9	15,8
Dul-Boşanmış	60,0	13,3	13,3		13,3
Evli	25,4	34,8	5,3	29,0	5,6
BÖLGE					
İstanbul	20,1	32,9	10,3	21,4	15,3
Batı Marmara	23,9	30,4	19,6	9,8	16,3
Ege	15,9	38,2	8,3	19,9	17,8
Doğu Marmara	23,1	33,0	12,4	17,6	14,0
Batı Anadolu	21,0	39,4	7,9	17,7	14,1
Akdeniz	23,4	28,9	14,2	17,2	16,3
Orta Anadolu	20,9	32,7	8,0	20,3	18,1
Batı Karadeniz	25,6	27,0	15,2	23,6	8,6
Doğu Karadeniz	14,3	32,3	12,8	20,4	20,2
Kuzey Doğu Anadolu	19,3	28,6	18,2	20,6	13,4
Ortadoğu Anadolu	24,6	26,3	13,2	15,6	20,4
Güneydoğu Anadolu	21,1	32,9	12,1	15,9	18,1

TABLO:4.123:Farklı Değişkenler Açısından Eşi Çalışan Erkeğin Ev İşleriyle İlişkisi-2

	Kadın çalışıyorsa erkekte ev işleri yapmalıdır %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	14,8	28,2	13,9	22,3	20,7
Kadın	27,0	35,2	11,2	15,6	11,1
YAŞ					
15	19,0	21,5	21,5	16,6	21,5
16	22,3	21,5	12,5	16,0	27,7
17	27,3	28,8	11,3	18,4	14,1
18	23,1	29,9	13,6	18,0	15,4
19	16,6	33,8	12,7	20,4	16,6
20	20,7	28,9	11,5	22,6	16,3
21	22,5	35,3	7,0	20,9	14,4
22	24,6	31,0	14,0	10,5	19,9
23	22,6	39,9	13,0	11,1	13,3
24	23,3	25,1	12,7	21,7	17,3
25	20,5	35,2	9,1	21,2	14,0
26	14,0	23,3	23,3	23,3	16,3
27	15,4	58,0	4,3	18,1	4,3
28	24,1	40,7	6,9	25,5	2,8
ÖĞRENİM					
İlköğretim	31,0	32,9	10,8	18,4	7,0
Lise	21,7	28,2	13,0	19,2	17,9
Ön lisans	21,1	25,6	11,4	22,7	19,2
Lisans	18,4	37,5	12,6	17,7	13,8
Lisansüstü	21,5	40,3	15,1	10,2	12,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	22,0	26,8	16,2	21,6	13,5
İlçe	18,5	32,4	12,5	18,2	18,4
Şehir	22,7	33,3	11,4	18,1	14,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	19,0	28,6	9,5		42,9
Yoksul	21,8	38,0	16,2	13,4	10,6
Normal	20,7	31,9	12,4	19,1	15,9
Zengin	28,6	30,7	11,8	17,6	11,3
Çok zengin	24,0		32,0	28,0	16,0

Evli katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi, yürütmekte oldukları evlilik hayatının değerlendirilmesiyle ilgili olmuştur (Tablo:4.124-126). Evli katılımcı gençlerin yarısı (%50,9) evliliği, düşündüğünden zor bulduğunu ifade etmiştir. Bu konuda kadın katılımcıların oranı, erkeklere göre daha yüksektir(Tablo: 4.125). Bu da gösteriyor ki birçok kişi evlenmeden önce evlilik hayatının gerektirdiği sorumlulukların ya farkında değil ya da doğru değerlendirmiyor.

TABLO:4.124: Evliliğin Değerlendirilmesi

	SAYI	%
Düşündüğümde daha zor	248	50,9
Düşündüğüm gibi	137	28,1
Düşündüğümde daha kolay	102	20,9
TOPLAM	487	100,0

TABLO:4-125: Farklı Değişkenler Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi-2

	Evliliği nasıl buldunuz? %		
	Düşündüğümde zor	Düşündüğüm gibi	Düşündüğümde daha kolay
CİNSİYET			
Erkek	42,6	36,2	21,1
Kadın	60,8	18,5	20,7
YAŞ			
16			100,0
18	100,0		
19	100,0		
20	75,0		25,0
21	100,0		
22			100,0
23	58,3	41,7	
24	64,0	36,0	
25	51,5	32,3	16,2
26	28,6	71,4	
27	66,7	20,6	12,7
28	42,4	25,3	32,3
ÖĞRENİM			
İlköğretim	59,5	25,2	15,2
Lise	48,8	27,5	23,8
Ön lisans	38,9	38,9	22,2
Lisans	32,4	13,5	54,1
Lisansüstü	46,2	53,8	
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	69,2	28,8	1,9
İlçe	56,7	29,8	13,5
Şehir	40,2	28,0	31,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul	100,0		
Yoksul	72,4		27,6
Normal	50,2	29,9	19,9
Zengin	38,7	35,5	25,8
Çok zengin			100,0

TABLO:4.126: Farklı Değişkenler Açısından Evliliğin Değerlendirilmesi-1

	Evliliği nasıl buldunuz? %		
	Düşündüğümden zor	Düşündüğüm gibi	Düşündüğümden daha kolay
MEDENİ DURUM			
Bekâr	60,0		40,0
Nişanlı-Sözlü			100,0
Dul-Boşanmış	92,6		7,4
Evli	48,8	30,4	20,8
BÖLGE			
İstanbul	35,2	42,6	22,2
Batı Marmara	46,7	16,7	36,7
Ege	75,9	17,2	6,9
Doğu Marmara	76,5	5,9	17,6
Batı Anadolu	52,6	36,8	10,5
Akdeniz	40,0	20,0	40,0
Orta Anadolu	35,2	37,0	27,8
Batı Karadeniz	67,2	9,4	23,4
Doğu Karadeniz	54,1	29,7	16,2
Kuzey Doğu Anadolu	63,5	21,2	15,4
Ortadoğu Anadolu	60,0	30,0	10,0
Güneydoğu Anadolu	48,6	43,2	8,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	70,8	18,0	11,2
751-1000 TL	60,8	27,5	11,7
1001-1500 TL	34,9	22,2	42,9
1501-2000 TL	56,9	31,9	11,1
2001-3000 TL		57,6	42,4
3001-5000 TL	41,2	52,9	5,9
5001 ve üstü TL	100,0		

TV dizilerinin aile değerlerini ve bu bağlamda ahlâki değerleri etkilediğine ilişkin kanaatlerin varlığı bilinen bir durumdur. Bu konuda gençlerin düşüncesinin hangi yönde olduğunu tespit etmek yararlı olacaktır. Konuya ilişkin veriler incelendiğinde (Tablo:4.127-129), gençlerin önemli bir kesiminin (%70,4), TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip ettiği görüşüne sahip olduklarını tespit ediyoruz. Bu son derece manidar bir durumdur. Üstelik gençlerin evli veya bekâr olması bu oranlarda kayda değer bir değişime de yol açmamaktadır.

TABLO:4.127:TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi

	TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir	
	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1887	37,2
Katılıyorum	1687	33,2
Kararsızım	790	15,6
Katılmıyorum	407	8,0
Kesinlikle katılmıyorum	308	6,1
TOPLAM	5079	100,0

TABLO:4.128:Farklı Değişkenler Açısından TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi-1

	TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	38,7	30,2	16,0	9,2	5,9
Kadın	35,7	36,1	15,1	6,9	6,2
YAŞ					
15	30,3	23,7	28,4	5,2	12,3
16	29,0	28,6	27,8	7,3	7,3
17	38,9	25,4	20,1	8,6	6,9
18	26,7	35,0	23,9	7,0	7,4
19	32,9	37,5	15,5	10,5	3,6
20	38,0	38,6	12,7	5,2	5,5
21	38,4	32,6	14,7	5,3	8,9
22	44,8	33,9	9,8	9,2	2,3
23	37,9	35,2	13,8	7,0	6,1
24	55,6	25,7	7,1	5,3	6,3
25	39,8	25,8	21,6	9,8	3,0
26	46,5	34,9		4,7	14,0
27	36,2	29,1	13,6	21,1	
28	29,4	47,5	1,5	13,7	7,8
ÖĞRENİM					
İlköğretim	20,6	43,9	19,2	11,3	4,9
Lise	34,2	31,3	19,4	8,4	6,9
Ön lisans	38,1	31,5	16,2	8,3	6,0
Lisans	40,7	35,5	12,0	6,1	5,7
Lisansüstü	49,2	27,8	7,6	8,6	6,7
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	32,2	34,7	16,7	10,5	5,9
İlçe	37,9	30,7	16,0	8,9	6,5
Şehir	39,0	34,3	14,5	6,8	5,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	41,7	45,8	12,5		
Yoksul	36,7	41,7	12,2	2,9	6,5
Normal	37,2	33,2	15,8	8,0	5,8
Zengin	36,0	30,9	11,9	11,0	10,2
Çok zengin	40,7	14,8	7,4	22,2	14,8

TABLO:4.129:Farklı Değişkenler Açısından TV Dizilerinin Ahlâki Değerlere Etkisi-2

TV dizileri ahlâki değerleri tahrip etmektedir %					
	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	37,3	33,0	16,2	7,5	5,9
Nişanlı-Sözlü	43,4	34,9	4,6	14,5	2,6
Dul-Boşanmış	59,4	37,5			3,1
Evli	33,8	37,8	7,3	13,6	7,6
BÖLGE					
İstanbul	31,8	38,3	17,5	9,0	3,4
Batı Marmara	39,5	24,5	21,2	6,2	8,5
Ege	35,4	36,9	14,6	8,7	4,5
Doğu Marmara	32,2	32,5	14,3	11,8	9,2
Batı Anadolu	28,9	35,4	19,3	9,2	7,2
Akdeniz	35,1	30,9	17,0	11,4	5,6
Orta Anadolu	44,3	28,1	18,1	6,8	2,7
Batı Karadeniz	38,5	38,9	12,0	5,2	5,4
Doğu Karadeniz	37,3	32,8	15,7	8,5	5,7
Kuzey Doğu Anadolu	37,8	30,0	17,4	5,6	9,1
Ortadoğu Anadolu	44,3	34,5	10,2	5,2	5,8
Güneydoğu Anadolu	48,0	27,1	8,6	7,1	9,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	31,6	32,8	17,9	9,6	8,2
751-1000 TL	36,5	34,4	15,8	8,8	4,4
1001-1500 TL	42,2	32,2	14,4	5,1	6,1
1501-2000 TL	36,9	35,0	14,6	8,9	4,6
2001-3000 TL	33,2	32,0	17,4	9,3	8,1
3001-5000 TL	39,5	26,3	14,1	13,7	6,3
5001 ve üstü TL	37,2	35,9	5,1	9,0	12,8

Ailenin sahip olması gereken **ideal çocuk sayısı** ile **ailede karar vermesi gereken kişi veya kişilerin kim olduğuyla** ilgili sorulara alınan cevaplar da gençliğin aile kurumu ile ilgili tutum ve tavırlarını belirlemeye katkı sağlayacaktır. Konuya ilişkin veriler dikkate alındığında, gençlerin ideal çocuk sayısı ile ilgili olarak ağırlıklıla iki çocuğu (%51,2) ifade ettikleri, ama üç çocuğu ideal çocuk sayısı olarak ifade edenlerin de görece yüksek olduğu (%34,3) anlaşılmaktadır (Tablo:4.130).

TABLO:4.130: İdeal Çocuk Sayısı

Sizce ideal çocuk sayısı kaçtır?		
	SAYI	%
1 çocuk	172	3,2
2 çocuk	2738	51,2
3 çocuk	1834	34,3
4 çocuk	474	8,9
5 çocuk	125	2,3
TOPLAM	5343	100,0

Ailede kararı kim vermelidir sorusuna gençlerin önemli bir kısmı *aile bireyle-ri birlikte karar vermelidirler* (%55,4) görüşünü dile getirmiştir. Bunun yanı sıra *anne-baba birlikte karar vermelidir* diyenlerin oranı da görece yüksektir (%28,5) (Talo:4.131).

TABLO:4-131: Ailede Karar Veren

Sizce ailede kararları kim vermelidir?		
	SAYI	%
Baba	693	12,8
Anne	61	1,1
Anne-baba birlikte	1546	28,5
Aile bireyleri birlikte	3010	55,4
Herkes serbest	80	1,5
Ortak karar olmaz	41	,8
TOPLAM	5431	100,0

5. BÖLÜM GENÇLİK VE DİN

- 5.1. Gençlik ve Din
- 5.2. Gençlik ve İbadet
- 5.3. Gençlik ve Sekülerlik
 - 5.3.1. Gençler Açısından Namaz ve Din
 - 5.3.2. Gençler Açısından Namaz ve Aile Değerleri
 - 5.3.3. Gençler Açısından Namaz ve Bireysel Özellikler-Değerler
 - 5.3.4. Gençler Açısından Namaz ve Bazı Toplumsal Sorunlar
 - 5.3.5. Gençler Açısından Namaz ve Öteki
 - 5.3.6. Gençler Açısından Namaz ve Tüketim-Moda
 - 5.3.7. Gençler Açısından Namaz ve Boş Zaman
 - 5.3.8. Gençler Açısından Namaz ve Sorunlar
 - 5.3.9. Gençler Açısından Namaz ve Medya
 - 5.3.10. Gençler Açısından Namaz ve Bazı Bireysel Özellikler
- 5.4. Gençlik ve Dini Bilgi

GENÇLİK VE DİN

Din, *bağ, bağlanma, hüküm, yol, boyun eğmek, itaat etmek, kulluk, örf ve adet* gibi manaları karşılayan veya onlarla bazı durumlarda eş anlamlı kullanılan bir kelimedir¹. Ama asıl anlamıyla *inanış ve davranış şekilleriyle, insanlar arası ilişkileri düzenleyen ve insanların iyi işler yapmasını, barış ve huzur içinde, bir arada yaşamasını sağlayan genel kurallar bütünü*² veya *varlığın ve hayatın anlamını ve amacını açıklayan, ayrıca buna uygun bir hayat tarzı sunan sistem* şeklinde de tarif edilebilir. Elbette ki bu tanımlar tüm dinleri açıklamaya yetmez veya birçok din anlam ve işleviyle bu tanımlarla örtüşmeyebilir, ancak eğer söz konusu din İslâm ise bu tanımların geçerli ve doğru olduğunu söyleyebiliriz. Araştırmamızın evreni de Türkiye'deki gençlik olduğuna göre burada yapılmış iki ayrı tanım bu araştırma bağlamında önemli ve geçerli tanımlardır.

5.1. Gençlik ve Din

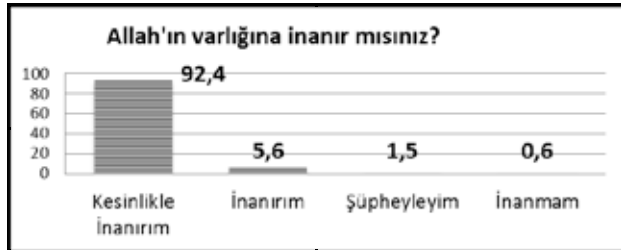
Elbette ki dinin temelinde ve yine elbette ki İslâm'ın özünde Allah'ın varlığına iman vardır. Dinin diğer tüm anlam ve işlevleri bu temel üzerinde şekillenir. Araştırma kapsamında Türkiye'deki gençlerin din ile olan ilgi ve irtibatlarını, tutum ve tavırlarını tespit etmeye yönelik soru yöneltilirken özellikle ve öncelikle Allah'ın varlığına iman ile ilgili bir soruya yer verilmiştir (Tablo: 5.1, Şekil 5.1). *Allah'a inanıyor musunuz?* sorusuna gençlerin %92,4'ü *kesinlikle inanırım* cevabını verirken, %5,6'sı ise *inanırım* cevabını vermiştir.

Şurası önemlidir ki gençlerin olgusal özellikleri(Farklı Değişkenler) bu inanç konusunda kayda değer bir farklılığa da yol açmamaktadır (Tablo:5.2). Bunun yanı sıra gençlerin dini bilgi düzeyleri dikkate alındığında gençlerin dini bilgi düzeyinde biraz sorunlu oldukları gözlenmektedir. Çünkü gençlerin %40,3'ü dini bilgi düzeyi ile ilgili olarak *kısmen yeterli* açıklamasını yapmıştır. Dini bilgi düzeyini yetersiz bulanların toplam oranı ise %13,5'tir (Şekil 5.2, Tablo:5.3-5.4).

1 Kur'an'da din kelimesinin kullanılışıyla ilgili olarak bkz. Günay Tümer, "Din", Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C.IX, İstanbul 1994, s.312-320
2 Günay Tümer,-Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara 1997, s.7

Tablo:5.1: Allah İnancı

Allah'a İnanıyor Musunuz? (%)		
	Sayı	%
Kesinlikle İnanırım	5049	92,4
İnanırım	306	5,6
Şüpheliyim	80	1,5
İnanmam	31	,6
Toplam	5466	100,0

Şekil:5.1: Allah İnancı

Tablo:5.2: Farklı Değişkenlere Göre Allah İnancı

	Allah'ın Varlığı Konusunda Durumunuza Uygun Olan Hangisi? (%)			
	Kesinlikle İnanırım	İnanırım	Şüpheliyim	İnanmam
Cinsiyet				
Erkek	91,0	6,3	1,9	,7
Kadın	93,7	4,9	1,0	,4
Yaş				
15	94,7	4,6		,8
16	89,6	4,3	3,6	2,5
17	91,7	4,8	2,3	1,1
18	93,1	4,8	2,1	
19	91,1	7,1	1,5	,3
20	95,1	2,7	,9	1,2
21	91,4	7,6	,5	,5
22	93,1	5,1	1,7	
23	90,5	7,7	1,8	
24	91,7	6,4	1,0	1,0
25	86,0	14,0		
26	96,0		4,0	
27	96,4	3,6		
28	97,8	2,2		
Öğrenim				
İlköğretim	92,0	6,4	1,6	
Lise	92,7	4,9	1,7	,7
Ön Lisans	93,2	5,6	,6	,6
Lisans	92,4	5,5	1,5	,5
Lisansüstü	89,6	8,7	1,8	
En Çok Yaşanan Yer				
Köy/Kasaba	92,8	6,0	,7	,5
İlçe	93,4	4,3	1,9	,4
Şehir	91,3	6,5	1,5	,7
Ailenin Aylık Geliri				
0-750 TL	92,0	6,0	1,9	
751-1000 TL	96,1	3,2	,4	,4
1001-1500 TL	93,0	5,2	1,4	,3
1501-2000 TL	89,3	6,1	2,9	1,7
2001-3000 TL	90,9	7,8	,4	,9
3001-5000 TL	89,6	9,0	1,4	
5001 Ve Üstü TL	89,7	10,3		

Şekil:5.2:Dini Bilgi Düzeyi

Tablo:5.3:Dini Bilgi Düzeyi

Dini Bilgi Düzeyiniz? (%)		
	Sayı	%
Çok Yetersiz	136	2,5
Yetersiz	598	11,0
Kısmen Yeterli	2196	40,3
Yeterli	2185	40,1
Çok Yeterli	334	6,1
Toplam	5449	100,0

Tablo:5.4:Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilgi Düzeyi

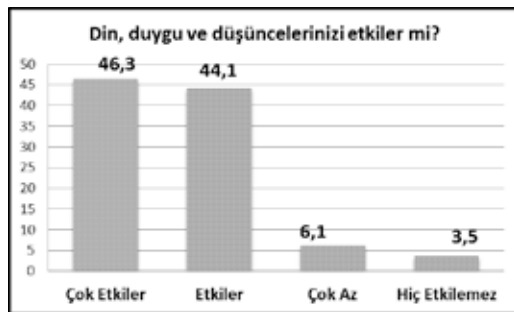
	Dini Bilgi Düzeyinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (%)				
	Çok Yetersiz	Yetersiz	Kısmen Yeterli	Yeterli	Çok Yeterli
Cinsiyet					
Erkek	2,8	11,3	38,1	41,1	6,7
Kadın	2,2	10,7	42,4	39,1	5,6
Yaş					
15	1,9	7,5	27,8	48,1	14,7
16	3,2	12,3	24,9	49,8	9,7
17	2,3	8,7	30,3	50,6	8,1
18	,6	10,1	40,3	45,4	3,6
19	4,6	11,4	41,7	38,7	3,6
20	1,8	12,8	43,2	39,4	2,7
21	2,0	9,5	45,5	36,0	7,0
22	2,3	17,0	47,2	32,4	1,1
23	1,2	21,7	41,4	35,1	,6
24		5,9	48,8	40,1	5,2
25	5,9	14,7	48,9	26,1	4,4
26		6,0	28,0	54,0	12,0
27	5,9	3,6	42,5	24,0	24,0
28	3,6	7,1	31,7	49,6	8,0
Öğrenim					
İlköğretim	9,7	12,1	34,0	37,8	6,4
Lise	2,6	11,1	33,9	45,0	7,3
Ön Lisans	3,1	15,8	42,9	35,1	3,1
Lisans	1,2	9,1	46,0	37,9	5,7
Lisansüstü		4,2	45,7	42,4	7,8
En Çok Yaşanan Yer					
Köy/Kasaba	3,6	16,1	35,2	39,0	6,1
İlçe	2,5	8,0	40,7	42,5	6,3
Şehir	2,2	11,3	42,6	37,7	6,2
Ailenin Aylık Geliri (TL)					
0-750	5,2	12,0	36,2	40,4	6,2
751-1000	1,4	11,5	40,7	41,3	5,0
1001-1500	2,3	8,8	42,6	38,6	7,6
1501-2000	1,6	12,2	37,9	42,5	5,9
2001-3000	1,1	12,9	46,0	34,6	5,4
3001-5000	2,9	12,6	47,8	29,5	7,2
5001 Üstü	2,6	3,8	41,0	52,6	

Eğer söz konusu din İslâm ise -ki öyledir- bu durumda şunu rahatlıkla ifade etmek gerekir; din sadece bir iman olarak değil, aynı zamanda bir davranış olarak da anlam kazanır; kazanmak ister. Yani inanılan ilke ve özelliklerin tutum ve tavırlarda, davranış ve eylemlerde, en genel manâsıyla da yaşam tarzında karşılık bulması gerekir. Bu nedenle katılımcı gençlere bir dizi soru yöneltilerek dinin sadece bir iman unsuru olarak mı anlam ve değer kazandığı, yoksa eyleme, tutum ve tavırlara, davranışlara da dönüşüp-dönüşmediği belirlenmek istenmiştir. Bu amaçla yöneltilen sorulardan birisi *din duygu ve düşüncelerinizi etkiler mi?* biçimindedir (Tablo:5.5-5.6, Şekil 5.3). Alınan cevaplara göre gençlerin neredeyse tamamına yakını (%90,4) duygu ve düşünceleri açısından dinden etkilendikleri, yani dinin en azından vicdani bir unsur olarak üzerlerinde etkiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir. Ama daha da önemlisi, yine benzer oranda olmak üzere (%90,3), gençlerin tutum ve davranışlarıyla da dinden etkilendiklerini ifade etmiş olmalarıdır

(Tablo:5.7-5.8, Şekil 5.4). Bunlar düşünüldüğünde *dindar* bir gençlik kitlesiyle karşı karşıya olduğumuz söylenebilir. Zaten gençlerin önemli bir kısmı kendisini *dindar* olarak tanımlamaktadır (Tablo:5.9-5.10, Şekil 5.5). Farklı kategorilerde olmak üzere kendisini *dindar* kabul edenlerin oranı %96,3'tür.

Tablo:5.5:Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi

Din Duygu Ve Düşüncelerinizi Etkiler Mi? (%)		
	Sayı	%
Çok Etkiler	2494	46,3
Etkiler	2376	44,1
Çok Az	329	6,1
Hiç Etkilemez	191	3,5
Toplam	5390	100,0

Şekil:5.3:Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi

Tablo:5.6:Farklı Değişkenler Açısından Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi

	Din, Duygu Ve Düşüncelerinizi Hangi Düzeyde Etkiler? (%)			
	Çok Etkiler	Kısmen Etkiler	Çok Az	Hiç Etkilemez
Cinsiyet				
Erkek	45,0	43,8	7,2	4,0
Kadın	47,5	44,3	5,1	3,1
Yaş				
15	51,3	42,9	4,6	1,1
16	53,1	36,2	7,7	3,0
17	50,1	33,9	10,4	5,5
18	44,9	43,4	9,0	2,7
19	39,8	51,5	7,2	1,5
20	41,0	54,1	2,8	2,1
21	48,5	44,8	3,6	3,1
22	51,7	43,2	1,7	3,4
23	52,4	38,3	7,5	1,8
24	49,3	41,9	4,9	3,9
25	50,0	34,9	12,1	2,9
26	38,0	42,0	8,0	12,0
27	42,3	38,0	7,5	12,2
28	36,8	57,1		6,1
Öğrenim				
İlköğretim	42,7	41,4	4,9	11,0
Lise	49,2	39,9	8,5	2,4
Ön Lisans	42,7	51,3	4,4	1,6
Lisans	46,3	43,9	5,7	4,0
Lisansüstü	46,3	46,3	2,4	5,1
En Çok Yaşanan Yer				
Köy/Kasaba	49,2	42,2	3,7	5,0
İlçe	47,3	42,8	7,5	2,4
Şehir	44,3	45,6	6,2	4,0
Ailenin Aylık Geliri				
0-750 TL	52,7	36,4	8,1	2,7
751-1000 TL	45,4	45,7	4,4	4,5
1001-1500 TL	48,2	44,8	5,0	2,0
1501-2000 TL	44,5	44,6	6,5	4,4
2001-3000 TL	39,4	50,1	6,5	3,9
3001-5000 TL	37,2	48,2	8,0	6,5
5001 Ve Üstü TL	14,1	59,0	24,4	2,6

Tablo:5.7:Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi

Din Tutum Ve Davranışlarınızı Etkiler mi? (%)		
	Sayı	%
Çok Etkiler	2298	42,4
Etkiler	2595	47,9
Çok Az	361	6,7
Hiç Etkilemez	169	3,1
Toplam	5423	100,0

Şekil:5.4:Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi

Tablo:5.8:Farklı Değişkenler Açısından Dinin Tutum Ve Davranışları Etkileme Düzeyi

	Din, Davranışlarınızı Hangi Düzeyde Etkiler? (%)			
	Çok Etkiler	Kısmen Etkiler	Çok Az	Hiç Etkilemez
Cinsiyet				
Erkek	41,5	46,4	8,2	3,8
Kadın	43,2	49,2	5,1	2,5
Yaş				
15	57,4	37,6	4,9	
16	55,3	37,4	4,0	3,3
17	51,6	35,0	8,7	4,7
18	38,6	53,0	6,3	2,1
19	39,5	51,6	7,7	1,2
20	40,0	55,4	3,4	1,2
21	38,6	54,3	4,1	3,0
22	40,9	54,5	1,7	2,8
23	41,2	48,8	5,8	4,2
24	41,4	47,8	5,9	4,9
25	48,9	30,9	17,3	2,9
26	32,0	48,0	12,0	8,0
27	44,3	29,4	16,7	9,5
28	27,2	65,2	1,8	5,8
Öğrenim				
İlköğretim	31,4	51,5	9,1	8,0
Lise	51,2	39,3	7,7	1,9
Ön Lisans	38,0	56,1	4,0	1,9
Lisans	38,9	51,6	6,3	3,1
Lisansüstü	40,6	44,8	9,0	5,7
En Çok Yaşanan Yer				
Köy/Kasaba	47,8	42,0	4,5	5,7
İlçe	46,6	44,2	7,6	1,6
Şehir	37,9	52,0	6,8	3,4
Ailenin Aylık Geliri TL				
0-750	46,7	43,2	7,8	2,2
751-1000	43,7	47,1	6,3	2,9
1001-1500	44,7	47,9	5,4	2,0
1501-2000	40,1	49,0	7,2	3,6
2001-3000	34,3	52,5	8,2	5,0
3001-5000	32,5	54,1	7,2	6,2
5001 Ve Üstü	19,2	60,3	15,4	5,1

Ancak araştırmanın diğer bazı soruları dikkate alındığında bu *dindarlığın* gündelik hayatta veya geleneksel bağlamında algılanandan çok öte bir manâya geldiği de anlaşılmaktadır. Buna ileri sayfalarda değinilecek ve bu bağlamda anlam kazanan bulgulara dikkat çekilecektir.

Tablo:5.9:Dindarlık Durumu

Dindarlık Açısından Durumunuz Nedir? (%)		
	Sayı	%
Çok Dindar	331	6,1
Dindar	2573	47,7
Biraz Dindar	2289	42,5
Dine İlgisiz	166	3,1
Dine İnanmaz	31	,6
Toplam	5390	100,0

Şekil:5.5:Dindarlık Durumu

Tablo:5.10:Farklı Değişkenler Açısından Dindarlık Durumu

	Dindarlık Açısından Kendinizi Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (%)				
	Çok Dindar	Dindar	Biraz Dindar	Dine İlgisiz	İnanmaz
Cinsiyet					
Erkek	7,8	43,6	44,2	3,7	,6
Kadın	4,5	51,7	40,8	2,4	,5
Yaş					
15	21,6	54,8	23,6		
16	14,0	55,0	25,8	4,1	1,1
17	11,5	52,1	31,2	2,9	2,3
18	5,5	51,8	38,1	4,7	
19	2,8	47,5	45,8	3,4	,6
20	1,6	47,7	47,6	2,8	,3
21	7,1	39,8	49,5	3,1	,5
22	1,1	49,1	44,6	4,6	,6
23	1,8	40,3	55,5	1,8	,6
24	7,4	37,6	50,0	3,0	2,0
25	3,0	59,7	32,8	4,5	
26	8,0	40,0	48,0	4,0	
27	9,5	45,7	44,8		
28	5,6	48,3	42,2	3,9	
Öğrenim					
İlköğretim	9,4	39,6	50,9		
Lise	10,0	54,2	31,8	3,5	,6
Ön Lisans	4,8	44,4	49,5	1,3	
Lisans	2,1	44,4	48,4	4,4	,8
Lisansüstü	3,6	51,7	40,1	3,3	1,2
En Çok Yaşanan Yer					
Köy/Kasaba	8,0	50,6	38,4	2,1	,9
İlçe	8,9	49,3	39,4	2,0	,4
Şehir	3,3	46,2	45,7	4,2	,6
Ailenin Aylık Geliri TL					
0-750	9,8	50,2	36,7	3,1	,3
751-1000	6,7	49,7	41,8	1,6	,2
1001-1500	5,7	48,3	43,4	2,0	,6
1501-2000	4,0	49,1	41,9	4,1	,9
2001-3000	4,1	38,2	51,8	4,1	1,7
3001-5000	1,9	42,3	46,6	9,1	
5001 Üstü		28,9	65,8	5,3	

5.2. Gençlik ve İbadet

Kendisini dindar kabul eden bir kitleyle karşı karşıya olduğumuza göre, bu dindarlık algısının açımını tespit edebilmek için bazı ibadetleri gerçekleştirme durumuna veya gerçekleştirme isteğine ilişkin yöneltilmiş soruları dikkate almak anlamlı olacaktır. Bu bağlamda dikkate alınacak ilk soru *namaz kılma* durumuyla ilgilidir (Tablo:5.11-5.12, Şekil 5.6). Katılımcıların %24,3'ü düzenli olarak *beş vakit namaz kıldığını* ifade ederken, %49,6'sı ise *ara sıra* sıklığında da olsa namaz ibadetini gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Buna karşılık %26,2'lik orana sahip bir kesim ise hiçbir şekilde zaman kılmadığını ifade etmiştir. Namaz kılma ile katılımcıların olgusal durumları dikkate alınacak olursa (Tablo:5.12), namaz kılma durumunda kadın-erkek ayrışması tespit edilememiştir. Ancak 27 ve 28 yaş grubunda olan gençlerin diğer yaş gruplarına oranla düzenli namaz kılma durumunda %40'ı aşan bir orana sahip olmaları dikkat çekicidir. Ayrıca, aile aylık gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olanlarda namaz kılma düzeyinin düşüş kaydetmesi dikkat çekicidir.

Tablo:5.11:Namaz Kılma Durumu

Beş Vakit Namaz Kılar Mısınız? (%)		
	Sayı	%
Düzenli Olarak	1267	24,3
Ara Sıra	2585	49,6
Hiç	1364	26,2
Toplam	5216	100,0

Şekil:5.6:Namaz Kılma Durumu

Tablo:5.12:Farklı Değişkenler Açısından Namaz Kılma Durumu

	Namaz Kılma Durumunuz Nedir? (%)		
	Düzenli	Ara Sıra	Hiç
Cinsiyet			
Erkek	21,4	50,0	28,5
Kadın	27,1	49,1	23,8
Yaş			
15	26,1	57,4	16,5
16	15,6	56,7	27,8
17	25,3	53,0	21,7
18	23,3	46,8	29,8
19	13,3	60,1	26,6
20	16,6	54,4	29,0
21	22,3	53,4	24,4
22	25,9	45,2	28,9
23	30,9	42,0	27,2
24	30,2	43,7	26,1
25	25,4	49,6	25,0
26	31,3	33,3	35,4
27	43,3	37,5	19,2
28	41,2	35,6	23,1
Öğrenim			
İlköğretim	34,5	47,5	18,0
Lise	22,8	52,4	24,8
Ön Lisans	22,4	49,8	27,8
Lisans	24,0	48,5	27,5
Lisansüstü	28,7	40,1	31,2
En Çok Yaşanan Yer			
Köy/Kasaba	32,0	49,6	18,4
İlçe	24,3	52,5	23,3
Şehir	22,0	48,3	29,8
Ailenin Aylık Geliri			
0-750 TL	25,2	52,2	22,6
751-1000 TL	27,0	52,9	20,1
1001-1500 TL	25,8	49,5	24,7
1501-2000 TL	22,1	50,5	27,4
2001-3000 TL	16,2	44,6	39,1
3001-5000 TL	20,6	37,7	41,7
5001 Ve Üstü TL	14,1	34,6	51,3

Cuma namazı erkekleri ilgilendiren bir ibadet olarak anlam kazanmaktadır. Araştırma kapsamında erkek katılımcılara Cuma namazı kılma durumları sorulmuş (Tablo:5.13-5.14, Şekil 5.7), alınan cevaplara göre erkek gençlerin %56,6'sının *düzenli* olarak Cuma namazı kıldıkları tespit edilmiştir. *Ara sıra* sıklığında Cuma namazı kılanların oranı ise %30,6'dır. Cuma namazı hiç kılmayanların oranı görece son derece düşüktür %12,9. Katılımcıların olgusal durumları açısından Cuma namazı kılıp-kılmama durumları incelendiğinde (Tablo:5.14), lisansüstü düzeyi öğrenime, en çok yaşadığı yer köy-kasaba ve aylık gelir düzeyi 0-750 TL olan aileye mensup gençlerin görece Cuma namazını daha yüksek oranlarda düzenli kıldıkları anlaşılmaktadır.

Tablo:5.13:Cuma Namazı Kılma Durumu

Cuma Namazı Kılma Durumunuz? (Sadece Erkekler) (%)		
	Sayı	%
Düzenli Olarak	1385	56,6
Ara Sıra	748	30,6
Hiç	315	12,9
Toplam	2448	100,0

Şekil:5.7: Cuma Namazı Kılma Durumu

Tablo:5.14:Farklı Değişkenler Açısından Cuma Namazı Kılma Durumu

	Cuma Namazı(%)		
	Düzenli	Ara Sıra	Hiç
Yaş			
15	34,2	17,8	48,0
16	33,5	18,5	48,0
17	32,4	21,1	46,5
18	29,5	19,7	50,9
19	33,6	16,9	49,5
20	39,5	14,9	45,6
21	45,9	23,0	31,1
22	48,1	12,3	39,6
23	31,3	19,2	49,6
24	38,4	17,0	44,6
25	34,1	35,5	30,3
26	42,9	33,3	23,8
27	36,1	38,8	25,2
28	46,2	34,5	19,3
Öğrenim			
İlköğretim	28,3	30,0	41,7
Lise	36,2	21,5	42,3
Ön Lisans	37,3	21,1	41,6
Lisans	39,9	18,0	42,1
Lisansüstü	43,0	21,7	35,3
En Çok Yaşanan Yer			
Köy/Kasaba	44,4	15,2	40,4
İlçe	38,7	21,7	39,6
Şehir	34,7	22,3	43,0
Ailenin Aylık Geliri			
0-750 TL	44,8	17,8	37,4
751-1000 TL	33,3	25,2	41,4
1001-1500 TL	41,3	19,0	39,7
1501-2000 TL	39,7	18,2	42,1
2001-3000 TL	27,9	24,0	48,1
3001-5000 TL	32,2	21,1	46,8
5001 Ve Üstü TL	9,1	36,4	54,5

Gençlerin *oruç* ibadeti karşısındaki durumları incelendiğinde (Tablo:5.15-5.16, Şekil 5.8), oruç ibadetinin gençler tarafından diğer ibadetlere göre son derece yüksek oranda (%85,1) *düzenli* olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiş bulunmaktadır. Hiç oruç tutmayanların oranı son derece düşüktür (%2,7). Bu da oruç ibadetinin toplumumuzda ayrıcalıklı bir öneme sahip olduğunu göstermesi açısından ilginç ve önemli bir tespittir. Katılımcıların olgusal durumları açısından oruç tutup-tutmadıkları incelendiğinde (Tablo:5.16), kadınların erkeklere oranla biraz daha yüksek oranda ve düzenli olarak oruç tuttıkları anlaşılmaktadır. Önemli bir tespit olarak ifade etmek gerekirse, aile aylık gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olanlarda oruç tutma düzeyinin düşüş kaydetmesi dikkat çekicidir.

Tablo:5.15:Oruç Tutma Durumu

Oruç Tutma Durumunuz? (%)		
	Sayı	%
Düzenli Olarak	4560	85,1
Ara Sıra	655	12,2
Hiç	142	2,7
Toplam	5357	100,0

Şekil:5.8:Oruç Tutma Durumu

Tablo:5.16:Farklı Değişkenler Açısından Oruç Tutma Durumu

	Oruç Tutmak(%)		
	Düzenli	Ara Sıra	Hiç
Cinsiyet			
Erkek	82,9	14,3	2,8
Kadın	87,3	10,2	2,5
Yaş			
15	90,2	9,1	,8
16	86,4	10,3	3,3
17	92,5	4,9	2,6
18	83,0	14,6	2,4
19	85,1	13,1	1,8
20	85,6	11,3	3,1
21	89,3	7,7	3,1
22	90,2	7,5	2,3
23	81,1	13,5	5,4
24	80,2	17,8	2,0
25	82,6	15,9	1,5
26	79,2	12,5	8,3
27	76,4	23,6	
28	79,2	17,1	3,7
Öğrenim			
İlköğretim	81,4	15,5	3,1
Lise	86,0	12,0	2,1
Ön Lisans	87,5	10,6	1,9
Lisans	82,8	13,7	3,5
Lisansüstü	91,1	5,8	3,1
En Çok Yaşanan Yer			
Köy/Kasaba	86,9	10,7	2,4
İlçe	87,6	10,6	1,8
Şehir	83,5	13,2	3,3
Ailenin Aylık Geliri TL			
0-750	85,6	12,4	2,0
751-1000	89,6	9,4	1,0
1001-1500	87,0	10,5	2,4
1501-2000	84,1	11,5	4,4
2001-3000	81,0	14,6	4,4
3001-5000	73,4	25,6	1,0
5001 Ve Üstü	52,6	42,1	5,3

Dua etmek, namaz, Cuma namazı ve oruç gibi sistematik bir ibadet değildir; yani şekil ve içerik açısından kurallı olmayan bir ibadettir. Dolayısıyla hemen her şartta kolaylıkla yerine getirilebilecek bir ibadet olarak anlam da kazanmaktadır. Bu nedenden olsa gerek, gençlerin yüksek bir oranda *düzenli* bir şekilde (%71,2) bu ibadeti gerçekleştirdikleri anlaşılmaktadır (Tablo:5.17-5.18, Şekil 5.9). Buradaki düzenli tespitini *sıklıkla* biçiminde anlamak gerektiği açıktır. Kadınların erkeklere oranla daha yüksek oranlarda düzenli olarak ibadet ediyor olmaları da dikkat çekicidir (Tablo:5.18).

Tablo:5.17:Dua Etme Durumu

Dua Etme Durumunuz? (%)		
	Sayı	%
Düzenli Olarak	3804	71,2
Ara Sıra	1485	27,8
Hiç	52	1,0
Toplam	5341	100,0

Şekil:5.9:Dua Etme Durumu

Tablo:5.18:Farklı Değişkenler Açısından Dua Etme Durumu

	Dua Etmek(%)		
	Düzenli	Ara Sıra	Hiç
Cinsiyet			
Erkek	63,5	35,3	1,3
Kadın	78,7	20,6	,7
Yaş			
15	72,5	27,5	
16	63,0	35,5	1,5
17	69,1	28,6	2,3
18	73,4	25,7	,9
19	75,8	23,9	,3
20	71,3	28,1	,6
21	71,1	28,4	,5
22	62,6	36,8	,6
23	78,1	20,7	1,2
24	72,3	25,8	2,0
25	70,5	28,0	1,5
26	56,3	39,6	4,2
27	75,0	25,0	
28	77,4	22,6	
Öğrenim			
İlköğretim	72,9	27,1	
Lise	68,4	30,7	,9
Ön Lisans	71,5	28,5	
Lisans	72,3	26,1	1,6
Lisansüstü	80,4	17,7	1,8
En Çok Yaşanan Yer			
Köy/Kasaba	69,1	29,7	1,2
İlçe	71,1	28,2	,7
Şehir	71,5	27,5	1,1
Ailenin Aylık Geliri TL			
0-750	71,0	28,7	,3
751-1000	71,4	27,8	,7
1001-1500	73,7	25,7	,7
1501-2000	70,8	27,5	1,7
2001-3000	68,1	29,3	2,7
3001-5000	69,9	29,2	1,0
5001 Ve Üstü	61,8	38,2	

Kur'an okuma bir ibadet olarak anlam kazanmaktadır ve geleneksel olarak toplumumuzda yaygındır. İbadet amaçlı olarak Kur'an okuma durumu gençler açısından dikkate alındığında (Tablo:5.19-5.20, Şekil 5.10), gençlerin *düzenli* olarak Kur'an okuma oranlarının diğer ibadete göre düşük olduğu gözlenmektedir (%13,7). Ancak *ara sıra* sıklığında Kur'an okuyanların oranı görece yüksektir (%57,2). Kadın katılımcıların erkeklere oranla, 2, 27 yaş grubundaki gençlerin diğer yaş gruplarındakilere oranla daha yüksek oranlarda düzenli Kur'an okudukları, buna karşılık aile aylık gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olanlarda Kur'an okuma düzeyinin düşüş kaydetmesi dikkat çekicidir (Tablo:5.20).

Tablo:5.19:Kur'an Okuma Durumu

Kur'an Okuma Durumunuz? (%)		
	Sayı	%
Düzenli Olarak	701	13,7
Ara Sıra	2927	57,2
Hiç	1486	29,1
Toplam	5114	100,0

Şekil:5.10:Kur'an Okuma Durumu

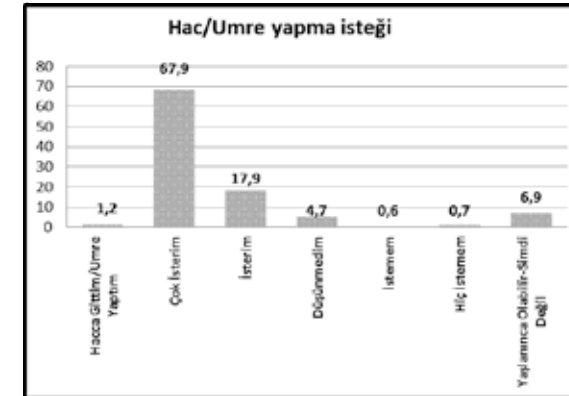
Tablo:5.20:Farklı Değişkenler Açısından Kur'an Okuma Durumu

	Kur'an Okumak(%)		
	Düzenli	Ara Sıra	Hiç
Cinsiyet			
Erkek	11,1	51,9	37,0
Kadın	16,3	62,6	21,1
Yaş			
15	31,5	57,4	11,2
16	20,7	61,6	17,7
17	23,5	58,9	17,6
18	14,0	59,0	27,1
19	6,4	63,4	30,2
20	8,4	62,0	29,6
21	10,2	51,6	38,2
22	8,5	55,5	36,0
23	9,1	62,9	28,0
24	9,4	63,2	27,4
25	12,9	45,1	42,0
26	23,8	33,3	42,9
27	22,5	41,0	36,5
28	7,8	56,8	35,4
Öğrenim			
İlköğretim	13,0	55,6	31,4
Lise	19,2	59,4	21,4
Ön Lisans	10,5	57,8	31,8
Lisans	9,1	56,0	34,9
Lisansüstü	17,5	49,8	32,6
En Çok Yaşanan Yer			
Köy/Kasaba	20,9	58,8	20,3
İlçe	15,0	59,2	25,8
Şehir	10,2	55,4	34,4
Ailenin Aylık Geliri TL			
0-750	16,2	58,3	25,5
751-1000	14,4	55,1	30,6
1001-1500	12,5	62,1	25,4
1501-2000	14,5	56,2	29,3
2001-3000	10,6	49,2	40,2
3001-5000	9,7	54,1	36,2
5001 ve Üstü		57,9	42,1

Hac-Umre ibadeti, gerçekleştirmek isteyip-istememedikleri bir ibadet olarak araştırma kapsamında gençlere yöneltilmiş sorulardan birisinin konusunu oluşturmuştur. Söz konusu soruya alınan cevaplara göre (Tablo:5.21-5.22, Şekil 5.11), gençlerin önemli bir kesimi (%67,9) bu ibadeti yapmayı *çok istemektedir*. %17,9'luk bir kesimin de *istediğini* tespit etmiş bulunuyoruz. Hac ve umre ibadetlerini yerine getirmeyenlerin oranı son derece düşüktür (%1,3). Katılımcıların olgusal durumlarına göre konu incelendiğinde 25 ve 26 yaş grubundaki gençlerin ortalama %4'ünün hac/umre yaptığını anlaşılmaktadır. Aile aylık gelir düzeyi 5000 TL ve üstü olanlarda hac/umre ibadetini yaşlanıncaya erteleme düşüncesinde olanların görece son derece yüksek düzeylere çıkması dikkat çekicidir (Tablo:5.22).

Tablo:5.21: Hac-Umre İbadeti

Hac-Umre Yapmak İstiyor Musunuz?		
	Sayı	%
Hacca Gittim/Umre Yaptım	67	1,2
Çok İsterim	3704	67,9
İsterim	978	17,9
Düşünmedim	254	4,7
İstemem	34	,6
Hiç İstemem	38	,7
Yaşlanınca Olabilir-Simdi Değil	377	6,9
Toplam	5452	100,0

Şekil:5.11: Hac-Umre İbadeti

Tablo:5.22:Farklı Değişkenlere Göre Hac-Umre İbadeti

	Hac/Umreye Girmek Konusunda Durumunuz/Görüşünüz Nedir? (%)						
	Hacca Gittim/Umre Yaptım	Çok İsterim	İsterim	Düşünmedim	İstemem	Hiç İstemem	Yaslanınca Olabilir-Simdi Değil
Cinsiyet							
Erkek	1,6	65,6	17,2	5,1	,4	1,1	9,0
Kadın	,9	70,2	18,6	4,3	,8	,3	4,9
Yaş							
15	1,5	81,1	10,6	2,7			4,2
16	2,9	74,5	14,9	2,2	1,1		4,4
17	2,6	68,9	19,4	1,7	2,3	1,1	4,0
18	1,3	76,4	10,3	6,7		1,1	4,2
19		67,4	20,7	3,0		,6	8,3
20	1,5	64,4	22,1	4,0	,3		7,6
21	1,5	69,7	18,9	4,0		,5	5,5
22		65,9	21,6	8,5		,6	3,4
23		66,1	21,4	4,2	1,2	1,2	6,0
24		62,2	23,8	4,0	1,0	1,0	8,0
25	4,4	64,0	5,9	7,4	2,9		15,4
26	4,0	48,0	26,0	6,0		4,0	12,0
27		77,8	3,6				18,6
28		67,0	17,0	10,3			5,8
Öğrenim							
İlköğretim		59,6	19,7	4,8	,8	1,6	13,6
Lise	2,1	71,2	16,4	5,1	,7	,3	4,1
Ön Lisans	1,2	66,7	21,5	3,4			7,2
Lisans	,4	67,0	18,2	4,7	,4	1,1	8,1
Lisansüstü	2,4	66,0	12,5	5,7	3,0	1,2	9,3
En Çok Yaşanan Yer							
Köy/Kasaba	1,0	72,7	17,2	4,7	1,0	,2	3,1
İlçe	1,9	71,2	17,3	3,1	,3	,3	6,0
Şehir	,9	63,7	19,2	5,7	,7	1,1	8,6
Ailenin Aylık Geliri TL							
0-750	1,2	75,6	14,6	4,7	1,0	,4	2,5
751-1000	,3	71,0	18,6	4,3	,4	,5	5,0
1001-1500		70,5	18,4	3,5	,4	,5	6,6
1501-2000	2,3	63,2	18,7	6,0	,4	1,6	7,9
2001-3000	1,9	56,6	23,3	3,2	1,7	,9	12,3
3001-5000	3,3	59,7	16,1	8,5			12,3
5001 Üstü	2,6	50,0	11,5	5,1	2,6		28,2

5.3. Gençlik ve Sekülerlik

Genel olarak *sekülerlik* Latince *secularity* sözcüğünün İngilizce kanalıyla dilimize geçmiş bir şeklidir. Secular sözcüğü Latince *saeculum* sözcüğünden geliyor. Bu terimin, zaman ve mekan çağrışımlarını birlikte veren bir anlamı var. *Zaman*, onun *şimdi* oluşunu, hazır oluşunu; *mekân* ise, dünyada ve dünyevî oluşunu gösterir. O halde *saeculum*, bu çağ ve şimdiki zaman anlamına gelir³. Türkçede *Laik yaşama ait, dinden bağımsız olan nesil, zaman dilimi* anlamına gelen bu terim, zamanla Hıristiyan dünyasında, dinî öğeleri hukukî ve siyasî anlamda belirleyici olmaktan çıkararak bir anlayışla, *dünyaya ait olan* anlamında kullanılmaya gelmiştir. Çok geniş anlam ifade eden bir terim olan sekülerizm, birçok akım ve teoriyi barındırır. Seküler kelimesi, dünyevi olanı belirtir ve dünyanın nesnel halinin göz önünde tutulması demektir. Ahlâkî anlamda ise sekülerizm, değer ilkelerinin herhangi bir dini inancı dikkate almadan oluşturulmasını, inançtan kaynaklanan bütün düşüncelerden soyutlanmasını esas alır. *Seküler, sekülerleşme* ya da *dünyevileşme* terimi, tam anlamı karşılama-sa da, *laikleşme* kelimesiyle de ifade edilir. **Bu anlamda laikleşme, insan aklının ve düşüncesinin, genel olarak, dini ve metafizik denetimden uzaklaştırılması, soyutlanması süreci olarak da tanımlanabilir.** Dolayısıyla genel olarak sekülerleşme, laikleşme, toplumsal hayatın tüm alanlarının; siyasetin, kültürün, bilimin dine dayanan değerlerden arındırılması ve bağımsızlaştırılması olarak kabul edilir. Bu tutum, dini inançları; uygulamada, toplumsal kararlar almada ve eylemlerde yol göstericiler olarak dikkate almama tavrıdır. Başka bir deyişle, eylemlerde toplumsal kuralların oluşturulmasında dinin anlam ve önemini yitirme sürecidir. İnsanın aklı, dili ve metafizik denetimlerin kırılması, deyim yerindeyse, insanın bakışlarının, değer yargılarının dünya ötesinden bu dünyaya ve bu zamana çevrilmesidir. Dolayısıyla sekülerleşme, dinin toplumdaki otoritesini yitirme sürecidir.

Laikleşme, sekülerleşmenin daha ileri ve dine karşı daha sert tavırlı olan aşamasıdır; ama ateizm değildir. Laiklik, Dini kendine göre tanımlayarak Dini, Allah ile insan arasında bireysel bir ilişkiye indirgeyip, Dini, insanların kalbine, vicdanına, evine ve mabedine hapsetmek istemektedir. Kendine göre yaptığı bu tanımlama ile Dine bir çerçeve çizmekte; o çerçevenin dışına çıkmasını istememektedir. Laiklik, Dinin sosyal/yaşanan hayat üzerinde hiçbir müdahalesinin olmasını istemez. Laiklik, “Din ile devletin birbirinden ayrılmasına işaret eder ve laik sistemlerde bu iki kurum birbirlerinin alanına müdahale etmez” derken; başlangıçta yaptığı din ile ilgili tanımlamalar çerçevesinde bunu, cazip bir slogan olarak kullanır. Devletin hangi alanı vardır ki dini alanla ilgili olmasın? Seküler ahlâk, *Laik ahlâk*, ahlâkın dini muhtevadan arındırılması, kutsallık boyutunun kaldırılmasıdır. Günlük hayatta laik ahlâk, anlam alanı daraltılarak sadece siyasetle ilgili kullanılmama-

3 Saraç, Tahsin, *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1976, s. 1283

ya başlanmış olup, siyaset yaparken dini ilkeleri, duyguları ve simgeleri kullanmak demektir. Kafa karışıklığına neden olmamak için konumuz bakımından *laik ahlâk* terimini doğru bulmadığımızı onun yerine *seküler ahlâk* denmesinin daha doğru olacağını ifade etmeliyiz⁴.

Sosyal bilimler literatürüne sosyolojinin bir armağanı olarak giren sekülerleşme/ laikleşme; dinî düşünce, muâmelât ve kurumların sosyal önemini yitirdiği bir süreç (Brayn Wilson), dinî inançlar, ibadetler ve cemaat duygusunun toplumun ahlâki hayatından uzaklaştırılması, mistisizm dâhil tüm dinî konu ve tutumlara karşı tam ilgisizleşme, yarı paganlaşma, kilisesizleşme (Peter L. Berger) gibi çeşitli yönlerden tanımlanmıştır. Yine Berger, sekülerleşmeyi *kültür ve toplum sektörlerinin dini kurum ve sembollerin egemenliğini ortadan kaldıran bir süreç olarak*⁵ tanımlamaktadır. XX. yüzyılda, özellikle de Amerika'da *dinsizlik ve yaşamın örgütlenmesinde sanki Tanrı yokmuş gibi davranılması* bağlamında kullanılmıştır⁶.

Tüm bu tanımlar ise gençlik araştırmamız ile olanca boyutlarıyla somut bir gerçeklik olarak anlam kazanmıştır. Çünkü gençliğe yöneltilen dini inanç ve pratiklerle ilgili sorulara alınan cevaplar, seküler bir hayat tarzının ve din algısının yaygınlık kazandığını ortaya koymaktadır. Kimliklerin *melezleşip “ne o, ne de bu”* biçimine dönüşmesinin yanı sıra, din algısında da benzer bir karmaşanın yaşandığını görüyoruz. **Dini önemseyen ve ölçü kabul eden, hatta başta namaz olmak üzere bazı ibadetleri düzenli olarak yerine getirdiğini söyleyen gençlerin din-ahlâki değerler, din-aile değerleri, din-bireyler arası ilişkiler gibi birçok konuda dinden bağımsızlaştıkları; dini daha çok vicdani bir unsura dönüştürdükleri veya daha doğru bir tanımlamayla, dini hayattan uzaklaştırdıkları anlaşılmaktadır.** Bu konuda referans olarak namaz kılma durumu dikkate alındığında, ifade ettiğimiz durum olanca açıklığıyla gözler önüne serilmektedir. Aşağıda bunun örnekleri yer almaktadır.

5.3.1. Gençler Açısından Namaz ve Din

Dinin anlam ve işleviyle, önem ve gerekleriyle ilgili konularda gençlerin tutum ve tavırlarının ne olduğunu tespit etmek için, burada söz konusu konularla ilgili sorulara verilen cevaplar, namaz ibadeti ile ilgili cevaplar açısından incelenmektedir.

Katılımcılara yöneltilen sorulardan birisi **“dine inanan kişi, dinin gereklerini de yerine getirmelidir”** yargı cümlesi biçimindedir. Bu soruya verilen cevaplar namaz ile ilgili soruya verilen cevaplarla karşılaştırıldığında (Tablo:5.23, Şekil 5.12), düzenli namaz kılan gençlerin söz konusu yargıyla ilgili ağırlıklı görüşleri, yargıda dile

getirilen görüşü onaylama biçimindedir; %56,7'lik bir kesim kesinlikle katılıyorum, %33,7'lik bir kesim ise katılıyorum cevabını vermiştir. Kuşkusuz bu, beklentiye uygun bir durumdur.

Dinin, duygu ve düşünceleri etkileme durumuyla ilgili veriler yine *düzenli* namaz kılanlar açısından incelendiğinde (Tablo:5.24, Şekil 5.13), beklentiye uygun bir cevapla karşılaşılmaktadır. İlginç olan, namaz kılmayanlarında yüksek sayılabilecek düzeyde dinin duygu ve düşüncesine etkide bulunduğu cevabını vermiş olmasıdır. Bu konu tutum ve tavırlar açısından incelendiğinde (Tablo:5.25, Şekil:5.14), hiç namaz kılmayan gençlerin %78,3'lük bir kesimi tutum ve tavırlarıyla dinden etkilendiklerini ifade etmişler, ama ilginçtir bunu söyleyen gençler hiç namaz kılmamaktadırlar.

Gençlerin genel durumları namaz kılma durumları açısından incelendiğinde (Tablo:5.26, Şekil 5.15), namaz kılma veya kılmama durumu ile genel durumlarını değerlendirmeleri arasında güçlü bir ilişkinin bulunmadığı anlaşılmaktadır.

Namaz kılma ve alkol kullanma durumları kolay karşılaştırılabilecek bir durum değildir. Bir başka söyleyişle, düzenli namaz kılan birisinin alkol kullanması beklentilerle hiçbir şekilde örtüşmez. Konu ile ilgili veriler dikkate alındığında (Tablo:5.27, Şekil 5.16), genel durumun beklentilerle örtüştüğü tespit edilmektedir.

Namaz kılma ile sigara kullanma arasında bir ilişki olup-olmadığını anlamak için konuya ait veriler incelendiğinde (Tablo:5.28, Şekil 5.17), namaz kılma ile sigara kullanma arasında doğrusal olmayan bir ilişkinin bulunduğu; genel olarak namaz kılanların daha az sigara kullandıkları anlaşılmaktadır.

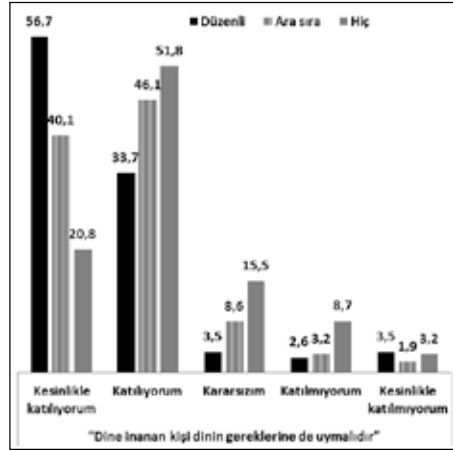
Tablo:5.23: Namaz Kılma Durumuna Göre Dine İnanan Kişinin Dinin Gereklerini Yerine Getirmesinin Önem Ve Anlamı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	“Dine İnanan Kişi Dinin Gereklerine De Uymalıdır” (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	56,7	33,7	3,5	2,6	3,5
Ara Sıra	40,1	46,1	8,6	3,2	1,9
Hiç	20,8	51,8	15,5	8,7	3,2

4 İbrahim Hakkı Aydın, “Seküler Ahlâk Bağlamında Din-Ahlâk İlişkisi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 35, Erzurum 2011, S. 4,5

5 P. L. Berger, *Kutsal Şemsiye, Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları*, Çev. A. Coşkun, Rağbet Yay, İstanbul, 2000, s.168

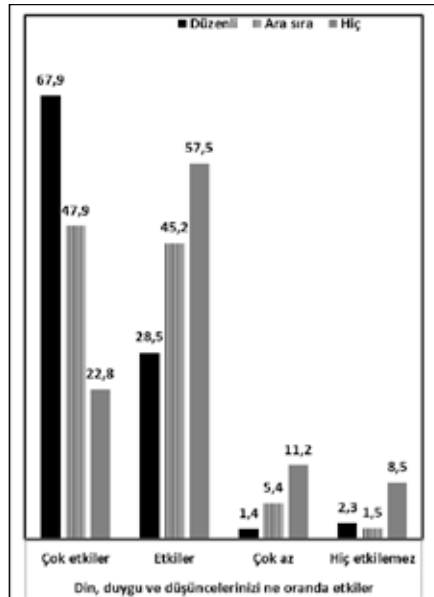
6 Karel Dobbelaere, *Secularization: An Analysis at Three Levels*, P.I.E.- Peter Lang, Brussels. 2002, s. 23

Şekil:5.12: Namaz Kılma Durumuna Göre Dine İnanan Kişinin Dinin Gereklere Yerine Getirmesinin Önem Ve Anlamı

Tablo:5.24: Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Gücü

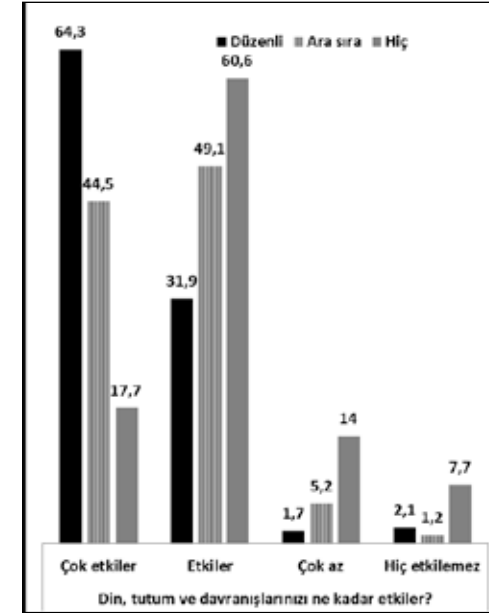
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Din, Duygu Ve Düşüncelerinizi Ne Oranda Etkiler(%)			
	Çok Etkiler	Etkiler	Çok Az	Hiç Etkilemez
Düzenli	67,9	28,5	1,4	2,3
Ara Sıra	47,9	45,2	5,4	1,5
Hiç	22,8	57,5	11,2	8,5

Şekil:5.13: Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Duygu Ve Düşünceyi Etkileme Gücü%

Tablo:5.25: Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Tutum Ve Davranışları Etkilemesi

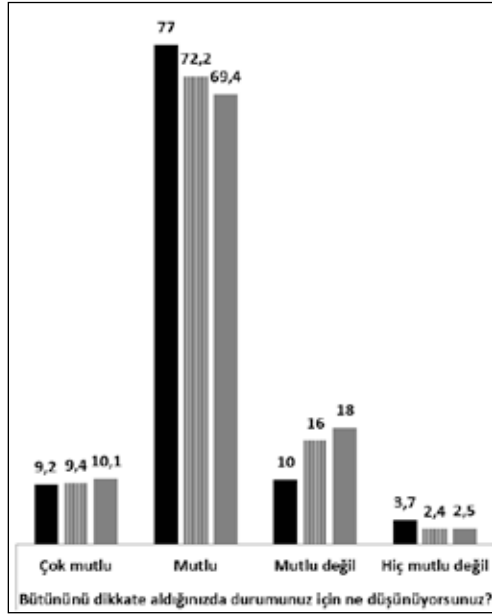
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Din, Tutum Ve Davranışlarınızı Ne Kadar Etkiler? (%)			
	Çok Etkiler	Etkiler	Çok Az	Hiç Etkilemez
Düzenli	64,3	31,9	1,7	2,1
Ara Sıra	44,5	49,1	5,2	1,2
Hiç	17,7	60,6	14,0	7,7

Şekil:5-14: Namaz Kılma Durumuna Göre Dinin Tutum Ve Davranışları Etkilemesi%

Tablo:5.26: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireysel Durum

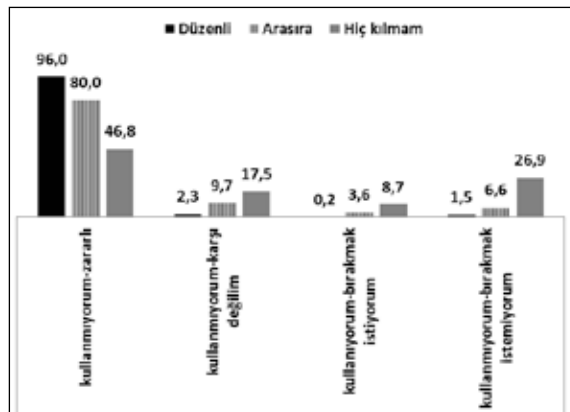
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bütününe Dikkate Aldığınızda Durumunuz İçin Ne Düşünüyorsunuz? (%)			
	Çok Mutlu	Mutlu	Mutlu Değil	Hiç Mutlu Değil
Düzenli	9,2	77,0	10,0	3,7
Ara Sıra	9,4	72,2	16,0	2,4
Hiç	10,1	69,4	18,0	2,5

Şekil:5.15: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireysel Durum

Tablo:5.27: Namaz Kılma Durumuna Göre Alkol Kullanma Durumu

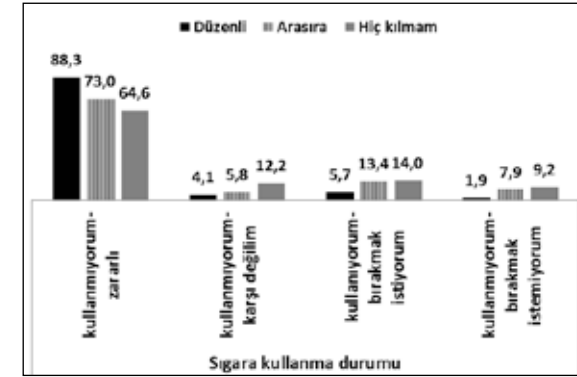
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Alkol Kullanıyor Musunuz? (%)			
	Kullanmıyorum-Zararlı	Kullanmıyorum – Karşı Değilim	Kullanıyorum-Bırakmak İstiyorum	Kullanıyorum-Bırakmak İstemiyorum
Düzenli	96,0	2,3	,2	1,5
Ara Sıra	80,0	9,7	3,6	6,6
Hiç	46,8	17,5	8,7	26,9

Şekil:5.16: Namaz Kılma Durumuna Göre Alkol Kullanma Durumu %

Tablo:5-28: Namaz Kılma Durumuna Göre Sigara Kullanma Durumu

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Sigara Kullanma Durumunuz Nedir? (%)			
	Kullanmıyorum-Zararlı	Kullanmıyorum-Karşı Değilim	Kullanıyorum-Bırakmak İstiyorum	Kullanmıyorum-Bırakmak İstemiyorum
Düzenli	88,3	4,1	5,7	1,9
Ara Sıra	73,0	5,8	13,4	7,9
Hiç	64,6	12,2	14,0	9,2

Şekil:5.17: Namaz Kılma Durumuna Göre Sigara Kullanma Durumu

5.3.2. Gençler Açısından Namaz ve Aile Değerleri

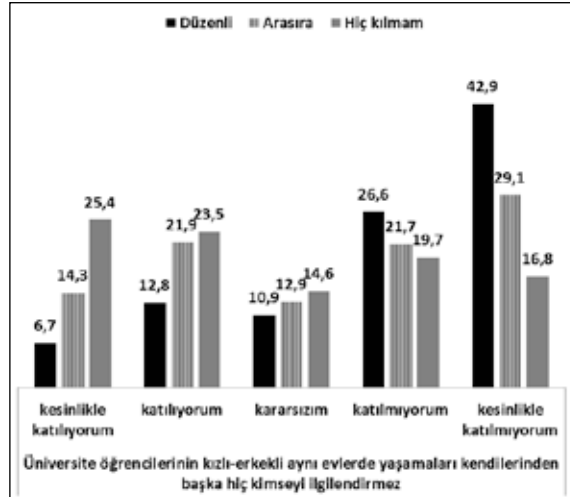
Namaz kılma durumuyla aile değerlerine ilişkin veriler karşılaştırıldığında, önemli ve ilginç bulgulara ulaşılmaktadır.

Katılımcılara yöneltilen *Üniversite öğrencilerinin kız-erkek aynı evde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez* yargı cümlesini değerlendirme durumu, düzenli beş vakit namaz kıldığını ifade edenler açısından incelendiğinde (Tablo:5.29, Şekil:5.18); düzenli namaz kılanların %19,5'inin farklı düzeylerde de olsa bu görüşe destek verdikleri gözlenmektedir.

Düzenli beş vakit namaz kılanların %14,2'si *Evlilik öncesi veya dışı cinsel ilişki-namus ilişkisi konusunda görüşünüz nedir?* sorusuna *Evlilik öncesi olabilir- evlilik dışı namussuzluk*, %7,6'sı ise *Evlilik öncesi-dışı namusla ilgisiz* cevabını vermişlerdir (Tablo:5.30, Şekil 5.19).

Tablo:5-29: Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Kızlı-Erkekli Aynı Evde Yaşamalarını Değerlendirme

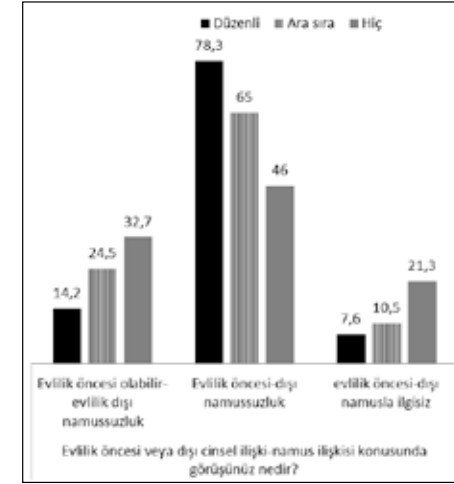
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	“Üniversite Öğrencilerinin Kız-Erkek Aynı Evde Yaşamaları Kendilerinden Başka Hiç Kimseyi İlgilendirmez”				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	6,7	12,8	10,9	26,6	42,9
Ara Sıra	14,3	21,9	12,9	21,7	29,1
Hiç	25,4	23,5	14,6	19,7	16,8

Şekil:5-18: Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversite Öğrencilerinin Kızlı-Erkekli Aynı Evde Yaşamalarını Değerlendirme

Tablo:5.30: Namaz Kılma Durumuna Göre Evlilik Öncesi Veya Dışı Cinsel İlişki-Namus İlişkisi Konusunda Görüş

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Evlilik Öncesi Veya Dışı Cinsel İlişki-Namus İlişkisi Konusunda Görüşünüz Nedir? (%)		
	Evlilik Öncesi Olabilir- Evlilik Dışı Namussuzluk	Evlilik Öncesi-Dışı Namussuzluk	Evlilik Öncesi-Dışı Namusla İlgisiz
Düzenli	14,2	78,3	7,6
Ara Sıra	24,5	65,0	10,5
Hiç	32,7	46,0	21,3

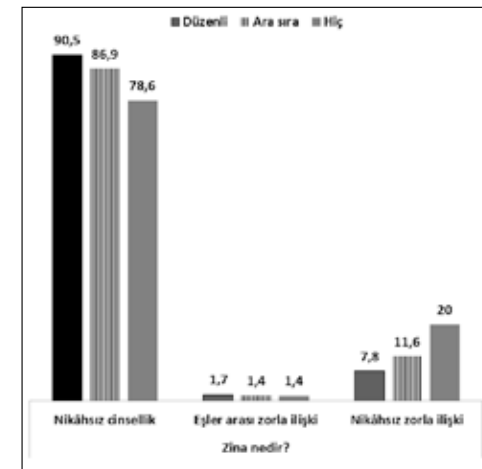

Şekil:5.19: Namaz Kılma Durumuna Göre Evlilik Öncesi Veya Dışı Cinsel İlişki-Namus İlişkisi Konusunda Görüş %

Düzenli beş vakit namaz kılanların %90,5'i zina nedir sorusuna Nikâhsız cinsellik cevabını vermiş olmalarına karşılık, % 7,8'i Nikâhsız zorla cinsel beraberlik cevabını vermiştir (Tablo:5.31, Şekil 5.20).

Tablo:5.31: Namaz Kılma Durumuna Göre Zinanın Anlamı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Zina Nedir? (%)		
	Nikâhsız Cinsellik	Eşler Arası Zorla İlişki	Nikâhsız Zorla İlişki
Düzenli	90,5	1,7	7,8
Ara Sıra	86,9	1,4	11,6
Hiç	78,6	1,4	20,0

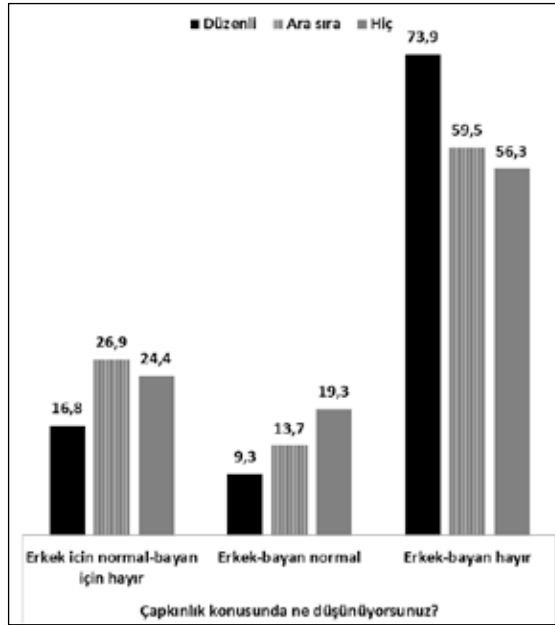

Şekil:5.20: Namaz Kılma Durumuna Göre Zinanın Anlamı

Düzenli beş vakit namaz kılanların %16,8'i *Çapkınlık konusunda ne düşünüyorsunuz?* sorusuna *erkek için normal-bayan için hayır*, %9,3'ü ise *erkek-bayan her ikisi için de normal* şeklinde görüş bildirmişlerdir (Tablo:5.32, Şekil 5.21).

Tablo:5.32: Namaz Kılma Durumuna Göre Çapkınlığın Anlamı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Çapkınlık Konusunda Ne Düşünüyorsunuz? (%)		
	Erkek için Normal-Bayan için Hayır	Erkek-Bayan Normal	Erkek-Bayan Hayır
Düzenli	16,8	9,3	73,9
Ara Sıra	26,9	13,7	59,5
Hiç	24,4	19,3	56,3

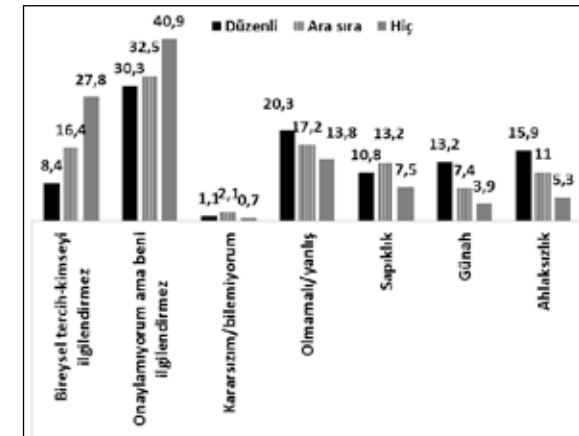
Şekil:5.21: Namaz Kılma Durumuna Göre Çapkınlığın Anlamı

Düzenli beş vakit namaz kılanların %8,4'ü *Bir kişinin kendi cinsinden birisi ile (erkeğin erkekle, kadının kadınlı) cinsel ilişkisi konusunda görüşünüz nedir?* sorusuna *Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez*, %30,3'ü ise *Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez* cevabını vermiştir (Tablo:5.33 Şekil 5.22).

Düzenli beş vakit namaz kılanların %42,8'i farklı düzeylerde de olsa, *Erkeğin bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* anlayışına destek vermişlerdir (Tablo:5.34, Şekil 5.23). Yine *düzenli* beş vakit namaz kılanların %18,8'i farklı düzeylerde de olsa *Kadının bekâreti önemli değildir, önemli olan evlendikten sonraki sadakatidir* anlayışına destek vermişlerdir (Tablo:5.35, Şekil 5.24). Kadın ve erkek sadakati noktasındaki bu farklı algı ise son derece manidardır.

Tablo:5.33: Namaz Kılma Durumuna Göre Bir Kişinin Kendi Cinsinden Birisi İle (Erkeğin Erkekle, Kadının Kadınlı) Cinsel İlişkisi Konusundaki Görüş

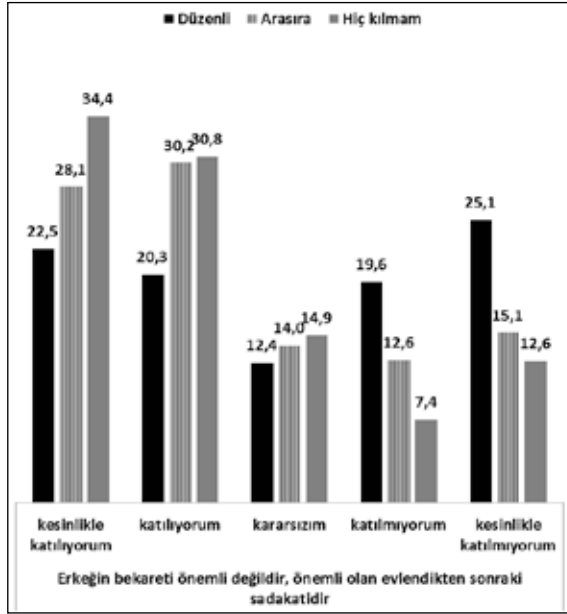
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bir Kişinin Kendi Cinsinden Birisi İle (Erkeğin Erkekle, Kadının Kadınlı) Cinsel İlişkisi Konusunda Görüşünüz Nedir? (%)						
	Bireysel Tercih-Kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum Ama Beni ilgilendirmez	Kararsızım/Bilemiyorum	Olmamalı/yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlaksızlık
Düzenli	8,4	30,3	1,1	20,3	10,8	13,2	15,9
Ara Sıra	16,4	32,5	2,1	17,2	13,2	7,4	11,0
Hiç	27,8	40,9	,7	13,8	7,5	3,9	5,3

Şekil:5.22: Namaz Kılma Durumuna Göre Bir Kişinin Kendi Cinsinden Birisi İle (Erkeğin Erkekle, Kadının Kadınlı) Cinsel İlişkisi Konusundaki Görüşler

Tablo:5.34: Namaz Kılma Durumuna Göre Erkeğin Bekareti Ve Sadakati

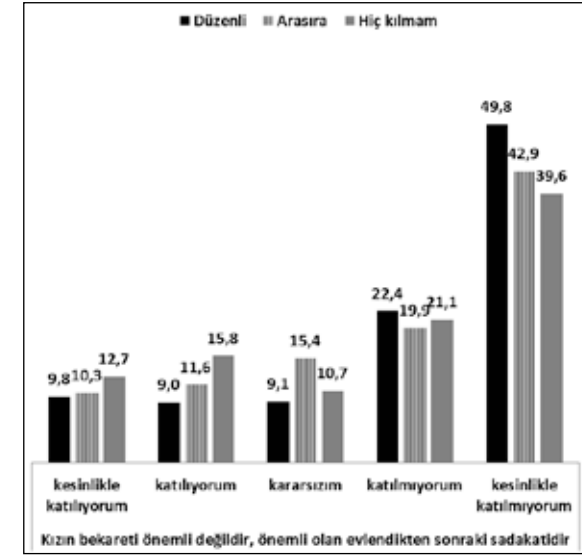
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Erkeğin Bekareti Önemli Değildir, Önemli Olan Evlendikten Sonraki Sadakatidir" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	22,5	20,3	12,4	19,6	25,1
Ara Sıra	28,1	30,2	14,0	12,6	15,1
Hiç	34,4	30,8	14,9	7,4	12,6

Şekil:5.23: Namaz Kılma Durumuna Göre Erkeğin Bekareti Ve Sadakati

Tablo:5.35: Namaz Kılma Durumuna Göre Kadının Bekareti Ve Sadakati

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Kadının Bekareti Önemli Değildir, Önemli Olan Evlendikten Sonraki Sadakatidir" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	9,8	9,0	9,1	22,4	49,8
Ara Sıra	10,3	11,6	15,4	19,9	42,9
Hiç	12,7	15,8	10,7	21,1	39,6

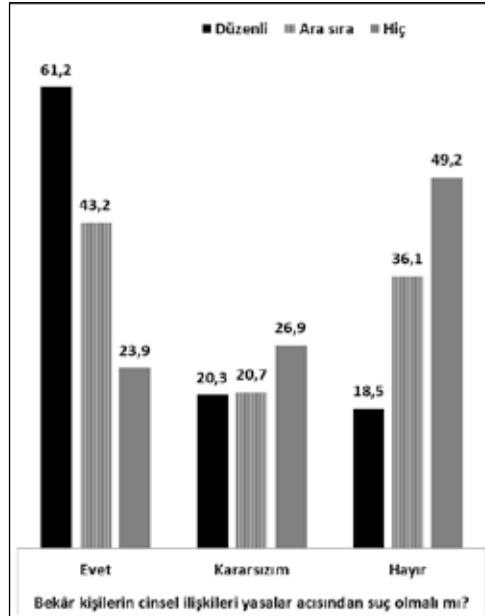

Şekil:5.24: Namaz Kılma Durumuna Göre Kadının Bekareti Ve Sadakati

Nikâhsız cinsel beraberlikle ilgili iki soru yer almaktadır. Bunlardan birisi bekârla, diğeri ise evli ile ilgilidir. Bekar birisinin nikahsız cinsel birlikteliğinin yasalar açısından suç kabul edilip-edilmemesi gerektiğiyle ilgili soruda *düzenli* namaz kılanların (Tablo:5.36, Şekil 5.25) %18,5'i *hayır*, %20,3'ü *kararsızım* cevabını vermiştir. Konu evli olanın nikahsız cinsel birlikteliğine gelince *düzenli* namaz kılanların (Tablo:5.37, Şekil 5.26) %8,7'si *hayır*, %7,9'u *kararsızım* cevabını vermiştir.

Tablo:5.36: Namaz Kılma Durumuna Göre Bekâr Birisinin Cinsel İlişkisinin Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme

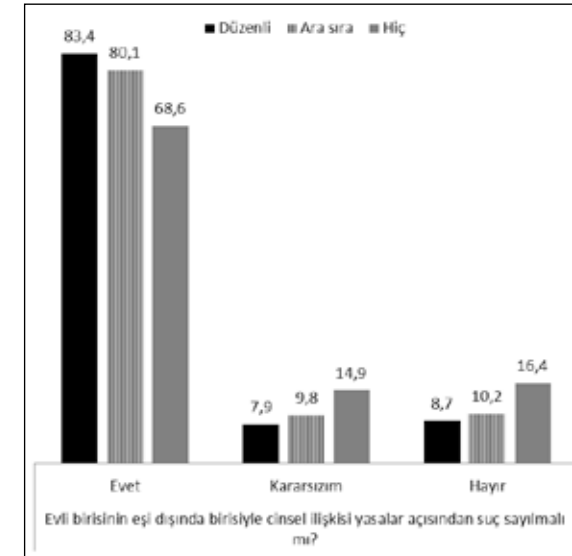
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bekâr Kişilerin Cinsel İlişkileri Yasalar Açısından Suç Olmalı Mı? (%)		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Düzenli	61,2	20,3	18,5
Ara Sıra	43,2	20,7	36,1
Hiç	23,9	26,9	49,2

Şekil:5.25: Namaz Kılma Durumuna Göre Bekâr Kişilerin Cinsel İlişkileri Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme %

Tablo:5.37: Namaz Kılma Durumuna Göre Evli Birisinin Eşi Dışında Birisiyle Cinsel İlişkisi Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Evli Birisinin Eşi Dışında Birisiyle Cinsel İlişkisi Yasalar Açısından Suç Sayılmalı Mı? (%)		
	Evet	Kararsızım	Hayır
Düzenli	83,4	7,9	8,7
Ara Sıra	80,1	9,8	10,2
Hiç	68,6	14,9	16,4

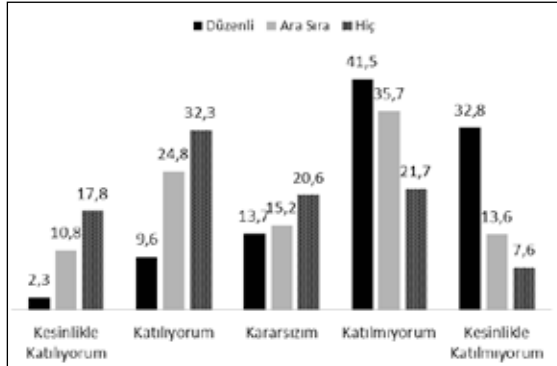

Şekil:5.26: Namaz Kılma Durumuna Göre Evli Birisinin Eşi Dışında Birisiyle Cinsel İlişkisi Yasalar Açısından Suç Olmasını Değerlendirme %

Cinsler arası ilişkilerle ilgili olarak katılımcılara “Bir genç kız, erkek arkadaşıyla dilediği gibi eğlenebilir” sorusu yöneltilmiştir (Tablo:5.38, Şekil 5.27). Bu yargı cümlesine katılma biçimi, namaz kılma durumuna göre incelendiğinde, “**düzenli namaz kılan katılımcıların baskın çoğunluğu bu görüşe destek vermezken, hiç namaz kılmayan katılımcıların baskın çoğunluğu da destek vermektedir.**

Tablo:5-38: Namaz Kılma Durumuna Göre “Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir” Görüşünü Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	“Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir”				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	2,3	9,6	13,7	41,5	32,8
Ara Sıra	10,8	24,8	15,2	35,7	13,6
Hiç	17,8	32,3	20,6	21,7	7,6

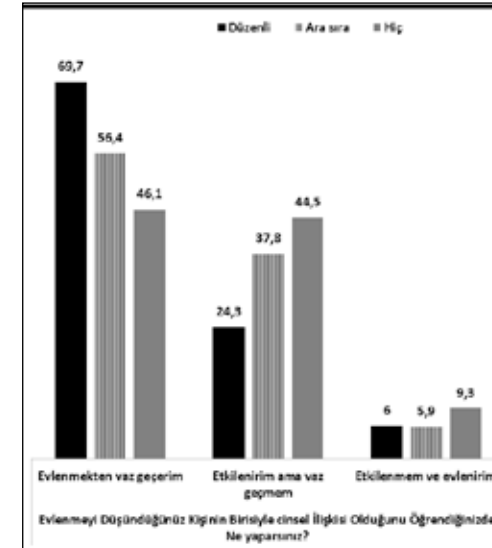

Şekil:5.27: Namaz Kılma Durumuna Göre “Bir Genç Kız Erkek Arkadaşıyla Dilediği Gibi Eğlenebilir” Görüşünü Değerlendirme

Namus algısı ile namaz arasındaki ilişkiyi tespit etmek adına dikkate alınan verilerden birisi, *evlenmeyi düşündüğünüz kişinin daha önce bir başkasıyla cinsel beraberliği olduğunu öğrenirseniz, ne yaparsınız* sorusuna alınan cevaplar olmuştur (Tablo:5.39, Şekil 5.28). Buna göre, düzenli namaz kılanların %69,7’si *evlenmekten vazgeçeceğini* ifade ederken, yine bu kesimin %24,3’ü *etkileneneğini*; *ama evlenmekten vazgeçmeyeceğini*, %6’sı ise *etkilenmem ve evlenirim* cevabını verdiklerini tespit etmiş bulunuyoruz.

Tablo:5.39: Namaz Kılma Durumuna Göre Evlenmeyi Düşündüğünüz Kişinin Birisiyle cinsel İlişkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne yaparsınız

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Evlenmeyi Düşündüğünüz Kişinin Birisiyle cinsel İlişkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne yaparsınız? (%)		
	Evlenmekten vazgeçerim	Etkilenirim ama vazgeçmem	Etkilenmem ve evlenirim
Düzenli	69,7	24,3	6,0
Ara Sıra	56,4	37,8	5,9
Hiç	46,1	44,5	9,3

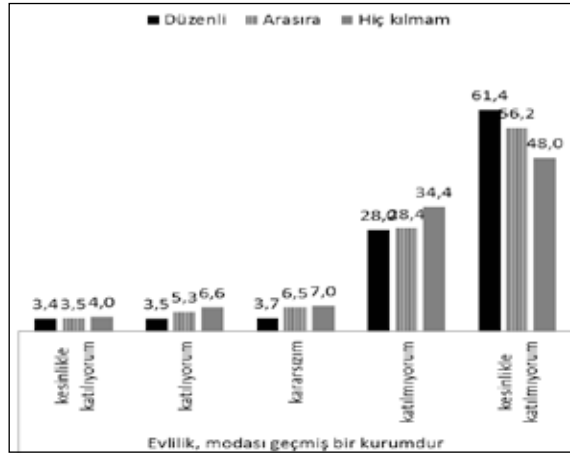

Şekil:5.28: Namaz Kılma Durumuna Göre Evlenmeyi Düşündüğünüz Kişinin Birisiyle cinsel İlişkisi Olduğunu Öğrendiğinizde Ne yaparsınız %

Evlilik ve aile kurumu hakkında görüşler, aslında aile değerleriyle ilgili görüşlerle irtibatlıdır. *Evlilik, modası geçmiş bir kurumdur* görüşünün değerlendirilişyle, namaz kılma ilişkisi incelendiğinde (Tablo:5.40, Şekil 5.29), düzenli namaz kılanların %6,9'unun bu görüşü desteklediği, yine düzenli namaz kılanların %13,3'nün aile kurumuyla ilgili *olarak olsa da olur-olmasa da* görüşünü dile getirdikleri tespit edilmiştir (Tablo:5.41, Şekil 5.30).

Tablo:5.40: Namaz Kılma Durumuna Göre Evliliğin Anlamı

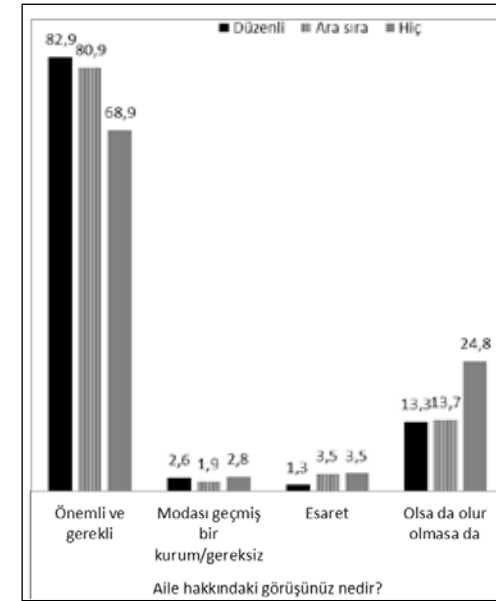
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Evlilik, Modası Geçmiş Bir Kurumdur" (%)				
	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	3,4	3,5	3,7	28,0	61,4
Ara Sıra	3,5	5,3	6,5	28,4	56,2
Hiç	4,0	6,6	7,0	34,4	48,0

Şekil:5.29:Namaz Kılma Durumuna Göre Evliliğin Anlamı

Tablo:5.41: Namaz Kılma Durumuna Göre Aile Kurumu Hakkındaki Görüş

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Aile Kurumu Hakkındaki Görüşünüz Nedir? (%)			
	Önemli Ve Gerekli	Modası Geçmiş Bir Kurum/Gereksiz	Esaret	Olsa Da Olur Olmasa Da
Düzenli	82,9	2,6	1,3	13,3
Ara Sıra	80,9	1,9	3,5	13,7
Hiç	68,9	2,8	3,5	24,8

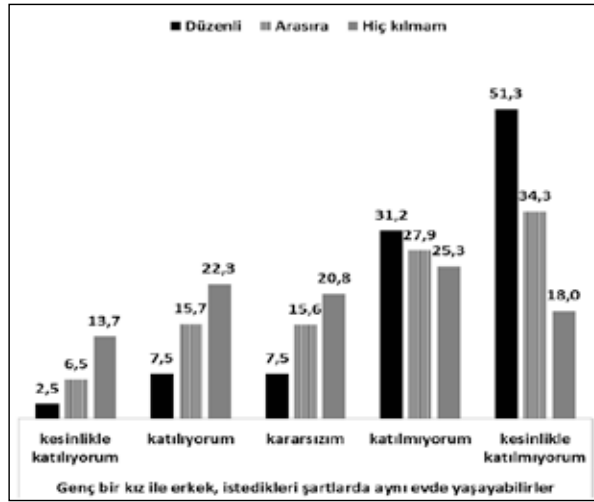

Şekil:5.30: Namaz Kılma Durumuna Göre Aile Kurumu Hakkındaki Görüş %

Genç bir kız ile erkek, istedikleri şartta aynı evde yaşayabilirler görüşü, namaz kılma durumuyla karşılaştırıldığında (Tablo:5.42, Şekil 5.31), düzenli namaz kılanların %10'u, söz konusu görüşü doğru bulduğunu ifade etmiştir.

Tablo:5.42:Namaz Kılma Durumuna Göre "Genç Bir Kız İle Erkek İstedikleri Şartlarda Aynı Evde Yaşayabilirler" Görüşünü Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Genç Bir Kız İle Erkek İstedikleri Şartlarda Aynı Evde Yaşayabilirler" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	2,5	7,5	7,5	31,2	51,3
Ara Sıra	6,5	15,7	15,6	27,9	34,3
Hiç	13,7	22,3	20,8	25,3	18,0

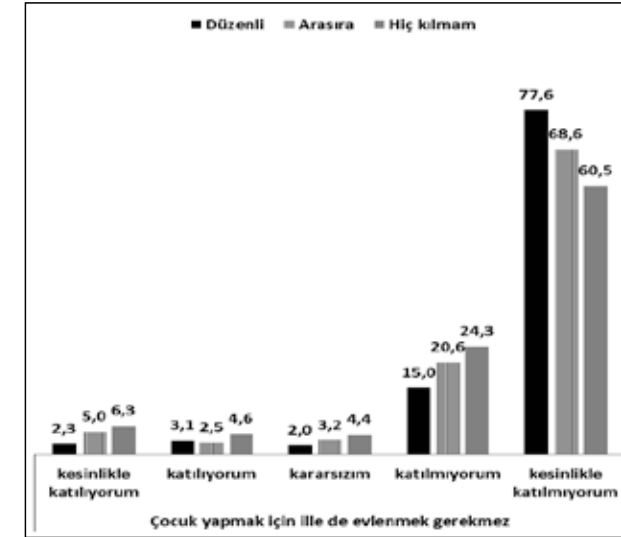

Şekil:5.31:Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Kız-Erkeğin Diledikleri Şartta Aynı Evde Yaşamaları %

Çocuk-nikâh ilişkisi bağlamında olmak üzere çocuk yapmak için evlilik şart değildir görüşünün değerlendirilme tarzıyla namaz kılma durumu karşılaştırıldığında (Tablo:5.43, Şekil 5.32), düzenli namaz kılanların %5,4'ü bu görüşü desteklemiştir. %2'si ise kararsızlık yaşadığını ifade etmiştir.

Tablo:5.43:Namaz Kılma Durumuna Göre "Çocuk Yapmak İçin Evlilik Şart Değildir" Görüşü Karşılaştırması

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Çocuk Yapmak İçin Evlenmek Şart Değildir" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	2,3	3,1	2,0	15,0	77,6
Ara Sıra	5,0	2,5	3,2	20,6	68,6
Hiç	6,3	4,6	4,4	24,3	60,5

Şekil:5.32: Namaz Kılma Durumuna Göre Çocuk Yapmak İçin Nikâhın Gerekliliği %

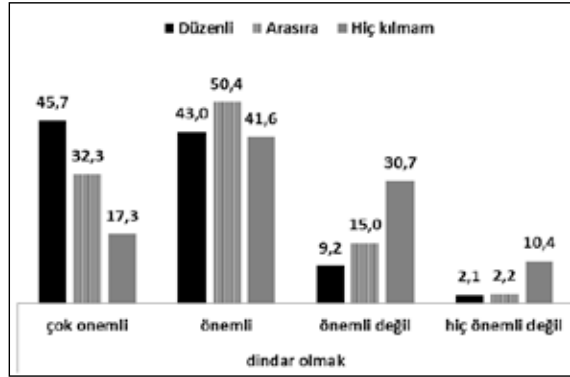
5.3.3. Gençler Açısından Namaz ve Bireysel Özellikler-Değerler

Bireysel özelliklere ve değerlere ilişkin araştırma kapsamında ele alınan konu ve özelliklerden bazıları, dinin hayatla bağlantısını ortaya koymak için önemlidir. Özellikle namaz kılma-kılmama durumu bağlamındaki incelemeler dinin bireylerin düşünce ve uygulamalarındaki konum ve işlevini olanca açıklığıyla ortaya koyacaktır. Bu bağlamda öncelikle ve özellikle dindarlık kavramı dikkate alınabilir.

Bireyin kişilik ve hayatı açısından dindar olmak önemli midir sorusuna verilen cevaplar namaz kılma durumuyla bağlantılı incelendiğinde (Tablo:5.44, Şekil 5.33), düzenli namaz kılanların %11,3'ü *hiç/önemli değil* cevabını vermiştir. **Bu, namaz kılmakla dindar olmak ilişkisinin bazıları için geçersizliğini gösteren önemli bir bulgudur.**

Tablo:5.44: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumu-	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Dindar Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	45,7	43,0	9,2	2,1
Ara Sıra	32,3	50,4	15,0	2,2
Hiç	17,3	41,6	30,7	10,4

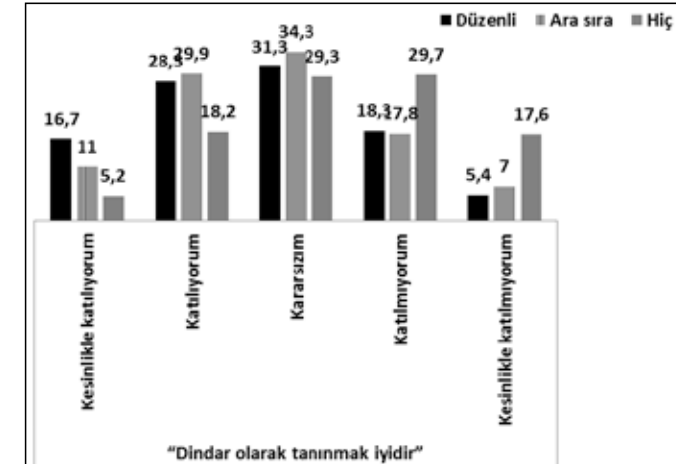

Şekil:5.33: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olmanın Önemi %

Aynı bağlamda yer alan bir başka soru ise konuyu daha açık ve anlaşılır hale getirmektedir. *Dindar olarak tanınmak iyidir* biçimindeki yargı cümlesine katılımlar namaz kılanlar açısından incelendiğinde (Tablo:5.45, Şekil 5.34), **düzenli namaz kılanların %23,7'si yargı cümlesinde dile getirilen görüşe katılmadığını ifade etmiştir.**

Tablo:5.45: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olarak Tanınmanın Anlam ve Değeri

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Dindar Olarak Tanınmak İyidir" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	16,7	28,3	31,3	18,3	5,4
Ara Sıra	11,0	29,9	34,3	17,8	7,0
Hiç	5,2	18,2	29,3	29,7	17,6

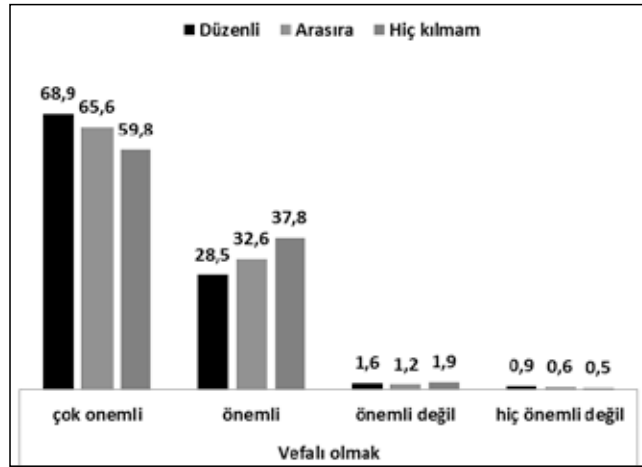

Şekil:5.34: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Olarak Tanınmanın Anlam Ve Değeri %

Konuyu, hayatın daha içinden kavram ve özelliklerle incelemek gerekirse bu bağlamda örneğin vefa kavramı dikkate alınabilir. Dinin ve dolayısıyla geleneksel kültürün önemseydiği vefa kavramı namaz kılanlar açısından incelendiğinde (Tablo:5.46, Şekil 5.35), düzenli namaz kılanların %2,5 gibi çok küçük bir kesimi *Bireyin kişilik ve hayatı açısından vefalı olmak önemli midir* sorusuna olumsuz cevap vermişlerdir. Bu durum vefanın hâlâ önemli bir değer olarak görüldüğünü göstermesi açısından önemlidir.

Tablo:5.46: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Vefalı Olmanın Anlam Ve Değeri

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Vefalı Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	68,9	28,5	1,6	,9
Ara Sıra	65,6	32,6	1,2	,6
Hiç	59,8	37,8	1,9	,5

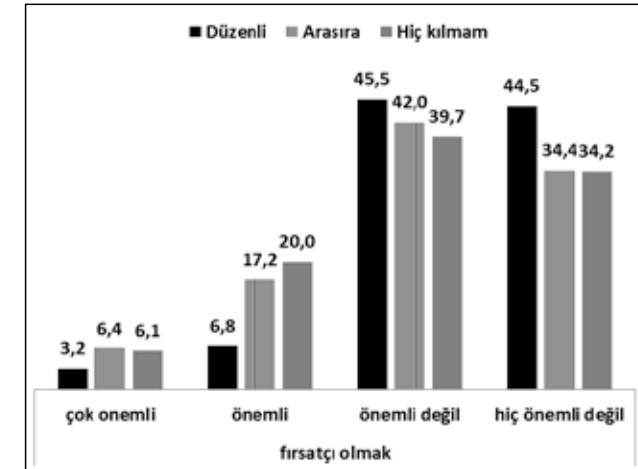

Şekil:5.35: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Vefalı Olmanın Anlam Ve Değeri %

Fırsatçı olmak, bireyselleşmenin yaygın bir değer olarak önem kazandığı günümüz dünyasında her zaman sıklıkla işitilen bir değer olarak anlam kazanmaktadır. Ancak fırsatçılığın, din ve dinden etkilenen geleneksel kültürde yadırganan bir özellik olduğu da açıktır. Konuya ilişkin veriler incelendiğinde düzenli namaz kılanların %10'unun *Bireyin kişilik ve hayatı açısından fırsatçı olmak önemli midir?* sorusuna olumlu cevap verdiği ve fırsatçılığı olumladığı tespit edilmiştir (Tablo:5.47, Şekil 5.36).

Tablo:5.47: Namaz Kılma Durumuna Göre Fırsatçı Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Fırsatçı Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	3,2	6,8	45,5	44,5
Ara Sıra	6,4	17,2	42,0	34,4
Hiç	6,1	20,0	39,7	34,2

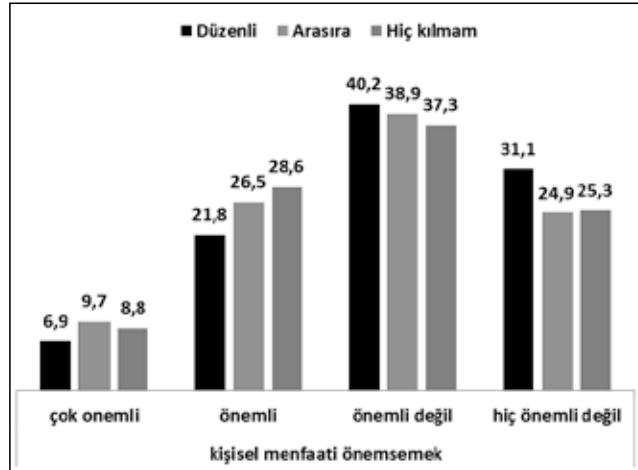

Şekil:5.36: Namaz Kılma Durumuna Göre Fırsatçı Olmanın Önemi %

Bağlamda kişisel menfaati önemsemenin nasıl değerlendirildiği önem kazanmaktadır. Düzenli olarak namaz kılanların %28,7'sinin kişisel menfaati önemsemeyi doğru/olumlu bulduğu anlaşılmaktadır (Tablo:5.48, Şekil 5.37). Bu, namazda anlam kazanan dini hassasiyetlerin bireysel hayata yansımada sorunlar olduğunu göstermesi açısından önemli bir tespittir.

Tablo:5.48: Namaz Kılma Durumuna Göre Kişisel Menfaati Önemsemenin Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Kişisel Menfaat Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	6,9	21,8	40,2	31,1
Ara Sıra	9,7	26,5	38,9	24,9
Hiç	8,8	28,6	37,3	25,3

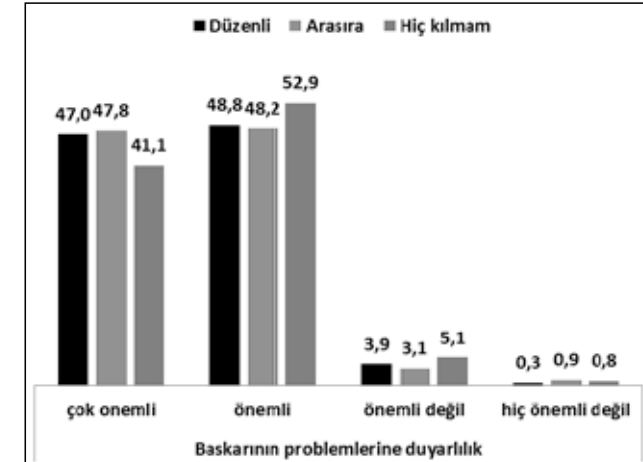

Şekil:5.37: Namaz Kılma Durumuna Göre Kişisel Menfaati Önemsemenin Önemi %

Başkalarının problemlerine karşı duyarlı olmak, insani ve daha da önemlisi İslâmî bir hassasiyettir. Dolayısıyla düzenli namaz kılanların bu hassasiyete sahip olmaları beklenir. Araştırmanın verileri bu açıdan incelendiğinde (Tablo:5.49, Şekil 5.38), düzenli namaz kılanların %4,2'sinin *Bireyin kişilik ve hayatı açısından başkalarının problemlerine duyarlı olmak önemli midir* sorusuna olumsuz cevap verdikleri anlaşılmaktadır.

Tablo:5.49: Namaz Kılma Durumuna Göre Başkalarının Problemlerine Duyarlı Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Başkalarının Problemlerine Duyarlı Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	47,0	48,8	3,9	,3
Ara Sıra	47,8	48,2	3,1	,9
Hiç	41,1	52,9	5,1	,8

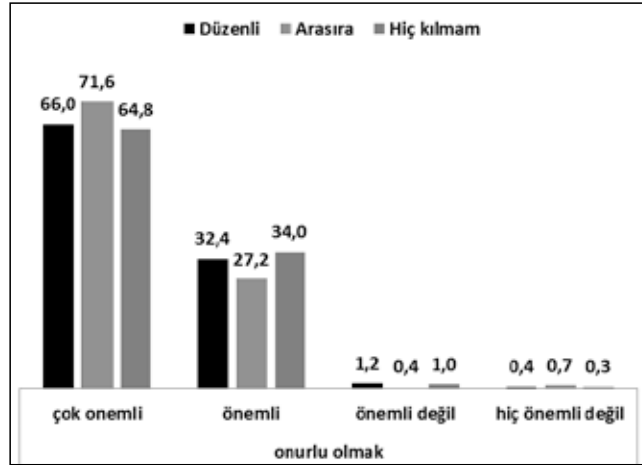

Şekil:5.38: Namaz Kılma Durumuna Göre Başkalarının Problemlerine Duyarlı Olmanın Önemi %

Kuşku yok ki *onur*, önemli bir değerdir. *Bireyin kişilik ve hayatı açısından onurlu olmak önemli midir* sorusuna verilen cevaplar namaz kılma durumuyla bağlantılı incelendiğinde (Tablo:5.50, Şekil 5.39), düzenli namaz kılanların %1,6'sının *hiç önemli değil* cevabını verdiği gözlenmektedir. Cevap verenlerin, *onur*'a nasıl bir anlam yüklediğini bilme imkânına sahip değiliz, ama araştırma dahilinde bu tespitin olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo:5.50: Namaz Kılma Durumuna Göre Onurlu Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Onurlu Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	66,0	32,4	1,2	,4
Ara Sıra	71,6	27,2	,4	,7
Hiç	64,8	34,0	1,0	,3

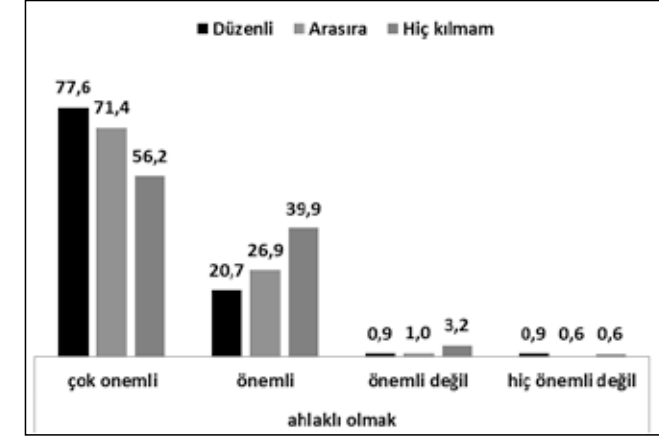

Şekil:5.39:Namaz Kılma Durumuna Göre Onurlu Olmanın Önemi %

Ahlâklı olmak da bu bağlamda önem kazanmaktadır. Düzenli namaz kılanların %1,8'nin *Bireyin kişilik ve hayatı açısından ahlâklı olmak önemli midir* sorusuna olumsuz cevap verdikleri anlaşılmaktadır (Tablo:5.51, Şekil 5.40). Bunun da olumlu bir tespit olduğu açıktır.

Tablo:5-51: Namaz Kılma Durumuna Göre Ahlâklı Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Ahlâklı Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	77,6	20,7	,9	,9
Ara Sıra	71,4	26,9	1,0	,6
Hiç	56,2	39,9	3,2	,6

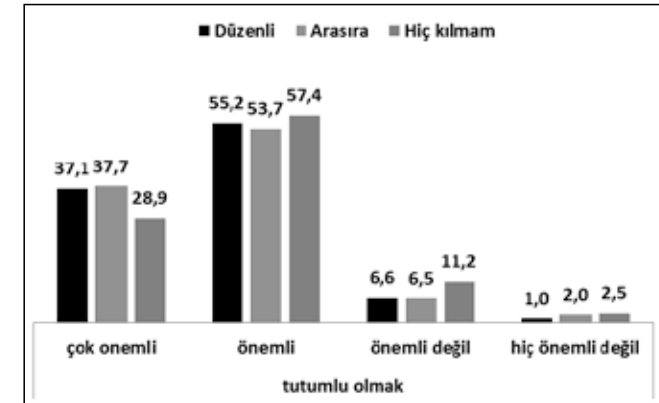

Şekil:5.40: Namaz Kılma Durumuna Göre Ahlâklı Olmanın Önemi %

Tüketim kültürünün yaygınlaştığı ve güç kazandığı günümüz dünyasında *tutumlu olmanın* nasıl karşılandığını, bu geleneksel değerlerin nasıl anlamlandırıldığını bilmek önemlidir. *Bireyin kişilik ve hayatı açısından tutumlu olmak önemli midir* sorusuna düzenli namaz kılanların %7,6'sı olumsuz cevap vermiştir (Tablo:5.52, Şekil 5.41).

Tablo:5.52: Namaz Kılma Durumuna Göre Tutumlu Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Tutumlu Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	37,1	55,2	6,6	1,0
Ara Sıra	37,7	53,7	6,5	2,0
Hiç	28,9	57,4	11,2	2,5

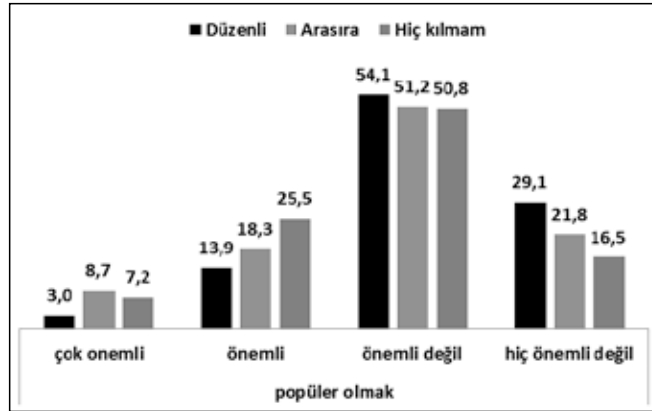
Şekil:5.41: Namaz Kılma Durumuna Göre Tutumlu Olmanın Önemi %

Popüler olmak, popüler bir değer olarak anlam kazanmaktadır. Katılımcılara Bi-

reyin kişilik ve hayatı açısından popüler olmak önemli midir sorusuna düzenli namaz kılanların %16,9'u olumlu cevap vermiştir (Tablo:5.53, Şekil 5.42). Bu durum popüler/modern değerlerin yaygınlık kazanma eğilimi içerisinde olduğunu göstermesi açısından önemli bir tespittir. Bu bağlamda önemli bir popüler değer olarak *zenginlik* dikkate alınabilir.

Tablo:5.53: Namaz Kılma Durumuna Göre Popüler Olmanın Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Popüler Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	3,0	13,9	54,1	29,1
Ara Sıra	8,7	18,3	51,2	21,8
Hiç	7,2	25,5	50,8	16,5

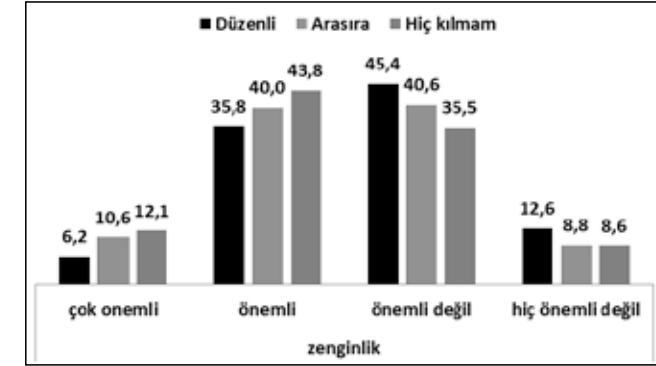

Şekil:5.42: Namaz Kılma Durumuna Göre Popüler Olmanın Önemi %

Bireyin kişilik ve hayatı açısından zengin olmak önemli midir sorusuna düzenli namaz kılanların %42'si olumlu cevap vererek (Tablo:5.54, Şekil 5.43), zenginliği bir değer olarak önemsediklerini ifade etmişlerdir.

Tablo:5.54: Namaz Kılma Durumuna Göre Zenginliğin Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Zenginlik Önemi Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	6,2	35,8	45,4	12,6
Ara Sıra	10,6	40,0	40,6	8,8
Hiç	12,1	43,8	35,5	8,6

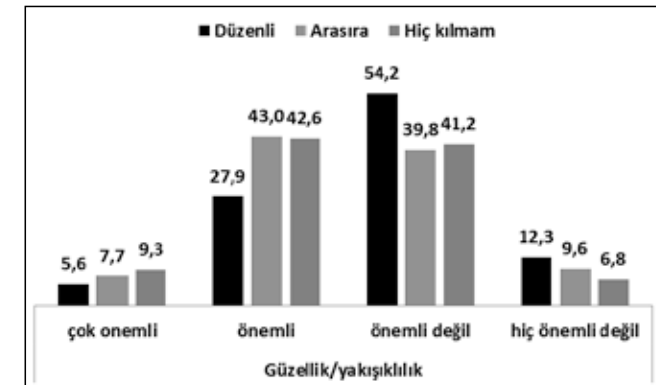

Şekil:5.43: Namaz Kılma Durumuna Göre Zenginliğin Önemi %

Güzel/yakışıklı olmanın da bireysel bir değer olarak yaygınlaştığı günümüz dünyasında, düzenli namaz kılanların %33,5'i güzel/yakışıklı olmayı bireyin kişilik ve hayatı açısından önemli bir değer olarak gördüğünü ifade etmiştir (Tablo:5.55, Şekil 5.44).

Tablo:5.55: Namaz Kılma Durumuna Göre Güzel/Yakışıklı Olmanın Anlam Ve Değeri

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Güzellik/Yakışıklılık Önemi Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	5,6	27,9	54,2	12,3
Ara Sıra	7,7	43,0	39,8	9,6
Hiç	9,3	42,6	41,2	6,8

Şekil:5.44: Namaz Kılma Durumuna Göre Güzel/Yakışıklı Olmanın Anlam Ve Değeri %

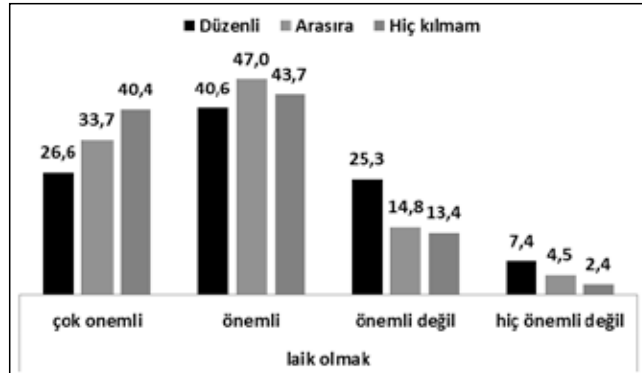
Laiklik ve dolayısıyla laik olmak önemli bir modern değerdir. Bu değer dinle ve özellikle de İslâm'la de son derece sorunlu olduğu da gerçektir. Çünkü ikisi arasında varoluş/yetki çatışması vardır. Ancak buna rağmen laikliğin bir değer olarak dini hassasiyeti yüksek olan veya olduğu varsayılan kesimler tarafından da kabullenildiği ve bu durumun gittikçe yaygınlık kazandığı açıktır.

Bu bağlamda araştırmamızın bulguları önemli ve anlamlıdır. Zira araştırmamızın bulgularına göre düzenli namaz kılanların dahi %67,2'si laikliği bireyin kişilik ve hayatı açısından önemli bulduğunu ifade etmektedir (Tablo:5.56, Şekil 5.45).

Konu bir başka bağlamda incelendiğinde de yine düzenli namaz kılanların %69,5'i laikliğin din karşıtlığı anlamına gelmediğini savunduğu anlaşılmaktadır (Tablo:5.57, Şekil 5.46).

Tablo:5.56: Namaz Kılma Durumuna Göre Laik Olmanın Önemi

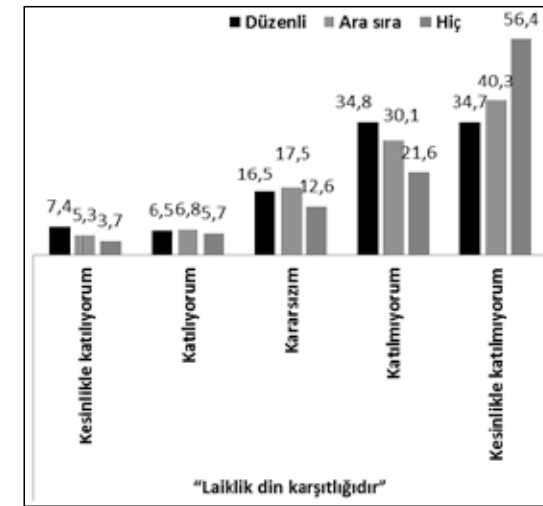
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Laik Olmak Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	26,6	40,6	25,3	7,4
Ara Sıra	33,7	47,0	14,8	4,5
Hiç	40,4	43,7	13,4	2,4

Şekil:5.45: Namaz Kılma Durumuna Göre Laik Olmanın Önemi %

Tablo:5.57: Namaz Kılma Durumuna Göre Laikliğin Anlamı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Laiklik Din Karşıtlığıdır" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	7,4	6,5	16,5	34,8	34,7
Ara Sıra	5,3	6,8	17,5	30,1	40,3
Hiç	3,7	5,7	12,6	21,6	56,4

Şekil:5.46: Namaz Kılma Durumuna Göre Laikliğin Anlamı %

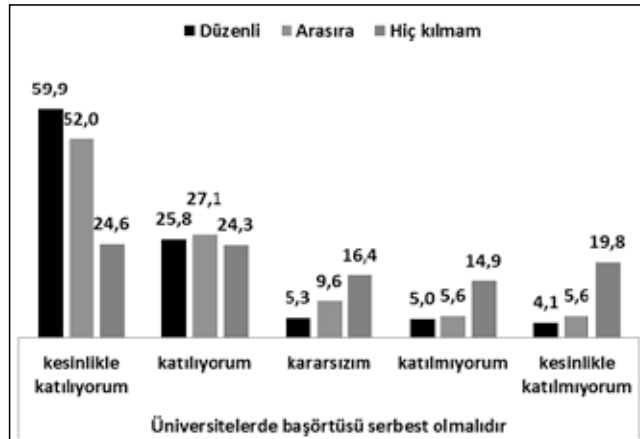
5.3.4. Gençler Açısından Namaz ve Bazı Toplumsal Sorunlar

Toplumsal konular ve sorunlar çok boyutlu ve yaygındır. Toplumsal konu ve sorunlara yaklaşımda da bireylerin siyasi, ideolojik veya dini durum ve duruşları etkilidir. Bu nedenle namaz örnekliliği üzerinden toplumsal bazı konu ve sorunlara bireylerin yaklaşımlarını incelemek, bireylerin din algılarının kapsam ve derinliğini tespit etme bir imkân olarak anlam kazanacaktır. Bu bağlamda ele alınabilecek ilk örneklerden birisi *üniversitelerdeki başörtüsü sorunu*yla ilgidir. Türkiye'nin önemli siyasi-ideolojik ve hatta dini sorunlarından birisi haline gelmiş/getirilmiş olan bu sorunla ilgili olarak gençlerin düşüncelerini belirlerken, namaz üzerinden dini anlayış ve kabullerinin sorunu ele alışlarındaki etkisini tespit etme imkânı elde etmiş olacağız.

Konu, düzenli namaz kılanlar açısından incelendiğinde (Tablo:5.58, Şekil 5.47), düzenli namaz kılanların %9,1'inin üniversitelerde başörtüsü yasağına taraftar olduğu anlaşılmaktadır. Namaz kılmayanların konuya yaklaşımları ise daha da yasağcı bir anlayışın gereklerine göre şekillenmektedir.

Tablo:5.58: Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversitede Başörtüsü Serbestliğini Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Üniversite De Baş Örtüsü Serbest Olmalıdır" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	59,9	25,8	5,3	5,0	4,1
Ara Sıra	52,0	27,1	9,6	5,6	5,6
Hiç	24,6	24,3	16,4	14,9	19,8

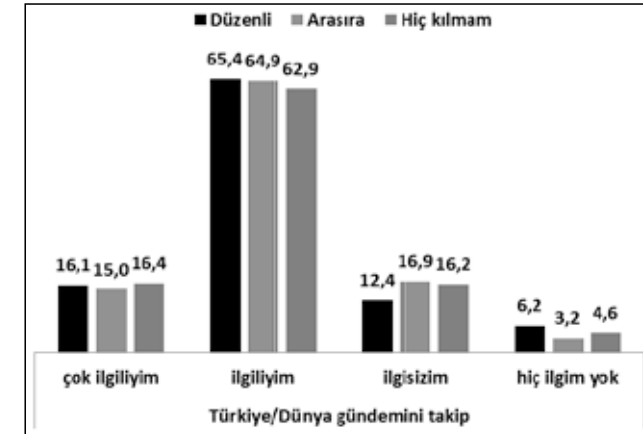

Şekil:5.47: Namaz Kılma Durumuna Göre Üniversitede Başörtüsü Serbestliğini Değerlendirme

Türkiye ve Dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal siyasi, ekonomik konuları takip durumu incelendiğinde, düzenli namaz kılanların %16,1'lik oranla gündeme çok ilgili, %65,4'lük oranla da ilgili oldukları anlaşılıyor. Ancak bu ilgi düzeyinin namaz kılıp-kılmama durumu açısından çok önemli farklılığa işaret etmediği gözlenmektedir (Tablo:5.59, Şekil 5.48).

Tablo:5.59: Namaz Kılma Durumuna Göre Türkiye Ve Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Türkiye Ve Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip Eder Misiniz? (%)			
	Çok İlgiliyim	İlgiliyim	İlgisizim	Hiç İlgim Yok
Düzenli	16,1	65,4	12,4	6,2
Ara Sıra	15,0	64,9	16,9	3,2
Hiç	16,4	62,9	16,2	4,6

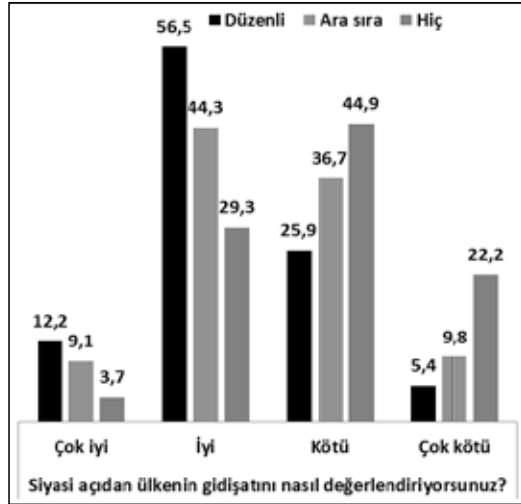

Şekil:5.48: Namaz Kılma Durumuna Göre Türkiye Ve Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip %

Siyasal açıdan ülkenin gidişatını değerlendirme yine namaz faktörü açısından incelendiğinde, düzenli namaz kılanların, düzensiz namaz kılanlara veya hiç namaz kılmayanlara göre daha yüksek oranlarda olmak üzere ülkenin siyasal gidişatını olumlu buldukları gözlenmektedir (Tablo:5.60, Şekil 5.49). Bunun da siyasal konjonktürle ilgili olduğu gözden kaçmamaktadır.

Tablo:5.60: Namaz Kılma Durumuna Göre Siyasi Açıdan Ülkenin Gidişatını Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Siyasi Açıdan Ülkenin Gidişatını Nasıl Değerlendiriyorsunuz? (%)			
	Çok İyi	İyi	Kötü	Çok Kötü
Düzenli	12,2	56,5	25,9	5,4
Ara Sıra	9,1	44,3	36,7	9,8
Hiç	3,7	29,3	44,9	22,2

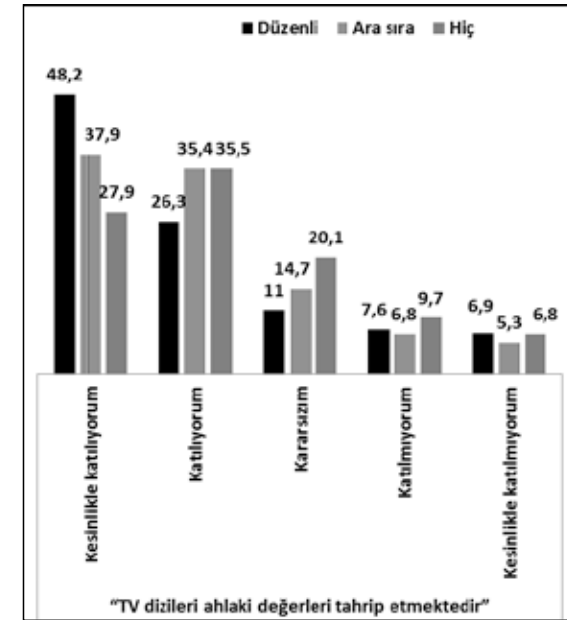

Şekil:5.49: Namaz Kılma Durumuna Göre Siyasi Açıdan Ülkenin Gidişatını Değerlendirme %

TV dizilerinin ahlâki değerler üzerinde tahrip edici etkisi olup-olmadığıyla ilgili görüşler yine namaz faktörü açısından incelendiğinde, düzenli namaz kılanların oldukça yüksek oranda TV dizilerinin ahlâki değerleri tahrip ettiği görüşüne sahip oldukları, ama buna rağmen hiç namaz kılmayanların da biraz düşük oranda olsa bile, benzer görüşe sahip oldukları anlaşılıyor (Tablo:5.61, Şekil 5.50).

Tablo:5.61: Namaz Kılma Durumuna Göre "Tv Dizileri Ahlâki Değerleri Tahrip Etmektedir" Görüşünü Değerlendirme

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	"Tv Dizileri Ahlâki Değerleri Tahrip Etmektedir" (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	48,2	26,3	11,0	7,6	6,9
Ara Sıra	37,9	35,4	14,7	6,8	5,3
Hiç	27,9	35,5	20,1	9,7	6,8

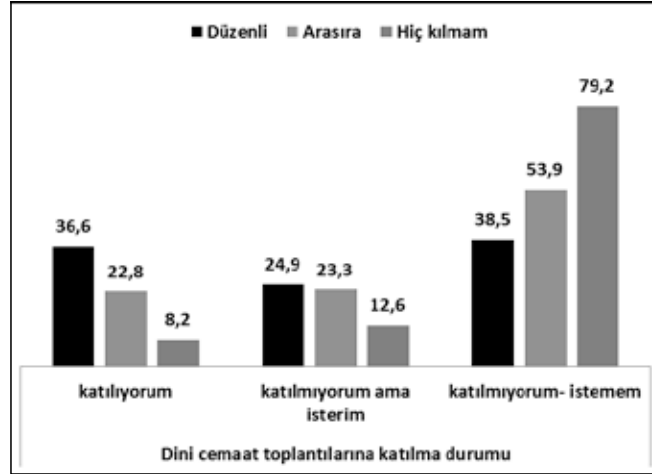

Şekil:5.50: Namaz Kılma Durumuna Göre "Tv Dizileri Ahlâki Değerleri Tahrip Etmektedir" Görüşünü Değerlendirme %

Dini nitelikte cemaatlerle ilişkili olmakla dini değerlere sahip olmak arasında doğrusal bir ilişkinin bulunduğu görüşü, yaygın bir kanaatin gereğine uygun olarak anlam kazanmaktadır. Bunun böyle olup olmadığını anlamak için konuya ilişkin veriler incelendiğinde (Tablo:5.62, Şekil 5.51), düzenli namaz kılanların, ara sıra namaz kılanlara veya hiç namaz kılmayanlara oranla çok daha yüksek oranlarda dini cemaatlerle ilişkili oldukları, cemaat toplantılarına katıldıkları anlaşılıyor. Bu da beklentilerle örtüşen bir durumun tespiti olarak anlam kazanıyor.

Tablo:5.62: Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Bir Cemaatin Toplantılarına Katılma

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Herhangi Bir Dini Cemaatin Toplantılarına Katılıyor Musunuz? (%)		
	Katılıyorum	Katılmıyorum Ama İsterim	Katılmıyorum- İstemem
Düzenli	36,6	24,9	38,5
Ara Sıra	22,8	23,3	53,9
Hiç	8,2	12,6	79,2

Şekil:5.51:Namaz Kılma Durumuna Göre Dini Bir Cemaatin Toplantılarına Katılma %

Siyasi, ideolojik ve dini kimliklerle namaz kılma ilişkisi ilginç ve anlamlı bir ilişki olarak önem kazanacaktır. Bu nedenle bireylerin kendileri için uygun buldukları ve kendilerini tanımlamada kullandıkları siyasi, ideolojik ve dini kimlikler açısından düzenli namaz kılma durumu incelendiğinde manidar bir tablo ile karşılaşılmaktadır (Tablo:5.63).

Tablo:5-63: Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Namaz

KİMLİK	SAYI	Düzenli Namaz kılma %	Ara sıra namaz kılma %	Hiç namaz kılmayanlar %
Dindar	3425	28,6	53,9	17,6
İslâmcı	3038	28,1	54,1	17,8
Müslüman	4389	24,5	49,9	25,6
Muhafazakâr	2557	28,7	53,4	17,9
Ülkücü	1517	24,2	54,4	21,4
Milliyetçi	3544	22,4	51,4	26,2
Demokrat	3361	21,9	49,8	28,3
İlerici	3610	21,8	47,7	30,4
Sosyal Demokrat	2490	20,5	48,9	30,6
Liberal	1850	19,9	51,7	28,4
Laik	3529	19,6	49,8	30,5
Atatürkçü	3640	19,2	50,5	30,3
Feminist	838	19,1	49,6	31,3
Sosyalist	2377	18,4	47,8	33,8
Kemalist	2098	15,9	47,1	37,0
Devrimci	1639	13,6	49,7	36,7
Ateist	143	13,3	33,6	53,1
Komünist	417	9,8	43,6	46,5

Aynı durumu rol modellere göre incelediğimiz de yine ilginç ve manidar bir tablo ile karşı karşıya kalmaktayız (Tablo:5.64).

Tablo:5.64: Model Alınan Kişiye Göre Düzenli Namaz Kılma Oranı

Model Alınan kişi	Düzenli Namaz kılma oranı %
Abdullah Gül	36,5
Hız Ali	31,6
Hız Ömer	31,5
Fatih Sultan Mehmet	26,3
Sivan Perez	25,9
Müslüm Gürses	24,3
Osman Baydemir	23,5
Mehmet Öz	22,9
Necati Şaşmaz	17,9
Uğur Mumcu	17,6
Sezen Aksu	17,2
A. Necdet Sezer	16,4
Arda Turan	14,9
Beren saat	14,3
Ogun Samast	13,4
İsmet İnönü	13,3
Türkan Saylan	12,3
Hirant Dink	12,7
Kıvanç Tatlıtuğ	11,9

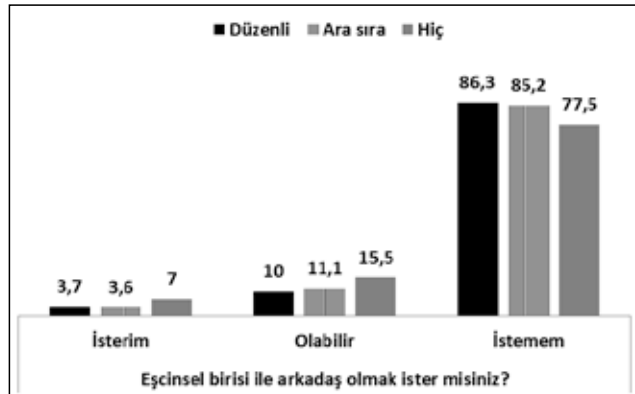
5.3.5. Gençler Açısından Namaz ve Öteki

Daha önce özellikle de kimlik bölümünde ayrıntılı olarak üzerinde durulduğu üzere, her kimlik bir öteki oluşturur. Öteki kimliğin anlam alanını belirler. Bu açıdan dinin de ötekinin inşasında ve anlamlandırılışında etkili olması beklenir. Yine diğer konularda olduğu üzere, namaz örneği üzerinden, dinin öteki anlayış ve algısının oluşmasındaki etkisini tespit etmek amacıyla konuya ilişkin verileri incelediğimizde; konu bağlamında ilk örnek olarak eşcinselle ilişkin anlayış dikkate alınabilir.

Katılımcılara **eşcinsel birisi ile arkadaş olmak ister misiniz** diye sorularak aynı zamanda bir sosyal mesafe ölçümü gerçekleştirilmek istenmiştir. Düzenli namaz kılanların %3,7'si eşcinsel birisi ile arkadaş olmak isteyeceğini, %10'u ise böyle bir arkadaşlığın olabileceğini ifade etmiştir (Tablo:5.65, Şekil 5.52). Bu oranlar ara sıra namaz kılanlara veya hiç namaz kılmayanlara göre düşüktür, ama eşcinsellik din açısından bir cinsel sapkınlık olarak anlam kazandığına göre, söz konusu düşük oranın düzenli namaz kılanlar için bir zihinsel karmaşaya işaret ettiği de açıktır.

Tablo:5.65: Namaz Kılma Durumuna Göre Eşcinsel Birisi İle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Eşcinsel Birisi İle Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	3,7	10,0	86,3
Ara Sıra	3,6	11,1	85,2
Hiç	7,0	15,5	77,5

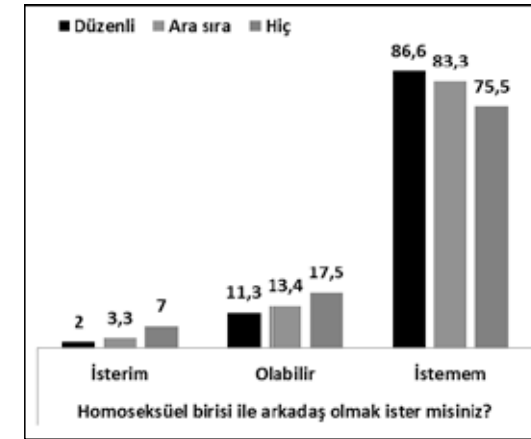

Şekil:5.52: Namaz Kılma Durumuna Göre Eşcinsel Birisi İle Arkadaş Olmak

Eşcinsel isminin doğru anlaşılıp anlaşılmadığını kontrol etmek için aynı soru *homoseksüel* kavramı merkeze alınarak tekrar edildiğinde oranlarda kayda değer bir farklılık oluştuğu gözlenmemektedir (Tablo:5.66 Şekil 5.53).

Tablo:5.66: Namaz Kılma Durumuna Göre Homoseksüel İle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Homoseksüel Birisi İle Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	2,0	11,3	86,6
Ara Sıra	3,3	13,4	83,3
Hiç	7,0	17,5	75,5

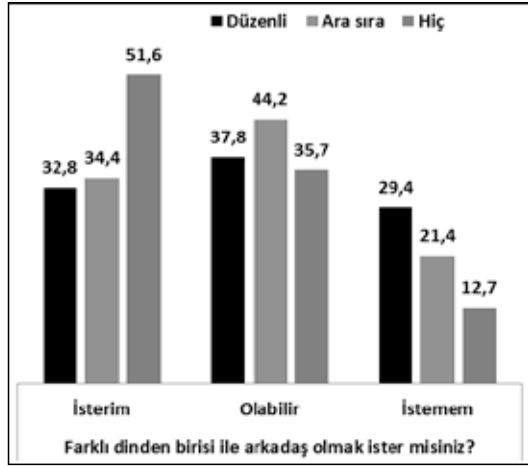

Şekil:5.53: Namaz Kılma Durumuna Göre Homoseksüel İle Arkadaş Olmak %

Farklı dinden birisiyle arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili cevaplar, namaz kılma bağlamında incelendiğinde (Tablo:5.67, Şekil 5.54), düzenli namaz kılanların %32,8'inin farklı dinden birisi ile arkadaş olmak isteyeceğini, %37,8'inin de söz konusu arkadaşlığı olabilir biçiminde değerlendirdiği gözlenmektedir. Bu durum farklı dinlere yaklaşımda katı bir tutum sergilenmediğini göstermesi açısından önemli ve anlamlıdır.

Tablo:5.67: Namaz Kılma Durumuna Göre Farklı Dinden Birisiyle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Farklı Dinden Birisi ile Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	32,8	37,8	29,4
Ara Sıra	34,4	44,2	21,4
Hiç	51,6	35,7	12,7

Şekil:5.54: Namaz Kılma Durumuna Göre Farklı Dinden Birisiyle Arkadaş Olmak %

Dindar birisi ile arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili cevaplar, namaz kılma bağlamında incelendiğinde (Tablo:5.68, Şekil 5.55), düzenli namaz kılanlarda %74,5'lik bir kesim *isterim* cevabı ile beklentiye uyum bir yaklaşım sergilemektedir. Hiç namaz kılmayanlarda bu oran %30,4'e gerilemektedir.

Tablo:5.68: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Birisiyle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Dindar Birisi ile Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	74,5	21,9	3,6
Ara Sıra	58,7	36,9	4,3
Hiç	30,4	57,4	12,3

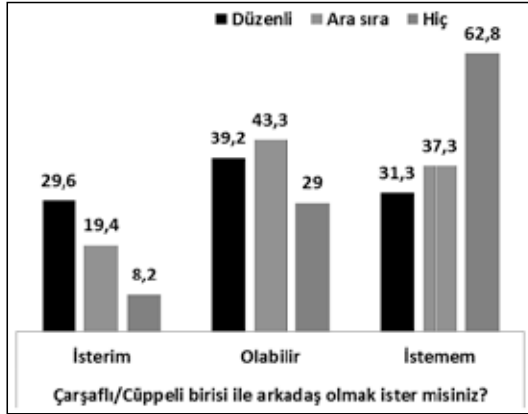

Şekil:5.55: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindar Birisiyle Arkadaş Olmak

Bireysel bir dini tercih olarak çarşafılı/cüppeli bir görünümü tercih eden kimse-lerle arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili cevaplar namaz kılma bağlamın- da incelendiğinde (Tablo:5.69, Şekil 5.56), düzenli namaz kılanlarda %29,6'lık bir kesim *isterim* cevabı ile diğerlerine oranla yüksek bir tercih dile getiriyor olmakla birlikte, düzenli namaz kılanların %31,3'ünün istememiş olması da önemli ve anlamlıdır.

Tablo:5.69: Namaz Kılma Durumuna Göre Çarşafılı/Cüppeli Birisi İle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Çarşafılı/Cüppeli Birisi İle Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	29,6	39,2	31,3
Ara Sıra	19,4	43,3	37,3
Hiç	8,2	29,0	62,8

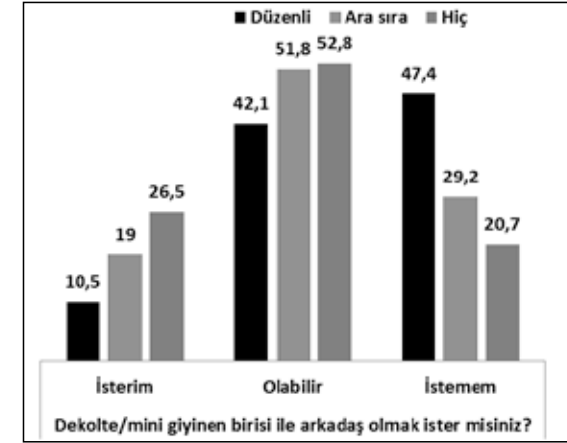

Şekil:5.56: Namaz Kılma Durumuna Göre Çarşafılı/Cüppeli Birisi İle Arkadaş Olmak%

Giyim ve görünüm açısından dekolte/mini giyinmeyi tercih edenler de dikkate alınabilir. Dekolte/mini giyinmeyi tercih eden kimselerle arkadaş olmak istenip-istenmeyeceği ile ilgili cevaplar namaz kılma bağlamında incelendiğinde (Tablo:5.70, Şekil 5.57), düzenli namaz kılanların %10,5'inin *isterim*, %47,4'ünün ise *istemem* dediğini tespit ediyoruz. Hiç namaz kılmayanlarda bu oranlar önemli bir değişikliğe uğramakta ve *isterim* diyenlerde %26,5'e çıkarken, *istemem* diyenlerde %20,7'ye indiği gözlenmektedir.

Tablo:5.70: Namaz Kılma Durumuna Göre Dekolte/Mini Giyinen Birisi İle Arkadaş Olmak

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Dekolte/Mini Giyinen Birisi İle Arkadaş Olmak İster Misiniz? (%)		
	İsterim	Olabilir	İstemem
Düzenli	10,5	42,1	47,4
Ara Sıra	19,0	51,8	29,2
Hiç	26,5	52,8	20,7

Şekil:5.57: Namaz Kılma Durumuna Göre Dekolte/Mini Giyinen Birisi İle Arkadaş Olmak %

5.3.6. Gençler Açısından Namaz ve Moda

Dinin hayatla ilişkili olması, hayatın bir gereği ve parçası olan alım-satımlarda da etkili olması anlamına gelir. Üstelik dinin –ki burada bu İslâm'dır- alım-satıma, kullanıma, tasarrufa, üretime ilişkin birçok ilke ve tavsiyeleri bulunmaktadır. Bu itibarla özellikle dinin kendi şahsında hayata yansıyan boyutunu kabul etmiş bireylerin alım-satım konusunda, daha da önemlisi tüketim davranışlarında dinden ne kadar etkilendiğini tespit etmek için namaz kılma durumları ile satın alma davranışları arasındaki ilişkiyi incelemek gerekli bulunmuştur.

Bir ürünü satın alırken, kişi, iki temel faktörden birisine göre hareket eder veya etmesi beklenir; ya o ürüne gerçekten ihtiyacı vardır, ya da aslında ihtiyacı olmasa bile, o üründen hoşlanmış ve sahip olmak istemiştir. Bu davranışlar üzerinde dinin etkili olup olmadığını tespit için namaz kılma durumu ile söz konusu davranışlar arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo: 5. 71), düzenli namaz kılanların görece daha yüksek oranda olmak üzere, bir ürünü satın alırken o ürüne ihtiyacı olup-olmadığını dikkate aldığı tespit etmiş bulunuyoruz. Ama söz konusu etkinin çok güçlü olmadığı da açıktır.

Satın alınan ürünün özelliklerini önelemede namaz kılıyor veya kılmıyor olmanın etkisi olup-olmadığını anlamak için konu ile ilgili veriler dikkate alındığında (Tablo: 5.72), düzenli namaz kılanların diğerlerine oranla biraz daha yüksek oranda olmak üzere ürünün fiyatını ve yerli olmasını önemsedikleri anlaşılmaktadır. Ancak burada da söz konusu etkinin çok güçlü olmadığı da açıktır.

Tablo:5.71: Namaz Kılma Durumuna Göre Ürün Satın Alma Nedeni

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim	Hoşuma gideni/ihtiyaç değil
Düzenli	84,5	15,5
Ara Sıra	80,6	19,4
Hiç	72,0	28,0

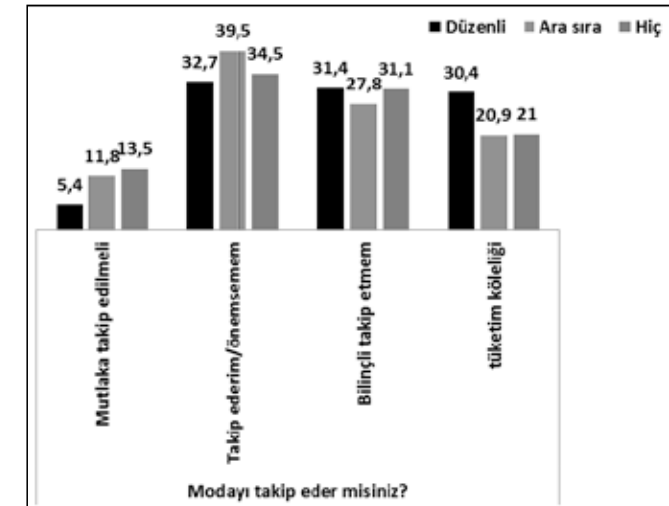
Tablo:5.72: Namaz Kılma Durumuna Göre Satın Alınan Üründe Öncelenen Özellik

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir? (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli olması	İthal/yabancı olması
Düzenli	62,5	4,4	26,5	6,4	,2
Ara Sıra	66,1	6,3	23,4	3,7	,5
Hiç	66,7	9,4	21,1	2,4	,3

Moda, tüketim davranışlarıyla ilgili önemli bir ölçüt olarak anlam kazanmaktadır. Bireyin ürün tercihini, ihtiyaç duygusunu şekillendirmektedir. Bu aşamada namaz örneği üzerinden dinin etki düzeyini ölçmek istersek, düzenli namaz kılanların diğerlerine oranla görece oldukça düşük düzeyde *moda mutlaka takip edilmeli* görüşüne destek verdikleri, dolayısıyla yine diğerlerine oranla daha yüksek oranlarda *modayı daha bilinçli takip etme* ve modayı *tüketim köleliğinin gereği* olarak görme eğilimi içerisinde oldukları anlaşılmaktadır (Tablo:5.73, Şekil 5.58).

Tablo:5.73: Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takip

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Modayı Takip Eder Misiniz? (%)			
	Mutlaka Takip Edilmeli	Takip Ederim/Önemsemem	Bilinçli Takip Etmem	Tüketim Köleliği
Düzenli	5,4	32,7	31,4	30,4
Ara Sıra	11,8	39,5	27,8	20,9
Hiç	13,5	34,5	31,1	21,0

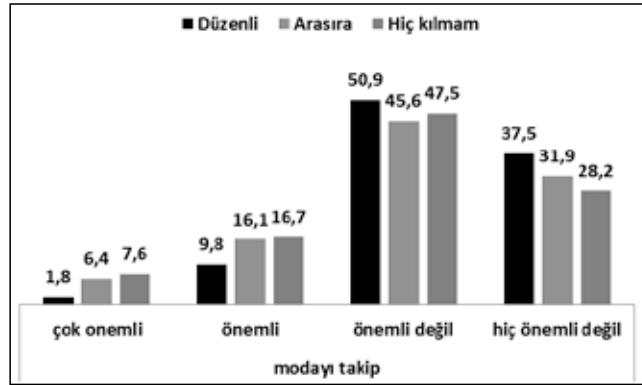
Şekil:5.58: Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takip %

Konu *bireyin kişilik ve hayatı açısından modayı takip etmek önemli midir* sorusu bağlamında incelendiğinde (Tablo:5.74, Şekil 5.59), düzenli namaz kılanların bu soruya görece oldukça düşük düzeyde olumlu cevap verdikleri, dolayısıyla diğerlerine göre modayı daha az önemsedikleri anlaşılmaktadır. Ancak buradaki bu farklılaşmaya rağmen düzenli namaz kılanların %11,6'sının söz konusu soruya olumlu cevap vererek modayı önemsediklerini ifade etmeleri de dikkat çekmektedir.

Katılımcıların giyinme tercihlerinde genel olarak modanın özellikle de bedensel güzelliği sergilemenin ne oranda etkisinde kaldıklarını tespit etmek istenmiştir.

Tablo:5.74: Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takibin Önemi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bireyin Kişilik Ve Hayatı Açısından Modayı Takip Etmek Önemli Midir? (%)			
	Çok Önemli	Önemli	Önemli Değil	Hiç Önemli Değil
Düzenli	1,8	9,8	50,9	37,5
Ara Sıra	6,4	16,1	45,6	31,9
Hiç	7,6	16,7	47,5	28,2

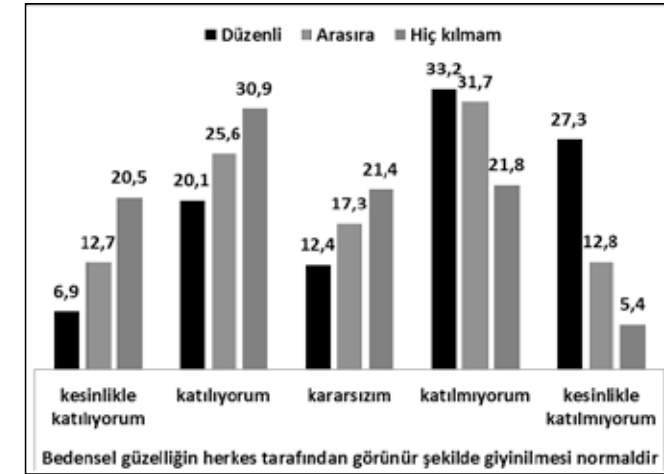

Şekil:5.59:Namaz Kılma Durumuna Göre Modayı Takibin Önemi %

Konu kapsamında yer alan veriler namaz kılma durumu bağlamında incelendiğinde (Tablo:5.75, Şekil 5.60), düzenli namaz kılanların, bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyinilmesi normaldir görüşüne, diğerlerine oranla daha düşük düzeyde (%27) destek verdikleri tespit edilmiştir. Bu durum söz konusu görüşte dinin etkisini göstermesi açısından önemlidir; ama bu etkinin çok yüksek olmadığı da açıktır. Çünkü hiç namaz kılmayanların %27,2'si de söz konusu anlayışa itiraz etmektedir.

Tablo:5.75: Namaz Kılma Durumuna Göre Bedensel Güzellik Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinmenin Değerlendirilmesi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Bedensel Güzelliğin Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinilmesi Normaldir (%)				
	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Düzenli	6,9	20,1	12,4	33,2	27,3
Ara Sıra	12,7	25,6	17,3	31,7	12,8
Hiç	20,5	30,9	21,4	21,8	5,4

Şekil:5.60:Namaz Kılma Durumuna Göre Bedensel Güzellik Herkes Tarafından Görünür Şekilde Giyinmenin Değerlendirilmesi %

5.3.7. Gençler Açısından Namaz ve Boş Zaman

Boş zamanı değerlendirme etkinlikleri bireylerin sosyo-ekonomik imkân ve şartlarından etkilendiği gibi kültürel ortam ve alışkanlıklarından ve dini inançlarından da etkilenir. Konumuz bağlamında dikkate almamız gereken durum ise bireylerin dini inanç ve kabullerinin boş zaman faaliyetlerini değerlendirmelerinde ne oranda etkili olduğunu tespit etmektir.

Ancak öncelikle şunu belirlemek gerekmektedir ki, bu boş zaman faaliyetleri tamamıyla dinden etkilenecek şekillenecek aktiviteler değildir; bir kısmı bireyle, bir kısmı ise ülkenin şartlarıyla ilgilidir. Örneğin telefonla mesajlaşmak veya radyo dinlemek bireylerin tercih ve istekleriyle şekillenmesine karşılık, Opera/bale programına katılmak veya tiyatro seyretmek ülke imkânlarıyla ilgilidir. Burada buna rağmen hepsi incelemeye dahil edilmiştir. Çünkü örneğin Opera/Bale veya Tiyatro konusu kişilerin tamamıyla ilgili bir imkân/imkânsızlık konusu olarak açığa çıkmaktadır. Önemli olan bireylerin namaz kılma-kılmama durumları ile bu aktivitelere katılma durumları arasındaki oran farklılığıdır.

Bu açıdan araştırma kapsamında yer alan boş zaman değerlendirme aktiveleriyle ilgili veriler (Tablo:5.76-5.89) dikkate alındığında *düzenli* namaz kılanların, *sinemaya gitme, tiyatroya gitme, müzik dinleme, müzik konserine gitme, spor yapma, içkili eğlence mekanlarına gitme, telefonla mesajlaşma, turistik gezilere katılma ve içkisiz kahvehaneye/kafeye gitme* etkinliklerine *ara sıra* namaz kılanlara veya *hiç* namaz kılmayanlara göre daha az katıldıkları/gerçekleştirdikleri tespit edilmiştir.

Dolayısıyla etkinliğin türüne göre etki düzeyi değişiyor olsa bile, namaz örnekliliği üzerinden dinin boş zaman faaliyetlerinde etkiye sahip olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz. Bu etki, beklentiye uygun olarak, araştırmamız dahilinde en yüksek düzeye içkili eğlence mekanlarına gitme durumunda açığa çıkmıştır. Çünkü *düzenli* namaz kılanların %91,1'i içkili eğlence mekanlarına *hiç gitmediğini* ifade ederken, *ara sıra* namaz kılanların %76'sı, *hiç* namaz kılmayanların ise %45,1'i içkili eğlence mekanlarına *hiç gitmediğini* ifade etmiştir(Tablo 5.85).

Tablo:5.76: Namaz Kılma Durumuna Göre Sinemaya Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Sinemaya ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	30,4	61,1	8,6
Ara Sıra	18,1	69,1	12,8
Hiç	10,8	64,3	24,9

Tablo:5.77: Namaz Kılma Durumuna Göre Tiyatroya Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Tiyatroya ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	62,9	31,1	6,0
Ara Sıra	54,0	44,3	1,7
Hiç	50,7	42,8	6,5

Tablo:5.78: Namaz Kılma Durumuna Göre Müzik Dinleme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne sıklıkta müzik dinlersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	6,1	35,1	58,7
Ara Sıra	2,3	20,2	77,5
Hiç	2,0	13,7	84,3

Tablo:5.79: Namaz Kılma Durumuna Göre Operaya/Baleye Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Opera/bale gösterisine ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	96,0	2,8	1,2
Ara Sıra	97,2	2,0	,8
Hiç	93,6	5,4	1,0

Tablo:5.80: Namaz Kılma Durumuna Göre Konferanslara/Panellere Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Konferansa/panele ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	46,2	47,8	6,0
Ara Sıra	48,5	46,7	4,7
Hiç	49,1	44,6	6,3

Tablo:5.81: Namaz Kılma Durumuna Göre Müzeye Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Müzeye ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	51,1	45,8	3,1
Ara Sıra	49,3	48,3	2,4
Hiç	45,7	50,8	3,5

Tablo:5.82: Namaz Kılma Durumuna Göre Müzik Konserine Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Müzik konserine ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	47,4	48,2	4,4
Ara Sıra	25,9	59,3	14,8
Hiç	21,2	59,8	19,0

Tablo:5.83: Namaz Kılma Durumuna Göre Resim/Heykel Sergisine Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Resim/heykel sergilerine ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	65,4	31,3	3,3
Ara Sıra	64,4	31,5	4,1
Hiç	61,7	32,9	5,4

Tablo:5.84: Namaz Kılma Durumuna Göre Spor Yapma Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne sıklıkta spor yaparsınız? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	22,5	49,1	28,4
Ara Sıra	16,0	49,4	34,6
Hiç	15,3	55,0	29,7

Tablo:5.85: Namaz Kılma Durumuna Göre İçkili Eğlence Mekanlarına Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İçkili eğlence mekanlarına ne sıklıkla gidirsiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	91,1	6,6	2,3
Ara Sıra	76,0	17,9	6,2
Hiç	45,1	41,6	13,2

Tablo:5.86: Namaz Kılma Durumuna Göre Radyo Dinleme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne sıklıkta radyo dinlersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	21,5	51,3	27,2
Ara Sıra	18,0	50,8	31,2
Hiç	24,5	47,4	28,1

Tablo:5.87: Namaz Kılma Durumuna Göre Telefonla Mesajlaşma Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne sıklıkta telefonla mesajlaşırsınız? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	18,2	41,8	40,0
Ara Sıra	10,3	36,0	53,7
Hiç	11,5	37,1	51,4

Tablo:5.88: Namaz Kılma Durumuna Göre Turistik Gezilere Katılma Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Ne sıklıkta turistik gezilere katılırsınız? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	52,3	40,9	6,8
Ara Sıra	48,2	44,3	7,6
Hiç	42,5	46,3	11,2

Tablo:5.89: Namaz Kılma Durumuna Göre İçkisiz Kahvehane ve Kafelere Gitme Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İçkisiz kahvehane ve kafelere ne sıklıkla gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
Düzenli	28,4	54,0	17,7
Ara Sıra	15,8	52,1	32,1
Hiç	12,9	57,2	29,9

Gençlerin boş zamanlarını değerlendirme tarzlarıyla namaz kılma durumları arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo:5.90), düzenli namaz kılanların, *ailesine* ve *kitap okumaya* diğerlerine oranla daha fazla zaman ayırdıkları, buna karşılık *gezmek*, *spor yapmak* ve *internette sörf yapmak* etkinliklerine daha az zaman ayırdıkları tespit edilmiştir.

Sahip olunan boş zaman miktarı birçok faktöre bağlı olarak değişebilmektedir. Konu bağlamında önemli bir tespit olarak ifade etmek gerekirse, düzenli namaz kılanlar, görece diğerlerine oranla daha az boş zamana sahip olduklarını ifade etmişlerdir (Tablo:5.91).

Tablo:5.90: Namaz Kılma Durumuna Göre Boş Zamanları Değerlendirme Tarzı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Boş zamanlarınızda en çok neye/kime vakit ayırırsınız? (%)								
	Aileme	Kitap okumak	Gezmek	Akdaşlar	TV-sinema	Spor	Müzik	İnternet	Telefonla konuşmak/mesajlaşmak
Düzenli	29,9	16,2	9,6	18,1	6,6	2,7	4,7	6,8	5,3
Ara Sıra	23,4	7,1	13,8	18,5	9,2	4,2	5,6	10,5	7,8
Hiç	16,9	10,7	14,9	19,9	9,1	3,0	5,3	15,5	4,8

Tablo:5.91: Namaz Kılma Durumuna Göre Sahip Olunan Boş Zaman Süresi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Günde ortalama ne kadar boş zamanınız oluyor? (%)			
	Boş zamanım yok	1-2 saat	3-5 saat	6 saat ve üstü
Düzenli	14,0	37,9	40,8	7,3
Ara Sıra	7,3	33,7	48,0	11,0
Hiç	7,9	27,7	48,3	16,1

TV izleme yaygın bir boş zamanı değerlendirme etkinliği olarak anlam kazanmaktadır. Namaz kılma durumu ile TV izleme süresi arasında ilişki bulunup-bulunmadığı araştırıldığında (Tablo:5.92), **günde 3 saate kadar TV izlemede namaz kılma veya kılmamanın ayrıştırıcı bir faktör olmadığı, ancak günde 4 saat ve üstü sürelerde namazın ayrıştırıcı bir faktör olarak devreye girdiği; ama etki düzeyinin çok güçlü olmadığı gözlenmektedir.**

Tablo:5.92: Namaz Kılma Durumuna Göre TV İzleme Süresi

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Hangi sıklıkta TV izlersiniz? (%)				
	Günde 1 saatten az	1-3 saat	4-5 saat	6 saatten fazla	TV izlemem
Düzenli	26,2	49,6	7,0	1,1	16,1
Ara Sıra	26,4	47,7	12,2	3,2	10,6
Hiç	23,2	47,8	11,7	3,3	13,9

5.3.8. Gençler Açısından Namaz ve Sorunlar

Gençliğin sorunları ve sorunların öncelenmesinde, dini inanç ve kabullerin etki düzeyini tespit etmek için, *gençliğin en önemli sorunu nedir* sorusunu namaz kılma-kılmama durumuna göre incelemek yararlı olacaktır (Tablo:5.93). İlginç bir tespit olarak ifade etmek gerekirse, gençliğin sorunları konusunda sorunları diğerlerine oranla daha yüksek düzeylerde dile getirenler, ara sıra namaz kılanlardır. **Buna rağmen düzenli namaz kılanların ahlâki yozlaşma ve cinsellik konusunu diğer sorunlara göre daha yüksek oranlarda dile getirdikleri gözlenmektedir.**

Tablo:5.93: Namaz Kılma Durumuna Göre Gençliğin Sorunları

Gençliğin en önemli sorunu nedir?	Beş vakit namaz kılma durumunuz nedir? (%)		
	Düzenli	Ara sıra	Hiç kılmam
Eğitim	23,5	51,2	25,3
Ahlâki yozlaşma	36,2	46,3	17,6
Meslek edinme	20,2	46,8	32,9
İş bulamama	22,3	47,5	30,1
Aile tarafından anlaşılammamak	13,7	50,3	36,1
Uyuşturucu kullanımı	23,8	54,3	21,9
Cinsellik	28,4	50,6	21,0
Alkol	15,8	66,2	18,0
Ekonomik	20,3	50,0	29,7
Arkadaş grubuyla sorunlar	24,5	39,4	36,2
Askerlik	18,9	37,8	43,2
Sağlık	22,2	55,6	22,2
Ekonomik nedenle evlenememe	25,0	75,0	

5.3.9. Gençler Açısından Namaz ve Medya

Gençlerin medya ile ilişkileri ile bu ilişkinin etki düzeyi ve yönü, bir bölümün konusu olarak ayrıntılı bir şekilde ele alınıp incelenecektir. Ancak burada, genel hatlarıyla da olsa, gençlerin medya ile olan ilişkilerinde ve medyaya ilişkin bazı tutum ve davranışlarında namaz örneği üzerinden dinin etki düzeyini inceleme ihtiyacı doğmuştur. Bu bağlamda ele alınan konu başlıklarına göre namaz örneği üzerinden dinin gençlerin medyaya ilişkin tutum ve davranış biçim ve düzeylerindeki etki oranı ve yönü şöyle tespit edilmiştir:

Gazete okuma sıklığı ile namaz kılma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo:5.94), namaz kılma-kılmama durumu ile gazete okuma sıklığı arasında kayda değer bir ilişki tespit edilememiştir. Ancak konu TV'de genellikle takip edilen program türüyle ilgili olunca (Tablo:5.95), namaz kılma veya kılmama durumunun burada kısmen de olsa etkiye sahip olduğu tespit edilmiştir. Zira düzenli namaz kılanlar,

diğerlerine oranla dini içerikli programlarla, gezi programlarını daha fazla izlerlerken, cinsel içerikli programlarla, aşk konulu programları daha az izlemektedirler.

Tablo:5.94: Namaz Kılma Durumuna Göre Gazete Okuma Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Hangi sıklıkta gazete okursunuz? (%)				
	Her gün	Haftada birkaç gün	Sadece hafta sonu	Çok seyrek	Hiç almam/okumam
Düzenli	25,2	29,8	3,8	35,8	5,4
Ara Sıra	21,9	35,6	7,9	31,5	3,2
Hiç	28,6	26,3	8,3	32,9	3,9

Tablo:5.95: Namaz Kılma Durumuna Göre TV'de İzlenen Program Türü

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	TV'de daha çok hangi programları izlersiniz? (%)						
	Polisiye	Pembe dizi	Belgesel	Dini	Gezi	Aşk konulu	Cinsellik içerikli
Düzenli	29,7	12,3	21,9	9,4	8,9	17,1	,7
Ara Sıra	35,6	12,1	20,5	2,6	4,9	23,5	,9
Hiç	36,0	9,2	20,7	,2	4,5	25,4	4,0

Bir yılda okunan kitap sayısı ile namaz kılma durumu arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo:5.96), yılda okunan kitap sayısı 11 ve üstü durumlarda, düzenli namaz kılanlar daha ön plana çıkarılarken, hiç kitap okumayanlar arasında düzenli namaz kılanların oranı görece daha düşüktür.

Tablo:5.96: Namaz Kılma Durumuna Göre Yılda Okunan Kitap Sayısı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Yılda ne kadar kitap okursunuz? (%)				
	1-3	4-7	8-10	11 ve üstü	Hiç okumam
Düzenli	25,2	28,1	19,1	20,1	7,6
Ara Sıra	30,7	27,8	16,7	13,2	11,6
Hiç	27,4	26,5	16,9	16,1	13,1

İnternet konusu başlı başına önemli bir konu ve hatta sorun olarak anlam kazanmaktadır. Bu konu ileri de ayrıntılı olarak ele alınacaktır. Ancak namaz kılma durumuna ilişkin tespitlerle internet kullanma sıklığı ve internete ilişkin diğer bazı tutum ve tavırlara ilişkin durumlar arasındaki ilişkiler dikkate alındığında (Tablo: 5.97-5.101); düzenli namaz kılanların interneti görece daha seyrek kullandıkları anlaşılıyor (Tablo:5.97). Ancak ilginçtir, düzenli namaz kılanlar, diğerlerine oranla biraz daha yüksek oranlarda olmak üzere internete daha çok internet kafelerde girmekte, kullanılmaktadırlar (Tablo:5.98). Namaz kılma durumuyla interneti kullanma amacı

arasındaki ilişki manidardır (Tablo:5.99). Zira düzenli namaz kılanlar, sadece bilgi edinme ve ödev hazırlamada, diğerlerine oranla daha fazla interneti kullanmaktadırlar. Düzenli namaz kılanlar, internette kontrol olması gerektiği düşüncesine göre daha yüksek düzeyde destek verirken (Tablo:5.100), kontrol konusunu da daha çok cinsellik/pornografi olarak ifade etmişlerdir (Tablo:5.101).

Tablo:5.97: Namaz Kılma Durumuna Göre İnternet Kullanma Sıklığı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Hangi sıklıkta internet kullanıyorsunuz? (%)				
	Her gün	Birkaç günde bir	Haftada bir	Çok seyrek	Hiç kullanmıyorum
Düzenli	27,6	29,5	11,8	21,4	9,7
Ara Sıra	43,3	29,5	8,7	14,6	3,9
Hiç	58,2	22,3	7,2	9,6	2,6

Tablo:5.98: Namaz Kılma Durumuna Göre İnternete Girilen Mekan

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İnternet kullandığınız mekan genellikle neresidir? (%)				
	Arkadaş evi	İnternet kafe	Okul	Ev/yurt	İşyeri
Düzenli	9,2	26,4	7,4	52,7	4,3
Ara Sıra	10,0	21,6	3,1	62,0	3,3
Hiç	7,1	16,7	2,2	67,9	6,0

Tablo:5.99: Namaz Kılma Durumuna Göre İnternet Kullanma Amacı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İnternet kullanma amacınız genelde nedir? (%)							
	Oyun	Film/müzik	Haberleşme /e-mail	Chat/sohbet	Bilgi edinme /ödev	Haber okuma	Cinsellik	
Düzenli	7,5	10,6	26,6	10,9	38,8	5,2	,4	
Ara Sıra	11,6	14,0	29,9	14,0	21,9	8,6	,1	
Hiç	7,0	17,1	31,4	20,3	15,7	7,4	1,0	

Tablo:5.100: Namaz Kılma Durumuna Göre İnternette Kontrol

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İnternette kontrol olmalı mı? (%)		
	Evet	Bilemiyorum/kararsızım	Hayır
Düzenli	85,0	8,1	7,0
Ara Sıra	70,8	16,1	13,1
Hiç	62,9	16,4	20,7

Tablo:5.101: Namaz Kılma Durumuna Göre İnternette Kontrol Gereği

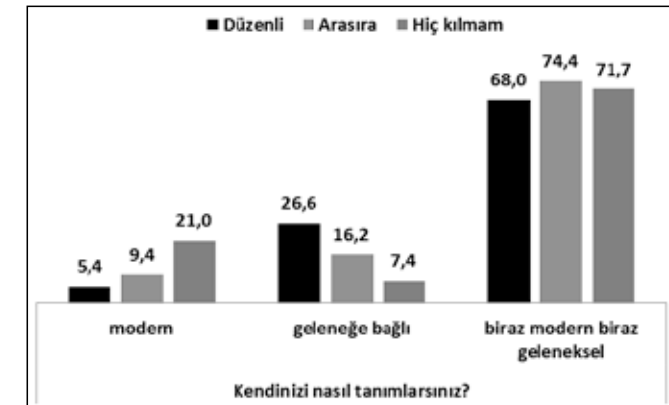
Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	İnternette kontrol hangi konularda olmalı? (%)			
	Cinsellik/pornografi	Bölücülük propagandası	Dini propaganda	Diğer
Düzenli	70,4	20,3	4,7	4,5
Ara Sıra	67,2	25,4	4,7	2,7
Hiç	54,9	32,8	9,9	2,4

5.3.10. Gençler Açısından Namaz ve Bazı Bireysel Özellikler

Bireylerin namaz kılma-kılmama durumları ile bazı bireysel özelliklerini incelemek, namaz örneği üzerinden dinini bireysel özellikler üzerindeki etkisini belirlemek açısından yararlı olacaktır. Konuya ilişkin ilk dikkate alacağımız özellik modern-gelenek bağlamında bireylerin kendilerini nasıl tanımladıklarıyla ilgilidir (Tablo:5.102, Şekil 5.61). Konuya ilişkin veriler incelendiğinde bireylerin modern-gelenek ekseninde kendilerini konumlandıklarıyla namaz kılıp-kılmamaları arasında ilişki olduğunu göstermektedir. Çünkü düzenli namaz kılanların %5,4'ü kendisini modern olarak tanımlamasına karşılık, hiç namaz kılmayanların kendilerini modern olarak tanımlama oranları %21'dir.

Tablo:5.102: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kendisini Tanımlama Tarzı

Beş Vakit Namaz Kılma Durumunuz	Kendinizi Nasıl Tanımlarsınız?		
	Modern	Geleneksel	Biraz Modern Biraz Geleneksel
Düzenli	5,4	26,6	68,0
Ara Sıra	9,4	16,2	74,4
Hiç	21,0	7,4	71,7

Şekil:5.61: Namaz Kılma Durumuna Göre Bireyin Kendisini Tanımlama Tarzı %

Bireylerin namaz kılma-kılmama durumuyla dindarlık algıları arasındaki

ilişki incelendiğinde ilginç bir durumla karşılaşılmaktadır. Bu konuda öncelikle bireyin kendisini dindar tanımlama düzeyiyle ilgili veriler incelendiğinde (Tablo:5.103), düzenli namaz kılanların %52,8'i kendisini *çok dindar* kabul ederken, %33,4'ü ise *dindar* kabul etmektedir. **İlginç olan, hiç namaz kılmayanların %3,6'sı kendisini çok dindar kabul ederken, %13,3 ise dindar kabul etmektedir.** Bundan da anlaşılacağı üzere bazı gençlerde dindarlık ile namaz arasında bir ilişki bulunmamaktadır.

Tablo:5.103: Namaz Kılma Durumuna Göre Dindarlık Durumu

Namaz Kılma Durumunuz nedir?	Dindarlık açısından durumunuz nedir? (%)			
	Çok dindar	Dindar	Biraz dindar	Dine ilgisiz
Düzenli	52,8	33,4	12,0	1,2
Ara sıra	43,6	53,3	49,3	9,9
Hiç	3,6	13,3	38,7	88,9

Bireylerin namaz kılma durumlarıyla anne ve babalarının dindarlık durumlarına ilişkin tespitleri karşılaştırıldığında (Tablo:5.104), düzenli veya ara sıra namaz kılma ile anne ve babanın dindarlığı arasında ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. **Bu da, dini bilginin kaynağının öncelikle aile olması da dikkate alındığında, dini anlayış ve uygulamalarda ailenin etkisini gösteren önemli bir faktör olarak anlam kazanmaktadır.**

Tablo:5.104: Namaz Kılma Durumuna Göre Annenin Dindarlık Durumu

Namaz Kılma Durumunuz nedir?	Annelerinizin dindarlık durumu? (%)				
	Çok dindar	Dindar	Biraz dindar	Dine ilgisiz	İnanmaz
Düzenli	23,5	61,9	14,0	,3	,2
Ara sıra	25,2	58,6	15,7	,5	
Hiç	12,0	48,3	35,9	3,8	

5.4. Gençlik ve Dini Bilgi

Gençlerin dini bilgi düzeyleri ve dini bilgilerinin kaynağı, gençlerin din temelli tutum ve tavırlarını, farklı konulara yaklaşım ve davranışlarını bilmek ve yönünü tayin etmek açısından anlamlı ve önemlidir. Bu nedenle araştırma bağlamında konuya özel bir önem gösterilmiş ve konuyla ilgili bir dizi soruya yer verilmiştir. Bunlardan birisi dini bilginin kaynağı ile ilgilidir. Katılımcılardan dini bilgilerinin kaynağı ile ilgili en fazla iki ayrı bilgi vermeleri istenmiştir. Buna göre gençlerin birinci düzeyde olmak üzere dini bilgilerinin en önemli kaynağı aile (%61,5), Kur'an kursu (%14,5) ve Okul (%10,3) olarak açığa çıkmaktadır (Tablo:5.105). Dini

bilginin ikinci düzeydeki kaynağı ile ilgili veriler incelendiğinde (Tablo:5.106), liste Kur'an kursu (%24,4), okul (%23,7) ve bireysel araştırmalar (%16,6) olarak belirlenmektedir.

Tablo:5.105:Dini Bilginin Kaynağı-1

Dini Bilgilerinizin Kaynağı Nedir? (1. Tercih)		
	Sayı	%
Ailemden	3351	61,5
Okuldan (Din Dersi)	561	10,3
Kuran Kursu	788	14,5
Kendi Araştırmalarım	347	6,4
Cami Hocası	290	5,3
Dini Cemaat	114	2,1
Toplam	5451	100,0

Tablo:5.106:Dini Bilginin Kaynağı-2

Dini Bilgilerinizin Kaynağı Nedir? (2. Tercih)		
	Sayı	%
Ailemden	709	14,5
Okuldan (Din Dersi)	1155	23,7
Kuran Kursu	1191	24,4
Kendi Araştırmalarım	811	16,6
Cami Hocası	585	12,0
Dini Cemaat	423	8,7
Toplam	4874	100,0

Dini bilginin birinci düzeydeki kaynağı ile ilgili veriler katılımcıların olgusal durumları ve özellikleri açısından incelendiğinde (Tablo:5.107), aile, kadınlar açısından erkeklere oranla daha yüksek düzeyde dini bilginin kaynağı durumundadır. Dini bilginin ikinci düzeydeki kaynaklarında da kadın katılımcılar için okul ve Kur'an kursu biraz daha ön plana çıkmaktadır (Tablo:5.108).

Kuşku yok ki bireylerin dini bilgi düzeylerini değerlendirme tarzları önemlidir. Bu konuyla ilgili temel verilerin olduğu tablo bölümün ilk konuları içerisinde ele alınmıştı (Tablo:5.3). Buna göre katılımcı gençlerin önemli bir kısmı dini bilgi düzeyini *yeterli* (%40,1) bulurken, yine önemli bir kısmı da *kısmen yeterli* (40,3) bulmaktadırlar.

Tablo:5.107:Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilginin Kaynağı (Tercih-1)-1

	Mevcut Dini Bilginizi Daha Çok Nereden Edindiniz?					
	Ailemden	Okuldan (Din Dersi)	Kuran Kursu	Kendi Araştırmalarım	Cami Hocası	Dini Cemaat
Cinsiyet						
Erkek	57,4	11,3	14,9	7,8	6,2	2,5
Kadın	65,4	9,3	14,0	5,0	4,5	1,7
Yaş						
15	72,3	14,4	8,0	2,3	2,3	,8
16	65,9	9,5	13,2	2,2	9,2	
17	61,1	13,7	16,9	1,4	6,0	,9
18	64,9	9,6	15,5	5,0	5,0	
19	60,5	9,7	14,8	6,6	6,6	1,8
20	60,9	13,7	14,6	4,3	2,6	4,0
21	66,2	9,5	12,4	6,0	1,5	4,5
22	64,6	13,1	9,1	8,0	3,4	1,7
23	63,4	11,6	11,3	6,0	2,4	5,4
24	64,7	2,0	13,2	13,0	6,1	1,0
25	54,4	9,2	14,0	11,0	8,1	3,3
26	70,8	4,2	12,5	4,2	8,3	
27	42,5	7,2	24,9	18,1	3,6	3,6
28	42,4	14,7	23,2	3,6	16,1	
Öğrenim						
İlköğretim	58,5	9,3	22,3	1,6	8,2	
Lise	61,1	12,1	15,5	3,6	5,9	1,8
Ön Lisans	67,0	10,5	10,8	4,6	5,6	1,5
Lisans	60,5	8,6	13,0	10,6	4,1	3,1
Lisansüstü	57,0	9,3	20,0	8,4	3,6	1,8
En Çok Yaşanan Yer						
Köy/Kasaba	59,9	9,6	15,8	4,2	8,4	2,1
İlçe	61,8	7,9	17,1	3,8	6,9	2,4
Şehir	61,5	12,1	12,5	8,9	3,2	1,8
Ailenin Aylık Geliri TL						
0-750	60,9	8,9	15,3	7,0	6,3	1,6
751-1000	62,1	11,3	14,1	4,6	6,6	1,4
1001-1500	59,9	9,7	13,5	7,7	7,1	2,0
1501-2000	62,1	8,9	16,5	5,1	4,2	3,3
2001-3000	63,7	12,7	13,4	8,9	,4	,9
3001-5000	55,5	19,6	14,8	6,7	1,4	1,9
5001 Üstü	65,4	12,8	7,7	1,3	2,6	10,3

Tablo:5.108:Farklı Değişkenler Açısından Dini Bilginin Kaynağı (Tercih-2)-2

	Mevcut Dini Bilginizi Daha Çok Nereden Edindiniz?					
	Ailemden	Okuldan (Din Dersi)	Kuran Kursu	Kendi Araştırmalarım	Cami Hocası	Dini Cemaat
Cinsiyet						
Erkek	14,8	22,1	23,3	16,1	14,1	9,5
Kadın	14,3	25,2	25,5	17,1	10,0	7,9
Yaş						
15	7,8	31,3	32,2	4,3	18,7	5,7
16	16,4	27,2	27,2	10,0	13,6	5,6
17	10,1	28,3	27,7	8,8	16,4	8,8
18	12,7	33,6	18,3	13,0	11,1	11,3
19	17,8	30,2	22,5	10,8	9,9	8,7
20	21,1	20,2	16,5	22,0	11,3	8,9
21	12,3	25,1	26,7	16,6	11,8	7,5
22	9,3	24,7	20,7	22,7	10,7	12,0
23	12,6	17,2	31,7	22,3	9,1	7,1
24	9,1	17,8	28,6	24,4	7,4	12,7
25	18,0	23,8	25,0	15,2	7,4	10,7
26	8,3	10,4	27,1	41,7	8,3	4,2
27	4,1	4,1	26,9	22,8	31,5	10,7
28	29,6	17,7	26,6	7,9	14,3	3,9
Öğrenim						
İlköğretim	12,9	17,7	30,9	9,4	22,0	7,1
Lise	14,3	27,5	25,8	11,2	14,2	7,0
Ön Lisans	15,0	23,1	25,9	17,8	7,7	10,5
Lisans	15,5	22,7	21,4	20,5	9,9	10,0
Lisansüstü	11,0	16,1	21,3	32,6	11,9	7,1
En Çok Yaşanan Yer						
Köy/Kasaba	13,1	19,0	27,1	12,1	20,9	7,9
İlçe	15,2	25,2	22,5	15,9	13,3	7,9
Şehir	15,2	24,4	24,2	18,7	8,1	9,4
Ailenin Aylık Geliri TL						
0-750	12,4	20,7	23,7	16,8	15,9	10,4
751-1000	16,6	21,9	23,3	16,5	14,2	7,4
1001-1500	14,2	25,8	25,4	13,2	11,7	9,8
1501-2000	14,5	25,3	24,6	21,3	6,7	7,5
2001-3000	13,4	19,1	25,3	20,1	10,9	11,2
3001-5000	20,1	23,3	18,5	14,3	15,3	8,5
5001 Üstü	10,3	24,1	29,3	27,6	6,9	1,7

6. BÖLÜM

GENÇLİK VE SİYASET

- 6.1. Siyasetin Anlam ve İşlevi
- 6.2. Gençliğin Siyasal Gündemi
- 6.3. Gençlik ve Türkiye Siyaseti
- 6.4. Gençlik ve Siyasal Değerler - Anlayışlar
- 6.5. Gençlik ve Siyasal Davranış
- 6.6. Gençlik ve Siyasal Görüşlerin Referansları
- 6.7. Gençlik ve Bazı Siyasal Sorunlar

GENÇLİK VE SİYASET

6.1. Siyasetin Anlam ve İşlevi

Siyaset, bilimsel olarak çok farklı şekillerde tanımlanır: **Gücün veya otoritenin sergilenmesi, kolektif kararların alınması, kıt kaynakların bölüşümü, insanlar arasındaki çatışmaların çözüme kavuşturulması ve bir arada yaşamının zorunlu bir unsuru olarak görülür.** Bu nedenle de toplum için, toplumla birlikte yapılır. Sözlük anlamı ile siyaset, Arapça kökenli bir kelime olup, at eğitimi, at talimi anlamlarına karşılık gelir. Türk ve İslâm geleneğindeki siyaset tanımı ise, devleti yönetme sanatının yanında, devlete karşı işlenen suçlara verilen veya kamu düzenini sağlamak için uygulanan cezalarında ifadesi olarak karşılık bulmuştur¹.

Siyaset bilimci David Easton'a göre **siyaset; değer ve imkânların iktidar tarafından dağıtılmasıdır.** Aristo'ya göre siyaset; kamusal ve özel görünüşler arasındaki sınırdır. Aristo *Politika* isimli kitabında insanın ancak siyasi bir topluluk içinde *iyi bir hayat* sürebileceğini anlatır. Siyaset, ahlâki bir faaliyettir ve adil bir toplum meydana getirmeyi amaçlamaktır. Bu yüzden Aristo'nun *bilimlerin üstadı* dediği siyaset budur. Siyaset; medenileşmiş ve medenileştirici bir güç olarak görünür. Özünde gücü ifade eden siyaset, medeni bir araç olarak tanımlandınca, insanların siyasete katılması, saygı duyması ve kendi topluluğu içinde sorunlarla ilgilenmeye teşvik edilmesi doğal bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Her nasıl olursa olsun arzu edilen sonucu elde etmeye muktedir olup, grupların kolektif kararları oluşturma sürecini ifade etmektedir.

Siyaset, toplumda bütünlüğü sağlamak için, özel çıkarlara karşı koyarak genel yararı ve insanların ortak iyiliğini gerçekleştirmek adına yapılan faaliyetlerdir. Siyaset kavramının halk dilindeki karşılığı *iş, iş bilirlilik, kurnazlık, manevra kabiliyeti* gibi karşılıkları da eklediğimizde kavramı daha da zenginleştirmiş oluruz. Ancak siyaset denilince, kısaca devlete ait işleri veya devlet yönetimini anlayabiliriz. Harold Laswell, *Siyaset* kitabında siyaseti, *kimin, nerede, ne zaman, ne elde edeceğinin belirlenmesi* şeklinde tanımlamıştır. Bu tanım, imkânların kıtlığından dolayı ortaya çıkmış bir kavramdır. Çünkü bu açıdan bakıldığında siyaset, bölünmeye ve mücadele etmeye dayanır. Marx'ın Komünist Manifestosunda ise siyaset *sadece organize bir sınıfın diğerleri üzerinde baskı kurması* olarak karşılık bulur.

¹ Mümtaz'er Türköne, *Siyaset*, Ankara 2003, s.3-4-5-6

Geniş anlamda siyaset, birbirlerine karşılıklı bağlarla bağlı bulunan insanların, birlikte yaşama amacıyla buldukları topluma, gruba kendilerini uyurma çabaları ve faaliyetleridir. Böyle geniş bir tanım, insan topluluğu olan her yerde; ilkel topluluklarda, devlet içinde, sendikalarda, derneklerde, ticari ve kültürel kurumlarda, sivil, askeri, dini ve laik organizasyonlarda siyasetin olduğunu gösterir. Yani siyaset, sadece resmi kurumlara has bir olay olmayıp, özel kurum ve gruplarda da görülen bir olaydır².

Çoğu zaman siyaset ile eş anlamlı olarak kullanılan *politika* kelimesi ise, eski Yunanda *şehir* anlamına gelen *polis* kelimesinden türetilmiştir. Bir siyasi topluluk ve şehir devletiyle ilgili işler anlamına gelmektedir. Ayrıca politika, Yunancada siyasal şeyler; vatandaşlık hakkına ilişkin şeyler; devleti, devlet yapısını, siyasal rejimi, cumhuriyeti, egemenlik hakkını ilgilendiren her şeydir. İngilizcede siyasetle ilgili iki kavram kullanılmaktadır. Bunlardan birincisi *Policy*, ikincisi ise *Politics* kavramlarıdır³. *Policy*, bir kimsenin, bir grubun veya bir hükümetin belirli bir konudaki anlayışına, metoduna ya da icraatına denilmektedir. Türkçede buna *siyasa* adı verilmektedir. *Eğitim politikası* kavramındaki *politika* kelimesi, siyasa anlamında kullanılmaktadır.

İcraat programı olarak kullanılan siyasaların, her zaman diğer siyasalarla çarpışma tehlikesi vardır. İcraat programları birbirlerine uygun olmaktadır. Bu sebeple politik alanda çatışma unsuru bulunmakla beraber, bir anlaşma unsuru da söz konusudur. Politik topluluk, kısmen zıt, kısmen de birbirleriyle bağdaşabilir icraat programlarının terkihiyle tanımlanmıştır. Çeşitli siyasaların karşılaştığı ve birbirleriyle mücadele ettiği alan anlamında siyaset, toplum için bağlayıcı kararların alındığı ve yürütüldüğü süreci ifade etmektedir. Bu tanım, siyasal sistemin unsurları olan *inançlar*, *bireyler*, *yapılar* ve *siyasalar* arasındaki etkileşimi vurgulamaktadır. Siyasa, sadece kanunların yapılması, yorumlanması değildir. Bunların yanında vatandaşların toplumsal olay ve konular karşısındaki tutum ve davranışları, seçim ve kulis çalışmaları, baskı gruplarının iktidarı etkilemeye yönelik faaliyetleri de siyaset kavramı içinde yer alır. Siyasal bilim, devletin ve siyasal sürecin olan ve olması gereken bakımından incelenmesiyle meşgul olur. Bu itibarla hem pozitif hem de normatif yönleri bulunan bir disiplindir. Olanı incelemek, devleti, onun organlarını, siyasal kuvvetleri, iktidarın kuruluşunu, işleyişini araştırmak demektir. Bu siyasal sistemin yapının açıklanmasıdır.

Siyasal bilimin tamamen saf bilimsel, teorik ve felsefi yönleri yanında bir de pratik yönü bulunmaktadır. Devlet kurumlarının düzenlenmesi, reorganizasyonu, geliştirilmesi, belli bir politikanın uygulanmasında en iyi araçların kullanılması, parti programlarının hazırlanması gibi konularda, bilginlerin, uzmanların tavsiyeleri, siyasal bilim verilerinin günlük hayatta, pratik politikada uygulanmasını ifade eder.

Toplum için bağlayıcı kararların alındığı ve yürütüldüğü süreç anlamındaki siyaset tanımı, siyasi hayatın özellikleri ve siyasi sürecin unsurları hakkındaki şu temel hususları içermektedir⁴:

1 – Bir faaliyet ya da süreç olarak siyaset, çeşitli somut yapılar (hükümet, siyasi partiler, baskı grupları, dernekler, vakıflar gibi) tarafından üretilir ve bu yapılar tarafından yürütülmektedir.

2 – Siyasi kararlar, bütün bir toplumu etkileyecek niteliğe sahiptir. Siyasi kararların yöneldiği alan, birey değil, kamudur.

3- Siyaset, bağlayıcı kararlar almaya yönelik bir faaliyettir. Kararlara karşı itaat, fiziki zorlama korkusuyla beraber, başka nedenlere de dayanmaktadır.

4 – Siyasi faaliyetler, değişmeyi, yarışmayı ve işbirliğini gerektirmektedir. Bu da sosyal değişmeye yol açmaktadır. Kişiler, başkalarıyla işbirliği yaptıkları zaman kendileri ve diğerleri yani toplum için ortak bir yarar gerçekleştirilmeye gayret edecekler demektir. Çeşitli amaçlar için işbirliği yapan gruplar, pazarlık ve görüşmeler yoluyla belirli noktalarda uzlaşmaya varırlar. Uzlaşma, fedakârlığı gerektirdiği gibi fedakârlık ise, görüşlerde ve davranışlarda değişmeyi ifade etmelidir.

Siyasal kurumlar ve olguları, bireylerin ve grupların davranış kalıplarını inceleyerek, bunlar arasındaki ilişkileri ve nedensellik bağlarını ortaya koyma amacını güden bilim, siyaset biliminin geniş bir tanımını ifade etmektedir. Siyaset Bilimiyle Kamu Yönetimi, incelediği konular arasında ortak noktalar bulunmaktadır. Merkezi idare, bölgesel ve yerel kuruluşlar, hükümetlerin işlevleri, kamu yönetiminin temel konuları arasında yer almaktadır. Kamu yönetimi, bürokratik yapı ve davranış ile bunların incelenmesine ilişkin metodolojiye verdiği önem nedeniyle siyaset biliminden farklı yönlerde sahiptir. Siyaset, ister *mal*, *hizmet* ve *değerlerin otoriteye ilişkin olarak dağıtımını*, ister *devlet*, *ülke*, *insan yönetimi*, isterse *toplum için bağlayıcı kararların alındığı ve yürütüldüğü süreç* biçiminde tanımlansın, kamu yönetimiyle yakın ilişki içindedir ve adeta çakışmaktadır. Bu iki kavram, çoğu kere birbirinin yerine kullanılmaktadır.

6.2. Gençliğin Siyasal Gündemi

Gençlerin siyaset kurumuna ilişkin düşünce, tutum ve tavırlarını tespit etmek amacıyla araştırma kapsamında bir dizi soruya yer verilmiştir. Bu sorular aracılığıyla gençlerin siyaset karşısındaki konumları, siyasetle ilişki düzeyleri, bazı siyasal tercihleri, siyasete ilişkin eleştirileri ve siyasal bilgi ve ilgilerinin kaynakları tespit edilmek istenmiştir.

Gençlerin siyasete ilgilerini tespit etmek için yöneltilen sorulardan birisi *Türkiye ve dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal-siyasal-ekonomik gündeme ilgili misiniz?*

2 Daver Bülent, *Siyaset Bilimine Giriş*, A.Ü. SBF Yayınları, 1968

3 Bilal Eryılmaz, *Kamu Yönetimi*, İstanbul, 1997, s.40

4 Bilal Eryılmaz, *Kamu Yönetimi*, İstanbul, 1997, s.40 vd

sorusudur (Tablo: 6.1). Gençlerin ülke ve dünya ölçeğindeki toplumsal-siyasal- ekonomik gündeme büyük oranda ilgili oldukları anlaşılmıştır (%79,8). Ülke ve dünya gündemine ilgisiz olanların oranı görece oldukça düşüktür (%20,2). Erkeklerin, kadınlara görece büyük yaşlarda olanlar küçük yaşta olanlara, öğrenim düzeyi yüksek olanlar düşük olanlara, aile aylık geliri yüksek olanlara oranla ülke ve dünya gündemine daha ilgili oldukları anlaşılmaktadır (Tablo: 6.2-6.3).

Ülkenin ve Dünyanın toplumsal-siyasal-ekonomik gündemine ilgili olup-olma durumuyla, bireyin gazete ve kitap okuma durumu incelenecek olursa (Tablo:6.4-6.5), beklentiye uygun şekilde, gazete ve kitap okuma sıklığı ile ülkenin ve dünyanın toplumsal-siyasal-ekonomik gündemini takip arasında ilişki bulunduğu tespit edilmiştir. Ülkenin ve dünyanın toplumsal-siyasal-ekonomik gündemine *çok ilgili* olanların %53,2'si, *her gün* sıklığında gazete okuduğunu ifade ederken; yine bu kesimin %25,8'i yılda 11 ve daha üstü sayılarda kitap okumaktadırlar. Bu oranlar, ülkenin ve dünyanın toplumsal-siyasal-ekonomik gündemine daha düşük düzeyde ilgili olanlara göre oldukça yüksek oranları temsil etmektedir.

Tablo:6.1: Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal/Siyasal/Ekonomik Konuları Takip Durumu

	SAYI	%
Çok ilgiliiyim	838	15,5
İlgiliyim	3474	64,3
İlgisizim	854	15,8
Hiç ilgim yok	235	4,4
TOPLAM	5401	100,0

Tablo:6.2: Farklı Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip-1

	Türkiye/Dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal/siyasal/Ekonomik konuları takip eder misiniz? %			
	Çok ilgiliiyim	İlgiliyim	İlgisizim	Hiç ilgim yok
CİNSİYET				
Erkek	21,5	61,0	13,2	4,4
Kadın	9,7	67,6	18,4	4,3
YAŞ				
15	8,3	52,2	30,8	8,7
16	13,3	51,5	28,1	7,0
17	15,8	52,9	26,3	5,0
18	7,8	69,4	17,4	5,5
19	11,3	70,1	17,7	,9
20	14,7	68,4	14,5	2,4
21	14,9	70,8	13,8	,5
22	18,8	68,8	9,1	3,4
23	14,6	77,7	5,7	2,1
24	21,0	66,6	9,2	3,2
25	27,9	53,7	14,7	3,7
26	24,0	44,0	12,0	20,0
27	29,4	57,5	3,6	9,5
28	8,3	69,4	14,8	7,4
ÖĞRENİM				
İlköğretim	11,6	47,0	20,2	21,3
Lise	13,2	60,0	21,9	4,9
Ön lisans	12,8	69,5	14,3	3,4
Lisans	17,8	70,8	10,2	1,2
Lisansüstü	28,7	59,4	11,9	
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	10,2	63,5	18,0	8,3
İlçe	17,0	61,3	16,9	4,8
Şehir	16,2	66,6	14,3	2,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	43,5	47,8		8,7
Yoksul	22,1	54,5	17,9	5,5
Normal	14,8	64,7	16,0	4,4
Zengin	21,2	68,0	8,7	2,1
Çok zengin	51,9	25,9	22,2	

Tablo:6.3: Farklı Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takip-2

Türkiye/Dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal/siyasal/Ekonomik konuları takip eder misiniz? %				
	Çok ilgiliyim	İlgiliyim	İlgisizim	Hiç ilgim yok
MEDENİ DURUM				
Bekâr	16,1	65,6	14,7	3,6
Nişanlı-Sözlü	30,9	52,6	16,4	
Dul-Boşanmış	17,1	65,7	11,4	5,7
Evli	8,8	58,5	18,2	14,5
BÖLGE				
İstanbul	21,4	57,6	11,3	9,7
Batı Marmara	13,3	57,4	24,8	4,5
Ege	17,6	62,9	17,6	2,0
Doğu Marmara	11,2	65,4	18,2	5,2
Batı Anadolu	14,3	67,5	16,6	1,6
Akdeniz	16,6	62,5	16,6	4,2
Orta Anadolu	14,6	71,2	12,4	1,9
Batı Karadeniz	14,0	65,3	18,0	2,8
Doğu Karadeniz	10,8	67,3	19,2	2,6
Kuzey Doğu Anadolu	12,2	67,7	15,4	4,6
Ortadoğu Anadolu	22,8	63,7	10,2	3,2
Güneydoğu Anadolu	13,8	67,5	11,8	6,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	15,7	62,5	17,2	4,6
751-1000 TL	11,7	64,4	18,6	5,3
1001-1500 TL	16,1	61,6	16,7	5,6
1501-2000 TL	16,7	67,1	12,9	3,2
2001-3000 TL	15,8	70,1	13,0	1,1
3001-5000 TL	19,0	65,9	10,9	4,3
5001 ve üstü TL	33,3	53,8	11,5	1,3

Tablo:6.4: Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takibe Göre Gazete Okuma Sıklığı

Türkiye/dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal-siyasal-ekonomik konuları takip	Hangi sıklıkta gazete okursunuz? (%)				
	Her gün	Haftada birkaç gün	Sadece hafta sonu	Çok seyrek	Hiç almam/okumam
Çok ilgiliyim	53,2	26,0	5,6	13,7	1,4
İlgiliyim	21,4	36,9	6,7	31,9	3,2
İlgisizim	11,8	19,9	9,4	50,2	8,7
Hiç ilgim yok	9,0	9,0	6,0	61,8	14,2

Tablo:6.5: Türkiye/Dünya Ölçeğinde Yaşanan Toplumsal-Siyasal-Ekonomik Konuları Takibe Göre Kitap Okuma Sıklığı

Türkiye/dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal-siyasal-ekonomik konuları takip	Yılda kaç kitap okursunuz? (%)				
	1-3	4-7	8-10	11 ve üstü	Hiç okumam
Çok ilgiliyim	19,6	27,8	18,4	25,8	8,4
İlgiliyim	30,0	29,8	18,4	14,5	7,3
İlgisizim	28,8	26,1	13,8	11,4	19,9
Hiç ilgim yok	31,3	14,2	7,3	5,2	42,1

6.3. Gençlik ve Türkiye Siyaseti

Türkiye'nin siyasi gündemi, gençlerin ne oranda gündemi olmaktadır? Türkiye'nin siyasi sorunları gençlerin ne oranda ilgileri kapsamında yer almaktadır? Bu ve benzeri soruların cevaplarını tespit edebilmek için araştırma kapsamında bir dizi soruya yer verildi. Bunlardan birisi *Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl görüyorsunuz* sorusudur. Araştırmanın katılımcı grubunu oluşturan gençler, *Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl görüyorsunuz?* sorusuna farklı düzeylerde cevaplar vermişlerdir.

Genel bir nitelemeyle ülkenin siyasi gidişatı konusunda gençlerin ikiye bölündüğünü, yaklaşık yarısının (%51,4) ülkenin siyasi gidişatını *olumlu* bulduğu, buna karşılık diğer yarısının (%48,6) *olumsuz* değerlendirmeye sahip oldukları tespit edilmiştir (Tablo: 6.6). Ülkenin siyasi gidişatı konusunda erkeklerin kadınlara, çok zenginlerin diğer sosyo-ekonomik düzeylere sahip olanlara oranla daha iyimser oldukları gözlemlenmektedir (Tablo: 6.7-6.8). **Ancak ilginçtir; Türkiye ve dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal-siyasal-ekonomik gündeme çok ilgili olanlar, siyasi açıdan ülkenin gidişatını, diğerlerine oranla daha olumlu bulmaktadırlar** (Tablo: 6.9).

Tablo:6.6: Siyasi Açıdan Ülkenin Genel Gidişatı

	SAYI	%
Çok iyi	419	8,2
İyi	2203	43,2
Kötü	1872	36,7
Çok kötü	607	11,9
TOPLAM	5101	100,0

Tablo:6.7: Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -2

	Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl görüyorsunuz? %			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
CİNSİYET				
Erkek	12,9	47,4	27,3	12,5
Kadın	3,9	39,3	45,5	11,4
YAŞ				
15	11,5	59,0	19,8	9,7
16	9,1	47,4	36,4	7,1
17	11,4	42,6	33,0	13,0
18	8,6	41,0	38,5	11,9
19	6,1	41,6	42,4	9,8
20	5,8	39,2	40,7	14,3
21	4,2	47,9	38,9	8,9
22	6,4	40,1	39,0	14,5
23	5,8	46,5	34,3	13,5
24	10,7	40,7	37,9	10,7
25	14,7	53,1	24,4	7,8
26	8,3	39,6	31,3	20,8
27	3,8	30,8	43,3	22,1
28	10,2	57,4	23,1	9,3
ÖĞRENİM				
İlköğretim	7,8	44,6	30,2	17,4
Lise	10,6	44,7	33,7	11,0
Ön lisans	5,1	41,7	37,9	15,3
Lisans	6,9	43,1	38,6	11,3
Lisansüstü	12,1	37,8	44,7	5,4
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	6,7	51,9	33,1	8,4
İlçe	8,0	41,1	37,5	13,4
Şehir	8,9	41,3	37,6	12,2
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	33,3	54,2	12,5	
Yoksul	7,1	46,4	29,3	17,1
Normal	8,2	42,7	37,5	11,6
Zengin	5,0	52,9	24,4	17,6
Çok zengin	36,0	32,0	32,0	

Tablo:6.8: Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -1

	Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl görüyorsunuz? (%)			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
MEDENİ DURUM				
Bekâr	7,5	42,1	38,6	11,9
Nişanlı-Sözlü	6,6	40,8	32,9	19,7
Dul-Boşanmış	28,6	34,3	25,7	11,4
Evli	10,1	50,6	25,2	14,1
BÖLGE				
İstanbul	6,2	44,7	35,0	14,1
Batı Marmara	7,3	57,5	26,8	8,3
Ege	6,5	47,6	36,8	9,1
Doğu Marmara	5,3	37,4	43,7	13,7
Batı Anadolu	4,7	36,8	46,5	12,0
Akdeniz	13,4	39,5	35,6	11,5
Orta Anadolu	8,1	37,4	44,7	9,8
Batı Karadeniz	7,5	39,0	39,9	13,7
Doğu Karadeniz	5,1	46,3	34,9	13,7
Kuzey Doğu Anadolu	8,7	46,3	38,4	6,6
Ortadoğu Anadolu	12,1	48,6	27,0	12,4
Güneydoğu Anadolu	15,2	42,7	26,6	15,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	9,0	46,8	31,0	13,2
751-1000 TL	7,3	44,7	38,0	10,0
1001-1500 TL	7,9	43,2	37,9	10,9
1501-2000 TL	7,2	41,5	41,3	10,0
2001-3000 TL	10,1	42,5	31,3	16,1
3001-5000 TL	10,0	37,8	36,3	15,9
5001 ve üstü TL	5,4	27,0	29,7	37,8

Tablo:6.9: Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Siyasi Gidişatı -3

Türkiye/Dünya ölçeğinde yaşanan toplumsal/siyasal/ekonomik konuları takip eder misiniz?	Siyasi açıdan genel gidişatını nasıl görüyorsunuz? (%)			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
Çok ilgiliyim	18,2	38,3	23,1	20,4
İlgiliyim	6,7	45,1	37,6	10,6
İlgisizim	4,0	41,2	44,6	10,2
Hiç ilgim yok	12,4	40,0	37,6	10,0
Yarın seçim olsa ne yapardınız?				
Oy kullanırım	9,0	44,9	33,3	12,8
Boş/geçersiz oy kullanırım	4,0	35,5	53,2	7,2
Oy kullanmam	6,2	33,5	47,6	12,7
Kararsızım	6,0	41,6	40,5	11,9

Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını değerlendirmeye ilgili soru biraz değiştirilip *On yıl sonrasının Türkiye'si sizce bugüne oranla nasıl olacak?* biçiminde sorulduğunda kayda değer bir farklılık gözlenmemiştir (Tablo: 6.10). Gerçi olumlu kanaate sahip olanlar (% 51,7), olumsuz kanaate sahip olanlara (%27,7) oranla daha yüksek gözükmetedir. Fakat bu ayrışmayı ara kesim bozmaktadır. Çünkü katılımcıların %20,6'sı on yıl sonrası Türkiye'nin bugün ile *aynı olacağını* düşündüğünü ifade etmiştir. *On yıl sonrasının Türkiye'si sizce bugüne oranla nasıl olacak?* sorusuna verilen cevaplar, katılımcıların olgusal/demografik özelliklerine göre incelendiğinde (Tablo:6.11-6.12), erkeklerin, 27 ve 28 yaş grubunda olanların, ailesini çok zengin olarak tanımlayanların daha iyimser oldukları ve on yıl sonrasının Türkiye'sini daha olumlu değerlendirdikleri tespit edilmiştir.

Neredeyse gelenekselleşmiş şekilde her on yılda bir siyasetin darbelerle önünün kesildiği, askerın sıklıkla asli işlevinin dışına çıktığı veya çıkma eğiliminin içinde olduğu, çok değişik kanallardan siyasetçiye ve siyaset kurumuna yönelik olumsuz kanaatlerin yaygınlaştırdığı bir ülke olarak *Türkiye'nin geleceği açısından güvenilen en önemli kurumun hangisi olduğu?* sorusu ayrıcalıklı bir konu olarak anlam kazanmaktadır.

Bu nedenle gençlere *Türkiye'nin geleceği açısından en güvendiğiniz kurum hangisidir?* diye sorulmuş ve önem sorusuna iki kurumu işaretlemeleri istenmiştir. Birinci düzeydeki cevaplara göre gençlerin %31,2'lik oranla en güvendikleri kurum *ordu*'dur. %21,4'lük oranda *meclis'e*, %18,4'lük oranda da *hükümet'e* güvenmektedirler (Tablo: 6.13). Türkiye'nin geleceği açısından en güvendiği kurum ile ilgili ikinci düzeydeki cevaplar dikkate alındığında %19,3 oranla *ordu* yine birinci sırada yer almaktadır. Bunu *hükümet* (%18,9), *meclis* (%16,3), *cumhurbaşkanı* (%13,9) ve *sivil toplum örgütleri* (%12,7) takip etmektedir (Tablo: 6.14).

Tablo:6.10: On Yıl Sonrının Türkiye'si

	SAYI	%
Çok iyi olacak	992	18,4
İyi olacak	1795	33,3
Aynı kalacak	1108	20,6
Kötü	1122	20,8
Çok kötü olacak	369	6,9
TOPLAM	5386	100,0

Tablo:6.11: Farklı Değişkenler Açısından On Yıl Sonrının Türkiye'si -1

Sizce on yıl sonrasının Türkiye'si BUGÜNLE karşılaştırıldığında nasıl olacak? %					
	Çok iyi olacak	İyi olacak	Aynı kalacak	Kötü	Çok kötü olacak
MEDENİ DURUM					
Bekâr	16,9	33,1	21,8	21,6	6,6
Nişanlı-Sözlü	13,4	21,1	16,9	34,5	14,1
Dul-Boşanmış	45,9		45,9	2,7	5,4
Evli	28,7	38,0	12,6	14,8	6,0
BÖLGE					
İstanbul	11,9	35,9	27,7	18,4	6,2
Batı Marmara	25,1	34,7	18,3	15,8	6,2
Ege	17,3	35,2	20,0	20,5	7,0
Doğu Marmara	14,6	30,7	15,1	29,0	10,6
Batı Anadolu	10,6	32,9	25,2	23,6	7,6
Akdeniz	21,5	29,1	19,8	21,2	8,5
Orta Anadolu	16,6	36,9	19,5	23,2	3,7
Batı Karadeniz	21,6	28,3	18,4	24,9	6,9
Doğu Karadeniz	16,3	40,1	16,5	19,7	7,3
Kuzey Doğu Anadolu	23,1	28,2	22,4	21,4	4,9
Ortadoğu Anadolu	20,0	34,1	24,4	16,2	5,3
Güneydoğu Anadolu	26,4	36,2	15,5	14,5	7,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	25,2	36,1	14,6	15,6	8,4
751-1000 TL	18,0	32,0	23,5	22,1	4,4
1001-1500 TL	15,7	34,4	22,2	20,5	7,2
1501-2000 TL	17,2	30,9	23,0	23,0	5,9
2001-3000 TL	18,9	36,0	20,0	18,9	6,3
3001-5000 TL	23,6	30,3	12,3	23,6	10,3
5001 ve üstü TL	12,8	26,9	7,7	34,6	17,9

Tablo:6.12: Farklı Değişkenler Açısından On Yıl Sonrının Türkiye'si - 2

	Sizce on yıl sonrının Türkiye'si BUGÜNLE karşılaştırıldığında nasıl olacak? %				
	Çok iyi olacak	İyi olacak	Aynı kalacak	Kotu	Çok kotu olacak
CİNSİYET					
Erkek	26,4	32,8	20,9	13,1	6,9
Kadın	10,6	33,8	20,3	28,4	6,8
YAŞ					
15	26,0	36,0	7,0	20,2	10,9
16	17,7	34,3	16,6	19,6	11,8
17	17,5	30,6	14,9	26,2	10,8
18	18,2	33,4	18,0	24,8	5,6
19	14,0	31,5	26,0	20,9	7,6
20	19,4	32,0	16,8	25,3	6,5
21	10,4	39,9	24,9	21,8	3,1
22	11,4	32,0	26,9	24,6	5,1
23	20,1	39,0	19,8	14,9	6,1
24	20,0	25,8	32,4	16,5	5,3
25	16,9	29,4	27,9	20,6	5,1
26	15,4	34,6	23,1	19,2	7,7
27	24,9	28,6	11,3	19,7	15,5
28	32,3	45,3	9,9	12,5	
ÖĞRENİM					
İlköğretim	24,1	31,2	20,4	12,4	11,9
Lise	19,3	35,4	15,5	22,1	7,8
Ön lisans	15,5	30,0	27,8	21,1	5,7
Lisans	17,9	33,1	21,5	21,2	6,4
Lisansüstü	17,3	36,1	25,2	19,1	2,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	17,8	40,4	16,2	19,3	6,4
İlçe	19,6	31,6	16,5	24,4	8,0
Şehir	17,4	32,1	25,1	19,3	6,1
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	24,1	31,0	37,9		6,9
Yoksul	19,0	27,5	22,5	19,7	11,3
Normal	18,3	32,7	21,1	21,2	6,7
Zengin	17,9	48,5	8,9	18,7	6,0
Çok zengin	48,1	37,0	7,4	7,4	

Tablo:6.13: Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum (Tercih-1)

Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum	SAYI	%
Meclis	1041	21,4
Siyasi partiler	141	2,9
Ordu	1521	31,2
Medya	58	1,2
Sivil toplum örgütleri	279	5,7
Hükümet	895	18,4
Cumhurbaşkanı	354	7,3
Diyanet	210	4,3
Diğer	373	7,7
TOPLAM	4872	100,0

Tablo:6.14: Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum (Tercih-2)

Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum	SAYI	%
Meclis	632	16,3
Siyasi partiler	224	5,8
Ordu	750	19,3
Medya	85	2,2
Sivil toplum örgütleri	491	12,7
Hükümet	732	18,9
Cumhurbaşkanı	538	13,9
Diyanet	263	6,8
Diğer	161	4,2
TOPLAM	3876	100,0

Konuya ilişkin bulgular katılımcıların farklı olgusal özellikleri açısından incelendiğinde (Tablo:6.15-6.16), erkeklerin, evlilerin, Batı Anadolu'da yaşayanların, aile aylık geliri 5001 TL ve üstü olanların, 26 ve 27 yaşında olanların, ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olanların ve şehirde yaşayanların en güvenilir kurum olarak orduyu görme oranlarının görece daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Tablo:6.15: Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum- 1

Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum Hangisidir? (%)									
	Meclis	Siyasi partiler	Ordu	Medya	Sivil toplum örgütleri	Hükümet	Cumhurbaşkanı	Diyanet	Diğer
CİNSİYET									
Erkek	24,0	3,3	34,6	1,4	5,1	14,0	5,3	4,2	8,2
Kadın	18,7	2,5	27,8	1,0	6,4	22,8	9,2	4,5	7,1
YAŞ									
15	27,9	3,9	18,6	2,5	1,0	19,6	18,1	5,4	2,9
16	34,9	3,9	24,6	4,3	,9	9,9	11,6	4,3	5,6
17	25,1	3,1	19,7	1,4	5,4	23,1	8,1	8,5	5,8
18	21,9	2,4	30,8	1,6	6,4	19,8	6,6	4,0	6,6
19	21,4	2,1	33,9	,4	5,6	18,4	6,3	5,8	6,1
20	22,0	,7	37,9		5,2	15,4	5,2	2,8	10,8
21	13,2	6,0	36,8	2,7	5,5	14,3	5,5	6,0	9,9
22	18,1	3,8	23,8		10,0	20,6	10,0	2,5	11,3
23	10,6	3,9	31,5	1,9	7,1	24,4	4,8	2,3	13,5
24	28,3	3,2	20,3	1,1	5,3	17,6	9,1	3,5	11,7
25	28,9		30,9	1,6	8,6	14,8	7,4	4,7	3,1
26	12,0		42,0		8,0	30,0		4,0	4,0
27	6,3		45,2		11,5	11,5	10,1	7,7	7,7
28	21,3	6,5	36,6		1,9	25,9	2,3	,5	5,1
ÖĞRENİM									
İlköğretim	26,8	,9	37,4	,9	2,1	20,6	7,4	2,4	1,8
Lise	25,6	3,7	30,2	1,9	4,1	16,5	7,8	5,1	5,1
Ön lisans	19,5	5,1	30,3	,7	4,0	16,8	8,8	3,0	11,8
Lisans	18,8	1,8	32,3	1,1	8,5	18,6	5,9	4,5	8,5
Lisansüstü	13,8	1,3	28,5		7,5	28,8	6,0	5,0	9,1
EN ÇOK YAŞANAN YER									
Köy/Kasaba	18,1	2,7	28,5	1,3	5,6	20,4	9,1	6,3	7,9
İlçe	26,4	2,1	29,7	1,5	6,2	15,5	7,8	4,3	6,4
Şehir	19,0	3,3	33,4	1,0	5,6	19,4	6,0	3,9	8,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU									
Çok yoksul	12,5		16,7		8,3	54,2	8,3		
Yoksul	17,0	7,4	25,2		4,4	27,4	3,7	7,4	7,4
Normal	21,5	2,6	32,0	1,3	5,6	17,7	7,5	4,3	7,5
Zengin	25,2	5,4	20,3		7,2	21,2	5,4	3,6	11,7
Çok zengin	7,4	7,4	29,6	7,4	22,2	14,8			11,1

Tablo:6.16: Farklı Değişkenler Açısından Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum- 2

Ülkenin Birlik ve Geleceği Açısından En Güvenilir Kurum Hangisidir? (%)									
	Meclis	Siyasi partiler	Ordu	Medya	Sivil toplum örgütleri	Hükümet	Cumhurbaşkanı	Diyanet	Diğer
MEDENİ DURUM									
Bekâr	21,0	2,9	31,0	1,3	6,3	18,1	6,8	4,3	8,5
Nişanlı-Sözlü	9,3	2,7	38,0		6,7	22,7	1,3	11,3	8,0
Dul-Boşanmış	27,3		18,2			12,1	36,4	6,1	
Evlü	21,9	3,4	38,4		2,5	20,7	8,9	3,2	1,0
BÖLGE									
İstanbul	22,0	1,5	31,2	,6	7,6	16,2	5,5	2,1	13,3
Batı Marmara	20,6	3,1	33,3	2,4	4,1	15,8	10,7	6,5	3,4
Ege	19,8	2,3	31,3	,5	7,5	20,8	8,8	5,3	4,0
Doğu Marmara	23,4	4,5	33,1	,6	6,1	15,3	6,4	5,3	5,3
Batı Anadolu	16,5	3,0	39,9	1,0	5,9	18,0	8,1	2,2	5,4
Akdeniz	22,7	3,2	26,9	,4	4,9	20,6	8,5	5,1	7,7
Orta Anadolu	20,3	4,5	29,4	2,4	7,3	18,5	9,7	,9	7,0
Batı Karadeniz	19,7	1,3	42,0	,4	4,4	17,4	4,8	2,3	7,8
Doğu Karadeniz	20,3	,5	27,6	,3	4,6	21,6	10,0	6,5	8,6
Kuzey Doğu Anadolu	20,0	2,7	23,6	3,3	3,8	20,8	6,6	6,3	12,9
Ortadoğu Anadolu	29,4	1,7	26,1	4,0	7,9	12,9	5,6	5,9	6,6
Güneydoğu Anadolu	23,5	8,4	25,7	,6	3,9	22,3	5,0	6,1	4,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ (TL)									
0-750	24,6	2,8	26,5	1,8	6,0	18,6	7,5	5,0	7,1
751-1000	23,6	1,1	31,0	,7	3,8	21,7	6,2	4,1	7,7
1001-1500	21,5	3,4	29,9	,8	7,3	17,7	8,4	5,3	5,9
1501-2000	17,2	3,6	35,8	2,0	4,2	19,4	5,7	3,7	8,5
2001-3000	18,8	2,0	33,9	,5	9,8	14,1	8,8	3,9	8,3
3001-5000	16,0	3,2	29,9	1,1	7,5	13,9	8,6	3,2	16,6
5001 ve üstü	15,3	13,9	36,1	2,8	2,8	15,3	8,3		5,6

Bu esasen başka araştırmalarında önemli bir tespiti olarak karşımıza çıkmaktadır. Urhan ve Selamoğlu'nun araştırması bu bağlamda örnek olarak ele alınabilir⁵. Bu araştırmanın tespitlerine göre en güvenilir kurum sıralaması ve oranları şu şekilde belirlenmiştir: Ordu %47,6, Cumhurbaşkanı %14,2, Mahkemeler %11,8, Dini Kurumlar %5,9, Üniversiteler %4,3, Sendikalar %4,3, STÖ %3,5, Parlamento %3,1, Siyasi Partiler %2,8, Polis %1,6, İşveren Kuruluşları %0,8.

5 Betül Urhan, Ahmet Selamoğlu, "İşçilerin Sendikalara Yönelik Tutum ve Davranışları; Kocaeli Örneği", *Çalışma ve Toplum*, 2008/3, s. 181

Bir diğer araştırmada, toplumda çözülmesi gereken en önemli sorunun hayat pahalılığı ve işsizlik olduğu tespit edilmiş, ancak bu sorunların çözüm yeri ve aracı olan siyasi partiler, meclis, merkezi hükümet ve sendikalara güven düzeyi düşük çıkmıştır. En güvenilir kurumlar arasında ise %77 ile ordu gelmektedir. Türkiye'nin çeşitli illerinde kişiyi kapsayan söz konusu araştırma sonuçlarına göre, araştırmaya katılanların %34'ü sendikalara güvendiğini, %25'i orta düzeyde güvendiğini, %42'si ise güvenmediğini belirtmiştir⁶.

Avrupa Birliği üyeliği, Türkiye'nin siyasal gündeminde yer alan önemli bir konudur. Konu hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla araştırma dahilinde gençlere soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre gençlerin genel anlamda bir görüş birliğine sahip olmadıkları, konu bağlamında çok farklı görüş ve anlayışlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Katılımcıların %12,5'i *mutlaka olmalı* görüşünü dile getirirken, %25,8'i *olursa iyi olur*, %25,7'si de *olsa da olur, olmasa da* görüşünü dile getirmiştir (Tablo:6.17). Konu bağlamında katılımcıların olgusal özellikleri dikkate alındığında (Tablo: 6.18-6.19), erkeklerin, lisansüstü öğrenime sahip olanların, ailesinin sosyo-ekonomik durumunu zengin olarak niteleyenlerin ve dul-boşanmışların, *Türkiye mutlaka AB üyesi olmalı* görüşünü daha yüksek düzeyde dile getirdikleri tespit edilmiştir.

Tablo:6.17: Türkiye'nin AB Üyeliği

	SAYI	%
Mutlaka olmalı	669	12,5
Olursa iyi olur	1384	25,8
Olsa da olur olmasa da	1380	25,7
Olmasa daha iyi olur	593	11,0
Kesinlikle olmamalı	724	13,5
Üyelik şartlarını yerine getirmeli ama olmamalı	623	11,6
TOPLAM	5373	100,0

Tablo:6.18: Farklı Değişkenler Açısından Türkiye'nin AB Üyeliği-1

	Sizce Türkiye Avrupa Birliğine üye olmalı mı? %					
	Mutlaka olmalı	Olursa iyi olur	Olsa da olur olmasa da	Olmasa daha iyi olur	Kesinlikle olmalı	Üyelik şartlarını yerine getirmeli ama olmamalı
ÇİNSİYET						
Erkek	15,0	26,3	24,8	8,7	14,2	11,1
Kadın	9,9	25,3	26,6	13,4	12,7	12,1
YAŞ						
15	20,9	30,7	27,2	5,9	12,6	2,8
16	15,4	26,7	27,8	8,3	16,9	4,9
17	11,2	30,2	26,3	11,2	12,7	8,3
18	9,8	26,9	27,3	10,0	15,6	10,4
19	10,9	18,3	30,7	12,1	11,8	16,3
20	13,7	18,8	22,8	15,4	16,6	12,6
21	8,3	33,7	18,7	10,4	14,5	14,5
22	14,4	26,4	28,2	10,9	9,2	10,9
23	9,1	36,4	23,9	7,0	11,2	12,4
24	13,4	19,4	21,2	13,6	14,6	17,7
25	22,4	32,4	23,9	5,9	8,1	7,4
26	7,7	15,4	26,9	23,1	19,2	7,7
27	7,5	49,8	25,4	3,8		13,6
28	9,1	21,1	30,6	5,2	24,1	9,9
ÖĞRENİM						
İlköğretim	1,6	17,1	41,3	6,4	20,5	13,1
Lise	13,6	27,7	27,6	9,2	13,7	8,1
Ön lisans	16,2	22,4	24,3	9,3	15,3	12,5
Lisans	10,8	27,5	22,3	12,0	12,4	15,0
Lisansüstü	14,3	28,9	18,1	26,2	7,0	5,5
EN ÇOK YAŞANAN YER						
Köy/Kasaba	9,2	26,4	31,8	11,3	11,8	9,5
İlçe	11,9	24,7	25,6	12,3	13,6	11,9
Şehir	14,0	26,9	24,0	10,0	13,1	12,1
AİLENİN EKONOMİK DURUMU						
Çok yoksul	8,3	37,5	12,5	25,0	16,7	
Yoksul	17,4	33,3	18,1	13,9	7,6	9,7
Normal	11,8	25,6	26,3	10,8	13,7	11,8
Zengin	18,8	27,2	17,2	11,7	14,6	10,5

6 Fikret Adaman, Ali Çarkoğlu, Burhan Şenatalar, *Household View on the Causes of Corruption in Turkey and Suggested Preventive Measures*, TESEV, İstanbul, 2002, s. 34, 37

Tablo:6.19: Farklı Değişkenler Açısından Türkiye'nin AB Üyeliği-2

Sizce Türkiye Avrupa Birliğine üye olmalı mı? %						
	Mutlaka olmalı	Olursa iyi olur	Olsa da olur olmasa da	Olmasa daha iyi olur	Kesinlikle olmamalı	Üyelik şartlarını yerine getirmeli ama olma- malı
MEDENİ DURUM						
Bekâr	12,3	25,8	25,5	11,7	12,9	11,9
Nişanlı-Sözlü	10,8	36,5	20,9	9,5	12,8	9,5
Dul-Boşanmış	31,4	28,6	14,3		17,1	8,6
Evli	12,1	20,3	30,9	4,6	18,3	13,7
BÖLGE						
İstanbul	13,2	21,0	32,5	7,9	13,5	11,9
Batı Marmara	16,7	24,0	21,3	10,6	13,1	14,3
Ege	12,6	22,7	23,9	13,3	12,8	14,7
Doğu Marmara	12,8	29,3	25,0	12,0	9,9	11,0
Batı Anadolu	12,6	28,2	18,8	11,9	18,6	9,9
Akdeniz	13,8	26,7	29,2	9,7	13,8	6,8
Orta Anadolu	11,5	22,0	24,7	13,6	17,3	10,8
Batı Karadeniz	11,3	28,2	26,8	13,7	7,7	12,3
Doğu Karadeniz	9,3	33,1	23,5	15,0	8,1	11,0
Kuzey Doğu Anadolu	10,7	25,6	20,0	11,2	18,3	14,1
Ortadoğu Anadolu	11,2	27,7	25,1	9,5	11,5	15,0
Güneydoğu Anadolu	13,6	22,5	30,6	5,1	18,9	9,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750 TL	12,3	25,3	28,0	11,4	12,3	10,7
751-1000 TL	11,2	28,0	23,5	9,6	14,0	13,6
1001-1500	13,3	23,7	26,6	13,0	14,3	9,0
1501-2000	9,3	30,2	24,3	11,1	11,4	13,7
2001-3000	17,0	26,8	25,3	9,6	12,2	9,2
3001-5000	13,5	11,6	30,0	10,1	18,4	16,4
5001 ve üstü	13,2	15,8	19,7	10,5	22,4	18,4

Gençlerin yaşamak istedikleri ülke ile ilgili istek ve görüşlerini tespit etmek için iki ayrı soruya yer verilmiştir. Bunlardan birincisi, başka bir ülkede yaşamak isteyip-istememedikleriyle ilgilidir (Tablo:6.20-6.22). Gençlerin % 39,2'si başka bir ülkede yaşamak istemekte; %44,4'ü ise başka ülkede yaşamak istememektedir. Fakat, % 16,4'ü ise Türkiye'de kalmakla başka bir ülkede yaşamak seçenekleri arasında kararsızlık yaşamaktadır (Tablo: 6.20).

Yaşamak istenen ülkenin neresi olduğu ile ilgili açık uçlu soruya verilen cevaplar dikkate alındığında, başka ülkede yaşamak isteyen gençlerin ağırlıklı olarak Batı

ülkelerini tercih ettikleri tespit edilmiştir. En çok yaşanmak istenen ülke ABD'dir (%24,1). Bunu İngiltere (%14), Fransa (%14), Almanya (%11, 6), İtalya (%8, 8) takip etmektedir (Tablo:6.23).

Tablo:6.20: Başka Ülkede Yaşama İsteği

	SAYI	%
Çok isterim	719	13,1
İsterim	1435	26,1
Kararsızım	902	16,4
İstemem	1638	29,8
Hiç İstemem	804	14,6
TOPLAM	5498	100,0

Tablo:6.21: Farklı Değişkenlere Göre Başka Ülkede Yaşama İsteği-1

Başka bir ülkede yaşamak ister misiniz? %					
	Çok isterim	İsterim	Kararsızım	İstemem	Hiç İstemem
MEDENİ DURUM					
Bekâr	13,3	26,9	17,1	29,8	13,0
Nişanlı-Sözlü	15,5	27,7	13,5	26,4	16,9
Dul-Boşanmış	24,3	5,4	35,1	8,1	27,0
Evli	4,2	18,1	13,7	36,0	28,0
BÖLGE					
İstanbul	9,4	32,2	14,3	28,7	15,3
Batı Marmara	21,1	25,8	13,9	20,8	18,4
Ege	13,1	20,5	24,3	33,2	8,9
Doğu Marmara	16,2	19,7	15,4	35,1	13,7
Batı Anadolu	10,8	34,8	12,6	34,3	7,4
Akdeniz	18,2	24,3	18,0	22,6	17,0
Orta Anadolu	12,8	24,2	14,0	30,6	18,4
Batı Karadeniz	12,5	25,5	15,4	32,7	13,9
Doğu Karadeniz	7,7	26,5	20,0	33,0	12,8
Kuzey Doğu Anadolu	9,3	24,9	17,5	35,9	12,4
Ortadoğu Anadolu	13,6	27,5	16,5	29,8	12,7
Güneydoğu Anadolu	14,9	23,7	15,1	21,3	24,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	15,6	24,6	17,1	24,0	18,8
751-1000 TL	11,9	25,7	16,1	33,2	13,2
1001-1500 TL	11,1	26,8	16,8	32,4	12,8
1501-2000 TL	14,6	22,2	17,9	29,6	15,7
2001-3000 TL	11,7	37,5	15,2	21,3	14,3
3001-5000 TL	14,5	29,5	7,7	24,2	24,2
5001 ve üstü TL	16,7	26,9	28,2	23,1	5,1

Tablo:6.22: Farklı Değişkenlere Göre Başka Ülkede Yaşama İsteği-2

	Başka bir ülkede yaşamak ister misiniz? %				
	Çok isterim	İsterim	Kararsızım	İstemem	Hiç İstemem
CİNSİYET					
Erkek	14,7	28,0	17,0	25,4	15,0
Kadın	11,5	24,3	15,8	34,1	14,3
YAŞ					
15	19,5	28,7	19,1	20,6	12,1
16	27,8	30,0	17,2	13,2	11,7
17	19,4	26,8	13,7	22,5	17,7
18	12,8	24,2	21,9	28,0	13,1
19	9,6	25,0	17,3	36,1	11,9
20	14,0	29,1	17,9	29,0	10,0
21	15,5	25,5	12,5	33,0	13,5
22	10,7	33,3	14,1	33,3	8,5
23	7,1	28,0	18,5	30,1	16,4
24	11,0	16,9	17,9	35,8	18,4
25	11,0	24,6	13,6	38,2	12,5
26	11,5	15,4	21,2	26,9	25,0
27	7,2	35,3	10,9	33,5	13,1
28	3,0	18,5	6,5	34,5	37,5
ÖĞRENİM					
İlköğretim	3,9	23,4	13,1	28,3	31,2
Lise	18,1	26,1	17,0	23,8	15,0
Ön lisans	13,2	23,4	16,9	32,3	14,2
Lisans	10,0	27,8	16,1	33,9	12,2
Lisansüstü	11,4	28,6	16,6	33,8	9,6
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	10,1	19,4	14,5	35,7	20,2
İlçe	13,3	28,6	14,2	28,8	15,0
Şehir	14,3	27,0	17,6	28,5	12,6
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	24,1	13,8	31,0		31,0
Yoksul	20,8	23,5	14,8	26,8	14,1
Normal	12,7	26,3	16,4	30,5	14,1
Zengin	12,1	25,9	19,2	21,3	21,3
Çok zengin	33,3	22,2	7,4		37,0

Tablo:6.23: Yaşamak İstenen Ülke

Nerede Yaşamak İstersiniz?	SAYI	%
İtalya	211	8,8
ABD	575	24,1
Fransa	335	14,0
İsviçre	45	1,9
Norveç	75	3,1
İspanya	75	3,1
Kore	44	1,8
İngiltere	334	14,0
Japonya	94	3,9
Almanya	276	11,6
Rusya	81	3,4
Kanada	64	2,7
Avustralya	33	1,4
Avusturya	38	1,6
Hollanda	65	2,7
Arabistan	42	1,8
TOPLAM	2387	100,0

6.4. Gençlik ve Siyasal Değerler - Anlayışlar

Gençlerin siyasetle ilgili farklı konulardaki görüş ve eğilimlerini tespit etmek amacıyla yöneltilen bir dizi soruya alınan cevaplar, gençlerin siyaset kurumuna ilişkin görüşlerini, siyasi ilke ve sorunlara yaklaşımlarını ortaya koyar niteliktedir. Bu sorulara göre: Gençler baskın bir eğilim olarak demokrasiye inanmaktadırlar. Bu nedenle *Demokrasi en iyi yönetim biçimidir* yargı cümlesine, farklı düzeylerde de olsa %81,8'lik oranla destek vermektedirler (Tablo:6.24). Demokrasiye ilişkin görüş ve kanaatler katılımcıların olgusal/demografik özelliklerine göre incelendiğinde (Tablo:6.25-6.26), öğrenim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak demokrasiyi olumluleyen anlayışta da artış gözlenmektedir. Ancak ilginçtir, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyini çok yoksul olarak tanımlayanlar, diğer sosyo-ekonomik düzeydekilere göre demokrasiyi daha yüksek oranda olumluymaktadırlar.

Tablo:6.24: Demokratik Yönetim

“Demokrasi en iyi yönetim biçimidir”	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	2648	51,7
Katılıyorum	1541	30,1
Kararsızım	605	11,8
Katılmıyorum	196	3,8
Kesinlikle katılmıyorum,	136	2,7
TOPLAM	5126	100,0

Tablo:6.25: Farklı Değişkenler Açısından Demokratik Yönetim-1

“Demokrasi en iyi yönetim biçimidir”%					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	50,9	31,3	11,8	3,4	2,6
Nişanlı-Sözlü	59,9	27,0	9,2	1,3	2,6
Dul-Boşanmış	71,9	21,9	6,3		
Evli	53,3	26,6	11,4	5,7	3,0
BÖLGE					
İstanbul	52,3	30,5	9,3	5,4	2,5
Batı Marmara	44,8	29,9	9,4	8,8	7,1
Ege	43,0	38,1	13,8	2,3	2,8
Doğu Marmara	51,9	32,1	11,3	3,6	1,1
Batı Anadolu	55,1	29,1	11,8	1,7	2,4
Akdeniz	51,6	30,2	9,9	6,2	2,1
Orta Anadolu	54,5	26,7	12,0	3,2	3,5
Batı Karadeniz	55,2	29,7	10,3	1,4	3,4
Doğu Karadeniz	53,1	32,3	10,9	2,0	1,7
Kuzey Doğu Anadolu	55,6	27,9	13,6	1,8	1,0
Ortadoğu Anadolu	55,1	25,1	13,0	3,7	3,1
Güneydoğu Anadolu	45,3	27,1	19,3	6,4	1,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	52,3	27,3	12,4	4,1	3,9
751-1000 TL	49,9	33,8	12,6	2,1	1,6
1001-1500 TL	54,9	29,8	9,6	4,3	1,3
1501-2000 TL	49,3	30,6	14,1	3,2	2,9
2001-3000 TL	56,4	23,3	9,4	5,0	5,9
3001-5000 TL	53,8	28,9	10,2	6,1	1,0
5001 ve üstü TL	38,5	21,8	34,6	5,1	

Tablo:6.26: Farklı Değişkenler Açısından Demokratik Yönetim-2

	“Demokrasi en iyi yönetim biçimidir” %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
ÇİNSİYET					
Erkek	50,8	28,1	13,7	4,1	3,3
Kadın	52,4	31,9	10,1	3,6	2,1
YAŞ					
15	44,9	27,1	15,0	7,9	5,1
16	49,4	23,5	14,6	7,3	5,3
17	49,8	24,8	16,1	5,0	4,3
18	53,4	31,0	10,1	3,0	2,4
19	56,7	27,6	10,9	3,5	1,3
20	49,1	31,9	16,5	1,9	,6
21	55,0	27,7	6,3	5,8	5,2
22	52,4	33,3	10,1	1,2	3,0
23	51,7	26,9	12,2	5,5	3,7
24	61,4	28,9	5,4	1,1	3,2
25	56,6	32,9	4,3		6,2
26	37,2	48,8	14,0		
27	50,2	28,6	13,6	7,5	
28	43,5	35,2	12,5	8,8	
ÖĞRENİM					
İlköğretim	47,3	37,7	13,3		1,8
Lise	47,4	30,4	13,0	5,6	3,6
Ön lisans	54,9	27,6	11,7	3,2	2,6
Lisans	54,8	28,4	11,9	2,8	2,0
Lisansüstü	56,9	34,6	3,4	3,4	1,8
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	44,2	33,4	14,2	5,7	2,5
İlçe	52,0	30,9	11,4	3,4	2,4
Şehir	53,9	28,9	11,1	3,4	2,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	61,9	28,6	9,5		
Yoksul	50,0	32,1	12,1	1,4	4,3
Normal	51,4	30,1	11,8	3,9	2,7
Zengin	57,6	26,7	10,6	4,2	,8
Çok zengin	44,0	32,0	24,0		

Laiklik-din ilişkisi, hiç kuşku yok ki siyasete ilişkin görüş ve değerlendirmelerde temel/referans olabilecek görüşlerden birisidir. Çünkü bu konudaki anlayış, diğer birçok anlayışı doğrudan ekilebilecek niteliktedir. Bu itibarla gençlerin laiklik-din ilişkisi ile ilgili görüşlerini tespit etmek istenmiştir. *Laiklik, din karşıtlığıdır* biçiminde verilen değer yargısına katılma biçimleri, konu ile ilgili bilgileri teşkil etmiştir. Araştırmanın bulgusuna göre gençlerin önemli bir kesimi %72,1'i laikliğin din kar-

şıtlığı olmadığı görüşünü dile getirmiştir (Tablo:6.27). Buna göre din ile laiklik çatışan iki değer değildir; aralarında bir sorun yoktur. Katılımcıların olgusal/demografik özelliklerine bağlı olarak değişimi ise Tablo:6.28-6.29'da görülmektedir.

Tablo:6.27: Laiklik-Din İlişkisi

"Laiklik din karşıtlığıdır" görüşüne katılmıyorsunuz?	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	271	5,4
Katılıyorum	326	6,5
Kararsızım	811	16,1
Katılmıyorum	1476	29,2
Kesinlikle katılmıyorum,	2168	42,9
TOPLAM	5052	100,0

Tablo:6.28: Farklı Değişkenler Açısından Laiklik-Din İlişkisi Görüşü-1

	"Laiklik din karşıtlığıdır" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	5,0	6,3	15,7	28,3	44,7
Nişanlı-Sözlü	2,0	3,9	32,9	15,1	46,1
Dul-Boşanmış	6,7		40,0		53,3
Evlî	6,1	8,9	4,8	44,5	35,6
BÖLGE					
İstanbul	6,1	4,9	14,1	32,7	42,2
Batı Marmara	8,5	10,1	18,2	18,9	44,3
Ege	4,7	2,6	13,0	38,9	40,8
Doğu Marmara	5,2	4,9	14,9	25,3	49,7
Batı Anadolu	4,1	2,4	17,7	31,1	44,7
Akdeniz	5,5	13,3	16,4	26,7	38,2
Orta Anadolu	4,1	7,1	12,0	26,5	50,3
Batı Karadeniz	3,7	6,0	17,9	25,2	47,1
Doğu Karadeniz	5,2	5,2	15,5	36,2	37,9
Kuzey Doğu Anadolu	6,4	8,9	16,7	33,1	35,0
Ortadoğu Anadolu	7,2	3,8	19,7	23,8	45,5
Güneydoğu Anadolu	5,0	8,6	18,0	27,6	40,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	9,7	8,9	21,3	27,2	33,0
751-1000 TL	5,2	5,8	17,5	32,2	39,3
1001-1500 TL	4,9	5,5	15,9	30,6	43,0
1501-2000 TL	3,1	6,1	13,9	31,0	45,9
2001-3000 TL	3,7	6,3	9,7	19,7	60,6
3001-5000 TL	7,2	6,3	15,0	22,7	48,8
5001 ve üstü TL		15,8	6,6	10,5	67,1

Tablo:6.29: Farklı Değişkenler Açısından Laiklik-Din İlişkisi Görüşü-2

	"Laiklik din karşıtlığıdır" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	7,3	7,4	17,8	28,1	39,4
Kadın	3,5	5,5	14,4	30,3	46,3
YAŞ					
15	9,5	17,0	36,0	14,5	23,0
16	11,5	8,2	31,6	14,3	34,4
17	9,1	12,0	22,7	23,7	32,5
18	6,9	10,9	16,0	25,8	40,3
19	3,2	4,0	15,1	33,3	44,3
20	4,5	2,9	17,1	35,9	39,6
21	11,6	10,6	10,1	31,2	36,5
22	4,0	5,2	9,2	32,8	48,9
23	1,8	3,0	19,0	28,7	47,4
24	3,2	1,1	15,8	24,1	55,9
25	9,2	6,2	10,4	28,5	45,8
26	4,4		4,4	22,2	68,9
27		4,2	10,9	44,3	40,6
28		12,5	6,0	32,9	48,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	6,4	1,8	21,6	25,6	44,5
Lise	7,4	10,3	21,5	24,8	36,0
Ön lisans	5,0	7,9	20,5	31,4	35,3
Lisans	3,5	3,5	9,5	32,9	50,6
Lisansüstü	3,1	4,7	6,3	26,0	59,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	6,9	8,4	19,9	28,9	35,9
İlçe	5,8	7,3	18,1	28,7	40,2
Şehir	4,5	5,3	13,6	29,9	46,8
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	28,6	9,5	42,9		19,0
Yoksul	10,1	2,9	6,5	29,5	51,1
Normal	5,2	6,4	16,2	29,5	42,6
Zengin	2,6	9,5	14,3	28,1	45,5
Çok zengin	8,0		24,0	8,0	60,0

Buna göre erkekler, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyini çok yoksul olarak tanımlayanlar, en çok köy/kasabada yaşamış olanlar, evliler, Batı Marmara-Akdeniz ve Kuzeydoğu Anadolu'da yaşayanlar, ailesinin aylık gelir düzeyi 0-750 TL olanlar diğerlerine göre, din ile laiklik arasında bir sorun olduğu görüşünü daha yüksek oranda dile getirmişlerdir; bir diğer ifadeyle, daha düşük düzeyde olmak üzere, din ile laiklik arasında bir çatışma olmadığı görüşünü dile getirmişlerdir.

Laiklik-din ilişkisiyle ilgili yaklaşım/görüş, dinin bireyin duygu ve düşüncesini (Tablo:6.30), tutum ve davranışını (Tablo:6.31) etkileme düzeyi açısından incelenecek olursa; duygu ve düşüncesi veya tutum ve davranışları açısından dinden etkilendiğini söyleyenle laiklik-din ilişkisinde bir çatışma olduğunu daha yüksek oranda ifade ederlerken, söz konusu alanlarda dinden daha az etkilendiğini ifade edenler daha düşük düzeyde laiklik-din çatışmasından bahsetmekte; laiklik-ile dinin çatışmadığını ifade etmektedirler.

Tablo:6.30: “Laiklik din karşıtlığıdır” Görüşünü Değerlendirme Tazına Göre Dinin Duygu ve Düşünceyi Etkileme Düzeyi

“Laiklik din karşıtlığıdır”	Din duygu/düşüncenizi ne kadar etkiler? (%)			
	Çok etkiler	Etkiler	Çok az	Hiç etkilemez
Kesinlikle katılıyorum	60,4	27,4	5,6	6,7
Katılıyorum	53,9	33,0	7,5	5,6
Kararsızım	50,4	42,7	5,8	1,1
Katılmıyorum	48,3	43,5	4,8	3,3
Kesinlikle katılmıyorum	39,6	49,4	6,8	4,2

Tablo:6.31: “Laiklik din karşıtlığıdır” Görüşünü Değerlendirme Tazına Göre Dinin Tutum ve Davranışları Etkileme Düzeyi

“Laiklik din karşıtlığıdır”	Din tutum/davranışınızı ne kadar etkiler? (%)			
	Çok etkiler	Etkiler	Çok az	Hiç etkilemez
Kesinlikle katılıyorum	61,3	25,8	5,2	7,7
Katılıyorum	42,9	47,8	4,6	4,6
Kararsızım	45,5	46,7	7,1	,7
Katılmıyorum	42,4	49,5	4,6	3,5
Kesinlikle katılmıyorum	37,3	51,9	8,0	2,9

Hiç kuşkusuz siyaset kurumunun en önemli aktörleri siyasetçilerdir. Dolayısıyla siyasete yönelik düşünce ve eğilimlerde *siyasetçiye güven* önemli bir faktör olarak anlam kazanmaktadır. Bir de buna Türkiye’de yaygın sayılabilecek siyasetçiye ilişkin olumsuz kanaat eklenince⁷ gençlerin siyaset kurumuna yönelik tutum ve tavırlarını tespit etmek daha bir önem kazanmaktadır. Bu bağlamda olmak üzere araştırmada birkaç soruya yer verilmiştir. Bunlardan birisi, doğrudan siyasetçiye güvenle ilgilidir (Tablo: 6.32-6.34). Katılımcılara *siyasetçiye güvenilmez* yargı cümlesi verilmiş ve bu yargıya katılıp katılmadıkları sorulmuştur. Alınan cevaplar Türkiye siyaseti açısından

7 Maalesef çok farklı neden ve biçimlerde sivil iradeye yönelik ve bu bağlamda siyasetçiye yönelik olumsuz tutum ve tavırlar gündemde yer bulmaktadır. Bir kısım kitle iletişim aracı tarafından *siyasetçinin güvenilmezliği*, *siyasetin ülke sorunlarının çözümü için yetersizliği* gibi kanaatler Türkiye’de kitlelerin zihninde diri tutulmaya çalışılmıştır.

son derece düşündürücüdür. Çünkü farklı düzeylerde de olsa gençlerin %46,4’ü *siyasetçiye güvenmediğini* ifade etmiştir. Siyasetçiye güven noktasında *kararsızlık* yaşayanların oranı da %28,4 gibi oldukça yüksek düzeylerde dir.

Tablo:6.32: Siyasetçiye Güven

	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1044	20,5
Katılıyorum	1317	25,9
Kararsızım	1446	28,4
Katılmıyorum	832	16,4
Kesinlikle katılmıyorum	444	8,7
TOPLAM	5083	100,0

Tablo:6.33: Farklı Değişkenler Açısından Siyasetçiye Güven-1

	“Siyasetçiye güvenilmez” %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	20,3	25,0	29,7	16,3	8,7
Nişanlı-Sözlü	23,3	26,7	22,0	14,7	13,3
Dul-Boşanmış	34,4	6,3	28,1	25,0	6,3
Evlî	20,2	40,9	13,2	19,5	6,2
BÖLGE					
İstanbul	24,3	24,5	25,5	17,3	8,4
Batı Marmara	24,4	22,4	31,8	14,9	6,5
Ege	17,1	26,1	24,6	19,7	12,6
Doğu Marmara	18,6	21,4	35,3	16,7	8,1
Batı Anadolu	20,6	26,4	24,2	21,1	7,7
Akdeniz	17,2	34,7	29,2	10,5	8,4
Orta Anadolu	21,8	23,1	29,6	15,1	10,5
Batı Karadeniz	21,4	23,9	29,2	17,1	8,4
Doğu Karadeniz	21,1	24,1	26,8	19,9	8,1
Kuzey Doğu Anadolu	25,1	26,8	22,1	18,8	7,2
Ortadoğu Anadolu	19,5	30,2	26,8	12,2	11,3
Güneydoğu Anadolu	14,3	26,1	39,4	12,4	7,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	23,3	21,9	31,9	14,5	8,4
751-1000 TL	20,0	30,2	26,5	16,1	7,2
1001-1500 TL	19,8	24,6	28,3	18,0	9,3
1501-2000 TL	17,8	28,8	26,4	17,5	9,4
2001-3000 TL	23,3	22,4	31,1	15,1	8,2
3001-5000 TL	20,8	23,2	33,8	12,6	9,7
5001 ve üstü TL	39,5	9,2	21,1	14,5	15,8

Tablo:6.34: Farklı Değişkenler Açısından Siyasetçiye Güven-2

	"Siyasetçiye güvenilmez"				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	22,7	25,1	27,8	15,6	8,8
Kadın	18,4	26,7	29,1	17,2	8,7
YAŞ					
15	13,5	20,8	41,1	12,6	12,1
16	17,3	19,6	36,5	14,1	12,5
17	21,3	19,1	37,5	14,1	8,1
18	21,8	23,3	36,3	11,0	7,7
19	20,8	22,3	28,3	18,4	10,2
20	20,2	25,0	31,0	12,5	11,2
21	20,1	32,8	25,9	17,5	3,7
22	26,9	29,7	22,3	11,4	9,7
23	12,5	30,6	29,7	16,2	11,0
24	21,9	27,1	32,3	12,1	6,6
25	26,9	29,6	14,6	16,9	11,9
26	31,1	22,2	24,4	22,2	
27	28,1	25,0	10,9	27,6	8,3
28	14,8	42,1	9,3	28,2	5,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	28,9	30,8	25,5	9,2	5,5
Lise	18,6	23,5	32,4	15,8	9,8
Ön lisans	26,2	21,6	27,9	15,1	9,2
Lisans	18,5	29,9	26,1	17,4	8,0
Lisansüstü	19,7	23,7	21,5	25,8	9,2
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	18,6	25,2	30,7	17,8	7,7
İlçe	23,9	25,4	28,2	14,7	7,9
Şehir	18,9	26,8	27,6	17,1	9,6
AILENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	38,1	9,5	52,4		
Yoksul	27,0	21,3	28,4	17,7	5,7
Normal	20,5	26,5	28,2	16,0	8,8
Zengin	14,5	20,5	32,5	23,5	9,0
Çok zengin	24,0	8,0	16,0	36,0	16,0

Türkiye siyasetinde önemli bakış açılarından birisi *Türk'ün, Türk'ten başka dostu yoktur* anlayışıyla formüle edilen anlayıştır. Gençlerin bu anlayışı ne oranda kabul ettikleri veya reddettikleri belirlenmek istenmiş ve sözün değerlendirilmesi istenmiştir. Gençlerin önemli bir kısmı (%41,1) bu söze *kesinlikle katıldığını* ifade ederken, yine önemli bir kısmı da katıldığını (%19,4) ifade etmiştir (Tablo:6.35). Bu, ulusalcı anlayışın gençler arasında kabul gördüğünü göstermesi açısından önemli

bir tespittir. İlgili sözün değerlendirilme biçimi, farklı değişkenler açısından incelenecek olursa (Tablo:6.36-6.37), ailesinin sosyo-ekonomi durumunu çok yoksul olarak tanımlayanların, dul ve boşanmışların, ailesinin aylık gelir düzeyi 1001-2000 TL olanların Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur sözüne görece daha yüksek destek verdikleri tespit edilmiştir.

Tablo:6.35: Türk'ün Dostu

"Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur"	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	2149	41,1
Katılıyorum	1015	19,4
Kararsızım	638	12,2
Katılmıyorum	869	16,6
Kesinlikle katılmıyorum,	552	10,6
TOPLAM	5223	100,0

Tablo:6.36: Farklı Değişkenler Açısından Türk'ün Dostu-1

	"Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	41,3	17,8	12,2	17,8	10,8
Nişanlı-Sözlü	48,0	21,1	9,2	15,1	6,6
Dul-Boşanmış	79,4	17,6	2,9		
Evli	36,6	38,9	11,9	5,7	6,9
BÖLGE					
İstanbul	37,6	22,4	11,0	15,8	13,3
Batı Marmara	27,6	22,1	16,3	15,0	19,0
Ege	35,0	18,3	13,9	19,0	13,7
Doğu Marmara	43,0	17,5	12,5	18,3	8,8
Batı Anadolu	45,6	17,0	14,0	17,9	5,6
Akdeniz	41,1	20,7	10,7	17,6	9,9
Orta Anadolu	45,9	14,1	14,9	16,8	8,3
Batı Karadeniz	44,6	19,1	9,5	15,3	11,5
Doğu Karadeniz	37,7	23,4	11,7	20,2	7,1
Kuzey Doğu Anadolu	47,3	22,9	10,5	12,3	6,9
Ortadoğu Anadolu	42,8	13,6	16,0	16,6	11,1
Güneydoğu Anadolu	45,5	19,1	9,2	14,9	11,3
AILENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	39,6	17,7	15,7	10,6	16,4
751-1000 TL	39,9	23,7	12,8	15,6	8,0
1001-1500 TL	43,9	18,5	11,0	17,4	9,2
1501-2000 TL	43,3	19,5	9,3	17,3	10,6
2001-3000 TL	38,9	14,6	12,7	20,8	13,0
3001-5000 TL	33,2	20,0	18,5	18,5	9,8
5001 ve üstü TL	31,6	21,1	14,5	26,3	6,6

Tablo:6.37: Farklı Değişkenler Açısından Türk'ün Dostu-2

	"Türk'ün Türk'ten başka dostu yoktur" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	44,4	17,5	11,9	14,4	11,7
Kadın	38,0	21,3	12,5	18,8	9,4
YAŞ					
15	22,0	17,0	26,1	16,5	18,3
16	29,9	15,9	17,8	17,4	18,9
17	37,5	20,2	11,8	16,6	13,9
18	39,2	19,6	11,5	18,6	11,1
19	52,0	15,9	12,3	14,2	5,6
20	45,5	19,5	10,1	17,0	7,9
21	41,6	18,3	10,7	16,2	13,2
22	44,6	24,4	10,7	13,7	6,5
23	45,1	11,0	16,9	17,6	9,4
24	34,3	13,0	17,4	18,2	17,1
25	46,2	21,6	10,6	12,5	9,1
26	44,4	33,3	4,4	4,4	13,3
27	41,2	10,9	9,5	38,5	
28	40,9	41,8	3,8	5,8	7,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	43,0	29,1	13,0	11,2	3,6
Lise	35,7	22,1	14,6	16,1	11,6
Ön lisans	52,7	12,2	12,5	11,6	10,9
Lisans	40,2	18,6	10,3	19,9	11,0
Lisansüstü	41,9	21,7	9,8	18,0	8,6
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	42,8	21,5	12,3	14,4	9,0
İlçe	37,7	21,2	10,8	18,3	12,1
Şehir	42,9	17,9	13,0	16,2	10,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	61,9	28,6			9,5
Yoksul	28,2	43,7	2,8	16,2	9,2
Normal	41,4	18,4	12,6	16,9	10,7
Zengin	42,8	22,0	12,7	14,8	7,6
Çok zengin	28,0	48,0	8,0	8,0	8,0

Her ne varsa "eski" de var, yenilikler bizi bozuyor sözü de bir dünya görüşünü ve dolayısıyla Türkiye siyasetinde referans olan anlayışlardan birisini temsil etmektedir. Gençlerin bu sözü değerlendirme tarzları dikkate alındığında (Tablo:6.38), baskın eğilimin (%50,7) bu sözle dile getirilen anlayışı doğru bulmama biçiminde olduğu anlaşılıyor. Katılımcı gençlerin farklı olgusal nitelikleri açısından cevaplar incelendiğinde (Tablo:6.39-6.40), erkeklerin, kadınlara oranla ilgili sözde dile getiren anlayışı daha yüksek oranda destekledikleri, ayrıca 27 yaş grubunda olanların, ailesinin sosyo-ekonomik düzeyini çok zengin olarak niteleyenlerin ve ilköğretim düzeyi öğretime sahip olanların ilgili sözde dile getiren anlayışı daha yüksek oranda doğru buldukları tespit edilmiştir.

Gelenek bağlamındaki bu değerlendirmelere, yine aynı anlayış ile alâkalı olarak, *geleneklere bağlı kalmak gericiliktir* sözü değerlendirme açısından incelendiğinde (Tablo:6.41-6.43), ilginç bir şekilde gençlerin büyük çoğunluğunun (%70,6)'sının bu anlayışa itiraz ettikleri; ilgili sözde dile getirilen anlayışı desteklemedikleri anlaşılmaktadır. Fakat kavram, *gericilikten* uzaklaştırılıp *değişime* dönüştürüldüğünde tutum ve tavırlarda önemli değişme gözlenmektedir (Tablo:6.44-6.46).

Gençler *nasıl olursa olsun, değişime ayak uydurmak gerekir* sözünü değerlendirirken, bu sözde dile getirilen anlayışı destekleme yönünde bir tavır sergilemekte ve sözde dile getirilen anlayışı %58,6'lık oranla doğru bulduklarını ifade etmektedirler.

Tablo:6.38: Geleneğin Önemi

"Her ne varsa eskide var, yenilikler bizi bozuyor"	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	521	10,1
Katılıyorum	842	16,4
Kararsızım	1171	22,8
Katılmıyorum	1754	34,1
Kesinlikle katılmıyorum,	852	16,6
TOPLAM	5140	100,0

Tablo:6.39: Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Önemi-1

"Her ne varsa "eski" de var, yenilikler bizi bozuyor" %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	8,3	17,0	23,0	35,0	16,7
Nişanlı-Sözlü	21,1	3,9	21,1	38,2	15,8
Dul-Boşanmış	29,4	8,8	38,2	23,5	
Evli	15,3	15,1	18,1	36,4	15,1
BÖLGE					
İstanbul	10,4	21,2	19,6	37,4	11,4
Batı Marmara	10,9	11,6	20,6	31,5	25,4
Ege	9,2	14,9	22,2	37,4	16,3
Doğu Marmara	8,0	15,8	29,0	33,5	13,7
Batı Anadolu	7,1	14,0	23,3	38,6	16,9
Akdeniz	4,3	18,2	21,1	31,4	25,0
Orta Anadolu	8,6	12,1	22,0	35,2	22,0
Batı Karadeniz	11,0	15,4	20,6	34,8	18,3
Doğu Karadeniz	11,4	17,0	21,0	35,8	14,8
Kuzey Doğu Anadolu	17,1	19,0	19,6	30,2	14,1
Ortadoğu Anadolu	13,1	15,3	32,7	27,5	11,3
Güneydoğu Anadolu	13,2	17,3	27,2	32,1	10,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	13,3	18,9	26,1	26,3	15,4
751-1000 TL	11,5	17,0	23,4	33,2	14,9
1001-1500 TL	9,5	15,9	22,0	36,9	15,8
1501-2000 TL	8,3	14,4	23,6	37,3	16,4
2001-3000 TL	10,5	15,1	18,3	34,2	21,9
3001-5000 TL	5,8	14,5	28,5	32,9	18,4
5001 ve üstü TL	10,3	20,5	24,4	20,5	24,4

Tablo:6.40: Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Önemi-2

	"Her ne varsa "eski" de var, yenilikler bizi bozuyor" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	10,8	16,3	23,5	33,8	15,6
Kadın	9,5	16,5	22,1	34,5	17,5
YAŞ					
15	17,0	17,0	28,3	16,5	21,2
16	14,9	16,9	23,0	22,6	22,6
17	13,7	18,0	23,8	25,3	19,2
18	8,6	21,0	26,8	29,8	13,8
19	8,8	12,9	20,1	37,7	20,6
20	9,9	15,3	24,2	37,2	13,4
21	8,9	22,6	15,3	38,4	14,7
22	6,3	14,4	25,3	40,8	13,2
23	6,1	14,6	24,9	38,9	15,5
24	7,4	14,6	22,8	38,6	16,6
25	13,6	12,9	21,6	36,0	15,9
26		16,3	32,6	27,9	23,3
27	23,0	8,0	17,0	32,0	20,0
28	8,8	25,5	13,9	42,1	9,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	21,1	22,4	19,3	27,5	9,7
Lise	14,2	18,3	23,7	27,8	16,1
Ön lisans	7,8	18,0	21,6	35,9	16,7
Lisans	6,8	14,3	24,6	39,8	14,6
Lisansüstü	4,6	10,7	14,1	34,3	36,4
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	11,0	18,0	26,3	32,1	12,6
İlçe	11,9	19,7	21,0	30,2	17,1
Şehir	8,6	13,9	22,3	37,8	17,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
Çok yoksul		8,3	91,7		
Yoksul	7,9	12,9	14,3	28,6	36,4
Normal	10,3	16,7	22,4	35,0	15,6
Zengin	8,1	13,7	25,6	29,1	23,5
Çok zengin	18,5	7,4	37,0		37,0

Tablo:6.41: Geleneğin Olumsuzluğu

“Geleneklere bağlı kalmak gerici- tir”	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	295	6,0
Katılıyorum	492	9,9
Kararsızım	669	13,5
Katılmıyorum	1922	38,8
Kesinlikle katılmıyorum,	1573	31,8
TOPLAM	4951	100,0

TABLO:6.42: Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Olumsuzluğu-1

“Geleneklere bağlı kalmak gerici- lik” %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	5,5	9,8	12,9	39,2	32,5
Nişanlı-Sözlü	4,7	5,4	12,8	39,9	37,2
Dul-Boşanmış	18,8	12,5	3,1	25,0	40,6
Evli	7,3	11,3	16,5	39,5	25,4
BÖLGE					
İstanbul	4,2	7,4	13,5	41,5	33,4
Batı Marmara	13,5	13,9	13,9	30,6	28,1
Ege	4,3	12,2	9,6	39,5	34,4
Doğu Marmara	5,8	7,0	11,1	38,7	37,3
Batı Anadolu	6,3	9,5	18,5	41,5	24,3
Akdeniz	5,4	12,5	15,3	39,7	27,2
Orta Anadolu	5,5	8,0	10,4	37,1	39,0
Batı Karadeniz	6,8	7,6	15,7	40,9	29,1
Doğu Karadeniz	3,6	11,1	11,9	45,2	28,2
Kuzey Doğu Anadolu	5,9	10,0	17,3	31,1	35,7
Ortadoğu Anadolu	7,1	11,9	14,1	31,5	35,4
Güneydoğu Anadolu	6,5	11,1	9,5	41,6	31,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	8,4	8,8	13,4	37,7	31,7
751-1000 TL	3,8	11,3	15,3	38,4	31,2
1001-1500 TL	6,2	11,3	11,9	37,9	32,8
1501-2000 TL	6,0	9,7	12,6	40,3	31,4
2001-3000 TL	7,6	5,9	16,7	35,1	34,6
3001-5000 TL	4,0	4,0	18,4	44,3	29,4
5001 ve üstü TL	5,1	10,3	9,0	53,8	21,8

Tablo:6.43: Farklı Değişkenler Açısından Geleneğin Olumsuzluğu-2

	“Geleneklere bağlı kalmak gerici- lik” %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	7,1	11,7	14,6	34,1	32,6
Kadın	4,9	8,3	12,5	43,3	31,0
YAŞ					
15	15,6	18,0	24,9	17,1	24,4
16	12,4	10,8	20,4	28,0	28,4
17	7,0	9,2	14,3	37,9	31,5
18	3,6	11,7	13,7	35,4	35,7
19	3,6	8,4	11,7	43,8	32,5
20	3,9	9,2	13,8	41,5	31,5
21	11,1	8,9	10,0	39,4	30,6
22	9,1	7,3	8,5	40,6	34,5
23	3,8	2,5	18,6	43,5	31,5
24	4,4	7,1	21,3	29,2	38,0
25	3,3	15,6	7,4	43,9	29,9
26	5,1	5,1	5,1	41,0	43,6
27		19,5	10,2	54,1	16,1
28	7,7	15,4	9,6	36,5	30,8
ÖĞRENİM					
İlköğretim	3,4	12,2	19,9	30,3	34,3
Lise	8,0	12,5	15,3	34,4	29,9
Ön lisans	8,5	8,5	15,4	36,2	31,4
Lisans	3,1	7,9	10,7	45,6	32,7
Lisansüstü	7,0	9,1	5,6	41,1	37,3
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	7,5	8,1	12,4	41,0	31,0
İlçe	5,7	11,2	14,5	35,5	33,1
Şehir	5,8	9,2	13,4	41,1	30,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
Çok yoksul			52,9	11,8	35,3
Yoksul	12,7	11,9	10,3	34,9	30,2
Normal	5,7	10,1	13,3	39,2	31,6
Zengin	4,0	7,6	16,1	36,6	35,7
Çok zengin	40,0		16,0	28,0	16,0

Tablo:6.44: Değişime Uymanın Önemi

Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	944	18,4
Katılıyorum	2068	40,2
Kararsızım	988	19,2
Katılmıyorum	807	15,7
Kesinlikle katılmıyorum,	336	6,5
TOPLAM	5143	100,0

Tablo:6.45: Farklı Değişkenler Açısından Değişime Uymanın Önemi-1

“Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir” %					
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	18,4	41,0	19,2	15,5	5,8
Nişanlı-Sözlü	16,4	40,1	18,4	10,5	14,5
Dul-Boşanmış	6,3	21,9	28,1	43,8	
Evli	13,9	41,1	17,4	19,6	8,1
BÖLGE					
İstanbul	19,1	40,8	19,4	17,1	3,6
Batı Marmara	20,3	38,7	19,4	13,2	8,4
Ege	12,6	41,0	18,6	21,9	5,8
Doğu Marmara	16,4	39,4	23,7	16,7	3,8
Batı Anadolu	20,1	40,2	18,4	15,4	5,9
Akdeniz	22,8	40,2	22,1	9,9	5,0
Orta Anadolu	19,2	36,8	17,6	20,3	6,2
Batı Karadeniz	21,3	41,3	18,0	14,6	4,8
Doğu Karadeniz	14,4	39,9	24,9	13,2	7,6
Kuzey Doğu Anadolu	20,2	35,1	16,5	17,3	11,0
Ortadoğu Anadolu	14,2	39,6	16,9	18,4	10,9
Güneydoğu Anadolu	16,6	48,4	13,9	11,2	9,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	19,6	34,9	19,4	14,3	11,7
751-1000 TL	16,2	47,3	17,3	14,0	5,2
1001-1500 TL	17,3	36,7	19,4	19,7	7,0
1501-2000 TL	17,7	39,0	19,2	17,5	6,5
2001-3000 TL	22,9	45,2	19,7	8,9	3,2
3001-5000 TL	18,8	48,3	23,2	6,8	2,9
5001 ve üstü TL	41,0	17,9	34,6	5,1	1,3

Tablo:6.46: Farklı Değişkenler Açısından Değişime Uymanın Önemi-2

	“Nasıl olursa olsun değişime ayak uydurmak gerekir” %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
ÇİNSİYET					
Erkek	18,6	40,7	20,0	13,2	7,5
Kadın	18,1	39,7	18,5	18,0	5,7
YAŞ					
15	29,0	32,4	20,8	12,1	5,8
16	26,7	36,1	18,4	14,9	3,9
17	18,1	43,5	21,8	10,9	5,7
18	22,2	43,3	16,7	10,1	7,7
19	22,5	35,5	17,8	18,3	5,8
20	12,3	43,9	19,7	16,1	7,9
21	20,1	44,3	14,4	11,9	9,3
22	19,2	43,0	16,3	15,7	5,8
23	15,9	36,3	25,9	12,5	9,5
24	12,5	43,6	22,1	9,3	12,5
25	18,9	34,5	16,3	25,8	4,5
26	14,0	27,9	34,9	23,3	
27	11,3	43,2	18,8	23,0	3,8
28	16,4	43,7	12,2	27,7	
ÖĞRENİM					
İlköğretim	11,4	38,9	19,1	20,7	9,9
Lise	20,3	39,3	20,2	14,1	6,2
Ön lisans	21,8	37,2	18,9	13,8	8,3
Lisans	15,5	43,0	19,2	17,0	5,3
Lisansüstü	19,4	42,3	15,1	17,0	6,2
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	16,2	42,8	18,9	13,3	8,7
İlçe	17,9	43,4	18,1	15,3	5,4
Şehir	19,3	37,4	20,1	16,9	6,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
Çok yoksul	19,0	28,6	42,9		9,5
Yoksul	20,4	51,8	18,2	8,0	1,5
Normal	17,6	40,3	19,3	15,9	6,9
Zengin	29,0	35,7	15,1	17,6	2,5
Çok zengin	44,4	18,5	22,2	14,8	

6.5. Gençlik ve Siyasal Davranış

Gençlerin siyasete veya siyasetçiye yönelik güvensizlikleri, seçimlere katılma gibi önemli bir sorumluluğu ne düzeyde etkilemektedir? Bunu anlamak için *Eğer yarın seçim olsa ne yaparsınız?* diye sorulmuş, gençlerin %73,8'i *sandiğa gider ve oy kullanırım* cevabını vermiştir (Tablo: 6.47-6.49). Bu da göstermektedir ki siyasetçiye güven noktasında bazı olumsuz tutum ve kanaatlere sahip olsalar bile gençler, siyasetteki bireysel sorumluluklarını yerine getirme davranışı konusunda isteklidirler.

Yarın seçim olsa sandığa gitmem-oy kullanmam veya *boş oy veririm* cevabını veren gençlerin bu protestolarının amacı araştırıldığında ise (Tablo: 6.50-6.55), birinci düzeyde (Tablo: 6.50), baskın kanaatin %44,8'lik oranla *partiler sorun çözemez*; %16,5'lik oranla da *partilere güvenmiyorum* görüşleri olduğu anlaşılmıştır. İkinci düzeydeki cevaplar açısından da (Tablo: 6.51) belirleyici faktörün %30,7'lik oranla *partilere güvenmiyorum*, %23,5'lik oranla *partiler gençlerle ilgilenmiyor*, %22'lik oranla da *partiler beni temsil etmiyor* görüşü olduğu anlaşılmıştır.

Tablo:6.47: Seçimde Takınılacak Tutum

	SAYI	%
Oy kullanırım	3802	73,8
Boş oy veririm	491	9,5
Sandiğa gitmem	373	7,2
Kararsızım	483	9,4
TOPLAM	5149	100,0

Tablo:6.48: Farklı Değişkenler Açısından Seçimde Takınılacak Tutum-1

	Eğer yarın bir seçim olsa ne yapardınız? %			
	Oy kullanırım	Boş oy veririm	Sandiğa Gitmem	Kararsızım
MEDENİ DURUM				
Bekâr	73,8	9,8	7,4	9,0
Nişanlı-Sözlü	82,2	3,9	9,9	3,9
Dul-Boşanmış	59,3	18,5	7,4	14,8
Evli	85,0	4,1	2,9	8,1
BÖLGE				
İstanbul	78,0	5,2	9,0	7,7
Batı Marmara	66,5	15,0	8,8	9,7
Ege	72,7	11,5	6,5	9,4
Doğu Marmara	71,5	10,6	10,4	7,4
Batı Anadolu	69,5	13,4	5,8	11,3
Akdeniz	69,1	11,0	8,5	11,4
Orta Anadolu	78,9	5,1	9,9	6,2
Batı Karadeniz	76,5	9,6	3,2	10,7
Doğu Karadeniz	74,8	7,8	7,3	10,3
Kuzey Doğu Anadolu	70,2	11,3	7,2	11,3
Ortadoğu Anadolu	74,1	7,8	5,9	12,1
Güneydoğu Anadolu	81,5	8,6	5,1	4,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	66,7	9,9	10,1	13,3
751-1000 TL	76,2	8,7	5,0	10,1
1001-1500 TL	77,3	9,4	5,1	8,1
1501-2000 TL	69,6	11,3	9,9	9,2
2001-3000 TL	77,1	7,3	6,6	9,0
3001-5000 TL	78,8	12,3	6,9	2,0
5001 ve üstü TL	74,3	7,1	8,6	10,0

Tablo:6.49: Farklı Değişkenler Açısından Seçimde Takınılacak Tutum-2

	Eğer yarın bir seçim olsa ne yapardınız? %			
	Oy kullanırım	Boş oy veririm	Sandığa Gitmem	Kararsızım
CİNSİYET				
Erkek	78,8	6,5	7,4	7,3
Kadın	69,1	12,4	7,1	11,4
YAŞ				
15	55,3	11,9	13,3	19,5
16	43,8	24,2	12,1	20,0
17	59,8	12,5	11,5	16,2
18	74,9	7,6	6,3	11,1
19	75,9	13,6	3,2	7,3
20	72,3	10,2	6,7	10,8
21	78,2	7,4	9,0	5,3
22	80,8	5,2	7,6	6,4
23	80,6	8,6	2,5	8,3
24	85,0	5,4	9,6	
25	89,8	5,5	1,6	3,1
26	71,2	7,7	11,5	9,6
27	78,4		7,7	13,9
28	87,0	5,3	3,8	3,8
ÖĞRENİM				
İlköğretim	78,0	8,5	,9	12,6
Lise	66,2	11,9	8,8	13,1
Ön lisans	77,2	8,1	8,1	6,5
Lisans	79,6	7,9	5,7	6,8
Lisansüstü	68,7	12,2	11,3	7,8
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	73,8	9,0	5,2	12,0
İlçe	70,0	12,6	7,2	10,2
Şehir	76,4	7,7	7,9	8,0
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	38,5	11,5	42,3	7,7
Yoksul	64,7	7,9	18,7	8,6
Normal	74,9	9,6	6,0	9,5
Zengin	70,7	7,8	13,8	7,8
Çok zengin	37,0	25,9	14,8	22,2

Tablo:6.50: Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1)

	SAYI	%
Partiler sorun çözemez	691	44,8
Partiler beni temsil etmiyor	158	10,3
Partiler gençlerle ilgilenmiyor	169	11,0
Partilere güvenmiyorum	254	16,5
Secim çözüm değil	170	11,0
Başka	99	6,4
TOPLAM	1541	100,0

Tablo:6.51: Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2)

	SAYI	%
Partiler sorun çözemez	98	11,5
Partiler beni temsil etmiyor	187	22,0
Partiler gençlerle ilgilenmiyor	200	23,5
Partilere güvenmiyorum	261	30,7
Secim çözüm değil	91	10,7
Başka	13	1,5
TOPLAM	850	100,0

Tablo:6.52: Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1)-1

	Seçimde oy kullanmayacaksınız veya boş oy verecekseniz, neden? %					
	Partiler sorun çözemez	Partiler beni temsil etmiyor	Partiler gençlerle ilgilenmiyor	Partilere güvenmiyorum	Secim çözüm değil	Başka
CİNSİYET						
Erkek	38,0	12,8	12,2	19,0	10,4	7,6
Kadın	50,1	8,3	10,0	14,5	11,5	5,5
YAŞ						
15	30,0	17,3	21,8	16,4	4,5	10,0
16	45,5	15,2	17,2	10,3	6,2	5,5
17	44,1	12,6	5,6	11,2	12,6	14,0
18	57,6	10,4	11,2	10,4	7,2	3,2
19	46,3	8,0	6,9	17,1	17,7	4,0
20	45,3	7,0	3,5	31,4	7,0	5,8
21	50,0	5,4	23,2	12,5	7,1	1,8
22	57,6	12,1	3,0	15,2	12,1	
23	48,2	7,2	10,8	6,0	18,1	9,6
24	39,1	15,6	12,5	20,3	12,5	
25	33,3		26,7	13,3	26,7	
26	30,0			55,0		15,0
27	39,3	13,1	13,1		13,1	21,3
28	46,5	16,3		18,6	18,6	
ÖĞRENİM						
İlköğretim	18,0	10,8	8,1	26,1	13,5	
Lise	42,5	14,8	12,4	12,7	10,2	
Ön lisans	40,0	2,4	17,6	25,9	9,4	
Lisans	62,2	6,9	4,8	10,1	13,3	
Lisansüstü	36,8	12,0	9,6	28,8	9,6	
EN ÇOK YAŞANAN YER						
Köy/Kasaba	40,5	8,7	11,0	16,3	12,5	11,0
İlçe	36,0	14,7	13,3	15,8	11,1	9,1
Şehir	52,9	7,2	9,5	17,9	10,2	2,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU						
Çok yoksul			21,4	64,3	14,3	
Yoksul	30,8	11,5	5,8	11,5	32,7	7,7
Normal	46,5	9,7	11,0	15,9	10,0	6,8
Zengin	35,9	20,5	7,7	19,2	14,1	2,6
Çok zengin	22,2	22,2	22,2	11,1	22,2	

Tablo:6.53: Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-1)-2

	Seçimde oy kullanmayacaksınız veya boş oy verecekseniz, neden? %					
	Partiler sorun çözemez	Partiler beni temsil etmiyor	Partiler Gençlerle ilgilenmiyor	Partilere güvenmiyorum	Secim çözüm değil	Başka
MEDENİ DURUM						
Bekâr	47,0	10,6	11,3	14,7	10,6	5,9
Nişanlı-Sözlü	51,1	4,4		17,8	22,2	4,4
Dul-Boşanmış	11,1		22,2	66,7		
Evli	26,3	6,1	6,1	32,3	12,1	17,2
BÖLGE						
İstanbul	45,0	9,5	7,9	18,0	11,6	7,9
Batı Marmara	43,8	21,1	12,5	12,5	7,0	3,1
Ege	44,6	11,6	14,9	11,6	10,7	6,6
Doğu Marmara	41,0	8,2	8,2	23,0	10,7	9,0
Batı Anadolu	47,0	5,2	17,9	17,2	8,2	4,5
Akdeniz	48,9	12,5	5,4	15,2	13,0	4,9
Orta Anadolu	38,6	6,8	8,0	17,0	26,1	3,4
Batı Karadeniz	46,7	5,8	10,2	15,3	13,1	8,8
Doğu Karadeniz	49,0	13,7	8,8	8,8	11,8	7,8
Kuzey Doğu Anadolu	39,7	11,3	15,9	17,9	7,3	7,9
Ortadoğu Anadolu	41,9	5,7	11,4	26,7	9,5	4,8
Güneydoğu Anadolu	51,3	10,0	12,5	13,8	5,0	7,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750 TL	45,4	6,4	19,5	18,4	7,1	3,2
751-1000 TL	40,7	9,1	9,8	16,4	14,9	9,1
1001-1500	44,8	11,1	9,4	14,5	12,6	7,5
1501-2000	44,0	13,8	7,3	20,8	7,3	6,7
2001-3000	50,0	12,1	6,9	11,2	14,7	5,2
3001-5000	60,0	8,0	16,0		12,0	4,0
5001 ve üstü	50,0	14,3		14,3	21,4	

Tablo:6.54: Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2)-1

	Seçimde oy kullanmayacaksınız veya boş oy verecekseniz, neden? %					
	Partiler sorun çözemez	Partiler beni temsil etmiyor	Partiler gençlerle ilgilenmiyor	Partilere güvenmiyorum	Secim çözüm değil	Başka
CİNSİYET						
Erkek	8,1	18,9	27,9	26,2	15,1	3,8
Kadın	13,8	24,1	20,6	33,8	7,7	
YAŞ						
15		21,4	19,0	31,0	28,6	
16	3,8	28,8	31,3	27,5	8,8	
17	5,7	18,4	39,1	24,1	12,6	
18	11,3	23,8	27,5	26,3	11,3	
19	15,9	11,4	28,4	33,0	11,4	
20	9,8	19,6	23,5	39,2	7,8	
21	15,6	18,8	25,0	28,1	3,1	9,4
22		17,6	5,9	58,8	17,6	
23	41,2	23,5	11,8	11,8	11,8	
24	25,8		12,9	41,9	19,4	
25		63,6	18,2			18,2
26	26,7	26,7		26,7	20,0	
27		20,0	40,0	40,0		
28	11,1	29,6	14,8	44,4		
ÖĞRENİM						
İlköğretim	10,7	25,0		21,4	37,5	5,4
Lise	5,0	23,1	31,7	27,8	12,4	
Ön lisans	16,7	9,5	26,2	38,1	4,8	4,8
Lisans	12,6	26,2	16,5	34,0	10,7	
Lisansüstü	26,2	27,2	9,7	33,0		3,9
EN ÇOK YAŞANAN YER						
Köy/Kasaba	12,2	17,6	23,6	25,7	18,9	2,0
İlçe	13,1	20,1	23,5	34,6	8,7	
Şehir	10,7	23,8	23,6	29,6	9,6	2,7
AİLENİN EKONOMİK DURUMU						
Çok yoksul						100,0
Yoksul	20,8	12,5	12,5	54,2		
Normal	11,7	21,8	23,2	30,8	11,2	1,3
Zengin	9,3	9,3	39,5	32,6	9,3	
Çok zengin		40,0	40,0		20,0	

Tablo:6.55: Farklı Değişkenler Açısından Seçimlerde Oy Kullanmama Nedeni (TERCİH-2)-2

	Seçimde oy kullanmayacaksınız veya boş oy verecekseniz, neden? %					
	Partiler sorun çözemez	Partiler beni temsil etmiyor	Partiler gençlerle ilgilenmiyor	Partilere güvenmiyorum	Secim çözüm değil	Başka
MEDENİ DURUM						
Bekâr	12,3	20,5	22,1	35,1	8,6	1,4
Nişanlı-Sözlü		75,0	12,5	12,5		
Dul-Boşanmış	100,0					
Evli	11,3	15,1	37,7	7,5	22,6	5,7
BÖLGE						
İstanbul	4,8	7,9	34,9	27,0	20,6	4,8
Batı Marmara	4,2	15,3	37,5	31,9	11,1	
Ege	14,8	27,9	13,1	32,8	11,5	
Doğu Marmara	16,9	21,5	15,4	38,5	7,7	
Batı Anadolu	22,2	19,4	5,6	37,5	15,3	
Akdeniz	12,7	27,5	27,5	25,5	6,9	
Orta Anadolu	16,3	30,2	23,3	18,6	7,0	4,7
Batı Karadeniz	17,8	15,1	13,7	42,5	9,6	1,4
Doğu Karadeniz	10,0	33,3	13,3	33,3	3,3	6,7
Kuzey Doğu Anadolu	5,9	36,5	25,9	20,0	11,8	
Ortadoğu Anadolu	17,0	13,2	45,3	20,8	3,8	
Güneydoğu Anadolu		28,9	13,2	50,0	7,9	
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750 TL	2,7	30,0	17,3	35,3	12,7	2,0
751-1000	8,7	23,0	23,6	37,3	7,5	
1001-1500	11,6	16,9	22,2	32,0	15,6	1,8
1501-2000	24,9	16,0	24,3	26,5	8,3	
2001-3000	11,8	28,9	25,0	26,3	7,9	
3001-5000		29,4	23,5	23,5	5,9	17,6
5001 ve üstü			100,0			

6.6. Gençlik ve Siyasal Görüşlerin Referansları

Gerçekleştirilmiş birçok araştırmanın konusunu oluşturan birey-siyaset ilişkisine ait önemli sorulardan birisi, bireylerin siyasal kabul ve kültürlerinin kaynağıyla ilgilidir. Yapılan araştırmalar, ailenin, siyasi anlayış ve kabullerde belirleyici bir faktör olduğunu ortaya koymuştur⁸. Hem bu tespiti test etmek, hem de gençlerin siyasi tercihlerindeki eğilimlerindeki aile çevresi faktörünün etkisini belirlemek için araştırma kapsamında aile üyeleriyle sohbetlerde, siyaset konusunun yer alma düzeyine ilişkin bir soruya yer verilmiştir. Alınan cevaplar, siyasetin aile sohbetlerinde bir konu başlığı olduğunu göstermiştir (Tablo: 6.56). Çünkü katılımcı gençlerin %17,7'si *sıklıkla* düzeyinde, %65,7'si de *ara sıra* düzeyinde siyasi konuların aile sohbetlerinde yer aldığını ifade etmişlerdir.

Katılımcıların olgusal özellikleri veya diğer bazı konulara dair görüşleri açısından siyasetin aile sohbetlerinde yer alma-almama durumu incelendiğinde (Tablo:6.57-6.58), lisansüstü öğrenime sahip olanları en çok şehirde yaşayanlar ailesinin sosyo-ekonomik düzeyini çok zengin olarak niteleyenler, Orta Anadolu'da yaşayanlar, ailesinin aylık gelir düzeyi 5001 TL ve üstü olanlar, Türkiye-Dünya gündemini takip edenler aile sohbetlerinde siyasetin yer alma düzeyini diğerlerine göre daha yüksek oranlarda ifade etmişlerdir.

Tablo:6.56: Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyasetin Konu Olması

	SAYI	%
Sıklıkla	927	17,7
Ara sıra	3440	65,7
Hayır	866	16,5
TOPLAM	5233	100,0

Tablo:6-57: Farklı Değişkenler Açısından Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyaset-1

	Aile üyelerinizle sohbetlerinizde siyaset yer alır mı? %		
	Sıklıkla	Ara sıra	Hayır
CİNSİYET			
Erkek	18,1	63,9	18,0
Kadın	17,4	67,5	15,2
YAŞ			
15	20,8	61,0	18,2
16	19,4	53,6	27,0
17	9,1	64,9	25,9
18	15,6	69,0	15,4
19	16,7	64,1	19,2
20	16,4	70,6	13,0
21	11,1	74,7	14,2
22	27,4	58,3	14,3
23	23,1	66,0	10,8
24	18,3	57,7	24,1
25	20,5	60,5	19,0
26	12,2	83,7	4,1
27	27,4	58,7	13,9
28	14,8	75,0	10,2
ÖĞRENİM			
İlköğretim	15,0	62,5	22,5
Lise	16,1	64,8	19,1
Ön lisans	12,7	73,3	14,0
Lisans	21,7	62,1	16,2
Lisansüstü	22,9	70,4	6,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	12,1	67,8	20,2
İlçe	17,1	65,0	17,9
Şehir	19,8	65,8	14,4
AİLENİN EKONOMİK DURUMU			
Çok yoksul		42,3	57,7
Yoksul	15,0	72,1	12,9
Normal	17,6	65,7	16,7
Zengin	24,4	63,9	11,8
Çok zengin	32,0	52,0	16,0

⁸ Bu konuda sadece bir örnek olarak Aydın, Kenan ve Volkan Özbek'in "Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi" (Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2004/2) zikredilebilir. Söz konusu araştırmanın bulgusunu ifade eden tespit önemli ve anlamlıdır: "Aile kurumu o ya da bu yolla bireyin siyasi parti tercihinde önemli bir rol oynamaktadır" (s.165).

Tablo:6.58: Farklı Değişkenler Açısından Aile Üyeleriyle Sohbetlerde Siyaset-2

Sizce Aile üyelerinizle sohbetlerinizde siyaset yer alır mı? %			
	Sıklıkla	Ara sıra	Hayır
MEDENİ DURUM			
Bekâr	18,5	65,1	16,4
Nişanlı-Sözlü	17,1	74,3	8,6
Dul-Boşanmış		88,6	11,4
Evli	13,6	71,5	14,9
BÖLGE			
İstanbul	19,0	67,0	14,0
Batı Marmara	19,9	63,3	16,8
Ege	18,4	67,3	14,3
Doğu Marmara	20,3	57,9	21,8
Batı Anadolu	14,8	72,1	13,2
Akdeniz	18,6	62,9	18,6
Orta Anadolu	23,1	66,8	10,2
Batı Karadeniz	16,9	66,5	16,6
Doğu Karadeniz	15,1	68,3	16,6
Kuzey Doğu Anadolu	15,2	67,1	17,7
Ortadoğu Anadolu	19,8	64,3	15,9
Güneydoğu Anadolu	11,8	63,6	24,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	13,3	68,5	18,2
751-1000 TL	13,5	66,5	20,0
1001-1500 TL	18,9	62,6	18,5
1501-2000 TL	19,9	65,5	14,6
2001-3000 TL	20,7	71,0	8,3
3001-5000 TL	20,5	62,0	17,6
5001 ve üstü TL	33,3	59,0	7,7
Türkiye/Dünya gündemini takip			
Çok ilgililiyim	38,3	52,8	9,0
İlgiliyim	15,9	71,6	12,4
İlgisizim	8,3	60,1	31,7
Hiç ilgim yok	4,4	45,4	50,2
Yarın seçim olsa			
Oy kullanırım	19,0	66,1	14,9
Boş/geçersiz oy kullanırım	19,0	62,7	18,4
Oy kullanmam	9,9	66,1	24,0
Kararsızım	13,6	66,1	20,3

Araştırmada yer alan bir başka soru ise, gençler açısından siyasi görüş ve eğilimlerinin genel anlamda kaynaklarını tespit etmeye yöneliktir. Katılımcılara siyasi görüşlerinde nelerden etkilendiklerini en fazla iki seçeneği önem sırasına göre işaretleyerek cevaplamaları istenmiştir. Birinci düzeydeki cevaplar dikkate alındığında (Tablo:6.59), en etkili unsurun %35, 4'lük oranla *aile* olduğu anlaşılmıştır.

İkinci düzeydeki cevaplar dikkate alındığında (Tablo.6.60), ikinci düzeydeki etkili faktörlerin ise sırasıyla *arkadaşlar* (%25,7), *gazete-dergi* (%17), *radyo- televizyon* (14,4) ve *aile* (13,7) olduğu anlaşılmıştır. Buna göre gençler siyasi görüş ve tercihlerinde en çok *aile* çevresi olmak üzere ilâveten kitle iletişim araçlarından ve arkadaş çevresinden etkilenmektedirler.

Tablo:6.59: Siyasi Bilgi ve Tercihin Kaynağı (Tercih-1)

	SAYI	%
Ailem	1800	35,4
Arkadaşlar	279	5,5
Gazete/dergi	522	10,3
Radyo/TV	211	4,1
Öğretmen	56	1,1
Üye olduğum dernek	60	1,2
Siyasi parti	683	13,4
Hiç kimse	1426	28,0
Başka	50	1,0
TOPLAM	5087	100,0

Tablo:6.60: Siyasi Bilgi ve Tercihin Kaynağı (Tercih-2)

	SAYI	%
Ailem	485	13,7
Arkadaşlar	912	25,7
Gazete/dergi	601	17,0
Radyo/TV	512	14,4
Öğretmen	197	5,6
Üye olduğum dernek	93	2,6
Siyasi parti	474	13,4
Hiç kimse	248	7,0
Başka	22	,6
TOPLAM	3544	100,0

6.7. Gençlik ve Bazı Siyasal Sorunlar

Öncelikle ve özellikle Türkiye olmak üzere siyasetle ilgili bazı konulara ve daha çok da sorunlara ilişkin gençlerin düşüncelerini öğrenmek istenmiştir. Bu kapsamda yer alan sorulara verilen cevaplara göre, Türkiye'nin yakın dönem tarihinde önemli bir siyasi gündem olan *başörtüsü* konusundaki gençlerin eğilimleri iki farklı açıdan incelenmiştir.

Birincisi kamuda çalışan kadınların başörtüsü takmasıyla ilgilidir (Tablo: 6.61-6.63). Katılımcıların %64'ü kamuda çalışan kadınların başörtüsü kullanmalarına izin verilmesi taraftarıdır.

Başörtüsü konusu üniversitede okuyan öğrenciler açısından ele alındığında gençlerin % 72,4'ü *üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır* görüşünü onaylamaktadırlar (Tablo: 6.64-6.66).

Tablo:6.61: Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması

Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir”	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	2017	39,5
Katılıyorum	1252	24,5
Kararsızım	760	14,9
Katılmıyorum	500	9,8
Kesinlikle katılmıyorum,	573	11,2
TOPLAM	5102	100,0

Tablo:6.62: Farklı Değişkenler Açısından Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması Hakkındaki Görüşler-1

	“Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir” %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	40,7	25,4	12,2	8,6	13,1
Kadın	38,5	23,8	17,3	10,9	9,5
YAŞ					
15	48,9	26,5	12,1	5,4	7,2
16	42,0	24,0	18,8	7,6	7,6
17	54,8	20,8	9,6	8,7	6,0
18	43,9	23,3	11,5	8,4	12,9
19	35,3	23,8	20,3	8,4	12,2
20	34,2	26,8	18,4	8,2	12,5
21	47,6	29,4	10,2	9,6	3,2
22	32,5	27,2	16,6	10,1	13,6
23	37,6	24,5	17,9	7,8	12,2
24	41,0	20,6	12,0	11,7	14,6
25	40,0	20,4	9,2	12,3	18,1
26	30,8	23,1	10,3	5,1	30,8
27	37,1	24,0	10,9	20,8	7,2
28	26,9	29,2	21,8	14,4	7,9
ÖĞRENİM					
İlköğretim	34,3	30,5	9,8	17,6	7,8
Lise	45,2	23,3	14,4	7,6	9,6
Ön lisans	42,3	23,3	12,8	8,2	13,4
Lisans	34,2	23,8	18,0	11,4	12,6
Lisansüstü	34,4	31,2	12,9	10,4	11,0
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	48,5	27,1	10,0	7,0	7,4
İlçe	38,5	26,0	14,6	11,6	9,4
Şehir	37,1	23,0	16,7	9,3	13,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	79,2		12,5	8,3	
Yoksul	36,6	28,9	15,5	9,9	9,2
Normal	39,6	24,6	14,6	9,9	11,3
Zengin	34,1	25,0	19,8	10,3	10,8
Çok zengin	56,0	16,0	12,0		16,0

Tablo:6.63: Farklı Değişkenler Açısından Kamuda Çalışan Kadınların Başörtüsü Kullanması Hakkındaki Görüşler-2

	"Kamu kurumlarında çalışanların başörtüsü takmasına izin verilmelidir" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	38,5	24,7	15,8	9,6	11,4
Nişanlı-Sözlü	43,4	15,8	9,2	11,8	19,7
Dul-Boşanmış	53,1	18,8	25,0		3,1
Evli	36,7	25,2	12,0	14,9	11,2
BÖLGE					
İstanbul	35,6	27,5	13,1	12,0	11,9
Batı Marmara	48,4	28,6	9,7	5,3	7,9
Ege	37,6	24,0	19,1	10,4	8,9
Doğu Marmara	32,4	30,8	15,1	7,3	14,3
Batı Anadolu	33,0	27,6	13,8	10,0	15,7
Akdeniz	37,9	19,6	17,5	11,5	13,6
Orta Anadolu	34,1	29,3	13,7	9,9	12,9
Batı Karadeniz	38,5	22,5	16,8	11,2	11,0
Doğu Karadeniz	38,0	20,4	17,9	15,4	8,3
K. Doğu Anadolu	50,8	21,2	14,7	7,1	6,3
Ortadoğu Anadolu	47,1	22,5	16,4	7,3	6,7
Güneydoğu Anadolu	48,0	22,0	9,1	5,9	15,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	43,5	29,9	10,8	8,5	7,4
751-1000 TL	42,0	22,7	17,7	9,5	8,1
1001-1500 TL	41,8	21,9	15,0	10,4	10,9
1501-2000 TL	32,2	31,7	14,7	8,8	12,5
2001-3000 TL	36,7	15,5	20,0	11,2	16,7
3001-5000 TL	36,6	21,5	8,8	13,2	20,0
5001 ve üstü TL	23,6	20,8	13,9	11,1	30,6

Tablo:6.64: Üniversitelerde Başörtüsü

"Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır"	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	2372	46,2
Katılıyorum	1346	26,2
Kararsızım	539	10,5
Katılmıyorum	407	7,9
Kesinlikle katılmıyorum,	468	9,1
TOPLAM	5132	100,0

Tablo:6.65: Farklı Değişkenler Açısından Üniversitelerde Başörtüsü -1

	"Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	47,4	26,5	9,6	7,2	9,4
Kadın	45,1	26,0	11,4	8,7	8,8
YAŞ					
15	50,2	22,5	16,3	5,7	5,3
16	46,9	24,8	13,7	8,0	6,5
17	62,3	17,1	8,1	6,2	6,2
18	51,5	23,7	8,0	6,5	10,2
19	43,1	26,7	13,3	6,1	10,9
20	42,3	27,6	13,6	8,5	7,9
21	50,8	32,3	6,7	4,6	5,6
22	47,4	21,7	9,1	12,6	9,1
23	38,8	27,4	16,1	6,9	10,7
24	52,7	23,5	7,0	6,5	10,3
25	43,9	23,1	8,3	10,6	14,0
26	34,1	26,8	9,8	4,9	24,4
27	37,0	37,5	7,7	11,5	6,3
28	36,5	35,0	3,6	18,3	6,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	41,0	39,7	4,8	1,0	13,7
Lise	49,5	22,5	11,6	8,7	7,7
Ön lisans	52,1	20,5	8,8	10,7	7,8
Lisans	41,4	29,5	10,8	7,8	10,4
Lisansüstü	43,8	30,1	10,9	5,6	9,6
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	52,8	24,3	10,2	8,3	4,5
İlçe	46,5	27,0	11,0	6,8	8,7
Şehir	43,7	26,0	10,5	8,7	11,1
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul	79,2	8,3	12,5		
Yoksul	47,8	24,6	8,7	8,7	10,1
Normal	46,3	26,2	10,2	8,1	9,2
Zengin	40,0	28,7	17,0	6,1	8,3
Çok zengin	59,3	18,5	14,8	7,4	

Tablo:6.66: Farklı Değişkenler Açısından Üniversitelerde Başörtüsü -2

	"Üniversitede başörtüsü serbest olmalıdır" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	45,3	27,4	11,0	7,6	8,8
Nişanlı-Sözlü	44,5	24,0	5,5	8,2	17,8
Dul-Boşanmış	73,5	23,5			2,9
Evli	39,9	25,4	6,7	15,5	12,4
BÖLGE					
İstanbul	42,3	30,9	9,7	6,0	11,1
Batı Marmara	53,8	21,6	10,0	7,5	7,2
Ege	40,3	31,4	10,8	10,8	6,6
Doğu Marmara	40,3	30,0	12,3	4,6	12,8
Batı Anadolu	38,0	28,4	8,7	13,7	11,3
Akdeniz	45,1	24,4	9,5	9,3	11,6
Orta Anadolu	45,8	27,0	9,7	7,5	10,0
Batı Karadeniz	45,3	21,9	13,5	6,8	12,5
Doğu Karadeniz	43,1	23,4	13,3	14,8	5,4
Kuzey Doğu Anadolu	54,1	21,6	12,3	6,3	5,7
Ortadoğu Anadolu	52,7	28,6	10,5	3,9	4,2
Güneydoğu Anadolu	61,0	24,2	5,2	3,1	6,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	54,6	22,6	9,2	7,2	6,4
751-1000 TL	48,5	26,2	11,3	6,3	7,8
1001-1500 TL	49,8	26,0	9,9	7,6	6,7
1501-2000 TL	37,7	32,1	9,3	9,0	11,9
2001-3000 TL	37,6	21,3	16,5	9,0	15,6
3001-5000 TL	42,9	21,0	13,7	7,8	14,6
5001 ve üstü TL	31,9	34,7	2,8	22,2	8,3

Gençler *anadilde eğitim* konusunda biraz tereddütlüdürler. Ama yine de görece baskın eğilim %53,8'lik oranla herkesin kendi anadilinde eğitim almasını onaylama biçimindedir(Tablo: 6.67-6.69).

Tablo:6.67: Anadilde Eğitim

"Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir"	SAYI	%
Kesinlikle katılıyorum	1537	29,5
Katılıyorum	1262	24,3
Kararsızım	673	12,9
Katılmıyorum	850	16,3
Kesinlikle katılmıyorum,	882	16,9
TOPLAM	5204	100,0

Tablo:6.68: Farklı Değişkenler Açısından Anadilde Eğitim Hakkındaki Görüşler-1

	"Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
MEDENİ DURUM					
Bekâr	30,1	24,9	12,5	16,3	16,1
Nişanlı-Sözlü	16,7	26,0	26,0	12,0	19,3
Dul-Boşanmış	53,1				46,9
Evli	18,8	17,1	12,7	21,8	29,6
BÖLGE					
İstanbul	33,4	24,3	15,3	11,8	15,1
Batı Marmara	28,0	21,4	15,2	14,9	20,5
Ege	25,8	28,4	12,0	21,1	12,7
Doğu Marmara	32,5	24,0	12,9	15,8	14,8
Batı Anadolu	32,4	24,3	8,1	17,1	18,1
Akdeniz	29,6	26,5	13,9	14,1	15,9
Orta Anadolu	29,7	18,8	11,1	17,2	23,1
Batı Karadeniz	34,0	20,1	10,4	19,5	16,0
Doğu Karadeniz	23,1	32,5	11,4	17,2	15,8
Kuzey Doğu Anadolu	35,6	19,0	13,5	15,3	16,6
Ortadoğu Anadolu	24,5	25,4	17,3	17,0	15,8
Güneydoğu Anadolu	20,5	26,1	14,7	16,6	22,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	36,6	24,4	12,5	11,9	14,6
751-1000 TL	28,0	26,9	15,3	13,9	15,9
1001-1500 TL	30,6	22,5	12,4	16,6	17,9
1501-2000 TL	26,7	22,8	11,5	22,5	16,5
2001-3000 TL	25,2	25,0	13,3	16,5	20,0
3001-5000 TL	23,6	28,6	13,3	11,3	23,2
5001 ve üstü TL	35,5	13,2	5,3	22,4	23,7

Gençlere göre ABD'nin Irak'a giriş nedeni %81,8'lik oranla ülkenin zenginliklerini ele geçirmektir (Tablo: 6.70-6.72).

Tablo:6.69: Farklı Değişkenler Açısından Anadilde Eğitim Hakkındaki Görüşler-2

	"Herkes kendi anadilinde eğitim alabilmelidir" %				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	26,8	22,4	14,4	16,8	19,6
Kadın	32,1	26,0	11,5	15,9	14,4
YAŞ					
15	30,0	35,5	15,5	6,4	12,7
16	40,8	24,4	17,6	7,6	9,5
17	29,4	35,5	12,7	10,6	11,8
18	33,9	23,7	13,2	18,6	10,7
19	34,2	31,2	6,2	16,3	12,0
20	36,5	18,7	11,4	19,3	14,0
21	26,6	28,6	10,9	17,7	16,1
22	20,6	19,4	13,1	20,0	26,9
23	17,6	30,1	13,7	21,6	17,0
24	27,0	20,9	19,6	11,6	20,9
25	17,3	23,1	19,6	16,5	23,5
26	27,9	9,3	25,6	18,6	18,6
27	37,6	9,5	3,6	18,1	31,2
28	20,4	18,5	8,3	24,5	28,2
ÖĞRENİM					
İlköğretim	29,6	23,2	21,4	12,3	13,5
Lise	33,8	27,6	13,6	11,7	13,3
Ön lisans	31,4	24,6	9,7	13,9	20,4
Lisans	24,6	21,5	12,7	21,7	19,5
Lisansüstü	29,1	22,0	11,0	20,5	17,4
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	34,4	26,0	14,8	11,6	13,1
İlçe	34,8	23,3	12,4	15,3	14,2
Şehir	24,8	24,2	12,7	18,3	19,9
AİLENİN EKONOMİK DURUMU					
Çok yoksul		9,5	52,4		38,1
Yoksul	31,4	19,7	6,6	19,0	23,4
Normal	29,2	24,3	13,2	16,7	16,6
Zengin	31,9	28,6	8,0	12,2	19,3
Çok zengin	69,6	17,4	4,3		8,7

Tablo:6.70: ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni

	SAYI	%
Zenginliklerini ele geçirmek	4090	81,8
özgürleştirmek	114	2,3
nükleer silahları imha	697	13,9
Demokrasiyi inşa	99	2,0
TOPLAM	5000	100,0

Tablo:6.71 Farklı Değişkenlere Göre ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni-1

	Sizce, Amerika Irak'a niçin girdi? %			
	Zenginliklerini ele geçirmek	Özgürleştirmek	Nükleer silahları imha	Demokrasiyi inşa
MEDENİ DURUM				
Bekâr	82,7	1,5	14,0	1,8
Nişanlı-Sözlü	81,6	6,6	11,8	
Dul-Boşanmış	54,3	2,9	42,9	
Evli	82,1	5,6	7,8	4,4
BÖLGE				
İstanbul	84,0	2,4	11,2	2,4
Batı Marmara	75,8	7,3	15,6	1,3
Ege	80,0	1,0	17,5	1,5
Doğu Marmara	79,3	2,2	16,2	2,2
Batı Anadolu	76,5	1,4	18,2	3,8
Akdeniz	79,8	2,2	15,3	2,8
Orta Anadolu	86,8	,8	10,4	2,0
Batı Karadeniz	83,0	3,0	13,9	,2
Doğu Karadeniz	79,8	1,5	18,1	,5
Kuzey Doğu Anadolu	86,5	1,1	9,0	3,4
Ortadoğu Anadolu	84,4	2,2	10,8	2,5
Güneydoğu Anadolu	84,3	3,0	11,6	1,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	85,3	2,4	10,8	1,4
751-1000 TL	80,9	3,0	14,4	1,6
1001-1500 TL	80,4	2,6	14,8	2,2
1501-2000 TL	83,2	2,2	12,3	2,3
2001-3000 TL	77,0	,5	19,4	3,2
3001-5000 TL	85,6	1,0	12,4	1,0
5001 ve üstü TL	82,4	4,1	13,5	

Tablo:6.72: Farklı Değişkenlere Göre ABD'nin Irak'a Giriş Nedeni-2

	Sizce, Amerika Irak'a niçin girdi?			
	Zenginliklerini ele geçirmek	Özgürleştirmek	Nükleer silahları imha	Demokrasiyi inşa
CİNSİYET				
Erkek	85,9	2,4	10,2	1,4
Kadın	77,6	2,2	17,7	2,5
YAŞ				
15	63,9	12,2	19,4	4,4
16	68,6	6,8	22,0	2,5
17	75,6	2,6	18,5	3,3
18	82,5	1,1	15,5	,9
19	80,0	1,0	16,6	2,4
20	82,7	,3	15,7	1,3
21	84,4	2,2	9,7	3,8
22	87,2	,6	12,2	
23	85,2		13,5	1,3
24	89,3	1,6	7,0	2,1
25	82,8		15,7	1,5
26	92,3		7,7	
27	70,2	10,1	15,9	3,8
28	83,3	1,9	11,1	3,7
ÖĞRENİM				
İlköğretim	75,2	9,9	14,9	
Lise	77,2	3,6	16,7	2,4
Ön lisans	77,1	,7	18,9	3,4
Lisans	88,5	,8	9,4	1,4
Lisansüstü	87,1		11,7	1,2
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	86,4	3,0	8,8	1,8
İlçe	78,0	4,2	16,6	1,1
Şehir	82,9	,8	13,8	2,5
AİLENİN EKONOMİK DURUMU				
Çok yoksul	87,5	12,5		
Yoksul	88,3	,7	10,9	
Normal	81,5	2,3	14,1	2,0
Zengin	85,3	,9	10,3	3,4
Çok zengin	64,0	8,0	28,0	

7. BÖLÜM GENÇLİK VE TÜKETİM

- 7.1. Tüketim Kültürü ve Gençler
- 7.2. Tüketim Kültürü ve Moda
- 7.3. Modanın Önemi
- 7.4. Tutumlu Olmak
- 7.5. Alışveriş Tercihleri
- 7.6. Bazı Ekonomik Değişkenlere Göre Bireysel-Toplumsal Konular

GENÇLİK VE TÜKETİM

7.1. Tüketim Kültürü ve Gençler

Her insan, farklı yaş kategorisinde, temel fizyolojik ihtiyaçlarının dışında diğer bazı şeyler için tüketime başvurur. Zaman zaman gerekli olmadığı hallerde bile bireyin toplumsal yaşantıdaki rolü ve statüsü, tüketimi biçimlendiren bir olgu olmaktadır. Bu bağlamda tüketimi doğuran fizyolojik ihtiyaçlar gibi zorunlu nedenlere ilâveten çok daha farklı anlamlarda ve kapsamda ihtiyaçlar listesi oluşmuş, geniş yaş gruplarının tutsağı olduğu tüketim eğilimleri ortaya çıkmıştır. Bu açıdan gençlerin durumu önemlidir.

Günümüzde gençlerin tüketim alışkanlıkları bağlamında belirleyici olan iki temel olguya dikkat çekmek gerekmektedir: **birincisi, yaşam biçimi haline gelen moda, diğeri de toplum içerisinde kendini kanıtama ve kimlik arayışı bağlamında tartışılabilir statü olgusudur.** Moda, lüks tüketimin ihtiyaç kamuflajı gibi işlev görmektedir. Bu açıdan yalnızca ürünleri değil, toplumsal değerlerin ve ideallerin satışa sunulması gerçeğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle toplumsal yaşamda bireyin ihtiyaçlarını, değerlerini ve gündelik davranış kalıplarını üretmede moda ve tüketim olgusu hayati bir rol oynamaktadır¹. Kullanılması önerilen aksesuar ve markalı giysilerle, beyaz eşyaların aynı markalardan oluşmasının daha mutlu hissettireceği varsayımıyla yansıtılan ve beyaz eşyada sık sık başvuru alan *eskisini getir, yenisini götür* değiştirme kampanyalarında öne çıkartılan, bireylerin ünlülerle özdeşleşeceği, fark edileceği, sınıf atlayacağı, rahat edeceği, daha az enerji harcayacağı gibi, akılcı çekicilikten çok, duygusal çekiciliğin ağır bastığı slogan ve görüntülerle tüketimde baş döndürücü bir süreç yaşanmaya başladı ve devam ediyor. **Bir başka deyişle, tüketilen ürün/hizmet=ihtiyaç doğrultusunda zorunlu bir ilişkiden çok, günümüzde bu ilişki eksenine açıklanamayacak gerçeklikler söz konusudur.**

Araştırmada katılımcı gençlere tüketmek için alınan ürünlerle ilgili olarak temel niteliğe sahip *Ne tür ürün satın alırsınız?* sorusu yöneltilmiştir. Sorunun iki seçeneğe sahip cevabı vardır; birincisi *ihtiyaç hissettiğim*, ikincisi *hoşuma giden/ihtiyacım olmasa da* seçenekleridir. Elbette ki *ihtiyaç* göreceli bir durumdur ve her an oluşturulabilen bir şeydir. Ancak buna rağmen *ihtiyaç olmadan* da ürün alınıp tüketiliyor mu, eğer

¹ Douglas Kellner, *Reklam ve Tüketim Kültürü* içinde /Der. ve Çev.) Yusuf Kaplan, "Enformasyon Devrimi ve Efsanesi", İstanbul, 1991, s.75.

tüketiliyorsa bu özelliğe sahip olanların oranı nedir, bu öğrenilmek istenmiştir (Tablo: 7.1). Katılımcıların ağırlıklı kesimi (%79,4) satın aldığı ürünü *ihtiyacı olduğu için satın aldığı*ni belirtmiştir. Ancak buna rağmen, ihtiyacı olmadığı halde sırf hoşuna gittiği için ürün alanlar da az değildir (%20,6).

Tablo: 7.1: Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

	SAYI	%
İhtiyaç hissettiğim	4090	79,4
Hoşuma gideni/İhtiyaç değil	1064	20,6
TOPLAM	5154	100,0

Gençlerdeki ürün alma nedeni ile ilgili cevaplar farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo: 7.2) kadınların, yükseköğrenimlilerin ve şehirde yaşayanların görece daha yüksek oranda *hoşuna gittiği için* ürün satın alma eğilimi içerisinde oldukları anlaşılmaktadır.

Tablo: 7.2: Farklı Değişkenlere Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim ürünü	Hoşuma giden ürünü
CİNSİYET		
Erkek	85,5	14,5
Kadın	73,6	26,4
ÖĞRENİM		
İlköğretim	93,0	7,0
Lise	79,5	20,5
Ön lisans	80,7	19,3
Lisans	76,7	23,3
Lisansüstü	79,1	20,9
EN ÇOK YAŞANAN YER		
Köy/Kasaba	86,8	13,2
İlçe	81,2	18,8
Şehir	75,9	24,1

Ancak ilginç olan *ihtiyacı karşılayacak kadar geliri olmayanların* da önemli sayılabilecek bir kesiminin (%15,8) *hoşuna gittiği için* ürün satın alma eğilimi içerisinde olmalarıdır; bu herhalde *tüketim köleliği* denen şeyin bir tezahürü olmalıdır (Tablo: 7.3). Bunun yanı sıra modayı önemseyen ve takip etme eğilimi içerisinde olanlarda *hoşuna gittiği için* ürün satın alma eğilimi, modayı önemsemeyen ve olumlu bulmalara göre daha yüksektir. Bu da modanın *ihtiyaç olmadığı* bir ifadesi olarak anlam kazanmaktadır.

Tablo: 7.3: Gelir Düzeyine Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

İhtiyacınızı karşılayacak geliriniz var mı?	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim	Hoşuma gideni/İhtiyaç değil
Yok	84,2	15,8
Zor geçiniyor	90,4	9,6
İdare ediyor	79,9	20,1
Rahat karşılıyor	70,6	29,4

Modanın önemi ile ürün satın alma nedeni arasındaki ilişki incelendiğinde (Tablo:7.4), *modayı mutlaka takip ederim* görüşünü dile getirenlerin diğerlerine göre daha düşük oranda *ihtiyaç hissettiğim ürünü alırım* cevabını verdiklerini buna karşılık diğerlerine göre en yüksek oranda da *hoşuma gideni alırım* cevabını verdiklerini görüyoruz ki bu beklenen bir cevap olarak anlam kazanmaktadır. Esasen benzer durum modayı takibi önemi ile ilgili soruda da karşımıza neredeyse aynen çıkmaktadır (Tablo:7.5).

Tablo: 7.4: Modanın Önemine Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

Modanın önemi nedir?	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim	Hoşuma gideni/İhtiyaç değil
Mutlaka takip ederim	58,1	41,9
Takip ederim, önemsemem	77,9	22,1
Bilinçli takip etmem	79,1	20,9
Takip etmem	91,1	8,9

Tablo: 7.5: Modayı Takibi Değerlendirmeye Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

Modayı takibin önemi	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim	Hoşuma gideni/İhtiyaç değil
Çok önemli	66,1	33,9
Önemle	63,6	36,4
Önemli değil	81,5	18,5
Hiç önemli değil	84,0	16,0

Tutumlu olmak veya tutumlu olmayı önemsemek, harcama davranışlarını etkileyen bir faktör olmalı diye düşünüyoruz. Bunun böyle olup-olmadığını anlamak için ilgili tablo verileri incelendiğinde (Tablo:7.6), tutumlu olmayı önemseyenlerin, diğerlerine göre daha düşük oranda hoşuna giden ürünü alma eğilimi içerisinde, yine diğerlerine göre daha yüksek oranda da ihtiyacı olan ürünü alma eğilimi içerisinde olduklarını görüyoruz.

Tablo: 7.6: Tutumlu Olmayı Değerlendirmeye Göre Bir Ürünü Satın Alma Nedeni

Tutumlu olmanın önemi	Ne tür ürünü satın alırsınız? (%)	
	İhtiyaç hissettiğim	Hoşuma gideni/ihitiyaç değil
Çok önemli	84,7	15,3
Önemle	77,7	22,3
Önemli değil	67,4	32,6
Hiç önemli değil	60,7	39,3

Bir ürünü satın alma gerekçesi, ürünün hangi özelliğini önemsemeye yol açmaktadır? Bunu anlamak için konu ile ilgili verilerin bulunduğu tablo incelendiğinde (Tablo:7.7), bir ürünü ihtiyaç hissettiği için satın alanlar, daha çok ürünün kalitesini ve yerli olmasını önemserlerken; bir ürünü hoşuna gittiği için satın alanlar ise daha çok ürünün markasını önemsemektedirler.

Tablo: 7.7: Ürün Satın Alma Nedenine Göre Bir Ürünü Tercih Nedeni

Ne tür ürünü satın alırsınız?	Bir ürünü satın alırken önceliğiniz nedir? (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli olması	İthal-Yabancı olması
İhtiyaç hissettiğim	67,2	4,5	23,8	4,0	,4
Hoşuma gideni/ihitiyaç değil	59,5	15,4	21,8	2,9	,4

7.2. Tüketim Kültürü ve Moda

Tüketim, kapitalist anlayışın değişimi, gelişimi ve yayılmasıyla beraber farklı bir anlam kazanmıştır. Kapitalizmin sermaye birikimini temel alan üretim merkezli anlayıştan, kâr için tüketimi teşvik eden anlayışa geçişinde tüketim, ihtiyaçların karşılanmasından ziyade, arzulara hitap eden, hazcı, gösterişçi ve sembolik bir anlama bürünmüştür. Tüketimin insanlar arasında bir iletişim biçimi olarak değerlendirilebileceğinden, bireylerin bir gruba aidiyetini veya gruptan dışlanmışlığı gösterebileceğinden önceki bölümlerde söz edilmiştir. Tüketimin iletişim aracı olarak en çok kullanıldığı alanlardan biri modadır.

Sözlük anlamıyla, *değişiklik ihtiyacı veya süslenme özentiisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik, belirli bir süre etkin olan toplumsal beğeni, bir şeye karşı gösterilen aşırı düşkünlük, yaygın duruma gelmek, herkesçe kabul edilmek*² olan moda kavramı, Latince *modus* kökünden gelmekte ve oluşmayan sınır olarak tanımlanmaktadır³. Her çeşit tüketim nesnesinin modayla ilişkili olduğu söylenebilir ancak bu konuda giyim sektörü bir adım daha öndedir. Moda, insanın hem birey olarak

hem de sosyal bir varlık olarak var olmak istemesinin bir yoludur. İnsanın, giysileriyle sürekli olarak kendini ifade edebilmesini sağlamaktadır. **Moda, bireyin yaşam tarzına uygun olarak alabileceği görünümünün bir ifadesidir**⁴. **Moda ile yakın bir ilişkisi olan beden, giyim kuşam, kıyafet ve süslenme biçimleri bir iletişim biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır**⁵.

Giysi ve kıyafet, toplumsal etkileşimde birer sembol olarak kullanılmakta, bu semboller, bireyin içinde bulunduğu toplumsal, ekonomik ya da kültürel koşullar tarafından biçimlendirilmekte ve dolayısıyla insanların ekonomik, siyasi veya dini duruşları hakkında bilgi vermektedir⁶. Davis'in⁷ de ifade ettiği gibi, *Hiç kimse "hiç kimse" olarak görülmek istemez, ama kıyafetten yararlanılarak birisinin "birisi" olduğu izlenimi uyandırılabilir*. Aynı zamanda *"Kendini daimi kılan kapitalist bir kültürel komplo, gardropların planlı bir şekilde sürekli çağdışı kalmasıyla kâr sağlamaya yönelik kurumsallaşmış bir tezgâh da sayılabilen"*⁸ moda, bireyin değişiklik ihtiyacını/arzusunu belli bir süre etkin olan toplumsal beğenilere göre gidermesini de ifade etmektedir⁹.

Araştırmada, katılımcılara modanın anlamına ilişkin bir soru yöneltilmiştir (Tablo:7.8). Alınan cevaplara göre gençlerin %11,3'lük kesimi moda hakkında *mutlaka takip ederim* cevabını verirken. %23'lük kesim ise modayı bir *tüketim köleliği* olarak gördüğünü ifade etmiştir, % 65,6'lık kesim ise modaya ilgili olduğunu ama bu ilgisinin tutku düzeyinde olmadığını ifade eden cevaplar vermişlerdir.

Gençlerin modanın anlamına ilişkin cevapları farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:7.9); Kadınların, erkeklere oranla modayı daha olumlu buldukları lise ve ön lisans düzeyi öğrenime sahip olanların ve şehirde yaşayanların modayı önemsedikleri ve diğerlerine oranla daha yüksek oranda takip ettikleri gözlenmektedir.

Tablo: 7.8: Modanın Anlamı

	SAYI	%
Mutlaka takip edilmeli	591	11,3
Takip ederim/önemsemem	1912	36,4
Bilinçli takip etmem	1534	29,2
Tüketim köleliği-Takip etmem	1209	23,0
TOPLAM	5246	100,0

4 G.S. Hızal, *Bir iletişim biçimi olarak moda: Türkiye'de Toplumsal Değişme Açısından Örnek Olay İncelemesi (Tezettür Modası)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü ABD, 2002, s.36

5 M. Bernard, *Fashion as Communication*. London: Routledge, 2001, s.26

6 M. Bernard, *Fashion as Communication*, London: Routledge, 2001s. 47-68

7 (1997:72

8 F. Davis, *Moda, Kültür ve Kimlik* (çev. Ö. Arkan), İstanbul, 1997, s.27

9 M. Binark and B. Kılıçbay, "Consumer Culture, Islam and The Politics of Lifestyle: Fashion for Veiling in Contemporary Turkey", *European Journal of Communication*, Vol 17(4), 2000. s.16

2 *Türkçe Sözlük*. Cilt: 1-2. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi,1988:1032

3 Fatma.K. Barbarosoğlu, *Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet*. İstanbul, 1995, s.26.

Tablo: 7.9: Farklı Değişkenlere Göre Modanın Anlamı

	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
CİNSİYET				
Erkek	9,8	31,4	30,4	28,4
Kadın	12,6	41,2	28,2	18,0
ÖĞRENİM				
İlköğretim	4,3	31,8	18,8	45,1
Lise	14,3	38,2	26,6	20,9
Ön lisans	13,0	34,7	30,2	22,1
Lisans	9,4	36,8	31,1	22,7
Lisansüstü	4,2	36,0	41,4	18,4
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	9,4	34,3	28,7	27,6
İlçe	10,1	36,5	27,8	25,6
Şehir	12,6	36,4	29,9	21,1

Bazı konulara ilişkin görüşlerle modanın anlamına ilişkin görüşler karşılaştırıldığında ilginç bulgulara ulaşılmaktadır. Bunlardan birisi, zenginliği değerlendirme tarzıyla ilgilidir (Tablo:7.10). Zenginliği, bireyin kişilik ve hayatı için çok önemli bulanların genel eğiliminin modanın mutlaka takip edilmesi yönünde olması önemli ve manâldır.

Tablo: 7.10: Zenginliği Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı

Zengin olmak bireyin kişilik ve hayatı açısından önemli midir?	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
Çok önemli	32,2	28,2	20,5	19,1
Önemli	13,1	37,8	27,2	21,9
Önemli değil	5,5	36,5	35,0	23,0
Hiç önemli değil	3,9	31,0	31,4	33,7

Benzer durum, güzelliği/yakışıklılığı değerlendirme tarzında da gözlenmektedir. Güzelliği/yakışıklılığı bireyin kişilik ve hayatı için çok önemli bulanların genel eğiliminin, modanın mutlaka takip edilmesi yönünde olduğu gözlenmektedir (Tablo:7.11).

Tablo: 7.11: Güzelyakışıklı Olmayı Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı

Güzellik/yakışıklılık bireyin kişilik ve hayatı açısından önemli midir?	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
Çok önemli	34,2	32,9	17,1	15,8
Önemle	14,7	41,2	28,0	16,0
Önemli değil	5,5	33,6	32,8	28,1
Hiç önemli değil	3,9	26,2	35,3	34,7

Gençlerin, arkadaşlarıyla bir aradayken sohbetlerinin ana konusu ile modanın anlamına ilişkin görüşleri arasında son derece önemli bulgular elde edilmektedir (Tablo:7.12). Çünkü arkadaşlarıyla bir araya geldiklerinde daha çok kız-erkek konularını konuşanların genel eğilimi, modanın takip edilmesi gerektiği biçimindedir.

Tablo: 7.12: Arkadaşlarla Sohbet Konusuna Göre Modanın Anlamı

Arkadaşlarınızla en çok konuştuğunuz konular nelerdir?	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
Ailevi	11,1	41,5	22,7	24,6
Siyasi	11,5	23,5	25,8	39,2
Ülke sorunları	11,1	32,7	24,6	31,6
Okul sorunları	9,5	34,7	33,7	22,1
Spor/sanat/aktüel konular	7,2	40,2	31,4	21,2
Kız-erkek	17,8	43,3	27,7	11,3
Ekonomik	8,1	24,3	22,5	45,1
Başka	5,9	29,4	41,2	23,5

Bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyinmeyi normal karşılayıp-karşılamadıklarıyla ilgili soruya verilen cevaplar modanın anlamı ile karşılaştırıldığında (Tablo:7.13), bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyinmeyi olumlu bulanların genel eğilimi, modanın takip edilmesi gerektiği biçimindedir.

Tablo: 7.13: Giyinme Türüne Göre Modanın Anlamı

"Bedensel güzelliğin herkes tarafından görünür şekilde giyinmek normaldir"	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
Kesinlikle katılıyorum	27,1	37,2	20,0	15,7
Katılıyorum	11,6	41,2	26,1	21,1
Kararsızım	8,2	37,0	36,8	17,9
Katılmıyorum	6,8	37,1	31,9	24,3
Kesinlikle katılmıyorum,	6,1	25,5	30,9	37,4

Katılımcıların verdiği cevaplara göre Modayı takip etme ile modanın anlamı arasındaki ilişki Tablo: 7.14'de görülmektedir. Modayı takip etmek önemli değil ve hiç önemli değil diyenlerin %58,1'i modayı *tüketim köleliği* olarak kabul etmektedirler.

Tablo: 7.14: Modayı Takip Etmeyi Değerlendirmeye Göre Modanın Anlamı

Modayı takip önemli midir?	Moda ne ifade ediyor? (%)			
	Mutlaka takip ederim	Takip ederim, önemsemem	Bilinçli takip etme	Tüketim köleliği-Takip etmem
Çok önemli	51,8	26,1	15,1	7,0
Önemli	33,2	43,1	16,3	7,4
Önemli değil	6,3	41,8	35,0	16,9
Hiç önemli değil	1,8	24,5	32,4	41,2

7.3. Modanın Önemi

Katılımcılara yöneltilen bir diğer soru ise modanın önemiyle ilgilidir (Tablo: 7.15); İlginçtir katılımcıların önemli bir kesimi modanın önemli olmadığını (%46,8), hatta hiç önemli olmadığını (%32,4) ifade etmiştir.

Modanın önemine ilişkin cevaplar diğer bazı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo: 7.16); Kadınlarla erkekler arasında kayda değer bir fark gözlenmemektedir; buna karşılık, ihtiyacını karşılayacak kadar geliri olmayanların %23,7'sinin modayı önemli bulması dikkat çekicidir.

Tablo: 7-15: Birey Açısından Modanın Önemi

	SAYI	%
Çok önemli	304	6,2
Önemli	711	14,6
Önemli değil	2282	46,8
Hiç önemli değil	1582	32,4
TOPLAM	4879	100,0

Beklentilere uygun olarak ihtiyacı olmasa bile hoşuna giden ürünü alma eğilimine sahip bireyler modayı daha önemli bulmaktadırlar. Modanın anlamıyla ilgili sorunun cevaplarıyla modanın önemiyle ilgili sorunun cevapları karşılaştırıldığında, mantıklı bir ilişki gözlenmektedir. *Modayı takip ederim* cevabıyla modayı önemsedigini ifade edenlerin %68,8'i modayı önemli bulmaktadır. Buna karşılık, modayı bir *tüketim köleliği* olarak görenlerin sadece %6,4'ü modayı önemli bulmaktadır.

Tablo: 7.16: Bazı Değişkenlere Göre Birey Açısından Modanın Önemi

	Modayı takip bireyin kişilik ve hayatı açısından ne kadar önemlidir? (%)			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
CİNSİYET				
Erkek	6,0	13,8	46,7	33,6
Kadın	6,5	15,3	46,9	31,3
ÖĞRENİM				
İlköğretim	1,0	9,0	46,2	43,8
Lise	10,4	17,6	43,3	28,6
Ön lisans	8,8	12,1	52,9	26,3
Lisans	2,6	14,1	49,1	34,3
Lisansüstü	3,0	13,0	38,4	45,6
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	7,2	10,7	52,7	29,4
İlçe	6,5	15,6	44,1	33,8
Şehir	5,8	14,9	46,7	32,5
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR				
Yok	5,8	17,9	41,8	34,6
Zor geçiniyor	8,4	14,3	46,6	30,7
İdare ediyor	5,3	13,2	47,6	33,9
Rahat karşılıyor	8,4	17,2	46,4	28,0
SATIN ALINAN ÜRÜN				
İhtiyaç hissedilen	5,1	11,7	48,5	34,7
Hoşça giden	9,8	24,8	40,9	24,5
MODANIN ANLAMI				
Mutlaka takip ederim	26,8	42,0	25,9	5,3
Takip ederim, önemsemem	4,3	17,5	55,6	22,5
Bilinçli takip etmem	3,0	7,8	54,3	35,0
Tüketim köleliği-Takip etmem	1,8	4,6	34,8	58,8

7.4. Tutumlu Olmak

Tutumlu olmak önemli geleneksel değerlerden birisidir. Tutumlu olmanın ihtiyaç tanımlamasında veya modanın anlamına ve önemine ilişkin görüşlerde belirleyici bir tutum olarak anlam kazanacağı düşünülebilir. Bu nedenle öncelikle katılımcılara *tutumlu olmanın önemine* ilişkin bir soru yöneltilmiştir (Tablo:7.17). Katılımcıların neredeyse tamamına yakını (%90,4) tutumlu olmayı önemli bulduğunu ifade etmiştir. Hiç kuşkusuz bu dikkat çekici ve önemli bir tespittir.

Tablo: 7.17: Tutumlu Olmak

	SAYI	%
Çok önemli	1786	35,7
Önemli	2731	54,7
Önemli değil	388	7,8
Hiç önemli değil	91	1,8
TOPLAM	4996	100,0

Tutumlu olmanın önemine ilişkin görüşlerle diğer bazı değişkenler karşılaştırıldığında daha da ilginç tespitlere ulaşmak mümkün olmaktadır (Tablo: 7.18). Tutumlu olmanın önemine ilişkin görüşlerde kadınlarla erkekler arasında dikkat çekici bir fark gözlenmemektedir. Benzer durumu, en çok yaşanan yer, öğrenim düzeyi, ihtiyacı karşılayacak gelir, bir ürünü satın alma nedeni ve modanın anlamına ilişkin soruların cevaplarında da görmek mümkün olmaktadır. Dikkat çekici oranlara varan değişim, tutumlu olmayı *çok önemli* bulmakla *önemli* bulmak arasında gerçekleşmektedir. Buda gençlerin tüketime ilişkin durumları her ne olursa olsun, geleneksel bir değer olan tutumlu olmayı hâlâ önemsediklerini göstermesi açısından ilginç bir tespittir.

Tutumlu olmaya atfedilen değer konusunu, araştırmanın diğer bazı sorularına ve özellikle de katılımcıların kendileriyle ilgili tespit ve ifadelerine ilişkin cevaplarla karşılaştırdığımızda önemli bulgulara ulaşılmaktadır. Bu kapsamda ilk hatırlanabileceklerden birisi, dindar olmanın anlamlandırılışıyla ilgilidir (Tablo:7.19). Dindar olmayı önemli bulan; bir diğer ifadeyle dindar olmaya önemli anlam atfedenlerin tutumlu olmaya da önem atfettikleri gözlenmektedir.

Dinin, bireyin duygu ve düşünceleri veya tutum ve davranışları üzerindeki etkisi ile tutumlu olmaya atfedilen önem arasındaki ilişki incelendiğinde, Her iki durumda da (Tablo:7.20-7.21), yani dinin hem duygu ve düşünceleri ve hem de tutum ve davranışları etkilediği durumlarda tutumlu olmaya atfedilen değer, görece yüksektir. Bu da, dinin, tutumlu olma eğilimlerini etkilediği anlamına gelmektedir.

Tablo: 7.18: Farklı Değişkenlere Göre Tutumlu Olmanın Önemi

	Tutumlu olmak bireyin kişilik ve hayatı açısından ne kadar önemlidir? (%)			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
CİNSİYET				
Erkek	37,6	52,0	8,3	2,1
Kadın	34,0	57,2	7,3	1,5
ÖĞRENİM				
İlköğretim	27,0	57,8	12,7	2,5
Lise	44,6	48,3	5,3	1,8
Ön lisans	45,0	51,0	2,7	1,3
Lisans	26,5	62,0	10,4	1,0
Lisansüstü	24,2	56,5	12,7	6,6
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	42,9	51,0	5,4	,7
İlçe	37,1	52,6	9,1	1,1
Şehir	32,1	58,1	7,3	2,5
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR				
Yok	40,3	50,1	8,6	,9
Zor geçiniyor	34,1	51,4	9,8	4,7
İdare ediyor	35,6	55,2	7,5	1,7
Rahat karşılıyor	34,8	56,0	7,8	1,4
SATIN ALINAN ÜRÜN				
İhtiyacı hissedilen	38,3	53,7	6,7	1,4
Hoşça giden	26,1	58,3	12,2	3,4
MODANIN ANLAMI				
Mutlaka takip ederim	40,8	49,9	6,0	3,3
Takip ederim, önemsemem	35,7	54,3	7,7	2,3
Bilinçli takip etmem	31,6	57,1	10,2	1,0
Takip etmem	37,4	55,3	5,7	1,6

Tablo: 7.19: Dindarlığı Önemsemeye Göre Tutumlu Olmanın Önemi

Dindar olmak bireyin kişilik ve hayatı açısından önemlidir?	Tutumlu olmak ne ifade ediyor? (%)			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
Çok önemli	62,1	32,0	4,6	1,2
Önemle	24,9	67,9	5,6	1,7
Önemli değil	20,8	61,7	15,7	1,7
Hiç önemli değil	21,2	47,0	23,0	8,8

Tablo: 7.20: Dinin Duygu ve Düşünceleri Etkileme Düzeyine Göre Tutumlu Olmanın Önemi

Din duygu ve düşüncenizi ne kadar etkiler?	Tutumlu olmak ne ifade ediyor? (%)			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
Çok etkiler	43,6	49,8	5,3	1,2
Etkiler	29,0	58,7	10,1	2,1
Az Etkiler	33,8	55,8	9,1	1,3
Hiç Etkilemez	17,7	65,1	10,8	6,5

Tablo: 7.21: Dinin Tutum ve Davranışları Etkileme Düzeyine Göre Tutumlu Olmanın Önemi

Din tutum ve davranışlarımızı ne kadar etkiler?	Tutumlu olmak ne ifade ediyor? (%)			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
Çok etkiler	46,1	47,0	5,0	1,9
Etkiler	28,4	60,8	9,4	1,4
Az Etkiler	27,5	57,4	13,3	1,9
Hiç Etkilemez	26,5	55,4	10,8	7,2

Konu bağlamında önemli bir bulgu/tespit, katılımcıların siyasi, ideolojik ve dini kimlikleri ile tutumlu olmaya atfettikleri değer arasındaki ilişkide karşımıza çıkmaktadır (Tablo:7.22). Genel bir bulgu olarak ifade edecek olursak, bireylerin kendilerini niteledikleri/tanımladıkları siyasi, ideolojik ve dini kimlik ile tutumlu olmaya atfettikleri değerler arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Yani, bireylerin kendilerini niteledikleri/tanımladıkları siyasi, ideolojik ve dini kimlik her ne olursa olsun, herkesin tutumlu olmak karşısında benzer tutum ve davranış içerisinde olduğu, dolayısıyla daha önceki tespitimiz olan *kimliklerin sadece isimsel hale geldiği* tespitinin bu bağlamda da geçerliliğini sürdürdüğü anlaşılmıştır.

Tablo: 7.22: Kimliklere Göre Tutumlu Olmanın Önemi

KİMLİK	Tutumlu olma Önemli midir?			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
Dindar	37,6	53,8	6,9	1,6
İslâmcı	38,4	53,0	6,5	2,1
Müslüman	35,1	55,6	7,6	1,7
Muhafazakâr	39,2	52,6	6,2	2,0
Ülkücü	35,8	52,2	8,5	3,5
Milliyetçi	34,0	56,4	7,8	1,8
Demokrat	35,4	55,0	7,8	1,8
İlerici	33,9	55,8	8,4	1,9
Sosyal Demokrat	36,3	55,4	7,3	,9
Liberal	33,4	56,2	8,2	2,2
Laik	33,8	56,0	8,3	2,0
Atatürkçü	33,9	56,8	7,6	1,7
Feminist	35,2	53,8	7,8	3,2
Sosyalist	35,5	55,3	7,9	1,3
Kemalist	32,0	56,8	9,3	1,8
Devrimci	33,5	56,9	8,5	1,1
Ateist	30,3	54,8	11,0	3,9
Komünist	32,1	52,4	13,8	1,7

7.5. Alışveriş Tercihleri

Tüketiciler için her ürünün bir anlamı vardır ve dolayısıyla bir ürünü almaya yönlendiren duygu ve düşünceler farklıdır. Tüketicilerin içindeki bu özel duygu ve düşüncelerden oluşan satın alma nedenlerini anlayabilmek ve açıklayabilmek önemlidir. Geleneksel anlamda tüketicinin ürünlerden haz almasını sağlayan en temel unsurlar; duyuların tatmini, korunma, dinlenme, kullanım kolaylığı, uzun süreli kullanma, bakım kolaylığı, ekonomiklik, sağlıklı olma, beğenilme, saygınlık kazanma, başkalarını mutlu etme, yeni bilgiler edinmedir. Tüketicinin rasyonel alışveriş davranışlarında ve ürün seçimlerinde *fiyat*, *kalite* ve *değer* asıl belirleyicilerdir. Bu belirleyicilerin etkisiyle alışveriş ve tüketim davranışı gösteren tüketiciler, rasyonel etkenlerin etkisiyle hareket etmekte ve haz almadan ekonomik ve faydacı düşüncelerle hareket etmektedirler. Rasyonel ya da duygusal güdülerle hareket etmeleri durumunda sonuç değişmemekte, tüketiciler amaçlarını gerçekleştirmek istemektedirler. Tüketicilerin bilgi toplama, ürünü satın alma, kullanma veya ürün hakkında konuşma gibi birçok davranışı onu amaca yönlendirmektedir. Tüketicilerin satın almaları güçlü bir biçimde kültürel, sosyal, kişisel ve psikolojik faktörler tarafından etkilenmektedir.

Araştırmamızda katılımcı gençlerin alışveriş tercihlerine ilişkin sorulara yer verildi. Katılımcılardan, bir ürünü satın alırken önceliklerinin hangi ölçütler olduğunu belirtmeleri istendi. Soru iki aşamalı tutularak, ikinci aşamadaki ölçütler de belirlenmeye çalışıldı. Alınan cevaplara göre (Tablo: 7.23) gençler bir ürün alırken özellikle **kalitesine** dikkat ediyor ve kaliteyi dikkate alan bir alışveriş gerçekleştiriyorlar (%65,5). Ürünün fiyatı ise dikkate alınan bir diğer önemli ölçüttür (%23,4). Gençlerin ikinci aşamada dikkate aldıkları (Tablo: 7.24) ölçüt ise ürünün **fiyatı** (%46,8) ve kalitesidir (%24,7). Ancak şurası önemlidir ki, ikinci aşamada ürünün markası da önemli hale gelmektedir (%19,4).

Tablo: 7.23: Ürün Satın Almada Temel Ölçüt (TERCİH-1)

	SAYI	%
Kalitesi	3411	65,5
Markası	354	6,8
Fiyatı	1216	23,4
Yerli olması	204	3,9
İthal/yabancı olması	21	,4
TOPLAM	5206	100,0

Tablo: 7.24: Ürün Satın Almada Temel Ölçüt (TERCİH-2)

	SAYI	%
Kalitesi	1109	24,7
Markası	870	19,4
Fiyatı	2101	46,8
Yerli olması	373	8,3
İthal/yabancı olması	41	,9
TOPLAM	4494	100,0

Bir ürünü satın alırken hangi ölçütlerin dikkate alındığıyla ilgili birinci düzeydeki tercihler farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:7.25), erkekler, lise ve üstü öğrenime sahip olanlar, ihtiyaç hissettiği ürünü satın alanlar, modayı takip ettiğini ama önemsemediğini ifade edenler, bir ürünü satın alırken ürünün daha çok kalitesini önemsemektedirler. Kadınlar, ilk öğretim ve lise düzeyi öğrenime sahip olanlar, daha çok şehirde yaşamış olanlar, ihtiyaçlarını rahat karşılayacak gelire sahip olanlar, hoşuna giden ürünü satın alanlar, modayı mutlaka takip ettiğini ifade edenler bir ürünü satın alırken ürünün daha çok markasını önemsemektedirler.

Tablo: 7.25: Farklı Değişkenlere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt (TERCİH-1)

	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir? (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
CİNSİYET					
Erkek	67,5	5,5	23,2	3,4	,5
Kadın	63,7	8,0	23,5	4,4	,3
ÖĞRENİM					
İlköğretim	48,8	8,1	31,4	9,9	1,7
Lise	69,5	9,5	16,2	4,4	,4
Ön lisans	65,2	6,4	24,6	3,8	,2
Lisans	65,7	4,9	27,3	1,8	,2
Lisansüstü	60,6	4,5	27,8	6,0	1,2
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	64,2	5,0	24,6	5,3	,9
İlçe	66,1	6,9	22,7	3,4	,8
Şehir	65,5	7,1	23,9	3,5	
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR					
Yok	62,7	5,0	23,1	8,7	,5
Zor geçiniyor	55,1	3,9	38,4	1,7	1,0
İdare ediyor	65,9	6,4	23,6	3,8	,4
Rahat karşılıyor	69,0	10,5	16,8	3,4	,3
SATIN ALINAN ÜRÜN					
İhtiyaç hissedilen	67,2	4,5	23,8	4,0	,4
Hoşa giden	59,5	15,4	21,8	2,9	,4
MODANIN ANLAMLI					
Mutlaka takip ederim	66,7	17,2	14,7	1,4	
Takip ederim, önemsemem	70,5	6,5	18,9	3,9	,2
Bilinçli takip etmem	61,1	5,7	28,4	3,9	,8
Takip etmem	62,0	4,0	29,3	4,2	,5

Bir ürünü satın alırken hangi ölçütlerin dikkate alındığıyla ilgili ikinci düzeydeki tercihler farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:7.26), kadınların, ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olanların, zor geçinenlerin, ürünün kalitesini daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir. Erkeklerin, lise düzeyi öğrenime sahip olanların, en çok ilçede yaşayanların, ihtiyaçlarını rahat karşılayacak bir gelir düzeyine sahip olanların ve modayı mutlaka takip ettiğini ifade edenlerin ise bir ürünü satın alırken öncelikle ürünün markasını dikkate aldıkları anlaşılmaktadır. Lisans ve lisansüstü öğrenime sahip olanlar, daha çok şehirde yaşayanlar, ihtiyaç hissettiği ürünü alanlar, modayı bilinçli takip etmeyenler ise bir ürünü satın alırken, ürünün daha çok fiyatını önemsemektedirler.

Tablo: 7.26: Farklı Değişkenlere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt (TERCİH-2)

	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
CİNSİYET					
Erkek	22,2	20,0	47,4	9,2	1,1
Kadın	26,9	18,8	46,1	7,5	,7
ÖĞRENİM					
İlköğretim	36,1	10,0	42,5	10,4	1,1
Lise	18,2	26,0	42,5	11,0	2,3
Ön lisans	29,3	18,2	41,8	10,7	
Lisans	26,8	15,6	53,7	3,7	,3
Lisansüstü	23,3	15,5	52,0	9,1	
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	23,8	15,8	49,0	10,1	1,3
İlçe	24,5	22,5	40,6	10,7	1,6
Şehir	25,3	18,0	50,2	6,2	,3
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR					
Yok	21,0	15,9	46,7	14,3	2,2
Zor geçiniyor	36,5	9,1	45,3	8,5	,5
İdare ediyor	24,2	18,9	48,7	7,8	,4
Rahat karşılıyor	23,4	25,2	42,1	7,8	1,4
SATIN ALINAN ÜRÜN					
İhtiyaç hissedilen	24,4	17,8	47,8	9,4	,6
Hoşa giden	25,7	25,1	43,7	4,1	1,4
MODANIN ANLAMLI					
Mutlaka takip ederim	20,5	44,2	27,4	5,3	2,6
Takip ederim, önemsemem	20,9	23,0	46,8	8,7	,6
Bilinçli takip etmem	28,2	12,0	52,9	6,5	,4
Takip etmem	28,8	11,5	46,8	11,5	1,4

Bir ürünü satın alırken hangi ölçütlerin dikkate alındığıyla ilgili dikkate alınabilecek diğer bazı değişkenler, araştırma kapsamında ön plana çıkmış, bu değişkenlerin bazı noktalarda ürün tercihinde belirleyici oldukları tespit edilmiştir. Söz konusu değişkenlerden/özelliklerden birisi bir **mesleği değerli kılan özelliğin** ne olduğuyla ilgili soruya verilen cevaplar ve tercihlerdir (Tablo:7.27). Buna göre, bir mesleği değerli kılan özellik olarak **eğlenceli oluşu** diyenler diyenlerin, ürün tercihlerinde farklı bir tutum sergileyerek ürünün **markasını** diğerlerine oranla daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir.

Tablo: 7.27: Mesleği Değerli Kılan Özelliklere Göre Ürün Satın Almada Ölçüt

Bir mesleği değerli kılan özellik nedir?	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
Parası/maaşı	63,5	8,8	25,3	2,0	,4
İş güvenliği	77,8	2,1	14,4	5,4	,3
Rahatlığı/yorucu olmaması	67,6	8,2	20,3	3,9	
Toplum ve insanlara faydası	61,1	6,0	25,2	7,2	,5
Eğlenceli oluşu	56,7	22,0	20,0	1,3	
İlginç oluşu	72,7		27,3		
Saygınlığı	62,9	7,8	25,9	2,3	1,1
Bol tatili olması	66,7		33,3		
Yükselme imkânları	68,0	3,7	24,0	4,0	,3

Modayı değerlendirme biçimine göre ürün tercihinde açığa çıkan ilginç durumlardan birisi, modayı takip etmeyi önemseyenlerin ürünün **markasını** daha fazla önemsiyor olmalarıdır. Modayı takip etmeyi önemsemeyenlerin ise ürünün **fiyatını** daha fazla önemsedikleri tespit edilmiştir (Tablo:7.28).

Popüler olmayı önemseyenlerin de bir ürünü alırken öncelikledikleri özellikler arasında ürünün **markası** ön plana çıkmaktadır (Tablo:7.29).

Tablo: 7.28: Modayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt

Modayı takip etmek ne oranda önemlidir?	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
Çok önemli	64,3	25,3	10,3		
Önemli	66,9	11,6	18,0	2,7	,8
Önemli değil	68,2	4,5	23,0	4,0	,4
Hiç önemli değil	62,1	4,2	28,6	4,8	,3

Tablo: 7.29: Popüler Olmayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt

Popüler olmak ne oranda önemlidir?	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
Çok önemli	59,6	20,3	14,8	3,5	1,7
Önemli	62,1	9,9	25,8	1,4	,8
Önemli değil	67,3	4,4	24,0	4,1	,2
Hiç önemli değil	67,4	4,9	22,6	5,1	

Zenginlikle ürün tercih etme arasında ki ilişki Tablo 7.30'da görülmektedir.

Tablo: 7.30: Zengin Olmayı Değerlendirmeye Göre Ürün Satın Almada Ölçüt

Zenginlik ne oranda önemlidir?	Bir ürün satın alırken önceliğiniz nedir (%)				
	Kalitesi	Markası	Fiyatı	Yerli Olması	İthal-Yabancı olması
Çok önemli	58,3	19,1	21,8	,8	
Önemli	63,8	6,5	25,6	3,7	,5
Önemli değil	69,6	4,3	21,9	3,8	,4
Hiç önemli değil	65,3	4,6	22,8	6,5	,8

7.6. Bazı Ekonomik Değişkenlere Göre Bireysel-Toplumsal Konular

Türkiye ve Dünya ölçeğinde yaşanmakta olan siyasi-ekonomik-toplumsal gündem ile ekonomik imkân ve özellikler arasında ilişki bulunmaktadır. İhtiyaçlarını karşılayacak geliri olmayan veya zor karşılayanların, ihtiyaç hissettiği ürünü alanların ve modayı takip etmeyenlerin Türkiye ve Dünya ölçeğindeki siyasi-ekonomik-toplumsal gündeme ilgileri daha yüksek düzeydedir (Tablo:7.31).

Tablo: 7.31: Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Türkiye/Dünya Gündemini Takip

	Türkiye/Dünya ölçeğinde gündemi takip eder misiniz? (%)			
	Çok ilgililiyim	İlgiliyim	İlgisizim	Hiç ilgilim yok
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR				
Yok	17,2	61,2	14,0	7,7
Zor geçiniyor	22,7	54,1	18,4	4,8
İdare ediyor	14,2	65,6	16,2	4,0
Rahat karşılıyor	17,8	64,1	14,3	3,8
SATIN ALINAN ÜRÜN				
İhtiyaç hissedilen	16,6	64,9	14,4	4,2
Hoşa giden	12,8	60,3	22,8	4,1
MODANIN ANLAMLI				
Mutlaka takip ederim	15,4	58,3	22,1	4,2
Takip ederim, önemsemem	16,2	67,1	13,4	3,3
Bilinçli takip etmem	13,4	65,0	17,9	3,7
Takip etmem	18,2	61,1	14,7	5,9

Bazı ekonomik değişkenlere göre bazı Türkiye'nin mevcut haliyle siyasal gidişatını değerlendirme biçimi arasındaki ilişki önemli ve anlamlıdır. İhtiyaçlarını karşılayacak kadar geliri olmayanların, ihtiyaç hissettiği ürünü satın alanların ve modayı mutlaka takip etmeye değer bulanların Türkiye'nin siyasal gidişatı konusundaki yaklaşımlarının olumlu olduğu gözlenmektedir (Tablo:7.32).

Tablo: 7.32: Bazı ekonomik değişkenler açısından ülkenin siyasal gidişatını değerlendirme

	Siyasi açıdan ülkenin genel gidişatını nasıl görüyorsunuz? (%)			
	Çok iyi	İyi	Kötü	Çok kötü
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR				
Yok	11,4	36,3	33,9	18,3
Zor geçiniyor	3,3	44,1	35,6	16,9
İdare ediyor	7,7	43,7	38,0	10,7
Rahat karşılıyor	8,8	43,2	35,6	12,4
SATIN ALINAN ÜRÜN				
İhtiyaç hissedilen	8,3	44,0	36,2	11,4
Hoşa giden	5,6	39,3	40,4	14,6
MODANIN ANLAMI				
Mutlaka takip ederim	10,1	38,5	37,8	13,6
Takip ederim, önemsemem	7,8	42,9	37,7	11,6
Bilinçli takip etmem	6,9	46,0	37,2	10,0
Takip etmem	9,1	42,3	33,5	15,1

Bazı ekonomik değişkenlere göre bazı bireysel veya toplumsal konuları incelemek gerekmiştir; çünkü araştırma verileri, beklentileri aşan sonuçlara ulaşmaya yol açmıştır. Bu kapsamda olmak üzere, ihtiyaçlarını rahat karşılayacak kadar geliri olanların, ihtiyacı olmadığı halde hoşuna giden ürünü satın alanların ve modayı mutlaka takip etmeye değer bulanların kendilerini daha mutlu hissetmeleri manidardır (Tablo:7.33).

Tablo: 7.33: Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Bireysel Durumu Değerlendirme

	Bütününe dikkate aldığınızda durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz? (%)			
	Çok mutlu	Mutlu	Mutlu değil	Hiç mutlu değil
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR				
Yok	7,8	52,1	31,5	8,6
Zor geçiniyor	4,9	53,7	35,2	6,2
İdare ediyor	7,1	77,6	13,2	2,1
Rahat karşılıyor	19,2	72,8	6,4	1,6
SATIN ALINAN ÜRÜN				
İhtiyaç hissedilen	8,6	74,4	14,4	2,7
Hoşa giden	11,8	68,1	17,2	2,9
MODANIN ANLAMI				
Mutlaka takip ederim	16,3	64,3	16,5	2,8
Takip ederim, önemsemem	9,8	75,3	12,7	2,2
Bilinçli takip etmem	7,0	75,3	15,6	2,2
Takip etmem	8,6	69,9	17,2	4,3

Gençliğin sorunları konusu bazı ekonomik değişkenler bağlamında incelendiğinde, birinci sırada önemli bulunan sorunlar açısından ihtiyaçlarını karşılayacak ürünü olmayanların ön plana çıkardıkları sorunlar listesinde *meslek edinmenin*, zor geçinenler açısından *eğitimin*, ihtiyaçlarını rahat karşılayacak gelire sahip olanlar açısından *uyuşturucu kullanımı ve ahlâki yozlaşmanın* diğerlerine göre daha ön plana çıkarılan sorunlar olduğu gözlenmektedir.

İhtiyaç hissedilen ürünü aldığını ifade edenlerin ön plana çıkardıkları sorun, eğitim ve ahlâki yozlaşma olarak açığa çıkmaktadır. Modayı mutlaka takip edilmesi gereken bir durum olarak ifade edenlerin, gençliğin sorunları olarak *eğitimi* ve *uyuşturucu kullanımını* daha ön plana çıkardıkları gözlenmektedir (Tablo:7.34). Gençliğin sorunlarıyla ilgili olarak ikinci düzey sorunlar listesi, bazı ekonomik değişkenler açısından incelendiğinde, ihtiyaçlarını rahat karşılayanların eğitim sorununu, ihtiyaç hissettiği ürünü satın alanların meslek edinme sorununu, modayı bilinçli takip etmem veya takip etmem diyenlerin, eğitim sorununu daha ön plana çıkardıkları gözlenmektedir (Tablo:7.35).

Arkadaş sohbetlerinin gündemi ile bazı ekonomik değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde (Tablo:7.36-37), birinci düzey tercihler dikkate alındığında, ihtiyacı karşılayacak geliri olmayanların, ailevi konuları arkadaş sohbetlerinde diğerlerine oranla daha fazla gündeme aldıkları anlaşılıyor. Hoşuna giden ürünü alanların öncelikleri konu, kız-erkek konularıdır; modayı mutlaka takip edilecek bir şey olarak niteleyenlerin de durumunun aynı olduğu anlaşılmaktadır. İkinci düzey konular listesi incelendiğinde (Tablo:7.37), ihtiyaçlarını karşılayacak kadar geliri olmadığı için zor geçinenlerin, diğerlerine oranla ön plana çıkardıkları konu, ülke sorunlarıdır. Hoşuna giden ürünü alanların öncelikleri konular, kız-erkek ilişkileri ve okul sorunları olarak tespit edilmektedir. Modayı mutlaka takip etmeye değer bulanların öncelikleri konular ise okul sorunları ile spor-sanat-aktüel konular olarak tespit edilmektedir.

Tablo 7.34: Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Gençliğin Sorunları (TERCİH-1)

	Gençliğin en önemli sorunu nedir? (%)												
	Eğitim	Meslek edinme	Uyuşturucu kullanımı	Alkol	Sağlık	Askerlik	Aile tarafından anlaşılammak	Cinsellik	Ahlaki yozlaşma	Arkadaş grubuyla sorunlar	Ekonomik	İs bulamama	Ekonomik neden- evlenememe
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR													
Yok	33,3	18,6	4,5	,8	,8	2,1	10,2	4,2	14,7	,5	1,8	8,4	
Zor geçiniyor	40,8	12,1	2,9	1,7	1,0	3,1	8,2	3,4	10,6	1,9	1,7	11,6	1,0
İdare ediyor	32,6	14,7	5,2	2,9	,7	,4	6,6	2,4	16,2	1,9	2,7	13,5	,1
Rahat karşılıyor	26,2	12,7	6,8	2,1	,6	,2	5,4	6,3	25,3	1,1	2,7	10,5	
SATIN ALINAN ÜRÜN													
İhtiyaç hissedilen	33,4	14,4	5,1	2,1	,8	,4	6,5	3,1	17,7	1,8	2,3	12,1	,2
Hoşa giden	27,7	14,2	5,4	4,0	,8	2,1	8,0	4,6	15,2	1,2	3,4	13,3	
MODANIN ANLAMI													
Mutlaka takip ederim	37,0	12,8	9,7	3,3	1,2	,7	9,2	4,0	6,7	3,1	2,8	9,7	
Takip ederim, önemsemem	30,0	15,6	4,8	2,2	,7	,2	7,3	3,7	17,2	1,6	2,6	14,1	,2
Bilinçli takip etmem	30,9	16,1	4,7	2,2	,8	1,2	6,6	3,3	19,1	1,7	2,3	10,9	,3
Takip etmem	34,5	11,8	4,2	2,7	,6	1,2	5,1	2,7	20,0	1,3	3,6	12,4	

Tablo 7.35: Bazı Ekonomik Değişkenler Açısından Gençliğin Sorunları (TERCİH-2)

	Gençliğin en önemli sorunu nedir? (%)												
	Eğitim	Meslek edinme	Uyuşturucu kullanımı	Alkol	Sağlık	Askerlik	Aile tarafından anlaşılammak	Cinsellik	Ahlaki yozlaşma	Arkadaş grubuyla sorunlar	Ekonomik	İs bulamama	Ekonomik nedenle evlenememe
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR													
Yok	13,8	19,2	6,2	6,5	5,1	4,1	3,2	5,1	14,9	3,8	9,7	8,4	
Zor geçiniyor	13,1	21,8	8,0	2,4	1,5	3,9	4,9	2,9	13,3	5,3	14,8	6,6	1,5
İdare ediyor	13,6	16,8	8,6	7,4	,8	1,0	7,4	4,0	13,6	5,8	8,7	11,4	,9
Rahat karşılıyor	18,9	18,1	11,3	7,3	,9	2,6	5,3	5,5	10,5	3,7	6,3	8,7	,8
SATIN ALINAN ÜRÜN													
İhtiyaç hissedilen	15,0	18,2	8,9	6,6	,9	1,8	6,0	4,3	12,7	5,1	9,3	10,4	,9
Hoşa giden	13,2	15,1	9,9	8,2	1,9	1,9	8,6	3,6	14,6	6,0	6,7	9,6	,8
MODANIN ANLAMI													
Mutlaka takip ederim	15,0	18,2	8,9	6,6	,9	1,8	6,0	4,3	12,7	5,1	9,3	10,4	,9
Takip ederim, önemsemem	13,2	15,1	9,9	8,2	1,9	1,9	8,6	3,6	14,6	6,0	6,7	9,6	,8
Bilinçli takip etmem	30,9	16,1	4,7	2,2	,8	1,2	6,6	3,3	19,1	1,7	2,3	10,9	,3
Takip etmem	34,5	11,8	4,2	2,7	,6	1,2	5,1	2,7	20,0	1,3	3,6	12,4	

Tablo 7.36: Bazı ekonomik değişkenler açısından arkadaş sohbetlerinin temel konusu (TERCİH-1)

	Arkadaşlarla bir aradayken en çok konuşulan konu nedir? (%)							
	Ailevi	Siyasi	Ülke sorunları	Okul sorunları	Spor/sanat/aktüel konular	Kız-erkek	Ekonomik	Başka
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR								
Yok	17,5	13,6	11,1	27,1	10,5	14,7	1,7	3,9
Zor geçiniyor	12,1	15,5	8,4	27,8	13,3	17,7	4,2	1,0
İdare ediyor	13,1	7,9	6,7	31,1	13,8	21,2	3,8	2,3
Rahat karşılıyor	12,5	8,2	6,2	28,3	17,3	22,7	2,7	2,2
SATIN ALINAN ÜRÜN								
İhtiyaç hissedilen	13,4	9,6	7,5	31,3	14,6	17,2	3,8	2,6
Hoşa giden	12,4	6,7	5,1	24,5	12,9	34,9	2,5	1,0
MODANIN ANLAMI								
Mutlaka takip ederim	13,1	9,3	7,1	25,5	9,1	32,4	2,4	1,2
Takip ederim, önemsemem	15,1	5,8	6,4	28,6	15,7	24,2	2,2	1,9
Bilinçli takip etmem	10,4	8,1	6,1	34,8	15,4	19,4	2,6	3,3
Takip etmem	14,2	15,4	9,8	28,7	13,1	10,0	6,5	2,3

Tablo 7.37: Bazı ekonomik değişkenler açısından arkadaş sohbetlerinin temel konusu (TERCİH-2)

	Arkadaşlarla bir aradayken en çok konuşulan konu nedir? (%)							
	Ailevi	Siyasi	Ülke sorunları	Okul sorunları	Spor/sanat/aktüel konular	Kız-erkek	Ekonomik	Başka
İHTİYACI KARŞILAYACAK GELİR								
Yok	7,4	16,4	9,6	18,8	21,6	18,2	6,8	1,2
Zor geçiniyor	10,4	9,2	16,8	12,6	16,0	23,0	11,2	,8
İdare ediyor	12,0	7,1	10,1	22,4	20,4	19,0	8,3	,6
Rahat karşılıyor	9,9	8,7	10,7	25,4	19,3	19,4	4,6	1,8
SATIN ALINAN ÜRÜN								
İhtiyaç hissedilen	10,4	8,9	11,6	20,4	20,6	18,3	8,8	1,0
Hoşa giden	14,5	5,4	7,8	28,2	16,1	23,0	4,6	,4
MODANIN ANLAMI								
Mutlaka takip ederim	11,3	5,5	8,4	23,6	25,2	21,3	3,9	,8
Takip ederim, önemsemem	11,1	5,8	8,5	24,4	20,7	21,3	7,5	,7
Bilinçli takip etmem	13,0	8,7	10,2	20,7	15,8	23,3	7,6	,9
Takip etmem	8,6	12,0	16,0	19,5	20,1	12,1	10,4	1,3

8. BÖLÜM

GENÇLİK VE BOŞ ZAMAN

- 8.1. Boş Zaman Faaliyetleri
- 8.2. Boş Zaman ve Cep Telefonu
- 8.3. Boş Zaman ve Kitap
- 8.4. Boş Zaman ve TV
- 8.5. Boş Zaman ve İnternet
- 8.6. Boş Zaman ve Gazete
- 8.7. Boş Zaman ve Uyku

GENÇLİK VE BOŞ ZAMAN

Günümüzde, çalışma hayatının ve diğer etkinliklerin yoğun, yorucu, sıradan, sıkıcı ve stresli olması, boş zaman değerlendirme etkinliklerini, gündelik hayatımızın vazgeçilmez önemli bir parçası yapmış ve yenilenme, dinlenme, yeniden toparlanma aracı haline getirmiştir. Boş zaman çift yönlü olup; sanat, müzik ve bilimden zevk alma, sağlık, kuvvet ve yetenekleri geliştirme ve yaratıcılığın açığa çıkmasını sağlayabileceği gibi, bunların tam tersine başboşluk, sıkıntı, bunalım ve düzensizliği de doğurabilir. Sonucu her ne olursa olsun şurası önemlidir ki, günümüz itibarıyla *boş (veya serbest) zamanlar* herhangi bir şekilde gerçekleştirilen bir yaşantı süresinin veya içerişi sistemsiz, tesadüfi bir şekilde doldurulan bir zaman kesitinin ismi değil; aynen *aile, ekonomi, eğitim* gibi önemli bir sosyal kurumun ismidir. Bu yönüyle de evrensel ve önemlidir. Bu durum kişilerin boş zamanlarını değerlendirmelerine yönelik çok seçenekli hizmetler sunan, yeni birçok sektörün de oluşmasını sağlamıştır.

Boş zaman, modern çalışma koşullarının yol açtığı bir zaman türüdür. Bu itibarla endüstrileşmenin, kapitalizmin, aşırı uzmanlaşmanın, işbölümünün, bireysel hayat tarzının, tüketmek ve kazanmak için durmamacasına çalışmanın ürünü olarak hayatımızda büyük bir yer işgal etmektedir. Gündelik hayatın önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Başka bir söyleyişle, boş zamanlar, günümüzün *boş zaman medeniyetinin* en önemli konularından, can alıcı problemlerinden birisidir. Bu nedenle olsa gerektir, boş zamanlar, günümüzde, sadece bireylerin, cemaatlerin, sivil toplum örgütlerinin değil, aynı zamanda devletlerin, hükümetlerin ve “siyasal seçkinlerin” de oldukça duyarlı oldukları bir alandır¹.

8.1. Boş Zaman Faaliyetleri

Toplumlar *boş zamanlarını*, kültürel özelliklerine göre değerlendirirler. Kültür, boş zamanı değerlendirme biçimini belirlemektedir. Gerçekten gruplar bile seçimlerini bu özellik ve imkânlara göre yapmaktadırlar. Mesela insanların açık havada bir geziyi veya kapalı salonda oturum ayı seçmeleri ve özellikle toplumda bunun yaygınlık durumu böyle bir etkenle açıklanabilir. Bir toplumda kır-kent, yaşlı-genç, kadın-erkek farklı kesimlerin farklı alışkanlıkları ve dolayısıyla değişik boş zaman

¹ Ejder Okumuş, “Boş Zamanlar ve İslâm”, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.5, Mart 2005, s. 24

değerlendirme tarzlarının olduğu kabul edilir. Ne var ki günümüzde kitle iletişim araçları ve bu arada medya, insanlarda ortak alışkanlıklar oluşturmakta, küresel bir ortam meydana getirmektedirler. Yani modern dönemlerde teknolojik gelişme ve onun getirdiği toplum-kurum ilişkisini teke tek olmaktan çıkarmış, araya teknik araçlar girmiştir. Bu süreçte kurumsal yapılar, geri dönüşlü olarak yeniden üretilmektedir ki, ülkemiz de bunun dışında değildir.

Boş zamanlar kurumunun, diğer kurumlarla ilişkisi vardır; en önemlisi de aileyle olan ilişkisidir. Çünkü aile, boş zaman değerlendirme mekânlarının başında gelmektedir. Birincil ilişkiler içinde dinlenme ve psikolojik tatmin aile içinde ve aile bireyleriyle birlikte yürümektedir. Mesela çocuklar sorumluluklarını bu süreçte öğrenirler. Boş zamanı değerlendirme faaliyetlerinde ailenin öneminin bilinen etkisini tespit etmek için SEKAM'ın aile araştırmasında konu dâhilinde bir soruya yer verilmiştir. Araştırma kapsamında Katılımcılara *Boş zamanlarınızda en çok yaptığınız şey nedir?* sorusu yöneltilmiştir. Sorunun seçenekleri on madde de belirlenmiştir. Boş zamanı değerlendirme tercihlerinde ilk sırayı %20,4 ile *gezmek* almıştır. İkinci sırada %19,9 ile *TV seyretmek*, üçüncü sırada %14,5 ile *uyumak* gelmektedir. Sonrasında %11,4 ile *gazete okumak*, %11,1 ile *müzik dinlemek*, %9,1 ile *kitap okumak*, %5,4 ile *spor yapmak*, %4,6 ile *kahveye gitmek*, %2,9 ile *sinemaya/tiyatroya gitmek* ve %0,7 ile *bar/gazino gibi eğlence yerlerine gitmek* yer almaktadır². Boş zamanı uyku ile değerlendirme üçüncü sırada yer alırken, kitap okumanın altıncı sırada bulunması dikkat çekicidir.

Türkiye'de konu bağlamında gerçekleştirilmiş birçok araştırma vardır. Bunlardan birisi, 2008 yılında kamu kuruluşlarında çalışanlar üzerinde gerçekleştirilmiştir³. Bu araştırmanın bulgularına göre kamu çalışanlarının büyük çoğunluğunun günde 3-4 saat boş zamanı vardır. Muğla il merkezindeki memurların boş zaman değerlendirmeleri ile ilgili gerçekleştirilen bir başka çalışmada ev içinde *TV izleme* (% 34,8), *müzik dinleme* (% 20,1), *kitap okuma* (% 15,2), *elişi yapma* (% 10,7), *çiçek yetiştirme* (% 8,9) ve *spor yapma* (% 5,4) etkinliklerinin; ev dışı boş zamanlarda ise ilk tercihleri % 37,3 ile *geziler*, % 25,4 ile *spor* ve % 15,9 ile *sosyal-kültürel faaliyetlere katılımın* oluşturduğu tespit edilmiştir⁴.

Üniversite öğrencilerinin boş zamanlarını değerlendirme anlayış ve alışkanlıkları ile ilgili olarak Atatürk Üniversitesi'nde 1000 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen çalışmada, öğrencilerin çok fazla boş zamanlarının olduğu, ancak bunu çok etkin değerlendiremedikleri; bütün öğrencilerin boş zaman ve sporu, bedensel ve zihin-

sel gelişim aracı olarak görme düşüncesinde birleştiği belirlenmiştir. Boş zamanların bedensel faaliyetlere ayrılma oranı, Üniversitenin bütün bölümlerinde çok düşük seviyelerdedir. Boş zamanların değerlendirilmesi üzerine cinsiyet, medeni durum, gelir düzeyi, eğitim gördükleri alan (sosyal, fen veya sağlık bilimleri) etkili olarak bulunmuştur⁵. Türkiye'deki yedi coğrafi bölgeden seçilen yedi üniversiteden 1318 öğrenci ile gerçekleştirilen bir başka çalışmada ise, üniversitelerin "rekreasyon" programlarına katılan öğrencilerin, %22.5'inin ilk sırada *futbol* ve ikinci sırada %9.5'inin *fitness* branşlarını seçtikleri, daha sonraki sıralarda ise *müzik dinleme* (%14.1), *tavla oynama* (%11.6) ve *bilgisayar kullanma* (%19.6) aktivitelerinin yer aldığı tespit edilmiştir⁶.

Araştırmamızın bulgularına gelecek olursak; gençlerin iş, okul, beslenme, temizlik, uyuma gibi *zorunlu* sorumluluk ve faaliyetlerinin dışında boş zamana sahip olup-olmadıklarını, eğer boş zamanları varsa bunun ne kadar olduğunu tespit etmek amacıyla yöneltilmiş soruya alınan cevaplara göre (Tablo:8.1) gençlerin %9,1'i herhangi bir boş zamana sahip olmadığını ifade etmiştir. Buna karşılık %32,8'i 1-2 saat, %46,2'si de 3-4 saat boş zamanı olduğunu ifade etmiştir.

Sahip olunan boş zaman miktarı, farklı değişkenler açısından incelenecek olursa (Tablo:8.2), 6 saat ve üstü süre ile boş zamana sahip olanların daha çok erkekler olduğu, *boş zamanım yok* cevabında kadınların oranının daha fazla olduğu anlaşılıyor. Yaş ilerledikçe *boş zamanım yok* cevabında artış kaydedilmektedir.

Tablo:8.1: Sahip Olunan Boş Zaman Miktarı

Uyku, temizlik, beslenme, iş ve ders çalışma gibi zorunlu faaliyetleriniz dışında günde ortalama kaç saat boş zamanınız var?	SAYI	%
Bos zamanım yok	497	9,1
1-2 saat	1795	32,8
3-5 saat	2523	46,2
6 saat ve üstü	651	11,9
TOPLAM	5466	100,0

2 SEKAM, Aile Araştırması, s.176

3 Ü. Yetiş, "Kamu Kuruluşlarında çalışan Devlet Memurlarının Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Alışkanlıkları (Tuğsaş Örneği)", *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 2008, s.34-45.

4 Sabbağ Çiğdem, Elif Aksoy, "Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 4, s.12

5 A. Terzioğlu ve M. Yazıcı, "Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları (Atatürk Üniversitesi Örneği)", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 2003, s.1-31.

6 V. Balcı ve A. İlhan, "Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi", *Sportmetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 2006, 11-18.

Tablo:8.2: Farklı Değişkenlere Göre Sahip Olunan Boş Zaman Miktarı

	Uyku, temizlik, beslenme, iş ve ders çalışma gibi zorunlu faaliyetleriniz dışında günde ortalama kaç saat boş zamanınız var? (%)			
	Boş zamanım yok	1-2 saat	3-5 saat	6 saat ve üstü
CİNSİYET				
Erkek	7,7	28,2	47,8	16,3
Kadın	10,4	37,4	44,5	7,7
YAŞ				
15	7,8	44,1	41,1	7,0
16	3,6	39,9	46,0	10,4
17	14,1	32,9	42,1	11,0
18	11,6	30,0	47,7	10,7
19	7,1	34,9	49,7	8,3
20	6,8	28,3	51,0	14,0
21	6,0	29,0	53,0	12,0
22	6,2	31,1	53,1	9,6
23	3,6	32,7	52,1	11,6
24	9,6	23,3	55,4	11,8
25	10,7	44,5	34,6	10,3
26	22,4	40,8	16,3	20,4
27	10,9	28,5	39,8	20,8
28	21,9	36,6	31,3	10,3
ÖĞRENİM				
İlköğretim	16,9	37,4	28,8	16,9
Lise	10,1	35,0	44,0	10,8
Ön lisans	5,9	34,1	49,5	10,5
Lisans	7,4	29,0	51,8	11,8
Lisansüstü	12,0	34,4	37,6	16,0
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	8,9	32,2	48,1	10,8
İlçe	9,1	35,3	42,0	13,6
Şehir	9,2	31,2	48,3	11,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	8,7	37,2	43,7	10,5
751-1000 TL	7,6	33,6	49,7	9,0
1001-1500 TL	9,3	30,2	47,7	12,7
1501-2000 TL	8,8	31,8	45,4	14,0
2001-3000 TL	9,3	32,6	47,1	11,0
3001-5000 TL	13,9	30,6	48,3	7,2
5001 ve üstü TL	12,8	38,5	41,0	7,7

Boş zamanın daha çok nasıl değerlendirildiği konusuna gelince, araştırmaya katılan gençler boş zamanlarını daha çok *aileleriyle birlikte olma* biçiminde geçirdiklerini ifade etmişlerdir (%23,8). Bunun yanı sıra gençlerin %18,4'ü *arkadaşlarıyla sohbet ederek*, %13,4'ü *gezerek*, %10,7'si *internette dolaşarak*, %10,2'si de *kitap okuyarak* boş zamanlarını değerlendirdiklerini ifade etmişlerdir (Tablo:8.3). Ancak ilginçtir gençlerin %6,2'si *telefonla konuşarak ve mesajlaşarak* (SMS atarak) boş zamanını geçirdiğini ifade etmiştir.

Tablo:8.3: Boş Zamanlarda En Çok Zaman Ayrılan Şey/Kişi

	Boş zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisine en çok zaman ayırıyorsunuz	
	SAYI	%
Aileme	1265	23,8
Kitap okumak	541	10,2
Gezmek	713	13,4
Arkadaşlar	980	18,4
TV-sinema	451	8,5
Spor	189	3,5
Müzik	288	5,4
İnternet	571	10,7
Telefonla konuşmak/mesajlaşmak	328	6,2
TOPLAM	5326	100,0

Boş zamanı geçirme biçimine ait cevaplar farklı değişkenler açısından incelenecek olursa (Tablo:8.4), kadınların, ilköğretim düzeyinde öğrenime sahip olanların ailelerine daha fazla zaman ayırdıkları, öğrenim düzeyi yükseldikçe arkadaşlara zaman ayıranların oranının artış kaydettiği gözlenmektedir.

Tablo:8.4: Farklı Değişkenler Açısından Boş Zamanlarda En Çok Zaman Ayrılan Şey/Kişi

	Boş zamanlarınızda aşağıdakilerden hangisine en çok zaman ayırıyorsunuz? (%)								
	Aileme	Kitap okumak	Gezmek	Arkadaşlar	TV-sinema	Spor	Müzik	İnternet	Tlf
CİNSİYET									
Erkek	21,2	10,1	14,2	21,4	6,9	6,1	2,2	13,8	4,1
Kadın	26,1	10,2	12,7	15,6	9,9	1,2	8,3	7,9	8,1
ÖĞRENİM									
İlköğretim	56,7	6,0	6,6	3,3	12,6	3,0	,8	9,3	1,6
Lise	26,6	10,0	15,3	13,2	8,4	5,4	5,6	8,9	6,6
Ön lisans	24,4	6,6	16,0	18,2	7,3	3,6	7,6	7,8	8,5
Lisans	14,0	12,4	12,7	25,0	8,3	2,3	5,0	14,5	5,9
Lisansüstü	23,9	12,4	5,4	29,3	8,8	,6	6,0	9,7	3,9
EN ÇOK YAŞANAN YER									
Köy/Kasaba	31,3	9,6	12,9	17,6	10,8	2,8	6,0	3,5	5,6
İlçe	21,8	8,8	14,8	15,9	8,5	4,4	6,1	12,3	7,4
Şehir	22,4	11,3	12,5	20,2	7,9	3,3	4,7	12,1	5,7
AİLENİN AYLIK GELİRİ									
0-750 TL	31,6	10,4	12,8	17,0	6,6	4,4	5,9	3,5	7,9
751-1000 TL	29,5	9,4	11,5	16,1	8,3	4,7	6,5	7,5	6,5
1001-1500 TL	19,5	9,7	13,1	20,2	9,1	3,0	5,0	13,4	7,0
1501-2000 TL	21,1	11,6	15,1	19,5	8,2	2,0	5,2	13,4	4,0
2001-3000 TL	18,2	9,7	16,2	18,7	9,7	3,4	3,6	13,3	7,4
3001-5000 TL	23,6	3,9	14,3	14,3	9,9	8,4	3,4	19,2	3,0
5001 ve üstü TL	31,1	9,5	13,5	27,0	2,7	2,7		13,5	

Boş zamanları değerlendirmeye ilgili diğer bazı kültür, sanat, spor faaliyetleri dikkate alındığında gençlerin bunlarla ilgilenme ve bunlara vakit ayırma durumlarının çok değişken olduğu tespit edilmiştir (Tablo 8.5-8.19).

Bu konudaki tespitleri özetleyerek ifade etmek gerekirse; gençlerin %48,1'i hiç konferans veya panellere katılmadığını (Tablo:8.5), %49,4'ü hiç müzeye gitmediğini (Tablo:8.6), %55,6'sı hiç tiyatroya gitmediğini (Tablo:8.7), %64,4'ü hiç resim-heykel gibi güzel sanatlar sergilerine gitmediğini (Tablo:8.8), %47,7'si turistik gezilere katılmadığını (Tablo:8.9), %95,9'u opera ve baleye gitmediğini (Tablo:8.10), %17,5'i spor yapmadığını (Tablo:8.11), %30,3'ü ise hiç müzik konserlerine gitmediğini belirtmiştir (Tablo:8.12). Ancak *hangi sıklıkla müzik dinlersiniz* sorusuna gençlerin, %74,9'u *sıklıkla*, %21,7'si ise *ara sıra* cevabını vermiştir (Tablo:8.13). *Sıklıkla* sinemaya gittiğini ifade eden gençlerin oranı ise %15,3, *ara sıra* gittiğini ifade edenlerin oranı %65'tir. (Tablo:8.14). Bu arada çokça TV seyredildiği (Tablo:8.15), biraz radyo dinlendiği (Tablo:8.16), çokça SMS çekildiği (Tablo:8.17), içkili eğlence mekânlarına pek gidilmediği veya ekonomik nedenlerle gidilemediği (Tablo:8.18), ama içkisiz kahvehane veya internet kafeye uğrandığı tespit edilmiştir (Tablo:8.19).

Tablo:8.5: Konferansa/Panellere Gitme Durumu

Konferansa/panellere hangi sıklıkta gidersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç	2531	48,1
Ara sıra	2444	46,5
Sıklıkla	283	5,4
TOPLAM	5258	100,0

Tablo:8.6: Müzeye Gitme Durumu

Müzeye gitme sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	2595	49,4
Ara sıra	2503	47,7
Sıklıkla	154	2,9
TOPLAM	5252	100,0

Tablo 8.7: Tiyatroya Gitme Durumu

Tiyatroya hangi sıklıkta gidersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç gitmem/gidemiyorum	2937	55,6
Ara sıra	2138	40,5
Sıklıkla	210	4,0
TOPLAM	5285	100,0

TABLO:8.8: Resim, Heykel, Vb. Sergilere Gitme Durumu

Resim, heykel, vb. sergilere hangi sıklıkta gidersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç	3363	64,4
Ara sıra	1629	31,2
Sıklıkla	226	4,3
TOPLAM	5218	100,0

Tablo:8.9: Turistik Gezilere Katılma Durumu

Turistik gezilere katılma sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	2491	47,7
Ara sıra	2295	44,0
Sıklıkla	432	8,3
TOPLAM	5218	100,0

Tablo:8.10: Operaya/Bale Gösterisine Gitme Durumu

Operaya/Bale gösterisine hangi sıklıkta gidersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç	5024	95,9
Ara sıra	168	3,2
Sıklıkla	47	,9
TOPLAM	5239	100,0

Tablo:8.11: Spor Yapma Durumu

Spor yapma sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	929	17,5
Ara sıra	2686	50,7
Sıklıkla	1686	31,8
TOPLAM	5301	100,0

Tablo:8.12: Müzik Konserlerine Gitme Durumu

Müzik konserlerine gitme sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	1602	30,3
Ara sıra	2955	55,9
Sıklıkla	726	13,7
TOPLAM	5283	100,0

Tablo:8.13: Müzik Dinleme Durumu

Hangi sıklıkta müzik dinlersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç	186	3,4
Ara sıra	1171	21,7
Sıklıkla	4039	74,9
TOPLAM	5396	100,0

Tablo:8.14: Sinemaya Gitme Durumu

Sinemaya hangi sıklıkta gidersiniz? %		
	SAYI	%
Hiç gitmem	1063	19,7
Ara sıra	3509	65,0
Sıklıkla	823	15,3
TOPLAM	5395	100,0

Tablo:8.15: TV İzleme Durumu

Günde ne kadar TV izlersiniz? %		
	SAYI	%
Günde 1 saatten az	1401	25,6
1-3 saat	2609	47,8
4-5 saat	604	11,1
6 saatten fazla	152	2,8
TV izlemem	697	12,8
TOPLAM	5463	100,0

Tablo:8.16: Radyo Dinleme Durumu

Radyo dinleme sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	1126	21,4
Ara sıra	2605	49,4
Sıklıkla	1540	29,2
TOPLAM	5271	100,0

Tablo:8.17: Telefonla Mesajlaşma Durumu

Telefonla mesajlaşma sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	680	12,8
Ara sıra	2003	37,6
Sıklıkla	2641	49,6
TOPLAM	5324	100,0

Tablo:8.18: İçkili Eğlence Mekânlarına Gitme Durumu

İçkili eğlence mekânlarına gitme sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	3748	71,5
Ara sıra	1130	21,6
Sıklıkla	364	6,9
TOPLAM	5242	100,0

Tablo:8.19: İçkisiz Kahveye Ya Da Kafelere Gitme Durumu

İçkisiz kahveye ya da kafelere gitme sıklığınız nedir? %		
	SAYI	%
Hiç	z	18,6
Ara sıra	2810	53,4
Sıklıkla	1475	28,0
TOPLAM	5263	100,0

TV izleme ve telefonla mesajlaşma hariç diğer boş zaman değerlendirmeye ilgili durumların, farklı değişkenlere göre değişimi, Tablo: 8.20-8.32'de görülmektedir.

Tablo:8.20: Farklı Değişkenler Açısından Konferansa/Panellere Gitme Durumu

	Konferansa/panellere hangi sıklıkta gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	49,6	44,1	6,3
Kadın	46,8	48,8	4,5
YAŞ			
15	71,4	25,7	3,0
16	78,8	19,7	1,5
17	71,9	26,6	1,5
18	62,8	33,5	3,7
19	51,7	42,9	5,4
20	32,2	60,9	7,0
21	30,1	62,9	7,0
22	27,7	66,9	5,4
23	36,5	59,2	4,3
24	36,9	57,1	6,1
25	33,7	50,8	15,5
26	50,0	46,2	3,8
27	52,6	39,9	7,5
28	59,4	38,7	1,9
ÖĞRENİM			
İlköğretim	86,9	12,3	,8
Lise	61,5	35,2	3,3
Ön lisans	37,8	56,9	5,4
Lisans	35,7	56,9	7,5
Lisansüstü	25,4	63,0	11,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	59,4	36,2	4,4
İlçe	53,3	42,2	4,4
Şehir	40,7	52,7	6,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	57,9	38,1	4,1
751-1000 TL	51,8	45,3	2,9
1001-1500 TL	46,7	49,6	3,7
1501-2000 TL	42,6	49,8	7,6
2001-3000 TL	40,9	50,3	8,8
3001-5000 TL	37,6	50,2	12,2
5001 ve üstü TL	37,8	45,9	16,2

Tablo:8.21: Farklı Değişkenler Açısından Müzeye Gitme Durumu

	Müzeye gitme sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	48,1	48,7	3,2
Kadın	50,7	46,6	2,7
YAŞ			
15	60,1	35,4	4,5
16	56,7	39,9	3,4
17	67,2	29,5	3,3
18	52,9	44,5	2,6
19	46,5	52,9	,6
20	46,5	52,3	1,3
21	44,1	51,1	4,8
22	42,5	55,7	1,8
23	38,0	62,0	
24	40,3	58,7	1,0
25	41,7	50,4	8,0
26	53,8	46,2	
27	52,8	39,1	8,1
28	69,3	26,4	4,2
ÖĞRENİM			
İlköğretim	70,6	27,8	1,6
Lise	56,2	41,2	2,6
Ön lisans	47,7	49,7	2,6
Lisans	41,6	56,0	2,3
Lisansüstü	34,1	55,7	10,2
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	61,6	34,8	3,6
İlçe	55,5	41,6	2,9
Şehir	41,7	55,5	2,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	63,4	34,9	1,7
751-1000 TL	50,1	48,4	1,5
1001-1500 TL	49,4	48,3	2,3
1501-2000 TL	45,4	51,7	2,9
2001-3000 TL	41,4	51,7	6,9
3001-5000 TL	36,0	54,7	9,4
5001 ve üstü TL	37,8	56,8	5,4

Tablo:8.22: Farklı Değişkenler Açısından Tiyatroya Gitme Durumu

	Tiyatroya hangi sıklıkta gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	60,0	35,8	4,1
Kadın	51,3	44,9	3,8
YAŞ			
15	53,4	43,7	3,0
16	59,3	37,7	3,0
17	59,9	37,3	2,8
18	59,0	35,2	5,8
19	51,3	46,8	1,9
20	49,6	47,6	2,8
21	64,1	34,8	1,1
22	49,1	45,6	5,3
23	51,2	43,3	5,5
24	57,8	37,3	5,0
25	43,2	41,7	15,2
26	61,5	38,5	
27	57,1	35,1	7,8
28	75,0	25,0	
ÖĞRENİM			
İlköğretim	91,1	8,9	
Lise	56,7	39,4	4,0
Ön lisans	66,4	32,6	1,0
Lisans	44,6	50,6	4,9
Lisansüstü	43,1	46,4	10,5
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	69,0	27,2	3,9
İlçe	57,5	39,7	2,8
Şehir	49,9	45,2	4,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	66,6	30,8	2,6
751-1000 TL	59,6	37,3	3,1
1001-1500 TL	57,8	39,1	3,1
1501-2000 TL	47,1	47,1	5,8
2001-3000 TL	47,2	48,8	4,1
3001-5000 TL	43,5	51,7	4,8
5001 ve üstü TL	36,5	55,4	8,1

Tablo:8.23: Farklı Değişkenler Açısından Resim, Heykel, Vb. Sergilere Gitme Durumu

	Resim, heykel, vb. sergilere hangi sıklıkta gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	66,0	28,8	5,2
Kadın	62,9	33,5	3,5
YAŞ			
15	58,1	32,6	9,4
16	67,4	26,1	6,4
17	64,5	29,2	6,3
18	61,7	36,8	1,5
19	64,8	30,5	4,8
20	64,6	31,6	3,8
21	71,7	22,8	5,4
22	64,4	30,6	5,0
23	60,8	36,7	2,5
24	63,5	34,5	2,0
25	59,1	34,8	6,1
26	84,6	15,4	
27	54,3	41,6	4,1
28	72,2	25,9	1,9
ÖĞRENİM			
İlköğretim	78,2	20,7	1,1
Lise	64,1	30,0	5,9
Ön lisans	64,1	31,9	4,1
Lisans	63,7	33,1	3,1
Lisansüstü	54,2	38,8	7,0
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	66,2	27,8	6,0
İlçe	66,1	30,7	3,2
Şehir	62,8	32,7	4,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	72,3	22,8	4,8
751-1000 TL	65,7	32,3	1,9
1001-1500 TL	65,8	30,7	3,6
1501-2000 TL	61,7	32,9	5,4
2001-3000 TL	57,2	35,7	7,1
3001-5000 TL	61,1	34,5	4,4
5001 ve üstü TL	47,3	41,9	10,8

Tablo:8.24: Farklı Değişkenler Açısından Turistik Gezilere Katılma Durumu

	Turistik gezilere katılma sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	47,8	44,0	8,2
Kadın	47,6	44,0	8,4
YAŞ			
15	61,4	30,9	7,7
16	57,4	30,2	12,5
17	59,1	31,7	9,1
18	48,7	43,0	8,3
19	37,6	56,8	5,6
20	41,8	45,4	12,8
21	38,7	54,8	6,5
22	43,9	51,2	4,9
23	41,6	46,0	12,4
24	53,7	41,1	5,2
25	52,7	38,3	9,1
26	46,2	46,2	7,7
27	53,2	42,9	3,9
28	64,7	32,4	2,9
ÖĞRENİM			
İlköğretim	86,5	11,9	1,6
Lise	53,1	38,3	8,6
Ön lisans	44,2	46,8	9,0
Lisans	37,8	52,8	9,4
Lisansüstü	36,2	56,9	7,0
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	61,4	32,9	5,7
İlçe	49,3	42,1	8,6
Şehir	42,3	48,5	9,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	64,4	30,7	5,0
751-1000 TL	49,3	44,4	6,4
1001-1500 TL	53,3	42,1	4,6
1501-2000 TL	38,6	49,7	11,7
2001-3000 TL	31,3	53,9	14,8
3001-5000 TL	30,3	45,8	23,9
5001 ve üstü TL	13,5	73,0	13,5

Tablo:8.25: Farklı Değişkenler Açısından Operaya/Bale Gösterisine Gitme Durumu

	Operaya/Bale gösterisine hangi sıklıkta gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	95,2	3,4	1,5
Kadın	96,6	3,1	,3
YAŞ			
15	98,5	1,5	
16	94,1	5,6	,4
17	94,8	1,8	3,4
18	93,4	3,9	2,8
19	95,9	3,5	,6
20	97,4	2,6	
21	100,0		
22	95,2	4,8	
23	95,7	3,1	1,2
24	95,9	3,1	1,0
25	89,4	7,6	3,0
26	96,2	3,8	
27	95,8	4,2	
28	100,0		
ÖĞRENİM			
İlköğretim	100,0		
Lise	95,8	2,8	1,5
Ön lisans	99,0	,7	,3
Lisans	95,2	4,6	,2
Lisansüstü	90,1	5,8	4,1
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	97,5	1,5	1,0
İlçe	96,7	2,7	,6
Şehir	94,8	4,1	1,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	98,9	,5	,5
751-1000 TL	98,0	1,7	,4
1001-1500 TL	96,6	2,7	,7
1501-2000 TL	94,3	4,6	1,1
2001-3000 TL	93,3	4,9	1,8
3001-5000 TL	92,1	5,4	2,5
5001 ve üstü TL	81,1	13,5	5,4

Tablo:8.26: Farklı Değişkenler Açısından Spor Yapma Durumu

	Spor yapma sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	12,3	42,2	45,5
Kadın	22,6	58,8	18,5
YAŞ			
15	12,0	43,2	44,7
16	12,7	40,3	47,0
17	16,9	43,4	39,8
18	10,7	55,2	34,1
19	16,9	56,3	26,8
20	19,9	45,5	34,7
21	13,8	54,7	31,5
22	22,8	47,3	29,9
23	23,2	55,8	21,0
24	21,0	58,0	21,0
25	14,6	52,6	32,8
26	21,2	55,8	23,1
27	23,5	54,0	22,5
28	20,6	50,4	28,9
ÖĞRENİM			
İlköğretim	35,5	48,4	16,1
Lise	14,3	47,3	38,5
Ön lisans	16,2	52,3	31,5
Lisans	18,6	52,2	29,1
Lisansüstü	13,7	58,0	28,3
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	23,6	48,7	27,6
İlçe	17,6	50,8	31,6
Şehir	15,8	51,2	33,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	20,1	46,9	32,9
751-1000 TL	23,9	47,3	28,8
1001-1500 TL	17,0	50,9	32,1
1501-2000 TL	14,8	54,1	31,1
2001-3000 TL	8,2	58,3	33,6
3001-5000 TL	13,9	43,3	42,8
5001 ve üstü TL	15,8	55,3	28,9

Tablo:8.27: Farklı Değişkenler Açısından Müzik Konserlerine Gitme Durumu

	Müzik konserlerine gitme sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	30,7	58,5	10,8
Kadın	30,0	53,5	16,5
YAŞ			
15	57,8	33,3	8,9
16	52,6	37,7	9,7
17	58,0	31,4	10,6
18	33,5	53,6	12,9
19	21,8	59,1	19,0
20	17,8	61,4	20,8
21	16,4	67,8	15,8
22	12,7	73,5	13,9
23	27,4	61,9	10,7
24	21,3	58,8	20,0
25	26,9	60,2	12,9
26	23,1	73,1	3,8
27	57,1	39,0	3,9
28	48,6	47,7	3,7
ÖĞRENİM			
İlköğretim	67,7	26,9	5,4
Lise	41,9	47,2	10,9
Ön lisans	19,9	58,3	21,8
Lisans	17,9	67,2	14,9
Lisansüstü	19,2	70,3	10,5
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	54,2	35,2	10,5
İlçe	35,4	54,1	10,4
Şehir	19,2	63,9	16,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	40,7	48,7	10,5
751-1000 TL	32,9	56,8	10,3
1001-1500 TL	30,4	57,4	12,2
1501-2000 TL	24,6	57,8	17,6
2001-3000 TL	19,8	59,1	21,1
3001-5000 TL	26,6	45,9	27,5
5001 ve üstü TL	6,8	77,0	16,2

Tablo:8.28: Farklı Değişkenler Açısından Müzik Dinleme Durumu

	Hangi sıklıkta müzik dinlersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	3,9	25,5	70,6
Kadın	3,0	18,1	78,9
YAŞ			
15	3,7	29,0	67,3
16	2,2	17,8	79,9
17	3,3	23,4	73,4
18	1,3	14,4	84,4
19	3,1	17,5	79,5
20	2,5	18,1	79,4
21	1,6	13,1	85,3
22	1,2	17,0	81,9
23	3,0	26,5	70,5
24	2,0	21,8	76,2
25	9,7	31,3	59,0
26	3,8	32,7	63,5
27	9,9	28,6	61,5
28	9,6	52,6	37,7
ÖĞRENİM			
İlköğretim	6,5	40,1	53,4
Lise	2,9	21,4	75,7
Ön lisans	4,1	12,9	83,0
Lisans	3,3	20,2	76,5
Lisansüstü	1,8	34,3	63,9
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	5,1	28,1	66,8
İlçe	3,7	22,4	73,8
Şehir	2,4	19,5	78,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	6,1	20,4	73,5
751-1000 TL	4,0	26,0	70,0
1001-1500 TL	2,7	19,6	77,7
1501-2000 TL	2,9	20,6	76,4
2001-3000 TL	3,7	21,7	74,6
3001-5000 TL		21,3	78,7
5001 ve üstü TL		15,8	84,2

Tablo:8.29: Farklı Değişkenler Açısından Sinemaya Gitme Durumu

	Sinemaya hangi sıklıkta gidersiniz? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	18,9	67,0	14,1
Kadın	20,5	63,2	16,3
YAŞ			
15	37,1	55,9	7,0
16	36,2	53,5	10,3
17	36,5	56,5	7,0
18	22,3	65,1	12,6
19	15,6	69,3	15,1
20	6,2	72,5	21,3
21	9,0	76,6	14,4
22	7,0	73,3	19,8
23	9,4	67,6	23,0
24	13,5	71,8	14,7
25	19,8	68,3	11,9
26	26,9	42,3	30,8
27	24,9	57,0	18,1
28	57,0	38,9	4,1
ÖĞRENİM			
İlköğretim	64,3	34,9	,8
Lise	27,8	61,1	11,1
Ön lisans	16,1	67,5	16,4
Lisans	6,3	73,9	19,8
Lisansüstü	9,1	62,9	27,9
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	40,1	55,3	4,7
İlçe	23,7	65,9	10,4
Şehir	10,5	67,5	22,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	39,2	57,0	3,8
751-1000 TL	27,7	61,7	10,6
1001-1500 TL	16,5	72,5	11,0
1501-2000 TL	9,8	68,2	22,0
2001-3000 TL	6,1	64,2	29,7
3001-5000 TL	12,6	47,8	39,6
5001 ve üstü TL	1,4	41,9	56,8

Tablo:8.30: Farklı Değişkenler Açısından Radyo Dinleme Durumu

	Radyo dinleme sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	21,4	55,8	22,8
Kadın	21,3	43,4	35,3
YAŞ			
15	43,1	45,3	11,6
16	49,4	38,0	12,5
17	40,9	42,1	17,0
18	23,0	53,1	23,9
19	15,5	53,1	31,3
20	14,6	52,1	33,3
21	12,9	51,6	35,5
22	12,4	49,1	38,5
23	7,9	53,4	38,7
24	16,3	44,0	39,8
25	19,3	51,5	29,2
26	28,8	42,3	28,8
27	30,7	57,6	11,7
28	15,6	45,8	38,7
ÖĞRENİM			
İlköğretim	26,4	37,1	36,5
Lise	31,1	47,9	20,9
Ön lisans	15,3	51,2	33,6
Lisans	13,5	53,5	33,0
Lisansüstü	21,6	44,0	34,4
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	26,1	50,2	23,7
İlçe	27,3	48,8	23,9
Şehir	16,0	49,9	34,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	27,2	45,4	27,4
751-1000 TL	21,7	49,9	28,4
1001-1500 TL	18,4	53,1	28,5
1501-2000 TL	20,5	45,2	34,3
2001-3000 TL	23,4	46,1	30,5
3001-5000 TL	17,9	54,7	27,4
5001 ve üstü TL	20,3	55,4	24,3

Tablo:8.31: Farklı Değişkenler Açısından İçkili Eğlence Mekânlarına Gitme Durumu

	İçkili eğlence mekânlarına gitme sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	62,3	27,1	10,6
Kadın	80,3	16,2	3,4
YAŞ			
15	84,0	8,2	7,8
16	84,3	10,5	5,2
17	87,3	7,6	5,2
18	75,5	20,8	3,7
19	66,5	24,6	8,9
20	69,8	26,1	4,1
21	69,4	23,5	7,1
22	67,1	27,5	5,4
23	64,5	26,4	9,1
24	71,9	24,7	3,4
25	60,8	29,5	9,7
26	63,5	25,0	11,5
27	54,8	24,4	20,8
28	83,2	13,9	2,9
ÖĞRENİM			
İlköğretim	79,1	10,3	10,6
Lise	76,0	16,7	7,3
Ön lisans	73,8	21,1	5,0
Lisans	67,0	26,7	6,3
Lisansüstü	58,9	32,4	8,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	81,2	13,6	5,2
İlçe	77,4	16,7	5,9
Şehir	64,9	27,0	8,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	84,6	11,1	4,3
751-1000 TL	78,8	16,5	4,7
1001-1500 TL	72,1	19,7	8,2
1501-2000 TL	68,0	26,1	5,9
2001-3000 TL	53,5	35,9	10,5
3001-5000 TL	52,5	34,8	12,7
5001 ve üstü TL	27,0	56,8	16,2

Tablo:8.32: Farklı Değişkenler Açısından İçkisiz Kahveye Ya Da Cafelere Gitme Durumu

	İçkisiz kahveye ya da kafelere gitme sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	15,8	56,3	27,9
Kadın	21,2	50,6	28,1
YAŞ			
15	38,6	40,1	21,3
16	30,9	46,8	22,3
17	26,2	46,2	27,7
18	18,2	55,4	26,4
19	11,5	56,8	31,7
20	6,3	58,9	34,9
21	12,0	50,5	37,5
22	10,2	53,9	35,9
23	15,1	54,7	30,2
24	23,5	49,9	26,6
25	11,7	65,9	22,3
26	30,8	46,2	23,1
27	24,4	63,9	11,7
28	33,3	53,7	13,0
ÖĞRENİM			
İlköğretim	39,8	53,1	7,0
Lise	24,6	48,7	26,7
Ön lisans	12,8	54,7	32,4
Lisans	12,9	54,0	33,1
Lisansüstü	8,5	68,8	22,7
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	29,3	54,2	16,5
İlçe	23,0	54,0	23,1
Şehir	11,9	53,0	35,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	31,3	53,0	15,7
751-1000 TL	18,6	60,9	20,5
1001-1500 TL	16,7	56,9	26,5
1501-2000 TL	12,2	50,6	37,1
2001-3000 TL	13,2	41,7	45,1
3001-5000 TL	16,1	42,4	41,5
5001 ve üstü TL	30,6	30,6	38,9

8.2. Boş Zaman ve Cep Telefonu

Günümüz dünyasında artık cep telefonları günlük yaşamda sundukları kolaylıklar ve işlevsel yapılar sayesinde zengin-fakir gözetmeksizin herkesin yanından ayırmadığı, bütçesi ne olursa olsun herkesin sahip olduğu cihazlar haline gelmişlerdir. Türkiye'de 1994 yılında başlayan cep telefonu kullanımı, aynı yılda 80.000 aboneye, 2006 yılsonu itibarıyla 52.662.709 aboneye, Haziran 2012 itibarıyla Türkiye'de yaklaşık %88,5 penetrasyon oranına karşılık gelen toplam 66,14 milyon aboneye ulaşmıştır⁷. Cep telefonu kullanma yaşı her geçen gün düşmektedir. Bir araştırmada⁸, ilköğretim öğrencilerinin %25,9'u cep telefonu kullandığını, %11,0'ı kendine ait cep telefonu olduğunu ve bunların %22,9'u cep telefonunu sürekli yanında taşıdığını belirtmiştir. Çocuklar arasında cep telefonu kullanımı giderek bir statü sembolü haline gelmektedir. Kuşku yok ki üniversite öğrencileri, GSM operatörü abonelerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır.

Araştırmamız kapsamında *Boş zamanlarınızda en çok hangisine zaman ayırırsınız?* sorusuna gençlerin %6,2'sinin *telefonla konuşarak-mesajlaşarak* cevabını vermiş olmasına karşılık; *Telefonla mesajlaşma sıklığınız nedir?* sorusuna gençlerin %49,6'sı *sıklıkla* cevabını vermiştir. %37,6'sı ise *ara sıra* cevabını vermiştir (Tablo:8.17). Bu da göstermektedir ki aslında gençlerin *telefonla sohbet ve mesajlaşmaya* ayırdıkları zaman çok daha fazladır. *Telefonla mesajlaşma* durumu, farklı değişkenler açısından incelendiğinde kadın katılımcıların erkeklere, 18-24 yaş grubundakilerin diğer yaşta-kilere, ön lisans ve lisans düzeyinde olanların diğerlerine oranla daha çok mesajlaştığı, bir diğer ifadeyle telefonla mesajlaşmaya daha çok zaman ayırdığı anlaşılmaktadır (Tablo:8.33).

Katılımcılara yöneltilen *Sizin için cep telefonunun anlamı nedir?* sorusuna alınan cevaplar arasında en yüksek oran, %49,1'lik oranla *Sadece iletişim aracı* cevabına ait olmasına karşılık, %30,9'luk kesim *Baş belası, onsuz olmuyor*, %20'lik oran ise *Müthiş bir icat, onsuz hayat düşünülmez* cevabına aittir (Tablo:8.34). İlginçtir, lise ve ön lisans öğrencileri ortalama %35'lik oranla *Baş belası, onsuz olmuyor* cevabında diğer öğrenim düzeyindeki gençlerden ayrılmaktadırlar. Ailenin aylık gelir düzeyi yükseldikçe *Müthiş bir icat, onsuz hayat düşünülmez* cevabında artış gözlenirken, *Baş belası, onsuz olmuyor* cevabında azalma gözlenmektedir (Tablo:8.35).

7 <http://www.tk.gov.tr>

8 <http://www.firattipdergisi.com/text.php?id=434>

Tablo:8.33: Farklı Değişkenler Açısından Telefonla Mesajlaşma Durumu

	Telefonla mesajlaşma sıklığınız nedir? (%)		
	Hiç	Ara sıra	Sıklıkla
CİNSİYET			
Erkek	15,5	41,8	42,7
Kadın	10,1	33,6	56,3
YAŞ			
15	18,7	33,2	48,1
16	26,8	37,2	36,1
17	14,3	40,6	45,1
18	8,4	33,1	58,4
19	4,9	29,5	65,6
20	5,0	33,8	61,2
21	6,3	37,2	56,5
22	7,6	30,6	61,8
23	6,1	38,8	55,2
24	9,9	54,5	35,6
25	20,5	47,3	32,2
26	18,0	44,0	38,0
27	33,5	49,7	16,8
28	47,4	41,2	11,4
ÖĞRENİM			
İlköğretim	47,4	32,5	20,1
Lise	16,0	38,5	45,4
Ön lisans	5,4	30,4	64,1
Lisans	5,9	37,2	56,9
Lisansüstü	14,3	58,9	26,8
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	18,0	37,2	44,8
İlçe	12,9	39,4	47,7
Şehir	10,9	36,1	53,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	20,4	37,5	42,2
751-1000 TL	14,4	37,4	48,2
1001-1500 TL	10,0	39,3	50,7
1501-2000 TL	11,1	36,0	52,9
2001-3000 TL	6,4	33,9	59,7
3001-5000 TL	17,6	41,5	41,0
5001 ve üstü TL	17,6	28,4	54,1

Tablo:8.34: Cep Telefonunun Anlam Ve Önemi

Sizin için cep telefonunun anlamı nedir?		
	SAYI	%
Bas belası onсуz olmuyor	1674	30,9
Müthiş bir icat, onсуz hayat düşünülmez	1081	20,0
Sadece iletişim aracı	2655	49,1
TOPLAM	5410	100,0

Tablo:8.35: Farklı Değişkenlere Göre Cep Telefonunun Anlam Ve Önemi

	Sizin için cep telefonunun anlamı nedir?		
	Bas belası onсуz olmuyor	Müthiş bir icat, onсуz hayat düşünülmez	Sadece iletişim aracı
CİNSİYET			
Erkek	29,9	20,1	50,0
Kadın	32,0	19,9	48,1
ÖĞRENİM			
İlköğretim	17,5	22,5	60,0
Lise	35,6	20,3	44,1
Ön lisans	35,2	23,4	41,4
Lisans	26,9	18,5	54,5
Lisansüstü	24,5	15,1	60,4
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	36,2	15,5	48,2
İlçe	34,5	18,9	46,5
Şehir	26,9	22,6	50,5
DOĞULAN YER			
Köy/Kasaba	27,2	13,5	59,3
İlçe	32,8	19,9	47,3
Şehir	30,7	22,4	46,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ			
0-750 TL	33,5	16,9	49,6
751-1000 TL	33,4	17,7	48,9
1001-1500 TL	30,2	21,6	48,2
1501-2000 TL	28,7	20,0	51,3
2001-3000 TL	34,9	22,1	43,0
3001-5000 TL	24,4	22,5	53,1
5001 ve üstü TL	23,1	41,0	35,9

8.3. Boş Zaman ve Kitap

Kuşkusuz bilgi sahibi olmanın gezme, eğitim programlarına katılma ve televizyon izleme gibi çok çeşitli yolları vardır. Ancak bilgi sağlamanın dışında farklı birtakım kazanımlara da yol açması nedeniyle okuma bu yöntemlerin en etkili ve verimli olanıdır. Okuma bireyin bilgi edinebilmesi ve öğrenmesini sağlar. Bunun yanında okuma bireyin, davranış ve başkalarıyla ilişkilerini yönlendirir; iç dünyasını zenginleştirir; bakış açısını genişletir; çevresine önyargısız, yansız ve hoşgörülü bakmasını sağlar; beğeni düzeyini artırır; düşünme ve yaratma özgürlüğü ile değerlendirme alışkanlığı kazanmasını sağlar⁹.

Okuma, bireyin dil kullanım becerisini artıran, daha derin düşünmesi ve dolayısıyla daha doğru kararlar alabilmesi için ihtiyaç duyulan önemli bir araçtır. Okuma, bireyin benlik bilincine ulaşması, üyesi olduğu toplumla ilişkilerini düzenlemesi, yeryüzündeki yerini, varoluş nedenini anlaması ve bilgi dağarcığını geliştirmesinde hayati öneme sahiptir.

Belli bir zaman diliminde okuma eylemine ayrılan süreye ya da okunan yayın sayısına göre okur tiplerini belirlemeye yönelik bir takım standartlar bulunmaktadır. Örneğin American Library Association (ALA) okuma alışkanlığı düzeylerini bireylerin bir yıl içinde okudukları kitap sayısına göre üç tür altında sınıflandırılmaktadır. Buna göre, yılda okuduğu kitap sayısı 5'i geçmeyen *az okuyan okur tipi*; yılda okuduğu toplam kitap sayısı 6 ile 11 arasında olanlar *orta düzeyde okuyan okur tipi* ve yılda okuduğu toplam kitap sayısı 12'yi aşan kişiler ise *çok okuyan okur tipi* olarak nitelendirilmektedir¹⁰.

Türkiye'de okuma alışkanlığı ile ilgili gerçekleştirilmiş birçok araştırma vardır. Ankara'daki üniversite öğrencileri arasında yapılan bir araştırmada¹¹, 803 öğrenciden sadece iki tanesinin boş zamanlarında kitap okudukları belirlenmiştir. Öğrencilerin daha çok futbol, basketbol gibi popüler sporlara yöneldikleri, en fazla zamanı sinemaya gitmek, müzik dinlemek, bilgisayar ve İnternet kullanmak gibi etkinliklere ayırdıkları tespit edilmiştir. Farklı yaş ve statü grupları üzerinde yapılan araştırmaların hemen hepsinde okuma ve kütüphane kullanımına ilişkin değerler oldukça düşük çıkmıştır. Ankara'da oturan 6 yaş üstü her yaş grubundan 1800 katılımcı üzerinde yapılan araştırmada, evli kişilerin yaklaşık % 79'unun hiç okumadığı ya da çok az okuduğu görülmektedir. Yine bu çalışmada, babası okuryazar olmayan katılımcıların yaklaşık % 84'ü hiç kitap okumazken, babası üniversite mezunu olanlarda

bu oran sadece % 10,3'tür¹². Ankara'nın çeşitli ilçelerindeki ilköğretim okulu beşinci sınıf öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen başka bir araştırmada da öğrencilerin yaklaşık % 70'inin ya hiç kitap okumadığı ya da yalnızca iki ayda bir kitap okuduğu belirlenmiştir. Aynı araştırmada, öğrencilerin annelerinin yaklaşık % 50'si hiç kitap okumazken öğrencilerin yarısının kütüphaneye gitme alışkanlıklarının olmadığı tespit edilmiştir¹³.

1990 yılında Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan *Niçin az okuyoruz?* adlı rapor konu ile ilgili gerçekleştirilmiş çalışmalardan biridir. Rapor, okuma ve okuma eylemi ile ilişkili unsurların tespit edilmeye çalışıldığı anket uygulamasının bir sonucu olmuştur. 15 yaş üstü her yaş grubundan 1551 kişi üzerinde uygulanan anket sonuçlarına göre, Türk toplumunun okuma karnesi oldukça zayıf çıkmıştır. Örneğin son bir ayda okunan kitap sayısının sorulduğu soruya katılımcıların %40'ının hiç okumadığı ve % 30'unun ise yalnızca bir kitap okuduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda anket sonuçları katılımcıların % 60'ının ebeveyninin kitap okumadıklarını, % 51'inin evlerinde kitaplık olmadığını, % 41'inin bir hediye olarak yakınlarına kitap vermediğini ve yaklaşık % 39'unun kütüphane kullanma alışkanlığına sahip olmadığını da göstermektedir¹⁴.

Araştırmamızda önemi nedeniyle okuma alışkanlığı ve sıklığı ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Gençlerin %10,2 si boş zamanlarında kitap okuduğunu ifade etmiştir (Tablo:8.3). Gençlere yöneltilen kitap okuma sıklığıyla ilgili soruya alınan cevaplar, gençlerin okuma sıklığıyla ilgili durumlarını daha ayrıntılı olarak göz önüne sermektedir. *Yılda ortalama kaç kitap okursunuz?* sorusuna gençlerin %28,7'si 1-3 adet; %27,9'u 4-7 adet cevabını vermiş; %11,1'lik bir kesim ise *hiç kitap okumam* demiştir. Diğerlerinin okuduğu kitap sayısı 8 ve üzeridir (Tablo:8.36). Kitap okuma durumu katılımcıların farklı olgusal özellikleri açısından incelenecek olursa (Tablo:8.37), hiç okumam cevabında erkeklerin oranı kadınların oranının neredeyse üç katına yakın olmasının yanı sıra, genel anlamda kadınların erkeklere göre daha çok kitap okudukları anlaşılıyor. İlginçtir yaş yükseldikçe kitap okumayanların oranında artış gözlenirken, öğrenim düzeyinin artışına paralel kitap okumayanların oranında azalma gözlenmektedir.

9 S. Koç ve G. Müftüoğlu, *Dinleme ve okuma öğretimi*, www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2277/unite04.pdf
 10 B. Yılmaz, "Öğrencilerin Okuma Ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı", *Bilgi Dünyası*, 5(2), 2004, s.115-136.
 11 V. Balcı, "Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması" *Milli Eğitim Dergisi*, Bahar 2003, S.158.

12 B. Yılmaz, "Okuma Sosyolojisi: Ankara'da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma", *Türk Kütüphaneciliği*, S. 9(3), 1995, s. 330
 13 B. Yılmaz, "Öğrencilerin Okuma Ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı", *Bilgi Dünyası*, S.5(2), 2004, s.121,128,129
 14 F. Özdemir, "Niçin az okuyoruz" *Türk Kütüphaneciliği*, S. 4(3), s. 154-155

Tablo:8.36: Kitap Okuma Durumu

Yılda ortalama kaç kitap okursunuz?		
	SAYI	%
1-3 adet	1572	28,7
4-7 adet	1529	27,9
8-10 adet	939	17,1
11 ve üstü	832	15,2
Hiç okumam	610	11,1
TOPLAM	5482	100,0

Tablo:8.37: Farklı Değişkenlere Göre Kitap Okuma Durumu

	Yılda ortalama kaç kitap okursunuz?%				
	1-3	4-7	8-10	11 ve üstü	Hiç okumam
CİNSİYET					
Erkek	31,7	24,1	14,6	13,2	16,4
Kadın	25,8	31,5	19,6	17,1	6,1
YAŞ					
15	19,5	25,0	25,0	23,5	7,0
16	19,6	26,8	23,2	21,7	8,7
17	17,6	22,2	20,2	31,4	8,6
18	25,9	30,9	19,2	16,2	7,8
19	34,4	28,5	17,6	14,5	5,0
20	33,4	27,6	13,7	14,3	11,1
21	36,7	25,5	20,9	10,2	6,6
22	22,0	35,0	19,8	13,0	10,2
23	28,3	40,8	10,1	10,7	10,1
24	28,4	29,2	11,8	17,4	13,2
25	27,6	33,5	15,4	11,8	11,8
26	34,6	23,1	7,7	7,7	26,9
27	33,5	20,4	10,9	14,5	20,8
28	37,5	16,8	14,2	2,2	29,3
ÖĞRENİM					
İlköğretim	36,2	11,3	3,9	3,9	44,6
Lise	25,1	24,7	20,2	19,3	10,6
Ön lisans	31,9	30,7	17,6	10,2	9,6
Lisans	29,5	32,9	16,4	14,9	6,3
Lisansüstü	23,6	28,3	20,1	19,2	8,7
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	30,0	27,0	15,5	14,2	13,2
İlçe	25,9	27,2	19,0	15,7	12,2
Şehir	30,0	28,9	16,4	14,9	9,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	26,5	28,5	17,6	16,0	11,4
751-1000 TL	30,7	31,1	13,8	13,1	11,3
1001-1500	30,9	24,6	18,6	13,3	12,6
1501-2000	26,4	28,5	16,3	16,3	12,5
2001-3000	28,8	27,7	20,4	17,8	5,2
3001-5000	26,5	29,9	13,7	18,0	11,8
5001 ve üstü	16,7	24,4	28,2	25,6	5,1

Okunan kitap türlerine gelince öncelikle tercih edilen tür (Tablo:8.38) %57,9'luk oranla romandır. Konulu kitaplar arasında en yüksek oran %8,5 ile tarih kitaplarına aittir. İkinci düzeyde en çok tercih edilen kitap türü ise (Tablo:8.39) %14,5'lik oranla romantik kitaplardır. Bunu kişisel gelişim, roman, tarih ve din içerikli kitaplar takip etmektedir.

Tablo:8.38: Okunan Kitap Türü (TERCİH-1)

EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz?%		
	SAYI	%
Roman	3058	57,9
Bilimsel inceleme	249	4,7
Tarih	448	8,5
Gezi	54	1,0
Hatırat	31	,6
Romantik	217	4,1
Dini	319	6,0
Siyasi	285	5,4
Psikoloji-kişisel gelişim	336	6,4
Şiir	159	3,0
Toplumsal	50	,9
Cinsellik	43	,8
Felsefe	34	,6
TOPLAM	5283	100,0

Tablo:8.39: Okunan Kitap Türü (TERCİH-2)

EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz?		
	SAYI	%
Roman	623	12,5
Bilimsel inceleme	359	7,2
Tarih	595	11,9
Gezi	234	4,7
Hatırat	119	2,4
Romantik	728	14,5
Dini	533	10,7
Siyasi	308	6,2
Psikoloji-kişisel gelişim	627	12,5
Şiir	445	8,9
Toplumsal	206	4,1
Cinsellik	93	1,9
Felsefe	134	2,7
TOPLAM	5004	100,0

Okunan kitap türleriyle ilgili birinci düzeydeki cevaplar farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:8.40-8.41), kadınların romanı, erkeklerin ise tarih, siyaset konulu kitapları daha çok okudukları anlaşılıyor. Yaş ilerledikçe roman okuma oranı azalırken, dini kitap okuma oranı artış kaydetmektedir.

Okunan kitap türleriyle ilgili ikinci düzeydeki cevaplar farklı değişkenler açısından incelendiğinde (Tablo:8.42-8.43), kadınların romanı, erkeklerin ise tarih, siyaset, din konulu kitapları daha çok okudukları anlaşılıyor. Yaş ilerledikçe romantik kitap okuma oranı azalırken, dini kitap okuma oranı artış kaydetmektedir.

Tablo:8.40: Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (1. TERCİH) -1

	EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz? (%)												
	Roman	Bilimsel inceleme	Tarih	Gezi	Hatırat	Romantik	Dini	Siyasi	Psikoloji-kişisel gelişim	Şiir	Toplumsal	Cinsellik	Felsefe
CİNSİYET													
Erkek	46,3	7,7	14,7	1,4	,6	2,1	7,1	8,2	5,0	3,2	1,7	1,6	,6
Kadın	68,5	2,0	2,8	,7	,6	5,9	5,1	2,9	7,6	2,9	,3	,1	,7
YAŞ													
15	65,8	,8	4,9	,8	1,5	11,3	5,6	,8	2,3	2,3		2,6	1,5
16	62,8	5,2	6,3	3,7	,7	6,7	5,2	1,1	1,9	4,1		1,9	,4
17	63,2	4,6	3,4	,6	1,4	8,0	3,7	1,7	2,6	5,5	2,0	2,3	,9
18	71,6	3,0	4,5	2,6	1,5	1,9	4,1	3,0	3,9	2,6	,2	,6	,4
19	69,6	3,0	5,6	,6		2,9	3,0	4,0	6,7	2,7	1,8		
20	61,1	1,9	14,2	1,5		3,7	2,5	5,6	6,2	1,2	,6	,3	1,2
21	57,4	3,6	11,8	,5		3,1	6,2	6,7	6,7	2,1	,5	1,0	,5
22	56,0	1,8	8,9	,6	,6	2,4	7,1	6,5	14,3	,6	,6	,6	
23	44,6	8,0	11,0	1,2		6,1	8,6	6,1	8,0	3,4	1,2	,6	1,2
24	54,7	4,1	5,1			5,6	8,6	2,0	14,9	2,0	1,0		2,0
25	40,0	20,4	10,0		1,5	4,6	6,5	9,2	4,6	1,5		1,5	
26	29,8	8,5	17,0				10,6	17,0	8,5	4,3	4,3		
27	31,1	8,2	12,2				14,8	16,3	4,1	13,3			
28	47,2	3,4	11,9				21,6	9,7	1,7	2,3	2,3		

Tablo:8.41: Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (1. TERCİH) -2

	EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz? (%)												
	Roman	Bilimsel inceleme	Tarih	Gezi	Hatırat	Romantik	Dini	Siyasi	Psikoloji-kişisel gelişim	Şiir	Toplumsal	Cinsellik	Felsefe
ÖĞRENİM													
İlköğretim	45,1		5,5		1,1	4,4	28,0		1,1	13,8		1,1	
Lise	60,8	4,2	7,2	1,7	1,2	5,2	4,9	3,4	4,1	3,3	1,6	1,7	,6
Ön lisans	60,8	2,5	11,0	,9		3,4	4,7	2,5	11,9	,6	,6	,3	,6
Lisans	59,2	4,3	9,1	,7	,1	3,2	4,0	8,0	6,6	2,7	,9	,3	1,0
Lisansüstü	34,2	19,8	8,1		1,2	4,2	7,8	15,9	7,5	1,2			
EN ÇOK YAŞANAN YER													
Köy/Kasaba	63,0	5,7	6,5	,5	,6	2,8	9,1	3,9	2,3	3,4	,4	1,6	,2
İlçe	57,4	4,1	7,9	1,6	,5	5,1	5,7	4,2	6,6	4,1	1,5	1,0	,4
Şehir	56,6	4,9	9,2	,9	,6	4,0	5,2	6,9	7,3	2,3	,8	,4	1,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ													
0-750 TL	65,8	3,7	6,8	,5	,9	2,8	6,5	4,8	3,1	2,8	1,1	1,2	
751-1000	64,8	2,8	6,8	,4	,7	4,0	6,3	4,3	3,9	3,8	,7	,6	,7
1001-1500	54,8	4,3	10,4	1,2	,7	3,7	7,6	4,4	8,0	2,6	1,1	,9	,2
1501-2000	54,0	7,8	7,3	1,2		4,4	4,7	6,3	8,0	2,9	,9	,7	1,7
2001-3000	53,3	3,3	11,0	1,3	,2	7,9	2,9	7,9	7,0	2,6	1,8	,4	,4
3001-5000	40,4	3,0	16,7	1,0	1,0	4,4	9,4	8,9	10,8	3,0		1,5	
5001 üstü	59,2	2,6	2,6			5,3	3,9	5,3	10,5	5,3		2,6	2,6

Tablo:8.42: Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (2. TERCİH) -1

	EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz? (%)												
	Roman	Bilimsel inceleme	Tarih	Gezi	Hatırat	Romantik	Dini	Siyasi	Psikoloji-kişisel gelişim	Şiir	Toplumsal	Cinsellik	Felsefe
CİNSİYET													
Erkek	10,9	8,8	16,0	6,1	2,3	7,5	14,0	9,1	6,6	7,3	5,1	3,3	2,9
Kadın	13,9	5,7	8,2	3,4	2,4	20,9	7,7	3,5	17,8	10,3	3,2	,5	2,5
YAŞ													
15	7,9	5,4	12,9	6,3	5,8	15,8	12,9	1,7	9,2	15,0	,8	5,0	1,3
16	12,7	7,6	13,9	8,0	4,4	21,5	11,2	,8	5,6	8,0	1,6	2,4	2,4
17	8,2	5,8	12,7	6,1	2,4	22,1	9,7	4,2	9,1	10,3	,9	4,5	3,9
18	7,4	8,1	11,5	6,1	2,0	21,3	7,9	4,7	10,8	10,6	3,1	2,7	3,8
19	10,7	6,9	10,3	5,9	3,3	18,6	8,0	8,0	12,2	9,5	2,3	2,0	2,3
20	15,5	3,8	15,5	2,8	,9	19,3	6,0	6,0	17,4	6,0	3,8	1,3	1,6
21	15,4	4,3	16,5	3,2	3,2	17,6	6,9	7,4	13,8	5,9	3,7	,5	1,6
22	15,9	12,7	7,6	1,3	3,8	7,6	9,6	7,0	15,9	10,2	5,1		3,2
23	13,8	5,6	11,3	4,4	2,2	16,3	10,7	11,3	15,7	1,9	6,3		,6
24	14,6	5,3	16,8		3,2	4,8	15,7	7,4	12,8	11,7	5,6	1,1	1,1
25	8,2	3,3	3,3	6,6		2,0	13,9	5,7	18,4	12,7	11,5	5,7	8,6
26	8,5	17,0	4,3	4,3		4,3	21,3	17,0	4,3	12,8	6,4		
27	29,6	16,3	8,2	4,1		4,1	14,8		12,2	4,1	6,6		
28	12,2	8,5	11,6	9,8	2,4	2,4	21,3	4,9	6,7	4,9	7,9		7,3

Tablo:8.43: Bazı Değişkenlere Göre En Çok Okunan Kitap Türü (2. TERCİH) -2

	EN ÇOK hangi tür kitap okuyorsunuz? (%)												
	Roman	Bilimsel inceleme	Tarih	Gezi	Hatrat	Romantik	Dini	Siyasi	Psikolojik-kişisel gelişim	Şiir	Toplumsal	Cinsellik	Felsefe
ÖĞRENİM													
İlköğretim	12,9	8,0	7,6	4,0	2,4	2,4	18,9	2,4	3,6	12,9	16,9	3,6	4,4
Lise	11,1	6,0	11,1	6,4	2,6	18,8	12,0	5,4	8,8	9,3	2,0	3,5	3,1
Ön lisans	14,5	3,6	13,9	5,6	2,3	20,1	10,2	2,6	14,2	6,9	2,6	,7	2,6
Lisans	12,7	8,7	11,3	3,2	2,4	11,1	9,3	9,0	15,8	8,9	5,1	,9	1,7
Lisansüstü	12,5	15,0	16,8	1,9	,6	4,4	7,2	6,9	19,0	6,9	4,7		4,4
EN ÇOK YAŞANAN YER													
Köy/Kasaba	13,3	6,0	11,0	6,4	2,0	14,5	15,9	3,3	7,0	9,9	6,1	3,2	1,3
İlçe	10,1	6,6	12,2	5,1	2,8	16,2	9,1	6,5	12,3	10,7	4,2	2,3	2,0
Şehir	13,5	7,7	12,2	3,7	2,3	13,8	10,2	7,0	14,5	7,0	3,7	1,2	3,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ													
0-750 TL	9,0	5,8	14,0	7,3	1,9	16,3	11,9	3,9	9,8	13,9	1,9	1,2	2,9
751-1000	13,0	5,7	10,5	5,3	1,5	14,5	11,3	5,5	13,6	8,3	6,1	1,7	3,0
1001-1500	12,3	8,2	11,4	3,6	2,8	12,5	10,7	6,1	14,2	10,4	3,4	1,3	3,0
1501-2000	9,0	8,4	13,4	3,7	2,9	15,0	10,3	7,6	12,5	7,8	4,1	2,8	2,6
2001-3000	19,6	8,1	9,9	4,0	1,3	16,2	6,5	7,6	12,8	4,7	5,8	1,1	2,2
3001-5000	27,3	3,6	10,3	1,0	4,6	13,9	13,4	6,2	7,2	4,1	7,2	1,0	
5001 üstü	14,9	10,8	5,4	10,8		14,9	5,4	13,5	21,6				2,7

8.4. Boş Zaman ve TV

İnsanlık tarihinin her döneminde ve toplumsal örgütlenmenin her aşamasında medya, diğer bir tabirle kitle iletişim araçları hep var olmuştur. Ancak, içinde bulunduğumuz yüzyılda medya toplumsal bir olgu olarak çok daha fazla önemli hale gelmiştir. Çünkü modern toplumlar karmaşık ilişkiler ağı, mesaj alışverişi ile bir birine bağlanmaktadır. Bu nedenle medya toplumların, siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel faaliyetlerinin en temel özelliği olarak kabul görmektedir¹⁵. **Medyanın özellikleri üzerinde duran McQuail bu özellikleri altı madde de toplamıştır¹⁶:**

1. Medya araçları bilgi ve haberin, fikir, kültür ve bilgi formlarında üretilmesi ve dağıtılmasına katkıda bulunurlar.
2. Bu araçlar göndericiden alıcılara, bir izleyici kitlesinden diğer izleyici kitlesine, toplumdaki herkese ve toplumun kurumlarına, insanlar arasındaki olayları aktarabilmek için kanallar hazırlarlar.

3. Medya, halkı etkilerken ondan etkilenir. Halkın fikirlerinin var olduğu konularla ilgilenen kitle iletişim araçlarında, medya halk karakterini taşır.

4. Sosyal yükümlülük ve zorlama olmaksızın kuruluşa dinleyici ya da izleyici olarak gönüllü katılımı sağlar.

5. Medya kuruluşları ücretli çalışma, teknoloji ve finansa olan ihtiyaçları yüzünden piyasaya bağlı kalmaktadır.

6. Kendi kendine bir güce sahip olmadığı halde, medya kuruluşlarının bazı alışılmış kullanımları, yasal mekanizmaları ve yasal olmayan fikirleri yüzünden, resmi güçle değişmeyen bir bağlılığı da vardır.

Kültürel hayatın değişimi üzerinde en fazla etki meydana getiren kitle iletişim aracının yaygınlığı, etkinliği, formatı dikkate alındığında televizyon olduğunu söylemek yanlış değildir. Başka hiçbir kitle iletişim aracı televizyon ölçüsünde yaygınlığa sahip olmamıştır. Televizyonun önceki sanat ve iletişim araçlarındaki format ve türlerden farklı format ve türler üretebilmesi ve bunları kendine özgü bir biçimde yeniden formüle edebilmesi onun en önemli özelliklerinden birisidir¹⁷. Medya toplum ilişkileri çerçevesinde yapılan araştırmalarda televizyonun özel bir yerinin olduğu tüm araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Bunun nedenlerinin bir bölümü aracın niteliklerinden kaynaklanırken bir bölümü de, televizyonun topluma nüfuz etme düzeyinin yüksekliği ve günlük yaşamda kullanılma yoğunluğuna bağlıdır. Televizyonun yaygınlığı, ancak bütün dünyayı zahmetsizce izleyicinin ayağına getirebilmesi ile açıklanabilir. Öte yandan teknoloji olarak televizyon, kendinden önceki tüm kitle iletişim araçlarını içerdiği gibi kendinden sonra gelişen formlarla da eklenilebilmiştir. Televizyon yayıncılığının ağırlıklı olarak görüntüye dayanması, programlarının akışı içinde her kesimden insana hitap edebilecek tarzda düzenlemelerin yapılabilmesi, kolay izlenebilmesi, eğitim ve sınıf farklılıkları engeline takılmaksızın etkisini her yere ulaştırmasına olanak tanımaktadır.

Boş zamanı değerlendirmede kullanılan en etkin araçlardan¹⁸ birisi olan televizyon gündelik yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiş ve insanlar onu evlerinde başköşeye koymuşlardır. İzleyici ve televizyon arasında zihinsel bir ilişki vardır. Bu araç gündelik yaşamın bir parçası olmakla kalmamakta, hayatın anlamlandırılmasında, duygular ve düşüncelerin biçimlendirilmesinde insanlara yol gösterici mesajlar da göndermektedir. İnsanların önceliklerinin ve yaşam tarzının şekillenmesinde yönlendirici olan televizyon, güzel-çirkin, iyi-kötü, doğru-yanlış, vs. kavramları sınamakta ve kullanılacak ölçütleri insanlara sunmaktadır¹⁹. Televizyon karşısındaki

17 E. Mutlu, *Televizyonu Anlamak*, Ankara, 1991, s. 52.

18 J. Storey, *Popüler Kültür Çalışmaları*, (Çev. K. Karasahin), İstanbul, 2000, s.18.

19 Ö. Öz, "Yabancılaşma ve Televizyon", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, İstanbul, 1998, s. 392.

15 K. Yumlu, *Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları*, İzmir, 1994, s.2.

16 D. McQuail, *Kitle İletişim Kuramı*, (Çev. Ahmet Haluk Yüksel), Eskişehir, 1994, s. 41-42.

birey, yeni doğmuş bir çocuk gibidir. Yeni doğmuş bir çocuk nasıl ancak başkaları tarafından beslenebiliyorsa; televizyon izleyicisi de kültürel beslenmesinde aynı bu şekilde edilmektedir²⁰.

SEKAM'ın Aile Araştırması'nda²¹ katılımcılara günde ne kadar TV seyrettikleri sorusu yöneltilmiştir. Günde ortalama televizyon seyretme miktarları içinde hemen hemen hiç TV seyretmeyen ile 6 saat ve daha fazla seyredenlerin miktarının birbirine yakın olduğu tespit edilmiştir (%4,4 - %7,2). Günlük 3-5 saat televizyon seyredenlerin oranı düşündürücü düzeyde yüksek bulunmuştur: %33,7. Bir saatten az seyredenler %10,8 iken 1-2 saat seyredenler ortalama bir durum sergilemektedir: %43,8.

TV izleme oranlarıyla ilgili olarak diğer bazı araştırmaların bulguları da dikkate alınabilir; Bunlardan birisine göre üniversite öğrencilerinin % 35,6'sı günde 1-2 saat, %20,5'i günde 3-4 saat ve %16,1'i ise haftada bir ve %14,6'sı iki-üç günde bir TV izlemektedir. Öğrenciler televizyonda en çok % 29,3'le haber bülteni ve haber programları, %15,1'le spor, %12,7 ile sinema filmleri ve %12,2 ile yerli dizi filmleri izlemeyi tercih etmektedirler²². Bir diğer araştırmanın bulguları da yine izlenen TV programlarıyla ilgili önemli bilgiler içermektedir. Araştırmanın bulgularına göre Televizyonda en çok izlenen program türleri ve cinsiyet arasında önemli farklılıklar tespit edilmiştir. Belgesel türü yapımları kızlar % 63,6, erkekler ise % 36,4 oranında, yine müzik ve eğlence programlarını kızlar % 64,7, erkekler % 35,3 oranında, haber ve haber türü programları ise erkekler % 70 kızlar ise % 30 oranında, yerli dizi filmleri kızlar % 72, erkekler ise % 28 oranında tercih etmektedirler²³.

Araştırmamızın bulgularına göre gençlerin boş zamanlarında en çok yaptıkları faaliyetler içerisinde TV-Sinema izleme oranı %8,5'tir (Tablo:8.3). Ancak gençlerin %47,8'i günde 1-3 saat, %11,1'i de 4-5 saat TV izlediğini ifade etmiştir (Tablo:8.15). Buna göre gençlerin yarıdan fazlası 2-4 saat gibi gününü önemli bir kısmını televizyon izleyerek geçirmektedir. TV izleme süresi katılımcıların bazı özellikleri açısından incelenecek olursa (Tablo:8.44), kadın-erkek arasında kayda değer bir farklılık gözlenmemiştir. Aylık gelir düzeyi arttıkça günde 1 saatten az izleyenlerin oranında artış gözlenmektedir.

Gençlerin, birinci düzeyde en çok izledikleri TV dizi türü %34,3'lük oranla *polisye*, %22,5'i oranla da *aşk* konulu dizilerdir (Tablo:8.45). İkinci düzeyde en çok izlenen TV dizi türleri arasında *aşk* konulular yine önde yer almaktadır; (%23,3), bunu %22'lik oranla *belgesel* takip etmektedir (Tablo:8.46).

Birinci düzeyde izlenen program türleri katılımcıların farklı özellikleri açısından

incelendiğinde (Tablo:8.47), polisye, belgesel türü dizileri erkekler; pembe dizi ve aşk konulu dizileri ise kadınların daha çok izledikleri tespit edilmiştir.

İkinci düzeyde izlenen program türleri katılımcıların farklı özellikleri açısından incelendiğinde (Tablo:8.48), birinci düzeyde tercih edilenlerde olduğu üzere, polisye, belgesel türü dizileri erkekler; pembe dizi ve aşk konulu dizileri ise kadınların daha çok izledikleri tespit edilmiştir.

TV izlemeye ilişkin diğer sorular ve çözümler, çalışmamızın *Gençlik ve kitle iletişim araçları* başlıklı bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır.

Tablo:8.44: Farklı Değişkenler Açısından TV İzleme Durumu

	Günde ne kadar TV izlersiniz?				
	Günde 1 saatten az	1-3 saat	4-5 saat	6 saatten fazla	TV izlemem
CİNSİYET					
Erkek	26,1	48,7	10,3	2,2	12,6
Kadın	25,2	46,8	11,8	3,3	12,9
ÖĞRENİM					
İlköğretim	24,9	54,9	12,9	3,1	4,2
Lise	22,6	48,0	16,0	2,9	10,4
Ön lisans	22,8	55,7	7,1	3,7	10,8
Lisans	31,1	41,6	7,6	1,6	18,0
Lisansüstü	22,7	46,1	14,0	4,1	13,1
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	25,3	47,6	11,7	2,0	13,4
İlçe	24,9	47,1	14,5	3,3	10,2
Şehir	25,4	49,0	8,8	2,3	14,5
DOĞULAN YER					
Köy/Kasaba	28,8	50,7	9,3	2,6	8,6
İlçe	23,7	48,6	13,4	2,6	11,6
Şehir	25,6	46,4	10,3	2,6	15,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750 TL	27,9	44,6	10,6	4,0	12,9
751-1000 TL	24,9	51,7	10,5	1,5	11,4
1001-1500 TL	23,5	48,3	12,2	2,8	13,3
1501-2000 TL	23,3	46,9	12,0	2,9	14,8
2001-3000 TL	28,2	50,8	7,8	2,2	11,1
3001-5000 TL	27,3	45,5	9,6	3,3	14,4
5001 ve üstü T	51,3	35,9	5,1	2,6	5,1

20 , *Kitlelerin Çözülüşü: İletişim Kuramları Açısından*, Ankara, 1985, s.119.

21 SEKAM, *Aile Araştırması*, s.188-189

22 İbrahim Toruk, "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2008, s.480

23 İbrahim Toruk, "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2008, s.481

Tablo:8.45: TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-1)

TV'deki hangi tür DİZİLERİ daha çok seyrediyorsunuz?		
	SAYI	%
Polisiye	1753	34,3
Pembe dizi	578	11,3
Belgesel	1057	20,7
Dini	200	3,9
Gezi	282	5,5
Aşk konulu	1147	22,5
Cinsel içerikli	89	1,7
TOPLAM	5106	100,0

Tablo:8.46: TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-2)

TV'deki hangi tür DİZİLERİ daha çok seyrediyorsunuz?		
	SAYI	%
Polisiye	765	18,9
Pembe dizi	421	10,4
Belgesel	889	22,0
Dini	312	7,7
Gezi	552	13,7
Aşk konulu	940	23,3
Cinsel içerikli	160	4,0
TOPLAM	4039	100,0

Tablo:8.47: Farklı Değişkenlere Göre TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-1)

	TV'deki hangi tür DİZİLERİ daha çok seyrediyorsunuz? %						
	Polisiye	Pembe dizi	Belgesel	Dini	Gezi	Ask konulu	Cinsel içerikli
CİNSİYET							
Erkek	44,6	4,5	26,9	3,7	4,3	12,6	3,3
Kadın	24,5	17,9	14,8	4,1	6,7	31,8	,2
ÖĞRENİM							
İlköğretim	19,0	16,7	31,8	12,5	5,5	14,6	
Lise	34,5	11,7	18,5	5,0	3,5	23,2	3,6
Ön lisans	35,7	13,3	18,5	3,6	3,6	25,3	
Lisans	37,9	8,0	20,3	1,6	7,4	23,6	1,2
Lisansüstü	30,1	16,0	22,8	,6	12,8	16,3	1,3
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	37,4	10,2	20,7	8,6	4,0	17,8	1,4
İlçe	30,8	12,4	19,6	4,3	5,8	24,7	2,3
Şehir	35,5	11,3	21,4	1,8	6,0	22,6	1,4
DOĞULAN YER							
Köy/Kasaba	31,5	11,9	30,8	4,9	4,1	15,4	1,4
İlçe	34,2	10,3	20,3	4,9	5,9	21,8	2,5
Şehir	35,5	12,1	18,1	2,7	5,6	24,8	1,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	37,2	4,3	18,9	10,1	4,5	24,1	,9
751-1000 TL	33,1	13,0	21,1	3,6	6,5	20,4	2,1
1001-1500 TL	31,7	12,1	24,5	3,4	5,2	20,8	2,2
1501-2000 TL	37,6	10,5	17,8	1,0	6,3	25,8	1,0
2001-3000 TL	33,6	13,4	15,9	3,5	6,9	23,5	3,2
3001-5000 TL	34,6	11,0	21,5	3,1		28,3	1,6
5001 ve üstü TL	19,2	20,5	33,3	1,3	5,1	20,5	

Tablo:8.48: Farklı Değişkenlere Göre TV'de İzlenen Dizi Türleri (TERCİH-2)

	TV'deki hangi tür DİZİLERİ daha çok seyrediyorsunuz? %						
	Polisiye	Pembe dizi	Belgesel	Dini	Gezi	Ask konulu	Cinsel içerikli
CİNSİYET							
Erkek	19,9	5,5	27,4	9,6	14,3	16,9	6,4
Kadın	18,0	15,0	17,0	6,0	13,1	29,2	1,7
ÖĞRENİM							
İlköğretim	25,3	6,1	17,2	10,1	10,1	29,3	2,0
Lise	18,3	9,8	22,4	10,0	10,5	23,5	5,6
Ön lisans	19,6	12,1	24,2	2,9	14,6	21,3	5,4
Lisans	18,3	10,9	22,2	8,1	16,4	21,4	2,7
Lisansüstü	20,6	12,4	19,9	3,2	17,4	25,2	1,4
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	14,3	8,8	28,0	10,8	5,2	28,8	4,2
İlçe	19,9	10,6	21,5	9,7	11,7	22,6	4,0
Şehir	20,2	11,1	20,5	5,4	17,3	21,8	3,7
DOĞULAN YER							
Köy/Kasaba	18,5	8,8	23,1	11,2	9,9	24,0	4,6
İlçe	18,7	8,3	23,6	10,4	11,7	24,1	3,3
Şehir	19,7	12,4	19,9	4,7	16,2	22,6	4,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	11,4	9,7	21,1	11,2	10,8	30,8	4,9
751-1000 TL	21,7	9,3	23,1	6,5	14,6	22,1	2,7
1001-1500 TL	21,7	9,7	19,8	8,9	12,5	23,2	4,2
1501-2000 TL	17,8	10,8	22,9	7,5	15,6	21,2	4,3
2001-3000 TL	17,8	14,6	24,5	5,0	10,5	25,7	2,0
3001-5000 TL	24,4	16,7	14,1	5,8	21,2	10,3	7,7
5001 ve üstü TL	24,1	10,3	17,2		19,0	22,4	6,9

8.5. Boş Zaman ve İnternet

Günümüzde en yaygın bilgi ve iletişim araçlarından biri haline gelen internet, gündelik yaşamımızın bütün alanlarını etkiler duruma gelmiştir. Güncel haber ve bilgi sağlama, görüş ve bilgi paylaşma, zaman ve mekândan bağımsız iletişim sağlama, görsel ve işitsel öğelerle destekli iletişim gibi, sunduğu birçok olanak, interneti günlük yaşamımızın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Sanal sohbet ve sanal ilişkiler yoluyla kişiler arası gerçek iletişim ve ilişkilere yeni boyutlar kazandırmakta olan internet, bireylerin aile içi ve sosyal çevre ile olan ilişkilerinde birtakım problemleri de beraberinde getirmiştir. **İnternetin kendi kültürü içinde meydana gelen sanal topluluklarla birlikte bireyler giderek yalnızlaşmakta, gerçek dünyadan**

kopmakta, topluma ve kendine yabancılaşmaya, aile etkinliklerini azaltmaya, gerçek dışı kimliklere bürünerek kendini ve çevresini yanıltma yoluna gitmektedirler. Yapılan araştırmalarda bilgisayar, internet, oyun ve sakıncalı sitelerin olumsuz etkilerinin ev kullanıcılarında daha fazla ortaya çıktığı gözlenmektedir. Ev kullanıcıları, bireyselliğe yönelirken aynı zamanda birtakım psikolojik ve sosyolojik problemlerle de karşı karşıya kalmaktadırlar.

İnternet kullanımıyla ilgili yürütülmüş çok sayıda araştırmalardan birisine göre, üniversite öğrencilerinin %20'si günde 1-2 saat, %19'u haftada 2-3 kez ve % 14,1'i günde 3-4 saat internete bağlanmaktadır. Öğrenciler internete en fazla % 43,4'le bilgilenmek, % 34,6'yla eğlenmek-hoşça vakit geçirmek ve % 8,8'le yalnızlığı paylaşmak amacıyla girmektedirler. Öğrenciler internete en çok % 23,4'le gazete ve haber sitelerini, % 13,7'lik oranlarla müzik eğlence ve arama motorlarını ve 10,7 ile e-mail, iletişim siteleri ziyaret ediyorlar. Öğrencilerin % 44,4'ü evden-yurttan, % 35,6'sı internet kafeden ve % 20'si okul ve işyerinden internete bağlanıyor²⁴.

İnternet, aile içi ilişkileri etkileme düzeyinin yüksekliğiyle aile araştırmalarında dikkate alınan bir değişken olarak anlam kazanmaktadır. Bu nedenle katılımcılara **İnternet kullanıyor musunuz?** sorusu yöneltilerek internet kullanıp kullanmadıkları, eğer kullanıyorlarsa kullanım sıklığının ne olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır. İnternet kullanmadığını ifade edenlerin oranı %4,7'lik oranla en düşük düzeyi temsil etmektedir. Katılımcıların %43'ü **her gün** sıklığında, %27,8'i ise **birkaç günde bir** sıklığında internete girdiğini/kullandığını ifade etmiştir (Tablo: 8.49).

İnternet kullanımına ilişkin diğer sorular ve çözümler, çalışmamızın **Gençlik ve kitle iletişim araçları** başlıklı bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır.

Tablo:8.49: İnternet Kullanımı

Hangi sıklıkta internet kullanıyorsunuz?		
	SAYI	%
Her gün	2349	43,0
Birkaç günde bir	1518	27,8
Haftada bir	503	9,2
Çok seyrek	834	15,3
Hiç kullanmıyorum	259	4,7
TOPLAM	5463	100,0

24 İbrahim Toruk, "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2008, s.483

8.6. Boş Zaman ve Gazete

Medya gündelik hayatımızın en önemli enformasyon unsuru haline gelmiştir. Günümüz insanı, kitle iletişim araçları sayesinde hayatını yönlendirip programlandırır olmuştur. Medyanın egemen olduğu modern toplumlarda insanlar artık e-maillerine bakmadan, gazete ve televizyona göz atmadan güne başlamamakta, giyimini-kuşamını hava raporuna göre ayarlamakta, akşamki etkinliklerini televizyon veya sinemadaki programa göre şekillendirmektedir. Medya sadece kişinin bireysel ihtiyaçlarına yön vermemekte, ayrıca toplumsal hayatın önde gelen unsurlarından olan ekonomik, siyasi, kültürel hayat üzerinde de önemli roller oynamaktadır. İnsanlar, dünyayı medya kanalıyla öğrenmekte ve tanımaktadırlar. Enformasyon görevleri dışında medya bireylerin eğlence ihtiyacını da karşılayan önemli bir unsur haline gelmiştir. Bu nedenle boş zamanı değerlendirme/geçirme faaliyetleri ile medya arasında doğrudan bir ilişki oluşmuştur. Gazete okurluğu ise bunun önemli unsurlarından birisini teşkil etmektedir.

Türkiye'de gerek okuma alışkanlığının belirlenmesi konusunda yapılan araştırmalara ve gerekse okuma, kitap ve kütüphane konuları ile doğrudan ilişkili olan göstergelere genel olarak bakıldığında halkın önemli bir bölümünün, sürekli, düzenli ve eleştirel özelliklere sahip bir okuma kültürüne sahip olmadığı, buna bağlı olarak yeterli miktarda yayın satın almadığı ve okuma kültürünün geliştirilmesi konusunda önemli bir mesafe kaydedemediği görülmektedir²⁵. Bir ülkedeki okuma kültürünün niteliğini yansıtan önemli göstergelerden birisi de gazetelerin tirajıdır. Örneğin Dünya Gazeteciler Derneği (World Association of Newspaper)'nin istatistiğine göre **2005 yılında İngiltere'de günlük satılan ortalama gazete sayısı 17.375.000, Almanya'da 21.543.000'dir. Türkiye'de ise 2008 yılı Mart ayı verilerine göre 38 ulusal gazetenin günlük satış ortalaması 5.127.928, Ekim-2012 tarihinde ise 4.435.363'dir**²⁶.

Üniversite öğrencilerinin gazete okuma alışkanlıklarıyla ilgili bir araştırmanın bulgularına göre katılımcıların %35,1'i *her gün* düzenli olarak, % 28,8'i *haftada 2-3 kez* ve % 10,2'si ise *haftada bir okurum* şeklinde olmuştur. Öğrencilerin % 61,5'i gazeteyi bayiden satın alarak, %25,4'ü *internetten* ve % 9,8'i ise *satın alanlardan* okumaktadır. Gazetede okunan konu türleri arasında *spor* erkeklerin % 90,9'unun, kızların ise % 9,1'inin, *siyasi konular*; erkeklerin % 84,6'sının, kızların % 15,4'ünün ilgisini çekmektedir. Sosyalleşmek amacıyla gazete okuma oranı erkeklerde % 92,3, kızlarda ise % 7,7'dir²⁷.

Araştırmamızda, katılımcı gençlere gazete okuma alışkanlıklarıyla ilgili bazı sorular yöneltilmiştir. İlgili soruya alınan cevaplara göre (Tablo:8.50) gençlerin %23,9'u *her gün* gazete okurken, %31,4'ü ise *haftada birkaç gün* gazete okumaktadır. *Hiç gazete okumadığını* ifade edenlerin oranı %4,5'tir. Gazete okuma sıklığında, *her gün* gazete okuyan erkeklerin oranı %34,3 olmasına karşılık, kadınların oranı %14'tür. Yaş ve öğretim durumunun artışına bağlı olarak *her gün* sıklığında gazete okuma oranında artış gözlenmektedir (Tablo:8.51). Gazetede okunan yazıların türüne gelince, birinci düzeyde en çok tercih edilen/okunan yazılar %32'lik oranla güncel olaylardır; %13,4'lük oranla siyasi, %13'lük oranla köşe yazıları, %12,4'lük oranla da spor yazıları okunmaktadır (Tablo:8.52.). İkinci düzeyde en çok tercih edilen/okunan yazılar %22,7'lik oranla güncel olaylardır; %14,4'lük oranla siyasi, %13'lük oranla magazin, %12,8'lik oranla da köşe yazıları okunmaktadır (Tablo:8.53). Her iki düzeydeki tercihlerin, farklı değişkenlere göre değişimi Tablo 8.54-8.55'de görülmektedir.

Gazete okumaya ilişkin diğer sorular ve çözümlenmeler, çalışmamızın *Gençlik ve kitle iletişim araçları* başlıklı bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır.

Tablo:8.50: Gazete Okuma Sıklığı

Hangi sıklıkta gazete okursunuz? %		
	SAYI	%
Her gün	1311	23,9
Haftada birkaç gün	1718	31,4
Sadece hafta sonu	381	7,0
Çok seyrek	1820	33,2
Hiç almam/okumam	248	4,5
TOPLAM	5478	100,0

25 Hüseyin Odabaş, Z. Yonca Odabaş, Coşkun Polat, "Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği", *Bilgi Dünyası*, 2008, 9(2): s.443

26 <http://www.medyatava.com/tiraj.asp>

27 İbrahim Toruk, "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2008, s. 481

Tablo:8.51: Farklı Değişkenler Açısından Gazete Okuma Sıklığı

	Hangi sıklıkla gazete okursunuz? %				
	Her gün	Haftada Birkaç gün	Sadece hafta sonu	Çok seyrek	Hiç almam
CİNSİYET					
Erkek	34,3	31,0	6,1	25,3	3,3
Kadın	14,0	31,7	7,8	40,9	5,7
YAŞ					
15	12,7	26,1	13,8	39,6	7,8
16	11,7	28,2	13,2	39,6	7,3
17	12,7	26,3	10,4	42,8	7,8
18	18,6	33,1	8,2	36,2	4,0
19	22,0	35,2	7,1	32,4	3,3
20	22,8	32,6	4,3	38,1	2,3
21	25,0	36,5	2,5	34,0	2,0
22	26,6	35,0	2,8	33,9	1,7
23	22,3	32,1	3,3	41,7	,6
24	27,2	33,8	6,6	24,0	8,3
25	37,9	26,1	9,2	21,0	5,9
26	42,3	23,1	3,8	30,8	
27	40,3	31,2	3,6	19,0	5,9
28	31,3	28,6	8,9	23,2	8,0
ÖĞRENİM					
İlköğretim	20,1	19,3	5,4	40,5	14,7
Lise	18,3	29,8	8,9	36,9	6,1
Ön lisans	21,2	28,6	5,2	41,5	3,4
Lisans	29,7	36,0	5,3	27,1	1,9
Lisansüstü	35,0	37,6	9,9	14,6	2,9
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	13,5	27,6	3,2	46,8	8,9
İlçe	23,5	29,3	7,5	35,8	3,9
Şehir	27,8	33,5	8,0	27,3	3,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ					
0-750	18,8	25,7	5,9	39,9	9,7
751-1000	14,7	35,5	5,5	39,5	4,9
1001-1500	23,6	30,8	7,0	35,2	3,3
1501-2000	28,5	33,2	9,1	26,7	2,4
2001-3000	31,7	33,5	7,1	22,9	4,8
3001-5000	42,5	25,6	7,7	22,2	1,9
5001 üstü	59,0	28,2	2,6	7,7	2,6

Tablo:8.52: Gazete Okunan Yazıların Niteliği (Tercih-1)

	Gazetelerde en çok okuduğunuz yazılar nelerdir? %								
	Ekonomi	Siyasi	Köşe yazıları	Güncel olaylar	Mizah/kültür/sanat	Sadecebaşlıklar	Magazin	Spor	Dış politika
Sayı	526	731	707	1746	252	286	484	676	43
%	9,6	13,4	13,0	32,0	4,6	5,2	8,9	12,4	0,8

Tablo:8.53: Gazete Okunan Yazıların Niteliği (Tercih-2)

	Gazetelerde en çok okuduğunuz yazılar nelerdir? %								
	Ekonomi	Siyasi	Köşe yazıları	Güncel olaylar	Mizah/kültür/sanat	Sadece başlıklar	Magazin	Spor	Dış politika
Sayı	331	754	671	1189	608	475	682	419	98
%	6,3	14,4	12,8	22,7	11,6	9,1	13,0	8,0	1,9

Tablo:8.54: Farklı Değişkenler Açısından Gazetede Okunan Yazı –(Tercih-1)

	Gazetelerde en çok okuduğunuz yazılar nelerdir? %								
	Ekonomi	Siyasi	Köşe yazıları	Güncel olaylar	Mizah/kültür/sanat	Sadecebaşlıklar	Magazin	Spor	Dış politika
CİNSİYET									
Erkek	13,5	19,0	8,4	23,7	2,5	4,0	4,1	23,4	1,3
Kadın	5,9	8,0	17,4	40,1	6,7	6,4	13,5	1,7	,3
YAŞ									
15	8,6	6,4	19,9	14,3	4,9	11,3	18,8	15,8	
16	5,1	4,0	18,4	18,8	4,8	4,8	25,0	18,8	,4
17	6,9	12,0	13,8	20,3	6,0	4,6	19,5	15,8	1,1
18	4,4	15,1	9,7	34,0	6,5	5,7	10,9	13,7	
19	8,0	10,2	10,8	40,0	5,2	7,0	7,6	11,4	
20	7,6	13,1	14,3	33,5	4,9	4,9	9,8	10,1	1,8
21	15,7	14,7	11,2	37,1	3,0	1,5	5,1	10,7	1,0
22	10,7	14,1	12,4	35,6	5,1	3,4	4,5	13,6	,6
23	13,2	20,1	9,0	39,5	5,7	4,5	3,9	3,6	,6
24	18,8	14,8	15,5	30,8	4,3	7,8	2,3	6,0	
25	7,4	18,0	8,1	30,5	6,3	,4	7,4	19,1	2,9
26	7,7	13,5	3,8	36,5		7,7	3,8	26,9	
27	3,6	10,9	24,0	44,8	3,6		5,9	7,2	
28	19,4	17,1	12,6	24,3		14,0	1,8	10,8	
ÖĞRENİM									
İlköğretim	14,9	12,4	8,1	35,9	2,4	6,2	13,8	6,2	
Lise	9,3	10,4	13,2	26,2	4,3	5,2	14,3	16,1	,9
Ön lisans	7,1	17,4	17,7	30,1	5,0	6,8	7,5	8,4	
Lisans	10,9	13,2	10,1	37,8	5,7	4,1	4,6	12,1	1,4
Lisansüstü	5,6	19,6	18,1	34,4	2,4	6,2	2,4	11,3	
EN ÇOK YAŞANAN YER									
Köy/Kasaba	10,3	14,5	11,3	29,1	2,7	6,3	10,7	13,9	1,2
İlçe	9,0	9,9	14,3	32,2	5,1	5,2	10,6	13,3	,4
Şehir	9,7	15,0	12,5	33,2	5,1	5,1	7,3	11,1	1,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ									
0-750 TL	11,1	13,9	12,3	29,3	2,8	7,2	9,8	12,4	1,2
751-1000	8,5	15,3	11,9	32,5	3,9	6,9	9,8	10,2	,9
1001-1500	9,6	12,2	15,2	31,3	4,5	4,9	7,8	13,8	,8
1501-2000	10,2	12,7	9,9	35,5	5,7	4,1	7,6	13,5	,9
2001-3000	10,5	12,9	15,3	29,6	6,3	3,7	11,1	10,2	,4
3001-5000	6,8	7,8	19,0	35,6	8,8	3,9	4,9	13,2	
5001 üstü	5,1	17,9	3,8	51,3	1,3	2,6	10,3	7,7	

Tablo:8.55: Farklı Değişkenler Açısından Gazetede Okunan Yazı –(Tercih-2)

	Gazetelerde en çok okuduğunuz yazılar nelerdir? %								
	Ekonomi	Siyasi	Köşe yazıları	Güncel olaylar	Mizah/kültür/sanat	Sadece başlıklar	Magazin	Spor	Dış politika
CİNSİYET									
Erkek	7,5	17,3	11,4	22,0	7,5	10,2	8,9	12,1	3,2
Kadın	5,2	11,7	14,2	23,5	15,6	8,0	17,0	4,1	,6
YAŞ									
15	2,1	4,1	9,1	24,1	14,5	9,5	22,8	13,7	
16	1,7	8,8	9,6	19,2	15,0	9,6	19,2	17,1	
17	1,5	12,5	5,7	22,7	15,2	12,8	18,5	9,9	1,2
18	3,1	12,7	12,3	24,6	12,3	9,6	17,8	6,8	,9
19	3,5	14,4	14,0	20,0	10,4	9,1	18,9	7,1	2,5
20	1,9	15,4	8,8	26,4	15,7	10,4	10,4	8,8	2,2
21	4,7	16,2	18,8	23,6	12,6	7,3	6,3	8,9	1,6
22	14,5	20,2	15,0	20,8	9,2	4,6	6,9	6,4	2,3
23	9,5	13,4	13,1	26,2	11,0	9,8	8,2	5,8	3,0
24	9,6	17,1	18,3	21,7	12,7	7,5	8,0	4,1	1,0
25	6,2	14,6	21,9	21,5	4,6	14,2	10,0	5,4	1,5
26	16,0	20,0	4,0	22,0	10,0	4,0	16,0	4,0	4,0
27	16,7	7,2	10,9	14,5	10,9	9,5	11,8	14,9	3,6
28	7,9	26,2	20,1	20,1	2,3	7,9	10,7	1,4	3,3
ÖĞRENİM									
İlköğretim	8,0	17,3	10,1	16,7	5,4	14,9	14,0	13,7	
Lise	3,5	13,2	10,8	22,1	12,3	9,6	17,9	9,3	1,3
Ön lisans	5,5	12,0	10,4	27,9	13,0	11,7	12,3	5,5	1,6
Lisans	8,5	16,9	16,5	22,6	11,0	6,6	9,0	6,9	2,0
Lisansüstü	9,8	12,5	15,1	18,7	11,9	6,8	12,2	6,2	6,8
EN ÇOK YAŞANAN YER									
Köy/Kasaba	5,1	8,3	10,1	27,6	13,3	11,8	13,5	7,8	2,5
İlçe	6,6	16,0	11,3	21,0	13,3	7,3	13,6	9,3	1,8
Şehir	6,3	15,9	14,4	22,1	10,1	9,4	12,5	7,4	1,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ									
0-750 TL	3,6	14,9	11,8	23,1	11,4	9,5	15,8	9,2	,8
751-1000	7,0	14,2	14,9	22,5	12,1	8,0	14,3	4,6	2,3
1001-1500	5,8	15,0	10,3	26,1	10,7	10,7	11,9	8,2	1,1
1501-2000	9,0	13,7	12,3	18,1	11,5	9,6	14,9	7,7	3,1
2001-3000	3,6	17,1	17,1	23,4	11,5	5,4	7,0	12,2	2,7
3001-5000	8,5	16,0	14,4	17,0	13,3	8,5	13,8	7,4	1,1
5001 üstü	15,8	7,9	31,6	18,4	1,3	9,2	7,9	7,9	

8.7. Boş Zaman ve Uyku

Uyku fizyolojisi ve patolojisi yeni doğan, bebeklik, okul öncesi ve okul çocuğu, ergenlik dönemlerinde farklılıklar gösterir. Bebekler ilk üç aylık dönemde günlerinin 16-18 saatini uyuyarak geçirir. Bu dönem gece ve gündüz eşit sayıda uyuma ve uyanma dönemlerinden oluşurken, okul öncesi dönemde uyku erişkin dönemdeki niteliğini özelliğini kazanır. Ergenlik döneminde günlük uyku ihtiyacı 8,5-9,3 saat olup çocuk ve erişkinlerden daha fazladır. Artmış uyku ihtiyacına karşın bu döneme özgü faktörlerin etkisi ile günlük uyku süresi kısalmış ve pek çok sorun yaşanabilir. Gece geç uyuma ve sabah geç kalkma bu dönemin uyku özelliklerinden olup iki önemli nedeni vardır; 1-Akademik ve artan sosyal etkinlikler nedeni ile yeterince uyuyamamak, 2- Artan yaşla beraber geç yatıp, geç uyanmaya olan eğilimi.

Kuşku yok ki uyku doğal bir ihtiyaçtır. Elbette ki bunun bir normallik sınırı da vardır. Bu sınırın yetişkinler için 7-8 saat olduğu yaygın olarak bilinen bir konudur. Araştırma sırasında gençlere yöneltilen günde ortalama kaç saat uyursunuz sorusuna gençlerin %32,9'u 8 saat, %24,1'i 7 saat, %15,1'i 6 saat, %10,7'si ise 9 saat cevabını vermiştir (Tablo:8.56). Bu da gençlerin günlük uyuma sürelerinin normal düzeyde olduklarını göstermektedir. Yatağa gitme zamanı dikkate alındığında gençlerin ağırlıklı kesiminin (%73,6) 22.00-01.00 saatleri arasında yatağa gittikleri tespit edilmiştir. Ancak buna karşılık %26,4'lük bir kesim 01.00 ve sonrası saatlerde yattığını ifade etmiştir (Tablo:8.57). Yatağa geç gidenlere bunun sebebi sorulduğunda en çok ifade edilen gerekçelerin, film izlemek/müzik dinlemek, arkadaşlarla sohbet, telefonlaşmak, mesajlaşmak, ders çalışmak olduğu tespit edilmiştir. Geç yatan gençlerin yarıdan fazlası film izlemek, müzik dinlemek ve arkadaşlarla sohbet etmek gerekçeleriyle geç yatmaktadır (Tablo:8.58). Bireysel farklılıkların ise uyuma süresinde, yatağa gitme zamanında ve yatağa geç gitme nedeninde farklı oranlarda etkili olduğu tespit edilmiştir (Talo:8.59-8.62).

Tablo:8.60: Farklı Değişkenlere Göre Uyuma Süresi -2

	Günde ortalama kaç saat uyursunuz? %									
	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
ÖĞRENİM										
İlköğretim	2,6	9,4	27,2	49,1	7,0	3,8		,9		
Lise	3,6	14,7	23,1	31,0	10,9	11,6	2,0	2,2	,4	,6
Ön lisans	6,0	16,2	22,8	27,8	16,2	10,3	,7			
Lisans	4,9	16,2	23,3	34,4	10,0	9,8	,7	,6	,1	
Lisansüstü	8,6	16,2	34,6	32,1	1,8	6,1	,6			
EN ÇOK YAŞANAN YER										
Köy/Kasaba	3,9	17,5	25,8	33,3	8,5	7,7	1,6	1,2	,3	,3
İlçe	3,9	13,3	23,0	34,3	13,0	9,8	1,4	1,0		,3
Şehir	5,6	15,9	24,9	32,3	9,2	10,0	1,0	,8	,2	,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ										
0-750 TL	8,4	18,3	21,1	27,5	11,3	10,0	2,1	,9		,5
751-1000 TL	2,1	11,6	28,1	35,0	10,2	12,2	,1	,6	,2	
1001-1500 TL	4,2	12,2	25,5	35,2	12,1	6,7	2,2	1,5		,4
1501-2000 TL	4,0	17,9	26,2	30,8	10,2	9,3	,8	,4	,2	,1
2001-3000 TL	8,2	18,8	17,6	29,1	8,9	14,4	,5	2,1	,5	
3001-5000 TL	7,1	17,2	17,2	41,9	8,1	7,6		1,0		
5001 ve üstü TL	17,1	8,6	7,1	45,7	11,4	7,1	2,9			

Tablo:8.61: Farklı Değişkenlere Göre Yatağa Gitme Saati

	Normal günlerinizde gece saat kaçta yatarsınız? %						
	22-23	23-24	24-01	01-02	02-03	03-04	04-05
CİNSİYET							
Erkek	18,0	25,7	27,5	13,3	8,6	3,8	3,2
Kadın	21,0	27,7	27,3	12,5	7,7	2,2	1,6
YAŞ							
15	56,1	23,5	12,5	2,7	2,7	,8	1,9
16	44,7	34,4	12,5	5,1	1,1	,4	1,8
17	33,4	33,4	14,5	7,8	5,2	1,2	4,4
18	20,1	27,5	27,5	15,6	6,1	1,5	1,7
19	10,6	25,0	31,3	16,8	9,4	4,5	2,4
20	9,9	21,9	31,4	14,0	14,3	4,6	4,0
21	5,0	22,4	36,3	15,9	5,5	9,5	5,5
22	4,0	21,8	38,5	15,5	13,8	2,9	3,4
23	14,6	30,7	26,8	16,7	6,5	4,8	
24	14,5	27,5	30,1	18,9	6,1	1,0	2,0
25	14,3	27,4	33,5	12,4	10,9	1,5	
26	30,8	30,8	23,1	3,8	7,7		3,8
27	21,3	36,2	16,7	3,6	18,6	3,6	
28	42,4	21,0	28,6	7,1	,9		
ÖĞRENİM							
İlköğretim	61,6	10,4	15,5	3,3	9,3		
Lise	32,9	29,6	19,3	9,4	4,4	2,0	2,5
Ön lisans	8,6	23,8	30,9	16,0	12,0	4,9	3,7
Lisans	7,5	25,4	34,8	16,8	9,5	4,0	2,2
Lisansüstü	,9	40,2	35,6	11,1	9,3	,6	2,3
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	33,4	24,6	28,3	5,8	4,0	3,2	,7
İlçe	22,5	30,0	26,0	10,5	7,4	1,5	2,1
Şehir	12,9	25,0	28,5	16,8	9,9	3,9	3,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750 TL	27,8	27,8	25,6	9,0	6,4	2,4	,8
751-1000	24,0	28,1	28,0	11,6	5,9	1,6	,8
1001-1500	17,8	26,8	29,7	13,6	7,3	2,8	2,1
1501-2000	12,5	25,5	29,9	15,6	10,8	2,6	3,1
2001-3000	15,4	25,8	24,3	10,0	12,4	5,6	6,5
3001-5000	14,8	21,1	18,2	19,6	13,4	9,1	3,8
5001 üstü	2,7	32,4	27,0	24,3	5,4	2,7	5,4

Tablo:8.62: Farklı Değişkenler Açısından Geç Saatte Yatma Nedeni

	Eğer genellikle saat 24.00'ten sonra yatarsanız bunun genel sebebi nedir/niçin geç yatırıyorsunuz? %					
	Ders çalışmak	Film Müzik	Sohbet-İtf-mesaj	İnternet	İş-çalışma	Diğer
CİNSİYET						
Erkek	16,5	33,6	22,0	12,9	5,7	9,3
Kadın	27,4	30,1	26,9	5,4	2,1	8,0
YAŞ						
15	26,1	38,4	24,2	6,2	1,9	3,3
16	22,4	47,7	15,2	8,4		6,3
17	23,3	40,3	19,3	7,3	,3	9,3
18	21,5	33,7	32,1	4,4	2,3	5,9
19	25,7	27,7	31,6	6,4	1,3	7,2
20	24,5	25,9	36,4	7,1		6,1
21	30,5	28,8	17,5	9,6	4,0	9,6
22	28,8	18,4	21,5	20,2	1,2	9,8
23	16,2	36,5	27,0	8,1	4,7	7,4
24	22,6	18,6	25,7	16,1	4,3	12,7
25	17,5	22,2	22,6	15,5	17,1	5,2
26	10,3	38,5	15,4	20,5	5,1	10,3
27	10,9	49,8	3,6		22,6	13,1
28	5,4	52,4	4,8	1,2	7,7	28,6
ÖĞRENİM						
İlköğretim	5,8	41,6	14,8	2,9	15,8	19,0
Lise	21,2	37,5	24,2	7,5	3,1	6,6
Ön lisans	20,8	27,3	30,8	9,0	2,4	9,7
Lisans	25,6	26,7	24,3	12,0	2,0	9,4
Lisansüstü	25,8	29,9	20,4	11,5	9,2	3,2
EN ÇOK YAŞANAN YER						
Köy/Kasaba	26,3	35,9	19,8	4,0	7,3	6,6
İlçe	21,2	31,9	24,3	9,7	3,3	9,6
Şehir	21,6	29,9	26,1	10,5	3,5	8,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ TL						
0-750	28,4	34,8	18,2	5,9	2,9	9,8
751-1000	22,0	27,9	31,4	6,1	2,7	9,9
1001-1500	21,0	32,5	24,7	8,1	4,3	9,4
1501-2000	20,4	32,9	23,9	11,4	4,9	6,7
2001-3000	20,6	25,4	25,6	17,9	3,1	7,4
3001-5000	14,6	38,4	11,9	15,1	9,2	10,8
5001 üstü	8,3	50,0	27,8	5,6	5,6	2,8

9. BÖLÜM GENÇLİK VE BİLGİ

GENÇLİK VE BİLGİ

Türkiye, iki yüz yıldır batılılaşma yönündeki politikaların egemen olduğu bir ülkedir. Bu tercih Tanzimat fermanıyla birlikte bir devlet politikasına dönüşmüş, Türkiye'nin bir devlet politikası olarak *olmazsa olmaz* tercihi haline gelmiştir. Türkiye'nin hâlihazırda Avrupa birliği üyeliği konusundaki çaba ve girişimleri birkaç yüzyıllık geçmişe sahip bu batılılaşma tercihinin bir aşaması olarak anlam kazanmaktadır. Yaşanan süreçte bazı toplumsal olaylar, siyasal değişimler ve şahıslar dönüm noktalarını teşkil etmektedir. Örneğin 2. *Meşrutiyetin ilanı*, *TBMM'nin açılışı*, *Cumhuriyetin ilanı*, *DP'nin hükümet oluşu*, *27 Mayıs ihtilali*, *12 Eylül 1980 ihtilali* *28 Şubat postmodern darbesi* bunlardan sadece bazılarıdır. Yaşanan sosyo-politik hiçbir durum geçmişten, kendisinin oluşumunu sağlayan geçmişteki şartlardan soyutlanamaz. Bu gün Türkiye'de yaşayan belirli yaş grubunun üzerindeki herkesin bir şekilde de olsa etkilerine maruz kaldığı, olumlu veya olumsuz bir şekilde bireysel veya toplumsal ilişkilerinde etkilerini hissettiği ülkesinin yakın dönem tarihine ilişkin bu önemli durum ve olayları bilmesi, hakkında görüş ve kanaatlara sahip olması beklenir. Üstelik Milli Eğitim sistemi, *yeni bir insan oluşturma ideali* kapsamında ilköğretimin ilk yıllarından başlayarak üniversiteye kadar yıllara göre değişen yoğunlukta yakın dönem tarihine ilişkin önemli olay, durum ve şahıslar hakkında bireyleri bilgilendirmeyi, kendisine görev kabul etmiş ve bunu hala sürdürmektedir. Dolayısıyla ilköğretim düzeyinde bile bir eğitim ve öğretim aşamasına sahip bir kişinin, örneğin TBMM'nin açılış şartları ve yılı veya Cumhuriyetin ilanı, 27 Mayıs ihtilali, ilk cumhurbaşkanının seçilmesi gibi konularda bir değerlendirme bilgisine, daha da önemlisi, bu olay ve durumların gerçekleşme tarihine ait bilgiye sahip olması beklenir. Bu tarih bilgisinin gün-ay-yıl kesinliğinde olmasa bile yıl düzeyinde olması önemli bir beklentidir.

Araştırma kapsamında, araştırmanın evrimini oluşturan gençlerin, Türkiye tarihine, etkileri hala yaşanan yakın dönem olaylarına ilişkin bilgi düzeylerini tespit etmek için son yüzyıllık dönem içerisindeki önemli bazı olay ve durumların tarihleri hakkındaki bilgileri öğrenilmek istenmiştir. Katılımcılardan bu olay ve durumların her birinin hangi tarih dilimi içerisinde gerçekleştiğini işaretlemeleri istenmiş, bu işaretlemeyi 10'ar yıllık dönemler üzerinde yapmaları belirtilmiştir. Yani gün-ay-yıl gibi ve

hatta sadece yıl gibi bir kesin tarih bilgisi istenmemiş, oldukça geniş tutulan bir zaman dilimi içerisinde bilgilerini ortaya koymaları beklenmiştir. Gençlere yöneltilen ve kolay cevaplanacağı düşünülen söz konusu tarih sorularıyla ilgili cevaplar genel olarak değerlendirildiğinde, araştırmayla ulaşılan tespitin son derece düşündürücü olduğu rahatlıkla söylenebilir. En genel değerlendirmeyle; gençler Türkiye'nin yakın dönemine ait önemli tarihsel olaylar, durumlar hakkında şaşkınlık uyandıracak düzeyde ilgisiz ve bilgisizdirler. İlgisizdirler, çünkü son derece kolay bir şekilde rahat cevaplanacağı düşünülen ve dâhil oldukları eğitim öğretim yılları süresince sürekli kendilerine öğretilen, hatırlatılan söz konusu olay ve durumlara yönelik bir ilgisizlikleri mevcuttur. Çoğu soruda katılımcıların %30 - %40'ı, cevap verme ihtiyacı hissetmemiştir. Katılımın en yüksek olduğu olay Atatürk'ün ölüm tarihiyle, katılımın en düşük olduğu oran ise 27 Mayıs ihtilali ile ilgili soruya aittir. Katılımcı gençlerin %19,4'ü Atatürk'ün ölüm tarihiyle ilgili soruyu cevaplamazken, %47,1'i de 27 Mayıs devrimi ile ilgili soruyu cevaplamamıştır (Tablo:9.11). Elbette ki verilen cevapların doğruluğu ayrı bir değerlendirme konusudur. Gençler bilgisizdirler, çünkü yakın döneme ait olan ve çok değişik vesilelerle sürekli işitilen bu olay ve durumlar hakkında bilgi sahibi olmamak veya bilgi sahibi olanların son derece düşük oranlarda olmasını izah etmek gerçekten çok zordur.

Gençlerin, ülkelerinin, yani Türkiye'nin yakın dönem tarihine ilgisizlikleri, belki de bu ilgisizliğin sonucu olan bilgisizlikleri, birçok bakımdan ilginç ve önemlidir. Örneğin gençlerin siyasal-ideolojik kimlikleri kabul veya reddetmeleri ile Türkiye'nin yakın dönem tarihi hakkındaki bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığı incelendiğinde, gerçekten son derece ilginç ve garip bir durumla karşılaşmaktadır. **Gençlerin kimlik ve kişiliklerini konu edinen ilgili bölümde ayrıntılı bilgiler verildiği üzere araştırmada katılımcılara 18 adet siyasal-ideolojik kimlik sorulmuş, bu kimliklerin kendilerine ne kadar uyup uymadığını belirtmeleri istenmiştir.** Gençler, beklendiği üzere bu her bir kimliği farklı düzeyde de olsa kendisine uygun bulduğunu veya uygun bulmadığını ifade etmişlerdir. Gençler söz konusu 18 kimlikten hangisini kendilerine uygun bulurlarsa bulsunlar, ilginçtir hiçbir kimliğin taraftarı diğer kimlik taraftarlarından daha fazla oranda veya daha düşük oranda Türkiye'nin yakın dönem tarihi hakkında bilgi sahibi değildir. **Örneğin kendisini Atatürkçü veya Kemalist olarak niteleyenlerin diğer kimlik sahiplerine göre daha yüksek düzeyde Atatürk'le ilgili soruları bilmeleri beklenmiştir. Yine aynı şekilde kendisini sosyal demokrat veya demokrat olarak niteleyenlerin, askeri bürokratların ülke yönetimine anayasal bir suç işleyerek müdahale etmelerinin sonucu olan ihtilal ve darbeler hakkında daha üst düzey-**

de bilgi sahibi olmaları beklenmiştir. Veya Türkiye'deki son askeri darbenin en önemli mağdurları olan kişilerin kimlik ve siyasal tercihleri dikkate alındığında kendisini Müslüman, Dindar, İslâmcı olarak niteleyenlerin diğer kimlik mensuplarına göre çok daha üst düzeylerde olmak üzere 28 Şubat darbesi hakkında bilgi sahibi olmaları beklenirdi.

Fakat araştırma göstermiştir ki gençlerin siyasal-ideolojik tercihleri ile ülkenin yakın dönem tarihindeki önemli dönüm noktaları ve tarihsel iniş-çıkışlar hakkındaki bilgileri arasında güçlü ve anlamlı hiçbir ilişki bulunmamaktadır. Bu da, gençlerin bir siyasal-ideolojik kimliği benimserlerken, o kimliğin gerektirdiği tarihsel bilgiye sahip olmadıkları, böylesi bir ihtiyaç içerisinde olmadıkları anlamına gelmektedir (Tablo:9.27-9.29).

Gençlerin, Türkiye'nin yakın dönemine ait olaylar ve durumlar hakkındaki bilgi düzeylerini tespit etmek amacıyla yöneltilen sorularla ilgili ayrıntılara bakılacak olursa, gençlerin konu bağlamındaki durumları şöyledir: Türkiye'nin batılılaşma sürecinde son derece önemli dönüm noktalarından birisini hiç kuşkusuz 2. Meşrutiyetin ilanı oluşturmaktadır. 2. Meşrutiyet topyekün batılılaşma idealini benimsemiş ve bunu en önemli bir devlet politikası haline getirmiş bir ülkenin yaşadığı değişim ve dönüşüm sürecinin önemli bir sonucudur. Aynı zamanda kendisinden sonraki yaşanan tüm sosyal, siyasal, yasal, ekonomik değişimlerin önemli bir belirleyici faktörüdür. Türkiye tarihi açısından bu kadar önemli olan ve 24 Temmuz 1908 de gerçekleşen 2. Meşrutiyetin hakkında gençlerin bilgi düzeylerinin son derece zayıf olduğu tespit edilmiştir (Tablo: 9.1). 2. Meşrutiyetin ilanı ile ilgili soruya cevap vermeyen gençlerin oranı %41,7'dir. Bu soruya ancak her 4 gençten birisi doğru cevap vermiştir (%24,1). Bu soruyu bilmediğini açıkça ifade edenlerin oranı da oldukça yüksektir (%23,9).

2.Meşrutiyetin ilan tarihiyle ilgili soruya cevap veren katılımcı gençlerin durumları bazı demografik ve sosyo-ekonomik özellikler açısından incelendiğinde ulaşılan tespitler şunlardır (Tablo: 9.2): 2. Meşrutiyetin ilan tarihini erkek katılımcılar kadın katılımcılardan, yükseköğrenimliler düşük öğrenimlilerden, ailesinin aylık gelir düzeyi yüksek olanlar düşük olanlardan görece daha yüksek düzeyde doğru bilmektedirler. Örneğin, ilköğrenim düzeyinde öğrenime sahip olanların % 20,1'i, üniversite düzeyinde öğrenime sahip olanların %63,1'i 2. Meşrutiyetin tarihini doğru olarak bilmişlerdir. Ayrıca kadınlar, düşük öğrenim düzeyine sahip olanlar ve ailesinin aylık gelir düzeyi düşük olanlar görece daha yüksek oranda *bilmiyorum* cevabını vermişlerdir.

Tablo: 9.1: İkinci Meşrutiyetin İlan Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	1334	24,1
1911-1920	335	6,0
1921-1930	50	,9
1931-1940	34	,6
1941-1950	18	,3
1951-1960	28	,5
1961-1970	24	,4
1971-1980	57	1,0
1981-1990	17	,3
1991-2000	9	,2
Bilmiyorum	1325	23,9
Ara toplam	3231	58,3
Cevap vermeyen	2310	41,7
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.2: Bazı Değişkenlere Göre 2. Meşrutiyetin İlan Tarihi

	2. Meşrutiyetin İlanı %					Bilmiyorum
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	
CİNSİYET						
Erkek	46,4	10,6	1,3	,6	,5	35,9
Kadın	35,0	10,1	1,9	1,6	,7	47,2
ÖĞRENİM						
İlköğretim	20,1		1,2			75,0
Lise	33,4	8,4	1,0	,4	1,0	49,1
Ön lisans	30,6	10,4	3,3	1,1		51,9
Lisans	51,4	11,6	1,7	1,8	,7	28,8
Lisansüstü	63,1	21,5				14,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750	39,9	4,5		,5	,5	50,8
751-1000	38,4	9,0	3,6	,3	1,0	44,5
1001-1500	38,0	12,2	1,2	,7	,4	41,2
1501-2000	43,6	13,0	,7	2,0	,4	37,4
2001-3000	49,2	14,5	2,3	1,5		28,2
3001-5000	52,0	3,1	,8	4,7	1,6	34,6
5001 üstü	48,7	15,4				35,9

23 Nisan 1920'de açılışı gerçekleşen TBMM yakın dönem Türkiye tarihinin son derece önemli bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Egemenliği altındaki ülke topraklarının çok önemli bir kısmını özellikle son 8-10 yıl içerisinde kaybetmiş, sığınmak zorunda kaldığı ve hayatını var olmak-yok olmak ekseninde sürdürdüğü, son derece zor, sıkıntılı günlerde var olma yönünde önemli bir çabanın gereği olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ankara'da açılışı, yakın dönem tarihinin önemli bir dönüm noktasıdır. Üstelik bir "ulus yaratma projesi"(!) olan Cumhuriyet projesinde bir milat olarak TBMM'nin açılışı, ilköğretimin ilk sınıfından itibaren eğitim-öğretim sürecindeki herkese öğretilen-sürekli hatırlatılan bir tarihi ifade etmektedir. Her yıl kutlanan bir milli bayrama dönüştürülmesiyle de "ulus yaratma projesinin" içerisinde önemli bir yere sahip kılınmıştır. Ancak ne gariptir ki araştırmaya katılan gençlerin sadece %38'i TBMM'nin açılış tarihini 10'ar yıllık cevap seçenekleri içerisinde doğru işaretleyebilmişler, %26,7'si bu soruya hiç cevap vermemiş, %8,6'sı *bilmiyorum* demiş, %24'ü ise yanlış bir seçenek olarak 1921-1930 tarihini işaretlemişlerdir (Tablo:9.3). TBMM'nin açılış tarihiye ilgili soruyu cevaplayan ve katılımcıların %73,3'ünü oluşturan gençlerin söz konusu soruyla ilgili cevapları farklı demografik ve sosyo-ekonomik özellikler açısından incelendiğinde (Tablo:9.4); TBMM'nin ilk açılış tarihini kadınların erkeklere, yükseköğrenimlilerin düşük öğrenimlilere göre daha yüksek oranlarda doğru bildikleri tespit edilmiştir.

Tablo: 9.3: TBMM'nin İlk Açılış Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	76	1,4
1911-1920	2108	38,0
1921-1930	1329	24,0
1931-1940	14	,3
1941-1950	9	,2
1951-1960	15	,3
1961-1970	10	,2
1971-1980	2	,0
1981-1990	11	,2
1991-2000	11	,2
Bilmiyorum	477	8,6
Ara toplam	4062	73,3
Cevap vermeyen	1479	26,7
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.4: Bazı Değişkenlere Göre TBMM'nin İlk Açılış Tarihi

TBMM'nin ilk açılış tarihi %						
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	Bilmiyorum
CİNSİYET						
Erkek	2,7	50,6	33,3	,5	,2	11,1
Kadın	1,0	53,3	32,0	,2	,3	12,5
ÖĞRENİM						
İlköğretim	4,6	40,1	24,3			31,0
Lise	2,2	49,4	28,4	1,0	,6	16,3
Ön lisans	3,6	44,8	33,9			16,5
Lisans	,5	58,0	36,5	,1	,1	3,7
Lisansüstü	,7	57,7	39,0			2,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750	,9	42,3	31,7	1,1	,4	22,3
751-1000	4,9	48,8	31,3		,1	13,9
1001-1500	1,9	52,0	33,9	,3	,2	11,1
1501-2000	,5	58,1	31,3	,4	,2	7,0
2001-3000	,3	61,6	32,3			5,0
3001-5000	1,2	50,9	37,4	1,2	1,2	7,4
5001 üstü		44,8	43,3			11,9

23 Temmuz – 7 Ağustos 1919 tarihleri arasında Erzurum'da gerçekleştirilen kongrede alınan kararlar Misak-i milli sınırları ekseninde yürütülecek olan kurtuluş mücadelesinde son derece belirleyici bir toplantı olarak Türkiye'nin yakın dönem tarihindeki özel yerini almıştır. Cumhuriyet'e ve ulus devlete uzanan süreçte son derece önemli olan bu Kongre, Milli Eğitim sisteminin her aşamasında öğrencilere anlamı ve önemi titizlikle öğretilen ve hatırlatılan bir kongredir. Dolayısıyla asgari ilköğretim düzeyine sahip bireylerin dahi bu kongrenin tarihi ve özellikleri hakkında bilgiye sahip olmaları beklenir. Tarihi unutulsa bile bu kongre, TBMM'nin açılışına giden süreçte önemli bir aşamayı teşkil ettiği için daha yaygın olarak bilinen TBMM'nin açılış tarihinden hareketle tarihini tahmin etmek zor değildir. Ancak ne ilginçtir ki araştırmaya katılanların (Tablo:9.5-9.6) %41,1'i Erzurum kongresinin tarihiyle ilgili soruya cevap vermemiş, yukarıda da açıklandığı üzere farklı önemli tarihlerden hareketle bu kongrenin tarihini tahmin etmek mümkün olduğu halde katılımcıların %22'si ise Erzurum kongresinin tarihini bilmediğini ifade etmiştir. Bu kongrenin tarihini 1921-1930 tarihleri arasında gösterenlerin oranı da %6,3 gibi önemli bir orandadır. Kongrenin tarihini doğru olarak işaretleyenlerin oranı %25,3 gibi görece düşük sayılabilecek bir orandadır.

Tablo: 9.5: Erzurum Kongresinin Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	167	3,0
1911-1920	1403	25,3
1921-1930	347	6,3
1931-1940	46	,8
1941-1950	15	,3
1951-1960	42	,8
1961-1970	10	,2
1971-1980	4	,1
1981-1990	10	,2
1991-2000	3	,1
Bilmiyorum	1219	22,0
Ara toplam	3266	58,9
Cevap vermeyen	2275	41,1
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.6: Bazı Değişkenlere Göre Erzurum Kongresinin Tarihi

Erzurum Kongresi %						
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	Bilmiyorum
CİNSİYET						
Erkek	6,0	46,6	11,0	1,3	,7	31,7
Kadın	4,0	38,3	10,2	1,5	,1	44,5
ÖĞRENİM						
İlköğretim	4,2	13,1	3,5			76,9
Lise	5,1	37,5	6,1	,8	,8	46,6
Ön lisans	6,5	35,0	14,0	1,5	1,0	40,0
Lisans	5,3	53,3	12,5	,9	,2	25,9
Lisansüstü	1,4	63,1	18,1	5,6		11,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750	3,8	34,6	9,2	,2	2,7	48,3
751-1000	5,2	36,3	7,1	2,2		46,7
1001-1500	7,9	41,1	10,9	1,0		37,2
1501-2000	2,4	49,3	14,7	1,5		28,7
2001-3000	5,8	51,5	13,9	3,6	1,1	23,7
3001-5000	1,6	68,2	6,2			23,3
5001 üstü	5,0	40,0	5,0			50,0

Kuşku yok ki Türkiye'nin batılılaşma sürecinin ve yakın dönem tarihinin en önemli aşamalarından birisini bir rejim değişikliğinin ifadesi olan ve 29 Ekim 1923'te gerçekleşen Cumhuriyetin ilanı oluşturmaktadır. Türkiye'nin Tanzimat'la başlayan ve bir devlet politikasına dönüşen topyekün batılılaşma projesi, Cumhuriyet'in ilanıyla önemli bir aşama kaydetmiş, batılılaşma projesinin bir gereği olan "ulus inşa etme" girişim ve çabalarının da önemli bir aşaması olarak anlam kazanmıştır. Kuşku yok ki bir ulusun inşası ulusal bilincin inşasıyla mümkündür. Bundan dolayı Cumhuriyeti ilan eden sivil ve asker bürokratlar, her yıl kutlanan bir bayrama dönüştürdükleri Cumhuriyet'in ilan tarihi üzerinden çocukları ve gençleri kesintisiz sayılabilecek bir şekilde ulus projesinin mensubu kılmaya çalışmışlar ve bu aynı şekilde devam etmektedir. Dolayısıyla eğitim sisteminin hangi kademesinde olursa olsun tüm çocukların ve gençlerin hafızasında, 29 Ekim 1923 bilinen ve kolay hatırlanan bir tarih olarak anlam kazanıyor olmalıdır. Fakat ilginçtir herkesin bildiği ve kolaylıkla hatırlayabileceği varsayılan Cumhuriyet'in ilan tarihiyle ilgili soruya (Tablo: 9.7-9.8) araştırmaya katılan gençlerin %21,9'u cevap vermemiş, %5,8'i *bilmiyorum* demiş, %11,4'de 1911-1920 seçeneğini işaretlemiştir. 1921-1930 seçeneğini işaretleyerek doğru cevabı vermiş olan gençlerin oranı %58,7'dir. Buna göre gençlerin %47,3'ü ya Cumhuriyetin ilan tarihini bilmemekte ya da böyle bir konu zihninde yer almamaktadır. Beklentiyeye uygun olarak yüksek öğrenimliler düşük öğrenimlilerden daha yüksek oranda Cumhuriyet'in ilan tarihini bilmektedirler.

Tablo: 9.7: Cumhuriyetin İlan Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	18	,3
1911-1920	629	11,4
1921-1930	3251	58,7
1931-1940	52	,9
1941-1950	19	,3
1951-1960	12	,2
1961-1970	4	,1
1971-1980	6	,1
1981-1990	5	,1
1991-2000	11	,2
Bilmiyorum	320	5,8
Ara toplam	4327	78,1
Cevap vermeyen	1214	21,9
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.8: Bazı Değişkenlere Göre Cumhuriyetin İlan Tarihi

	Cumhuriyetin İlanı %					Bilmiyorum
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	
CİNSİYET						
Erkek	,6	13,6	76,9	1,1	,4	6,0
Kadın	,2	15,5	73,2	1,3	,5	8,9
ÖĞRENİM						
İlköğretim		12,7	67,1			20,2
Lise	1,1	17,2	64,3	2,1	,9	12,4
Ön lisans		16,7	70,1	2,3	,8	9,5
Lisans		12,1	86,0	,1	,1	1,5
Lisansüstü		10,5	86,5	1,2		
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750		14,8	70,7	,3	,9	12,5
751-1000	,9	16,2	73,9	1,3		7,4
1001-1500	,3	15,0	73,0	1,4	1,0	8,2
1501-2000	,7	13,2	78,5	,7	,2	5,2
2001-3000		12,7	78,9	3,5		4,1
3001-5000		11,2	85,5			3,4
5001 üstü		15,4	78,5			6,2

Cumhuriyet'in ilanı ile ilgili olarak önemli konulardan birisi ilk Cumhurbaşkanı'nın seçilmesidir. Doğal olarak Cumhuriyet sistemine geçilmesiyle birlikte Cumhuriyet sisteminin gerektirdiği yöneticinin de (Cumhurbaşkanı) seçilmesi gerekir. Bu nedenle 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet sistemi kabul edilir edilmez Cumhurbaşkanı seçilmeye gidilmiş, aynı gün ilk Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Araştırma ile tespit edilen ilginç ayrıntılardan birisi ilk Cumhurbaşkanı'nın seçimiyle ilgilidir (Tablo: 9.9-9.10). Araştırmaya katılan gençlerin hiçte azımsanmayacak bir kesimi Cumhuriyetin ilanı ile ilk Cumhurbaşkanı'nın seçimi arasında bağlantı kurma becerisini gösterememiştir. Bundan dolayı katılımcıların %58,7'si Cumhuriyetin ilan tarihini doğru bilmesine rağmen ancak %42,4'ü ilk Cumhurbaşkanı'nın seçiliş tarihini doğru bilebilmiştir. Yine bundan dolayı katılımcıların %5,8'i Cumhuriyetin ilan tarihiyle ilgili soruya *bilmiyorum* cevabını verirken, ilk Cumhurbaşkanı'nın seçilme tarihiyle ilgili soruya katılımcıların %15,5'i *bilmiyorum* cevabını vermiştir. **Bu da, gençlerin hem bilgi hem de bilgiler arasında ilişki kurabilme yetenekleri açısından son derece sorunlu bir durumda olduklarını gösterdiği kanaatindeyiz. Herhalde bu ezberci eğitim sisteminin doğal sonuçlarından birisi olsa gerek.**

Tablo: 9.9: Türkiye'de İlk Cumhurbaşkanı'nın Seçilme Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	43	,8
1911-1920	392	7,1
1921-1930	2349	42,4
1931-1940	76	1,4
1941-1950	26	,5
1951-1960	22	,4
1961-1970	6	,1
1971-1980	1	,0
1981-1990	6	,1
1991-2000	6	,1
Bilmiyorum	859	15,5
Ara toplam	3786	68,3
Cevap vermeyen	1755	31,7
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.10: Bazı Değişkenlere Göre Türkiye'de İlk Cumhurbaşkanı'nın Seçilmesi Tarihi

	İlk Cumhurbaşkanı'nın Seçilmesi %					
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	Bilmiyorum
CİNSİYET						
Erkek	1,4	8,5	66,2	2,2	,7	20,3
Kadın	,9	12,5	57,1	1,7	,7	25,5
ÖĞRENİM						
İlköğretim		12,8	39,2			47,9
Lise	2,9	10,9	51,4	2,1	,9	29,1
Ön lisans		11,9	57,4	1,7		28,5
Lisans	,6	9,1	74,5	1,5	,6	13,3
Lisansüstü		5,2	78,6	7,1	2,6	5,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ						
0-750	,6	9,6	49,5	2,5	,8	35,0
751-1000	2,0	9,0	56,8	1,6	1,0	28,5
1001-1500	,8	10,8	62,8	1,6	,9	22,3
1501-2000	1,6	11,0	68,2	2,4	,5	15,9
2001-3000		9,3	71,3	,6		16,7
3001-5000	1,3	18,5	62,4	7,6		7,6
5001 üstü		6,7	80,0			13,3

İlköğretimin 8 yıla çıkarılışı ve bu haliyle zorunlu kılması 18 Ağustos 1997'de gerçekleşti. Dolayısıyla araştırmanın katılımcılarının tamamı, en azından 8 yıllık eğitim düzeyine sahip bireylerden oluşmaktadır. Türk Milli Eğitim sisteminde Mustafa Kemal Atatürk'ün bir devlet kurucusu, kumandan, siyasi lider oluşunun da ötesinde inşa edilmeye çalışılan "ulusun önder ve model şahsiyeti" kılınması amacına uygun olarak ilköğretimi her aşamasında ve hemen her derste hakkında öğrencilere bilgi verilmesi, hayatı belirli kalıplar içerisinde adeta ezberletilmesi nedeniyle ayrıca ölüm

yıl dönümünün her yıl anma programlarıyla hatırlanması nedeniyle tüm gençlerin Atatürk'ün ölüm yıl dönümünü biliyor olmaları beklenir. Fakat sebepleri başlı başına araştırma konusu olacak ve bu araştırmayla tespit edilen gençlerin yakın dönem tarihe ilişkin bilgi düzeylerindeki düşüklük veya yakın dönem tarihine ilgisizlik, Atatürk'ün ölüm tarihi sorusunda da neredeyse değişmez bir olgu olarak tespit edilmiş bulunuyor. Atatürk'ün ölüm tarihini bilen gençlerin oranı %70 olup, bu oran ile bu soru, araştırmada yöneltilen tarih soruları içerisinde en yüksek oranla doğru cevaplanan soru niteliğini kazanmıştır (Tablo: 9.11-9.12). Ancak ilginçtir katılımcıların %19,4'ü bu soruyu cevaplamamış, %3,9'u da *bilmiyorum* cevabını vermiştir. Dikkat çeken ilginç tespitlerden birisi, bu soruyu cevaplayan 4464 kişiden 178'inin Atatürk'ün ölüm tarihi olarak 1981-1990 tarihini işaretlemiş olmalarıdır. Bunların söz konusu soruyu cevaplayanlar içerisindeki oranı %4, tüm katılımcılar içerisindeki oranlar ise %3,2'dir.

Tablo: 9.11: Atatürk'ün Ölüm Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	20	,4
1911-1920	28	,5
1921-1930	72	1,3
1931-1940	3876	70,0
1941-1950	30	,5
1951-1960	8	,1
1961-1970	6	,1
1971-1980	14	,3
1981-1990	178	3,2
1991-2000	14	,3
Bilmiyorum	218	3,9
Ara toplam	4464	80,6
Cevap vermeyen	1077	19,4
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.12: Bazı Değişkenlere Göre Atatürk'ün Ölüm Tarihi

Atatürk'ün ölüm tarihi %							
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	Bilmiyorum
CİNSİYET							
Erkek	,6	1,0	1,2	88,0	,8		4,6
Kadın	,3	,3	2,0	85,6	,6	,4	5,2
ÖĞRENİM							
İlköğretim			1,0	84,7			9,2
Lise	,8	1,1	3,8	79,2	1,0		7,8
Ön lisans	,7		,7	84,1	,4	,7	7,0
Lisans		,9	,7	93,0	,7	,1	1,5
Lisansüstü				97,6			
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750			3,2	79,3	,8		8,0
751-1000	,9	,6	2,0	85,3	,4		3,4
1001-1500		,3	1,3	88,9	,9		6,2
1501-2000	1,3	,7	1,3	88,6		,2	3,7
2001-3000		,5	,8	89,7	2,1	1,5	1,5
3001-5000				91,2	1,1		5,5
5001 üstü		12,1		81,8			3,0

Yakın dönem Türkiye tarihinin en önemli aşamalarından birisini 14 Mayıs 1950 tarihi oluşturmaktadır. Her ne kadar Türkiye'de Cumhuriyet sistemini demokrasiyle eş anlamlı kullanma yanlışlığı hala sürdürülmeye çalışılsa bile, halkın iradesinin yöneticilerin belirlenmesinde ölçü olduğu, halkın temsilcileri aracılığıyla ülke yönetimi konusunda iradesini ortaya koyduğu tarih, 14 Mayıs 1950'dir. 1946'da gerçekleşen ve halkın iradesinin yöneticilerin belirlenmesine etkisinin seçim hileleriyle sıfırlanmış ilk çok partili seçim bir yana, 14 Mayıs 1950 tarihli milletvekili genel seçimi, Türkiye'nin gerçek ilk çok partili seçiminin gerçekleştiği tarihtir. Bu tarihte 1923'den beri tek parti sistemine uygun olarak yönetimi elinde bulunduran ve halkın iradesini sıfırlayan anlayış terk edilmek zorunda kalmış Demokrat Parti halkın oylarıyla tek başına hükümet olmuştur. 27 Mayıs 1960 tarihine kadar devam eden Demokrat Parti'nin hükümet olduğu yıllar birçok bakımdan yakın dönem Türkiye tarihinin en önemli dönemlerinden birisini oluşturmaktadır. Ancak ne var ki gençlerin çok önemli bir kesiminin bu dönemin tarihine ilişkin herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları araştırmanın önemli tespitlerinden birisi olarak anlam kazanmıştır (Tablo: 9.13-9.14). Araştırmaya katılanların ancak %13,8'i 1951-1960 seçeneğini demokrat partinin iktidar yılları olarak işaretlemiştir. Araştırmaya katılanların %40,1'i bu soruyu cevaplamamış %30,2'si ise *bilmiyorum* cevabını vermiştir. %6,5'lik bir kesimin 1941-1950 seçeneğini Demokrat Parti'nin iktidar yılları olarak işaretlemiş olması da dikkat çekicidir. Araştırmaya katılıp söz konusu soruyu yanlış veya doğru cevaplayanlar arasında kadınların %59'unun, erkeklerin ise %43,6'sının bilmiyorum

seçeneğini işaretlemiş olması dikkat çekmektedir. Katılımcıların öğrenim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak doğru cevabı işaretleyenlerin oranı artmaktadır. Ancak lisansüstü öğrenime sahip olanların %23,8'inin 1941-1950 seçeneğini işaretlemiş olmaları son derece manidardır.

Tablo: 9.13: Demokrat Partinin İktidar Yılları

	SAYI	%
1900-1910	22	,4
1911-1920	13	,2
1921-1930	31	,6
1931-1940	26	,5
1941-1950	361	6,5
1951-1960	762	13,8
1961-1970	177	3,2
1971-1980	112	2,0
1981-1990	99	1,8
1991-2000	43	,8
Bilmiyorum	1673	30,2
Ara toplam	3319	59,9
Cevap vermeyen	2222	40,1
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.14: Bazı Değişkenlere Göre Demokrat Partinin İktidar Yılları

Demokrat Partinin iktidar yılları %								
	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	1,2	,3	,4	1,0	10,7	27,5	5,7	43,6
Kadın		,5	1,6	,5	11,1	17,2	4,9	59,0
ÖĞRENİM								
İlköğretim			1,2		5,7	5,7	2,4	82,5
Lise	1,5	,5	,7	1,7	6,4	16,2	4,7	62,6
Ön lisans				1,0	13,4	15,8	7,4	56,9
Lisans	,7	,7	1,8	,3	10,9	28,9	5,6	39,3
Lisansüstü					23,8	46,6	4,7	18,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750	,5	,5	,5	,5	9,5	15,3	2,8	67,9
751-1000	,8		1,3	,8	7,5	21,1	2,8	59,0
1001-1500	,4	,6	,6	1,7	10,8	27,0	5,2	46,3
1501-2000	,3	,5	1,6		13,7	21,5	8,6	43,1
2001-3000		,4	,7	,7	15,8	24,0	4,7	44,8
3001-5000					10,3	34,1	11,1	30,2
5001 üstü	14,8				14,8	3,7	7,4	44,4

Cumhuriyetin ilanı ile ilk Cumhurbaşkanı'nın seçilme tarihi sorularında olduğu gibi katılımcılara Demokrat Parti'nin iktidar yılları sorusunun yanı sıra Menderes'in başbakanlık yılları da ayrı bir soru olarak yöneltilmiştir. Son derece yüzeysel bir şekilde de olsa yakın dönem tarihi hakkında azda olsa bilgiye sahip olan herkesin, Demokrat Partinin iktidar yılları ile Adnan Menderes'in başbakanlık yıllarının aynı olduğunu bilmesi beklenir. İlginçtir Menderes'in Başbakanlık dönemi Demokrat Parti'nin iktidar yıllarına göre daha yüksek oranda doğru bilinmektedir. Demokrat Parti'nin iktidar yıllarını bilenlerin oranı %13,8 olmasına karşılık Menderes'in Başbakanlık yıllarını doğru bilenlerin oranı %17,3'tür. Demokrat Parti'nin iktidar yıllarını bilmediğini ifade edenlerin oranı %30,2 olmasına karşılık Menderes'in Başbakanlık yıllarını bilmediğini ifade edenlerin oranı %25,8'dir (Tablo: 9.15).

Tek parti yılları "devletçi seçkinlerin" ellerinde bulundurdukları devlet aygıtının sağladığı imkânları istedikleri gibi kullanabildikleri, tüm ülkede iradelerini egemen kıldıkları dönemi teşkil etmiştir. 14 Mayıs 1950 tarihi halk iradesine dayalı bir siyasal sistemin başlangıç tarihini oluşturmuştur. Devletçi seçkinlerin yerine gücünü halktan alan ve dolayısıyla gücünün sürekliliği halkın desteğine bağlı olan siyasetçi tipi Demokrat Parti'yle birlikte Türk siyasetinde temel figürlerden birisi olmuştur. Demokrat Parti'nin iktidar yılları "devletçi seçkinlerin", güç kaybettikleri yıllar anlamına gelmektedir. Çok partili sistemin gerektirdiği usul ve yöntemlerle iktidar olmayacaklarını anlayınca silah gücüyle yönetime el koymuşlar, 10 yıldır ellerinden kaçırdıkları iktidar aygıtını ve imkânlarını tekrar ele geçirmişlerdir.

Tablo: 9.15: Menderes'in Başbakanlık Yılları

	SAYI	%
1900-1910	15	,3
1911-1920	4	,1
1921-1930	15	,3
1931-1940	29	,5
1941-1950	353	6,4
1951-1960	957	17,3
1961-1970	274	4,9
1971-1980	275	5,0
1981-1990	102	1,8
1991-2000	20	,4
Bilmiyorum	1432	25,8
Ara toplam	3476	62,7
Cevap vermeyen	2065	37,3
TOPLAM	5541	100,0

27 Mayıs ihtilali bu değişimi ifade etmektedir. Dolayısıyla 27 Mayıs ihtilali Türkiye siyasetinde ve yakın dönem Türkiye tarihinde, son derece önemli bir tarihsel dönemi oluşturmaktadır. Bu açıdan 27 Mayıs ihtilali bu ülke insanının hafızasında canlılığını hala koruyan önemli bir tarihtir. Dolayısıyla gençlerin bu önemli olayı bu olayın sebep ve sonuçlarını bilmeleri beklenir. Ancak araştırmayla ulaşılan verilere göre (Tablo: 9.16) katılımcı gençlerin %47,1'i 27 Mayıs ihtilalinin tarihini konu edilen soruyu cevaplamamış, %35'i de *bilmiyorum* cevabını vermiştir. Araştırmaya katılan gençler arasında 27 Mayıs ihtilalinin tarihini bilen gençlerin oranı sadece %6,9'dur. Bu son derece düşündürücü bir tespittir.

Tablo: 9.16: 27 Mayıs İhtilali

	SAYI	%
1900-1910	36	,6
1911-1920	64	1,2
1921-1930	33	,6
1931-1940	27	,5
1941-1950	54	1,0
1951-1960	382	6,9
1961-1970	199	3,6
1971-1980	134	2,4
1981-1990	38	,7
1991-2000	13	,2
Bilmiyorum	1949	35,2
Ara toplam	2929	52,9
Cevap vermeyen	2612	47,1
TOPLAM	5541	100,0

27 Mayıs ihtilali sadece iktidar değişimi anlamında bir tarihsel dönemi ifade etmez. 27 Mayıs ihtilali aynı zamanda Türk siyasetindeki bir geleneğin de başlangıcıdır. Bazı sivil bürokratların da desteğini alan askeri bürokrasinin neredeyse 10'ar yıllık dönemlerde silahını sivil iradenin merkezi olan Meclise yöneltmesi ve yönetime doğrudan müdahale etmesi veya yönetimi tamamen ellerine alması söz konusu geleneği oluşturmaktadır. 27 Mayıs ihtilaliyle başlayan bu gelenek 12 Mart, 12 Eylül, 28 Şubat, 27 Nisan askeri müdahaleleriyle devam etmiştir. Askeri bürokrasinin yönetime doğrudan müdahale etmesi veya yönetime el koyması sadece siyasi bir değişimi değil, ekonomik, kültürel, yasal değişimleri de gerçekleştirmiş; her bir askeri müdahale, yakın dönem Türkiye tarihinde derin toplumsal problemlerin baş gösterdiği, ekonomik krizlerin patlak verdiği, kamu kaynaklarının sorumsuzca kullanıldığı dönemlerin oluşmasına yol açmıştır. Dolayısıyla bugün yaşananları doğru değerlendirebilmek veya yarın yaşanacaklar hakkında doğru öngörülerde bulunabilmek için bu askeri müdahalelerin sebep ve sonuçlarını bilmek önemlidir. Hatta hiçbir bireyin

hayatı mevcut şartlardaki imkân veya engelleriyle askeri müdahalelerin oluşturduğu şartlardan veya süreçlerden bağımsız değerlendirilemez. Dolayısıyla ve özellikler de öğrenim düzeyi yüksek her gencin askeri müdahaleler hakkında bilgisi olması beklenir.

Bu noktada araştırmanın bulguları, bir hayal kırıklığı niteliğindedir. Çünkü araştırmaya katılan gençlerin %41,6'sı 12 Mart ile ilgili soruyu, %33,8'i 12 Eylül ile ilgili soruyu, %41,1'de 28 Şubat ile ilgili soruyu cevaplamamıştır (Tablo:9.17 -9.22). Katılımcıların %35'i 12 Mart ile ilgili soruya, %17,3'ü 12 Eylül ile ilgili soruya, %30'u 28 Şubat ile ilgili soruya *bilmiyorum* cevabını vermiştir. Özellikle yakın dönem olması nedeniyle daha kolay bilinmesi veya hatırlanması beklenen 28 Şubat ile ilgili soruya %30'luk bir kesimin bilmiyorum demesi 28 Şubat askeri müdahalesinin tarihini katılımcıların ancak %10,3'ünün bilmesi şaşkınlık uyandıracak kadar ilginçtir. 12 Eylülün tarihini bilenlerin oranı %27,2, 12 Martın tarihini bilenlerin oranı %10,5'tir.

Tablo: 9.17: 12 Mart Askeri Müdahalesi

	SAYI	%
1900-1910	67	1,2
1911-1920	49	,9
1921-1930	83	1,5
1931-1940	29	,5
1941-1950	19	,3
1951-1960	118	2,1
1961-1970	166	3,0
1971-1980	583	10,5
1981-1990	56	1,0
1991-2000	129	2,3
Bilmiyorum	1938	35,0
Ara toplam	3237	58,4
Cevap vermeyen	2304	41,6
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.18: Bazı Değişkenlere Göre 12 Mart Askeri Müdahalesi

12 Mart Askeri Müdahalesi %								
	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	,8	,7	4,8	5,0	20,3	2,0	5,5	55,0
Kadın	1,0	,4	2,3	5,3	15,4	1,4	2,2	65,7
ÖĞRENİM								
İlköğretim			1,1		22,5			70,0
Lise	2,1	,6	2,5	2,8	11,7	1,2	,8	69,9
Ön lisans			3,9	2,9	9,7	2,4	5,8	67,5
Lisans	,7	,5	3,6	6,6	22,3	2,5	7,1	52,1
Lisansüstü	,7	2,1	10,0	16,9	35,5		1,4	32,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750	,5	,5	3,1	3,5	10,2	2,8	4,5	71,9
751-1000	,3	,7	1,5	3,4	16,3	1,0	3,9	65,3
1001-1500	,9	,9	4,8	3,6	17,4	2,9	3,3	61,1
1501-2000	,6	,3	3,4	9,2	21,8	,4	4,2	52,4
2001-3000	1,4	,7	7,4	8,5	20,8	2,8	5,3	49,6
3001-5000	3,3		3,3	4,2	25,8			49,2
5001 üstü	5,7				30,2		11,3	49,1

Tablo: 9.19: 12 Eylül İhtilali

	SAYI	%
1900-1910	14	,3
1911-1920	29	,5
1921-1930	29	,5
1931-1940	16	,3
1941-1950	42	,8
1951-1960	121	2,2
1961-1970	146	2,6
1971-1980	1506	27,2
1981-1990	731	13,2
1991-2000	74	1,3
Bilmiyorum	960	17,3
Ara toplam	3668	66,2
Cevap vermeyen	1873	33,8
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.20: Bazı Değişkenlere Göre 12 Eylül İhtilali

12 Eylül İhtilali %								
	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	,3	1,2	3,2	2,7	45,5	23,4	1,5	19,6
Kadın	,6	1,1	3,5	5,5	35,7	15,8	2,7	34,0
ÖĞRENİM								
İlköğretim				2,9	44,0	12,5	1,1	39,6
Lise	,6	1,0	3,6	3,8	30,7	15,1	2,8	39,6
Ön lisans		2,7	3,5	,9	38,5	17,3	1,8	30,5
Lisans	,7	1,0	2,8	6,6	47,6	23,2	1,8	15,4
Lisansüstü			5,2	,7	49,0	34,6	2,0	8,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750	,2		3,2	5,4	32,1	18,3	1,5	37,7
751-1000		1,3	3,5	5,5	37,3	17,1	1,9	30,5
1001-1500	,2	1,0	2,3	2,4	45,4	22,6	1,4	22,4
1501-2000	1,5	,4	4,2	3,0	42,0	21,9	2,5	23,7
2001-3000	,3		4,8	4,2	41,7	21,6	3,6	19,8
3001-5000		5,6		4,9	56,2	13,0	2,5	17,9
5001 üstü		16,7	10,0	10,0	20,0	13,3	3,3	26,7

Tablo: 9.21: 28 Şubat Darbesi

	SAYI	%
1900-1910	26	,5
1911-1920	17	,3
1921-1930	26	,5
1931-1940	19	,3
1941-1950	37	,7
1951-1960	235	4,2
1961-1970	252	4,5
1971-1980	231	4,2
1981-1990	189	3,4
1991-2000	572	10,3
Bilmiyorum	1660	30,0
Ara toplam	3264	58,9
Cevap vermeyen	2277	41,1
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.22: Bazı Değişkenlere Göre 28 Şubat Darbesi

28 Şubat Darbesi %								
	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	,9	1,3	9,7	9,2	8,8	4,9	23,2	40,2
Kadın	,1	,9	4,0	5,8	4,9	7,0	10,3	64,4
ÖĞRENİM								
İlköğretim				1,2		3,3	11,5	82,7
Lise	,9	1,4	8,2	7,2	5,7	5,5	10,7	56,6
Ön lisans	,5		8,7	6,3	10,1	3,4	9,1	59,1
Lisans	,7	1,7	7,0	7,0	8,2	8,2	25,3	40,6
Lisansüstü		,7	6,9	21,0	7,2	4,3	31,2	28,6
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750		,7	9,4	3,1	6,5	3,6	12,5	62,4
751-1000		,9	6,0	5,6	10,2	5,5	10,2	59,0
1001-1500	1,1	1,2	5,3	8,0	6,3	6,2	21,1	49,2
1501-2000	,7	,8	7,0	12,2	4,7	6,8	22,5	42,7
2001-3000		2,5	11,0	6,4	11,0	10,6	12,4	45,4
3001-5000	2,9	1,5	8,8	12,5	1,5		29,4	37,5
5001 üstü			22,7		4,5		9,1	63,6

1974 yılında gerçekleşen Kıbrıs Barış Harekâtı, yakın dönem Türkiye tarihinde önemli, hatıraları toplumsal hafızada hala canlı bir olaydır. Bu harekâtın gerçekleşmesini sağlayan problemler, harekât sırasında yaşanan ilginç olaylar, bu harekâtı takiben Türk dış politikasında hala temel problemlerden birisi olan Kıbrıs konusu dikkate alındığında, Kıbrıs Barış Harekâtı'nın gerçekleşme dönemini bilmek son derece basit bir bilgi, ama bilinmemesi çok önemli bir durum olarak düşünülebilir. Ancak ne var ki araştırmanın bulguları bu noktada da şaşkınlık uyandıracak bilgileri ortaya koymuştur (Tablo: 9.23). Çünkü araştırmaya katılan gençlerin %38'i Kıbrıs Barış Harekâtı'yla ilgili soruya cevap vermemiş, %25,1'i ise *bilmiyorum* cevabını vermiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın tarihini bilenlerin oranı sadece %21,3'tür. Katılımcı kadınların yarısından fazlasının (%53,4) Kıbrıs Barış Harekâtı'nın tarihiyle ilgili soruya “bilmiyorum” demesi dikkat çekicidir. Öğrenim düzeyinin artışına paralel “bilmiyorum” diyenlerin oranı azalmakta doğru cevap verenlerin oranı artmaktadır (Tablo: 9.24).

Tablo: 9.23: Kıbrıs Barış Harekâtı

	SAYI	%
1900-1910	12	,2
1911-1920	18	,3
1921-1930	19	,3
1931-1940	29	,5
1941-1950	86	1,6
1951-1960	88	1,6
1961-1970	291	5,3
1971-1980	1182	21,3
1981-1990	208	3,8
1991-2000	112	2,0
Bilmiyorum	1390	25,1
Ara toplam	3435	62,0
Cevap vermeyen	2106	38,0
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.24: Bazı Değişkenlere Göre Kıbrıs Barış Harekâtı

	Kıbrıs Barış Harekâtı %							
	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	,6	2,6	2,9	8,7	42,9	6,1	3,7	30,8
Kadın	1,2	2,3	2,1	8,1	23,1	5,9	2,7	53,4
ÖĞRENİM								
İlköğretim	1,1				29,4		2,3	63,8
Lise	1,1	1,5	4,9	7,9	26,1	3,0	3,5	49,4
Ön lisans	2,5	6,4	1,0	7,9	26,7	4,5	1,0	50,0
Lisans		2,1	2,2	10,0	41,4	8,6	4,5	30,1
Lisansüstü		2,1	2,1	11,1	54,2	14,6	2,8	13,2
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750	,9	2,9	1,1	4,4	35,5	2,6	2,6	48,8
751-1000	,7	1,7	1,5	8,8	32,4	5,4	1,8	45,7
1001-1500	,4	3,5	2,6	9,1	34,9	3,8	4,2	39,8
1501-2000	,8	2,2	2,9	7,5	32,6	11,5	3,7	37,3
2001-3000	3,2	,6	5,4	12,7	33,1	9,6	3,5	31,8
3001-5000		3,0	3,0	9,0	59,7	3,0		20,9
5001 üstü		10,0	5,0	20,0	5,0		10,0	50,0

Hala yürürlükte olan ve 1982 Anayasası olarak bilinen Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982'den bu yana geçerli olan anayasasıdır. 12 Eylül 1980 ihtilali sonrasında hazırlanmış ve 18 Ekim 1982 tarihinde kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. 1982 Anayasası, oldukça problemlerle dolu bir dönemde ve eleştirilerin yasaklandığı bir süreç sonrasında 1.626.431 “ret” (yüzde 8.63) oyuna karşılık, 17.215.559 “kabul” (yüzde 91.37) oyuyla kabul edilmiştir. Bu yüksek kabul oranının sebepleri arasında MGK'nin partiler üstü görünümü, medyanın sıkı denetim altında tutulması, siyasi partilerin kapatılmış ve değişik görüşlerin ortadan kaldırılmış olması, 1980 öncesi halkta derin izler bırakması, şiddet olaylarına tepki, eski siyasi iktidarlara güven-sizlik ve referandum sonucunun “hayır” çıkması dâhilinde olacakların belirsizliği sayılabilir.

Kabul edilip uygulamaya geçmesinden bu güne sürekli tartışılan, farklı zamanlarda birçok maddesi değiştirilen, son yıllarda da tamamen değiştirilmesi yönünde çalışmaların yürütüldüğü bu Anayasa, bir şekilde hemen herkesin gündeminde yer bulmuş bir niteliğe sahiptir.

Araştırmaya katılan gençlere vatandaşı oldukları ülkenin mevcut anayasasının kabul tarihi bir soru olarak yöneltildi. Türkiye'nin yakın dönem tarihiyle ilgili di-

ğer sorularda olduğu üzere bu soru bağlamında alınan cevaplar da gençlerin ülke gerçeklerine ilgisizliklerini ve bilgisizliklerini ortaya koyar niteliktedir (Tablo: 9.25). Katılımcıların %37,5'i bu soruyu cevaplamamış, bu cevapsızlıklarıyla da en iyimser ifadeyle konuya ilgisizliklerini veya belki de bilgisizliklerini ortaya koymuşlardır. Katılımcıların %18,7'sinin *bilmiyorum* cevabını vermiş olması *bilgisizlik* kanaatinin daha da güçlenmesine yol açmaktadır. Soruyu bilen ve yürürlükteki anayasanın 1981-1990 tarihlerinde kabul edilip yürürlüğe konduğunu ifade edenlerin oranı sadece %26,6'dır. Diğer sorularda olduğu üzere bu soruda da kadınlar erkeklere, düşük öğrenimliler yüksek öğrenimlilere göre daha olumsuz bir konumda yer almaktadırlar (Tablo: 9.26).

Tablo: 9.25: Yürürlükteki Anayasanın Kabul Tarihi

	SAYI	%
1900-1910	22	,4
1911-1920	85	1,5
1921-1930	275	5,0
1931-1940	75	1,4
1941-1950	17	,3
1951-1960	29	,5
1961-1970	76	1,4
1971-1980	289	5,2
1981-1990	1475	26,6
1991-2000	86	1,6
Bilmiyorum	1036	18,7
Ara toplam	3465	62,5
Cevap vermeyen	2076	37,5
TOPLAM	5541	100,0

Tablo: 9.26: Bazı Değişkenlere Göre Yürürlükteki Anayasanın Kabul Tarihi

Yürürlükteki Anayasanın kabul tarihi %								
	1931 1940	1941 1950	1951 1960	1961 1970	1971 1980	1981 1990	1991 2000	Bilmiyorum
CİNSİYET								
Erkek	2,8	,6	1,0	2,4	8,5	46,2	2,3	25,6
Kadın	1,4	,4	,6	2,0	8,2	38,2	2,7	35,1
ÖĞRENİM								
İlköğretim			1,2	1,2	5,8	19,1	3,7	63,1
Lise	3,1	,4	,9	2,3	7,4	30,4	2,6	40,0
Ön lisans	3,4	1,5	1,0	3,4	7,9	32,5		36,5
Lisans	1,8	,3	,3	2,3	9,1	53,3	3,2	18,7
Lisansüstü			1,3		11,4	74,5	3,4	5,4
AİLENİN AYLIK GELİRİ								
0-750	3,9	,4	,4	2,2	6,3	36,5	1,3	41,1
751-1000		,3	,8	4,5	10,3	36,1	,7	35,9
1001-1500	1,5	,2	,8	2,4	7,6	42,8	3,0	30,4
1501-2000	2,3	1,5	,1	1,3	8,6	48,9	4,2	22,1
2001-3000	3,0		1,3		6,1	49,2	3,4	23,2
3001-5000	2,9		5,8		8,7	58,0		15,9
5001 üstü	18,5				14,8	14,8	3,7	33,3

Gençlerin bilgi düzeyini farklı Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre belirlemek amacıyla, Birinci Cumhurbaşkanı'nın Seçilme Tarihi, 28 Şubat Darbesinin Tarihi ve Demokrat Partinin İktidar Yılları sorularına verdikleri cevaplar incelenmiştir (Tablo 9.27-9.29). Gençlerin verdiği cevaplardan, kimlikleri nedeniyle aralarında bilgi düzeyi olarak sorulara bağlı olacak şekilde ciddi bir farklılık olmadığı görülmektedir. Cumhurbaşkanı sorusu hariç, diğer iki sorunun cevaplarında bilmiyorum oranının %45-%58 bandında olması üzerinde düşünülmesi gereken bir konu hatta bir sorundur.

Tablo:9.27: Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Birinci Cumhurbaşkanı'nın Seçilme Tarihi %

KİMLİK	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
Dindar	,8	11,4	61,5	1,8	,6	,6	,2	,0	,2	,2	22,6
İslâmcı	1,1	10,7	59,5	2,3	,8	,8	,3	,0	,3	,2	24,2
Müslüman	,8	10,2	63,7	2,0	,7	,7	,2	,0	,1	,1	21,5
Muhafazakâr	,7	9,6	64,0	1,8	,5	,7	,2	,0	,1	,1	22,3
Ülkücü	1,0	11,5	63,8	3,5	,5	,9			,2	,1	18,6
Milliyetçi	,5	10,8	65,3	1,8	,7	,7	,1	,0	,1	,1	19,7
Demokrat	,7	11,4	65,4	2,2	,7	,8	,1	,0	,1	,2	18,3
İlerici	,4	11,5	64,9	2,0	,8	,6	,2	,0	,2	,2	19,2
Sosyal Demokrat	,7	10,4	64,7	2,0	,6	,8	,2	,1	,1	,3	20,1
Liberal	,6	10,9	66,4	2,5	,8	,3	,3			,3	18,0
Laik	,7	11,0	64,9	2,1	,8	,7	,1	,0	,1	,1	19,3
Atatürkçü	,7	11,4	64,1	1,9	,7	,7	,2	,0	,1	,2	19,9
Feminist	,5	14,9	59,0	1,6	1,3	,5	,6		,6		21,0
Sosyalist	,7	12,9	62,0	2,0	,6	,9	,2	,1	,1	,2	20,4
Kemalist	,2	12,2	66,4	1,7	,7	,5	,2		,2	,2	17,7
Devrimci	,6	12,2	60,4	2,4	,6	1,1		,1	,2	,1	22,4
Ateist	2,9	8,7	55,8	4,8	1,9						26,0
Komünist	1,2	10,7	57,5	1,2	,6	,6					28,3

Tablo:9.28: Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre 28 Şubat Darbesinin Tarihi %

KİMLİK	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
Dindar	,7	,5	,9	,5	1,3	7,3	8,0	7,5	6,4	18,3	48,5
İslâmcı	1,2	,4	,4	,6	1,4	6,5	7,8	6,7	5,3	16,3	53,5
Müslüman	,7	,5	,4	,6	1,2	7,4	8,3	7,0	5,7	18,1	50,0
Muhafazakâr	,6	,6	,7	,4	1,2	7,4	8,8	7,7	5,6	19,5	47,5
Ülkücü	,2	,4	,4		,9	6,4	11,1	8,2	7,1	15,2	50,2
Milliyetçi	,7	,7	,4	,5	,9	7,4	9,0	6,8	5,8	18,1	49,9
Demokrat	,7	,5	,7	,4	1,2	8,7	7,2	8,0	5,7	17,5	49,4
İlerici	,5	,4	,4	,5	,8	8,2	8,7	7,4	5,7	17,4	50,1
Sosyal Demokrat	,5	,7	,6	,6	1,0	8,1	8,1	6,3	5,2	16,1	52,9
Liberal	,5		,3	,8	,9	8,3	8,9	8,6	4,9	17,7	49,2
Laik	,9	,4	,6	,5	1,3	8,2	7,8	6,8	4,9	16,9	51,7
Atatürkçü	,6	,6	,7	,3	1,0	7,7	8,3	6,6	4,4	16,5	53,0
Feminist	1,5	,2		,7	,7	5,8	11,4	6,5	4,1	11,0	57,9
Sosyalist	,9	,7	,4	,6	,9	8,8	8,7	6,3	4,7	13,1	54,8
Kemalist	,8	,4	1,0	,5	,9	7,5	8,9	6,8	3,8	17,7	51,7
Devrimci	1,1	,7	1,2	,7	1,1	8,6	8,7	5,2	3,8	14,2	54,6
Ateist	2,1		2,1		2,1	7,4	6,4	8,5	10,6	16,0	44,7
Komünist			1,9		1,3	4,5	7,4	10,3	3,2	21,2	50,3

Tablo:9.29: Siyasi-İdeolojik-Dini Kimliklere Göre Demokrat Partinin İktidar Yılları %

KİMLİK	1900-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	1991-2000	Bilmiyorum
Dindar	,5	,4	1,1	,8	10,4	23,7	5,5	3,9	3,4	1,5	48,8
İslâmcı	,4	,6	1,2	,8	10,4	21,1	5,0	3,5	3,1	1,5	52,3
Müslüman	,5	,4	,7	,7	11,6	22,9	5,6	3,5	3,0	1,4	49,7
Muhafazakâr	,2	,7	,8	,4	12,6	23,7	4,6	3,1	3,4	1,1	49,4
Ülkücü	,2	,3	1,0		13,7	22,0	8,0	4,2	2,8	1,0	46,9
Milliyetçi	,5	,4	1,1	,7	11,3	23,0	5,4	3,7	3,6	1,6	48,7
Demokrat	,5	,2	1,1	,9	11,7	24,6	5,4	4,0	2,9	1,5	47,0
İlerici	,3	,4	,9	,4	12,4	23,0	5,1	3,7	3,3	1,4	49,2
Sosyal Demokrat	,6	,4	1,4	,6	13,1	19,7	4,4	4,9	3,5	1,2	50,1
Liberal	,1	,5	,9	,1	13,6	25,9	5,3	4,1	3,2	,9	45,2
Laik	,6	,4	,7	,6	12,6	22,8	5,9	3,6	3,3	1,1	48,4
Atatürkçü	,4	,4	,6	,7	11,7	22,4	5,9	3,7	3,1	1,4	49,7
Feminist			1,5	1,1	12,2	16,2	4,9	2,9	3,3	1,8	56,3
Sosyalist	,7	,4	,9	,9	13,0	18,5	4,6	5,1	3,9	1,4	50,7
Kemalist	,7	,6	1,4	,5	11,7	24,6	5,8	4,0	3,6	1,7	45,5
Devrimci		,8	,7	1,1	12,9	20,1	4,7	3,8	3,4	1,3	51,3
Ateist	2,1	2,1	2,1	2,1	7,4	22,1	2,1	6,3		6,3	47,4
Komünist		,6	1,3		7,0	19,0	7,9	7,6	2,5	1,9	52,2

10. BÖLÜM GENÇLİK VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

- 10.1: Kitle iletişim araçları ve Bireysel-Toplumsal Değerler
- 10.2: Kitle İletişim Araçları ve Aile Değerleri
- 10.3: İnternet ve Bağımlılık
- 10.4: İnternet ve Kontrol
- 10.5: Kitle İletişim Araçları ve Rol Model

GENÇLİK VE KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI

İnsanlık bir iletişim devrimi yaşıyor; kitle iletişim araçları ise sebep ve sonuçlarıyla bu sürecin ekseninde yer alıyor. Günümüz insanı, kitle iletişim araçları sayesinde hayatını yönlendirip programlandırır oldu. Artık hiç kimse e-maillerine bakmadan, gazete ve televizyona göz atmadan güne başlamıyor. Mahremiyetin son alanlarını da bitirecek fotoğrafların ve kişisel bilgilerin internet üzerinden herkese gösterildiği veya ilan edildiği bir tutum bildik yaygın özellik haline geldi. Daha çok çocukların ve gençlerin iki elinin arasına sıkışmış ve başparmakların daktilonun tuşlarının iniş-çıkış seriliğinde çalıştığı, dilbilgisi kurallarının alt-üst edildiği mesajlar her an bir telefonda diğerine akıp duruyor. Arkadaşlarla ve komşularla beraberlikler televizyon veya sinemadaki programa göre ayarlanıyor. Bilgiye kolayca ulaşıyor ama ulaşılan bilginin güvenilirliği konusunda tam bir karmaşa yaşanıyor. Damat veya gelin adaylarının geçmişleri veya hâlihazır durumları, internet üzerinden araştırılıyor; bankaya gitmeden her türlü bankacılık işlemleri herhangi bir yerden yapılabilir; o anda yeryüzünün hangi noktasında olduğunuzu küçük bir ekranda adım adım izleyebiliyorsunuz. Artık kitle iletişim araçları her yerde ve her şeyle birlikte. Üstelik kitle iletişim araçları sadece bireyin kişisel ihtiyaçlarına yön vermemekten veya ihtiyaçlar oluşturmaktan geri kalmıyor; ayrıca toplumsal hayatın önde gelen unsurlarından olan ekonomik, siyasi, kültürel hayat üzerinde de önemli roller oynuyor. İnsanlar dünyayı kitle iletişim araçları aracılığıyla öğreniyor ve tanıyor.

Kitle iletişim araçları, bilgilendirme ve eğlendirme işlevlerini yerine getiriyor. Kitle iletişim araçları bir anda bir insanı, bir grubu, bir ülkeyi ya da tüm dünyayı etkileyebilecek işlevler üstlenebiliyor. Sunduğu mesajların bir amaç taşımadığını düşünmek ise oldukça iyimser bir yaklaşımdır. **Kitle iletişim araçlarının yöneticileri ellerindeki iletişim mesajlarını istedikleri gibi kurguluyor ve var olan gerçekleri olduğundan farklı gösterilebiliyorlar. Sunulan bu mesajlar kurgulayanın ideolojisini, değerlerini yüzeysel olarak değil, derinden etkiyle istediği yerlere aktarıyor.**

Televizyon, yakın zamana kadar kitle iletişim araçları içinde en fazla tartışmaya konu olan araçlardan birisi(ydi). Televizyon, insanlığın ufuklarını genişletebilen ve büyütebilen harika bir iletişim aracı olarak anlam kazandı. Eğlenceyi, her ne zaman

istenirse, neredeyse gece gündüz her saat mevcut olan temel bir insani hak yaptı. Onu evlerine almış olan herkesin hayat tarzı ve gündelik alışkanlıkları temelden değişti¹.

Televizyonun bireylere etkileri üzerine tartışmalar, genel olarak iki kutupta toplanmaktadır. Bunlar, televizyonun bireyler üzerinde olumlu ve olumsuz tesirleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Fakat tartışmaların odağına televizyonun olumsuz etkileri üzerine yapılan görüşler oturmuştur. Bu tartışmalar, Türkiye’de özellikle özel televizyon kanallarıyla birlikte oldukça alevlenmiştir. Televizyon üzerine yapılan eleştirilerde ise genellikle, programlar ve içerikler ön plana çıkmaktadır. Bireyler hiç zorlanılmadan tüketime feda edilebilmektedir ve bunun en önemli aracı televizyondur. Diğer taraftan televizyon, sadece haber kalitesindeki genel düşüşün sorumlusu olarak suçlanmakla kalmayıp, politikaya dair genel cehaletten suç ve şiddete, akşam sofrasındaki muhabbet yokluğuna varıncaya dek tüm toplumsal hastalıklardan sorumlu tutulmaktadır. **Toplumsal olarak konuya bakıldığında, insani ilişkileri güçlendiren değer yargıları yerini, televizyonun getirdiği yeni kültürel değerlere bıraktığı görülmektedir. Televizyon, yabancı kaynaklı diziler ve reklamlar aracılığıyla kültürler arası etkileşimi artırırken, diğer taraftan da varlıklı ülkelerin zengin bireylerinin yaşam ve estetik anlayışını ön plana çıkarmış ve zaman içinde bu değerlerin benimsenmesi yönünde etkili olduğu görülmüştür².**

Televizyon ile ilgili tartışma ve eleştirilerin çoğu, televizyonun bireyler üzerindeki etkileri üzerine odaklanmıştı. Ama artık internet gündemde daha fazla yer bulur ve meşgul eder oldu. İnternet, bireysel ve toplumsal değişimin, dönüşümün en güçlü fenomeni olup çıktı. Ama bu olurken televizyonunun eleştirilen, kaygı duyulan özellikleri zayıflamadı; aynen devam ediyor. İnternet mevcuda, mevcuttakinden daha güçlü etkiyle eklendi. Böylelikle insanlar, daha çok televizyon ve internet tarafından gerçekleştirilen zihinsel, duygusal, davranışsal bir kuşatmanın nesnelere haline geldiler.

İnternete gelince, internet, kısa süreli bir geçmişe sahip olmasına karşın dünya üzerinde yaygın bir kullanım alanı edinerek ayrıcalıklı bir konuma erişmiş bir kitle iletişim aracıdır. Ticaret, haberleşme, eğlence sektöründe; eğitim ve hatta yönetim uygulamalarında interneti kullanmak mümkün olmaktadır. Gün geçtikçe kullanım alanı genişleyen bu iletişim aracıyla birlikte hayatımıza yeni ifadeler, anlatım kalıpları, semboller, kullanım pratikleri de girmektedir. İnternet ile etkileşimli bir iletişim süreci doğmuştur. Geleneksel medyadaki yansıma gecikmeleri ve okurdan tepki alamama sorunlarına karşın, İnternet ortamında *okurdan anlık tepkiler* alabilme olanağı bulunmaktadır. Çünkü İnternet kullanıcısı, bilgisayar ekranında okuduğu yazının

tepkisini, herhangi bir materyale (kâğıt, kalem, zarf, telefon vb.) ihtiyaç duymadan, web sayfasındaki ilgili *yere* tıklayarak anında iletebilmektedir. Bu kolay ve çok basit bir şekilde kitleden yanıt alabilme; İnternet kullanıcısının görüşlerini, deneyimlerini, gördüklerini aktarabilme olanağını doğurmuş ve etkileşimli bir iletişim süreci oluşturmuştur. İnternetteki evrensel iletişimde yazı-ses ve görüntü aynı ortamda kullanılmakta; bu da iletişimi diğer geleneksel medyaya göre daha etkin kılmaktadır. Böylece İnternet, gazete, radyo ve televizyonun üstünlüklerini aynı ortamda bir araya getirerek güçlü bir enformasyon sunumu gerçekleştirmektedir. İnternetin oluşturduğu sanal iletişim çerçevesinde, bireyler ve toplumlar arasında yakınlaşma ve ortak ilgiler oluşturma ile sanal kültür ortamı da doğmuştur. **Sanal iletişimle oluşan sanal kültürde internet kullanıcıları (“Netdaşlar”), farklı yaşam koşullarında ve kültürlerde yaşayanlarla yakınlaşmakta ve kültürel değişim gerçekleştirmektedir.**

Geleneksel medya; *birden bir çoğa* modelindedir (one-to-many). Bu modelde, iletişim aracının sahibi, gazete, matbaa, radyo, televizyon altyapısı olarak bir yatırım yapar ve kuruluşun bünyesinde belirli bir süzgeçten geçirildikten sonra üretilen enformasyon çok sayıda kişiye ulaştırılır. Burada, üretilen enformasyona yönelik bir tepki çoğunlukla alınmaz ya da gecikmeli olarak ve çok az sayıda alınır. Oysaki internetle oluşan iletişim süreci; *bir çoktan bir çoğa* modeli (many to many) uygulamaktadır. **Burada, iletişim aracının (İnternet’in) bir sahibi bulunmamaktadır ve üretilen enformasyon, geleneksel medyadaki gibi bir süzgeçten geçmeden doğrudan diğer insanlara sunulmaktadır.** Bu modelin temel avantajı ise iletişim sürecine, geleneksel medyadaki aksine, herkesin katılımcı olarak katılabilmesidir. **Burada her internet kullanıcısı bir yayımcıdır, dolayısıyla bir kaynaktır; ayrıca enformasyon tüketicisidir yani hedef kitlenin bir üyesidir. Bu bağlamda internet, geleneksel medyanın iletişim sürecine göre oldukça farklı bir yapı göstermektedir³.**

Özetle internetin diğer iletişim araçlarına nazaran daha hızlı oluşu, daha fazla alanı kapsaması ve görece daha az maliyete sahip olması, yaygınlaşmasını ve etkisini katlayarak artırmış ve artırmaya da devam etmektedir.

10.1. Kitle iletişim araçları ve Bireysel-Toplumsal Değerler

Değer, en genel anlamıyla *arzu edilen, ilgi duyulup peşinden koşulan, ayar ölçüsü olarak kullanılan şey* anlamlarına gelmektedir. Türkçede isim olarak karşılıdığı bazı anlamlar şunlardır: *Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin öneminin değdiği karşılık, kıymet; Bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı,*

1 M. Esslin, *Televizyon Çağı- TV Beyaz Camın Arkası*, İstanbul, 2001, s.87

2 Bekir Kocadaş, “Kültür ve Medya”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, www.InsanBilimleri.com

3 Hamza Çakır, Hakan Topçu, “Bir İletişim Dili Olarak İnternet”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.19, Yıl: 2005/2, s.75,76

paha; Yüksek ve yararlı nitelik⁴. Değer, dinden ekonomiye, psikolojiden sosyolojiye kadar değişik alanlarda yoğun bir şekilde kullanılan bir kavramdır. İnsan eylemlerini seçme, meşrulaştırma ve olayları değerlendirmede bir ölçek olarak anlam kazanmaktadır.

Toplumsal değerler, belli bir toplumda oluşan, ortaklaşa kabul gören, düşünce ve kuralların uygulama biçimlerini yansıtan ölçütlerdir. Genellikle beğeniye, ahlâk ve inançlara dayanır. Toplumsal değerler, toplumların tarihsel gelişim süresinde oluşur ve birey toplumsal değerleri, içinde doğduğu toplumda hazır bulur. Değerler, bir toplumdaki bireyler ve gruplar tarafından benimsenen, değerli kabul edilen düşünceler, kurallar, uygulamalar ve maddi unsurlardan oluştuğundan; maddi ve manevi niteliklere de sahiptir. **Toplumsal değerler, bireylere neyin doğru, neyin yanlış, neyin iyi, neyin kötü, neyin güzel, neyin çirkin ve neyin adil olduğu konusunda genel yargılara varma imkânı sağlamaktadır**⁵. Değerlerin özellikleri konusunda araştırmacıların ortaya koydukları ortak noktalar, özellikle de üzerinde durmayı düşündüğümüz işlevler açısından bakıldığında, şöyle sıralanabilir:

a) Değerler, fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirme imkânı veren olgulardır. Değer, dini veya profan hangi türden olursa olsun ferdin kendini konumlandırma, tercih etme, karşılaştırma imkânlarını sağlar. Bunu sağlarken de bir standart oluşturur.

b) Değerler, inanışlar ihtiva eden, dolayısıyla aşkınlıklar taşıyan olgulardır. Her değer beraberinde bir inanç taşır; yani değer olduğu her yerde bir kabul, bir benimseme vardır.

c) Değer, ilgi gösterilen, arzu edilen şeydir. Değerler, insanların ilgi objeleri, ilgilerin cinsi, miktarı, yoğunluğu çevresinde açıklanabilecek standartlardır.

d) Değerler her alanla ilgilidirler. Yani ekonomik, dini, ailesel, siyasal ve benzeri her alanın değerleri vardır. Ahlâk konusunda olduğu gibi adalet, hakkaniyet gibi her alanı ilgilendiren üst ortak değerler vardır. Ancak, daha alt beşeri birimlerin kendine has değerleri ve meselâ buna göre bir *ailesel değerlerden* söz edilebilir.

e) Dini veya sosyal, kaynağı ne olursa olsun, değerler bir biçimde sosyaldirler. Pek çok kişi tarafından paylaşılır, ciddiye alınırlar, coşku ile birlikte bulunur ve kavramsal olarak diğer nesnelere soyutlanabilirler.

f) **Değerler kişilerin kendi ürettikleri şeyler değildir, dışarıdan gelmektedirler. Gerçi değerlerin bir kısmı ve bir yönü toplum muhtevalıdır ama onların ferdi aştığı kadar toplumu aşanları da vardır ki tevhide dinlerin vazettiği ahlâki değerler burada bir örnek olarak hatırlanabilir. Değerlerin dini ve sosyal nitelikleriyle ilgili bu son yargılar bizi değerlerin kaynağı konusuna kadar getirir**

ve bu konuda da bir şeyler söylememizi gerekli kılar. Gerçekten de hayatımızda etkin olan değerler beşeri ve ilahi olmak üzere iki kaynaktan gelirler⁶.

Değerlerin işlevi, bütün beşeri olayların gerçekleşmesinde belirleyici olmak şeklinde formüle edilebilir. Siyasi, estetik, sosyal, ailesel, bütün beşeri olaylar bir değere dayanırlar. Gerçi sosyal olguların gerisindeki değerlerin bir kısmı geri dönüşlü olarak sosyal şartlar gereği üretilmiş ve dolayısıyla da süreci belirleyicilik özelliği zayıf olabilir ama bu, sonucu değiştirmez. Eylemler için bir hedef oldukları kadar sonucu değerlendirmeye yarayan değerler her şeyden önce bir ölçek görevini yerine getirirler. Yani değerler eylemin başında, sürecin bizzat içinde ve sonunda yer alırlar. Çünkü bu, insanın bilinç dünyasında ve vicdanında başlayan bir etki biçimidir. **Bu çerçevede değerlerin bazı görevleri şöyle sıralanabilir:**

a) Değerler, yargılamada birer araç olarak kullanılır.

b) **Kişilerin dikkatini istenen, yararlı ve önemli görülen kültür nesnelere üzerinde odaklaştırırlar.**

c) **İdeal düşünme ve davranma yollarını gösterirler.**

d) **Sosyal rollerin sevilmesinde ve gerçekleştirilmesinde rehberlik ederler.**

e) **Sosyal kontrol ve baskı araçları görevini yerine getirirler.**

f) **Dayanışma araçları olarak devreye girerler**⁷.

Teknolojinin hızla gelişmesinden dolayı, toplumsal değer ve kültürel yapılar da hızla değişmektedir. 1970'lerden sonra bilgi ve uzay teknolojileri ile askeri teknolojilerdeki yoğun atılım/gelişme kısa sürede toplumsal yaşamın tüm katmanlarında etkilerini gösterdi. Bilgisayar, televizyon, iletişim araçları, yüksek hızlı ulaşım araçları, internet, uydular vs. toplumun tüm teknik alt yapısını kuşattı. Bilgi toplumu teorisyenlerinden Masuda, endüstri toplumlarının merkeziyetçi özelliğine karşı, enformasyon toplumlarının *çok-merkezli* olduğunu söylerken bu durumun sosyal yapıda ve siyasal alanda, iki sonucu yol açtığına dikkat çekmiştir: **Birincisi, bilgi teknolojilerinin sınır tanımaz özelliği, geleneksel yapı ve değerleri çözmekte ve bireysel haz ve yaşantıyı merkezileştirmektedir. İkincisi ise, bu çok-merkezlilik ya da merkezsizleşme ulus-devleti ve onun tüm sosyal/siyasal bağamlarını içerdiren ve dışarıdan kuşatmıştır**⁸.

İletişim teknolojilerinden veya bir başka söyleyişle kitle iletişim araçlarından bahsederken daha yaygın ismiyle medyadan bahsediyoruz demektir. Toplumsal değerlerin değişimi ile medya arasındaki ilişki ise yaygın olarak bilinen bir konuya karşılık gelmektedir. Bu konunun çerçevesini çizmek gerekirse; **medya, sözlük anlamı**

4 Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2006, s. 483

5 Sami Güven, *Toplumbilim*, Bursa, 1999, s.163

6 Mustafa Aydın, "Değerler, İşlevleri ve Ahlâk", *Eğitime Bakış Dergisi*, 2011 / Yıl: 7, Sayı: 19, s. 39-42

7 Mustafa Aydın, "Değerler, İşlevleri ve Ahlâk", *Eğitime Bakış Dergisi*, 2011 / Yıl: 7, Sayı: 19, s. 39-42; Fichter Joseph, *Sosyoloji Nedir*, Konya, 1990, s.138-139

8 Mehmet Meder, "Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2001, S.9, s.73

olarak⁹, *iletişim ortamı, iletişim araçları, kitle iletişim araçlarının tümü şeklinde ifade edilmektedir*. Medyanın haber ve bilgi üreten tüm araçları ve kurumları (gazete, dergi, radyo, tv, internet vs.) kapsadığı, başka bir ifadeyle, medya denildiğinde tüm kitle iletişim araçları kastedilmektedir¹⁰. Medya, günümüzde toplumsal denetimi sağladığı gibi, toplumsal değişimin de başlıca araçlarından olan bir güç-iktidar kaynağı olarak kabul edilmektedir. Daha da önemle vurgulanması gereken şeyin medyanın kamusal olayların yer aldığı bir alan oluşturduğu, toplumsal yaşamda gerçekliğin ne olduğu konusunda tanımlar medya aracılığıyla oluştuğu (ve/veya oluşturulduğu) ve aktarıldığı savunulmaktadır. **Bu yüzden medya, topluma sürekli bir anlam sistemi sunmakta olağan ve doğal olan ile olağan dışı ve doğal olmayanın neler olduğunu göstermekte, kısacası, normalin ne olduğunun başlıca belirleyicisi olmaktadır¹¹. Medya, serbest zamanın organize edilmesinde ve kitlelerin kontrol altında tutulmasında çok önemli bir etkinliğe erişmiştir**. Bunu George Comstock, TV'yi eksene alarak, *artık hiçbir şey televizyondan önceki gibi değildir* şeklinde dile getirmiştir¹².

Sanal bir dünya olarak medya, toplumsaldan, aile yapısından, toplum değer ve yargılarından ve en önemlisi toplumsal gerçeklerden uzak oluşturulmuş, egemen güçlerin hizmetinde bir araç haline gelmiştir. Baudrillard'a göre, gerçeklik ilkesinin ortadan kaybolması, yeni bir gerçeklik anlayışına yol açmak yerine, görüntüler üzerine kurulu bütünsel bir gerçeklik (simülasyon evreni, sanal bir evren) evreninin oluşmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla ilkesinden yoksun bir gerçekliğin, gerçeklik olarak algılanması mümkün görünmemektedir¹³.

Medya, dış dünyanın algılanmasında bir çeşit süzgeç rolü oynamaktadır. Buna bağlı olarak da kitle içindeki bireylere yeni bir *öz kişilik* vermekte, bunu benimsetmektedir. Ayrıca, aynı kişilere, kim ve nasıl olmaları gerektiğini telkin edip, bu yönde isteklilik uyandırmaktadır. **Benimsenen bu yeni kişiliklere sahip olmak için neler yapmaları gerektiği onlara önerilmekte, bu yönde belirli bir teknik kazandırılmaktadır. Bu yeni öz kişiliğe büründürülüp, rahatlatılmaktadırlar. Yaşanılması gereken gerçek dünya değil, medyanın düzmece dünyası onlara yansıtılmaktadır¹⁴.**

Kitle iletişim Araçlarının daha çok popüler kültürün temsilciliğini yaptığı ve popüler kültürün yaygınlaşmasına katkı sağladığı yaygın olarak bilinen bir durumdur. **Popüler kültür, kültür endüstrisince üretilen ve geleneksel-yerleşik bireysel**

ve toplumsal değerleri dikkate almayan; hatta önemsizleştiren bir anlayış ve yaşam tarzını temsil etmektedir. Kitle iletişim araçlarından televizyonun yerleşik bireysel ve toplumsal değerler üzerindeki olumsuz etkilerini, gelenekselleşmiş ölçütlere dayanan hayat tarzları üzerindeki değiştirici-dönüştürücü ve hatta tahrip edici etkileri sayısız denilebilecek kadar çok bilimsel/akademik araştırmanın konusu olmuştur. Ancak aynı bağlamda internetle ilgili yapılan araştırmalar televizyonun değiştirici-dönüştürücü ve tahrip edici etki düzeyini çok fazlasıyla aşan düzeylerde olumsuz etkilere yol açtığını yine gerçekleştirilmiş bilimsel/akademik çalışmalar tarafından ortaya konulmuş bir durumdur. Bu tespitler her gün bir yeni araştırmayla da desteklenmektedir. Araştırmamız da bunlardan birisi ve en yenilerden biridir.

Araştırmamız dâhilinde kitle iletişim araçlarından gazete, televizyon ve internetin yerleşik bireysel-toplumsal değerlerin ve yine yerleşik anlayış ve yaşam tarzlarının üzerindeki olumsuz etkilerini tespit etmek amacıyla araştırma verileri arasında karşılaştırmalar yapılmıştır. Bu tablolarda, kitle iletişim araçlarının maalesef çoğu zaman olumsuz, bozucu etkilerini sayısal olarak gözlemlemek mümkün olmaktadır. Daha da önemlisi bu olumsuz etkilerde gazetenin, televizyon ve internete oranla son derece masum olan özelliklerine karşılık, interneti son derece güçlü ve olumsuz etkileriyle ön sırada yer almaktadır. Bu konuda şu bazı bireysel-toplumsal değerler örnek olarak alınabilir.

Araştırmamızda, katılımcılara Zengin olmanın/zenginliğin önemine ilişkin soru yöneltilmiştir. Alınan cevaplara göre (Tablo:10.1-10.2), gençler zenginliğin önemi konusunda bölünmüş durumdadır; aynı oranlarda olmak üzere zenginliği önemli veya önemsiz buluyorlar. TV'yi günde 6 saatten fazla izleyenler, zenginliği diğerlerine oranla, daha çok önemli buluyorlar. **TV izlemenin zenginliğe atfedilen değerde belirleyici bir faktör olduğu anlaşılıyor**.

Tablo:10.1: Zenginliğin Önemi

Kişilik ve hayatınız açısından zenginlik ne kadar önemlidir?		
	SAYI	%
Çok önemli	517	10,4
Önemli	1959	39,5
Önemli değil	1978	39,9
Hiç önemli değil	500	10,1
TOPLAM	4954	100,0

9 Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2005, s.483

10 Coşkun Aktan, *Toplam Ahlak*, İstanbul, 2004, s.59

11 Vedat Demir, *Medya Etiği*, İstanbul, 2006, s.7

12 M. Bilal Arık, *İnsan ve Kültürü Bir Arada Düşünmedikçe Popüler Kültürü Tartışamayız*, İstanbul, 2009, s.20

13 Jean Baudrillard, *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, Ankara, 2005.

14 Emrah A. Konukman, *Medya ve Kültür: Son Dönem Televizyon Dizilerinin Yaşam Tarzı Üzerindeki İmgeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. 2006, s. 39

Tablo:10.2: Medya-Zenginliğin önemi

	Kişilik ve hayatınız açısından zengin olmak ne kadar önemlidir? %			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	11,8	43,3	35,3	9,7
Birkaç günde bir	9,9	40,0	41,4	8,6
Haftada bir	11,3	35,8	43,2	9,7
Çok seyrek	5,9	34,4	44,5	15,2
Hiç kullanmam	12,7	31,0	52,1	4,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	8,2	38,1	42,1	11,7
1-3 saat	9,6	40,3	40,5	9,7
3-5 saat	17,5	43,9	31,6	7,1
6 saat ve üstü	23,9	29,9	28,4	17,9
TV izlemem	8,6	37,9	43,3	10,2
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	10,7	41,3	37,3	10,7
Haftada birkaç gün	8,5	42,2	39,3	10,1
Sadece hafta sonu	15,6	32,6	41,3	10,5
Çok seyrek	10,0	37,8	42,4	9,8
Hiç almam-okumam	17,4	34,2	40,2	8,2

Fırsatçı olmak, kabul etmek gerekir ki ilkeli olmamak, toplumsal değerleri en azından çok fazla önemsememek anlamına gelir. Gençler (Tablo:10.3-10.4), bu yönüyle fırsatçı olmayı çok fazla önemli bulmuyorlar. Yine de yaklaşık %20'lik bir kesim fırsatçı olmayı olumlu ve önemli buluyor. TV'yi günde 6 saatten fazla izleyenler, fırsatçılığı diğerlerine nazaran, biraz daha yüksek oranda çok önemli bulmaktadırlar.

Kişisel menfaati önelemek, fırsatçı olmaktadır gibi toplumsal değerler açısından pek olumlu bir özellik değildir. Ancak gençlerin (Tablo:10.5-10.6) hiçte azımsanmayacak bir kesiminin (%34,5), kişisel menfaati önelemeyi önemseyen ve olumlu bulduğu anlaşılıyor. Gençlerle ilgili önemli bir tespit, TV izlensin yada izlenmesin, genel olarak, gençliğin menfaatçi davranma eğilimi içinde, (%30-37), olduğudur

Tablo:10.3: Fırsatçı Olmak

Kişilik ve hayatınız açısından fırsatçı olmak ne kadar önemlidir? %		
	SAYI	%
Çok önemli	276	5,7
Önemli	755	15,5
Önemli değil	2030	41,7
Hiç önemli değil	1802	37,1
TOPLAM	4863	100,0

Tablo:10.4: Medya-Fırsatçı Olmak

	Kişilik ve hayatınız açısından fırsatçı olmak ne kadar önemlidir? %			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	6,7	18,8	38,6	35,9
Birkaç günde bir	5,9	14,7	43,6	35,7
Haftada bir	4,3	14,3	44,2	37,3
Çok seyrek	3,4	9,6	43,2	43,8
Hiç kullanmam	2,8	10,8	51,2	35,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	5,4	17,4	39,7	37,5
1-3 saat	5,4	15,8	44,2	34,7
3-5 saat	6,5	14,8	34,6	44,1
6 saat ve üstü	10,0	11,5	41,5	36,9
TV izlemem	5,6	11,8	42,5	40,1
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	8,8	19,6	40,6	30,9
Haftada birkaç gün	4,9	17,0	40,0	38,2
Sadece hafta sonu	9,3	15,0	40,5	35,1
Çok seyrek	3,0	12,1	44,7	40,2
Hiç almam-okumam	8,2	6,0	42,9	42,9

Tablo:10.5: Kişisel Menfaati Öncelemek

Kişilik ve hayatınız açısından kişisel menfaati önelemek ne kadar önemlidir?		
	SAYI	%
Çok önemli	424	8,9
Önemli	1221	25,6
Önemli değil	1837	38,5
Hiç önemli değil	1284	26,9
TOPLAM	4766	100,0

Tablo:10.6: Medya-Kişisel Menfaati Öncelemek

	Kişilik ve hayatınız açısından kişisel menfaati öncelemek ne kadar önemlidir? %			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	9,5	25,3	36,8	28,4
Birkaç günde bir	8,8	28,0	36,6	26,7
Haftada bir	6,6	27,3	49,6	16,5
Çok seyrek	11,2	19,3	38,9	30,5
Hiç kullanmam	1,5	26,2	47,1	25,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	8,5	24,9	39,3	27,2
1-3 saat	8,2	27,2	40,1	24,5
3-5 saat	10,2	27,7	37,8	24,3
6 saat ve üstü	12,4	22,5	28,7	36,4
TV izlemem	10,7	20,2	32,3	36,8
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	9,6	25,2	39,2	26,0
Haftada birkaç gün	5,2	24,9	41,5	28,4
Sadece hafta sonu	12,0	27,3	33,8	26,9
Çok seyrek	10,8	26,7	36,5	26,0
Hiç almam-okumam	11,8	21,9	36,5	29,8

Popüler olmak, daha çok günümüze ait bir özellik ve bu yönüyle de popüler bir değer/özellik olarak anlam kazanmaktadır. Gençlerin, ilginç bir şekilde, popüler olmayı genelde pek olumlu bulmadıkları gözlenmektedir (Tablo:10.7-10.8). Ancak, genel anlamda olmak üzere, TV'yi günde 3 saatten fazla izleyenlerin, diğerlerine oranla, popüler olmayı biraz daha yüksek oranda çok önemli buldukları görülmektedir.

Tablo:10.7: Popüler olmanın önemi

Popüler olmak, bireyin kişilik ve hayatı için ne kadar önemlidir?		
	SAYI	%
Çok önemli	348	7,1
Önemli	960	19,5
Önemli değil	2524	51,2
Hiç önemli değil	1095	22,2
TOPLAM	4927	100,0

Tablo:10.8: Farklı Değişkenler Açısından Popüler Olmanın Önemi

	Popüler olmak, bireyin kişilik ve hayatı için ne kadar önemlidir? %			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	8,6	24,2	47,7	19,5
Birkaç günde bir	5,8	18,3	52,7	23,2
Haftada bir	7,0	16,7	57,3	19,0
Çok seyrek	6,2	11,0	53,9	28,9
Hiç kullanmam	3,3	13,6	58,7	24,4
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	6,0	16,8	56,0	21,2
1-3 saat	6,6	20,0	53,2	20,1
3-5 saat	10,7	23,5	36,8	29,0
6 saat ve üstü	19,4	11,9	43,3	25,4
TV izlemem	4,9	19,2	49,5	26,4
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	8,9	22,3	50,0	18,7
Haftada birkaç gün	5,2	18,6	56,2	19,9
Sadece hafta sonu	10,6	22,1	45,3	22,1
Çok seyrek	5,8	18,6	49,4	26,2
Hiç almam-okumam	15,5	9,9	43,6	30,9

Güzel/yakışıklı olmak, bireyi önemli ve değerli kılan bir ölçüt olarak değerlendirilebilir. Bunun gençler açısından böyle olup-olmadığını anlamak için güzel/yakışıklı olmanın önemine ilişkin görüşleri test etmek amacıyla olan soru yöneltilmiştir (Tablo:10.9-10.10). Alınan cevaplara göre gençler güzel/yakışıklı olmanın önemi konusunda bölünmüş durumdadır. Ancak diğer özelliklerde olduğu gibi, bu özellikte de TV'yi günde 3 saatten fazla izleyenler farklı bir özellik sergiliyorlar ve güzel/yakışıklı olmayı diğerlerine nazaran çok önemli buluyorlar.

Tablo:10.9: Güzelliğin-Yakışıklılığın Önemi

Kişilik ve hayatınız açısından Güzellik/Yakışıklılık ne kadar önemlidir?		
	SAYI	%
Çok önemli	395	7,9
Önemli	1932	38,9
Önemli değil	2151	43,3
Hiç önemli değil	493	9,9
TOPLAM	4971	100,0

Tablo:10.10: Medya ve Güzelliğin-Yakışıklılığın Önemi

	Kişilik ve hayatınız açısından Güzellik/Yakışıklılık ne kadar önemlidir? %			
	Çok önemli	Önemli	Önemli değil	Hiç önemli değil
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	9,5	41,1	39,2	10,2
Birkaç günde bir	6,1	43,8	43,2	6,9
Haftada bir	6,6	41,2	43,3	8,9
Çok seyrek	6,9	26,1	52,4	14,6
Hiç kullanmam	8,8	23,3	58,6	9,3
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	5,7	41,9	41,9	10,4
1-3 saat	7,5	38,4	44,2	9,9
3-5 saat	15,1	36,0	39,1	9,8
6 saat ve üstü	24,6	27,5	37,7	10,1
TV izlemem	3,5	39,6	47,5	9,4
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	8,6	38,9	42,5	10,0
Haftada birkaç gün	7,1	42,0	41,2	9,7
Sadece hafta sonu	5,9	37,2	44,0	12,9
Çok seyrek	7,8	35,7	46,6	9,9
Hiç almam-okumam	15,0	42,2	36,7	6,1

Tablo:10.11: Medya - Genç Bir Kız İle Erkeğin İstedikleri Şartta Aynı Evde Yaşamaları

	"Genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler" (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
İnternet kullanma sıklığı					
Her gün	9,9	18,3	16,2	29,1	26,6
Birkaç günde bir	5,2	14,9	17,2	28,9	33,8
Haftada bir	7,4	11,5	17,9	29,8	33,3
Çok seyrek	4,8	13,5	9,5	23,9	48,3
Hiç kullanmam	5,8	2,2	4,4	26,5	61,1
TV seyretme sıklığı					
1 saatten az	6,6	14,7	16,8	26,5	35,3
1-3 saat	7,4	13,6	15,0	30,7	33,3
3-5 saat	6,7	23,0	16,1	23,5	30,7
6 saat ve üstü	20,3	19,6	11,6	18,1	30,4
TV izlemem	8,1	16,2	9,6	27,9	38,2
Gazete okuma sıklığı					
Her gün	9,2	15,3	17,4	24,2	33,8
Haftada birkaç gün	7,1	16,9	14,4	29,7	31,9
Sadece hafta sonu	8,1	23,1	18,9	23,7	26,2
Çok seyrek	5,6	12,8	13,6	30,9	37,1
Hiç almam-okumam	16,3	12,2	9,2	24,5	37,8

10.2: Kitle İletişim Araçları ve Aile Değerleri

Kitle iletişim araçlarının etkilediği ve değiştirip-dönüştürdüğü değerler içerisinde ahlaki değerlerle de irtibatlı olan aile değerlerinin özel ve önemli bir yeri vardır. Aile değerlerinin iletişim araçlarından ne oranda ve hangi yönde etkilendiğini tespit etmek için konu bağlamında özel ve önemli bir yere sahip olan bir kısım veriyi incelemek yararlı olacaktır. Bu bağlamda dikkate alınacak verilerden birisi, kız-erkek ilişkileriyle ilgilidir.

Katılımcılara yöneltilen *genç bir kız ile erkek istedikleri şartlarda aynı evde yaşayabilirler* yargı cümlesini değerlendirmeleriyle ilgili soruya alınan cevaplara göre (Tablo:10.11), interneti yoğun kullanmakla veya TV'yi günde 6 saatten fazla izlemekle söz konusu yargıya katılma biçimi arasında doğrusal bir ilişki bulunduğu tespit edilmiştir.

Benzer durum *üniversite öğrencilerinin kızlı-erkekli aynı evde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez* (Tablo:10.12) görüşünü değerlendirmede de aynı şekliyle karşımıza çıkmaktadır. Ancak oranlar, çok daha yüksektir. **Bu, üniversiteli olmanın toplumsal değerlere bakış açısında bir zihinsel kayma ve kirlenmenin var olduğunu göstermektedir.**

Tablo:10.12: Medya - Üniversite Öğrencilerin Kız-Erkek Aynı Evde Yaşamaları

	"Üniversite öğrencilerinin kız-erkek aynı evde yaşamaları kendilerinden başka hiç kimseyi ilgilendirmez" (%)				
	Kesinlikle katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
İnternet kullanma sıklığı					
Her gün	18,6	22,6	13,9	20,5	24,5
Birkaç günde bir	13,7	21,8	15,4	22,3	26,8
Haftada bir	14,6	18,7	13,4	28,7	24,6
Çok seyrek	12,6	15,0	9,3	26,7	36,4
Hiç kullanmam	9,8	8,1	3,4	16,2	62,4
TV seyretme sıklığı					
1 saatten az	18,7	17,5	12,6	23,6	27,6
1-3 saat	12,6	21,3	13,6	22,5	30,0
3-5 saat	21,3	24,4	11,4	15,5	27,4
6 saat ve üstü	22,1	13,2	18,4	12,5	33,8
TV izlemem	14,1	20,0	13,2	25,4	27,2
Gazete okuma sıklığı					
Her gün	20,8	20,1	13,3	18,4	27,4
Haftada birkaç gün	13,3	22,8	12,8	20,6	30,5
Sadece hafta sonu	26,0	21,0	11,5	26,8	14,8
Çok seyrek	11,6	17,8	14,5	25,8	30,3
Hiç almam-okumam	17,3	18,9	8,2	21,9	33,7

Katılımcılara *sevdiğiniz kızla/erkekke evlenmeye karar verdiniz ancak daha önce birisiyle cinsel ilişkisi olduğunu öğrendiniz, bu durumda ne yaparsınız* diye sorulmuştu. Alınan cevaplar kitle iletişim araçlarını takip bağlamında incelendiğinde (Tablo:10.13), interneti kullanma yoğunluğundaki azalışa bağlı olarak *evlenmekten vazgeçerim* cevabında artış gözlenmektedir.

Tablo:10.13: Medya – Bakire Olmayan Birisiyle Evlenmek

	Sevdiğiniz Kızla/Erkekke evlenmeye karar verdiniz ancak daha önce birisiyle cinsel ilişkisi olduğunu öğrendiniz, ne yaparsınız? (%)		
	Evlenmekten vazgeçerim	Etkilenirim ama vazgeçmem	Etkilenmem ve evlenirim
İnternet kullanma sıklığı			
Her gün	49,1	42,4	8,5
Birkaç günde bir	58,2	37,4	4,4
Haftada bir	69,2	27,3	3,5
Çok seyrek	62,2	31,4	6,3
Hiç kullanmam	76,3	13,7	10,0
TV seyretme sıklığı			
1 saatten az	57,1	37,8	5,1
1-3 saat	56,2	37,2	6,6
3-5 saat	57,4	34,5	8,2
6 saat ve üstü	61,4	30,0	8,6
TV izlemem	56,6	33,9	9,6
Gazete okuma sıklığı			
Her gün	62,6	31,8	5,6
Haftada birkaç gün	55,8	38,8	5,4
Sadece hafta sonu	47,5	41,8	10,7
Çok seyrek	54,0	38,7	7,3
Hiç almam-okumam	63,1	23,7	13,1

Eşcinsel ilişkiyi değerlendirmekle ilgili olarak araştırma kapsamında yöneltilen soru *bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekke, kadının kadınla) cinsel ilişkileri konusunda ne düşünüyorsunuz* sorusudur. Alınan cevaplar kitle iletişim araçlarını takip bağlamında incelendiğinde (Tablo:10.14), interneti kullanma yoğunluğundaki artışa bağlı olarak *bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez* görüşünü dile getirenlerde artış gözlenmektedir.

Tablo:10.14: Medya – Eşcinsel İlişkiyi Değerlendirme

	Bir kişinin kendi cinsinden birisiyle (erkeğin erkekke veya kadının kadınla) cinsel ilişkileri konusunda ne düşünüyorsunuz? (%)						
	Bireysel tercih-kimseyi ilgilendirmez	Onaylamıyorum ama beni ilgilendirmez	Kararsızım/ bilemiyorum	Olmamalı/ yanlış	Sapıklık	Günah	Ahlaksızlık
İnternet kullanma sıklığı							
Her gün	22,2	37,7	1,4	14,6	10,6	5,7	7,7
Birkaç günde bir	15,9	33,9	2,2	18,4	13,0	7,2	9,5
Haftada bir	14,2	31,6	2,7	19,5	8,8	6,7	16,5
Çok seyrek	10,8	33,2	,6	14,9	10,0	13,8	16,8
Hiç kullanmam	11,2	16,0		34,4	11,6	12,0	14,8
TV seyretme sıklığı							
1 saatten az	18,0	34,7	1,2	16,4	10,4	8,4	10,9
1-3 saat	15,4	36,2	1,2	18,4	10,6	7,9	10,3
3-5 saat	16,1	30,3	5,0	14,4	15,1	6,6	12,6
6 saat ve üstü	23,0	34,5	2,2	21,6	5,8	7,9	5,0
TV izlemem	24,3	29,7	,3	14,7	13,3	6,6	11,1
Gazete okuma sıklığı							
Her gün	21,4	32,7	1,3	13,6	14,8	7,0	9,2
Haftada birkaç gün	17,9	32,0	1,3	20,5	9,0	7,8	11,5
Sadece hafta sonu	20,1	38,2	3,6	16,8	9,6	4,4	7,4
Çok seyrek	14,7	38,0	1,3	15,9	10,9	8,2	11,0
Hiç almam-okumam	12,3	27,2	3,1	17,5	11,8	11,8	16,2

10.3. İnternet ve Gençlik

İnternet (International Network) uluslararası ağ kelimelerinden oluşan TCP/IP protokolü (Transmission Control Protocol/Internet Protocol) ile birçok bilgisayar sisteminin birbirine bağlı olduğu, dünya çapında yaygın olan ve sürekli büyüyüp gelişen bir iletişim ağıdır. İnternet, bireylerin dünya üzerinde birbirleri ile çok geniş amaç ve içerikte iletişim kurmalarını, bilgiye kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmayı, bilgi alışverişinde bulunmalarını sağlayan ortak bir iletişim altyapısıdır.

“İnternet gençliği” olarak adlandırılan kitle ise; yoğun biçimde bilgisayar ve internet kullanan, internette oyun oynayan, sohbet eden, arkadaş çevresi ile internet üzerinden iletişim kuran, günlük hayatında sıklıkla sanal ortamlara girip çıkan ve internetin günlük hayatında önemli bir yere sahip olduğunu düşünen

bireylerden oluşmaktadır. Dolayısıyla internet gençliğinin özellikleri arasında; **interneti oyun ve eğlenme aracı olarak görmesi, kendi ile aynı fikirde olduğunu düşündüğü kişilerle internet aracılığıyla bağlantı kurması, sanal âlemde sohbet ihtiyacını gidermeye çalışması, can sıkıntısından dolayı internete yönelmesi, sosyo-kültürel etkinliklere katılımlarının az olması, daha çok internet arkadaşlıklarını tercih etmesi, internet aracılığıyla evrensel vatandaş olma gibi özellikler sayılabilir.**

13–19 yaş arasındaki gençler internette en çok tehlike altındaki kesim olarak görülmektedir. Çünkü bu kesim üzerinde ailelerin denetim gücü zayıflamakta ve sanal ortamdaki aktivitelerin kısıtlanması zorlaşmaktadır. 13–19 yaş arasındaki gençlerin interneti daha farklı amaçlarla kullandıkları, daha küçük yaşlardaki kullanıcılara göre farklı ilgi alanların olduğu gözlemlenmektedir. Bu grubun genelde diğer insanlarla çevrimiçi iletişim kurmaktan hoşlandıkları bilinmektedir. Hepsinden daha önemlisi ise internette oldukça sık rastlanabilen cinsel içerikli web sayfalarına fazlasıyla ilgi gösterdikleri bilinmektedir¹⁵. **Yetişkinler, interneti kendi işlerinin bir parçası olarak ve işle alakalı bilgi elde etmek için kullanıyorken; 13–19 yaş arası gençler interneti daha çok oyunlar oynamak, müzik dinlemek ve yeni insanlarla tanışmak amacıyla kullanmaktadırlar.**

İnternet gençliğinin **iki farklı kimliği** vardır. **Birincisi;** özellikle sahip olmayı istemediği ya da gizlemek istediği özelliklerini de içeren gerçek yaşam kimliği, **ikincisi ise;** istediği ya da gerçek yaşamda sahip olamayıp da hayalini kurduğu vasıflara büründüğü sanal yaşam kimliğidir. Sanal yaşam kimliği, bireyin istek ve arzuları doğrultusunda şekillenebildiği için birey tarafından daha çok kabullenilmektedir. İnternet ortamında yeni edinilmiş sahte ya da gizli kimlikleri ile bireyler yenilik arayışları, özgürlük istekleri, toplumsal baskı ve normlardan uzak duygu ve düşüncelerin ifade edildiği, farklı gruplara karışabildikleri vb. olanaklara sahip olabilmektedirler.

Türkiye’de gerçekleştirilen kapsamlı bir araştırmada lise ve yüksekokula giden 2000 öğrencinin oluşturduğu evrende, 150 erkek, 150 kız öğrenciden oluşan örneklem grubuyla bir araştırma yapmışlardır. Gruplara anket yoluyla 25 tane açık uçlu soru sorulup alınan cevaplar, **“tanımlayıcı analiz yöntemiyle”** incelenerek yorumlanmıştır. Bu araştırmanın bulgularına göre internet ile ergenlerin iletişimi arasında aşağıdaki ilişkiler tespit edilmiştir¹⁶.

- Erkeklerin kızlara oranla daha fazla internet kullandıkları belirlenmiştir.
- Ergenlerin şiddet olaylarına karışmasının ya da şiddete eğilimli olmasının internet ya da televizyon ile ilgili değil, eğitim sistemiyle ilgili olduğu görülmüştür.

- Sürekli sınavlara hazırlanarak zaman harcayan çocukların daha fazla internet kullandıkları ve şiddete eğilimli oldukları görülmüştür.
- Erkekler daha çok hareket içerikli oyunlar oynarken, kızların *Chat* yaptıkları tespit edilmiştir.
- Ergenler arasında internetin zarar değil yarar getirdiği görüşünün daha etkin olduğu belirlenmiştir.
- Ergenlere göre internetin en etkileyici yönü, istendiği an, istenen bilgiye ulaşabilmeye olanak tanınmasıdır.
- Bilgisayar, televizyon ve internet gibi iletişim araçlarının aile ile iletişimini olumlu ya da olumsuz etkileyip etkilemediği sorusuna öncelikle anne ve babaların, kendilerinden çok bu teknolojilere zaman ayırdıkları bu nedenle iletişim çatışmalarının yaşandığı görüşü egemen olmuştur. Ailenin, ergenden uzaklaşması ergenin de aileden uzaklaşmasına neden olmaktadır.
- **Ayrıca, internetin aile içi çatışmaları getirirken, ergenin sosyalleşmesini olumlu yönde etkilediği sonucu ortaya çıkmıştır.**

Araştırmamızın bulguları bu tespitleri destekler mahiyettedir. Elbette ki internet çok yönlü bir kitle iletişim aracıdır; çok farklı amaçlarla ilgi duyulan bir araç olarak anlam kazanmaktadır.

Araştırmanın katılımcı grubuna internet kullanma amaçları sorulmuş ve önem sırasına göre iki tercihte bulunmaları istenmiştir (Tablo: 10.15-10.16). **Birinci tercih sıralamasına göre** (Tablo:10.15) gençlerin internet kullanmalarındaki en önemli amaç **haberleşme/e-mail’dir** (%29,2). İnternet kullanımında ikinci yaygın amacı **bilgi edinme/ödev hazırlama** oluşturmaktadır (%24,5). İnternet kullanımında üçüncü amacı ise **chatleşme/sohbet etme** oluşturmaktadır (%15,1). Esasında haberleşme/maillleşme, chat/sohbet etme durumunun güçlü bir şekilde yer aldığı hesaba katılırsa internet, gençler tarafından daha çok chatleşme olarak ifade edilen bir tarzda birbirleriyle iletişim kurmak için kullanılmaktadırlar.

Birinci düzey tercihlere göre oyun oynamak için internete giren erkeklerin oranı (%15,6) kadınların oranı yaklaşık 3 katıdır (%4,4). Buna karşılık kadınlar interneti erkeklere oranla daha yüksek oranlarda olmak üzere **film izlemek ve müzik dinlemek, haberleşme, chatleşmek, bilgi edinmek -ödev hazırlamak** için daha çok kullanmaktadırlar.

Katılımcıların öğrenim düzeyi dikkate alındığında, ilköğretim ve lise düzeyi öğrenime sahip olanlar diğerlerine oranla dört katına varan yüksek oranlarda internete daha çok **oyun oynamak** için girmektedirler. **Bilgi edinme/ödev hazırlamada** ve **haber okumada** lisansüstü öğrenime sahip olanlar, diğer öğrenim düzeyindekilere göre interneti daha çok kullanmaktadırlar (Tablo:10.17)

15 Gregg Keizer, “Çocuklarınızı Koruyun” *PC Life*, Mayıs 2001, s.74

16 M. Aksüt, Z. Batur, *İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme Ve İletişim Kurma Süreci*, <http://ab.org.tr/ab07/bildirir/134.doc>

İnterneti kullanma amacı ile ilgili *ikinci düzeydeki* cevaplar dikkate alındığında, *bilgi edinmenin/ödev hazırlamanın* birinci sıraya geçtiği (%30,5) tespit edilmektedir. Bunu gittikçe azalan oranlarla *haberleşme/e-mail* (%18,2), *film izlemek/müzik dinlemek* (%15,3), *haber okumak* (%14,4), *chatleşmek/sohbet etmek* (%12,9) oluşturmaktadır (Tablo:10.16).

İnternet kullanımıyla ilgili *ikinci düzey cevaplar* dikkate alındığında, katılımcıların yaşlarındaki büyümeye bağlı olarak interneti *haberleşme* ve *haber okuma* amacı ile kullanmada gözle görülür bir artış tespit edilmiştir. Elbette ki %2 veya %3'lük oranlar oldukça düşük düzeyleri temsil etmektedir. Ancak buna rağmen bir tespit bulunmak gerekirse, erkekler, yaşı 15-17 olanlar, lise düzeyinde öğrenime sahipler ve aile aylık geliri 3001 TL ve üstü olanlar diğer kesimlere göre cinsellik ile ilgili amaçlar çerçevesinde interneti daha çok kullanmaktadırlar (Tablo:10.18)

Tablo:10.15: İnternet Kullanma Amacı (TERCİH-1)

İnterneti hangi amaçla kullanıyorsunuz?		
	Sayı	%
Oyun	533	10,0
Film/müzik	737	13,8
Haberleşme/e-mail	1558	29,2
Chat/sohbet	806	15,1
Bilgi edinme/ödev	1309	24,5
Haber okuma	378	7,1
Cinsellik	23	,4
TOPLAM	5344	100,0

Tablo:10.16: İnternet Kullanma Amacı (TERCİH-2)

İnterneti hangi amaçla kullanıyorsunuz?		
	Sayı	%
Oyun	366	7,5
Film/müzik	743	15,3
Haberleşme/e-mail	887	18,2
Chat/sohbet	627	12,9
Bilgi edinme/ödev	1487	30,5
Haber okuma	703	14,4
Cinsellik	56	1,2
TOPLAM	4869	100,0

Tablo:10.17: İnterneti Kullanma Amacı (TERCİH-1)

	İnterneti kullanma amacınız? (%)						
	Oyun	Film Müzik	Haberleşme/e-mail	Chat/Sohbet	Bilgi edinme/ödev	Haber okuma	Cinsellik
CİNSİYET							
Erkek	15,6	12,3	25,7	14,9	20,2	10,4	,8
Kadın	4,4	15,2	32,5	15,2	28,7	3,8	,1
YAŞ							
15	25,4	11,0	16,7	17,0	29,2		,8
16	19,5	15,8	14,3	14,3	34,6	,7	,7
17	15,3	23,1	19,3	16,1	21,0	3,7	1,4
18	7,7	13,4	32,0	18,8	24,9	3,1	
19	10,4	13,4	30,1	19,5	21,8	4,8	
20	6,2	15,4	36,3	15,7	22,5	3,7	,3
21	5,0	13,1	40,7	12,6	21,6	6,5	,5
22	4,0	15,3	27,1	19,2	28,2	6,2	
23	5,1	11,2	40,8	9,7	22,4	10,9	
24	4,1	10,3	26,7	20,0	25,9	12,1	1,0
25	6,3	13,0	27,2	7,9	27,2	16,9	1,6
26	8,9		33,3	13,3	22,2	22,2	
27	28,8	7,8	11,7	10,2	29,8	11,7	
28	6,9	21,3	21,8	3,2	31,4	15,4	
ÖĞRENİM							
İlköğretim	22,5	8,5	19,6	14,1	26,1	9,2	
Lise	16,3	17,5	25,8	14,2	21,0	4,4	,8
Ön lisans	4,6	15,7	32,6	19,1	22,5	5,5	
Lisans	5,5	10,7	33,7	15,0	26,1	8,5	,4
Lisansüstü	2,4	6,0	26,0	9,6	39,7	16,4	
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	13,6	15,8	26,8	13,7	24,6	4,8	,7
İlçe	11,4	13,4	25,2	15,5	28,1	5,9	,5
Şehir	7,4	13,6	32,0	15,4	22,4	8,8	,3
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750	12,2	16,0	23,4	13,2	30,3	4,5	,3
751-1000	8,8	11,6	30,8	13,3	27,2	8,3	
1001-1500	12,0	12,8	26,3	18,2	26,2	4,0	,5
1501-2000	8,0	14,5	31,8	13,7	19,9	11,7	,4
2001-3000	8,1	14,1	32,7	18,1	17,7	8,9	,4
3001-5000	7,0	20,9	35,8	14,4	10,4	9,0	2,5
5001 üstü	5,5	4,1	35,6	21,9	27,4	2,7	2,7

Tablo:10.18: İnterneti Kullanma Amacı (TERCİH-2)

	İnterneti kullanma amacınız? (%)						
	Oyun	Film/müzik	Haberleşme e-mail	Chat/sohbet	Bilgi edinme/ödev	Haber okuma	Cinsellik
CİNSİYET							
Erkek	9,7	14,6	17,1	11,8	26,7	17,8	2,2
Kadın	5,4	15,9	19,3	13,9	34,3	11,2	,1
YAŞ							
15	8,7	15,7	16,6	19,2	32,3	5,2	2,2
16	11,4	19,9	19,1	18,3	22,4	6,9	2,0
17	1,6	26,2	13,4	11,1	38,4	6,2	3,0
18	5,1	22,2	17,1	9,1	30,6	15,0	,9
19	6,1	18,2	16,9	16,7	32,9	9,1	
20	10,4	15,8	11,4	19,8	24,5	16,1	2,0
21	5,9	10,8	18,9	10,3	35,7	17,8	,5
22	6,5	15,9	18,2	11,2	31,8	16,5	
23	2,6	15,3	21,1	12,5	27,8	20,1	,6
24	11,2	6,3	21,3	6,5	38,7	15,0	1,1
25	11,8	11,4	28,9	8,1	16,7	19,9	3,3
26	4,7	4,7	23,3	4,7	32,6	30,2	
27	11,4	7,1	26,1	13,6	28,8	13,0	
28	14,7	5,1	16,9	2,9	36,0	24,3	
ÖĞRENİM							
İlköğretim	15,5	18,8	14,6	14,2	23,0	13,8	
Lise	6,7	18,6	16,3	14,4	31,0	10,5	2,4
Ön lisans	9,4	11,7	14,0	14,7	32,8	16,7	,7
Lisans	6,8	13,9	19,1	11,2	32,5	15,8	,7
Lisansüstü	5,6	10,3	35,5	8,7	20,2	19,6	
EN ÇOK YAŞANAN YER							
Köy/Kasaba	10,1	13,1	20,4	10,1	34,8	10,8	,5
İlçe	6,2	16,0	17,6	15,1	27,7	15,7	1,7
Şehir	7,6	14,7	18,4	12,4	31,2	14,7	1,0
AİLENİN AYLIK GELİRİ							
0-750	9,7	11,5	17,3	12,5	38,1	10,5	,4
751-1000	6,2	14,5	19,2	14,1	32,6	12,1	1,1
1001-1500	7,8	16,8	17,3	15,1	26,5	15,6	,9
1501-2000	8,7	16,1	20,6	10,1	28,7	15,0	,7
2001-3000	6,2	13,5	17,8	12,8	29,0	19,7	1,0
3001-5000	2,2	15,6	8,6	9,7	40,9	18,3	4,8
5001 üstü	14,1	5,6	28,2	11,3	18,3	19,7	2,8

10.4. İnternet ve Bağımlılık

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de artık internet; günlük yaşamın ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Türkiye'nin en büyük genişbant internet servis sağlayıcısı TTNET, 2011 yılında gerçekleştirdiği bir çalışmaya göre Türkiye'de toplam 18.049.667 hane bulunmaktadır. Yaklaşık 8 milyon hanede (%43) bilgisayar bulunuyor. İnternet bağlantısı olan hane sayısı ise 5,8 milyon. Buna göre toplam hane sayısının % 33'ü, bilgisayar olan hanelerin ise % 72,5'i internet bağlantısına sahip. Bilgisayarı olmayan 6,5 milyon hanede en az bir internet kullanıcısı var. Araştırmaya göre 30 milyon internet kullanıcısı var. Bunun % 59'u yani 17,7 milyonu erkek, % 41'i yani 12,3 milyonu ise kadın. Kullanıcıların % 77,8'i interneti sohbet yapmak amacıyla kullandığını söylüyor. İnternet kullanıcılarının diğer ilgi alanlarına baktığımızda ise % 54,5'inin araştırma yaparak bilgi edinmek, % 38,1'nin ise e-posta kontrol etmek için kullandığı tespit edilmiştir. İnternette en aktif olunan saatler 21.00-24.00 arası. Yani en az internete girenler akşam yemeğinden sonra çoğunlukla bilgisayar başına oturuyor ve internet kullanım oranı günün son 3 saatinde zirve yapıyor. İnternet trafiğini en çok artıran aktiviteyi video izlemek oluşturuyor. Genel internet trafiğinin % 32'sini video izleme (Youtube hariç) oluştururken, Youtube tek başına yüzde 7,86 oranında bir trafik yaratıyor. İnternet trafiğimizin % 28,23'ü internette gezinmeye, % 10,86'sı dosya indirmeye, % 3,7'si Tibibu'ya, % 0,2'si oyunlara, % 0,82'si anlık mesajlaşmaya ve % 9,4'ünü de diğer eylemlere harcanıyor¹⁷.

Tüm dünyadaki bilgiyi bilgisayarlar üzerinden paylaşan bir ağ olan internet kullanımının hızlı bir şekilde artması birçok olumlu sonuçla birlikte, olumsuz sonuçları da ortaya çıkmıştır. İnternet ağı, hemen hemen herkes tarafından kullanılabilir ve kullanıcılar için istenilen her türlü bilgiye sınırsız erişimi herhangi bir denetim olmadan sağlayabilmektedir. Günümüzde internet, bir bilgi ve iletişim kaynağı olmanın ötesinde, bazı kişiler için bağımlılığı olan tehlikeli bir hastalıktır; **internet bağımlılığı**. Bunun yanı sıra internet üzerinden seks ve kumar tutkusu yüzünden insanlar boşanmakta, işyerlerinde çalışanlar dalga geçerek patronlarını zarara sokmakta, üniversitede öğrenciler bilgisayar laboratuvarlarında çalışıp bilime katkıda bulunacak yerde sohbet etmekte, bütün gece internette oyun oynayan çocuklar ertesi gün okulda uyuyakalmaktadırlar.

İnternet bağımlılığının en önemli belirtilerinden biri internet başında uzun yani aşırı zaman geçirmektir ki alışkanlıkla arasındaki temel farkın da bu noktada olduğu söylenebilir. **Madde bağımlılığı gibi diğer bağımlılık türlerinde de kullanım miktarı, bağımlılığın tanısı açısından önem taşımaktadır. İnternet bağımlılarının tespitinde sadece internet başında geçirilen zamanın miktarı yeterli olmamakta, bu zamanın hangi kullanım amacı için harcandığı da büyük önem taşı-**

17 <http://www.webrazzi.com/2011/06/24/ttnet-internet-kullanim-istatistikleri/>

maktadır. İnternet kullanımında oluşabilecek olumlu ve olumsuz sonuçlar, interneti kullanım neden ve amaçlarıyla ilişkilidir. Yapılan araştırmalarda internet bağımlısı olan kullanıcılar, film-müzik siteleri, oyun siteleri, sohbet odaları, pornografik siteler, topluluk siteleri vb. sitelerde daha çok zaman harcarken, internet bağımlısı olmayan kullanıcılar haber, alış-veriş ve eğitim sitelerinde zaman harcamaktadırlar¹⁸.

Alışkanlık, günlük ya da belli bir zaman aralığında rutin olarak yapılan eylemlerdir. Alışkanlıklar, amaç ve etkinlikler arasındaki ilişki ile açıklanabilir. Bu ilişkiler, etkinliğin yapılma sıklığı ve amacın açık bir şekilde harekete geçirilmesi ile şekillenir. İnternet bağımlılığı, bazı araştırmacı ve klinisyenler tarafından psikiyatrik bir hastalık olarak tanımlanmış ve incelenmiş olup, internet bağımlısı hastalara klinik tedaviler uygulanmış ve olumlu sonuçlar alınmıştır. Araştırmacılar, internet bağımlılığını tanımlamak için DSM (American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) kriterlerini kullanarak, DSM kapsamında bulunan seks bağımlılığı, patolojik kumar vb. diğer davranış bağımlılıklarından da faydalanmışlardır.

İnternet bağımlılığı kumar, uyuşturucu kullanımı gibi zararlı bir alışkanlığı ifade etmekte olup; her yaştan ve gruptan bireyin ortak problemi olması yanında, bağımlıların çoğunun erkek ve gençlerden oluştuğu söylenebilir. Türkçe'de çoğunlukla *internet bağımlılığı* olarak kullanılan bu zararlı alışkanlık, uluslararası literatürde daha başka isimlerle de karşılanmaktadır. *İnternet abuse* (internet istismarı) uluslararası çalışmalarda sıklıkla kullanılan isimlerden birisi olup, internetin kötüye kullanımını; çevirim-içi sohbet, çevirim-içi oyun, çevirim-içi kumar, çevirim-içi alışveriş, pornografi ve çevirim-içi suç vb. etkinlikleri kapsamaktadır. Uluslararası literatürde sıklıkla kullanılan isimlerden bir diğeri de **problemlili internet kullanımı** (*problematic internet use*)'dur. **Problemlili internet kullanımı**, bireyin yaşamında internet kullanımından ötürü psikolojik, sosyolojik, okul ve iş yaşamı ile ilgili bir takım zorluklarla karşı karşıya kalmasını ifade etmektedir.

Hiç kuşku yok ki internet önemli bir teknolojik araçtır ve her teknolojik araçta olduğu gibi *doğru* kullanılırsa *yararlı* sonuçlara yol açar. Dolayısıyla internetin yanlış kullanımından kaynaklanan sonuçlarını belirlerken, çıkış noktası olarak doğru kullanılma biçimini de dikkate almak yararlı olacaktır. Doğru veya daha sık kullanılan ismiyle *sağlıklı internet kullanımı*, bilişsel veya davranışsal rahatsızlıklar oluşmasızın makul zaman dilimlerinde internetin kullanımınıdır. Sağlıklı internet kullanıcısı için gerçek ve sanal yaşam birbirinden ayrılmaktadır¹⁹. Ancak *sağlıklı olmayan* ya

da *internetin yanlış kullanımları* sonucunda oluşabilecek bağımlılıkta ya da bağımlılığın ileriki düzeylerinde gerçek ve sanal yaşam karıştırılabilmektedir. DiNicola²⁰ üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmasında, internet kullanıcıları arasında bağımlı olan ile bağımlı olmayan bireyler arasındaki farklılıkları şu şekillerde tespit etmiştir:

- *Zihnin çevirim-içi aktivitelerle meşgul olması*; bağımlı öğrencilerin %60,8'inde tespit edilirken, bağımlı olmayan öğrencilerin %5,3'ünde tespit edilmiştir.
- *Tolerans durumu*; bağımlı öğrencilerin %70,6'sında tespit edilirken, bağımlı olmayan öğrencilerin %9,9'unda tespit edilmiştir.
- *İnternet kullanmayı azaltma girişiminde başarısız olma*; bağımlı öğrencilerin %58,8'inde saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %5,5'inde tespit edilmiştir.
- *Yoksunluk durumu*; bağımlı öğrencilerin %74,5'inde saptanırken bağımlı olmayan öğrencilerin %10,5'inde tespit edilmiştir.
- *İnternetin problemlerden kaçış için kullanımı*; bağımlı öğrencilerin %94,1'inde saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %20,9'unda tespit edilmiştir.
- *İnternette geçirdiği zamanı gizlemek için yalan söyleme*; bağımlı öğrencilerin %38'inde saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %4'ünde tespit edilmiştir.
- *İnternette yasal olmayan aktiviteleri kullanma*; bağımlı öğrencilerin %40'ında saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %17,3'ünde tespit edilmiştir.
- *Arkadaşlık ilişkilerini riske atma*; bağımlı öğrencilerin %9,8'inde saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %1,2'sinde tespit edilmiştir.
- *İnternette geçirdiği zamandan suçluluk duyma*; bağımlı öğrencilerin %33,3'ünde saptanırken, bağımlı olmayan öğrencilerin %4,3'ünde tespit edilmiştir.

İnternet bağımlılığının ya da problemlili internet kullanımının bireylere etkileri genel olarak şöyle sıralanabilmektedir²¹:

- Bireyin hem aile hem de arkadaş ilişkilerinde zayıflama ya da kopmaların yaşanması, okuldaki performans ve akademik başarıda olumsuzlukların yaşanması,
- Düzensiz beslenme, hareketsizlik vb. nedenlerden ötürü fiziksel sağlık problemlerinin oluşabilmesi,
- Ruhsal çöküntülerin oluşabilmesi ve hoşgörüden uzaklaşmaların yaşanabilmesi,

18 S. Kim, R. Kim, "A Study of Internet Addiction: Status, Causes, and Remedies (Focusing on the alienation factor)" *International Journal of Human Ecology*, 2002, 3(1), 1-19; Murali, V., S. George, "Lost Online: an Overview of Internet Addiction", *Advances in Psychiatric Treatment*, 2007. 13(1), 24-30.

19 R. A. Davis, "A cognitive-behavioral model of pathological internet use", *Computers in Human Behavior*, 2001, 17, 187-195.

20 M. D. DiNicola, *Pathological Internet Use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates*, Unpublished doctorate's thesis, Ohio University, 2004.

21 S. S. J. Lin, C. C. Tsai, "Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents", *Computers in Human Behavior*, 2002, 18(4), 411-426; Murali, V., S. George, "Lost Online: an Overview of Internet Addiction", *Advances in Psychiatric Treatment*, 2007. 13(1), 24-30.

- Depresyon düzeylerinin artması gibi psikolojik problemlerin oluşabilmesi,
- Sosyalleşme sürecinde problemlerin oluşabilmesi,
- Uykusuzluk çekme ya da düzensiz uyku alışkanlığına neden olabilmesi,
- İnternet dışındaki diğer etkinliklere karşı isteksizliğin oluşabilmesi.

Araştırmamızın örneklem grubunu oluşturan gençlere, *hangi sıklıkta ve hangi mekanlarda internete girdikleri/kullandıkları* ile ilgili sorular yöneltilmiştir (Tablo:10.19-10.22). Alınan cevaplara göre gençlerin neredeyse yarısı (%43) *her gün* sıklığında internet kullanmaktadır (%27,8) gibi yüksek sayılabilecek orana sahip bir kesim ise interneti kullanma sıklığını *birkaç günde bir* biçiminde ifade etmiştir (Tablo:10.19).

Tablo:10.19: İnternet Kullanma Sıklığı

Hangi sıklıkta internet kullanıyorsunuz?		
	Sayı	%
Her gün	2349	43,0
Birkaç günde bir	1518	27,8
Haftada bir	503	9,2
Çok seyrek	834	15,3
Hiç kullanmıyorum	259	4,7
TOPLAM	5463	100,0

İnterneti kullanma sıklığı bazı demografik ve sosyo-ekonomik faktörler açısından incelendiğinde; erkekler (%48,8) kadınlara (%37,4) oranla interneti *her gün* sıklığında daha yoğun olarak kullandıkları anlaşılmaktadır. Yaklaşık bir değerlendirmeye 20 ve üstü yaşta olanların *her gün* sıklığında interneti kullanma oranlarında önemli bir artış gözlenmektedir. Bu artış öğrenim düzeyinin artışında ve ailenin aylık gelirinin artışında da gözlenmektedir. Muhtemeldir ki bireylerin yaşları öğrenim düzeyleri arasındaki doğrusal ilişki, ailenin aylık gelirindeki artışla da desteklenince internet kullanma sıklığı belirgin düzeyde artış kaydetmektedir (Tablo:10.20).

Tablo:10.20: Farklı Değişkenlere Göre İnternet Kullanma Sıklığı

	Hangi sıklıkla internet kullanıyorsunuz? (%)				
	Her gün	Birkaç günde bir	Haftada bir	Çok seyrek	Hiç Kullanmıyorum
CİNSİYET					
Erkek	48,8	27,1	9,2	11,0	3,9
Kadın	37,4	28,5	9,2	19,4	5,5
YAŞ					
15	25,3	34,9	14,1	19,7	5,9
16	33,1	28,4	13,1	21,5	4,0
17	23,1	26,8	16,0	30,2	4,0
18	34,7	32,4	11,5	19,4	2,1
19	43,8	30,7	11,0	13,4	1,2
20	48,6	23,4	8,5	16,7	2,9
21	42,7	36,2	6,0	14,1	1,0
22	50,3	28,2	6,2	14,7	,6
23	53,9	25,0	9,2	8,6	3,3
24	54,8	25,9	2,0	14,0	3,3
25	48,9	33,5	3,7	7,4	6,6
26	61,5	15,4	3,8	9,6	9,6
27	41,8	18,8	9,9	16,0	13,6
28	39,1	10,0	9,1	5,5	36,4
ÖĞRENİM					
İlköğretim	19,7	8,1	12,1	23,7	36,4
Lise	36,2	27,9	12,4	19,2	4,4
Ön lisans	39,8	32,3	10,6	16,5	,9
Lisans	52,2	29,2	5,5	11,9	1,3
Lisansüstü	69,0	25,1	3,6	2,4	
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	23,6	28,7	12,9	24,7	10,1
İlçe	43,6	27,7	8,3	16,0	4,3
Şehir	49,5	27,0	8,6	11,3	3,5
AİLENİN AYLIK GELİRİ- TL					
0-750	24,1	29,4	10,8	24,9	10,8
751-1000	31,6	29,8	12,4	20,2	6,0
1001-1500	44,4	29,2	8,1	14,1	4,2
1501-2000	56,5	24,4	7,1	10,4	1,7
2001-3000	58,9	24,4	8,1	6,8	1,8
3001-5000	65,7	21,7	7,2	2,4	2,9
5001 ve üstü	73,1	7,7	7,7	5,1	6,4

İnternet kullanımının yaygınlaşmasında internet kafelerin payı küçümsenemez. İnternet kullanımı, gelişmiş ülkeler haricinde, internet kafeler şeklinde bir yapıya kavuşarak yaygınlaşmaktadır. İnternet kafeler, bilgisayar olmayan müşterilerin ücret karşılığında belli bir sürede internete erişimlerini gerçekleştirdikleri veya oyun oynadıkları ticari işletmelerdir. Bugün internet kafeler, internet erişiminin Mc Donaldsları konumundadır²².

İnternete girilen mekâna/yere ilişkin sorunun cevaplarına gelmek gerekirse; araştırmamızın katılımcılarının önemli bir kesimi (%61,1) *evden-yurttan* internete girdiğini/kullandığını ifade etmiştir. İkinci önemli mekân ise *internet kafe* oluşturmaktadır (%21,6) (Tablo:10.21). Bu oran internet kafelerin ne kadar yoğun kullanıldığıyla ilgili önemli bir bulgu olarak anlam kazanmaktadır.

Tablo:10.21: İnternetin Kullanıldığı Mekân

İnternete hangi mekânda giriyorsunuz?		
	Sayı	%
Arkadaş evi	482	9,1
İnternet kafe	1148	21,6
Okul	207	3,9
Ev/yurt	3242	61,1
İşyeri	227	4,3
TOPLAM	5306	100,0

İnternetin kullanıldığı mekân ile katılımcı bireylerin bazı özellikleri arasındaki ilişki dikkate alındığında (Tablo:10.22) *yaşı*, *öğrenim düzeyi*, *ailesinin aylık gelir düzeyi* görece düşük *erkekler* internete diğerlerine oranla daha çok internet kafede girmektedirler. İnternetin kullanıldığı mekân olarak *internet kafe* ile *ev/yurt* arasında doğrusal olmayan bir ilişki vardır. Buldukları *yaş*, *öğrenim düzeyi* ve *aile aylık gelir düzeyi* açısından üst kategorilerde yer alan gençler, diğerlerine oranla *iş yerini* interneti kullanmada daha yaygın olarak tercih etmektedirler.

Tablo:10.22: Farklı Değişkenlere Göre İnternetin Kullanıldığı Mekân

	İnternetin kullanıldığı mekân? (%)				
	Arkadaş evi	İnternet kafe	Okul	Ev/yurt	İşyeri
CİNSİYET					
Erkek	9,7	28,4	4,2	51,6	6,2
Kadın	8,5	15,1	3,6	70,3	2,5
YAŞ					
15	17,4	22,5	9,1	49,4	1,6
16	12,5	29,2	8,5	49,8	
17	14,7	28,8	8,8	45,9	1,8
18	6,3	24,5	7,8	60,2	1,3
19	9,7	18,3	1,5	70,6	
20	10,2	20,1	,9	66,7	2,2
21	9,1	23,7	1,5	63,6	2,0
22	9,7	19,3	,6	70,5	
23	6,7	23,5	3,1	63,0	3,7
24	4,3	14,9	5,8	66,8	8,1
25	14,2	7,9	1,6	64,6	11,8
26		20,0	8,9	53,3	17,8
27	3,9	14,1		66,3	15,6
28	2,2	26,1		46,1	25,6
ÖĞRENİM					
İlköğretim	5,1	36,4	5,1	45,8	7,7
Lise	11,8	24,8	7,3	51,7	4,5
Ön lisans	12,0	24,0	,9	60,9	2,2
Lisans	6,1	16,1	1,6	73,9	2,2
Lisansüstü	1,2	16,6	5,8	57,7	18,7
EN ÇOK YAŞANAN YER					
Köy/Kasaba	14,1	31,8	4,6	47,2	2,3
İlçe	8,4	24,8	5,9	56,6	4,3
Şehir	7,8	16,1	2,4	68,7	5,1
AİLENİN AYLIK GELİRİ -TL					
0-750	14,5	36,4	5,6	41,4	2,0
751-1000	10,1	27,2	4,9	53,6	4,1
1001-1500	8,2	19,8	3,9	64,4	3,7
1501-2000	5,8	16,5	2,4	69,6	5,7
2001-3000	6,5	11,3	,5	76,7	5,0
3001-5000	5,0	4,0	6,0	74,6	10,4
5001 ve üstü	17,6	10,8		60,8	10,8

22 Ç. Gümüş, M. Taşpınar, (2004, Temmuz). *Öğrenmeyi öğrenme kapsamında internet kafelerin eğitsel bir araç olarak kullanımı*. 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulmuş bildiri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.

10.5. İnternet ve Kontrol

İnternet bir iletişim aracı olmanın ötesinde bir toplumsal mekândır. İnternetin sınırları yoktur, etkisi ulusal sınırları aşmıştır. Önümüzdeki 15 yıl içinde çizilen senaryo gerçekleşirse, insanların neler yediği, neler okuduğu, hangi kahveyi içtiği, neler satın aldığı, hatta biraz daha ileri boyutunda aileleriyle neler konuştukları, hangi sağlık sorunlarına ya da hobilere sahip oldukları gibi özel yaşamın en ince ayrıntılarına kadar, bütün bilgiler elde edilebilecek türden bilgiler haline gelebilecektir. Bugün enformasyon teknolojilerini yoğun bir biçimde kullanan dijital vatandaşlar, diğerlerinden daha fazla gözetim altındadırlar. **Örneğin, kredi kartları ile yapılan alışverişler, internet üzerinden gerçekleştirilen ticari işlemler, internette ziyaret edilen web siteleri, muhtelif mağaza ve caddelerdeki güvenlik kameraları, insanları sürekli gözetim altında tutmakta ve bir yerlerde sürekli kayıtları yapılmaktadır.**

Bilgisayar ve özellikle internet, ekonomik ve sosyal hayatı değiştirdiği gibi bir dizi sorunu da beraberinde getirmiştir. Bir sistemdeki bilgilerin, hileli yollarla alınması, kötü, anlaşılmaz ahlâka aykırı mesajlarla başkalarının rahatsız edilmesi, dengelessiz kullanılarak sistemin yavaşlatılması, arka arkaya mesajlar postalamak suretiyle başkalarının elektronik posta kutularının doldurulması gibi davranışlar sorumluluk bilinciyle bağdaşmamaktadır. İnternet, ulusal ve uluslararası alandaki işleyiş biçimi ile bir taraftan ceza kanunlarında yer alan klasik suç tiplerinin gerçekleştirilmesine uygun bir ortam oluşturmuş, diğer taraftan gerçekleştirilmesine olanak verdiği bazı eylemler dolayısıyla, yeni suçları oluşturan bir faaliyet alanı olarak ortaya çıkmaktadır. İnternet üzerinden gerçekleştirilen suç nitelikli eylemlerin gerek nitelik gerekse nicelik olarak artan bir öneme sahip olmaları dikkate değerdir. İnternet üzerinden yapılan bir yayının ulusal sınırları aşarak diğer kitle iletişim araçlarına oranla daha geniş kitlelere ulaşması ve etkileşimli özelliğinden dolayı kitleler üzerinde etkili olması gözlemlenmektedir. Böyle bir gücün kötüye kullanılması durumunda suç içerikli materyallerin aynı hız ve etkiyle dünyaya yayılması gibi son derece ciddi ve tehlikeli bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Böyle bir durum, suç işleyenlerin interneti kullanma sıklığını ve yaygınlığını artırmaktadır²³.

Günümüzde çevrimiçi gizlilik, sıradan vatandaşından, büyük örgütlere kadar herkesin sorunu haline gelmiştir. İnternet'te yaşanan mevcut kaygılar muhtelif gruplar açısından şu şekilde sıralanabilir:

Kamu otoriteleri ile ilgili artan kaygılar: Hassas enformasyon ve devlet sırları, tele bankacılık, vergi kayıtları, kritik altyapı sistemlerinin işlenmesinde kullanılan veriler, elektronik mail ile alınan kamu sözleşmeleridir.

İşletmelerle ilgili kaygılar: Sözleşmeler, fatura ve diğer elektronik düzenlemeler,

gizli işlemlerde lisans ve uluslararası haklar, siparişlerin kredi kartı ile ödenmesi, çevrimiçi alınan ödemeler gibi.

Tüketiciler ve bireylerle ilgili kaygılar: Kredi kartıyla yapılan ödemeler, çevrimiçi ödemeler, sözleşme ve antlaşmalar, tele bankacılık gibi elektronik finansal işlemler gibidir.

İnternetin suça araç olmasını ve kötü amaçla kullanımını önlemek için yasal tedbirlerin alınması gerektiği açıktır ve her geçen gün konu bağlamında bir yasal düzenleme işitiliyor veya okunuyor. Ancak bunun ötesinde psikolojik kaynaklı olumsuz etkilerine karşı da bazı tedbirler alınması gerektiği her geçen gün daha güçlü seslerle işitilir oldu. Bu ise internet bağımlılığıyla ilgili bir sorun olarak anlam kazanmaktadır. Şu açık bir şekilde biliniyor ki, internet bağımlılığının önemli nedenlerinden birisi herhangi bir kontrol mekanizmasının ya olmaması ya da yetersiz olmasıdır. Bu kontrol mekanizmasını bireyin kendisi gerçekleştirebileceği gibi ailesi ya da çevresi tarafından da gerçekleştirilebilir. Özellikle gençlerin evdeki internet kullanımlarında sınırlamalar varsa, ya da evde internete erişemiyorsa internet kafelere gittikleri gözlenmektedir ki özellikle Türkiye'de internet kafelerin çocuklar ve ergenler tarafından kullanılması hiç de az oranda değildir. Her ne kadar internet kafeler, internet bağımlılığı konusunda doğrudan bir neden olarak görülme de, internet kafelerin internet bağımlılığına dolaylı olarak neden olduğu söylenebilir.

İnternette denetim ve kontrolün her geçen gün daha yoğun bir şekilde gündemde yer aldığına şahit olunmaktadır. Bu kitle iletişim aracının kötü amaçlarla kullanılmasının da ötesinde işlevsel olarak kötü amaçlarla kullanılma potansiyeline sahip olmasıyla ilgili bir durumdur.

Araştırmamıza katılan gençlere hem genel olarak internetin kontrol edilmesi ile ilgili hem de kontrol edilmesi gereken konularla ilgili sorular sorulmuştur. Alınan cevaplar, gençliğin internette duyduğu endişenin varlığının göstergesi mahiyetindedir (Tablo: 10. 23-10.28). İlginç ve son derece anlamlı bir bulgu olarak ifade etmek gerekirse, araştırmaya katılan gençlerin %72,1'i internette kontrol olması gerektiğini ifade etmiştir (Tablo:10.23). Bu da göstermektedir ki gençler internetin kontrolsüz olmasıyla özgürlük arasında bir bağlantı kurmamakta; internetin kontrol edilmesinin özgürlüğün kısıtlanması anlamına gelmeyeceğini savunmaktadırlar.

Tablo:10.23: İnternette Kontrol

İnternette kontrol olmalı mı?		
	Sayı	%
Evet	3919	72,1
Bilemiyorum/kararsızım	776	14,3
Hayır	740	13,6
TOPLAM	5435	100,0

23 Sevil Yıldız, *Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik Ve Hukuki Yönden İncelenmesi*, Ankara, 2007, s.610

Kadın katılımcılar ve yaşı görece yüksek katılımcılar, internette kontrol olması gerektiğini daha yüksek oranlarla savunmaktadırlar. Örneğin 28 yaşındaki katılımcıların %87,9 u internette kontrol olması gerektiğini ifade etmiştir (Tablo:10.24)

Tablo:10.24: Farklı Demografik Özelliklere Bağlı Olarak İnternette Kontrol

	İnternette kontrol olmalı mı? (%)		
	Evet	Bilemiyorum/ kararsızım	hayır
CİNSİYET			
Erkek	67,5	13,9	18,5
Kadın	76,5	14,6	8,8
YAŞ			
15	58,6	27,0	14,4
16	69,0	18,5	12,5
17	60,4	17,9	21,7
18	69,1	17,0	13,9
19	75,7	10,0	14,3
20	70,7	13,2	16,1
21	70,5	19,0	10,5
22	81,0	9,2	9,8
23	75,0	10,1	14,9
24	74,6	10,2	15,2
25	69,9	18,4	11,8
26	67,3	21,2	11,5
27	82,6	3,8	13,6
28	87,9	8,5	3,6
ÖĞRENİM			
İlköğretim	74,1	18,9	7,0
Lise	66,8	18,1	15,1
Ön lisans	76,6	12,5	10,9
Lisans	74,3	10,9	14,8
Lisansüstü	77,0	12,0	11,1
EN ÇOK YAŞANAN YER			
Köy/Kasaba	73,5	13,5	12,9
İlçe	70,6	16,1	13,3
Şehir	73,3	12,9	13,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ -TL			
0-750	71,4	12,1	16,5
751-1000	74,3	14,1	11,6
1001-1500	74,3	13,8	11,9
1501-2000	69,9	17,0	13,1
2001-3000	65,5	17,6	16,9
3001-5000	66,2	11,1	22,7
5001 ve üstü	84,6	5,1	10,3

Katılımcılara eğer internette kontrol olması gerekiyorsa bunun hangi nedenlerden dolayı ve hangi alanlarda olması gerektiği sorulmuştur. Katılımcılardan bu soruyu, iki düzeyli bir tercih yaparak cevaplamaları istenmiştir (Tablo 10. 25-Tablo10.26).

Birinci düzeydeki cevaplar dikkate alındığında (Tablo:10.25) gençlerin %65,1'i cinsellik/pornografi , %25,5'i ise bölücülük propagandasını önlemek için internette kontrol olması gerektiğini savunmaktadır.

Tablo:10.25: İnternette kontrol alanları (TERCİH-1)

İnternette kontrol hangi alanlarda olmalı?		
	Sayı	%
Cinsellik/pornografi	2942	65,1
Bölücülük propagandası	1153	25,5
Dini propaganda	266	5,9
Diğer	157	3,5
TOPLAM	4518	100,0

Tablo:10.26: İnternette kontrol alanları (TERCİH-2)

İnternette kontrol hangi alanlarda olmalı?		
	Sayı	%
Cinsellik/pornografi	722	19,0
Bölücülük propagandası	2329	61,2
Dini propaganda	630	16,5
Diğer	127	3,3
TOPLAM	3808	100,0

İnternette kontrolle ilgili ikinci düzey cevaplar dikkate alındığında (Tablo:10.26), bölücülük propagandası nedeniyle kontrolü savunanların oranı %61,2'ye çıkmaktadır. Cinsellik/pornografi (%19) ve dini propaganda (%16,5) nedeniyle internette kontrol olması gerektiğini savunanlar vardır.

Katılımcıların Birinci Düzey tercihlerinde, Bölücülük propagandasını önlemek için internette kontrol olması gerektiğini savunanların daha çok 18-25 yaş grubundaki katılımcılar olması dikkat çekicidir (Tablo:10.27). Lisans ve Lisansüstü öğrenime sahip olanlar bölücülük propagandasına karşı internette kontrolü daha yüksek oranlarda savunmaktadırlar. İlginçtir katılımcıların öğrenim düzeyinin yükselişine bağlı olarak internette cinsellik-pornografik nedeniyle kontrol olması gerektiğini savunanlarda düşüş gözlenmektedir. Örneğim ilköğretim düzeyi öğrenime sahip olan katılımcıların %83'ü cinsellik/pornografi nedeniyle kontrolü savunurken, bu oran lisansüstü düzeyinde öğrenime sahip olanlarda %56,6'ya inmektedir (Tablo:10.27).

Tablo:10.27: Farklı Demografik Değişkenlere Bağlı Olarak İnternette Kontrol Alanı (TERCİH-1)

	Eğer internetin kontrol edilmesini onaylıyorsanız bu kontrol hangi konularda olmalı? (%)			
	Cinsellik pornografi	Bölücülük propagandası	Dini propaganda	Diğer
CİNSİYET				
Erkek	62,1	26,5	7,1	4,3
Kadın	67,9	24,7	4,8	2,7
YAŞ				
15	69,9	14,4	6,5	9,3
16	74,8	15,0	5,3	4,9
17	76,0	15,3	4,6	4,2
18	62,2	26,9	7,4	3,5
19	56,6	32,8	8,7	1,8
20	65,6	29,0	4,6	,8
21	61,0	29,9	5,5	3,7
22	55,8	34,0	7,5	2,7
23	74,1	20,9	2,9	2,2
24	61,7	30,3	4,6	3,5
25	55,0	32,5	7,4	5,2
26	76,2	14,3	4,8	4,8
27	67,6	22,5	9,9	
28	76,0	15,4	1,9	6,7
ÖĞRENİM				
İlköğretim	83,0	9,8	5,5	1,7
Lise	68,7	20,8	5,9	4,6
Ön lisans	64,7	23,9	8,1	3,3
Lisans	60,1	32,1	5,3	2,5
Lisansüstü	56,6	33,9	4,1	5,4
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	63,7	24,3	8,6	3,4
İlçe	72,3	19,9	5,2	2,6
Şehir	61,4	29,1	5,6	3,9
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	73,7	18,2	6,0	2,1
751-1000 TL	66,1	25,1	6,4	2,3
1001-1500 TL	62,3	26,9	5,4	5,4
1501-2000 TL	65,1	24,8	7,9	2,2
2001-3000 TL	60,9	33,8	4,2	1,1
3001-5000 TL	48,2	42,7	2,4	6,7
5001 ve üstü TL	67,6	26,5	5,9	

İkinci düzey cevaplar, farklı değişkenlere göre değerlendirildiğine göre katılımcıların yaşlarının, öğrenim düzeylerinin, aile aylık gelir düzeylerinin, en çok yaşadıkları yerleşim merkezinin niteliğinin artmasına veya büyümesine paralel olarak cinsellik/pornografi nedeniyle internetin kontrollü olması gerektiğini savunanların

oranında düzenli bir artış gözlenmektedir. Bölücülük propagandası nedeniyle internette kontrolün olması gerektiğini savunanların arasında 15, 23, 26 ve üstü yaşta bulunanlar, ilköğretim düzeyinde öğrenime sahip olanlar ve aile aylık geliri 5001 TL ve üstü olanlar yüksek oranları temsil etmektedirler (Tablo:10.28).

Tablo:10.28: Farklı Demografik Değişkenlere Bağlı Olarak İnternette Kontrol Alanı (TERCİH-2)

	Eğer internetin kontrol edilmesini onaylıyorsanız bu kontrol hangi konularda olmalı? (%)			
	Cinsellik pornografi	Bölücülük propagandası	Dini propaganda	Diğer
CİNSİYET				
Erkek	18,7	62,0	15,1	4,3
Kadın	19,2	60,4	17,9	2,5
YAŞ				
15	12,4	72,1	12,4	3,1
16	9,8	56,6	28,3	5,2
17	11,7	66,8	16,6	4,9
18	18,9	58,5	18,0	4,6
19	20,6	54,2	23,6	1,6
20	24,9	58,8	13,7	2,6
21	21,1	57,8	16,3	4,8
22	25,2	57,0	17,0	,7
23	17,8	70,0	11,3	,8
24	31,8	57,4	6,6	4,3
25	20,3	45,9	28,0	5,8
26		82,9	11,4	5,7
27	11,6	71,0	17,4	
28	14,5	77,2	8,3	
ÖĞRENİM				
İlköğretim	6,0	76,5	16,3	1,2
Lise	14,1	63,7	17,2	5,0
Ön lisans	20,3	61,8	12,7	5,2
Lisans	23,5	57,2	17,3	2,1
Lisansüstü	23,0	58,8	18,1	
EN ÇOK YAŞANAN YER				
Köy/Kasaba	13,8	62,7	19,9	3,6
İlçe	15,5	66,6	13,9	4,0
Şehir	22,5	57,5	17,1	2,8
AİLENİN AYLIK GELİRİ				
0-750 TL	13,9	63,8	17,7	4,6
751-1000 TL	19,4	61,4	16,8	2,4
1001-1500 TL	19,9	59,5	15,0	5,6
1501-2000 TL	20,2	63,1	15,5	1,2
2001-3000 TL	21,7	60,1	16,7	1,5
3001-5000 TL	24,8	45,4	25,5	4,3
5001 ve üstü TL	21,9	70,3	7,8	

10.6. Kitle İletişim Araçları ve Rol Model

Televizyonun çocuk ve gençler üzerindeki etkisinin toplumun diğer kesimlerine oranla daha fazla olduğu bilinmektedir. Bu etki, televizyonun sadece bilgi aktarma yoluyla olmayıp, daha ziyade belli davranış ve modelleri sunmasıyla cereyan etmektedir. Gençlerin televizyon dizilerindeki kahramanları modellemeleri; davranış, düşünce ve biçim olarak bu kahramanlara benzemeye çalışmaları dikkat çekmektedir. Bu konuda Türk televizyonlarında oldukça popüler olan bazı dizilerin (Deli Yürek, Yılan Hikâyesi, Kurtlar Vadisi, ...) ²⁴ gençler için önemli rol modeller oluşturdukları açıktır. Son yıllarda kullanımı gittikçe yaygınlaşan ve cep telefonları üzerinden bağlantı gerçekleşmesiyle de kullanımının katlanarak arttığı internetin de, rol model oluşturmasında katkısı beklenebilir. Yazılı basın (gazete ve dergilerin) ise rol model oluşturmadaki etkileri bilinen bir durumdur. Kısacası gençlerin rol model edinmelerinde veya edindikleri rol modelin güçlendirilmesinde kitle iletişim araçlarının son derece etkili olduğu yaygın olarak bilinen bir konudur.

Kitle iletişim araçlarının rol model edinmede etki düzeylerini tespit etmek ve kitle iletişim araçlarının unsurları arasındaki farkı belirleyebilmek için araştırma kapsamında bir dizi soruya yer verilmiştir. Tarihi şahsiyetlerden, ölmüş veya yaşayan devlet adamlarından, sanatçılardan, kanaat önderlerinden, siyasi şahsiyetlerden oluşan bir şahıslar listesi verilmiş, katılımcı gençlere bu şahıslardan *hangisi gibi olmak istedikleri* sorulmuştur. Alınan cevaplara göre verilen liste bağlamında gençlerin rol modelleri ve bu rol modellerin oluşmasında kitle iletişim araçlarının etki düzeyi şöyledir:

Dini-tarihi şahsiyetlerden Hz. Ömer ve Hz. Ali'nin %60 ı aşan oranda gençler tarafından rol modeli olarak görüldüğü, buna karşılık yaklaşık %22 lik orana sahip bir kesimin bu iki dini-tarihi şahsiyeti rol modeli olarak görmedikleri tespit edilmiştir (Tablo:10.29-Tablo10.32). İlginçtir interneti yoğun kullananlarda bu dini-tarihi şahsiyetleri rol modeli olarak görme düzeyi düşüş kaydederken, interneti seyrek kullanan veya hiç kullanmayanlarda bu dini-tarihi şahsiyetleri rol modeli olarak görme oranı artış kaydetmektedir.

Bir başka ilginç tespit de TV seyretme oranı *6 saat ve üstü* olanlar bu iki dini-tarihi şahsiyeti en düşük düzeyde rol modeli olarak görmekte, en yüksek düzeyde de rol modeli olarak görmediklerini ifade etmektedirler (Tablo:10.30, Tablo 10.32).

Tablo:10.29: Bir Model Olarak Hz Ömer

Hz Ömer gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	2829	64,6
Kararsızım	512	11,7
Hayır	999	22,8
Tanımıyorum	37	,8
TOPLAM	4377	100,0

Tablo:10.30: Medya-Bir Model Olarak Hz Ömer

	Hz Ömer gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımıyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	61,0	14,3	23,7	1,0
Birkaç günde bir	66,8	10,1	22,9	,1
Haftada bir	60,9	12,5	25,3	1,3
Çok seyrek	68,7	7,2	22,5	1,6
Hiç kullanmam	78,3	5,0	15,8	,9
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	64,4	12,7	22,1	,7
1-3 saat	63,8	10,6	24,8	,8
3-5 saat	61,3	16,9	21,3	,4
6 saat ve üstü	55,7	13,1	31,1	
TV izlemem	72,0	9,9	16,3	1,8
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	64,3	13,8	21,0	,9
Haftada birkaç gün	66,9	9,4	23,5	,2
Sadece hafta sonu	53,1	17,1	27,3	2,4
Çok seyrek	64,1	11,8	23,4	,7
Hiç almam-okumam	72,3	7,9	16,9	2,8

24 Yaşar Erjem, Mustafa Çağlayandereli, "Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2006, Cilt : 30, No:1, s.16,17

Tablo:10.31: Bir Model Olarak Hz Ali

Hz Ali gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	2738	62,2
Kararsızım	653	14,8
Hayır	981	22,3
Tanımiyorum	33	,7
TOPLAM	4405	100,0

Tablo:10.32: Medya-Bir Model Olarak Hz Ali

	Hz Ali gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	57,9	16,8	24,3	1,0
Birkaç günde bir	62,1	14,8	22,9	,2
Haftada bir	58,7	17,1	23,8	,5
Çok seyrek	70,0	7,8	21,0	1,3
Hiç kullanmam	83,9	10,1	6,0	
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	62,4	16,2	20,8	,5
1-3 saat	61,9	13,7	23,4	1,0
3-5 saat	60,1	18,4	21,5	
6 saat ve üstü	46,7	19,7	33,6	
TV izlemem	67,6	12,6	18,9	,9
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	62,5	16,2	20,1	1,2
Haftada birkaç gün	66,2	12,7	20,9	,2
Sadece hafta sonu	53,3	17,5	28,4	,7
Çok seyrek	59,9	15,1	24,1	,9
Hiç almam-okumam	61,9	15,5	21,4	1,2

Tarihi bir şahsiyet olarak Fatih Sultan Mehmet'in gençler tarafından rol modeli olarak görülme düzeyi (%76,9 gibi oldukça yüksek düzeydedir(Tablo:10.33). Fakat hiç internet kullanmayan veya TV seyretmeyenlerin Fatih Sultan Mehmet'i rol modeli görme oranları dikkat çekici şekilde artış kaydetmekte; %80'lerin üstüne çıkmaktadır. 6 saat ve üstü TV seyredenlerde Fatih Sultan Mehmet'i rol modeli görme oranı en düşük düzeye inmektedir (%56,3) (Tablo:10.34).

Tablo:10.33: Bir Model Olarak Fatih Sultan Mehmet

Fatih Sultan Mehmet gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	3545	76,9
Kararsızım	315	6,8
Hayır	719	15,6
Tanımiyorum	28	,6
TOPLAM	4607	100,0

Tablo:10.34: Medya-Bir Model Olarak Fatih Sultan Mehmet

	Fatih Sultan Mehmet gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	77,4	7,0	15,2	,4
Birkaç günde bir	78,3	6,2	15,4	,1
Haftada bir	69,1	9,0	21,4	,5
Çok seyrek	75,7	5,8	17,1	1,4
Hiç kullanmam	85,8	4,6	8,7	,9
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	79,6	4,3	15,5	,5
1-3 saat	77,2	7,0	15,1	,7
3-5 saat	69,3	10,9	19,6	,2
6 saat ve üstü	56,3	15,6	28,1	
TV izlemem	82,3	5,1	11,7	,9
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	81,6	6,0	12,4	,1
Haftada birkaç gün	80,4	6,3	13,2	,1
Sadece hafta sonu	68,3	12,1	19,0	,7
Çok seyrek	72,2	7,0	20,1	,7
Hiç almam-okumam	74,9	4,5	14,0	6,7

Katılımcılara üç farklı devlet adamının ismi verilmiş ve bunları rol model olarak kabul edip etmedikleri sorulmuştur. Söz konusu devlet adamları İsmet İnönü, Ahmet Necdet Sezer ve Abdullah Gül'dür(Tablo:10.35-Tablo 10.40). Bu üçü arasında en yüksek oranda (%33,6) rol modeli olarak görülen kişi Abdullah Gül'dür(Tablo:10.35). *Kendisi gibi olmak istemem* denilerek rol modelliği en yüksek düzeyde (%62,4) reddedilen devlet adamı ise Ahmet Necdet Sezer'dir(Tablo:10.37). İsmet İnönü'nün rol modelliğini reddetme oranı da (%56,7) oldukça yüksektir(Tablo:10.39). Söz konusu üç devlet adamıyla ilgili tespit edilen ilginç bir durum da söz konusudur. İnterneti kullanma yoğunluğu arttıkça İsmet İnönü ve Ahmet Necdet Sezer'i rol modeli olarak görme oranı yükselirken, Abdullah Gül'ü rol modeli olarak görme oranı düşmektedir (Tablo:10. 36, Tablo 10.38, Tablo10.40).

Tablo:10.35: Bir Model Olarak Abdullah Gül

Abdullah Gül gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	1451	33,6
Kararsızım	658	15,2
Hayır	2119	49,0
Tanımiyorum	96	2,2
TOPLAM	4324	100,0

Tablo:10.36: Medya-Bir Model Olarak Abdullah Gül

	Abdullah Gül gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	27,8	16,5	54,0	1,8
Birkaç günde bir	35,6	15,5	47,0	1,9
Haftada bir	34,3	13,9	46,6	5,2
Çok seyrek	38,9	13,1	44,6	3,5
Hiç kullanmam	55,8	6,7	37,5	
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	35,7	13,5	49,7	1,1
1-3 saat	36,1	13,7	47,9	2,3
3-5 saat	23,6	17,8	53,6	5,1
6 saat ve üstü	29,2	20,8	50,0	
TV izlemem	29,0	19,8	48,7	2,5
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	35,8	13,5	49,6	1,1
Haftada birkaç gün	33,1	16,2	48,9	1,8
Sadece hafta sonu	24,0	13,7	55,8	6,5
Çok seyrek	34,3	16,5	47,0	2,2
Hiç almam-okumam	32,9	10,1	51,3	5,7

Tablo:10.37: Bir Model Olarak Ahmet Necdet Sezer

Ahmet Necdet Sezer gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	805	19,3
Kararsızım	609	14,6
Hayır	2603	62,4
Tanımiyorum	157	3,8
TOPLAM	4174	100,0

Tablo:10.38: Medya-Bir Model Olarak Ahmet Necdet Sezer

	Ahmet Necdet Sezer gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	22,1	15,7	59,9	2,3
Birkaç günde bir	17,1	15,2	64,8	2,9
Haftada bir	16,6	13,1	66,0	4,3
Çok seyrek	10,6	11,9	68,2	9,2
Hiç kullanmam	33,5	13,2	51,3	2,0
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	19,5	15,1	63,4	2,1
1-3 saat	20,0	11,9	64,3	3,9
3-5 saat	19,4	20,4	54,0	6,2
6 saat ve üstü	16,4	12,1	70,7	,9
TV izlemem	17,2	20,0	57,5	5,4
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	23,5	14,7	59,7	2,1
Haftada birkaç gün	19,1	15,6	62,6	2,8
Sadece hafta sonu	15,6	14,9	62,7	6,9
Çok seyrek	16,9	14,3	64,4	4,5
Hiç almam-okumam	18,8	7,8	62,3	11,0

Tablo:10.39: Bir Model Olarak İsmet İnönü

İsmet İnönü gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	905	21,4
Kararsızım	864	20,4
Hayır	2395	56,7
Tanımıyorum	61	1,4
TOPLAM	4225	100,0

Tablo:10.40: Medya-Bir Model Olarak İsmet İnönü

	İsmet İnönü gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımıyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	22,4	21,7	55,1	,8
Birkaç günde bir	20,7	20,0	58,6	,7
Haftada bir	21,1	24,0	52,3	2,7
Çok seyrek	18,1	16,7	63,4	1,8
Hiç kullanmam	23,2	16,3	54,7	5,9
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	18,7	22,7	57,1	1,5
1-3 saat	24,6	18,5	56,0	,9
3-5 saat	18,2	22,1	58,1	1,6
6 saat ve üstü	17,5	20,0	59,2	3,3
TV izlemem	18,5	21,8	56,9	2,8
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	21,0	17,9	60,4	,7
Haftada birkaç gün	20,3	22,0	56,9	,8
Sadece hafta sonu	14,7	14,7	67,3	3,2
Çok seyrek	23,5	22,4	52,8	1,2
Hiç almam-okumam	27,6	13,5	49,4	9,6

Mehmet Öz ve Türkan Saylan iki bilim insanıdır. Ancak Türkan Saylan'ın siyasi-ideolojik bir kimliğinin bulunduğu da açıktır. Bu iki şahsiyetin gençler tarafından rol modeli olarak görülme düzeyleri incelendiğinde, Mehmet Öz'ün (%29,6) görece daha yüksek düzeyde rol modeli olarak görüldüğü, Türkan Saylan'ın rol modelik düzeyinin oldukça düşük (%18,1) olduğu tespit edilmiştir (Tablo:10.41-Tablo 10.44). Ayrıca Türkan Saylan'ın rol modeli olamayacağını ifade edenlerin oranı son derece yüksektir (%62). Bu da Türkan Saylan'ın siyasi-ideolojik yönünün olumsuz değerlendirmeye katkı sağladığı, gençlerin laik- seküler kişilere yönelik olumsuz bir tutum içerisinde oldukları ile bağlantılı düşünülebilecek bir durum olarak anlam kazanmaktadır.

Tablo:10.41: Bir Model Olarak Mehmet Öz

Mehmet Öz gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	1220	29,6
Kararsızım	385	9,3
Hayır	1639	39,8
Tanımıyorum	877	21,3
TOPLAM	4121	100,0

Tablo:10.42: Medya-Bir Model Olarak Mehmet Öz

	Mehmet Öz gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımıyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	31,9	11,3	38,8	18,0
Birkaç günde bir	30,0	8,9	42,6	18,5
Haftada bir	22,8	10,7	41,4	25,1
Çok seyrek	24,1	4,7	42,4	28,8
Hiç kullanmam	32,6	4,7	26,8	35,8
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	29,4	9,3	39,9	21,4
1-3 saat	28,0	9,5	41,8	20,7
3-5 saat	30,1	11,5	41,6	16,8
6 saat ve üstü	18,4	13,2	38,6	29,8
TV izlemem	38,9	6,2	31,4	23,6
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	34,5	10,8	39,0	15,7
Haftada birkaç gün	34,6	10,2	38,5	16,7
Sadece hafta sonu	30,5	6,6	46,3	16,5
Çok seyrek	22,5	7,9	41,2	28,4
Hiç almam-okumam	14,5	8,2	34,0	43,4

Tablo:10.43: Bir Model Olarak Türkan Saylan

Türkan Saylan gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	799	18,1
Kararsızım	466	10,5
Hayır	2739	62,0
Tanımiyorum	416	9,4
TOPLAM	4420	100,0

Tablo:10.44: Medya-Bir Model Olarak Türkan Saylan

	Türkan Saylan gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	21,7	8,3	62,4	7,5
Birkaç günde bir	15,8	12,7	63,8	7,7
Haftada bir	15,9	13,5	61,1	9,5
Çok seyrek	15,4	10,7	61,6	12,3
Hiç kullanmam	7,9	14,8	54,2	23,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	18,6	7,6	65,8	8,0
1-3 saat	17,8	11,9	61,5	8,9
3-5 saat	20,5	8,8	60,5	10,2
6 saat ve üstü	20,0	13,3	56,7	10,0
TV izlemem	14,3	12,2	60,5	13,1
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	18,6	7,1	69,0	5,3
Haftada birkaç gün	19,1	11,6	62,2	7,1
Sadece hafta sonu	23,5	14,1	45,1	17,3
Çok seyrek	15,6	11,4	61,7	11,3
Hiç almam-okumam	12,2	10,4	51,8	25,6

Benzer durumun ünlü gazeteci Uğur Mumcu'da da gözlemlenmesi manidardır. Uğur Mumcu'yu rol modeli olarak gören gençlerin oranı %23,1 olmasına karşılık Uğur Mumcu'yu rol modeli olarak görmeyenlerin oranı %50,2 dir (Tablo:10.45-Tablo 10.46). Bu üç şahsiyetin rol modellik düzeyleri ile kitle iletişim araçlarını kullanma yoğunluğu arasındaki ilişki incelendiğinde, interneti kullanma yoğunluğunun artışına bağlı olarak bu söz konusu şahsiyetlerin rol modeli olarak algılanma düzeylerinde artış gözlemlenmektedir. Aynı durum gazete okuma sıklığında da gözlenen bir durumdur (Tablo:10.42, Tablo 10.44, Tablo 10. 46).

Tablo:10.45: Bir Model Olarak Uğur Mumcu

Uğur Mumcu gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	974	23,1
Kararsızım	695	16,5
Hayır	2118	50,2
Tanımiyorum	429	10,2
TOPLAM	4216	100,0

Tablo:10.46: Medya-Bir Model Olarak Uğur Mumcu

	Uğur Mumcu gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	30,1	16,1	46,5	7,4
Birkaç günde bir	16,7	19,1	55,9	8,2
Haftada bir	15,3	18,3	53,8	12,6
Çok seyrek	17,4	13,8	50,5	18,3
Hiç kullanmam	26,3	11,9	48,5	13,4
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	25,8	15,8	50,7	7,7
1-3 saat	22,0	16,2	50,8	11,0
3-5 saat	23,6	16,3	49,2	10,9
6 saat ve üstü	15,0	8,3	61,7	15,0
TV izlemem	24,4	19,7	45,7	10,2
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	33,5	16,7	45,0	4,9
Haftada birkaç gün	23,4	18,5	49,6	8,5
Sadece hafta sonu	21,6	10,4	57,6	10,4
Çok seyrek	15,6	16,4	53,9	14,1
Hiç almam-okumam	16,5	9,5	48,1	25,9

Beren saat, Kıvanç Tatlıtuğ ve Necati Şaşmaz kitle iletişim araçlarının popüler ettiği film ve dizilerde yoğun şekilde izlenen üç sanatçıdır. Gençlerin bu üç sanatçıya yönelik yoğun bir ilgi ve sevgi sahibi olduklarına ilişkin yaygın bir kanaat vardır. Ancak ilginçtir araştırmanın bulguları bu yaygın kanaati desteklememektedir (Tablo:10.47-Tablo 10.52). Beren Saat'i rol modeli olarak gören gençlerin oranı %8,2, Kıvanç Tatlıtuğ'u rol modeli olarak görenlerin oranı %15,7, Necati Şaşmaz'ı rol modeli olarak görenlerin oranı ise %19,3 tür (Tablo:10.47,Tablo 10. 49, Tablo 10.51). Kitle iletişim araçları içinde özellikle televizyonun bu üç sanatçının rol modeli olarak görülme oranlarını etkilediği tespit edilmiştir. Televizyon izleme yoğunluğu arttıkça bu üç sanatçıyı rol modeli olarak görme oranı artış kaydetmektedir ki bu da beklenen bir durumdur (Tablo:10.48, Tablo 10. 50, Tablo10. 52).

Tablo:10.47: Bir Model Olarak Beren Saat

Beren Saat gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	362	8,2
Kararsızım	285	6,5
Hayır	3404	77,5
Tanımıyorum	344	7,8
TOPLAM	4395	100,0

Tablo:10.48: Medya-Bir Model Olarak Beren Saat

	Beren Saat gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımıyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	8,9	6,5	78,4	6,1
Birkaç günde bir	7,5	6,2	80,6	5,7
Haftada bir	10,1	10,1	68,7	11,1
Çok seyrek	8,1	6,1	75,5	10,4
Hiç kullanmam	3,8	2,4	73,5	20,4
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	4,1	5,7	82,9	7,3
1-3 saat	8,2	6,5	77,8	7,5
3-5 saat	16,7	11,1	67,9	4,3
6 saat ve üstü	21,0	6,5	66,9	5,6
TV izlemem	6,2	3,7	76,5	13,6
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	5,5	2,4	83,9	8,2
Haftada birkaç gün	7,0	8,1	79,3	5,6
Sadece hafta sonu	10,0	11,7	71,0	7,3
Çok seyrek	10,1	6,8	74,5	8,7
Hiç almam-okumam	12,9	7,6	64,1	15,3

Tablo:10.49: Bir Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ

Kıvanç Tatlıtuğ gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	665	15,7
Kararsızım	362	8,6
Hayır	3050	72,2
Tanımıyorum	150	3,5
TOPLAM	4227	100,0

Tablo:10.50: Bir Model Olarak Kıvanç Tatlıtuğ

	Kıvanç Tatlıtuğ gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımıyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	19,0	8,1	69,8	3,1
Birkaç günde bir	15,8	9,0	73,5	1,7
Haftada bir	12,0	11,7	70,2	6,0
Çok seyrek	10,6	6,7	77,1	5,6
Hiç kullanmam	7,3	8,8	78,8	5,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	10,8	11,8	75,0	2,4
1-3 saat	16,2	7,9	72,0	3,9
3-5 saat	24,8	7,7	66,1	1,4
6 saat ve üstü	30,0	8,3	61,7	
TV izlemem	12,6	5,3	74,8	7,3
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	17,2	8,1	69,8	4,9
Haftada birkaç gün	16,6	9,7	71,5	2,2
Sadece hafta sonu	14,6	11,1	70,7	3,5
Çok seyrek	13,3	7,6	75,5	3,5
Hiç almam-okumam	19,5	5,2	70,1	5,2

Tablo:10.51: Bir Model Olarak Necati Şaşmaz

Necati Şaşmaz gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	805	19,3
Kararsızım	609	14,6
Hayır	2603	62,4
Tanımiyorum	157	3,8
TOPLAM	4174	100,0

Tablo:10.52: Bir Model Olarak Necati Şaşmaz

	Necati Şaşmaz gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	17,7	10,1	70,9	1,3
Birkaç günde bir	18,9	9,3	70,1	1,7
Haftada bir	17,7	10,2	67,5	4,6
Çok seyrek	18,6	8,4	68,5	4,4
Hiç kullanmam	25,0	7,7	59,7	7,7
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	14,1	10,3	73,6	1,9
1-3 saat	21,2	8,3	67,5	3,0
3-5 saat	20,2	15,7	62,6	1,4
6 saat ve üstü	26,2	9,8	62,3	1,6
TV izlemem	14,6	7,5	74,3	3,6
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	19,9	11,5	66,5	2,1
Haftada birkaç gün	19,3	10,2	69,3	1,2
Sadece hafta sonu	18,1	6,1	72,2	3,6
Çok seyrek	15,9	8,3	72,2	3,6
Hiç almam-okumam	28,8	7,5	58,8	5,0

Osman Baydemir belediye başkanı, Şivan Perver ise sanatçı kimliğine sahip olmasına karşılık, her ikisi de etnik bir kimliği önceleyen siyasi-ideolojik yaklaşımın mensupları ve daha da önemlisi temsilcileri olarak tanınmaktadırlar. Bu iki şahsiyetin gençler tarafından rol model olarak kabul edilip edilmedikleri anlaşılmak istenmiş, bu bağlamda yöneltilen sorulara alınan cevaplara göre bu iki şahsiyetin de gençler tarafından büyük oranda rol modeli olarak algılanmadıkları tespit edilmiştir. Daha da önemlisi, bu iki şahsiyet yaklaşık %30'lar düzeyinde gençler tarafından tanınmaktadır (Tablo:10.53-Tablo 10.56).

Tablo:10.53: Bir Model Olarak Osman Baydemir

Osman Baydemir gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	129	3,1
Kararsızım	187	4,5
Hayır	2480	59,4
Tanımiyorum	1377	33,0
TOPLAM	4173	100,0

Tablo:10-54: Medya-Bir Model Olarak Osman Baydemir

	Osman Baydemir gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	3,9	4,5	61,8	29,8
Birkaç günde bir	3,3	4,9	60,2	31,6
Haftada bir	,5	5,5	59,0	35,0
Çok seyrek	2,1	2,1	53,5	42,3
Hiç kullanmam	2,5	6,0	56,3	35,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	3,5	4,2	60,9	31,4
1-3 saat	2,3	4,6	58,7	34,5
3-5 saat	3,8	5,9	63,5	26,8
6 saat ve üstü	9,0	4,9	52,5	33,6
TV izlemem	3,8	3,4	59,0	33,7
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	5,9	5,3	68,4	20,4
Haftada birkaç gün	1,5	4,9	60,7	32,9
Sadece hafta sonu	2,8	7,1	63,5	26,6
Çok seyrek	1,8	3,0	52,5	42,7
Hiç almam-okumam	9,1	1,3	42,9	46,8

Tablo:10.55: Bir Model Olarak Şivan Perez

Şivan Perez gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	147	3,5
Kararsızım	191	4,6
Hayır	2720	65,0
Tanımiyorum	1129	27,0
TOPLAM	4187	100,0

Tablo:10.56: Medya-Bir Model Olarak Şivan Perez

	Şivan Perez gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	4,5	3,5	67,2	24,8
Birkaç günde bir	3,2	5,1	67,4	24,3
Haftada bir	,6	10,6	61,6	27,3
Çok seyrek	3,5	4,8	57,0	34,7
Hiç kullanmam	,5	,5	64,0	34,9
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	3,9	6,8	67,0	22,2
1-3 saat	2,6	3,7	65,6	28,1
3-5 saat	3,3	,9	68,5	27,2
6 saat ve üstü	6,7	5,0	61,7	26,7
TV izlemem	5,5	6,1	58,1	30,3
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	6,7	3,2	70,3	19,9
Haftada birkaç gün	1,8	4,5	65,7	27,9
Sadece hafta sonu	6,0	4,6	63,4	26,1
Çok seyrek	2,0	5,8	61,5	30,7
Hiç almam-okumam	3,3	3,3	55,3	38,0

Hirant Dink ve Ogün Samast ölümle sonuçlanan bir eylemin mağduru ve faili olarak gündeme gelmiş iki şahsiyettir. Elbette ki Hirant Dink sadece bir eylemin mağduru olarak tanınan bir şahsiyet değil, daha da önemlisi gazeteci ve bir kanaat önderidir. Ogün Samast ise sadece bir cinayetin faili olarak gündeme gelmiş, fakat eyleminden dolayı kendisine siyasal bir kimlik de atfedilmiştir. Bu iki şahsın gençler tarafından büyük oranda biliniyor olması önemlidir, ancak her ikisi de gençler tarafından rol modeli olarak görülmemektedir (Tablo:10.57-Tablo 10.60). Bu iki şahsiyetin rol modelliği ile ilgili durumları kitle iletişim araçları bağlamında incelendiğinde; dikkat çeken bir ayrıntı Ogün Samast'la ilgilidir. *Her gün* sıklığında gazete okuyan-

ların %3,9'u Ogün Samast'ı rol modeli olarak görürken, *hiç gazete okumayanların* %13,3'ü Ogün Samast'ı rol modeli olarak görmektedir (Tablo:10.58). Buna karşılık *hiç gazete okumayanların* %53,6'sı *her gün gazete okuyanların* %83,4'ü Ogün Samast'ı rol modeli olarak görmediğini ifade etmiştir. Benzer durum kısmen Hirant Dink içinde geçerlidir (Tablo:10.60).

Tablo:10.57: Bir Model Olarak Ogün Samast

Ogün Samast gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	226	5,3
Kararsızım	196	4,6
Hayır	3326	78,4
Tanımiyorum	496	11,7
TOPLAM	4244	100,0

Tablo:10.58: Medya-Bir Model Olarak Ogün Samast

	Ogün Samast gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	5,1	4,7	83,0	7,2
Birkaç günde bir	6,1	4,4	79,0	10,5
Haftada bir	5,1	4,5	71,7	18,7
Çok seyrek	3,7	2,5	71,3	22,5
Hiç kullanmam	9,2	11,7	69,9	9,2
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	7,0	4,4	80,6	8,0
1-3 saat	4,5	5,5	78,3	11,7
3-5 saat	5,6	3,5	77,3	13,7
6 saat ve üstü	14,5	4,0	71,0	10,5
TV izlemem	2,9	2,6	77,7	16,8
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	3,9	6,0	83,4	6,7
Haftada birkaç gün	6,1	3,8	81,1	9,0
Sadece hafta sonu	6,3	4,2	76,2	13,3
Çok seyrek	4,6	3,7	75,4	16,3
Hiç almam-okumam	13,3	10,8	53,6	22,3

Tablo:10.59: Bir Model Olarak Hirant Dink

Hirant Dink gibi olmak ister misiniz?		
	SAYI	%
Evet	169	4,0
Kararsızım	288	6,9
Hayır	3446	82,3
Tanımiyorum	286	6,8
TOPLAM	4189	100,0

Tablo:10.60: Medya-Bir Model Olarak Hirant Dink

	Hirant Dink gibi olmak ister misiniz? %			
	Evet	Kararsızım	Hayır	Tanımiyorum
İnternet kullanma sıklığı				
Her gün	5,4	6,3	82,9	5,3
Birkaç günde bir	2,3	8,6	83,6	5,5
Haftada bir	4,1	7,9	77,0	11,1
Çok seyrek	3,5	6,9	77,9	11,7
Hiç kullanmam	2,6	1,0	93,4	3,1
TV seyretme sıklığı				
1 saatten az	5,1	7,3	81,1	6,5
1-3 saat	2,9	6,4	84,9	5,8
3-5 saat	4,5	3,8	79,2	12,4
6 saat ve üstü	3,5	7,8	80,0	8,7
TV izlemem	6,3	9,9	77,4	6,5
Gazete okuma sıklığı				
Her gün	7,0	4,7	82,6	5,8
Haftada birkaç gün	3,3	7,0	85,7	3,9
Sadece hafta sonu	3,5	11,3	77,1	8,1
Çok seyrek	2,1	7,8	82,1	8,0
Hiç almam-okumam	8,1	3,1	65,0	23,8

11. BÖLÜM SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Gençlik, farklı bilimsel disiplinlerin ilgi alanlarında yer alan önemli konulardan birisini oluşturmaktadır. Psikoloji gençlikle ve gençle ilgilenen bilimlerden birisidir. Psikologlar gençliği, çocukluk ile erişkinlik arasında yer alan, gelişme, ruhsal olgunlaşma ve yaşama hazırlanma dönemi olarak tanımlamaktadırlar. Sosyolojinin ilgi alanında yer alan gençlik ise; aralarında yaş, cinsiyet, duygu durumu gibi bir takım ortak özelliklere sahip olan toplumsal bir kategoridir. Nüfusun buluşa ermesi ile toplumsal yaşamda sorumluluk alma dönemleri arasında kalan kesimi teşkil etmektedir. Gençlik dönemi insanların toplumsal ve bireysel açıdan en dinamik, en enerjik dönemidir. Gençlik toplumsal hayata hazırlık dönemidir. Toplumsallaşma sürecinin önemli aşamalarından birisini teşkil etmektedir. Daha çok ikincil ilişkilerin kazanıldığı bir dönem olarak anlam kazanmaktadır. Toplum açısından genç birey ve bütünüyle gençlik, içinde dünyaya geldiği, yetiştiği, eğitilmekte olduğu sosyal bünyeyi ve o bünyeye ait temel özellikleri, hem koruyacak hem de zamanın şartlarına göre zenginleştirip geliştirerek kendisinden sonra geleceklere aktaracak sosyal potansiyeldir. Elbette ki gençle ve gençlikle ilgilenen bilimsel disiplinler sadece psikoloji veya sosyoloji değildir; genç ve gençlik antropolojiden hukuka, siyasetten dine, ahlaktan ekonomiye kadar birçok farklı bilimsel disiplinin veya normatif sistemin önemli konu başlıklarını, ilgi alanlarını teşkil etmiş ve etmeye de devam etmektedir.

Tanım farklılıkları ve yaş sınırlamaları her ne olursa olsun, gençlik her yerde, her zaman coşkulu, dinamik ve çalkantılı bir dönem olarak görülmektedir. İnsan, yaşamı boyunca bir değişim ve gelişim içerisinde. Gençlik dönemi belki de bu gelişim sürecinin en önemli evresini oluşturmaktadır. Bu evreye bir başkalaşım ya da farklılaşma evresi gözü ile de bakılabilir. Her toplumda ergen, çağına özgü olan duygu, düşünce, tutum ve eylem içindedir. Bu dönemin temel özellikleri, duygusal coşku ve taşkınlık, çabuk kurulan ve bozulan ilişkiler, kolay etkilenme, kişiliğinin sınırlarını aşma, toplum içinde sivrilme, ilgi çekme, rol sahibi olma çabası biçiminde özetlenebilir. Bu yönüyle de toplumun en dinamik parçasını oluşturan gençlik kendi içinde birçok gerilim yaşar ve kaygılar taşır. Bu kaygıların en başında, kim olduğu, ailesi ve toplum için ne anlam ifade ettiği, gelecekte iyi bir meslek sahibi olup olamayacağı, dini konularda neye nasıl inanacağını bilememe ve kararsız olma gibi uzayıp giden bir kaygı listesi karşı karşıya gelmektedir.

Toplumsal hayata katılma sürecinde çok kritik bir kavşak olan gençlik döneminin en önemli sorunu kendi benliğine ilişkin kimliğini kazanmasıdır. Toplumda yer alan her birey tek bir kimlik geliştirmez. Toplumsal durumlara göre genç öncelikle dindar kimliğini, toplumsal kimliğini, siyasal kimliğini, cinsel kimliğini, vb. geliştirmektedir. Bu kimlik tipleri birbirini karşılıklı etkileyerek ve tamamlayarak insan yaşamına anlam verir. Kimlik oluşumu sürecinde öncelikle akranlarıyla özdeşim kurmaya başlayan gençler kendilerini onlarla kıyaslayarak onlar gibi düşünmeye, inanmaya, ginyinmeye başlamakta ve onlara benzemeye çalışmaktadır. Bu bir anlamda taklit etme durumudur. Çünkü gençler beğendikleri, hoşlarına giden yaşam tarzlarını örnek almakta ve benimsemektedirler. Gençler bu örnek almayla birlikte içinde buldukları grupta, toplumda rol almaya ve kendilerine yer sağlamaya, kimliklerini oluşturmaya çalışmaktadırlar.

Bu çalışmada gençlerin kimlik yapıları, gelişimsel yazında ortaya koyulan döneme özgü özellikler de dikkate alınarak etkileşimli bir yaklaşımla ele alınmıştır. Buna göre, gençlerin kimlik yapılarının farklı kimlik alanları ve yerel özelliklerin karşılıklı etkileşimi doğrultusunda, anlatıları aracılığıyla incelenmesine çalışılmıştır. Bu amaçla, gençlerin kimlik yapıları; aile, meslek, eğitim, cinsiyet, din, politika gibi kimlik alanlarında yarattıkları anlamlar aracılığıyla ortaya koyulmuştur. Bu bağlamda gençlik ile *melez kimlik* nitelemesi arasında güçlü bir ilişkinin tespit edilmiş olması; yani kimliklerin daha çok sözel nitelikte kaldığının, kimliklerinin içeriğinin farklılığa vurguda bulunacak bir ayrışmaya yol açmadığının tespit edilmiş olması önemlidir. Toplumların en dinamik insan gücü ve en verimli kaynağı olan gençlerin çok boyutlu ve karmaşık sorunları vardır. Bunların en başında da kimlik sorunu yer almaktadır.

Hızlı toplumsal dönüşümleri yaşayan bir toplum olarak Türkiye'de bundan en çok etkilenen kesimlerin başında gençlik ve gençler gelmektedir. Çünkü toplumsal dönüşümlerin merkeze aldığı *bireyselleşme* manevra yeteneğini en çok gençler için sunmaktadır. Araştırmaya dayalı bu sosyolojik çalışmada gençlerin toplumsal konumu, sorunları, bu sorunlara ilişkin çözüm önerileri ve gençliğin değerler sistemindeki değişimler üzerinde durulmuştur. Bireyselleşmenin, esasen toplumun tüm kesimleri için geçerli olabilecek potansiyel olumsuzluğunun gençlik açısından daha bir önem ifade ettiği tespitine ulaşılmıştır.

Toplumların en dinç insan gücü ve en verimli kaynağı olan gençlerin çok boyutlu ve karmaşık sorunları bulunmaktadır. Gençliğin en önemli ve öncelikli sorunlarından biri eğitim sorunudur. Daha sonra ise işsizlik gelmektedir. Gelişmiş ülkelerde eğitim meselesi büyük bir oranda çözülmüş, ancak işsizlik problem olmaya devam etmektedir.

Bireysel değerler sosyal ortamda gelişir. Bu bakımdan sosyal sistemin ya da kültürün ürünüdür. Birey, doğumundan ölümüne kadar ebeveynlerinin, arkadaşlarının,

önemli gördüğü ve sevdiği kişilerin, yaşamındaki önemli değişikliklerin ve deneyime dayalı öğrenmenin, yasaların, gelenek ve göreneklerin, dinin, eğitimin ve medyanın etkisi ile kısaca toplumun içinde sürekli sosyalizasyon süreci sayesinde değerleri öğrenir. Diğer bir ifade ile bireyin değer sistemleri sosyalizasyon süreçleri ile erken çocukluk döneminde gelişerek kültürel ve sosyal asimilasyon yoluyla onun bilişsel ve zihinsel yapısının bir parçası haline gelir. Araştırmada gençliğin dini, ahlâki, toplumsal değerlere ilişkin tutum ve tavırları incelenmiş; örneğin dini değerler ve pratikler açısından form olarak *dindar gençlik* olarak değerlendirilebilecek, ama nitelik dikkate alındığında, dini, ahlâki ve toplumsal değerler noktasında sabiteleri zayıf bir gençlik kesiminin var olduğu tespitine ulaşılmıştır.

Gençlerin, politikadan ve toplumsal sorunlar hakkında yorum yapmaktan büyük oranda uzak oldukları araştırmanın bulguları arasındadır. Genel bir niteliklemeyle, düşünmeyen, konuşmayan ve giderek toplumsal konulara ve sorunlara duyarsızlaşan gençliğin bugünün Türkiye'sinin önemli bir sorunu olduğu kanaatine ulaşılmıştır. Bilindiği ve tespit edildiği kadarıyla toplumun en dinamik kesimi olan ve yarınları teşkil edecek olan gençler siyasi konularda aktif görev alamamakta, düşüncelerini ifade etmekte zorlanmakta ya da düşünmemektedirler. Gençlerin siyaset ile ilgilerinin ve siyasete katılımlarının sınırlı olmasının en temel nedenlerinden biri, gençlerin "siyaset" algısı ile ilgilidir. Gençler, siyaset ile günlük hayatlarındaki pratikleri birbirleri ile ilişkilendirememektedirler.

Son birkaç on yıl gençlerin siyasi, ekonomik, kültürel, dini, ahlâki, toplumsal konulara ilgi ve katılımları, en azından görünürde de olsa çokça azaldı. Bir kere örneğin tüm toplum için siyasi konulara ilgi daha az önemli hale geldi. Birkaç on yıl öncesine kadar hemen tüm gençler için siyasi, ekonomik, kültürel, dini, ahlâki, toplumsal konular, kişisel kimliklerinin en önde yer alan bir bileşeni idi. Ancak bugün daha çok tüketim, cinsellik, niteliksiz boş zaman faaliyetleri, kitle iletişim araçları karşısında edilgen bir konumu benimseme gençliğin kolaylıkla ifade edilebilecek özellikleri olarak anlam kazanırken; tüm bunlara paralel bir şekilde toplumsal sorunlara ve konulara ilgisizliğin, dini-ahlâki değerlerde zayıflama veya ilgisizliğin gençler için yine kolaylıkla ifade edilebilecek özelliklerin arasında yer almaya başladığı görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Abadan, N., *Üniversite Öğrencilerinin Serbest Zaman Faaliyetleri*, Ankara Yüksek Öğrenim Gençliği Üzerine Bir Araştırma, Ankara, 1961.
- Acar, H., “Türkiye'nin Ulusal Gençlik Politikası Nasıl Yapılandırılmalıdır?”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, C.5, S.1, 2008,
- Aile Araştırma Kurumu, *Aile Değerleri*, 2010.
- Aile Araştırma Kurumu, *Türkiye'de Ergen Profili*, 2010.
- Akar, H., *Psikiyatrik Yardım Talebi Olanlar İle Yardım Talebi Olmayan ve Boşanma Aşamasında Olan Çiftlerde Çift Uyumu ve Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, İstanbul, 2005
- Aksoy, A., “Bilgi Devrimi: Toplumun Çözülüşü Mü?”, *Birikim*, S.60, 1994
- Aksüt, M., Z. Batur, *İnternet Perspektifinde Ergenlerin Sosyalleşme Ve İletişim Kurma Süreci*, <http://ab.org.tr/ab07/bildiri/134.doc>
- Aktan, C., *Toplam Ahlak*, İstanbul, 2004.
- Alp, R., “Kolej Öğrencileri Arasında Oluşan Jargon Üzerine Bir İnceleme”, *Milli Folklor*, 2006, Yıl 18, Sayı 71,
- Altındağ, A., Medaim Yanık, Erhan Yengil, Akif Himmet Karazeybek, “Şanlıurfa'da Üniversite Öğrencilerinde Madde Kullanımı”, *Bağımlılık Dergisi*, Cilt: 6, Sayı: 2, 2005.
- Antonides, G. and Van Raaij, W. F., *Consumer behaviour: a European perspective*, John Wiley & Sons, New York, 1998.
- Arık, B., M., *İletişim Yazıları*, Konya, 2006
- Arık, M., B., *İnsan ve Kültürü Bir Arada Düşünmedikçe Popüler Kültürü Tartışamayız*, İstanbul, 2009.
- Arıkan, Ç., *Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması*, Ankara, 1996.
- Armağan, İ., *Gençlik Gözüyle Gençlik*, İstanbul, 2004
- Ayan, D., Rahime Beder-Şen - Semra Yurtkuran - Gülşen Ünal, “Akraba Evliliğinin Kültür Birikiminde ve Toplum Hayatındaki Bazı Görünümleri: Dil, Din ve Tıp”, *Aile ve Toplum Dergisi*, Yıl:5, C:2, Nisan-Haziran 2002.
- Aydemir, *Katılımın “E-Hali”*: *Gençlerin Sanal Âlemi* İçinde, İstanbul, 2011.
- Aydın, İ., H., “Seküler Ahlak Bağlamında Din-Ahlak İlişkisi”, *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı: 35, *Erzurum* 2011.
- Aydın, M., “Değerler, İşlevleri ve Ahlak”, *Eğitime Bakış Dergisi*, 2011 / Yıl: 7, Sayı: 19.
- Aydın, K., ve Volkan Özbek'in “Ailenin Seçmen Davranışları Üzerindeki Etkisi”
- *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2004/2
- Aytürk, G., *Foucauldian Panopticon in the Public Discourse on Youth in Turkey*. MSc Dissertation in Social Policy and Planning in Developing Countries, School of Economics and Political Science University of London, 2005.
- V. Balcı, “Ankara'daki Üniversite Öğrencilerinin Boş Zaman Etkinliklerine Katılımlarının Araştırılması” *Milli Eğitim Dergisi*, Bahar 2003.
- V. Balcı ve A. İlhan, “Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinin Rekreatif Etkinliklere Katılım Düzeylerinin Belirlenmesi”, *Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 2006.
- Bali, R. N., *Tarz-ı Hayattan Life Style'a Yeni Seçkinler, Yeni Mekanlar, Yeni Yasamlar*. İstanbul, 2002.
- Barbarosoğlu, F.K., *Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet*. İstanbul, 1995.

- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, *Gençlik Programları*, Http://Www.Ua.Gov.Tr/Youth/Docs/Tur/Yenigenclik_Programi.Doc
- Baudrillard, J., *Şeytana Satılan Ruh ya da Kötülüğün Egemenliği*, Ankara, 2005.
- Baudrillard, J., *Tüketim Toplumu*, İstanbul, 2004.
- Baudrillard, J., *Tüketimin Tanımına Doğru, Mimarlık ve Tüketim*, İstanbul, 2002.
- Bayhan, V., “Tüketim Toplumunda Bireyin Ontolojik Mottosu “Tüketiyorum Öyleyse Varım””, *Sosyoloji Konferansları*, Sayı 43, 2011.
- Baysal, A., *Türk Tüketicisinin Kültürel Portresi (Yeni Pazarlama Trendleri)*, İstanbul, 2005.
- M. Bernard, *Fashion as Communication*. London: Routledge, 2001.
- P. L. Berger, *Kutsal Şemsiye, Dinin Sosyolojik Teorisinin Ana Unsurları*, Çev. A. Coşkun, Rağbet Yay, İstanbul, 2000.
- Berger, P., “Four Faces of Global Culture”, *National Interest*, 1997.
- Betül U., Ahmet Selamoğlu, “İşçilerin Sendikalara Yönelik Tutum ve Davranışları; Kocaeli Örneği”, *Çalışma ve Toplum*, 2008/3.
- M. Binark and B. Kılıçbay, “Consumer Culture, Islam and The Politics of Lifestyle: Fashion for Veiling in Contemporary Turkey”, *European Journal of Communication*, Vol 17(4), 2000.
- Birand, M. Ali, Can Dündar, Bülent Çaplı, *12 Mart İhtilalinin Gölgesinde Demokrasi*, Ankara, 2000, s.160
- Birsen, Ö., Şule Y. Öztürk, “Tüketim Kültürü Çerçevesinden Sağlık Haberleri”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı: 26 Eylül – Ekim 2011.
- Bocock, R., *Tüketim*, Ankara, 1997.
- Bulut, F., “68 Kuşağı Gençlik Olaylarının Uluslararası Boyutu ve Türkiye’de 68 Kuşağına Göre Atatürk ve Atatürkçülük Anlayışı”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, X/23, (2011/Güz).
- Cüneyt A., *Düşler ve Gerçekler Tanıklarıyla Dünya’da ve Türkiye’de 68*, İstanbul, 1995.
- Çakır, H., Hakan Topcu, “Bir İletişim Dili Olarak İnternet”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.19, Yıl: 2005/2.
- Çakmaklı, K., *Aileler İçin Sosyal Hizmet*, Ankara, 1983.
- Çapcıoğlu, İ., “İlahiyat Fakültesi Öğrencilerinin Yakın Sosyal Çevre İle İlişkilerinde Etkili Bir Faktör Olarak Dindarlık”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 12, S: 3, Aralık 2008.
- Çayır, K., *Yeni Sosyal Hareketler*, İstanbul, 1999.
- Çebi, S., ve Yelda Sahin Akıllı, “Türkiye’de Gençliğin İnternet Üzerinden Katılımı Özelinde Genç Siyasallığı ve Müzakereci Demokrasi”, (Derleyen) Aslı Telli Aydemir, *Katılımın “E-Hali”: Gençlerin Sanal Âlemi* İçinde, İstanbul, 2011.
- Çelik, P., Aysen Esen, Arzu Yorgancıoğlu ve diğerleri, “Manisa İlinde Lise Öğrencilerinin Sigaraya Karşı Tutumları”, *Toraks Dergisi*, C.1, Nisan 2000.
- Çelikoğlu, C., *Boşanmanın Çocukların Benlik Saygısına Etkisi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul, 1997.
- Çetinkaya, Y., *Reklamcılık*, İstanbul, 1992.
- Chaney, D., *Yaşam Tarzları* (çev. İrem Kutluk). Ankara, 1999.
- Dağtaş, B., ve Dağtaş, E., Tüketim Kültürü, “Yaşam Tarzları, Boş Zamanlar ve Medya Üzerine Bir Literatür Taraması”, B. Dağtaş, ve E. Dağtaş, *Medya, Tüketim Kültürü ve Yaşam Tarzları* İçinde, Ankara.
- Daver B., *Siyaset Bilimine Giriş*, A.Ü. SBF Yayınları, 1968
- F Davis, *Moda, Kültür ve Kimlik* (çev. Ö. Arıkan), İstanbul, 1997.
- Davis, R. A., “A cognitive-behavioral model of pathological internet use”, *Computers in Human Behavior*, 2001.
- H. Delikaya, İlhan NM., Maral I. Ankara şehir merkezinde bulunan beş lisedeki öğrencilerin sigara ve alkollü içki kullanma durumları. *Türkiye’de Psikiyatri Dergisi*, 2000:2.
- Demir, V., *Medya Etiği*, İstanbul, 2006.
- A. Çağlar Deniz, “Eğitimli Gençliği Anlamada Yeni Bir Tipoloji Önerisi: Cool Gençlik”, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 5, 2012.
- Dinicola, M. D., *Pathological İnternet Use among college students: The prevalence of pathological internet use and its correlates*, Unpublished doctorate’s thesis, Ohio University, 2004.
- Diyanet İslâm Ansiklopedisi, C.IX, İstanbul 1994.
- Dobbelaere, K., *Secularization: An Analysis at Three Levels*, P.I.E.- Peter Lang, Brussels. 2002.
- Doğan, İ. *Sosyoloji (Kavramlar ve Sorunlar)*, İstanbul, 2000.
- Doğan O., Lise öğrencilerinin sigara içme alışkanlığı ile bazı değişkenler arasındaki ilişkiler. *Düşünen Adam* 1989: 3.
- Dokuzuncu Kalkınma Planı*
- DPT, *Gençlik ve Spor Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, 1983.
- Erberk, E., Emrem Beştepe ve dğr., “Evlilik Uyumu”, *Düşünen Adam*, 18(1), 2005.
- Erem, F. “Zina”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Yıl 1961 Cilt 18, Sayı1-4
- Erjem, Y. Mustafa Çağlayandereli, “Televizyon ve Gençlik: Yerli Dizilerin Gençlerin Model Alma Davranışı Üzerindeki Etkisi”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Mayıs 2006, Cilt : 30, No:1.
- Erinç Y., “1980 Sonrası Türkiye’inde Makroekonomik Uyum Süreçleri”, *Birikim*, Sayı: 152-153, Aralık 2001-Ocak 2002.
- ErB. Yılmaz, *Kamu Yönetimi*, İstanbul, 1997.
- M. Esslin, *Televizyon Çağı- TV Beyaz Camın Arkası*, İstanbul, 2001.
- Evrin, S., *Şahsiyet Alanında Psikososyolojik Bir Kavram Olarak Rol Sorununa Giriş*, İstanbul, 1972.
- Fichter J., *Sosyoloji Nedir, Konya*, 1990.
- Fikret A., Ali Çarkoğlu, Burhan Şenatalar, *Household View on the Causes of Corruption in Turkey and Suggested Preventive Measures*, TESEV, İstanbul, 2002
- Gallup Organization, *Young Europeans: Survey Among Young People Aged Between 15- 30 In The European Union*, Flash Eurobarometer Series 202,
- Gedikoğlu, T., “Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 1, S. 1, Haziran 2005
- Gellner, E., *Nations And Nationalisms*. New York, 1983.
- Genel Kurmay Başkanlığı, *Terör ve Terörle Mücadele Durum Değerlendirmesi*, Ankara, 1983.
- Ger, G. ve Belk, R.W., “Accounting For Materialism in Four Cultures”, *Journal of Material Culture*, 4 (2), 1999.
- Gizem E., Ceyda Y. Eke, Kültegin Ögel, Sevil Taner, “Lise Öğrencilerinde Arkadaş Özellikleri ve Madde Kullanımı”, *Bağımlılık Dergisi*, 2006, Cilt: 7, Sayı: 3.
- Gökçe, B., *Orta Öğretim Gençliğinin Beklentisi ve Sorunları*, İstanbul, 1984.
- Griffin, M., Barry J. Babin ve Doan Modianos, “Shopping Values of Russian Consumers: The Impact of Habituation in a Developing Economy”, *Journal of Retailing* Vol. 76, No. 1.
- Gutierrez, F Mosquera, “Principal components of mania”, *Journal of Affective Disorders*, 2003 (76).
- Güleri, Müzeyyen, “Üniversiteli ve İşçi Gençliğin Gelecek Beklentileri ve Kötümserlik-İyimserlik Düzeyleri”, *Kriz Dergisi*. C. 6, S.1
- Gümüş, Ç., Taşpınar, M. (2004, Temmuz). *Öğrenmeyi öğrenme kapsamında internet kafelerin eğitimsel bir araç olarak kullanımı*. 13. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sunulmuş bildiri. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Günay, İ., *Kur’an’da Gençlik ve Gençler*, İstanbul, 2010
- Gür, B., İbrahim Dal ve dğr., *Türkiye’nin Gençlik Profili*, SETA, Ankara, 2012,
- Gürsel, S., “1980’li Yıllar ve Sonrası”, *Cumhuriyetin 75. Yılı*, İstanbul.
- Güven, S. *Toplumbilim*, Bursa, 1999.

- Haralambos, M., Robin Heald, *Sociology: Themes and Perspective* University Tutorial Pres, 1980.
- Hızal, G.S., *Bir iletişim biçimi olarak moda: Türkiye'de Toplumsal Değişme Açısından Örnek Olay İncelemesi (Tesettür Modası)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü ABD, 2002.
- Hökelekli, H., Celal Çayır, "Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 15, Sayı: 1, 2006.
- <http://www.internetworldstats.com>
- <http://www.karpaltunel.com.tr/>
- <http://www.florence.com.tr>
- <http://www.hurriyet.com.tr/teknoloji/7276911.asp?top=1> (Erişim tarihi: 15 Ekim 2012)
- <http://www.unicef.org.tr>
- <http://www.tk.gov.tr>
- <http://www.firattipdergisi.com/text.php3?id=434>
- <http://www.medyatava.com/tiraj.asp>
- <http://www.webrazzi.com/2011/06/24/ttnet-internet-kullanim-istatistikleri/>
- İçli, G., "Küreselleşme ve Kültür", *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Aralık 2001 Cilt : 25, No: 2.
- İsviçre-UNDP (S-UN) Fonu Gençlik Projesi Gençlik Katılımı ve Gençlik Politikaları İçin Öneriler-2010 Raporu.
- Kahraman, H. B., "Çağdaş Hapishaneler: AVM'ler", *Pazar Sabah*, 5 Haziran 2011.
- Karaca, M., *Sosyolojik Bir Olgu Olarak İnternet Gençliği: Elazığ Örneği*, Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, 2007.
- Kasatura, İ., *Gençlik ve Bağımlılık*, İstanbul, 1998.
- Kaynak, M., *İşsizlik ve Emek Kalitesi*, TISK Akademi, Özel Sayı:1, 2007.
- Keizer, G., "Çocuklarınızı Koruyun" *PC Life*, Mayıs 2001.
- Kellner, D., *Reklam ve Tüketim Kültürü* içinde /Der. ve Çev.) Yusuf Kaplan, "Enformasyon Devrimi ve Efsanesi", İstanbul, 1991.
- Kentel, F., 'Türkiye'de Genç Olmak: Konformizm Ya Da Siyasetin Yeniden İnşası', *Birikim*, S. 196, 2005.
- Kesici, M., R., "Türkiye Ekonomisinin Yüksek Büyüme Evresinde İstihdam ve İşsizlik", *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*, C.12, S.3, Temmuz 2010.
- Keskin, I., *Boşanmanın Sosyolojik ve Psikolojik Nedenleri ve Boşanmanın Ortaya Çıkardığı Sonuçlar*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde, 2007.
- Kılıçbay, A., *Türk Ekonomisi*, Eskisehir, 1999.
- Kim, S., R. Kim, "A Study of Internet Addiction: Status, Causes, and Remedies (Focusing on the alienation factor)" *International Journal of Human Ecology*, 2002, 3(1).
- Klinger E., *Meaning And Void: Inner Experience and the Incentive In People's Lives*. Minneapolis, 1977.
- Kocadaş, B., "Kültür ve Medya", *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, www.InsanBilimleri.com
- S. Koç ve G. Müftüoğlu, *Dinleme ve okuma öğretimi*, www.aof.anadolu.edu.tr/kitap/IOLTP/2277/unite04.pdf
- Koçer, D., "Demokrat Parti Dönemi (1950-1960) Kadın Dergilerinde Kadın İmajı", *Zeitschrift für die Welt der Türken*, Vol. 1, No. 2 (2009).
- Konukman, E., A., *Medya ve Kültür: Son Dönem Televizyon Dizilerinin Yaşam Tarzı Üzerindeki İmgeleri*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara. 2006.
- Kozanoğlu, H., *Yuppieler ve Bizim Kuşak*, İstanbul, 2003.
- Kuğu, N., Gamze Akyüz, Erdal Erşan, Orhan Doğan, "Sanayi Bölgesinde Çalışan Çaraplarda Madde Kullanımı ve Etkileyen Etkenlerin Araştırılması", *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2000; 1(1)
- Kurtaran, Y., 'Türkiye'de Gençlik Alanında Devletin Rolü'.
- Lale Ö.,1 Mehmet Bostancı,2 Osman Özdel,3 Nalan K. Oğuzhanoğlu4 Üniversite öğrencilerinde depresif belirtiler ve sosyodemografik özelliklerle ilişkisi, *Anadolu Psikiyatri Dergisi* 2002; 3.
- Lasch, C., *Narsisizm Kültürü*, Ankara, 2006.
- Leslie, G., *The Family in Social Context*, New York, 1982.
- Levine, "Cannabinoids, opioids and eating behavior: The molecular face of hedonism?" *Brain Research Review*, 2006 (51).
- Lin, S. S. J., C. C. Tsai, "Sensation seeking and internet dependence of Taiwanese high school adolescents", *Computers in Human Behavior*, 2002, 18(4).
- Lüküslü, D., *Türkiye'de Gençlik Miti*, İstanbul, 2009.
- Lüküslü, G. D., '1960'lardan 2000'lere Gençlik Tipleri: Maddeci Başarıcı Manager Tipten Yuppie ve Tiki'ye', *Birikim*, s. 196, 2005.
- Marshall, G., *Sosyoloji Sözlüğü*, Ankara, 1999.
- D. McQuail, *Kitle İletişim Kuramı*, (Çev. Ahmet HalukYüksel), Eskişehir, 1994.
- Meder, M., "Bilgi Toplumu ve Toplumsal Değişim", *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2001, S.9.
- Memduhoğlu, H. Basri, "Post-Fordist Üretim Örgütlenmeleri ve İşgörenler Üzerindeki Etkileri", *Üniversite ve Toplum*, Aralık 2007, Cilt 7, Sayı 4
- Y. Michaud, *Şiddet*, (çev: Cem Muhtaroglu), İstanbul, 1991.
- Meriç, Cemil, *Umrandan Uygarlığa*, İstanbul, 2008, s.117
- *Milliyet Gazetesi*, Cadde Eki, Parti Ajansı; 30.06.2010.
- *Milliyet Gazetesi*, 21/1/2012, Erişim Tarihi: , 21/1/2012
- Murali, V., S. George, "Lost Online: an Overview of Internet Addiction", *Advances in Psychiatric Treatment*, 2007. 13(1).
- E. Mutlu, *Televizyonu Anlamak*, Ankara, 1991.
- Odabası, Y., *Tüketim Kültürü, Yetinen Toplumun Tüketen Topluma Dönüşümü*, İstanbul, 1999.
- Odabaşı, Yavuz ve Gulfidan Barış, *Tüketici Davranışı*, İstanbul, 2002.
- Hüseyin Odabaşı, Z. Yonca Odabaşı, Coşkun Polat, "Üniversite Öğrencilerinin Okuma Alışkanlığı: Ankara Üniversitesi Örneği", *Bilgi Dünyası*, 2008, 9(2).
- Okumuş, E., "Boş Zamanlar ve İslâm", *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.5, Mart 2005.
- Orçan, M., *Osmanlıdan Günümüze Modern Türk Tüketim Kültürü*, Ankara, 2004.
- Oruç, E.,S., Abdurrahman Kurt, "Erzurum ve Bursa Müftülüklerine 2005-2008 Yıllarında Gelen Sorular Işığında Kadınların Boşanma Talebinin Nedenleri", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Cilt: 18, S. 2, 2009.
- Ozankaya, Ö., *Toplum Bilimine Giriş*, Ankara, 1984.
- K. Ögel, D.Tamar, *Uyusturucu Maddeler Ve Bağımlılık Okul Eğitim Paketi, Öğrenci Anketi Bulguları*, AMATEM / Özel Okullar Derneği, 1996.
- Ögel, K., Defne Tamar, Cüneyt Evren, Duran Çakmak, "İstanbul'da Lise Gençleri Arasında Sigara, Alkol ve Madde Kullanım Yaygınlığı", *Klinik Psikiyatri* 2000;3.
- Ögel, K., Defne Tamar ve dğr. "İstanbul Örneğinde Sigara Kullanım Yaygınlığı", *Bağımlılık Dergisi*, Cilt: 4, Sayı: 3, 2003
- K. Ögel, Tamar D.Lise gençleri arasında sigara, alkol ve madde kullanım yaygınlığı. *Türk Psikiyatri Dergisi* 2001: 12.
- Öncü, A., "Sivil Toplum ve Katılım", Y. Fincancı (Ed.), *Sivil Toplum*, İstanbul.
- Ö. Öz, "Yabancılaşma ve Televizyon", *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı:7, İstanbul, 1998.
- Özçelik, P. K., "12 Eylül'ü Anlamak", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi*,66-1.
- Özdemir, Ş., Fikret Yaman, "Hedonik Alışverişin Cinsiyete Göre Farklılaşması Üzerine Bir Araştırma", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, İİBF Dergisi*, Ekim 2007, 2(2).

- F. Özdemirci, "Niçin az okuyoruz" *Türk Kütüphaneciliği*, S. 4(3).
- Özelge, E. Gözde, *İslâm ve Kapitalizm İlişkisi: Türkiye'de 1980 Sonrası Tüketim Kültürü Ve Tesettür Modası*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Siyaset Bilimi Bilim Dalı, 2008.
- E. Özkök, *Kitlelerin Çözülüşü: İletişim Kuramları Açısından*, Ankara, 1985.
- Özmen, A., "Farklılıkları Anlamak".
- www.daplatform.com/images/farkliliklarianlamak.pdf, Erişim Tarihi: 6/8/2012
- Özmen, F. A., "Politik Bir Gençlik Kuşağı: Post 80 Alevi Gençliği", *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 3, No 1, 2011
- Ş. Y. Öztürk, Analysis News Contents About Women Body Perception Which Is Represented In Posta, Gunes And Takvim Daily. *5th International Symposium Communication in The Millennium*, Usa Indiana University Bloomington. 2006,
- Öztürk, Ö., Gürkan Odabaşoğlu ve dğr., "İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve Tedavisi", *Bağımlılık Dergisi*, S. 8, 2007.
- Özkan, H., H., "Popüler Kültür ve Eğitim", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Cilt:14 No 1, Mart 2006.
- Y. Pekşen, "Sigara İçiminin Nedenleri, Epidemiyolojisi, Pasif İçicilik", *Sigaranın Sağlığı Etkileri ve Bırakma Yöntemleri*, Samsun, Logos Yay., 1995.
- Peltoniemi, T., "Net addiction in Finland", *First Prevnet Conference of Telematics in Addiction Prevention*, Athens, Greece, 2002.
- Sabbağ Ç., Elif Aksoy, "Üniversite Öğrencileri ve Çalışanların Boş Zaman Etkinlikleri: Adıyaman Örneği", *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 4.
- Schudson'dan aktaran Belk, Russell W., "Third Word Consumer Culture". *Research in Marketing, Supplement 4 Marketing and Development: Toward Broader Dimensions*, Erdogan Kumcu ve A. Fuat Fırat (Ed.), Greenwich: JAI Press Inc., 1998.
- Sağlık Bakanlığı, *Lise Öğrencilerinin Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Maddeler Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışlarının Belirlenmesi Projesi*. Sağlık Bakanlığı, Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Ruh Sağlığı Daire Başkanlığı, 1995.
- Saraç, T., *Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük*, Ankara, 1976
- Sayar, K., *Özgürlüğün Baş Dönmesi*, İstanbul, 2002.
- SEKAM, *Aile Araştırması, 2010*.
- Sengül T., "Tüketim Toplumu, Tüketim Kültürü ve Tüketim Merkezleri", *Ege Mimarlık Dergisi*, 2001.
- Sezal, İ., *Aile Nedir*, Başbakanlık Yayınevi, Ankara, 1996.
- R. Erol Sezer, Kamile Marakoğlu ve dğr., "Cumhuriyet Üniversitesi Tıp ve Diş Hekimliği Fakülteleri Öğretim Elemanlarının Sigara Kullanım Durumu ve Sigara ile Bağlantılı Görüşleri", *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, C. 23. S.1, 2001.
- Smith, Mark K., 'Youth Work: An Introduction', *The Encyclopedia Of Informal Education*, Wwww.Infed.Org/Youthwork/B-Yw.Htm
- Solomon, M., G. Bamossy ve Askegaard, S., *Consumer Behaviors*, London, 1999.
- Solomon, M R., *Tüketici Krallığının Fethi: Markalar Diyarında Pazarlama Stratejileri*, Mediacat, İstanbul, 2003.
- J. Storey, *Popüler Kültür Çalışmaları*, (Çev. K. Karasahin), İstanbul, 2000.
- Şenay Y., Leyla Khorshid, "Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Öğrencilerinde Alkol Kullanımı ve Bağımlılığı", *Bağımlılık Dergisi* 2006; 7.
- Tan, M., *Kadın: Ekonomik Yaşamı ve Eğitimi*, Ankara, 1979.
- T.C. Anayasası, MADDE 58.
- A. Terzioğlu ve M. Yazıcı, "Üniversite Öğrencilerinin Boş Zamanlarını Değerlendirme Anlayış ve Alışkanlıkları (Atatürk Üniversitesi Örneği)", *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 2003.
- Tolan, B., *Neden Evleniyoruz*, İstanbul, 1990.
- Toprak, Z., "1968'i Yargılamak Ya Da 68 Kuşağına Mersiye", *Cogito*, 68 Özel Sayısı, 1998.
- Torlak, Ö., *Tüketim: Bireysel Eylemin Toplumsal Donuşumu*, İstanbul, 2000.
- Toruk, İ., "Üniversite Gençliğinin Medya Kullanma Alışkanlıkları Üzerine Bir Analiz", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2008.
- Torun, M., FeYZa Arıcı, "2008 Global Ekonomik Kriz'in Genç İşsizlik Açısından Değerlendirilmesi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, C.9, S. 1, 2011.
- Touraine, A., "Öznel ve Aktörler", *Cogito*, 68 Özel Sayısı, 1998.
- TÜİK, *Yaşam Memnuniyeti Araştırması-2011*, Türkiye İstatistik Kurumu, Ankara, 2012.
- TÜİK, *Türkiye İstatistik Yıllığı- 2005*, Ankara, 2006.
- Tümer, G.,-Abdurrahman Küçük, *Dinler Tarihi*, Ankara 1997.
- Tümerdem Y, B.Ayhan, H. Özsüt, "Orta Ve Yükseköğrenim Gençleri ve Alkol Kullanımı. 22. Ulusal Psikiyatri Kongresi", *Bilimsel Çalışmalar*, 1986, s. 22-27.
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2006, s. 483
- Türk Dil Kurumu, *Türkçe Sözlük*, Ankara, 2005, s.483
- *Türkçe Sözlük*. Cilt: 1-2. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basım Evi,1988:1032
- Türkes, A. Ömer, "Darbeler; Sözün Bittiği Zamanlar..." *Hece Dergisi*, *Hayat, Edebiyat, Siyaset Özel Sayısı*, S. 90/91/92, s.430
- Türköne, Mümtazer, *Darbe Peşinde Koşan Bir Nesil 68 Kuşağı*, İstanbul, 2008, s.77
- Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran,, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.96
- Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran,, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.87,88
- Nesrin Türkarşan, Yurtkuran, Semra, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.88,89
- Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.92
- Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.86,87
- Nesrin Türkarşan, Semra Yurtkuran, *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*, T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yay., Ankara, 2007, s.71
- Türköne, Mümtazer, *Siyaset*, Ankara 2003, s.3-4-5-6
- Adem Tüzemen, Aşkın Özdağoğlu, "Doktora Öğrencilerinin Eş Seçiminde Önem Verdikleri Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci Yöntemi İle Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi", *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt: 21 Ocak 2007 Sayı: 1, s.220
- Üstün, Berna, Osman Tütal "Tüketim Alışkanlıklarındaki Değişimler ve Bu Değişimlerin Alışveriş Mekânlarına Etkisinin Eskişehir Örneğinde İrdelenmesi" *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.8, S.2, Eskişehir, 2008, s.259-282
- Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet*, Afyonkarahisar, 2003, s. 3,4
- Celalettin Vatandaş, *Aile ve Şiddet*, Afyonkarahisar, 2003, s. 3,4
- Celalettin Vatandaş, "Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı", *Sosyoloji Konferansları*, S. 35, 2007, s. 30-32
- Yağlı, S., "Gündelik Hayatımızda Akıl Tutulması: Medya Uygulamalarında Tüketim İdeolojisinin İzlerini Sürmek". S. İ. Akçalı, *Gündelik Hayat ve Medya Tüketim Kültürü Perspektifinden Okumalar* içinde, Ankara, 2006, s. 16
- Yanıklar, C., *Tüketimin Sosyolojisi*, İstanbul, 2006, s.32
- Asım Yapıcı "İçimizdeki Öteki: Kimlik ve Ön Yargı Kıskaçında Sünni-Alevi İlişkileri", *Dem Dergisi*, Yıl. 2 S.6
- Hikmet Yazıcı, Bünyamin Çetinkaya, Harun Kahveci, Serpil Demirci, "Genç Bireylerde Depresif Belirtiler ve Sigara

- İçmeye Dönük Tutumlar”, *Bağımlılık Dergisi*, C. 8, S.: 2, 2007, s. 80
- Yazıcı, Emine Sevde, *Türk Sinemasında 1983-1991 Yıllarında Çekilen Filmlerde Yeni Orta Sınıf Habitusu*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008, s. 68
 - Hikmet Yazıcı, Bünyamin Çetinkaya, Harun Kahveci, Serpil Demirci, “Genç Bireylerde Depresif Belirtiler ve Sigara İçmeye Dönük Tutumlar”, *Bağımlılık Dergisi*, C. 8, S.: 2, 2007, s. 80
 - Ü. Yetiş, “Kamu Kuruluşlarında çalışan Devlet Memurlarının Boş Zaman Faaliyetlerini Değerlendirme Alışkanlıkları (Tugsaş Örneği)”, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 10(2), 2008, s.34-45.
 - Yentürk, Yörük Kurtaran ve Gülesin Nemutlu, *Türkiye’de Gençlik Çalışması ve Politikaları* İçinde, İstanbul, 2008, s.129
 - Yentürk, Nurhan ,Yörük Kurtran ve dğr., *İstanbul Gençliği – STK Üyeliği bir Fark Yaratıyor mu?*, İstanbul, 2006, s. 7
 - Yıldız, Sevil, *Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik Ve Hukuki Yönden İncelenmesi*, Ankara, 2007, s.610
 - B. Yılmaz, “Öğrencilerin Okuma Ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı”, *Bilgi Dünyası*, 5(2), 2004, s.115-136.
 - B. Yılmaz, “Okuma Sosyolojisi: Ankara’da Oturanların Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, *Türk Kütüphaneciliği*, S. 9(3), 1995, s. 330
 - B. Yılmaz, “Öğrencilerin Okuma Ve Kütüphane Kullanma Alışkanlıklarında Ebeveynlerin Duyarlılığı”, *Bilgi Dünyası*, S.5(2), 2004, s.121,128,129
 - Young, Kimberly, Molly Pistner, James O’M ara, and Jennifer Buchanan, ‘Cyber-Disorders: The Mental Health Concern for the New Millennium’, 2000, 3, (5), 475-479.
 - K. Yumlu, *Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları*, İzmir, 1994, s.2.
 - Yumul A. “*Kuştepe’de Gençlik Algılamaları*”, Gülten Kazgan, *Kuştepe Gençlik Araştırması* İçinde, İstanbul, 2002, s.109.
 - Atalay Yörükoğlu, *Aile ve Çocuk*, İstanbul, 1997, s. 103.
 - Hasan Yücesan, “Sigarasız Toplum Merkezi”, caginpolisi.com.tr, Erişim tarihi: 05/08/2012
 - Hasan Yücesan, “Sigarasız Toplum Merkezi”, caginpolisi.com.tr, Erişim tarihi: 05/08/2012
 - N. Yüksel, Dereboy Ç, Çifter İ. Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1994:5; 283-286
 - N. Yüksel, Dereboy Ç, Çifter İ. Üniversite öğrencileri arasında madde kullanımı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 1994:5; 283-286
 - Warde, A., *Gentrification and Consumption: Issues of Class and Gender, Environment and Planning*. Dr, Society and Space p, 1991, s.304.